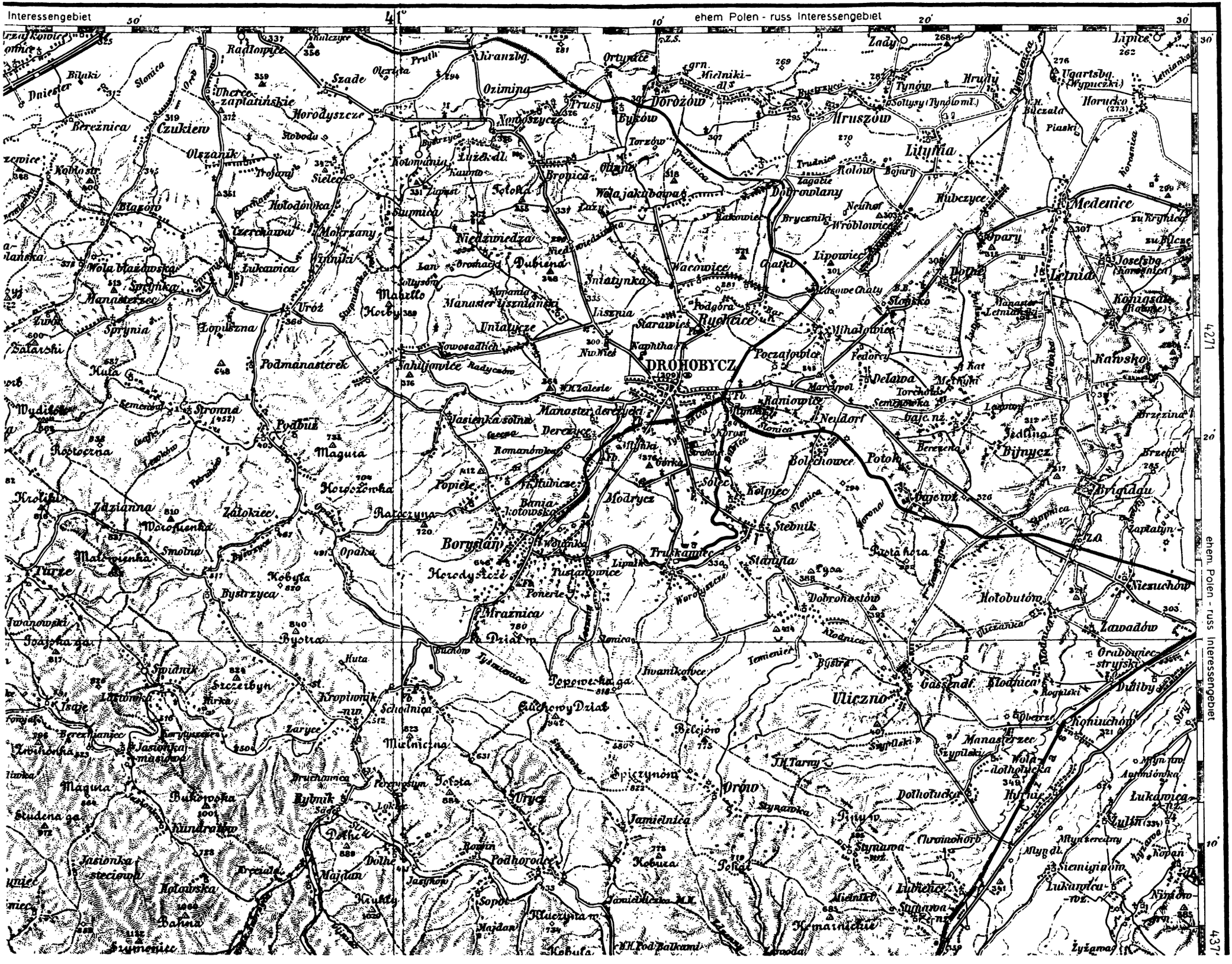
ДРОГОБИЧЧИНА

— ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА

т. III

diasporiana.org.ua

Interessengebiet
ehem. Polen - russ. Interessengebiet
ehem. Polen - russ. Interessengebiet
DROHOBYCZ
Radlowice
Szade
Ozimina
Trusy
Dorożów
Byków
Truszów
Litynia
Lipice
Zady
Tynów
Hrusty
Horucko
Medenice
Josefsbg.
Lesna
Kalusko
Delawa
Bijnycz
Briggidau
Nieznuchów
Zawadów
Dolhobyczów
Uliczno
Orlo
Spiczynów
Jamielnica
Podhorodce
Majdan
Borysław
Modrycz
Bolechowce
Potok
Stebnik
Truskawiec
Mraźnica
Dziatyn
Bystrzyca
Mielnica
Jasienka
Maguta
Bukowska
Rybnik
Dołhe
Jasionka
Kotolbska
Kundratow
Swidnik
Szczebyn
Kropiwnik
Schodnica
Zaryce
Jasienka
Bukowska
Maguta
Studena ga.
Jasionka
Kotolbska
Bahna
Smerekowiec
Krukienicki
Kobyla
Kamienica
Kobyla
Podhorodce
Majdan
Sopot
Jasienka
Dołhe
Rybnik

SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY
SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE ŠEVČENKO
SCHEWTSCHENKO GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Ukrainian Archives
Vol. XLV

DROHOBYCHCHYNA — ZEMLA IVANA FRANKA

(DROHOBYCH COUNTY — THE LAND OF IVAN FRANKO)

Collection of geographical, historical and ethnographical materials about the Region of the Town of Drohobych in Ukraine

Vol. 3

NEW YORK — PARIS — SYDNEY — TORONTO

1986

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

Український Архів
том XLV

ДРОГОБИЧЧИНА — ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА

Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріялів

Том третій

НЬЮ-ЙОРК — ПАРИЖ — СИДНЕЙ — ТОРОНТО

1986

КОМІСІЯ РЕҐІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДІВ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проф. д-р Василь Лев — голова
Мґр. Микола Турецький — секретар

Центральний Комітет Дрогобиччини

Володимир Осередчук — голова, Степан Гавриш — перший заступник голови, Михайло Івасівка — другий заступник голови, Микола Курчак — секретар, Роман Микита — скарбник, Теофіль Дякун, Роман Іваницький і Микола Кунцьо — члени.
Контрольна Комісія: Володимир Яців — голова, Василь Захарія і Богдан Соболта — члени.

Library of Congress Catalog Card Number: 86-60615
ISBN: O-88054-120-2

Редакційна Колеґія:

Адольф Гладилович — редактор, Володимир Осередчук — технічний редактор, Микола Курчак і Роман Микита — заступники технічного редактора, Максим Гладилович, Михайло Івасівка, Іван Куйдич, Андрій Даріян Сольчаник і Іван Фур — члени.

Видано коштом

Центрального Комітету Дрогобиччини
21 Collins St., Cranford, N.J. 07017, U.S.A.

Printed in U.S.A. by Computoprint Corporation, 335 Clifton Ave., Clifton, N.J. 07011

ВІД РЕДАКТОРА

Ця книжка — це продовження регіонального збірника "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", якого перший том появився в 1973 р., а другий — п'ять років пізніше. В ній опубліковані нові матеріяли, які стосуються Дрогобиччини, тобто території колишнього Дрогобицького повіту, і її минулого.

Рішення продовжувати акцію збирання таких матеріялів прийнято на Сьомому З'їзді Дрогобичан, який відбувся 18 і 19 вересня 1982 р., як і всі попередні їхні земляцькі з'їзди, на американській землі, цим разом на "Верховині" в Ґлен-Спей. Тоді ще не було повности, чи назбирається досить матеріялів для того, щоб могти плянувати тертій том збірника.

Щоб зацікавити загал дрогобичан у діяспорі цією справою, Центральний Комітет Дрогобичан опублікував навесні 1983 р. в українській пресі "Заклик до уродженців і колишніх жителів Дрогобицького повіту" з таким проханням до них: "Присилайте нам свої спогади про Дрогобиччину, описи ваших сіл і їхню історію, життєписи відомих вам визначних дрогобичан-діячів, героїв і мучеників, і виправлення помилок і неточностей, що їх ви помітили в збірнику! Пишіть, як умієте! Важливо, щоб те, що ви напишете, було правдиве. Присилайте теж документальні фотографії! До кожної треба дати пояснення, хто і що на ній і коли й де її зроблено. Без цих пояснень фотографія не має документальної вартости. Матеріяли, які вже готові, присилайте нам негайно, а статті, що їх думаєте написати для збірника, — найдалі до кінця цього року".

Відгук на цей заклик був позитивний. До наступного З'їзду Дрогобичан, який улаштовано 25 і 26 серпня 1984 р. на "Ольжичівці" в Лігайтоні, зібрано вже стільки матеріялів, що можна вже було серйозно думати про видання третього тому, який мав би приблизно триста сторінок друку й велике число фотографій. З уваги на це, цей З'їзд постановив видати його так, щоб могли його одержати учасники наступного З'їзду, який задумано влаштувати в червні 1986 р. на "Союзівці".

Після З'їзду на "Ольжичівці" акція збирання матеріялів посилилася. Їх надійшло стільки, що тепер книжка має багато більше сторінок, ніж спочатку передбачувано.

На жаль, деякі цінні матеріяли прийшли із запізненням і тому вони не могли ввійти до третього тому.

Поява третього тому "Дрогобиччини" — заслуга великого гурту дрогобичан, які своєю співпрацею, матеріялами, пожертвами й добрими порадами допомогли здійснити це діло.

З-поміж них, перш за все, треба згадати членів Редакційної Колеґії, на яких найбільше лежала відповідальність за збірник: технічного редактора, голову Центрального Комітету Дрогобиччини Володимира Осередчука, заступників технічного редактора, членів цього Комітету — секретаря Миколу Курчака й скарбника Романа Микиту та других членів Ред-колеґії — Максима Гладиловича, Михайла Івасівку, Івана Куйдича, Андрія Даріяна Сольчаника й Івана Фура.

Крім них, такі особи збагатили зміст третього тому своїми матеріялами — статтями, фотографіями, ориґіналами або фотокопіями рідкісних публікацій і документів тощо: Михаїл Андибур, Михайло Бажанський, Володимир Баран, Остап Берегуляк, Дмитро Білий, Михайло Бориславський, Ігор Витвицький, Степан Гавриш, Леся Гевка-Печко, І. Городецький, Степан Горницький, Франя Дахнівська, Лука Дешамп, Константин Ґоздава-Дидинський, Іван Захарія, Роман Іваницький, Ярослав Іванусів, Марія Каплиста, Степан Кікта, Стефанія Кобилецька, Роман Кобилецький, Роман Ковалик, Богдан Коссак, Михайло Костецький, Софія Кудрик, Ніна Підгородецька, Теодор Пільків, Віра й Ліда Савойківни, Дора Сасик, Роман Сасик, Іван Скочиляс, Богдан Соболта, Петро Содоль, Іван Стебельський, Андрій Стецiв, Омелян М. Стрийський, Марійка Халупа, Степан Хемич, Іван Чапля й Володимир Яців та дехто, що не хоче, щоб про нього згадувати як про співавтора збірника.

Всім вищезгаданим велике спасибі за їхній труд для доброї справи!

В збірнику вміщено також деякі матеріяли з посмертного архіву покійного технічного редактора двох перших томів "Дрогобиччини" Василя Вергуна.

Всі статті в третьому томі — це або ориґінальні, ніде ще не друковані речі, або передруки з рідкісних публікацій, які, здебільшого, недоступні для його читачів.

Тематично ввесь матеріял збірника поділений на таких дев'ять частин: 1) "Нам поможе святий Юр!", 2) "Покійні редактори "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" д-р Лука Луців і д-р Василь Вергун", 3) "О, Краю мій, Підгір'я ти прекрасне!" "Іван Франко і Дрогобиччина. В 130-річчя з дня народження і 70-річчя з дня смерти Великого Сина Дрогобицької Землі", 4) "Героям слава!" "Білас-Данилишин-Коссак", 5) "Дрогобич", 6) "Інші місцевості Дрогобиччини", 7) "Дрогобиччина", 8) "Вип-

равлення помилок, помічених у двох перших томах "Дрогобиччини —Землі Івана Франка", і доповнення" і 9) "Різне".

Перша частина книжки присвячена св. Юрієві, який користувався особливою пошаною серед українців Дрогобича й Дрогобиччини. В його честь вони збудували в Зваричі, найстаршій частині Дрогобича, яка існувала ще за українських князів, одну з найкращих дерев'яних церков в Україні. В Станилі біля Трускавця збереглася чудова старовинна ікона цього святого, а в горах Дрогобиччини досьогодні живе пам'ять про старовинні обряди й пісні, пов'язані зі святом Юрія.

Після виходу друком двох перших томів "Дрогобиччини" ми зазнали великої втрати — відійшли у вічність два її редактори бл. п. Лука Луців і Василь Вергун. Їхній пам'яті присвячена друга частина цього тому.

В четвертій частині — "Героям слава!" вміщено матеріяли на прославу трьох леґендарних Героїв-Синів Дрогобицької Землі — сл. п. Василя Біласа, Дмитра Данилишина й Зенона Коссака.

В дальших частинах книжки — "Дрогобич", "Інші місцевості Дрогобиччини" і "Дрогобиччина" є матеріяли, що відносяться до Дрогобича й інших поодиноких місцевостей колишнього Дрогобицького повіту, включно з життєписами визначних уродженців і мешканців цього міста й уродженців інших місцевостей Дрогобиччини, і вкінці матеріяли, що відносяться не до однієї, але до кількох місцевостей Дрогобиччини, або до подій, що відбувалися на її терені.

Важливою частиною третього тому є також та, в якій вміщено виправлення помилок, що їх помітили читачі в першому й другому томах "Дрогобиччини", та деякі доповнення до опублікованих в цих томах матеріялів.

Остання частина книжки — "Різне". В ній надруковано деякі невеликі статті на спеціяльні теми, фотокопії кількох рідкісних документів, списки пожертв на видання третього тому, іменні покажчики (індекси) для всіх трьох томів "Дрогобиччини", конспект англійською мовою і зміст.

Цінним надбанням для нашого збірника й його прикрасою є численні фотографії, яких не забули з собою взяти їхні власники, коли покидали свій Рідний Край, та деякі репродукції з рідкісних публікацій. Ці ілюстрації — деколи єдині свідки колишнього життя на Дрогобиччині й єдині портрети осіб, які відійшли навіки.

Підписаний старався про те, щоб мова матеріялів, які опубліковано в збірнику, була літературна, зі збереженням деяких характерних місцевих висловів, але не виправляв мови в передруках таких відомих авторів, як Михайло Грушевський і в матеріялах, що мають характер документів.

В книжці ми дотримувалися загальноприйнятого у вільному світі т.

зв. "харківського" правопису з 1929 р., користуючися другим виданням довідника Пантелеймона Ковалева "Український правопис" (Інститут Української Мови, Нью-Йорк, 1977) і восьмим виданням "Правописного словника" Григорія Голоскевича (Нью-Йорк, 1952).

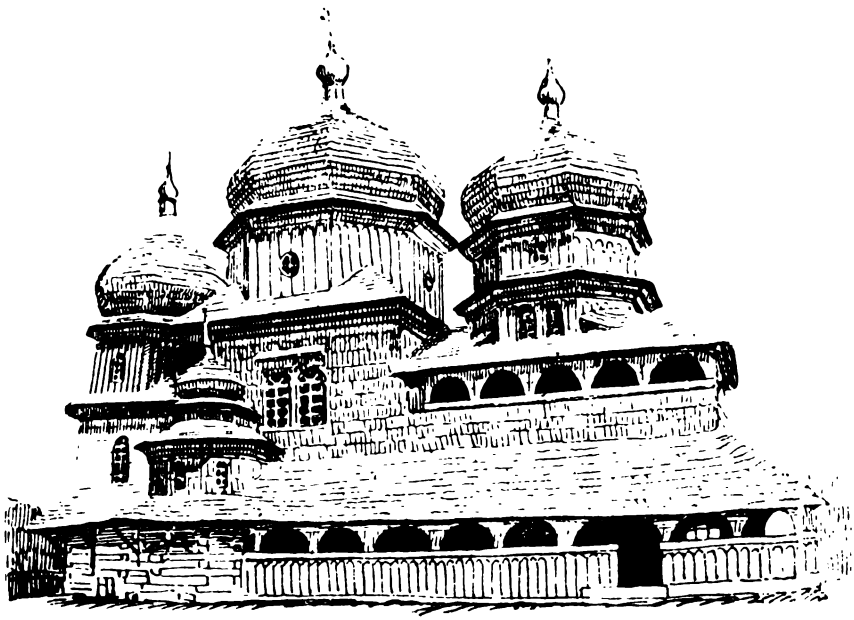
Разом з двома першими томами "Дрогобиччини — Землі Івана Франка", цей том — багате джерело пізнання минулого Дрогобицької Землі, і зокрема її недавнього минулого, що його безсоромно фальшують і замовчують окупанти.

Ця книжка — одночасно пам'ятник усім дрогобичанам й дрогобичанкам, які віддали життя за Україну, і всім синам і дочкам українського народу, які на Дрогобицькій Землі згинули в боях з окупантами або з рук катів — замучені, розстріляні, повішені.

Вона завжди нагадуватиме дрогобичанам у розсіянні їхні рідні сторони, а їхнім нащадкам дасть змогу краще пізнати землю, з якої походить їхній рід.

Адольф Гладилович

”НАМ ПОМОЖЕ СВЯТИЙ ЮР!”

Чудова пам'ятка української архітектури — церква св. Юрія в Дрогобичі.

"Року 1657, апрілія дня 15, по руїні церкви... без (чєрез — Ред.) огень ухвалилисьмо щос по золотих три на реставрацію церкви святої, которуюсьмо купили в селі Надієві за Долиною".

(Запис у книзі братства церкви св. Юрія в Дрогобичі 1657 р.)

Св. Юрій Переможець
Ікона з 14 століття зі села Станилі коло Дрогобича. Від 1930-х років у Львівському Музеї Українського Мистецтва.

І. Городвцький

НАЙБІЛЬША МИСТЕЦЬКА ЦІННІСТЬ ДРОГОБИЧЧИНИ

Найбільша мистецька цінність Дрогобиччини — це ікона св. Юрія Переможця з чотирнадцятого століття зі села Станилі, з дочірньої церкви парафії Стебника, 9 кілометрів від Дрогобича.

За згодою тодішнього о. пароха Стебника й Бориславського декана Петра Микелити, теперішній Блаженніший Патріярх Йосиф, а в 1930-тих роках о. Ректор Богословської Академії у Львові Йосиф Сліпий, переніс цю пречінну ікону в Музей Богословської Академії. Нині вона приміщена у Львівському Музеї Українського Мистецтва.

Опис ікони: На липовій дошці. Дві набивні шпуги на тонких кованих цвяшках. Поволока левкас, яєчна темпера. Розмір: 92.5 см. х 69 см. Перенесена з церкви Собору св. Йоакима й Анни в селі Станилі до Львівського Музею Українського Мистецтва. Інвентар Но. 38378 / І -2575.

Про цю ікону появилося кілька монографій у різних мовах до Другої світової війни. Найкраща з них — праця в українській та німецькій мовах професора Богословської Академії й Берлінського Університету д-ра Володимира Залозецького. По війні стрічається її, в кольорових репродукціях, дослівно в усіх виданнях історії українського мистецтва, виданих і в Україні, і в діяспорі; згадати б тільки найвизначніші з них: 1) Логвин Г. Н. *По Україні* ("стародавня мистецька пам'ятка"), Київ 1968, 2) *Нариси з історії українського мистецтва,* Київ 1966, 3) *Історія українського мистецтва* в сімох томах, Київ 1968-1972, 4) Гординський Святослав, *Українська ікона 12-18 ст. ст.,* Філядельфія 1973, 5) *Ukrainian painting*, Leningrad 1976, в англійській і російській мовах і 6) *Український середньовічний живопис 12-16 ст. ст.,* Київ 1976, розкішне видання, найкраще досі.

Побіч ікон з 14-ого ст.: Волинської Богоматері із церкви св. Покрови в Луцьку (нині в музеї в Києві) та Преображення із церкви Собору Богородиці в селі Бусовиську коло Турки, наш станильський Юрій Переможець (чи, по-совєтському, Юрій Змієборець) належить до найстарших і найцінніших скарбів українського мистецтва взагалі.

Правда, заховалися ще старші наші ікони — з 12-го й 13-го століть, але вони в більшості пограбовані нашими сусідами й знаходяться в музеях Москви, Польщі та Румунії.

Дрогобичани повинні гордитися своєю іконою св. Юрія Переможця!

Г. Н. Логвин

"ХРАМ ЮРА І ДЗВІНИЦЯ — — СПРАВЖНЯ ПОЕМА В ДЕРЕВІ"

На околиці Старого Дрогобича, за потоком, є дві дерев'яні церкви — унікальні шедеври української дерев'яної архітектури. Старша з них, очевидно, церква Воздвиження,[1] збудована перед 1636 роком...

На південь, за кілька сот кроків звідси, є інша дуже цікава пам'ятка українського дерев'яного будівництва — церква св. Юра. Точно невідомо, коли її збудували, але вже в 1656 р. вона була перенесена в Дрогобич і тут заново зібрана, зазнавши значних змін. Ці переробки являють безперечно інтерес для дослідника, але ми не маємо змоги докладно спинитися на них. Вкажемо тільки, що первісний зруб зберігся лише в нефі та бабинці, вівтарне приміщення, криласи та верхи з'явилися в результаті перебудови. Біля церкви стоїть дзвіниця; в нижніх частинах вона нагадує Воздвиженську, а верх її повторює форму бань церкви Юра.

Храм тридільний з гранчастим вівтарем і бабинцем, що на рівні хорів несподівано набирає прямокутної форми. З півдня і півночі неф має невеликі криласи...

Храм і дзвіниця — це справжня поема в дереві, витесена сокирою, немов велетенський скульптурний твір.

Зайдемо під опасання і переступимо поріг. Відразу ж впадає в око мальовничий і складний інтер'єр, а ще більше-настінний живопис, що вкриває всі стіни... і зникає в півтемряві склепіння бань. Тепер стеля в бабинці вирізана, а колись тут була на хорах капличка, іконостас якої і досі є; тому і контраст між низеньким напівтемним бабинцем і нефом був значно більший. Первісний іконостас теж був трохи нижчий і не так привертав увагу. Головним мистецьким акцентом були настінні розписи, присвячені Страстям, акафістам Богоматері, мученицьким смертям апостолів і Страшному Судові. Головний ляйтмотив розписів — самопожертва в ім'я щастя людей — звучить на повну силу. Як і в літературі, зокрема в рядках старовинного вірша:

> Більш над сію любов не бивает,
> аще за други хто умирает, —

тут виявлено розуміння громадянського обов'язку.

Для передачі таких ідей прийнятне було тільки реалістичне мис-

---

1. Чесного Хреста (Ред.).

тецтво, і дрогобицькі розписи показують, що наші майстри цілком оволоділи ним. Тепер події Страстей зображуються на фоні не якогось незнайомого оточення, а подібного до того, яке можна було бачити, наприклад, у житлових будинках на ринку в Жовкві чи Бучачі. В сцені "Христос перед Пилатом" точно відтворюється тогочасна архітектура ратуші, з високим ґанком, ренесансним порталом, з льохом і заґратованими вікнами, звідки виглядають злодії. Художник вміє передати і гнів, і радість, і скорботу, особливо останню, в її найрізноманітніших відтінках. Могутнім засобом майстрів дрогобицького храму є кольорит, де свіжі дзвінкі сині, червоні полум'яні та жовті барви тонко і гармонійно поєднуються з сіро-попелястими, блякло-зеленими, охристо-коричневими й перлисто-білими тонами.

У храмі є під намісними образами кілька ікон, на одній з яких (з датою виконання 1659 р.) намальовано ктиторів і благодійників храму; серед них є, може, і хто-небудь з тих митців, які його розписували. Це рідкісні й гарні портрети людей тієї епохи. В їх поважних постатях і зосереджених виразах облич художник намагається передати високу моральну гідність.

("ПО УКРАЇНІ. Стародавні мистецькі пам'ятки", Київ, 1968р.)

Д-р Р. Ф. Кирчів

СВЯТИЙ ЮРІЙ У БОЙКІВСЬКИХ СЕЛАХ ДРОГОБИЧЧИНИ

(Уривок з розвідки "Релікти юріївської обрядовости в українських Карпатах")

В розповіді селянки Т. С. Карпи (1900 р. н.) з присілка Ровінь, що знаходиться дещо вище над цією ж рікою (Стриєм — Ред.), чітко вказується: "У нас на Юрія вили худобі вінки і так ладкали:

Вийся, віночку, гладко, (2)
Як червоненьке ябко.
Та вийся, увивайся, (2)
На корову придайся.

Пасла Красечка, пасла, (2)
Цебер каші принесла.
Тихо Красечка пасла, (2)
Щоби каші принесла.
Ой ми вінки ввивали,
Щоби-сьмо Красю вбрали."

Від цієї ж інформаторки записана ще одна пастуша ладканка із вказівкою в зачині на приурочення її до юріївської обрядовости:

Ой святий Юрій (2)
Сказав нам ізробити,
Ой святий Юрій, (2)
Вби віночки ізвити,
Вби віночки ізвити, (2)
Худобицю намайити.[1]

Але в с. Довгому, до якого належить вказаний присілок (Дрогобицького р-ну Львівської обл.), місцевий старожил І. М. Барнацький (1902 р. н.) зазначив, що вили вінки і ладкали для худоби на Юрія і в Зелену неділю, а якщо на Юрія було холодно, то тільки на Зелені свята.[2] Ще вище по річці Стрий в селах Новому і Старому Кропивниках також фіксується дублювання цього звичаю на Юрія і Трійцю, але з певною перевагою другого часу, що знайшло відображення і в місцевому варіянті ладканки:

На святу неділеньку (2)
Зазуля закувала.
Зазуля закувала,
Пастушки позбуджала.[3]

Ще далі в гірських селах Ластівках та Ільнику Турківського району і на південь прикрашають вінками худобу та співають пастуші ладканки тільки на Трійцю.

(*"Народна творчість та етнографія"*, Но. 2, Київ, 1985)

---

1. Записки Г. В. Дем'яна в 1979 р. Вираз "каша" (в інших випадках "кашечка") означає свіжонадоєне молоко — з шумом, пінкою.

2. Запис Г. В. Дем'яна в 1979 р. — Архів ЛВ ІМФЕ, ф. 1, оп. 2, од. зб. 299, арк. 42.

3. Запис М. С. Глушка в 1979 р. в с. Новий Кропивник Дрогобицького р-ну Львівської обл. — Архів ЛВ ІМФЕ, ф. 1, оп. 2, од. зб. 299, арк. 54-55.

ПОКІЙНІ РЕДАКТОРИ
”ДРОГОБИЧЧИНИ — ЗЕМЛІ
ІВАНА ФРАНКА”
Д-Р ЛУКА ЛУЦІВ
І Д-Р ВАСИЛЬ ВЕРГУН

У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПОМЕР Д-Р ЛУКА ЛУЦІВ

Філядельфія. — В суботу 1-го грудня 1984 року тут помер на 90-му році життя св. п. д-р Лука Луців, відомий літературознавець і критик, учитель середніх шкіл у Галичині, дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, довголітній співредактор щоденника "Свобода", дослідник Тараса Шевченка в слов'янських літературах, автор багатьох книжок.

Д-р Л. Луців народився 30-го жовтня 1895 року в с. Грушова, Західня Україна. Після закінчення середньої школи студіював у Празі, де здобув докторат із славістичної філології, від 1927 до 1937 року учителював у гімназіях у Галичині, від 1937 до 1939 року в педагогічному ліцеї, а потім, уже на еміґрації, в таборових гімназіях. В 1949 році прибув з великою хвилею української еміґрації до З'єднаних Стейтів Америки, а від 1952 до 1970 року працював у "Свободі".

У ранніх роках свого життя служив в Українських Січових Стрільцях і Українській Галицькій Армії. Цікавився українським науковим, літературним і громадським життям української діяспори. Був автором, як уже було сказано, багатьох книжок, між ними: "Маркіян Шашкевич", "Ольга Кобилянська", "Т. Шевченко — співець української землі" та багатьох інших, які появились у Видавництві "Свобода".

Парастас був відправлений тут у понеділок 3-го грудня о год. 7-ій вечора в похоронному заведенні Насевича, Заупокійна Служба Божа —у вівторок 4-го грудня о 9-ій рано в катедрі Непорочного Зачаття

Пречистої Діви Марії у Філядельфії, а потім тіло буде перевезене на український католицький цвинтар св. Духа в Гемтонбурзі, Нью-Йорк, і там похоронене.

Покійний залишив у жалобі дружину Олександру, ближчу й дальшу родину, численних приятелів і опікунів.

("Свобода", 4 грудня 1984 р.)

Примітка

В другому томі "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" надрукована автобіографія покійного п. з. "Босо з Грушови до Дрогобича і у світ". В ній він цікаво описав своє життя, і зокрема шкільні часи в Дрогобичі й участь у боях Українських Січових Стрільців на Дрогобиччині.

ПОМЕР БЛ. П. Д-Р ВАСИЛЬ ВЕРГУН

Нью-Йорк, Н. Й. — У п'ятницю 25-го грудня 1981 року тут помер на 73-му році життя несподівано на удар серця бл. п. д-р Василь Вергун. Пластун, гімназійний учитель, член Наукового Товариства ім. Шевченка, викладач в Українському Вільному Університеті, колишній головний редактор "Народної Волі", органу Українського Братського Союзу в Скрентоні, Пенсільванія, відомий публіцист та громадський діяч.

Д-р В. Вергун уродженець Поділля. Ще в молодості виявляв велике зацікавлення журналістикою. В Україні працював у банкових установах та був організатором молодечого товариства "Каменярі" і редактором журналу цієї ж назви. На еміґрації в Західній Німеччині він повністю посвятився педагогічній праці, допомагаючи організувати українське шкільництво в таборах для переміщених осіб, а також редаґував двотижневик "На чужині".

В США д-р В. Вергун опублікував ряд праць, зокрема про літера-

турні процеси в Україні в другій половині XIX століття. Кілька його праць про діячів цього періоду були видані Науковим Товариством ім. Шевченка, а багато друкувалось на сторінках тижневика "Народна Воля". В 1955 році почав працювати в "Народній Волі", а після відходу д-ра Матвія Стахова з посту її головного редактора перебрав його становище. В 1973 році ред. В. Вергун здобув диплом доктора філософії в УВУ. Після переходу на емеритуру він повністю присвячував свій час науково-публіцистичній роботі.

Покійний д-р В. Вергун був членом багатьох українських громадських організацій і установ, зокрема був дуже активним членом Спілки Українських Журналістів Америки.

Похоронні відправи відбулися в понеділок і вівторок 28-го і 29-го грудня ц. р. в Нью-Йорку. Тіло бл. п. В. Вергуна було покладено на вічний спочинок на українському православному цвинтарі св. Андрія в Бавнд-Бруку.

("Свобода", 30 грудня 1981 р.)

Василь Вергун

АВТОБІОГРАФІЯ

Я народився 7 квітня 1909 року, в селі Потік, Станіславська, а тепер Івано-Франківська область, Західня Україна. До народної школи і гімназії ходив у Рогатині, а кінцевий іспит середньої школи здавав у Львові і по відбутті військової служби в польській армії студіював філологію, економіку і журналістику.

По скінченні студій і відбутті практики працював в українській кооперативно-банковій системі в Тернополі і Городенці. Під час большевицької окупації Західньої України я працював у "Госбанку" в Городенці, а пізніше вчив у Технікумі Радянської Торгівлі та студіював педагогіку в Державному Педагогічному Інституті у Львові. В 1941 році був покликаний до совєтської армії і в літунських частинах перебув до кінця Другої світової війни.

Опинившись у 1945 році в Австрії у Відні, перейшов із совєтської зони до американської і прибув до Баварії та замешкав у 1946 р. в містечку Фільсбібурзі коло Ляндсгуту. Тут разом з проф. д-ром Е. Жарським, проф. В. Левицьким і проф. З. Саганом зорганізував гімназійні курси для I, II і III кляс.

По зліквідуванні табору у Фільсбібурзі я переїхав на посаду гімна-

зійного вчителя латинської й німецької мови в нижчих клясах, а на вчителя української мови й літератури у вищих клясах у місті Ляндсгуті, де директором Української Реальної Гімназії був проф. Степан Глушко.

В тому самому часі я був редактором двотижневика "На чужині", що виходив друком у Фільсбібурзі.

По виїзді директора гімназії проф. Степана Глушка до Америки Відділ Освіти і Культури ЦПУН (Центральне Представництво Українців у Німеччині — Ред.) призначив мене директором. По виїзді людей до Америки та інших країн з Ляндсгуту я перевів ліквідацію гімназії і сам також виїхав до Америки.

Опинившись в Америці в 1950 році, я працював п'ять років у фабриці парашутів Світлика в Трентоні, Н. Дж., брав участь у пластовому житті, вчив у Школі Українознавства та співробітничив у газетах "Свобода", "Народна Воля", "Українське Народне Слово" та інші.

В 1955 році став на працю як співредактор тижневика "Народна Воля" в Скрентоні, Па. В 1971 році був іменований головним редактором. В 1973 році здобув в Українському Вільному Університеті докторат з філософії, захистивши дисертацію "Психологічні елементи в житті і творчості Івана Франка".

Опублікував багато наукових статтей з української літератури й мови, а також написав багато наукових праць, які ще дотепер не були друковані. Список опублікованих і неопублікованих праць і студій залучую до цієї автобіографії. *

Скрентон, дня 12 травня 1974 р.

(З посмертного архіву бл. п. Василя Вергуна)

Адольф Гладилович

ЛУКА ЛУЦІВ І ВАСИЛЬ ВЕРГУН — РЕДАКТОРИ І СПІВАВТОРИ "ДРОГОБИЧЧИНИ — ЗЕМЛІ ІВАНА ФРАНКА"

У відомих мені некрологах з приводу смерти Василя Вергуна в 1981 р. і Луки Луцева в 1984 р. чомусь не було згадки про їхні заслуги в

---

* Доданий до автобіографії список містить 96 уже надрукованих наукових праць і студій з української літератури й мови (4 сторінки машинопису) та 20 готових до друку наукових праць і студій і їх зміст (понад 5 сторінок машинопису).

ділянці дослідів над минулим Дрогобиччини й у редаґуванні двох томів реґіонального збірника "Дрогобиччина — Земля Івана Франка".

Працю над збиранням матеріялів для майбутнього збірника Дрогобиччини почали, щоправда, не вони, а ініціятивна група, яка в 1963 р. оформила себе як Тимчасовий Комітет Дрогобичан і започаткувала акцію відбування земляцьких з'їздів дрогобичан з метою зібрати фонди й матеріяли. Перший такий з'їзд відбувся в 1964 р. На ньому вибрано першу Редакційну Колеґію майбутнього збірника. Її очолив син Дрогобицької землі Лука Луців під умовою, що він з уваги на свій вік і перевантаження працею не буде займатися збиранням матеріялів для збірника, тільки буде опрацьовувати й редагувати зібрані матеріяли. На щастя, згодом знайшлася людина, що погодилася допомогти голові Редакційної Колеґії в його праці над збірником. Нею був Василь Вергун, який, хоч не дрогобичанин, полюбив Дрогобиччину й цікавився її минулим. В 1970 р. Третій З'їзд Дрогобичан затвердив його заступником голови Редакційної Колеґії Л. Луцева й технічним редактором заплянованого збірника. З того часу, завдяки співпраці обох редакторів, праця над збірником пішла швидшим темпом. В 1973 р. він появився у формі імпозантної книги "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", яка мала 840 сторінок і 200 документальних фотографій. П'ять років пізніше вийшов другий, скромніший том збірника з додатковими матеріялами. Редаґував його Л. Луців з допомогою В. Вергуна, який цим разом не фіґурував як технічний редактор збірника.

Обидва редактори вмістили в першому й другому томах "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" цілу низку статтей.

Л. Луців, крім статті "Від Редакційної Колеґії" в першому томі й "Від Редакції" в другому, опублікував у збірнику свої спогади "Дрогобич під час української влади в 1918-1919 роках" і "Босо з Грушови до Дрогобича і у світ", дві літературознавчі праці "Іван Франко — найславніший син Дрогобицької Землі" й "Дрогобич і Дрогобиччина в творах Івана Франка" та життєписи дрогобичан — письменника Степана Ковалева, громадського діяча й письменника Володимира Бирчака, мемуариста й історика українського війська Осипа Думіна й голови Цетрального Комітету Дрогобиччини — Володимира Осередчука.

В. Вергун подібно, як Л. Луців, цікавився, між іншим, Іваном Франком і одну із своїх праць про нього — "Побут селян і робітників Дрогобиччини в творчості Івана Франка" вмістив у другому томі збірника. Він пильно вивчав минуле Дрогобича й Дрогобиччини й навіть плянував написати й видати окремою книжкою історію цього міста. Результатом його дослідів у цій ділянці були такі його статті в збірнику: "Дрогобич і Дрогобиччина на тлі історичних подій", "Юрій Дрогобич — український вчений X V віку", "Українська преса в Дрогобичі", "Пацифікація Дрогобицького повіту" й "Дрогобиччина в комуністичному світлі". Цікавили

його також життєписи видатних дрогобичан. Він опублікував у збірнику автобіографію публіциста й політичного діяча Володимира Левинського й був автором життєписів визначного політичного діяча д-ра Степана Витвицького й активних у суспільно-громадському житті уродженця Тустанович д-ра Миколи Сас-Терлецького й його дружини Олександри.

Пам'ять про Луку Луцева й Василя Вергуна розсіяні по світу дрогобичани збережуть назавжди в своїх серцях.

"О, КРАЮ МІЙ, ПІДГІР'Я ТИ ПРЕКРАСНЕ!"

ІВАН ФРАНКО І ДРОГОБИЧЧИНА

Олена Кульчицька
Лінорит, 1920 р.

В 130-річчя з дня народження і 70-річчя з дня смерти Великого Сина Дрогобицької Землі.

Осип Шкільник

ІВАН ФРАНКО З ДОКУМЕНТІВ

Прикарпатське село Дрогобицького повіту, Нагуєвичі, нічим не відрізнялося від інших прикарпатських сіл у 1850-их роках: пролетаризація населення, сварки за межі, пасовиська й ліси, сплачування панщизняної заборгованости, часті неврожаї й вихід молодих людей на роботи до Борислава та Дрогобича.

В цім селі в Якова Франка, селянина-коваля, народилася дитина-хлопець, якій о. парох Йосиф Левицький надав ім'я Іван, що потверджує метрика: "Року Божого тисяча вісімсот п'ятдесят шостого (1856), місяця серпня, дня двадцять сьомого (27) в селі Нагуєвичах, ч. дому 7, народився хлопець греко-католицького обряду, правого ложа, на ім'я Іван, син Якова, хлібороба з села Нагуєвич, і Марії, дочки Миколи Кульчицького. У присутності хресних — Данила Навроцького, хлібороба з Нагуєвич, і Олени Риб'як, дня 27 цього ж місяця охрестив і миропомазав, згідно з греко-католицьким обрядом, преподобний отець Йосиф Левицький".

Народження хлопця-дитини в Нагуєвичах не було нікому дивним, — ніхто не міг знати, що це майбутній Мойсей Західньої України.

Однак, дивно, як у такому селі опинився професор богослові з Перемишля, автор української граматики й німецьких та українських букварів-читанок, перекладач Й. Ф. Шіллера й Й. В. Ґете, о. Йосиф Левицький. Та ж він скінчив, крім теології, філософію у Віденському університеті! На це без помилки можна відповісти, що ця людина переросла свою ієрархію знанням, поступом і культурою й тому її "позбулися", посилаючи на провінцію.

Коли Івась скінчив восьмий рік життя, батьки вислали його до школи в сусіднє село — Ясеницю Сільну. Там ним опікувалася рідня матері, Кульчицькі. Швидкодумаючий і рухливий Івась відразу притягнув увагу вчителів, а про його поступи в науці нехай засвідчить його свідоцтво, яке виглядає так: "Початкові поняття про релігію — дуже добре, руська мова: механічне читання, розуміння й переказ прочи-

таного — дуже добре, основи писання — дуже добре, основи німецької мови — дуже добре, основи аритметики — дуже добре. Цей учень заслуговує бути переведеним до другої кляси з відзнакою. — Юліян Чайковський, Юрій Яблонський. Ясениця Сільна, 7 вересня 1864 р.".

Сільська школа не відповідала Івасеві й тому батьки віддали його до школи оо. Василіян у Дрогобичі. Ця школа була приватна й у ній платилося за навчання. До неї ходили сини священиків, урядовців, купців, ремісників і головно міщан. І на диво, син селянина виділяється між усіма. Як стверджують "Записки Чину св. Василія" в Жовкві з 1927 р., (том 11, сторінка 169), Іван Франко протягом усіх трьох років у школі всі предмети здавав на "відмінно". Для доказу наводиться тут свідоцтво за останній семестр четвертої кляси: "Четверта кляса, літній семестр. Іван Франко, 11 років, греко-католик, Нагуєвичі, без батька. Пропущено уроків — 8 — оправдані, загальна оцінка пильности — дуже пильний, поведінка — відмінно, здібності — відмінно, зразковість —відмінно, релігія — відмінно, німецька мова — відмінно, польська мова — відмінно, руська мова — відмінно, рахунки — відмінно, каліграфія —відмінно, інші примітки — 1 відзнака".

Хоч молодий Івась втративши батька, осиротів, його далі післано до школи й то до гімназії.

30 січня 1868 р. він закінчив першу частину шкільного року й на 46 учнів зайняв друге місце. Однак тут треба бути обережним, бо Франко був селянським сином і амбіція багатих батьків мала свій вплив. Вистачило, щоб якомусь учневі дали за малювання "похвально", а за зовнішній вигляд — "дуже чистий" і вже Іван міг попасти на друге місце.

Ось предмети, які тоді здав Іван: "моральна поведінка — похвально, пильність — дуже старанний, релігія — відмінно, латинська мова — відмінно, німецька мова — відмінно, польська мова — відмінно, природознавство — похавально, історія й географія — похвально, руська мова — відмінно, малювання — задовільно, зовнішній вигляд робіт — чистий".

За навчання Івась мусив дорого платити, але вже 25 лютого він прохав Крайову Шкільну Раду у Львові про звільнення від оплати. Рада погодилася. Це була вже велика поміч для Івана Франка. І хоча в місті Дрогобичі існувало вже досить багато українських інституцій і було досить багатих людей, ніхто чомусь не віднайшов Івана, який уже почав друкуватися в журналі "Друг" у Львові. Але молодий Івась шукав їх.

Успіх у науці не опускав Франка. Щоб мати більше вільного часу, бо був перевантажений приватними лекціями, він звернувся до "Крайової президії" у Львові за матеріяльною допомогою, на що "Крайова президія" листом від 15 січня 1875 р. відповіла: "Крайова президія Королівства Галичини і Володимирії, а також Краківського Князівства признає

Вам стипендію з фонду святої пам'яті Самуеля Ґловінського в сумі 157.50 злотих австрійською валютою..." Це була, направду, достатня поміч.

26 липня 1875 р. Іван Франко приступив до іспитів, кінчаючи восьму клясу гімназії ім. Франца Йосифа в Дрогобичі, і отримав свідоцтво зрілости, яке тут подається:

"Іван Франко, який народився 27 серпня 1856 р. в Нагуєвичах у Галичині, закінчивши повну гімназію в 1868-1875 роках в Дрогобичі, приступив до іспиту зрілости перед підписаною комісією. На цій підставі видається йому таке свідоцтво: поведінка — відповідна, успішність з окремих іспитових предметів: релігія — відмінно, латинська мова — відмінно, грецька мова — відмінно, польська мова — відмінно, руська мова — відмінно, історія і географія — похвально, математика — похвально, природничі науки: а) природознавство — відмінно, б) фізика — похвально, знання про філософію — відмінно, необов'язкові предмети — О. Вимоги, поставлені законом, іспитований виконав отже почесно і отримує внаслідок цього похвальне свідоцтво зрілости, яке дає йому право відвідувати університет. Іспитова комісія: інспектор гімназії — А. Солтикевич, директор — Керекярдо, екзаменатори — Микола Віновський, Северин Арцт, Роберт Рішка, Паздровський, д-р Томаш Ґавенда, отець А. Дронжек, Ксенофон Охримович, Антоні Квятковський, А. Торонський".

Щоб мати повний образ молодого Франка, не можна не згадати про його свідоцтво першої половини восьмої гімназійної кляси, в якій він був першим на сімнадцять учнів, бо аж двадцять дев'ять учнів з різних причин залишили гімназію, головно через науспішність у науці, не витримавши суворої дисципліни тодішньої школи.

(*"Українське Життя"*, 1 і 8 лютого 1980 р.)

Степан Горницький

ІВАН ФРАНКО В УЛИЧНІ

Кілька літ тому я довідався від свого покійного стриєчного брата, Нестора Горницького, колишнього вчителя співу в Музичному Інституті ім. Лисенка у Львові, про візиту Івана Франка на плебанії* в мого діда о. Омеляна Горницького, який тоді був парохом в Уличні. Цікаво, що мій батько про цю візиту ніколи не згадував.

Отож Іван Франко любив ловити рибу. Одного разу він був недалеко Улична. Ішов дощ і він перемок. А що плебанія не була далеко, вибрався туди, щоб трохи підсушити убрання. Як рибак, він не хотів показуватися другим і зайшов прямо до кухні. Коли моя бабуня зайшла до кухні й запитала прислугу, хто це прийшов, почула: "Франьо". Тоді вона казала почастувати чимсь "Франя". Мій батько був якраз у кімнаті. Зайшовши до кухні, він здивувався, що тут робить пан доктор Франко, і зараз попросив його до кімнати.

---

* Плебанія — приходство.

Інж. Константин Ґоздава-Дидинський

"І знов бачу тебе, село моє родинне!
І дуба я питав, на чиїй він могилі виріс".
Іван Франко

ОЙ, ДУБЕ, МІЙ ДУБЕ!

Ой, дубе, мій дубе, що з тобою буде? Середина літа, а на тобі й листочка цілого немає. Мов на свіжозорану ниву чорним воронням думки насідають, дивлячись у місяці липні на позбавленого листя дуба, короля дерев, символ витривалости, сили й краси. Йому футів три в промірі, понад сто футів висотою. Цей дуб-могікан уже триста років тому був свідком народин Америки й у хороводі вітрів, разом з цілим лісом, унісоном шумів-співав "Happy Birthday to you!" майбутня Вітчизно іміґрантів з усіх країн світу!".

Століттями цей дуб міг би так ще шуміти, якщо б гусениці мотиля Непарної шовкопрядки (Lymantria dispar — Gypsy moth) в роках 1981-1982 не об'їли його листя. Цей дуб, смертельно ослаблений гусеницями, стане жертвою послідовного шкідника хруща-Рогача (Corambex cordo — Innerbark borer) та патогена — підпеньки (Agaricus melleus — Shoe-stringroot rot). Ці два останні шкідники паразитуватимуть у його стовбурі, як довго цей дуб буде ще живий. Найдовше — п'ять років.

А тепер нещасний дуб-страдник, ні живий, ні мертвий, стоїть, мов арештант, обстрижений "на нульку", а далі в лісах, на землі Вашінґтона, тисячі таких, як він, умираючих пам'ятників великої смути в царстві лісів.

*
* *

Повертаючись спогадом до нашої незабутньої Дрогобиччини — Землі Івана Франка, годі не згадати нам ще й іншого дуба, дуба-велетня на диво кремезної будови, а висотою він понад усі деревостани Панчужної.

Це дуб Івана Франка.

Він там на узліссі, край діброви, оподалік гаївки, при дорозі з Дрогобича до Нагуєвич, заледве півкілометра від місця, де колись на Війтівській Горі (Слободі), присілку села Нагуєвич (Села Івана Франка), стояла кузня коваля Яця.

Старий-престарий уже цей дуб Івана Франка, чи, як його давніше звали, дуб — "нанашко". Скільки йому років, ніхто не знає. За переказом жителів Війтівської Гори, цей дуб такий давнезний, як давнє там людське горе, як давній там змаг людини за існування своє. Про цього дуба старики дивні дива оповідали. Цей дуб у переказах живе, він і в піснях оспіваний, як дивний сон-ілюзія дитячого щастя на лоні природи.

Споконвічний бо цей дуб Івана Франка. Символічний добродій, уосіблення любови та співчуття до людини, він темними ночами снується поміж загородами Війтівської Гори, її полях, її луках і лісах непроходимих.

У розколисаній дитинній уяві, бувало, цей дуб-сторож у якогось ґазди з-під комори злодія відстрашить, на сіножаті від лошиці голодного вовка прожене, в лісі несовісному лісничому грубу ломаку з дерева на голову скине, а бідній, безпомічній та безпорадній удові з дерев на землю сушняків наскидає, в'язку зв'яже ще й на плечі їй завдасть.

В оповіданні "Мій злочин" Іван Франко, згадуючи своє дозвілля на лоні природи, згадує також і старого, могутнього дуба на краю лісу:

> "Я був тоді невеличкий сільський хлопчина і бігав, граючись, по полях і лісах мойого рідного села. Надійшла весна і ми сільські діти могли побігати собі свобідно. Ми бігали, скакали та, підскакуючи, відвідували старого, могутнього дуба на краю лісу, що то по його крепких конарах ми лазили навзаводи з вивірками".

Хоч і Микитичів дуб, у сусідському саду за плотом, залишився золотим спогадом в оповіданні Франка, коли поетові було заледве п'ять років, то два роки пізніше дуб-велетень, що аж там ген за гаївкою, своїм довкіллям незрівняно сильніше вабить, надить і манить до себе ковалевого любимчика Яся. Усе, що найкраще він колись з хлоп'ячих літ запам'ятає, буде пов'язане з лісом і його тайниками.

> "З лісом темним, великим, нейсходимим, сумаричним, гомінким, що безперестанно шумить і шумить якусь пісню Війтівській Горі, таємничу-тужливу. Дивна то пісня. У темну безвість рве думку з собою, порушує струни душі людини, а заразом навіває і тугу на серце".

Дитяча уява малого хлопчини день і ніч по лісах блукала та в таємничому його шепоті знаходила відгомін своїх радощів і неожиданих майбутніх своїх терпінь.

Франкові тоді було сім років життя і майбутній поет-революціонер не знав, що на зміну хлоп'ячому щастю прийде передчасне його сиріт-ство, турбота за шматок щоденного хліба, полум'яна пристрасть поетичного хисту, журналістична боротьба та бурхлива громадська діяльність за соціяльні й національні права бідарів-селян, очайдушних ріпників та копачів у штольнях жидівських шахт. А слідом за цим усім прийдуть переслідування, цензурні утиски, тюрми й бойкот, застосовуваний не тільки чужими, але й своїми. Чужими — за його національну гордість і любов до свого народу ("Я завше тримався цієї думки — хай згине моє ім'я, але нехай росте і розвивається український народ" — каже Франко!), а натомість своїми — за його мужицький демократизм хлопського сина-бунтаря і завзятого та нескореного потрясателя основ суспільности.

На закиди, які кривдили його особу, Франко відповідає:

"Ти, брате, любиш Русь, я ж не люблю, сарака!
Ти, брате, патріот, а я собі собака.
Ти, брате, любиш Русь, тобі і честь і шана, —
У мене ж тая Русь кривава в серці рана".

Підкреслюючи своє ідеологічне підґрунтя, Іван Франко каже:

"Наплюй! Я, синку, ліпше знаю всю ту патріотичну зграю й ціну її любовних фраз.
Я син народа, що вгору йде, хоч був запертий в льох.
Мій поклик: праця, щастя і свобода!
Я є мужик, а соціяліст — по симпатії лише!"

У промові "Мій Ізмарагд" ("Твори", том 16, книга І) Франко так виклав свою думку про тогочасні політично-філософські вчення та його особисте ставлення до них:

"Жорстокі наші часи! Так багато недовір'я, ненависти, антагонізмів намножилось серед людей, що недовго ждати, а будемо мати (а властиво вже маємо) формальну релігію, основану на догмах ненависти та клясової боротьби. Признаюся, я ніколи не належав до вірних тої релігії і мав відвагу серед насміхів і наруги її адептів нести сміло свій стяг старого, щиролюдського соціялізму, опертого на етичнім, широкогуманнім вихованню мас народніх, на поступі й загальнім розповсюдженню науки, людської критики та національної свободи, а не на партійнім догматизмі проводирів, не на бюрократичній реґляментації і не на партійнім шахрайстві, що ніби має вести до тої світлої людської будуччини.

У критичних хвилях я не вагався стати наперекір пануючим напрямам і ніколи не переставав виступати проти безтямности, тупоум'я та заскорузлости.

Може, власне тому, що я непохитно стояв на тих основах, я не міг удержатись ані при галицько-руських русофілах, ані при народовцях, ані при радикалах, ані при польських демократах, ані при німецьких поміркованих соціялістах, ані при соціяльних демократах польських, німецьких та руських і завжди виходив з їх рядів, коли побачив у них недобір, чи то сумління, чи то знання, чи то почуття обов'язку.

Скрізь і завсігди у мене була одна провідна думка:

Служити інтересам мойого рідного народу та загальнолюдським поступовим ідеям. Тим двом провідним зорям я, здається, не спроневірився досі ніколи й не спроневірюся, доки мойого життя".

Цим жив, так думав і так писав Іван Франко 2 травня 1913 року, три роки до його смерти.

Запізнавшись із політичними поглядами Івана Франка, нам годі зрозуміти, чому Франкові, який був безтямно відданий визвольній справі свого народу, так важко було з цим народом крокувати "вгору до щастя, праці й свободи".

Це складне питання як непригоже до теми залишім науковцям-коментаторам літературної спадщини Івана Франка в питанні: Франко — Мислитель.

Перенесімось думкою в давноминуле Франкового Горя, коли Іван Франко, після тримісячного ув'язнення 1880 року був транспортований шляхом: Коломия — Стрий — Дрогобич — Лішня — Унятичі аж до Нагуєвич до вітчима й мачухи "в гості".

Промоклий, хворий і фізично виснажений, саме попід ліс і біля улюбленого дуба-велетня поет волікся босими ногами по розмоклій дорозі, під етапом австрійського жандарма. Льняні полотна добрих сусідок-хуторянок стелились під ноги дорогою вздовж хутора, а на тих полотнах залишались сліди крови з покалічених стіп нещасного Франка.

Схилена вниз голова, в очах сльози, а в руках подерті черевики — така сумна й понура картина залишилась у спогадах Війтівської Гори по славному її Синові — "ковальовому Ясьові".

Сам Іван Франко боляче згадує в своїх творах цю подію:

"По важкій, завзятій боротьбі я опинився побитий, хорий.
У тишу, в спокій я на село із міста схоронився.
Хоч молодий ще, був у такій зневірі, світ весь так мені змінився
з рожевого на чорний, що в гіркій знетямі з бою я відсторонився
в маленький хутір, серед лук і нив на горбику, над річкою шумною, —
от там я в простій хлопській хаті жив, і самота і сум жили зі мною.
Із трьох боків поля ті обмежив могутній ліс зеленою стіною,

і шумом серцю він на сон дзвонив і сум по травах розносив луною.
Він тяг мене в свою таємну тінь, і свіжий подих віщував розраду".

Але була й утіха, був ліс, що його Франко так тепло тепер вітає:

"Привіт тобі, мій друже вірний, гаю, повірнику моїх найкращих дум!
Все чисте, ясне, що лиш в серці маю, надихав свіжий запах твій і шум.
На твоїх полянах у відлюднім плаю я розсипав свій жаль, губив свій сум;
у твоїх запахах, неначе в раю окрилювався молодечий ум.
Під скрип могутніх конарів дубових складались першії мої пісні,
слабії відгуки твоїх пісень чудових".

Так, відштовхненому, зненавидженому та погордженому між людьми одинокий ліс тоді залишився вірним приятелем осамітненому Франкові:

"...той ліс казочний, високий, темний, що мов море гра.
В той ліс як часто я літав думками, коли було нестерпно між людьми.
І був той ліс мені, як рідна мати, що вцитькує тривогу навісну.
У спеку клав у тінь розкішну спати і свистом дрозда знов будив зі сну...

Я плакав, як прийшлось його лишати і шлях верстать по груді та терну.
І я пішов. Літа йшли за літами... Я сивію, вогонь згасає мій...
Чимало сил потратив я без тями, чимало я похоронив надій...

Сьогодні я вернув. Мене додолу зігнуло невідрадних сорок літ;
пройшов життя тяжку, жорстоку школу і коштував знання чудовий плід,
І душу з мрій обберту, наче голу, з пожежі виніс я в холодний світ,
а в серці вигаслу жагу й охоту і старії рани.

І я пішов до лісу. Дивна туга мене до нього потягла, немов повірника
старого, здиблю, й друга, і виплачусь і виговорюсь знов.
Та друг мій був не той вже, що колись!
Пропав і слід колишньої пишноти!
Куди лиш глянь — пеньки й пеньки тяглись, сліди вогнищ і трацької роботи;

І зломи й виверти й тріски п'ялись серед баюр і всякої гидоти;
де-де лиш дуб та ільма одинока гляділи на руїну".

Не з меншою від цієї руїною в серці, Франко звертається про поміч до старого друга-лісу:

"Мені на серці важко — дай розраду і нових сил скарбівню отвори!
Ось тут під дубом цим нестятим сяду й сидітиму. Розважай! Говори!
Увесь свій жар і всю принаду ще раз яви, мов у букет, збери,
і весь свій біль і всю свою надію, нахай відживу і відмолодію".

Та ліс, нещадно здеклясований грабіжницькою господаркою окупанта, з неприхованим скептицизмом заговорив до поета про своє і людське лихо:

"Під моїм дубом сіла дивна птиця, що все шукала на вербі грушок.
Прийшов слабий до хорого лічиться: — Давай на мелянхолію порошок!
Сиди собі! А хочеш щось навчиться, то слухай!
Маю ще один куток. Героями там — люди!
На голос той серце піднялось, в тім раю без краю воно заридало
без слів: Люди, люди! Я ваш брат, я для вас рад жити.
Серця свого кров'ю рад ваше горе змити. Я ще не старий! Не згинув ще
для мене жизні зміст, хоч журба, хоч горе тисне. Ні, я ще не песиміст.

Найгірше я людей боявся тоді і обминав їх, мов болючу рану;
тужний їх вираз, лиця їх бліді болять мене, коли на них погляну.
Я знав, в якій вони живуть біді, та якже я до помочі їм стану?
О, я боявся їх, немов докору, мов зрадженої любки тихих сліз,
неначе сам я винен був у їх гор'ю!
От тим то я — відлюдок дикий — свій біль дрібний і сором свій великий
ховав у серці й тікав у ліс.

І щасливий я, поки гублюся без доріжки в гущаві рясній —
та людей я спіткати боюся, люди рай розбентежують мій.
Люди всюди, й до Божого раю своє горе несуть".

У цих словах виявився нам весь Іван Франко з його любов'ю до бідних покривджених, "що гнулися, мов ті лози..."

Тиранію національної неволі та соціяльного гніту й рабства між народами й людьми Франко порівнює до хижого орла-беркута:

"Я не люблю тебе, ненавиджу, беркуте, за те, що в грудях ти
ховаєш
серце люте, — за те, що кров ти п'єш, на низьких і слабих
з погордою глядиш, хоч сам живеш із них!
Нас є стрільців сто сот.
І все, що звесь буркут, полоще кров'ю рот, вивищуєсь над мир,
тривогу й пострах сіє, той кулі не уйде, як слушний час наспіє!"

Та вернімось ще до тої красуні — Гори Війтівської та, у її підніжжі, до давно забутих таємниць і чарів лісів дрімучих, піль зелених, весни й квітів чарівних, — у довкіллі дуба-велетня, місця колись щасливого дитинства Франка-хлоп'яти, а пізніше, затишного куточка роздумувань і поетичної творчости Франка-поета.

В одному зі своїх віршів ось що Франко про себе каже:

"Було се три дні перед моїм шлюбом, у чистім полі я пшеницю
жав.
Був південь. Я спочити сів під дубом,
в душі ж моїй, мов світляний алмаз дрижав.
І мовив я: О. Господи, я грішний!
Чи, щоб спокутувать всіх вин вагу, Ти на цей труд важкий
і безуспішний в цій хвилі кличеш свойого слугу!"

У відповідь Франко почув голос:

"Твоїми говоритиму устами до всіх народів і до всіх віків.
Твоїми Я тернистими стежками вестиму своїх вибраних борців.
Ось уст твоїх Я пальцем доторкнувся і вложу в них своїх глаголів
жар.
І нагострю твій слух, щоб, як озвуся,
ти чув Мій голос, наче грім із хмар".

Почувши голос Бога, Франко в покорі:

"Я ниць упав. — О, чую, Пане, чую.
І серп я кинув, і пшеничний стіг,
і батьків дім, невісту молодую
і відтоді не бачив більше їх".

У літнє полудне, серед задріманих на сонячній спеці лісових дерев, одинокий дуб-велетень був свідком дивної містерії в душі Франка-женця: Забудь про себе, візьми свій хрест і всеціло посвятися боротьбі за щастя бідних, покривджених, безпомічних і безборонних!

Франко так і зробив — помер для себе, щоб жити для народу й для людства. Чашу свого горя він випив аж до дна. Зате вселюдський клич Івана Франка: "Назалежність народам! Свобода людині!" нагадує нам

шляхетні гасла Джорджа Вашінґтова й Абрагама Лінкольна, несмертельних Батьків незалежности Америки та американської людяної демократії.

У гурті славних діячів культурних народів і віків знаходиться також невтомний борець за національну незалежність України, співець прийдешнього братерства людей і провісник ідеї національної свободи д-р Іван Франко.

Тож і стежка до Франкового дуба-велетня не заросте ніколи!

*
* *

Може зустріне мене закид, що надто сентиментально скомпоновані деякі фраґменти з життя Івана Франка та що невикористані ще й інші перлини з його літературної творчости, які своїм змістом підносять до висот людину, облагороднюють душу її, пом'якшують серце, гострять розум, гартують волю. Це правда! Але є ще й друга правда:

Якщо Іван Франко для вченого франкознавця являється геніяльним універсалістом — поетом, белетристом, літературознавцем, фолкльористом, істориком, журналістом, мистцем, мислителем, а над усе — і трибуном народнього зриву до боротьби за свободу, то для мене він — це й односельчанин і сусід з-за дороги. Він, бувало, під час Служби Божої співав і читав Апостола в тій самій церкві в Нагуєвичах, де й мене хрестили — тому сімдесят п'ять років.

Пригадуються слова самого Франка: "...давно то було. Не тільки часи, але й спомини по них замеркли. Мов крізь пітьму, у пам'яті силуетами тепер виринають забуті тіні давньої минувшини Війтівської Гори. Вони ворушать моє серце, витискають сльози".

Там десять тих хуторів, їхні жителі та кругом ціле довкілля, увіковічнене в автобіографічних творах Франка. У моїй пам'яті вони також, мов живі: і ця річка внизу садів, і ті поля зелені, і ті сіножаті запашні, і ліси дрімучі, а передусім той могутній дуб Івана Франка, біля якого ми колись малі хлоп'ята, граючись у "хованки", босоніж тупцювали — розсміяні, веселі, щасливі. А дуб разом з нами — і сміявся, і радів.

А як там сьогодні, незабутній дубе? Що там було й як там було, як мене вже там не було? Як там моя рідна хата, як там мої тепер брати, мої сусіди незабутні, мої поля, мої ліси? Сміються чи ... плачуть? Дуб не говорить. Старий знає та ... мовчить.

Після копи літ нашої розлуки, з великою цікавістю дивлюсь на відбитку Франкового дуба. Лише та сама кора на його стовбуру, а по нижніх його конарах, по яких Франко лазив, лише близни залишились.

Колись, на тлі непроглядного деревостану, дуб-велетень у літню спеку милував дорогою — конаристий, кріслатий.

Тепер, він мов не той самий, у залізній огорожі, спереду напис, страдник — не страдник, але й невеселий.

Він, наче дідуган, знизу підтятий зубом часу, осамітнений, задуманий.

— Ой, дубе, Франка дубе...! Вже ти — не ти, та й я — не я.

Час робить своє: "TEMPORA MUTANTUR ET NOS MUTAMUR IN ILLIS!" ("Часи змінюються, і ми міняємось з ними!").

Повищі рядки моєї праці присвячую пам'яті мого батька.

Дуб Івана Франка в Нагуєвичах (тепер. селі Івана Франка)

Інж. Константин Ґоздава-Дидинський

Святкове віддання у власність Робітничій Громаді в Дрогобичі садиби Франків у Нагуєвичах 24 листопада 1935 р. на Українську Дитячу Оселю ім. Івана Франка. Посередині сидять — брат Івана Франка Захар і визначний суспільно-громадський діяч, дрогобицький адвокат, д-р Рудольф Скибінський.

"Музей-садиба батьків Івана Франка". (Реконструкція садиби Франків у рідному селі письменника).

ГЕРОЯМ СЛАВА!

БІЛАС — ДАНИЛИШИН — КОССАК

Василь Білас

Дмитро Данилишин

Звнон Коссак у пластовій уніформі.

ВЕЛЕТНІ

Про дні, які нині переживає Українська Нація зможе сказати колись історик, що це були важливі дні, в яких Українська Національна Революція росла з години на годину, з непереможною силою, мов та лявіна, що котиться з гір чимраз швидше і чимраз дужча. Одна із цих епох в історії ріжних народів, що виносить їх на вершини Слави. День *рішаючого бою* вже на овиді життя України і Нація стоїть у його обличчі дужа, грізна, в густій лаві, ще хвилина і кине світові своє владне слово твердим законом.

Нині, в свому 16 році, Революція могутня, як не була ніколи. Бо це вже визволився раз на все з кайданів неволі і розгорнув могутньо крила *дух* Нації. Буйним виявом цього визволення став *український націоналістичний рух.* Під його прапорами Україна віднайшла себе вповні знову; оту хоробру Націю, що їй призначено бути великою, першою в світі, що на карти її історії завитати мусить знову, як колись, *Славне* і *Героїчне* в повному блеску.

Це Ідея українського націоналізму змобілізувала так стихійно національну енергію. Вона втілилася в *Організацію Українських Націоналістів,* що стала кермою й залізним аванґардом Української Національної Революції. Геройська постать *українського боєвика,* що йде сміливо в цьому аванґарді проти ворогів України, що в своїй погорді смерти виявляє надлюдську силу духа й безприкладну відданість Ідеї, це той найбільший скарб, що його принесла ОУН в дарі Нації. Бо це вони, ті, що їхні імена вимовляють нині українські уста з релігійною пошаною, що їх Нарід величає в піснях, що Вони — Герої *Української Національної Революції* піднесли своїм величнім прикладом духа Нації на небуденні вершини ідеалізму й поставили її в один могутній революційний фронт.

Рік тому згинуло двох із Них на польській шибениці й незнані Народові ціле своє життя, останніми його хвилинами записалися так глибоко в українських серцях, як ніхто другий уже віддавна:

Білас і Данилишин!

Найславніші нині із черги Тих, які прийшли окрилені ідеєю Українського Націоналізму, як втілення туги мільйонів за Героями-Велетнями, що стали б їм Провідною Зорею на шляху визвольного змагу. В усенародньому культі Біласа і Данилишина діждався найвеличнішого свідоцтва безприкладний *пієтизм українських мас для боєвика ОУН.*

Український боєвик безіменний, а говорять за нього перед Нацією його чини. Коли ж попадеться у ворожі руки і призначений на смерть, то найбільшою журою ворога є, щоби Українська Нація не бачила своїх Героїв такими, як він їх бачить — там, у кровавих льохах ҐПУ, у катівнях польських тюрем. Бо блідне якраз ворожий опричник віч-на-віч із катованим українським боєвиком, бо його сила духа здається катові нелюдською. І займанець добре знає, яким відгомоном відоб'ється по Вкраїні кожде горде слово, кинене українським боєвиком ворожому судові, що видає на нього присуд смерти, і скільки сердець загоріє нестримним бажанням досягти *висот героїзма українського боєвика, що йде на смерть із рук катів.* Тому вбити українського боєвика *без суду,* якнайшвидше, щоби він остав якнайменше знаний своїому Народові, — це видається ворогові найбезпечніше. Так гинуть сотки і тисячі українських революціонерів на С.У.З. із рук катів ҐПУ, так згинув на З.У.З. сл. п. Комендант Юліян Головінський, так упали зрадливо вбиті кулею в плечі Юрко Березинський і Володимир Старик рік тому в Городку й багато інших.

Та часами ворог примушений видавати судом присуд смерти і тоді всякими засобами, страшними тілесними і душевними тортурами, хоче зломити українського боєвика, щоби він сам на очах свойого Народа знеславив те, за що боровся. Таке задумував лях проти Біласа і Данилишина. Лях знав, яку трагедію мусіли Вони пережити, зловлені й скатовані власними братами, ще сам мучив по-звірськи їхнє тіло та душу і був вкінці певний: це ж тільки люди, а людському духові не перебороти стільки вбивчих ударів... Зворушено б'ється нині українське серце на спомин тих годин, що бачили Біласа і Данилишина в обличчі ляцьких суддів і катів. Самі в руках ворога, били його смертельно й обезброїли зовсім його духа. Це були не люди, а *Велетні яких світ не бачив.* Вістка про те, що діялося тоді там у Львові, перероджувала мільйони українців і кувала в їхніх душах боєві мечі. Нині Білас і Данилишин наймогутніші Володарі українського духа. Їхній владний наказ з-за могил пориває Націю на бій і перемогу!

(*"Український Націоналіст"*, ч. 4, грудень 1933 р.)

Михайло Івасівка

СПОМИН ПРО ГЕРОЇВ СЛ. П. ВАСИЛЯ БІЛАСА І ДМИТРА ДАНИЛИШИНА

Сьомий З'їзд Дрогобичан, що відбувся 18-19 вересня 1982 року на оселі Братського Союзу в Ґлен-Спей, був присвячений 50-им роковинам геройської смерти двох боєвиків — членів ОУН Василя Біласа й Дмитра Данилишина, які віддали за Батьківщину все, що найдорожче, — своє молоде життя.

Автор цих рядків дружив з Василем Біласом і Дмитром Данилишином, починаючи з активної праці в Пласті. Білас був у моєму віці, а Данилишин три роки старший від нас. Курінним нашого пластового куреня був Микола Мотика, а зв'язковим куреня — Анатоль Валюх. В Пласті лучила нас пластова дружба, прогулянки, ширші пластові зустрічі й таборування. В Пласті кристалізувалися молоді душі, молодь старалася жити після пластових засад і повинуватися своїм пластовим зверхникам.

Взаємне довір'я єднало мене з Василем Біласом.

Коли нас звільнили з тюрми й ми опинилися на волі,* ми, незважаючи на те, що польська влада розв'язала Пласт, надалі залишилися пластунами. Ми надалі зустрічалися разом, але вже в законспірованих місцях, щоб нас не доглянуло поліційне око.

В. Білас з невідомих мені причин оминав зустрічей з Миколою Мотикою. Восени 1931-го року він хотів забити М. Мотику, про що повідомив Д. Данилишина. Данилишин переконав Василя, щоб він залишив цей плян. "А якщо твій доказ буде перевірений", — сказав він йому — "то твій намір напевно буде зреалізований". Майже всі члени Пласту по виході з тюрми в 1931 р. не піддержували дружніх стосунків з Мотикою.

---

* Див. Михайло Івасівка-Лищук "Мій перший арешт" ("Дрогобиччина — Земля Івана Франка", т. I).

Про працю ОУН, яка була заплянована на нашому терені, Микола Мотика нічого не знав. Він не знав, хто брав участь у нападі на трускавецький поштовий уряд, але при "всипі" він догадувався, що участь у ньому брали Білас і Данилишин, і зі злости сказав, що це були вони. Він не знав про інших членів, а їх було сім — два з Трускавця, два з Тустанович, два зі Стебника й один з Борислава. Цю сімку очолював і був докладним пляновиком нападів на банки й на пошту на тому терені Михайло Гнатів. Під його керівництвом були три успішні напади — на два банки в Бориславі й на пошту в Трускавці. Михайло Гнатів був дуже прецизійний у цих справах. Він заздалегідь випрацьовував плян, перевіряв докладно дорогу, стежки, мешканців довкола банку й входи до установи. Одним словом він був фахівцем свого діла. Він дорожив життям кожного члена боївки.

Автор цих рядків не брав участи в нападі на поштовий уряд у Трускавці, але був одним з тих, що допомагали учасникам нападу в теренознавстві, та був свідком, як хлопці вискакували з поштового уряду й зникали, немов шапка невидимка. Замаховці зникли, а ще довго після того люди, що були тоді присутні на пошті, виходили з уряду з піднесеними вгору руками. Заалярмована поліція їхала в сторону Стебника, але нікого не зловила. Василь Білас уже прийшов був додому, а Дмитро Данилишин сидів за станком і виконував свою роботу.

Невдача нападу на поштовий уряд у Городку Ягайлонському була вислідом невмілого плянування. Коли львівська боєва референтура вибирала для цього нападу найкращих боєвиків, вона звернулась до обласного референта Зенона Коссака, щоб він післав до Львова Василя Біласа й Дмитра Данилишина. Зенон Коссак покликав тоді до Дрогобича Михайла Гнатова й заявив йому, що Львів вимагає двох боєвиків. М. Гнатів нерадо годився на вимогу Львова й не хотів посилати своїх випробованих боївкарів, які одначе не знали ані міста, ані терену. Наказ згори мусів бути виконаний, бо так вимагала дисципліна члена ОУН. Прочуваючи невдачу, Гнатів виїхав до Ґданська, бо за ним стежила польська поліція, яка розіслала за ним "гончі листи".

Коли газети принесли вістку про напад на пошту в Городку Ягайлонському, я підсвідомо відчув, що там мусів бути Василь Білас і Дмитро Данилишин. Опісля виявилося, що це правда. Коли їх зловили, газети подали імена всіх учасників нападу. Ця вістка затривожила не тільки їхніх близьких, але й усіх знайомих тих героїв, що попали в руки поліції.

Вічна слава Боєвикам ОУН — Героям, Синам Дрогобицької Землі св. п. Василеві Біласові й Дмитрові Данилишинові!

Юрій Федорович

НА ШЛЯХУ ДО ВЕЛИКОЇ МЕТИ

(Пам'яті Біласа і Данилишина)
(Спогад)

Перед будинком бурси ім. св. Івана Хрестителя при вулиці тієї самої назви в Дрогобичі дижурить того дня поліційний аґент Мундзьо. Намагаємося, вислідити ще інших аґентів, але це діло стійкових, що зайняли обсерваційні пункти на горищі. Ми зайняті точною провіркою всіх приміщень та приватних клунків, щоб не попало нічого небажаного поліції до рук. От пакет ще не прочитаного "Юнака", он "Декалог", якісь летючки... Зайві адреси, листи й записки спопелює вогонь, а попіл мандрує в челюсть каналу. Про науку немає мови. Дижурні, що слідкують за Мундзьом, повідомляють біля сьомої години вечором, що до брами зближається двох аґентів у цивільному одягу та двох мундурових поліцистів. І через хвилину дзвонить дзвінок на вечерю. Ніхто з нас не рухається, інстинктовно передчуваючи, що поліція прийде саме до нашої кімнати, де мешкають сьоми- і восьмиклясники. І не помилилися. У дверях стає проф. Михайло Іваненко й піднесеним голосом звертається до нас:

— На вечерю! Скоріш...

Поза його плечі втискаються до кімнати поліцисти й підходять до одного з'поміж нас, тоді учня 8-ої кл.

— Ваші речі? Ваше ліжко?...

Проф. Іваненко робить спробу випхати мене їсти вечерю, але я не хочу їсти. Зле почуваюся, говорю, але насправді, хочу з кутка обсервувати рухи поліцистів, щоб чого не підкинули...

На столі з'являється куферок ревідованого. Викидають з нього всі речі, обережно відкладають набік плік перев'язаних стяжечкою фотографій. Наверху знімка... Знімка "Трускавецької п'ятки"... На цьому ревізія кінчається. Його придержують, наказують зодягнутися й виходять... Хвилинку стою без руху. Роздумую над незрушимим спокоєм

СУРМА

Орган Української Військової Організації.

12 (62) | ГРУДЕНЬ | 1932

БОЄВНКИ!

Геройською смертю згинули Ваші Товариші найкращі члени

У. В. О.

Мирослав Юрій БЕРЕЗИНСЬКИЙ — **Володимир СТАРИК**

† 30. листопада 1932. р. у Городку Ягайлонським при виконуванні боєвого завдання.

Дмитро ДАНИЛИШИН — **Василь БІЛАС**

† 23 грудня 1932. р. у Львові, по смертнім присуді ляцького доразового суду.

Вічна память Лицарям-найкращим Синам України! Їх Дух буде нас провадити на шляху боротьби за волю України.

Команда Української Військової Орґанізації.

Фотокопія журналу "Сурма".

арештованого, не здогадуючися, що він, саме він той Юда, що видасть друзів... Що він уже давно Юдою...*

Опам'ятує мене проф. Іваненко, наказуючи мені негайно повідомити про це арештування директора української приватної гімназії проф. М. Бараника та постаратися ще повідомити проф. М. Байрака.

Через чужі подвір'я, через плоти, як на змагу, виминаючи світла ліхтарень, виконую доручення. Вертаючися до бурси, зустрічаю на вул. Сільній друзів, що несуть арештованому накривало та харч.

Довго поза північ гуторимо. Неясно нам і ніяк не можемо зрозуміти, чому саме поліція перевела ревізію тільки в одного з-поміж нас... Це все проти стосованих практик...

*
* *

Через кілька днів нам уже відомі прізвища боєвиків і арештованих. Шовіністична польська бруківка "Ґазета Поранна" аж захлистується скаженіною злоби й презирства... Вона перша приносить вістку про те, що арештовані боєвики стануть перед наглим судом...

*
* *

Завтра починається наглий суд. На лаві обвинувачених засядуть їх трьох і той четвертий окаянний... Вчора ввечорі я бачився з провідником. Розказав він мені куди більше, чим це пишеться в часописах. Слід сподіватися смертних присудів... Той усе розкрив, все проспівав, будучи на поліційних услугах ще з 1930 року...

*
* *

Сьогодні останній день процесу. Нині западе присуд. Нині починаються в гімназії зимові ферії. На залізничній станції в Дрогобичі вечором купую часопис. Два смертні присуди. Зенка — передають до судження звичайному трибуналові... У вагоні нас трьох. Не говоримо нічого. Сталося.

Висідаючи із саней перед ґанком хати, назустріч тихо виходить вуйко.

— Запав присуд? — питає.

Притакую:

— Василя й Дмитра присудили до страти на шибениці. Засуджені

---

* Провокатор Микола Мотика. (Редакція).

не хочуть просити ласки у ворога!... Вирок, сподіваються, буде виконаний завтра раненько...

Довго ще гуторимо. Біля 10-ої години вечора наказує мені вуйко йти до паламаря та дяка та замовити їх на годину 6-ту рано до церкви на Богослужбу.

За хвилину вже скрипить морозний сніг під моїми ногами...

*
* *

Точно о шостій годині торкаю напотемки шнур дзвона. Бам, бам... несеться в морозний простір, вдаряє в заспані віконця хат, калатає до серць, котиться нестримним гулом понад стріхи й виходить поза село, викликає дзвони сусіднього й лине наскоком на сонне ще містечко, наскакує на сонні ліси — викликує дзвони волости...

Горять воскові свічі. Низенько стелиться дим кадила. Поволеньки церковця наповняється вірними, що стоячи навколішках, відмовляють молитви... А дзвони гудуть, співають у вправних долонях крицевими серцями біль втрати, виспівують "Со Святими"...

В сутінок ранку виходить морозними шибками сяйво воскових свіч, що тримтять гарячими молитвами, що клоняться приземними уклонами говіючих душ перед Престолом Всевишнього, вимолюючи ласки...

Повагом викочується на морозний обрій сонце, копирсається в заметах білих хмар, розмотує літеплими промінням стада білих мряк над рікою, торкається золота церковного хреста й завмирає в безрусі, мов засоромлене потворністю нелюдського поступку в ім'я Правосуддя, і заховується за хмари...

*
* *

...Гей. Зцілував гомін дзвонів радість зимового ранку. Забрав її зо собою в далекий простір, немов роблячи місце гомонові сердець...

— Ви чули?... І лине крилатою птахою біль втрати від серця до серця, з хати в хату, з села в село...

— Василь, Дмитро — Герої! — І мовкнуть уста, бо зациплюються тверді грудами долоні. Вони говорять виразніше за всі слова, що їх несила висказати устам...

Шкода, що заховалося сонце засоромлене за хмарами. Шкода, бо побачило б в усіх не біль, не мряковиння сліз, а твердий вогонь постанови...

*
* *

Проходили роки. Українськими землями проносився буревій апокаліптичних подій. Вперед і взад. Вправо і вліво... Ставляючи чоло наїзника орді, впав Зенон, один із перших... За ним в круговороті подій падали один за одним Миколи, Теодори, Степани, Івани й Романи, колишні друзі з юнацької гри... Падали, зазначуючи, як і їхні друзі, Василь і Дмитро, злам, закінчення одного національного змагу жертвою власної крови, роблячи місце другим, сотням і десяткам тисяч, що за їхнім приміром ішли та йдуть до Великої Мети...

(*"Гомін України"*, 26 грудня 1953 р.)

Чотири члени трускавецької "п'ятки" ОУН. Наперед Дмитро Данилишин і Ярослав Білас, за ними Василь Білас і Олесь Буній.

Василь Білас і Михайло Івасівка 1932 р. в парку в Трускавці.

Святочний похід на Зелені Свята в Трускавці 1930 р. Мандолінова оркестра, в якій грають, між іншими, сл. п. Василь Білас і Дмитро Данилишин, а за нею мішаний хор і вірні. Наперед диригент Йосип Білас ("Академік"). На задньому пляні справа дзвініця.

Микола Курчак

ЗЕНОН КОССАК — ГОРДІСТЬ ДРОГОБИЦЬКОЇ ЗЕМЛІ

Все, що мав у житті,
Він віддав для одної ідеї —
І горів і яснів і страждав
І трудився для неї...

(*Іван Франко*)

Ці слова нашого найбільшого земляка Дрогобицької Землі — Івана Франка дуже влучно можна примінити та схарактеризувати ними одного з великих синів нашої вужчої батьківщини, одного з найбільш віддани-них судьбі України й українського народу — славного Зенона Коссака, що йому наш восьмий уже з черги З'їзд-Зустріч жителів Дрогобицької Землі в 1984 р., в нашій скромності, з глибокою, йому належною пошаною був присвячений, в 45-ту річницю його геройської смерти в боротьбі з мадярським наїздником за волю нашої Срібної Землі-Закарпаття.

Щоб представити постать Зенона Коссака — цього "вічного революціонера", як його очеркнув би І. Франко, треба коротенько поглянути на життєві обставини цього нашого Дрогобицько-Бориславського нафтового басейну, а з ним і цілого нашого, як його І. Франко називає, "Підгір'я прекрасного" — безпосередньо перед Першою світовою війною та в найближчих роках після неї — по невдалих наших Визвольних Змаганнях.

Оце наше мальовниче, спокійне Підгір'я жило собі своїм життям з його мирним населенням. Аж коли надри його землі виявили в собі нафтову ропу — оце плинне золото, життя його раптом сколихнулося. Зацікавились ним різні шукачі багацтв, наживи й легкого хліба — чужинці, що зачали використовувати оці добра української землі та його автохтонне населення для своїх цілей.

А коли ж опісля прийшла окупаційна влада Польщі, вона ж зразу

взялась тягнути всі користі з загарбаних земель та почала поневолювати українське населення не тільки економічно, але й культурно, а ще більше політично. Вона посилає в наш Дрогобицько-Бориславський басейн своїх пожадливих бюрократів з цілою зграєю шовіністів-службовців україножерів, щоб тягнути життєдайні соки української землі, а населення перетворити на своїх слуг.

Та не спало й українське населення. Під впливом творів і освідомлючої праці письменників-поетів, що вийшли з нашого Підгір'я — Івана Франка й Степана Ковалева-П'ятки, які зо своїм могутнім словом стали на сторожі народніх прав, це населення стануло на шлях активного спротиву проти чужих зайдів та до організованої боротьби за своє життя і право...

І тут на базі життєвої конечности, відчуття потреби національної оборони й протидії зачав буйно рости український націоналістичний рух.

І як знаємо, з кінцем 20-тих і на початку 30-тих років, дрогобицький терен — Дрогобич, Борислав, Трускавець, Тустановичі, Мразниця та другі осередки зо своїми селами й присілками, висунувся на одне з перших місць в тому часі. Він видав цілий ряд славних і замітних діячів націоналістичного руху та чимало відважних і очайдушних боєвиків УВО-ОУН.

Одним з перших, що клали фундаменти під націоналістичний рух на цьому терені, був сам Зенон Коссак, студент прав, уроджений 1907 р. в Дрогобичі. Він і ввесь підлеглий йому тоді актив проявив надзвичайну політичну ідеологічну й боєву діяльність, що відбилась відгомоном не тільки в українському суспільстві в той час, але й серед чужого-заграничного.

З перших літ його справної участи в підпільній діяльності, він викликує до себе розжарену ненависть польських поліційних чинників і то не тільки дрогобицького терену, але цілої Галицької области. Вся ж бо ця поліційна верхівка, з комісарами і вишколеними експертами-детективами, знала про його ролю в ОУН як провідника на дрогобицькому терені та як члена Краєвої Екзекутиви на Галичину та ніяк не могли "прилапати" його на гарячому, щоб розправитися з ним. Він умів завжди так спритно все провадити й скрито діяти, що не помагали слідження за ним по всій Галичині... Арештували його, звичайно, при нагоді кожночасної підпільної акції в Краю, доказували де, коли, в якій околиці він бував, але не могли йому конкретно доказати його участи в цій, чи в іншій акції, щоб запроторити його на довший час до тюрми й "відітхнути трохи від нього", як вони самі висловлювались.

Коли 8 вересня 1931 р. в пополудневих годинах відбулась експропріяційна акція на поштовий уряд в Трускавці, що її ініціятором був Коссак, поліційна машина зо шкури вилазила, щоб впасти на слід вико-

навців. І перші її здогади пішли, очевидно, в сторону Коссака. Арештували його та ще інших підозрілих. Просиділи вони довший час у слідстві, а найдовше, очевидно, Коссак, бо йому ще причіпили при цій нагоді участь в убивстві польського посла Тадея Голувка в Трускавці, що сталося кілька тижнів по нападі на пошту. Та, не маючи змоги доказати їм вини, випустили їх на волю.

Комісар і начальник слідчого відділу політичної поліції у Львові так характеризує Коссака у зв'язку з обвинуваченням його в участі в убивстві посла Голувка: "З котрого боку ми не підходили б, Зенон Коссак, в такий, чи інший спосіб, мусів мати вплив на цю справу. Він же мав і має величезний моральний і організаційний авторитет у Дрогобиччині, є знаменитим конспіратором і, хоч не можна наявними доказами доказати йому вини, то все-таки не можна собі й подумати, щоб він не знав про цю справу."

І мав він дійсно цей авторитет не тільки у організаційній ділянці як організаційний референт, але й у цілій праці Краєвої ОУН як досвідчений, непересічної дисципліни, високої внутрішньої культури й політичного вироблення боєвик.

Про ролю Зенона Коссака в революційних, таємничих і небезпечних діях можна багато писати. Тут ми спинимося дещо основніше на одному епізоді його життя, а саме на акції, за яку він був обвинувачений і опинився на лаві підсудних Наглого Суду, а саме на експропріяції боєвиками ОУН поштового уряду в Городку біля Львова 30 листопада 1932 р., що лишила за собою чотири трупи — двох боєвиків і двох урядовців пошти. Коштувала ця акція ще два молоді життя, як знаємо, теж наших земляків Василя Біласа й Дмитра Данилишина, що їм був присвячений З'їзд Дрогобичан 1982 р.

На лаві підсудних за Городок перед Наглим Судом, опинились: Василь Білас, Дмитро Данилишин, Маріян Жураківський і Зенон Коссак. Що це був польський Наглий Суд? Називався він наглим тому, що він відбувався у важливих випадках, мусів тривати тільки короткий обмежений час і перетягнення цього часу мусіло цей суд перервати, а тоді справа переходила на звичайний суд, що завжди давало надію на продовжування процедури, на різні відклики, апеляції тощо. Наглий Суд звичайно кінчився присудом смерти й від нього не було відклику-апеляції, хіба до президента держави про помилування та замінення кари смерти на доживотню, зглядно довголітню тюрму.

Зенон Коссак, як було згадано, був червоною плахтою в очах польської політичної поліції. Коли ж після нападу на пошту в Городку зловлено Біласа й Данилишина, врадувалась поліційна верхівка, бо нитка справи провадила якраз у дрогобицький район, звідки саме й походив Коссак. І тепер поліція, при помочі суду, постановила за всяку ціну втягнути до процесу перед Наглий Суд за Городок і Коссака. Цей процес

перед Наглим Судом, подумала поліція, — це чудова нагода для того, щоб покінчити з Коссаком. Не вдоволялись поліційні чинники самим арештом його під закидом його приналежности до ОУН та евентуальним засудом на 2-3 роки, після яких він знову появиться на волі. А тепер, щоб тільки посадити його на лаву обвинувачених, а далі, від присуду суду немає відклику! Раз засудили, пропало. Хоч може й не повісять, то в найгіршому випадку кару смерти можуть замінити на доживотню в'язницю чи 10 до 15 літ, після чого, хто знає, чи й вийде, раз його взято в кліщі поліційсько-судової системи.

Та й цим разом ця справа не пішла за плянами поліції. Коссак знав, що раніше чи пізніше, старатимуться його притягнути до цієї справи, хоч він там безпосередньої участи не брав. Тому він постановив приготовити собі тверде й певне "алібі", тобто таке свідоцтво й доказ, що без всяких сумнівів стверджувало б його непричетність до цієї справи.

Ось що пише Зиновій Книш про цю справу. "В той час я сидів — каже Книш — у Дрогобицьких Бриґідках засуджений на вісім літ тюрми під закидом зорганізування відомого нападу боєвиків УВО на поштовий віз з готівкою під Бібркою. Одного дня викликали мене на побачення. Коли я прийшов до приміщення, де відвідини відбувалися, я побачив з другої сторони залізних ґрат Зенона Коссака з передачею для мене. Я здивувався, бо звичайно його сестра Оленка приходила з такими передачами, але я не дав по собі цього пізнати перед в'язничним сторожем. Передав він мені цю передачу харчів, поговорили ми досить довго про всякі маловажні справи й під час того я звернув увагу, що Зенон кілька разів питав присутнього при розмові ключника, котра година й скільки часу він може ще зо мною говорити. Коли ми прощались, була год. 1-ша по пол. Діялось це в той самий день, коли всього тільки три години пізніше відбувся напад в Городку. І коли на другий день ми довідались про Городок, мені стало ясно, що відвідинами мене в тюрмі, Коссак запевнив собі сильне свідоцтво своєї особистої неучасти в акції, бо в тюремній книзі відвідин вписувалось, хто приходив, до кого, коли, в якому часі ітд. За кілька днів покликали мене до тюремного бюра і там поліційний аґент зо Львова списав зо мною протокол, випитуючи, чи дійсно Коссак того дня відвідував мене, в тому часі ітд., хоч він мав ці всі дані в тюремній книзі. Коли я відходив, то почув тільки слова детектива, сказані до приявного при нашій розмові начальника тюрми: "муроване свідоцтво".

Отже не вдалось поліції причіпити Коссакові на лаві підсудних безпосередньої й особистої участи в цій акції. Та одначе вона не зреклася своїх плянів, але почала майструвати його співучасть в ній, тобто, що він підготовив цю акцію. Почали фабрикувати й підставляти підготованих свідків. Та зізнання цих свідків були такі заплутані під час судової процедури, що ніяк не вдавалось виробити переконання про співучасть Коссака в підготовці цієї акції.

Оборону Коссака взяв на себе адвокат д-р Маріян Глушкевич. Його роля була дуже важка, бо суд, з прокуратором Мостовскім та головою трибуналу Яґодзіньским у проводі, всіма силами й засобами, що їх вони мали до розпорядимости, старались доказати, що Коссак — це моральний і фактичний винуватець цієї акції. В акті обвинувачення говорилось: "Зенон Коссак, уроджений 1 лютого 1907 р., з Дрогобича, греко-католик, студент прав, намовив Біласа й Данилишина та поміг їм взяти участь в нападі на пошту в Городку, давши їм гроші на дорогу, наказав їм поїхати до Львова й нав'язати контакт з організаторами нападу". У своєму слові прокуратор Мостовскі, знаний зо свойого шовіністичного наставлення до українців, уважає вину Коссака за доказану, бо він не тільки спонукав до цього акту, але й дав йому чинну допомогу як повітовий комендант ОУН в Дрогобичі, вислав Біласа й Данилишина до Львова; отже він був тим, що дав причину до цієї акції не тільки своїм наказом, але й допомогою в доставі технічних засобів. Тому прокуратор домагається кари смерти для всіх підсудних тут на лаві й обвинувачених в цій акції нападу на пошту.

Після слова прокуратора промовляли оборонці підсудних: д-р Вол. Старосольський, д-р Кость Паньківський, д-р Вол. Шухевич, д-р Маріт-чак, д-р Ганкевич, що викликали помітне враження не тільки серед української публіки, але й серед польської, яка прислухувалась ходові процесу. По скінченні промови д-ра Ганкевича мав прийти до слова оборонець Зенона Коссака — д-р Глушкевич. Нагло й ненадійно голова трибуналу перериває дальший хід процесу й відкладає промову д-ра Глушкевича до наступного дня. Чому?... Отут і виявилась ще раз єхидність, лукавість та крутійство польського суду й його системи. Коли б процес продовжувався ще того самого дня (а було це 21 грудня) і Наглий Суд скінчився б присудами смерти, до чого саме суд всіма силами змагав, а відклик до президента держави про помилування та замінення вироку смерти на тюрму, на що оборона мала право, не приніс би позитивного висліду, бо президент відкинув би просьбу про помилування, то вироку смерти не можна було б виконати, тому, що на другий день, тобто 22 грудня, припадало свято гр.-катол. обряду Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії, а закон про Наглі Суди не дозваляв в неділі й свята виконувати присудів смерти. А з другого боку той же самий закон вимагав, що присуд смерти мусів бути виконаний до 24-ох годин.

Тому аж у четвер 22 грудня відбулось продовження суду й його закінчення промовою оборонця Зенона Коссака — д-ра Маріяна Глушкевича. Його промова була така сильна й переконлива, що потрясла всіма, які її слухали.

Останній акт процесу — це слово підсудних. Коссак відмовляється від нього й з погордою відкидає це право скористати з єхидного закону поліційної системи польських судів.

Нарада трибуналу. Вона коротко — пів години. Виглядало, що вирок вже наперед був рішений і приготований. Серед могильної тиші голова трибуналу Яґодзіньскі відчитує вирок: "Василь Білас і Дмитро Данилишин на кару смерти як також і Маріян Жураківський, (якому опісля президент Мосціцкі замінив кару смерти на 15-літню тюрму). Справу Зенона Коссака передається звичайному судові до дальшого розслідження". В його справі не було однозгідности цілого трибуналу, чого вимагало право при засуді на кару смерти. Так ще раз вирвався Зенон Коссак з пазурів польського поліційного апарату, що лютував зо злости, бо не здійснились їх пляни й Коссак висмикнувся, так би мовити, з-під самої шибениці.

Та його справа ще й цим разом не закінчилася... Його чекав новий процес, до якого тепер притягнено ще більше боєвиків, що були в цій справі замішані в той, чи інший спосіб. Цей другий епізод Городецького процесу зачався під року після Наглого Суду — 6 червня 1933 р. Проводив ним той самий прокуратор, що проводив Наглим Судом. Постава всіх підсудних була гідна українських революційних патріотів. Коссак на питання відповідає: "До ОУН не належу, нападу в Городку не приготовляв, в самий день нападу був в Дрогобичі. Всякі свідчення проти мене — видумки й серед них можна розгубитись: одні зізнають, що я краєвий комендант, другі кажуть, що я повітовий, комісар Злотковскі каже, що він мене вже нераз допитував, а я ж його перший раз у моєму житті побачив тут у судовій залі. А отій пані, що заприсяжена проти мене зізнає (поліційна аґентка Бусько), вказував на мене поліцист, що провадив нас сьогодні рано на оцю судову залю". Інші свідки, що "пізнавали" Коссака при таких, чи інших підпільних акціях, як напад на касу тартаку в Синевідську, поштовий амбулянс у Східниці, касу в Сколім, тепер на залі не можуть його пізнати, мішають його з іншими підсудними. Тому прокуратор часто заломлюється у своїх доказах, бо, очевидно, свідки сфабриковані. А йому, що так добре знав Коссака з Наглого Суду, тепер же так залежало, щоб догодити поліції і позбутись його з овиду на довший час. Тому й він тепер, при помочі цілої ватаги своїх поліційних помічників та підготовлених свідків, зо шкури вилазив, щоб вкінці запроторити Коссака на довший час в тюрму.

Після закінчення переслухання свідків прокуратор виглосив промову, що її зачав не від підсудного, який очолював листу обвинувачених, але від Коссака, бо вважав його найважнішою особою в цьому процесі, тобто, найтяжче обвинувачену, "найстаршим ранґою комендантом". В своїй промові прокуратор так схарактеризував Коссака: "Провідник боєвиків Дрогобиччини, що видала їх дуже багато, які перевели багато боєвих актів і все це під проводом і впливом Коссака. Він тим грізніший, що це не імпульсивний і брутальний тип, але розважний, сальоновий — т. зв. "революціонер у краватці", що своїм хистом та

уложеною поведінкою вміє з'єднувати собі довкілля". Прокуратор заапелював до присяжних суддів пам'ятати про многі напади та своїм присудом запобігти цьому на будуче; гострого засуду вимагає "польскосць" Львова, зосібна ж проти таємничого Коссака.

Коли прийшла черга на промови оборонців, то, як на попередньому Наглому Суді, так і тепер, останню промову виголошує оборонець Коссака — д-р М. Глушкевич. Він зручно збиває всі спрепаровані свідчення своєю блискучою промовою, якою він побив всі дотеперішні свої рекорди красномовства, як кажуть очевидці, бо бачив неспівмірний наступ "польскосьці" на Коссака.

По короткій перерві трибунал проголосив присуд: "Зенон Коссак — сім літ тяжкої тюрми". Решта підсудних по 5 і по 2 роки, двох звільнено від вини й кари... Як бачимо, то таки найвижчий вимір кари дістався Коссакові й немає сумніву, що це сталося на вимогу поліційної машини польської держави, щоб замкнути за ним двері тюрми на довгий час. Та не зламала й не знищила його польська тюрма. Він пережив її і з'явився на українському революційному овиді, щоб дальше служити Україні. Останні вістки про цю його беззастережну службу маємо з його участи в визвольній боротьбі Карпатської України, в обороні якої він гине смертю героя в березні 1939 р., розстріляний мадярськими гонведами разом зо своїм другом Михайлом Колодзінським.

Могила його невідома українському народові, як і тисячі могил подібних йому героїв. Та український нарід спорудив йому пам'ятник у своїх серцях, незнищимий і незатертий і пам'ять про нього зберігатиме з покоління в покоління.

Михайло Смола і Зенон Коссак (стоять угорі) між друзями в селі Добрівлянах близько 1930 року.

Михайло Бажанський

ЗЕНОН КОССАК, МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ І ЇХНІ ДРУЗІ, ЩО ЗАГИНУЛИ ЗА КАРПАТО-УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Українська мемуаристика незвичайно багата на події, пов'язані із здобуттям Української Держави. Особливо найбагатший один із її розділів — мартирологія. Приводів до смутку і печалі було задосить в усі часи історії. Ця вітка так багата, що нераз авторам важко схопити істину і передати об'єктивну правду. До теми, яка перед нами, існує також чимало спогадів. Не всі вони ідеально викінчені, тому треба було опертися на споминах ще тоді живих людей. Про це при кінці буде сказано докладніше.

Зенон Коссак народився 1-го квітня 1907-го року в Дрогобичі. Батько Зенона звався Микола. Помер в Першій світовій війні. Залишилося четверо дітей, яких матері самій було дуже важко виховати. Крім Зенона був ще старший брат Осип, що вже не живе. Проживають у Дітройті сестра Олена Гевко та брат інж. Богдан. В родині Коссаків було трьох визначних Українських Січових Стрільців, що займали високі командні пости; це дядьки Зенона. Ця обставина створила почуття гордости у молодого Зенона. Подиктувала йому піти таким же самим шляхом і мала чималий вплив на його дальше виховання. Дивовижня сила наказала йому віддати себе служінню України. У тих трудних дитячих роках Зенон проживав у свого діда Йосипа. Помагав у господарстві, при тому пильно вчився, багато читав, а найважливіше — виробив у собі беззастережний патріотизм і піднайшов для себе тільки таких друзів, які відповідали його світові думок: Степана Охримовича, Богдана Кравцева та інших. Вже в дуже молодому віці став провідником підпільного гуртка, ще як був у середній школі УПТ в Дрогобичі. Був прикладним пластуном. Співав у хорі. Брав участь також у драматичному гуртку. Займався спортом. Вже в п'ятій клясі став прихильником УВО, а згодом і членом. В 1926-му склав іспит зрілости. Від того часу майже всеціло

віддався підпільній роботі. Хоч був записаний на юридичному факультеті у Львівському університеті, але першенство віддав праці в УВО, а потім в ОУН. Так, що на нормальні студії не залишалось в нього часу. В 1928-му покликано його до польського війська. Така хронологія його приватного життя.

Незборима сила чаїлася в його душі. А щоб стати корисним для Організації, від 1929-го року Зенон Коссак став членом Крайової Екзекутиви ОУН на Західньо-Українських Землях. Спершу він був заступником керівника Бойової Референтури, а згодом бойовим референтом, а ще пізніше він керував Організаційною Референтурою. 28 жовтня 1930-го року керував нападом на поштовий віз під Белзцем. Його боївка провела успішний напад на "Банк Людови" в Бориславі, а тиждень пізніше відбувся напад на пошту в Трускавці. 31-го липня 1931-го року розплянував напад на амбулянс грошовий під Бірчою, та провів удачно кілька інших бойових акцій. Польська поліція підозрівала його велику участь в тих акціях і визначила грошову нагороду за піймання Зенона Коссака. Що пізніше досягнуто підступом. Сім років ув'язнення у Вронках та інших містах перервали його видатну дію, здібного підпільного бойовика та ідейного провідника Організації Українських Націоналістів.

З весною 1938-го року Зенон Коссак вийшов на волю. Це була пам'ятна весна в його житті. Може перша весна, що внесла в його життя зовсім новий світ. Запевнила за ним важке пройдене і створила перед ним нову магістралю нових думок. Накреслила нове поле дій, на якому одначе макабричність незавидної дійсности, підлого підступу поліційних урядів — вносить нову несподівану прикрість. Доля кидає його знову, накоротко у в'язницю, по виході з якої, він вийшов з терпкістю, але з виробленим новим пляном до детайлів. Ізза Карпат, дивлячись з його рідного Дрогобича, почали доходити проблиски творення Української Держави. Зенон Коссак порішив присвятити себе новому державному творові. Мрії його і його друзів. Як глибокий інтелектуаліст, маючи військовий вишкіл порішив присвятити себе новій Державі, своїй рідній. А що був вже від уродження дуже елоквентний, мав завжди готову відповідь на кожне запитання. Завжди вмів розв'язувати всі проблеми своїм філософським позитивізмом. Начитаний Спіноцою і Ляйбніцом, присвоїв від них тільки те, що було в них найсильнішим, найтвердшим, потужнім, те, що надавалося добре примінити в будові своєї держави. При тому був палким промовцем. Вмів захопити серця слухачів. Був добрим розповідачем, бо перед тим був учасником багатьох конференцій, де присвоїв собі знаменне ідеалістичне думання, яке проявилося у співпраці в журналі "Студентський Шлях" та інших націоналістичних виданнях. Його статті предбачили йому такий, а не інший шлях. Він пішов ним і не кривив душею, не схибив з нього. І у

тривожні дні віддати себе для України — це було його діямантовою краплиною щастя.

І так в бурхливі, але надійні дні з'являється Зенон Коссак в Хусті під прізвищем Тарнавський. Тут він одержав, по перегляді військовими старшинами титул поручника і почав працю в Штабі "Карпатської Січі", як інструктор в ідеологічному Відділі, що за тодішньою номенклатурою звався субрефератом для відрізнення від головного реферату, який був чисто мілітарний. Крім того повнить функцію ад'ютанта коменданта Карпатської Січі. Виявив себе непересічним викладачем, добрим організатором і вибивався на перше місце поруч полковника Михайла Колодзінського, який займав керівний пост в Карпатській Січі. Зенко, так його всі тоді звали товариші, був лояльний супроти своїх зверхників-сотника Степана Сулятицького, що стояв у тіні і не мав ніяких амбіцій займати якінебудь голосніші пости, до генерала Миколи Капустянського, що проживав у Американській Амбасаді, як дорадник, а понад усе Зенко був лояльний до О. Ольжича, відповідального перед полковником Андрієм Мельником за творення Карпато-Української Держави. Поручник Зенон КоссакТарнавський фанатично віддався теоретичній дисципліні й викладав її з душі членам Карпатської Січі, січовикам і січовичкам. Мав велике і широке знання своєї теми. В цьому допоміжними йому були прекрасні прикмети. Його висока особиста культура, непересічні здібності, переконлива мова, що доходила до ума людей, а передусім його мила постать і очі, що приємно світилися лагідним блиском. Також безпосереднє пов'язання з перманентною революцією в минулому. Особливо чисте минуле, тверде, без колихань, без психічних зламів. Ці прикмети давали йому право мати успіх у своїй новій праці. Це все разом творило високу ґаму довір'я до нього.

Кожного дня в січні й лютому і в двох перших тижнях березня 1939-го року Зенон Коссак-Тарнавський дав із себе все знання, яке тільки міг дати січовикам і січовичкам. Провід Карпатської Січі був із його праці вповні задоволений. Кращого на його пості не можна було в той час мати. — Настали жнива вкладеної праці його й його друзів.

12 січня прийшли вибори до першого Сойму, які доказали високу свідомість населення. Завдяки карпатським січовикам, що виїздили кожного дня в близькі й дальші околиці для освідомлення. Вони були розпалювачами пригаслого століттями багаття. Відроджувалася свідомість приналежности в історії до невмирущого серця українського народу, там, за прекрасними Карпатами. І ставали мрії ідеями, ставали дійсністю.

22 січня записується приїздом із Відня генерала Віктора Курмановича і відбувається величаве свято Незалежности і Соборности всіх українських земель, коли і ця земля присутністю своїх представників

зголосила урочисто свою кровну приналежність до Львова і Києва — матері земель українських.

15-го лютого відбувся величавий, подивугідний З'їзд Карпатської Січі, в якому взяло участь 5 тисяч уніформованих і 5 тисяч в цивільних одягах січовиків і січовичок. Незабутня, історична дефіляда перед Урядом Карпатської України!

14-го березня героїчна, смілива боротьба Карпатської Січі з чеським військом генерала Леона Прхали. Карпатська Січ мужньо витримала бій.

15-го березня сесія Сойму Карпато-Української Держави. Історичне проголошення самостійности Карпато-Української Держави. Кульмінаційний пункт зрілости населення до державного життя.

Того ж самого дня Карпатська Січ стала Армією Держави.

Настають важкі, вирішальні хвилини історичної ваги, в яких треба було державно-творчого ума, щоб їх утривалити у віки, для історії як дороговказ прийдешнім поколінням.

Адольф Гітлер передав Карпатську Україну мадярам, що позначилося трагічно в продовжуванні визвольної дії.

Хоч Карпатська Січ вже тоді стала леґальною Армією Держави і мала більше можливостей проводити чисто мілітарну справу, то проте відчувалося брак відповідного устаткування і навіть відповідного будинку. За повною згодою президента о. Августина Волошина, О. Ольжич з полковником Колодзінським перенесли Генеральний Штаб Січі до будинку Уряду (цей будинок до того часу звали "Владною Будовою"). З Генеральним Штабом перейшов також і поручник Зенон Коссак.

Настав кінець визвольного етапу в головному місті Карпатської України — Хусті. Боротьбу треба було продовжувати в горах. Карпатська Січ проголосила устами О. Ольжича військовий, організований відступ з бою в околицях Хусту і був наказ відступати в гори та продовжати партизанську боротьбу, що є дужчою від многих сил на світі, найбільш небезпечною для окупанта. Шеф Штабу полк. М. Колодзінський-Гузар був в той час поважно хворий. В боротьбі з ген. Прхалою пролежав на бетонній долівці й штабові старшини пов'язані були прямо з головним керівником О. Ольжичем. Пор. Зенон Коссак був найближчим і найбільш активним в той час грози та історичної відповідальности за дальшу долю полковника. Їхні колони, що відходили пізно вночі з 15го на 16те березня, мадярські гонведи перетяли в кількох місцях. Першу частину взяли в полон і завезли до концентраційного табору у Варя Лопуші, коли Ніредьгази. Між ними опинився також О. Ольжич і багато його співробітників та частина "Летючої Естради". До них пристосували мадяри середнєвічні, жорстокі тортури давніх своїх предків-гунів. Про що однозгідно передали автори спогадів, що зали-

шилися в живих. Багато врятувалося тих, що пішли головним шляхом і випадково злилися з відступаючими чеськими виселенцями. Деяких румуни передали мадярам, а деяких на смерть передано Польщі. Друга частина військовим маршем пішла на схід в напрямі Солотвини. В тій колоні був також полк. М. Колодзінський і пор. З. Коссак. Цю групу захопили мадяри і 19 березня розстріляли в Солотвинських копальнях. А було їх там крім полк. М. Колодзінського, поручника Зенона Коссака ще 15-ть інших січовиків. Одначе ці відомості не зовсім вірні. Ці відомості взяті з мадярських звідомлень і їх повторили всі автори спогадів з тих часів. Ніхто з наших людей з тієї частини не врятувався і тому ці дані треба вважати не зовсім точними. Про що буде дальше мова.

Вся Україна опинилася в терновому вінці. Жаль охопив всіх свідомих українців і українок. Карпатська Україна стала визвольною леґендою, доступила до сердець всієї патріотичної України. Немає народу, в мові якого б не було згадано про завзяту боротьбу Карпатської Січі з чехами, мадярами, а також частинно із румунами. Тут буде зацитована тільки одна думка з багатьох, польського журналіста, який виступав увесь час у своїй газеті дуже вороже проти творення Карпато-Української Держави, але 24-го березня 1939-го року він не видержав і написав, співчуваючи не так людському горю, як апотеозуючи геройську смерть українських січовиків: "Ми виступали" — пише він на шпальтах "Меркуріюша" — "з всією безоглядністю проти Закарпатської України. Проте треба чесно сказати, що в обличчі останніх подій маємо більшу пошану до українців, аніж до чехів і словаків. Які б там не були і хто б там не були ці січовики, а все ж таки ці люди не плакали (в оригіналі "скавуліли"), не склали зброї, але билися в найважчих політичних і стратегічних обставинах... "Автор кінчить такими словами: "Якщо б я стояв на чолі сотні мадярської піхоти, я на власну відповідальність наказав би віддати почесну сальву над трупами поляглих українців". Тут треба звернути увагу на дві обставини. Автор твердить, що мадярів була одна сотня, а дальше автор замічує, що "поляглих", що має означати, що в *бою поляглих,* а не, як каже офіційне мадярське звідомлення "розстріляних".

Але мадяри, в своєму дикому шалі не здобулися на джентельменство, яке їм підповів польський журналіст. А було це в той час, як мадярські самохвальби про схоплення полк. М. Колодзінського і пор. З. Коссака та інших і замордування їх в Солотвинських копальнях соли, дійшли до Польщі, яка жадібно ловила кожен рух визволення України і ріст нової мілітарної сили Карпатської Січі та творення самостійної Карпато-Української Держави, бо це був Дамоклів меч над Польщею.

І тому Польща мала своїх не тільки підривних аґентів в Карпатській Україні, але і дипломатів та журналістів, які кожен по своєму працювали проти творення Української Держави.

А тепер, як незбитий доказ, що мадярське військове звідомлення, з історичної перспективи, треба назвати не тільки самохвальбою, але історичним фальсифікатом. Мадярське командування подало про "схоплення" січовиків і "розстріляння" їх в Солотвинських копальнях. Дивним воно також і з того важливого пункту, що якби їх захоплено живими, то їх би повезли на хвалу гонведів і всього мадярського населення до Будапешту. Вони б їх судили військовим судом, переслухували б. А так не сталося. Чому? Бо вони їх просто замордували по тваринному, недалеко від того місця, де відбувся останній рукопашний бій з ворогом. Ніхто не бачив цієї смертної кари. Немає ніякого правдивого джерела, на якому б можна було оперти доказ. Мадяри, присягали святково Гітлерові, що Карпатська Україна любить їх, і вони дістануть її без бою. Населення само радо прийме їх. Такого геройського опору ніхто не сподівався і сам Гітлер, який устами свого представника в Хусті заявив, щоб Уряд Карпатської України наказав Карпатській Січі здати зброю і піддатися мадярам. Партнери перерахувалися. А щоб публічна опінія загарбанням Карпатської України була заспокоєна, мадяри дипломатичним фальсифікатом прикрили свої звірства. Не могли ж вони признатися, що сотня гонведів боролася проти 17-ти січовиків! Не хотіли поставити себе у насміх перед власним народом! І тому спрепаровано "розстріл". Протилежні докази дають правдиве насвітлення тієї трагедії, властиво героїчної епохи українського народу під Карпатами і його висланників — мілітарних членів Карпатської Січі.

Для цього доказу повертаємо кілька сторінок передісторії до початку. Полк. М. Колодзінський, керуючи боротьбою з ген. Прхалою, пролежав на бетонній долівці майже ввесь день, бо навіть піднести голову чи змінити положення означало згинути від куль прхалівських вояків. Перед тим він кілька ночей не спав. Проводив переговори з урядовими чинниками і мав наради Головного Штабу. А 14-го березня ввечорі Карпатська Січ стала Армією Держави за комунікатом президента о. Августина Волошина. Полк. М. Колодзінський, О. Ольжич, як належало державній Армії, одержали врешті приміщення для Головного Штабу в будинку Уряду, на другому поверсі, на правому крилі. Полк. М. Колодзінський лежав майже непритомний. Похилений над ним стояв О. Ольжич. Старшини Штабу вирівнювали польове ліжко і приносили для полковника потрібні речі із Карпатської Січі. 15-го березня відбувається Сойм незалежної Карпато-Української Держави у залі Української Гімназії. Всі Штабові працівники були того дня поза Владною Будовою. При ліжку Колодзінського постійно був дижурний січовик. Того ж дня пізно вночі, при незвичайно організованому відступі, винесли полк. М. Колодзінського і посадили до такого авта, яке мало прикріплену цистерну і там його уважно поклали. Як несли полковника, замітним було, що його одна нога була безвладною. Колони

вимаршу упорядковано ждали останніх наказів і вже стояли на головному шляху, а порядкові старшини і підстаршини звітували О. Ольжичу про боєву готовість. О. Ольжич передав провід сотникові Степанові Сулятицькому над охороною Уряду і колони, одна по одній у військовому ладу вирушили на південь від Хусту. Дальші спогади його штабових членів, а то і звичайних січовиків, говорять, що полк. М. Колодзінський опинився на пагорбах, покритих ще снігом, на коні, й на тому місці, 17-18 березня кінчаються всі достатні відомості вірогідних свідчень. Але обставина, що Полковник був на коні, якого провадив пор. З. Коссак, невимовно свідчить, що ще дальших два дні пізніше по відступі полк. М. Колодзінський ходити не міг. Так захопили його мадяри і Зенона Коссака, що вірно крокував із своїм старшим другом. Тут, на тих пагорбах, покритих снігом, вони звели із цією групою завзятий бій. Мала горстка січовиків проти сотні гонведів. Так тільки могло бути і так напевно воно було! Щойно офіційні повідомлення мадярського головного командування подали дату 18-го чи 19-чи березня про фантастичний "розстріл" полковника. Це підхопила мадярська преса і разом з пофальшованими фотографіями опублікувала для великого задоволення свого населення. Такі ж самі фотографії і показували мадярські сторожі нашим полоненим у Варя-Лопуші. Учасники пізнавали Колодзінського і Коссака по відзнаках. Так твердять о. Степан Пап-Пугач, Любомир Гірняк (Кознарський) та деякі інші. Дуже важко повірити, що Колодзінський прийняв смерть стоячи, коли ж він не міг ходити. Ті знімки, що появилися у мадярській пресі, не були досить виразними, і твердити, що це дійсно був полковник Колодзінський чи Зеном Коссак, дуже важко. А щодо 15-ти січовиків, які були в той час "розстріляними", то їхні прізвища були подані зовсім неграмотно. Не відповідали правдивим прізвищам. І ствердити було неможливо, кому вони належали. Згадані фотографії були спрепаровані для успокоєння публічної опінії. Тому абсолютно треба вірити, що січовики загинули в боротьбі з мадярами. Як вже сказано, коли б мадяри захопили їх живими, вони б попали у концентраційний табір, як це було з іншими, або повезли б на славу до Будапешту, щоб бачив їхній реґент Горті, які гонведи герої.

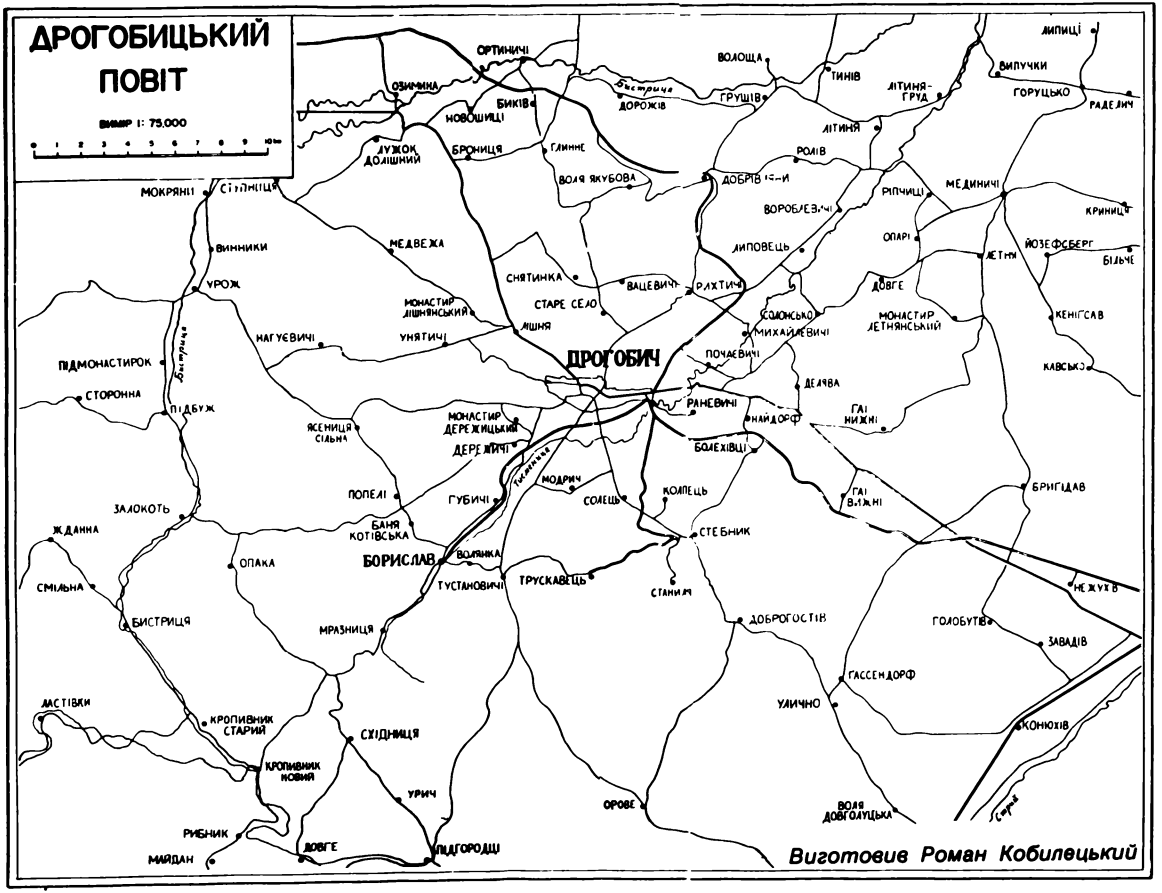
До повищих ствердженъ ще можна додати опитування, яке відбулося вже по війні. Жителі тих околиць потвердили, що на згаданих пагорбах і в долах, над потоком, тривали бої один цілий день. Навіть чули гарматні вистріли, а найчастіше був скорострільний вогонь. На жаль, не можна було ствердити день, в якому це було — 17-го чи 18-го березня. А після того вже вночі — оповідали люди — навантажені вози перейшли в напрямі Солотвинських копалень.

Організація Українських Націоналістів віддала належно гідну шану тим, що полягли в боях за незалежність Карпато-Української Держави.

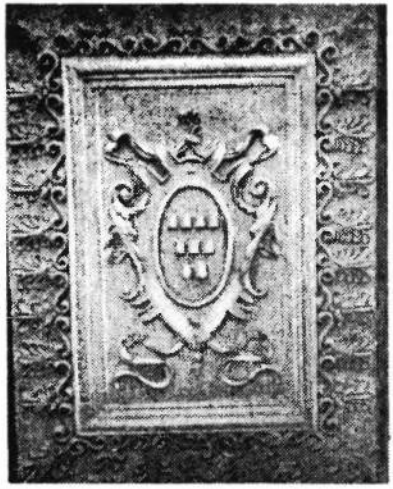
Яку ж шану можна було віддати? Всі українські землі окуповані були в той час. Висипати пропам'ятну могилу було неможливим на чужині. Можна було тільки палким словом звеличати збройний змаг і дивовижну силу, подиктовану обов'язком перед народом. Дорогим українським словом, бо слово і зброя часто йдуть разом в будові своєї Держави.

На доручення О. Ольжича друзі, які будували Карпато-Українську Державу, віддали останній, жалобний салют, останню героїчну сальву не з гармат чи скорострілів, а друкованими черенками. І так звеличали вірних синів України. По всіх пережитих важких хвилинах, по нарадах, опитуваннях доручено написати хореографові січовикові Анатолеві Демо-Довгопільському пропам'ятний спогад, хроніку, про безстрашність, що горіла високим полум'ям у серцях січовиків, і цим урочисто віддати традиційну шану — військовий салют. Що він і чесно виконав під ім'ям А. Дад. Опрацював об'єктивно, як тільки це може зробити велика, щира, чутлива, мистецька душа. Він обрав лише чотирьох представників із тисячі, яким віддано в 1940-41-му роках в Празі останню гідну почесну хвалу, виданням чепурної книжечки на 29-ти сторінках друку, з життєписними даними і портретами полковника М. Колодзінського-Гузаря, поручника Зенона Коссака-Тарнавського, поручника Федора Тацинця і героїчного, наймолодшого з них січовика Олекси Блестева.

Обкладинка того пропам'ятного видання прикрашена стилізованим, важким, залізним мечем княжих часів, довкола якого лавровий вінець, відвічний символ неустрашимої героїчної слави. Це видання заслуговує на увагу історика, бо воно найбільш вірогідне, правдиве, об'єктивне, хоч денеде звучить поетична мова і палають вогнисті, вічно молоді слова. Оригінальний примірник цього видання зберігається в Гарвардській Бібліотеці Україніки.

ДРОГОБИЦЬКИЙ ПОВІТ
ДРОГОБИЧ
БОРИСЛАВ
ОРТИНИЧІ
ОЗИМИНА
БИКІВ
НОВОШИЦІ
ЛУЖОК ДОЛІШНИЙ
БРОНИЦЯ
ГЛИННЕ
ВОЛЯ ЯКУБОВА
ВОЛОЩА
ТИНІВ
ЛІТИНЯ-ГРУД
ЛІПИЦІ
ВИПУЧКИ
ГОРУЦЬКО
РАДЕЛИЧ
ЛІТИНЯ
РОЛІВ
МЕДИНИЧІ
КРИНИЦЬ
ЙОЗЕФСБЕРГ
БІЛЬЧЕ
ЛЕТНЯ
ОПАРІ
ДОВГЕ
КЕНІГСАВ
КАВСЬКО
МОНАСТИР ЛЕТНЯНСЬКИЙ
СОЛОНСЬКО
МИХАЙЛЕВИЧІ
ДЕЛЯВА
ГАЇ НИЖНІ
ГАЇ ВИЖНІ
БРИГІДАВ
НЕЖУХІВ
ЗАВАДІВ
ГОЛОБУТІВ
ГАССЕНДОРФ
КОНЮХІВ
ВОЛЯ ДОВГОЛУЦЬКА
ОРОВЕ
УЛИЧНО
ДОБРОГОСТІВ
СТАНИМА
ТРУСКАВЕЦЬ
ТУСТАНОВИЧІ
МРАЗНИЦЯ
СХІДНИЦЯ
УРИЧ
ПІДГОРОДЦІ
МАЙДАН
РИБНИК
ДОВГЕ
КРОПИВНИК НОВИЙ
КРОПИВНИК СТАРИЙ
МАСТІВКИ
БИСТРИЦЯ
СМІЛЬНА
ОПАКА
ЖДАННА
ЗАЛОКОТЬ
ПОПЕЛІ
ГУБИЧІ
БАНЯ КОТІВСЬКА
ВОЛЯНКА
ДЕРЕВИЧІ
МОНАСТИР ДЕРЕЖИЦЬКИЙ
ЯСЕНИЦЯ СІЛЬНА
ПІДБУЖ
СТОРОННА
ПІДМОНАСТИРОК
МАГУЄВИЧІ
УНЯТИЧІ
МОНАСТИР ЛІШНЯНСЬКИЙ
СТАРЕ СЕЛО
ЛІШНЯ
СНЯТИНКА
ВАЦЕВИЧІ
РЯХТИЧІ
ПОЧАЄВИЧІ
РАНЕВИЧІ
НАЙДОРФ
БОЛЕХІВЦІ
МОДРИЧ
СОЛЕЦЬ
КОЛПЕЦЬ
СТЕБНИК
ВОРОБЛЕВИЧІ
ЛІПОВЕЦЬ
ДОБРІВ
ВИМНИКИ
МЕДВЕЖА
УРОЖ
МОКРЯНІ
СТРИЛКІВЦІ
Бистриця
Тисьменка
Стрий
Виготовив Роман Кобилецький

ДРОГОБИЧ

Старовинний герб Дрогобича.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці на вул. Івана Франка в Дрогобичі 1981 р.

Фігура з відновленими образами на цвинтарі коло церкви Різдва Пресвятої Богородиці в Дрогобичі 1981 р.

о. Михайло Ваврик ЧСВВ

СЕРЕД ШИБІВ І РАФІНЕРІЙ

Святотроїцький манастир у Дрогобичі

Між василіянськими манастирями галицької землі дрогобицька обитель одинока має деяку літературну історію: в оповіданнях "Малого Мирона" Івана Франка. Все ж не так їх зміст, обмежений виключно до тамошньої василіянської школи, як радше ім'я письменника, що дає в них відірвані образки зі своїх школярських переживань, забезпечує їм тривке місце в нашому літературному надбанні нової доби. Бо самих ченців заторкує тільки ширший нарис "Отець гуморист", що в ньому розмальована, як звичайно буває в учнівських споминах, різкими красками несимпатична особа учителя о. Телесницького, а вже тільки кількома рисками накреслена сильветка улюбленого катехита о. Красицького. Ось чому, навіть з уваги на такий однобічний малюнок, схоплений тільки з точки зору "Малого Мирона", і нерівномірний розклад світлотіней у цьому літературному вирізку з вікової діяльности дрогобицького манастиря, годиться присвятити йому ширшу згадку в наших описах, тим більше, що маємо в ньому один із найкращих зразків душпастирської праці Чину в новітніх часах.

Як воно не дивно, початок дрогобицького манастиря винятково припадає на понурі роки йосифінської касати, що була історичною могилою для безлічі чернечих осідків галицької землі та всієї австрійської держави. Якраз тоді, коли в урядових канцеляріях списувано смертельні присуди на найславніші наші манастирі новозайнятої Галичини без огляду на їх найсвітлішу діяльність та багатовікову традицію, надворний декрет із 31 грудня 1774 року відкрив у Дрогобичі новий василіянський осередок на пропозицію тодішнього протоігумена Онуфрія Братковського в заміну за касату трьох сусідніх манастирців у Лішні, Летні й Дережичах. Таким чином із цієї загальної повені, що в цілій наддністрянській кітловині змела з лиця землі всі дотогочасні чернечі осідки, виринув єдиний дрогобицький манастир і продовжив до наших часів довговікову традицію буйного монашого життя на цьому терені...

Церква св. Трійці в Дрогобичі 1981 р.

Уже в грамотах короля Ягайла та його сина Володислава (1409 і 1440 рр.) згадується тут манастир над річкою Солоницею біля Стебника (десь при теперішньому залізничному шляху Дрогобич — Стрий), коли не брати до уваги претенсій обителі в Башеві (тепер: Нагуєвичі) на давніше походження на підставі ніби-грамоти кн. Льва. Вслід за тим із початком 16-го століття виринає знатний манастир у Дережичах, що згодом навіть мав титул архимандрії і був замітним центром для довколишньої нашої шляхти в добі розвогненої боротьби за перемиську катедру продовж наступного 17-го віку. З того часу знаний теж лішнянський манастир, якому король Іван Собіський надав місцеве душпастирство з правом варити сіль на ґрунтах під самим Дрогобичем. А поруч нього стрічаємо чернечі осідки в Летні, Унятичах, Лужку Долішнім, Підманастирку біля Урожа, Тустановичах і Рибнику (Брюховиці), що в тісному сусідстві з самбірськими манастирями (Білина, Ступниця, Дорожів, Манастирець і ін.) густою мережею вкривали ввесь наддністрянський пояс. Котрі з них пережили знану концентрацію манастирців у половині 18-го століття, не змогли обминути йосифінської касати, але бодай дали початок наймолодшій василіянській обителі з золотої доби Чину на Задвірнянському передмісті в Дрогобичі.

На купленій від Василя Ортинського юридиці "Яворщині" побудував новопризначений меткий ігумен Гликирій Дубицький зараз таки 1775 р. церкву св. Петра й Павла з манастирем і заснував побіч нього

Василіянська церква св. Петра і Павла ("Ротунда") на вулиці Стрийській у Дрогобичі

гімназію з філософічними студіями та початкову школу. Проте з урядовою реформою галицького шкільництва у 1784 р. василіянська гімназія була зліквідована, а зате школа підвищена до рівня головної окружної школи з навчанням німецькою мовою, з тим, що побіч неї ще вели "руську шкілку" (до 1830 рр.). Услід за тим урядовим декретом

1790 р. під василіянську управу була передана теперішня Святотроїцька церква, призначена для вжитку наших міщан, із скасованого кармелітського манастиря, а в 1795 р. теж усі тодішні підміські церкви та душпастирство в Лішнянському Манастирку. Хоч уже 1808 р. в посіданя дрогобицьких Василіян перейшов теж покармелітський манастирський будинок при Святотроїцькій церкві, що досі служив місту за магістрат і касарню, то Василіяни примістилися тут остаточно аж 1825 р. після пожежі Петропавлівського манастиря (1824 року). Увесь діл двоповерхового будинку відступили вони на головну школу і провадили її здебільша власними силами й коштом, дарма що в 1804 р. камера відібрала їм значну пайку посілостей по знесених манастирцях у Дережичах і Летні та право вивару соли в Лішнянському Манастирку (за річну ренту 200 ринських). І навіть, коли в половині минулого століття в Дрогобичі почали поставати інші учбові заведення, василіянська школа була постійно битком набита й досягала до трьох сот учнів у більшості українського походження. У шк. рр. 1865-7 ходив до неї теж Іван Франко до другої, третьої й четвертої кляси та був відзначений найвищою похвалою в т. зв. Золотій Книзі найкращих учнів, що зберігалася опісля між численними шкільними документами в манастирській бібліотеці. А з добромильською реформою 1882 р. з Дрогобича вийшов довгий ряд визначних призовників обновленого Василіянського Чину, який отвирає світле ім'я золотоустого проповідника й першого українського католицького владики в Америці Сотера Ортинського і замикає недавно померлий архиєпископ Василій Ладика у Вінніпезі.

Проте аж у 1897 р. могла сюди прийти молода зміна на місце "старих" Василіян, можна сказати, в крайній час, коли Дрогобич з усім бориславським басейном знайшовся на кипучому вулкані радикальних перемін. Так то чорна ропа і земний віск у додатку до білої соли не тільки змінили тутешній тихий прикарпатський краєвид, але й сплелися всевладним вужем-давуном на душі заробітчанської маси. Ось чому, не покидаючи дотеперішньої праці в манастирській школі (до Першої світової війни), молоді Василіяни відразу присвятили головну увагу своєї пожвавленої діяльности душпастирській ділянці і постаралися оживити релігійне життя своєї 10-тисячної парафії всіма спасенними засобами модерного душпастирювання: великими місіями, духовними вправами (реколекціями), церковними організаціями, поширенням доброї преси, зокрема посиленою суспільною опікою. Отак дрогобицький манастир став скоро зразком модерної парафіяльної праці та перевищив щодо цього інші василіянські душпастирства при галицьких манастирях, бо тут було під чернечею управою рекордове число церков: сім у самому місті і ще одна в Лішнянському Манастирку. Серед щораз густішого лісу шибів і рафінерій тут, більше, як деінде по галицьких містах, стріляли в небо золоті хрести наших церков, які слід було утриму-

вати невгнутими остоями християнської віри серед щораз більшого заливу масового безвір'я і держати їх сильними заборолами рідного обряду проти посиленого ополячування нашого міщанства й підміського люду.

Це в першій мірі старинна Святоюрська церква при вул. Горішньої Брами, одна з найкращих пам'яток нашого церковного дерев'яного будівництва з перших років 17-го століття. Вийшла вона з рук майстрів великого хисту й теслярської штуки, що зробили її перлиною української народньої творчости. За цим, на гадку проф. В. Січинського, промовляють і загальні будівляні маси, згармонізовані в суцільну композицію завершеного типу галицької трьохбанної церкви, і окремі ритмічно продумані архітектурні форми. Коли ж зважити, що вся ця вікова будівля виконана самими тільки кілками без одного цвяха, то перед нашими очима стає на ввесь ріст витончений до подробиць геній простонародніх будівничих, які сміло можуть стояти побіч найславніших архітектів українського минулого.

Друга з ряду дерев'яна церква Ч. Хреста на колишньому Зварицькому передмісті з 1671 р.[6] представляє не менш викінчену цілість із характеристичним опасанням двох ярусів гарно різьблених колонок.

Побіч цих двох дерев'яних церков слід згадати ще й третю — св. Параскевії (П'ятниці) на Завіжній вулиці поруч з парафіяльним цвинтарем та обширним церковним майданом. Тут головно на Великодні свята відбувалися багатолюдні гагілки, що загалом у Дрогобичі набрали своєрідного кольориту в зв'язку з місцевим переданням про Зельмана, немовби то цей панський орендар наших церков мав бути замурований у стіні святотроїцького манастиря[2]...

Цим трьом дерев'яним церквам відповідало троє мурованих, підлеглих головній святотроїцькій святині: церква Спаська і Петро-павлівська на Стрийській вулиці та Різдва Богоматері при вул. Івана Франка.

Перша з них хрестовидна з помітно високою банею служила за парафіяльну церкву для Стрийської дільниці.

Друга, більше знана як "Ротунда" або "Василіянська" від першого манастиря (до пожежі 1824 р.), якийсь час після обнови 1829 р. носила ім'я св. Йосафата, а по основному ремонті 1930 рр. була призначена головно для шкільної молоді по дрогобицьких школах.

Третя — "Свята Пречиста" служила для духовної обслуги Лішнянського передмістя, що чи не найбільше відставало під релігійним оглядом.

---

1. В дійсності, з-перед 1636 р. (Гл. Г.Н. Логвин "По Україні", Київ, 1968).

2. Зельман справді помер у кармелітському манастирі, який згодом перемінено на василіянський. Можливо, що його там і поховали (Ред.).

А всі ці церкви разом гарним віночком окружали Святотроїцький манастир, що своїм центральним положенням в осередку міста надавав тон релігійно-церковному життю українського Дрогобича, та чинно вкладалися в розлогу працю дрогобицьких Василіян.

Положена на самому початку схрещення головних вулиць Бориславської й Трускавецької, святотроїцька святиня звертається до міського Ринку масивною фасадою тринавної будови в романському стилі з квітчастою розетою над середнім входом і статуями святих у високих нішах. Унутрі була вона багато випосажена зіграними стилево престолами, двоярусним іконостасом, розмальованим М. Сосенком, високою проповідальницею та всім церковним устаткуванням включно до газового огрівання зимовою порою. Святотроїцький хор належав постійно до передових церковних хорів усієї Галичини, а церковна ризниця славилася дорогоцінними чашами й золототканими фелонами (один навіть вартости 4000 зол.). Іззовні церковний будинок був у 1930 рр. гарно витинкований на біло, а манастир унутрі основно перебудований та помальований. Вкінці й манастирський город, що давніше служив для забави шкільної дітвори, був поширений на прилеглу, виміняну від міста площу та обведений високим муром так, що Святотроїцький манастир перед Другою війною уявляв собою правдиву українську твердиню в самому польсько-жидівському центрі Дрогобича.

Зокрема впадало це в очі під час великих церковних свят і всенародніх обходів. Тоді до св. Тройці сходилися процесії з інших міських церков, уставлялися в довжелезний ряд братських прапорів і вишиваних хоругов та ряхтіли різнобарвним безконечником на вулицях міста. А могутні хоральні співи напереміну з побожними піснями багатотисячних грудей змагалися з гармонійними переливами святотроїцьких дзвонів, яким здалеку відповідали дзвіниці св. Юра і Петра й Павла та інших наших церков. На тлі вічно закурених димарів і спростаченого міського життя були це просто незабутні картини, коли велетенський здвиг народу прямо заливав ринкову площу під час йорданського водосвяття або на великодному обході опоясував високу манастирську огорожу чи могутньою рікою спливав Трускавецькою вулицею до цвинтаря у днях стрілецьких поминків і на свято Христ. Серця переливався до вікодавньої святоюрської святині. Отак укрите в святотроїцьких мурах джерело духової сили било повним ключем, розпливалося щораз новими ручаями по вулицях і площах багатолюдного міста та прочищувало його задушливе повітря, забагнене безбожницькими і протицерковними струями...

Наполеглива пряця дрогобицьких Василіян зовсім не заломилася у страшних вересневих днях 1939 р., що від німецького бомбардування були перемінилися в дантейське пекло вибухів і пожеж на всьому просторі нафтових шибів і дестилярень. І з большевицькою навалою ні один із зайнятих при душпастирстві отців не покинув дорученої собі

стійки, а натомість усі вони посунули пастирську ревність до остаточних меж особистої спромоги й найвищої посвяти. Не треба й казати, чим воно грозило на дрогобицькому терені, де довголітня комуністична пропаґанда нарешті могла святкувати свою насильницьку перемогу... Впродовж першої червоної окупації зберігалися ще принаймні назверхні сповиди тимчасової віротерпимости. Але з тим більшою силою вони зразу приснули з вибухом німецько-совєтської війни і першими жертвами оскаженілих сталінських опричників впали святотроїцький ігумен та парох о. Северіян Бараник і неустрашимий василіянський проповідник о. Яким Сеньківський. І з хвилиною їх арешту одиноким німим свідком їхньої невідомої долі остався по них священичий молитвословець у в'язничній одиночці, а з-поміж його розкритих сторінок випав на долівку дрібненький образочок. І стояло на ньому написане тремтячою рукою о. Платоніда Філяса, що в Дрогобичі закінчив своє велике життя (16.VI.1930): "Прикро подумати, що нас мали б забути ті, котрих ми найбільше любили"... Проте навіть якщо є такі випадки людської слабости й невдяки, то напевно не відносяться вони до священоісповідників Христового слова: "Пастир добрий душу свою кладе за вівці!" Отак біля цього доручення Божественного Пастиря для своїх священиків загоріли невгасаючими смолоскипами нові василіянські імена (і скільки їх?!) слідами св. Йосафата й безчисленних визнавців євангельської посвяти за безсмертні душі у Василієвому Чині. І невже ж не поставили вони в найкращому світлі ввесь 150-річний душпастирський труд дрогобицького манастиря?...

* *
*

Покищо в його мурах, обернутих на приміщення по православлених дрогобицьких владик, новітні Зельмани далеко гірше від польсько-панських орендарів винаймають[3] не одну-другу святиню, але всю нашу Церкву, та навіть розбазарюють своїм московським правителям наші чудотворні ікони... Але можна сподіватися, що й по них щонайбільше останеться якась досадна згадка в майбутніх великодніх хороводах воскреслої з гробу-тюрми нашої св. Церкви.

("По василіянських манастирях", Торонто, 1958 р.)

---

3. В ориґіналі "пахтують" від німецького слова "pachten" (винаймати, орендувати (Ред.).

Церква св. Параскевії, відомої також під назвою св. П'ятниці, на колишній Церковній вулиці в Дрогобичі 1977 р.

Франка Дахнівська

КРИВАВІ ВИБОРИ ДО АВСТРІЙСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ В ДРОГОБИЧІ 19 ЧЕРВНЯ 1911 Р.

Спогад

В гарячий час перед виборами до австрійського парляменту в 1911 р. жиди висунули свого кандидата, незнаного Натана Левенштайна, а про українського кандидата, суддю д-ра Володимира Кобрина не хотіли навіть чути.

В домі, що стояв при колишньому готелі "Депанданс", мав шевську робітню Негович, а опісля свою робітню капелюшник Яркун. В ній приміщувалося товариство ремісників "Зоря", яке заснував мій батько Дмитро Татарський, і він часто там перебував. В цім приміщенні відбувалася передвиборча аґітація за те, щоб давати голоси на свого кандидата.

Коли розійшлася вістка про фальшування виборів, населення запротестувало й тоді почалося заворушення. Дрогобицький староста Луковський покликав для охорони виборчого льокалю військо. Воно прибуло зі Стрия, з 9 полку піхоти, в силі одної сотні (компанії) й з Ряшева, з 40 полку піхоти, також у силі одної сотні, а крім того, один ескадрон гузарів з Мадярщини. Разом було — дві сотні піхоти й один ескадрон гузарів.

Голосуванчня відбувалося дуже повільно, за перепустками.

Як вийшо на яв, що відбуваються надужиття й фальшування, згромаджена юрба почала натискати на охорону льокалю й кидати камінння. Тоді гузари прочистили вулицю. Юрба, відперта від виборчого льокалю, кинулася на виборчий льокаль д-ра Левенштайна й знищила його.

По обідній перерві з'явився представник староства Лишковський з п'ятьома жандармами, а військо загородило вулицю й без провокації зі сторони протестуючих і без попередження почало стріляти до безборонних людей, убиваючи 26 і ранючи 47 демонстрантів.

Мій батько, побачивши ранених і вбитих, почав кричати: "Що робите? Защо стріляєте до невинних людей?" і впав пробитий баґнетом австрійсько-польського жандарма під крамницею "Народної Торгівлі".

Криваві вибори 19 червня 1911 р. покрили місто сумом і жалобою та відбилося луною по цілому світі. Вили сирени, а по всіх церквах дзвонили дзвони.

На місце кривавих подій приїхав зі Львова представник Намісництва, який переводив слідство. Представники староства в Дрогобичі й військо виправдували свій учинок тим, що, мовляв, хтось стріляв до війська й тому військо у власній обороні почало стріляти до людей. Очевидці зізнали, що ніхто з демонстрантів не стріляв і ніхто не чув стрілів до війська. Комендант охорони, поручник Гіттель виправдувався, що не давав наказу стріляти, тільки дав наказ бути готовим: "Фертіґ" і по цім наказі військо почало стріляти.

Якуб Фаєрштайн, якого вважали за головного винуватця цеї трагедії, виїхав з міста під охороною гузарів.

Побитих демонстрантів австрійські власті заборонили хоронити вдень, тільки вночі, щоб не допустити до нових демонстрацій. Моя мати однак випросила дозвіл похоронити батька вранці о четвертій годині. Довго молилися вірні по церквах, костьолах і синаґоґах.

Між убитими був також учитель, француз Бертельоті й молода шістнадцятилітня жидівка, про яку жиди співали довший час.

Родинам, погиблих під час цих нещасних виборів австрійський уряд заплатив відшкодування.

Стільки збереглося в моїй пам'яті, малолітньої тоді дівчини, по сімдесяти трьох роках, про жахливу трагедію, яку спричинили австрійсько-польські займанці й їхні жидівські вислужники.

Осип Шкільник

"СВИНСЬКА КОНСТИТУЦІЯ"

Багатовікова історія міста Дрогобича, про яку свідчать історичні й археологічні матеріяли. Місто виникло як центр солеварної промисловости. Києво-Печерський Патерик (1094) згадує, що, як припиниться довіз соли з Галицької й Перемиської землі, то "не бисть соли по всій Руській землі".

Політична доля Дрогобича пов'язана з іншими містами Галичини, але жителі Дрогобича ніколи не мирилися з чужою окупацією. Особливо боротьба загострилася проти гніту в середині XVII ст. В листопаді 1648 року, коли один з козацьких загонів, повертаючися з-під Перемишля, проходив біля Дрогобича, міщани вислали своїх послів і запросили козаків. 23 листопада козаки й міщани взяли приступом сильно укріплений костьол-твердиню. Як згадують джерела, в цім штурмі відзначилися міщани: Савка Римар, Панас Римар, Василь Ратуський, Яць Пищимуха, Ярема Білас і інші.

Дальше документи доказують, що в 1740 — 1745 роках міщани мали зв'язок з Олексою Довбушем, бо великий лихвар і орендар усіх доходів Дрогобицького староства — Вольф Зельман, "боячися нападу Довбуша, викликав 20 чоловік кінних драгунів і 12 піших солдатів з Перемишля, щоб його вартували..." Дрогобич у середині XVI ст. налічував коло 3500 мешканців, а на кінець XVIII ст. — 6500 мешканців. За офіційними даними, в 1868 р. Дрогобич нараховував 16880 душ, а в промисловості було зайнятих 3958 робітників.

В 1880-их роках добування нафти в Дрогобицькому повіті набрало загально европейського значення. Дрогобич став центром нафтової промисловости Західної України. Сюди приїжджали, як за золотом до Каліфорнії, великі й малі підприємці, а з ними й багато шахраїв, авантюрників і волоцюг. І незважаючи на приплив різношерстих людей, Дрогобич затримав свій український характер і то найбільше з усіх українських міст Галичини.

В 1880 р. в Дрогобичі було 36 нафтових фірм, а через десять років

їх кількість збільшилася до 57. Нафтова гарячка охопила всіх. Шахрайство, насильство, підкупство, сполучені з п'янством, царствували по корчмах. Хоч капітал змагався між собою, він був чужий. Королями дрогобицької нафти вважалися дві дрогобицькі родини — Фаєрштайнів і Шпіцманів. Ці дві родини, змагаючися між собою, ніяк не хотіли бачити інтересів місцевих людей. Шахраї й спекулянти, Фаєрштайн і Шпіцман, а головно перший з них, диктували свою волю місту — насаджували своїх бурмістрів, голов повітових рад і староств. Вся жандармерія й урядовці були майже власністю Фаєрштайна. Це був злий дух міста й околиці.

На день 19 червня 1911 року були розписані вибори до віденського парляменту й тут "король" дрогобицької нафти Якуб Фаєрштайн диктував свою опінію й волю. Він ніяк не хотів чути про українського кандидата — суддю Кобрина. Він ненавидів "руських людей", а зрештою, він, король, любив тільки їх багацтва, працю й кров. І навіщо йому придалася б "руська душа"? Він поставив свого кандидата — Левенштайна. Але нечиста совість мучила його, бо він знав, що 8000 людей, управнених до голосування, не так легко буде обдурити. Йому на допомогу прийшла крайова адміністрація, яка прислала до Дрогобича вже перед виборами дві компанії війська — зі Стрия й з Ряшева. Але, щоб бути певними, то "попросили" також ескадрон гусарів з Угорщини. Дрогобичани бачили, що пропхати на посаду посла свою людину буде тяжко, і вони рішили: або руська душа, або ніхто! Вони не мали свого війська, ні своєї поліції, але мали тисячі патріотів під проводом слюсаря Дмитра Татарського й муляра Миколи Кушніра.

В день виборів 19 червня 1911 р. військо забльокувала виборчий льокаль, а був він тільки один на 8000 голосуючих, і жадало перепусток від староства, яке видавало їх тільки прихильникам Левенштайна. Дрогобичани бачили, що справа їхнього кандидата перерішена, зачали кидати до війська камінням і прорвали військову запору, знищуючи виборчий льокаль. Відтак перейшли на вулицю Міцкевича, вибиваючи вікна в резиденції "злого духа", Якуба Фаєрштайна. Однак військо було вірне спекулянтам і шахраям і зачало стріляти до виборців-демонстрантів, вбиваючи 24 осіб, а 48 осіб тяжко поранили. Між убитими були їх два лідери: Дмитро Татарський і Микола Кушнір.

Якуб Фаєрштайн у "славі" був виведений військовою охороною з Дрогобича, до якого більше ніколи не повернув. Місто, стікаючи нафтою й золотом, в день виборів стекло кров'ю, засвідчуючи правдивість слів свого великого земляка — Івана Франка про "свинську конституцію".

Між убитими й пораненими були дрогобичани різної національности — українці, поляки й жиди. Погиб також єдиний француз, учитель французької мови, Бертельоті, а дрогобичани-жиди довго оспівували

смерть Хани в пісні, що починалася словами "Хани фон де арбайт ґеґанґен..." ("Хани йшла з роботи...").

Ненависть і ворожість дрогобичан до "свинської конституції", підтверджена у виборах 19 червня 1911 р. кров'ю своїх найкращих синів, дала свої наслідки, коли в жовтні 1918 року в Дрогобичі створено Повітову Національну Раду і вигнано гузарів, що докладно висвітлив Ілько Калічак у книжці п.н. "Спомини четаря".

В Чікаґо живе дочка славної пам'яті Дмитра Татарського, пані Франціска Дахнівська, яка багато дечого пам'ятає з цих облудних виборів за "найяснішого" цісаря Франца Йосифа.

("Українське Життя", 7 січня 1968 р.)

У ПАМ'ЯТЬ СКОРБНОЇ МАТЕРІ АННИ КОССАК-ТАТАРСЬКОЇ

Вшановуючи пам'ять своєї матері в 35-ту річницю її смерти, відома меценатка ФКУ (Фонду Катедри Українознавства) Франка Дахнівська склала нову пожертву на фонд українських студій у Гарвардському університеті у висоті 1,000 дол.

Анна Коссак-Татарська — це скорбна Мати. Все її життя важке, трагічне, але під ударами гіркої долі ця українська жінка не вгнулась, а навпаки, виявила подивугідну силу духа.

Маючи всього сім років, Анна залишилась сиротою, бо її батьки померли внаслідок великої пошести холери, що навістила Дрогобич у 1871 році.

Франка запам'ятала собі з оповідань матері, що люди вмирали тоді масово, падали по дорогах, а міські робітники збирали трупів вилами, кидали їх на вози з вапном і вивозили далеко поза місто до викопаних у поспіху ям, спільних могил. Це місце називали довгий час "холерним цвинтарем". Кожного року під час Великодніх свят відправляли там панахиди.

Анна одружилась у 1887 р. із слюсарем Дмитром Татарським. Її чоловік згинув під час кривавих заворушень робітників, коли відбувалися вибори до австрійського парляменту. Вона залишилась вдовою іх шестерома дітьми. Важко працювала й зуміла дати всім дітям вищу освіту.

Осип скінчив мистецьку школу у Відні й помер в 1949 р. в Дрогобичі.

Теофіль — ветеринар в Україні, а потім у Польщі, помер у Щеціні в 1966 р.

Володимир — студент права, загинув в Києві по Першій світовій війні.

Антоніна — учителька в Україні, дружина ветеринарного лікаря Дмитра Грицькова, померла в Дрогобичі в 1975 р.

Інж. Олександер — пенсіонер, живе у Філядельфії.

Франка Дахнівська — учителька українських шкіл у Дрогобичі, у Львові, в Німеччині та вкінці в Чікаґо. В Америці вона скінчила "Сошел Ворк Каледж" і тепер відвідує піклувальні заклади як "нерсінґ гоум візитор".

Вона пожертвувала досі на український Гарвард 7,755 дол.

(*"Америка"* 1984 р.)

Жертва австрійського терору в Дрогобичі — Дмитро Татарський з родиною. Перший ряд зліва направо: дочка Франя — авторка спогадів про криваві вибори 1911 р., дружина Анна з Коссаків, син Олександер, Дмитро Татарський і дочка Антоніна. Другий ряд: сини Теофіль, Осип і Володимир

Юрій Федорович

ТУГІ ДНІ

Спогад

Неділя 8 липня 1934 р. В дрогобицькій повітовій в'язниці, хоч це святочний день, багато руху. В'язничний телеграф передавав з камери до камери вістку: "Звільняють слідчих політичних в'язнів!". За деякий час вже відомі прізвища: Іван Крисько, Роман Зарицький та Стах Драган з Тустанович... З камери, де я перебував викликали за чергою двох комуністів: українця і жида. Один і другий цікаві типи. Перший[1] — по професії учитель, активний пробудитель села, кількакратний політичний в'язень, кол. член УВО, який за котромусь там звільненні з в'язниці вийшов "запеклим" комуністом, засліпленим пропаґандивним сяйвом міражного Харкова. Другий[2] — маґістер права, дуже інтеліґентна людина, прекрасний рецитатор... українських поетів УССР, не згадуючи вже про Маяковського, якого твори в польських перекладах та ориґіналах знав дуже багато.

Попавши до в'язниці одинцем, по масових арештуваннях українців після ліквідації бойовиками ОУН польського міністра внутрішніх справ Пєрацького в половині червня 1934 року, застав я, як на провінційні обставини, надзвичайну обстановку камери ч. 13: двох справжніх "касярів", директора однієї з міжнародніх компаній в Бориславі, віденця, який крім німецької мови іншої не знав, одного фальшівника грошей і — тільки дві "злодійські зарази". З політичних в'язнів, крім згаданих двох дрогобицьких комуністів, застав я ще й "комуністичного літератора", теж жида, з Варшави. З "паном маґістром від комунізму" Йозефсберґом ми знайомі. Через нього я познайомився з рештою спів'язнів. З них найбільш цікавий один з "касяків", який тільки перед півроком вийшов на волю з Львівських Бриґідок, де довший час перебував в одній

1. Кондратів (прим. В. Макара)
2. Йозефсберґ (прим. В. Макара)

камері разом з Зеноном Коссаком. Він, дізнавшися, за що я попав за решітку, щиро зі мною симпатизував і багато розповідав мені про Зенона в словах найвищого подиву й признання за його невгнуту поставу, товариськість і послідовність. Він очарований індивідуальністю З. Коссака подібно, як і ми були ним захоплені, будучи юнаками, коли він був у нашому XVIII пластовому курені курінним[3], чи згодом як голова студентської громади у лавах націоналістичного юнацтва...
Хоч це вже близько 10.00 год. ранку, напруження не послаблювалося. Викликали "літератора" і впродовж дальшої години майже нічого не сталося.

Раптом відкрилися двері й ключник голосно викрикнув моє прізвище. Я вийшов. Повів мене коридором до в'язничної канцелярії, де я застав, крім начальника в'язниці, ще окружного слідчого суддю й прокурора із Самбора. З окружним слідчим суддею була в нас вчора чотирогодинна розмова — переслухання. Більшість ставлених мені і пришиваних поліцією закидів — невірна, але деякі справжні й відомі їм у подробицях... У моїй свідомості виринула силюетка провокатора Миколи Мотики, з яким довелося мені впродовж кількох років сидіти на тій самій шкільній лавці, мешкати в одній кімнаті в бурсі, а який розкрив себе щойно по арештуванні Василя Біласа і Дмитра Данилишина. Спокійно, так спокійно, як тільки міг, я заперечив послідовно всі закиди, але після повернення до камери усвідомив собі, що нескоро прийдеться мені любуватися волею, а з запроєктованої мандрівки чорногорськими верхами в цьому році таки вже нічого не вийде... Під враженням того сприйняв нинішні події, радів, що виходять друзі, бо вони подадуть додому вістку, а тоді прийдуть передачі, зокрема білизна, якої не було в мене в запасі...

Помітивши за столом канцелярії в'язниці начальника, суддю й прокурора та почувши з уст судді, що він на прохання прокурора уморював проти мене слідство, я розгубився. Щось воно не впорядку.. Але бажання вийти на волю сильніше і воно приглушило першу розгубленість. Після повернення до камери я попрощався з усіма і чекав... Чекав майже годину, бо чомусь не спішилися мене випускати...

Ключник випровадив мене до брами в'язничного подвіря й відкрив в ній дверцята. Та не встиг я ще переступити як слід порога, а вже зловили мене попід руки чиїсь ціпкі долоні. Момент і до свідомости дійшов голос поліційного аґента Мудзя: "Пан єст пшичимани!". Я усвідомив собі, що моя справа не така простенька, як це мені здавалося. Та ніяк не приходило мені на думку, що вчорашня, вичитана з куска "Ґазети Поранної", вістка про створення концентраційного табору в

---

3. Зенон Коссак був душею дрогобицького Пласту, але курінним ніколи не був (прим. А. Гладиловича).

Березі Картузькій на Поліссі чим-небудь мене заторкує... Наприкінці довгої вулички, яка відділювала судові будинки від церкви оо. Василіян, запримітив я поліційне авто, а побіч нього всю "сметанку" дрогобицької поліції: повітовий комендант поліції Віндак, комісар Юркевіч, той сам, що так недавно прийшов на терен Дрогобичини з Перемишля, де вславився знушаннями над українськими політичними в'язнями, комісар Ліс, шеф Відділу "У", і ще чотирьох аґентів, відомих з праці під вказівками комісара Ліса. Посадили мене між комісарами Лісом і Юркевічем. Ліс, як звичайно, дуже ввічливий і балакучий, старався нав'язати зі мною розмову. З натяків я здогадався, що мене повезуть на терен мединицької округи, де, мабуть, щось скоїлося, а якраз той терен мав я "очолювати" в Організації за поліційними ревеляціями, відомими мені з переслухань. Але...

Авто нагло скрутило із Стрийської вулиці на доїзд до головного двірця.

— Ов, якось не їдемо до Мединич? — вирвалося мені вголос. Від Ліса я отримав відповідь, яка мене ще більше насторожила:

— Бо їдемо до Стрия!

Коли я переступив поріг станційного "постерунку", — затримався на півкроці від нової несподіванки: на лаві під стіною розсілися всі сьогодні звільнені друзі і комуністи. Підсвідомо кликнув в їхню сторону:

— Слава Картузькій Березі!

У відповідь на мій привіт почув оклик комісара Віндака:

— А ти звідкіля це знаєш?

— Горобці цвіріньокали на даху в'язниці! — відповів я.

Дістав я кілька штовханців від аґентів, а з рук Віндака одержав за розписко постанову, з підписом львівського воєводи Бєліни-Пражмовського про скерування мене до "місця відокремлення" в Березі Картузькій.

За хвилину усіх нас скували по двох ланцюжками і під ескортою чотирьох поліцаїв випровадили до поїзда. Переходили ми через прикритий дахом перон і тут я запримітив під одним із стовпів учителя дрогобицької української приватної гімназії Романа Смалька. Проходячи повз нього, я голосно привітався:

— Кланяюся, пане професоре!

І додав:

— До Березі!

Кілька ударів кольбою з рук визвіреного поліцая мене майже не боліли, бо в мене свідомість, що ще нині знатиме мій шваґер, де я і що буде коїтися зі мною. Це вже багато для мене. Впродовж трьох тижнів не мав я жодної передачі, ні вістки з дому, а це примушувало мене здогадуватися, що поліція затаює місце мого перебування. Тільки після звільнення з Березі я дізнався про даремні заходи моєї рідні віднайти

місце мого перебування. Всі старання д-ра Роґуцького в Самборі, д-ра Ільницького в Дрогобичі, а понад усе старання д-ра С. Шухевича у Львові, були безуспішні. Поліція нічого не могла, чи не хотіла про мене сказати...

("Гомін України", 27 червня й 4 липня 1984 р.)

Володимир Яців

ДРОГОБИЧ — МІСТО НАФТОВОГО БАСЕЙНУ У ВОЄННИХ РОКАХ 1929-44

Минуло сорок п'ять років від того незабутнього дня, коли впала буфорна польська держава, а на її місце прийшли нові окупанти — націонал-соціялістична Німеччина, а потім північний наїзник-большевицька Москва. Німецькі полки 15-го вересня 1939 року пополудні зайняли Дрогобич. Декілька днів перед їх приходом, останні оборонці польської держави "счельци" стріляли до українців, а жертвою акцій згинула від кулі "счельца" молода людина, Н. Н. кравець, який вертався від знайомих до хати. Смерть знайшла його на перехресті вулиць Івана Франка і Самбірської. Недобитки польської армії, втікаючи перед німецькою армією руйнували вогнем наші села, а шумовиння ендецьке і счельци уважали, що винними в цій поразці є українці, які не були лояльні до польської держави. Польська повітова і міська адміністрації покинули місто 10-го вересня, а "героїчні" "счельци" — на другий день 11-го вересня. Місто опинилося без влади й почало жити своїм власним воєнним життям, яке у своїх наслідках неґативнно впливало на жителів міста. Почались різного роду злочинні акти, грабунки, розбивання склепів та інші кримінальні акти злочинства нашого промислового міста. Ці кримінальні типи, як і міське шумовиння уважали, що всякі їх кримінальні акції оправдані воєнним часом. Тому вже 12 вересня українці зорганізували в домівці "Народного Дому" охорону міста, члени якої мали завдання охороняти жителів міста від нападів міського шумовиння. Члени охорони міста виконували свої обов'язки до 15-го вересня до приходу німців.

Большевицька окупація

В короткому часі наступила зміна в політиці окупантів. Підписаний 17-го вересня договір між Німеччиною й СССР перекреслив усі сподівання на зміну для українського народу. Полки німецької армії 24-го вересня покинули місто і відступили в напрямі Самбора. Безпосе-

редньо за відступаючими полками в'їхали танками до центру міста полки Червоної Армії, яких вітали переважно жиди, зорганізовані у спортовому товаристві "Ґвязда" члени ППС (Польської Партії Соціялістів) і українська Робітнича Громада, якої члени зібралися біля головних дверей ратуша, щоб привітати коменданта міста. Делеґацію, до якої входили Н. Шкода, Михайло Лоїк, Іван Губицький, Евген Вельґуш та інші члени, очолив д-р Іван Кобилецький, який мав привітати зорганізованих в Робітничій Громаді ім. Івана Франка. Але делеґацію робітників, зорганізованих в Робітничій Громаді не приняв комендант. Ображені представники робітництва такою поведінкою, відійшли з прапором до своєї домівки, а д-р Іван Кобилецький звернувся до своїх однодумців і сказав, що нема що говорити з пастухом. Таке неприхильне ставлення "визволителів" до представників робітництва мало пізніше свої наслідки.

Робітництво нафтового басейну було соціялістичне, тому для них нова господарська система повинна була бути сприятлива, але можна було завважити, що ті основні зміни в житті робітництва прийшли несподівано і були важкі до сприйняття для робітників, які вірили в соціяльну й політичну справедливість, якої вони сподівалися від нових "визволителів". Українські робітники розчарувались у своїх сподіваннях і відійшли від громадського життя, а їх відповідальні місця зайняли партійні люди — "визволителі", переважно у своїй масі жиди, які у співпраці з місцевими жидами приготовляли списки невдоволених з московсько-большевицької окупації громадян. З приходом нового окупанта, життя громадян нашого міста зовсім змінилося. Впровадження нової системи в життя, неґативно вплинуло на громадське, культурне й релігійне життя нашого міста. Всі громадські й культурні організації самоліквідувались, в тому в першу чергу політичні організації, як і всі робітничі, включно з Робітничою Громадою, якої члени (деякі) вірили в робітничо-селянську українську державу УССР. Ця віра у правдивих українських патріотів захиталась і у висліді цих хитань прийшло до розчарування і зневіра до нової системи, яка своєю природою була скерована на знищення не тільки "польських панів", як вони кричали у своїх пропаґандивних зверненнях до українського народу, але й української інтеліґенції, робітництва і селянства, як суспільних кляс, які, на їх думку, були вороже наставлені до совєтсько-російської окупації.

У зв'язку з цими нищівними плянами "визволителя" наступив спротив громадян. Наступила певною мірою зміна в духовому наставленні в українській, як і польській спільноті Дрогобича. Церква св. Тройці в центрі міста, а також костел Вартоломея, завжди були переповнені вірними. Молодь, яка минулими роками співала в гімназійному хорі, сходилася на проби хору без дириґента в захристії, щоб в неділі співати церковні богослужебні пісні в супроводі фісгармонії.

Спроби відновлення культурного життя

Зараз по окупації Дрогобича в жовтні були спроби відновити культурне життя в нашому місті, але без успіху, тому що ініціятори й організатори цього культурного відновлення не могли задоволити нового окупанта, який вимагав виконувати ці програми, що їх випрацювали партійні пляновики на відтинку культурного життя. Організатором культурного життя був о. Северин Сапрун, який зорганізував хор з кол. членів "Бояна" під новою назвою і під зарядом "Дому народної творчости". Цей новий хор не представляв доброї мистецької одиниці, тому що він виконував тільки пропаґандивні пісні на різних державних большевицьких святах. Організатор і дириґент хору о. С. Сапрун покинув Дрогобич і поїхав до Львова, а хор під управою нової людини став виконавцем репертуару пропаґандивних пісень, що не мали нічого спільного з українською музичною культурою. Окупаційна влада зорганізувала великий мітинґ в жовтні 1939 року з нагоди "визволення" Західної України з-під польської окупації і з'єднання з УССР. На площі ратуша збудували сцену, на якій поставили декорацію, яка зображувала велику скелю. На сцені стояли біля скелі з молотами виконавці програми — Роман Дорожівський, М. Гуменний, Василь Кулиняк, Тарас Лялюк, Володимир Яців, Волод. Гутович, Володимир Колінко, які деклямували поезію Івана Франка "Каменярі". Кожний виконавець деклямував одна або дві строфи, а всі разом по кожній стрічці деклямували такі слова з третьої строфи "Каменярів": "Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу й голод, бо вам призначено скалу сесю розбить". В цей незабутній осінній вечір зібрані дрогобичани слухали з великою увагою виконавців "Каменярів", а виступи пропаґандистів їх зовсім не цікавили. Декотрі з виконавців цієї програми були на списку підозрілих громадян, і в короткому часі були арештовані й вивезені. Автор цієї статті дізнався про арешти аж з початком травня 1940 року, коли повернувся з Ростова над Доном.

Час від часу жителі міста мали можливість послухати концертів у виконанні мистецьких хорових одиниць. Виступи таких хорів, як хор червоноармійців чи інших мистецьких одиниць, не мали нічого спільного з українською хоровою культурою. Вони пропаґували лише нову совєтську культуру, яка не давала духового задоволення українській людині. З нагоди різних державних свят, відбувались забави з танцями для молоді в руханковій залі кол. польської гімназії, в яких брали участь переважно жиди й нові окупанти, які поводились як упривілейована кляса на таких імпрезах.

Подвиги цивільної адміністрації

Большевицька цивільна адміністрація, яка прийшла після військової, на час виконала свої завдання, які були запляновані окупаційною владою. "Народний комісаріят внутрішніх дєл" (НКВД) почав свою роботу вивозом родин кол. польських поліцистів, арештуванням кол. членів КПЗУ і троцькістів, а також арештуванням українських активістів старшої генерації. Зараз в перших днях окупації НКВД арештувало Володимира Мисишина як кол. члена КПЗУ, який сказав мені перед арештуванням такі слова: "Вам усім тепер ніщо не грозить, а мені, може, й завтра грозить тюрма. Із старшої генерації були арештовані д-р Іван Блажкевич, д-р Володимир Ільницький, суддя Рогозинський з родиною й інші громадяни нашого міста. В пізнішому часі в 1940 році були арештовані й вивезені дрогобичани молодшого покоління, як В. Гутович, Тарас Лялюк, Роман Дорожівський, Мирослав Колодрубець, В. Колінко, В. Журавчик та інші громадяни, які були активні в громадському і культурному житті Дрогобича. Нова бюрократична система вимагала більшої скількости працівників, щоб виконати всякі пляни, які були випрацьовані большевицькими пляновиками. Тому що та система вимагала більшої скількости технічних працівників, яких в нашому місті не було, відповідні управління висилали молодих людей з відповідною освітою на технічні курси до столиці України Києва і до інших міст СССР, щоб потім включити їх, як "фахових" працівників до відповідних управлінь. Згідно з наказом "Народного комісаріяту доріг" з 2-го грудня 1939 року, вислали на технічні курси кільканадцять молодих дрогобичан. Такі фахові курси відбувались у Ленінграді, Ростові над Доном і в інших містах СССР. Большевики мали практику в організації відповідних управлінь на окупованих землях, і були "фахівцями" у збиранні податків, які спеціяльно накладали на передміщан і селян, які були власниками господарств. Окупант старався своєю податковою політикою і континґентами змусити селян до колгоспів або працювати в радгоспах. Нищівна політика окупанта була скерована на позбавлення земельної власности селянина. Настали важкі часи для наших передміщан і селян нашого Дрогобицького повіту. Вони не могли платити податків і здавати континґенти, і тому деякі з них залишали господарства і йшли працюваи в нафтовому промислі.Інші були змушені працювати на залізничних дорогах або наймитами в "радгоспах", які зорганізовано в самому місті, з кол. господарств оо. Василіян, як теж з кол. фільварків. На підставі фактів можна твердити, що політика окупанта була скерована на знищення міщанина, ремісника з його становими організаціями — "цехами", інтеліґента, а на останку робітника, якому відібрали всі права, включно із забороною страйкувати — єдине знаряддя оборони його прав. Окупант своєю системою знищив громадське життя, яке в минулому було на висоті своїх

завдань, і обнизив життєвий рівень мешканців міста, які змушені були стояти у черзі біля крамниць, щоб одержати хліб чи інші харчові продукти. Від цих черг біля крамниць були звільнені партійці, які мали окремі крамниці для обслуговування своїх членів.

Серед дрогобичан можна було завважити невдоволення не тільки з господарки нового окупанта, але відчувалась непевність, що далі буде. Окупант вів далі свою варварську роботу і в 1940 році, арештуючи двох братів — Миколу і Ярослава Вельґушів в їх домі. Арештували їх у зв'язку з убивством енкаведиста, якого вбив член ОУН, щоб оминути арештування. Переслідування громадян відбулося і в 1941 році. Прийшли нові "укази" за спізнення на працю, які передбачували один рік у каральних таборах праці і п'ятдесят відсотків від заробітної праці, що йшли в користь енкаведе. Дуже часто громадяни були на допитах в НКВД, а також на розмовах у судах, на яких окупант старався знищити людину морально, а в багатьох випадках і фізично. На такі розмови був покликаний до четвертого відділу районового суду отець Северин Бараник, якого я зустрінув у травні 1941 р. в будинку при вулиці Війтівська Гора, в якому був вміщений суд четвертого відділу. В розмові з отцем парохом я довідався, що він одержав повідомлення з'явитися в суді, але він не знав, в якій справі.

Акт "Возєднання Галичини з Українською Радянською Соціялістичною Республікою", який відбувся в жовтні 1939 року дав большевицькому урядові УССР право забирати нашу молодь до совєтського війська, а також завести систему пашпортів для мешканців міст. Багато мешканців нашого міста одержали пашпорти на три місяці, а не на п'ять років важности, як одержували всі інші громадяни. Власники тримісячних пашпортів були на списках підозрілих громадян. Такі списки для окупанта виготовляли дрогобицькі жиди, які були членами комуністичної партії, а також донощики, які працювали для НКВД.

Переслідували місцевих робітників також і в профспілках, до яких обов'язково мусів належати кожний працюючий. У випадку відкинення аплікації прийняття в члени профспілки, робітник був звільнений з праці і одночасно був на листі ворогів окупанта, який по певному часі цікавився ним. Такий стан непевности існував двадцять два місяці. Українське громадянство вірило, що такий стан довше не зможе існувати, а тому на підставі деяких інформацій передбачували, що в короткому часі наступить зудар між двома партнерами. Зудар прийшов несподівано в неділю 22-го червня 1941 р. Сильні вибухи розривних бомб, скинених німецькими літаками на всі рафінерії і на головну залізничну станцію дали знак громадянам нафтового байсену, що почалась війна між двома тоталітарними державами. Наслідки бомбардування були поважні. Багато робітників втратило життя, а також були ранені, яких приміщено в шпиталі. Управа шпиталю була змушена прийняти ранених, хоч не мала для них місця. У зв'язку із складною ситуацією,

провід шпиталю рішив звільнити хворих, які пребували у шпиталі, і прийняти ранених на опорожнені місця. В тому самому часі німецька армія перейшла кордон і маршерувала на схід, щоб на час виконати завдання. Успіхи німецьких полків, які просувались на схід швидким темпом, змусили начальників обласних, міських і районових управлінь, почати ліквідувати свої бюра, і виплачувати своїм працівникам тримісячну заробітну платню і приготовлятися до евакуації. Останнє управління, що ліквідувало своє бюро було НКВД, яке своєю варварською роботою залишило в смутку багато родин, членів дрогобицької громади. Окупант ще в останніх днях старався знищити якнайбільше число наших громадянських, церковних і культурних діячів. Останні злочини большевиків були виконані в будинку кол. суду, в якому згинула велика кількість в'язнів, а також в приміщеннях міської міліції при вулиці Зеленій знайшли вбитих людей. В останніх днях, між 24-30 червня, большевикам вдалося арештувати визначних наших релігійних, культурноосвітніх і громадських громадян, активних діячів дрогобицької спільноти. В тому часі були арештовані такі громадяни, як проф. Іван Чмола, проф. І.Оґроднік, проф. Д. Бурко, інсп. С. Гладилович, о. парох С. Бараник, о. Я. Сенківський та інші жителі нашого міста. Деяким дрогобичанам пощастило оминути арештування втечею. Таким щасливцем був Стефан Ґловяк, який в неділю рано на стукання і розбивання дверей енкаведистами вискочив вікном у город і так оминув арешту. Двадцять два місяці окупації минули, залишаючи по собі великий сум серед родин і громади по втраті незабутніх патріотів, активістів в суспільно-громадському, культурному і релігійному житті міста Дрогобича.

Німецька окупація

Незабутній соняшний день 29-го червня 1941 року. На вулицях міста не видно дрогобичан, які кожної неділі і свята спішили до церкви св. Трійці чи до костела св. Вартоломея на Службу Божу. Мешканці не виходили з дому, щоб не потрапити в руки енкаведистів, які ще не залишили міста. Такий загрозливий стан перед непередбаченими акціями окупанта тривав два дні 29-го і 30-го червня. Але у понеділок увечері, о годині 9-й наступило відпруження. Появилися перші німецькі стежі, які на роверах їхали вулицею Чесного Хреста в напрямі вулиці Горішньої Брами, яка була головною дорогою на Борислав. У вівторок 1-го липня перед полуднем мешканці вийшли на вулиці міста не тому, щоб вітати німецьку армію, але щоб віднайти своїх рідних і приятелів, які були арештовані в останніх днях енкаведистами. Вони шукали рідних в будинку суду, в якому виконували свою варварську роботу енкаведисти, і знайшли їх помордованих в ямі на подвір'ї суду. Ці трагічні акти енкаведистів опанували глибоким смутком всіх громадян

міста. Яму, в якій знайдено в нелюдський спосіб помордованих українських патріотів, розкопували жиди, що були зорганізовані до цієї роботи німецькими вояками. Знайшли помордованих людей в ровах на жидівському окопиську, а також у пивницях місцевої міліції. В середу похоронили тіла всіх замордованих в одній спільній могилі на цвинтарі церкви св. Спаса при вулиці Стрийській. Українська спільнота Дрогобича гідно відзначила смерть помордованих московськими варварами українських патріотів. Самотужки зорганізувався хор, який співав похоронні церковні пісні, а також патріотичні пісні під час походу вулицею Стрийською на цвинтар. Над спільною могилою були відповідні промови, а на закінчення похорону дрогобичани відспівали "Не пора, не пора".

Активність поворотців із-за Сяну

Було приємно зустрінути й поговорити з членами Похідних груп ОУНр, які на роверах їхали на схід за німецькими полками, що окупували територію України. Авторові цієї статті було приємно привітати дрогобичанина, члена похідних груп Петра Фещака, який на питання, які стосувалися ОУН та його голови полковника А. Мельника, відповів: "Краще не згадуй полковника А. Мельника, — тепер головою ОУН є С. Бандера". На цих словах наша розмова на цю тему скінчилась, але ми балакали далі про наші особисті справи. Дрогобичани щиро прийняли членів Похідних груп, наших патріотів із-за Сяну в ресторані "Колюмбіна", який обслуговував мешканців нашого міста. Члени цієї похідної групи, відпочивши в нашому місті, пішли дальше на схід, щоб виконати завдання, які доручила їм організація. Активність наших поворотців виявилася вже в перших днях липня. Вони скликали дрогобичан на зібрання, що відбулося в четвер, 3-го липня 1941 року в залі Народного Дому. Зібрання відкрив і провадив представник ОУНр Микола Николяк, кол. член "Сокола", челядник в різника І. Тарнавського, який був власником крамниці м'ясарських виробів при вулиці Чесного Хреста. Він інформував присутніх, що 30-го червня ц. р. у Львові на національних зборах найвизначніших українських громадян проголошено створення української держави і покликано до життя Крайове Правління у Львові, якого головою став Ярослав Стецько. В дальшому своєму інформативному виступі М. Николяк сказав, що суверенна українська влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток всіх його сил та заспокоєння його потреб. По тих інформаціях і відповідному слові представника ОУНр, які стосувалися життєвих справ мешканців, були питання ставлені громадянами нашого міста. Були питання ставлені д-ром В. Пацлавським і ще деякими громадянами, які стосувалися майбутньої системи господарювання у вільній Україні. Були також запити щодо колективного господарства,

радгоспів, торгівлі і промислу в загальному, і зокрема, нафтового промислу. На всі ці питання представник ОУНр сказав, що покищо залишається все як є, а зміни в системі господарювання прийдуть пізніше і вони будуть корисні для українського народу. В кінцевому слові Микола Николяк сказав, що відчитання акту проголошення самостійної української держави в нашому місті відбудеться в неділю на площі коло церкви св. Юра з відповідною програмою, яку підготовляють, щоб святково відзначити цю історичну подію. Про це свято, яке мало відбутися в неділю, 6-го липня, були повідомлені не тільки мешканці міста, але теж мешканці наших поблизьких сіл, які прийшли зорганізовано, щоб бути свідками важливої події в житті українського народу. Площа біля церкви св. Юра була заповнена народом. Це масове святкове зібрання відкрив представник ОУНр Микола Николяк, який виголосив відповідне слово у зв'язку з цією історичною подією і відчитав Акт проголошення української держави. Ця проклямація викликала ентузіязм і радість у серцях присутніх на цьому масовому зібранні, яке закінчилося радісним співанням національного гимну. Після проголошення цього акту, можна було завважити позитивне ставлення нашого селянства до мешканців нашого міста. Вони добровільно, без ніяких закликів Управи Міста, доставляли харчі до міських ресторанів, щоб в цей спосіб помогти мешканцям міста. В тому часі в місті були відкриті три ресторани під Управою Міста.

Треба ствердити на підставі фактів, що деякі панове, які не були під большевицькою окупацією і не зазнали тих переслідувань протягом двадцяти двох місяців, чомусь стояли осторонь від української громади в нашому місті. Вони як члени ОУНр мали свою кватиру в камениці в сусідстві церкви св. Петра і Павла, де працювали. Вони жили своїм власним життям.

Відновлення господарського життя

На зміну одної окупаційної адміністрації приходить друга, яка починає працювати у зміненій формі: Окупант організував Управу Міста, яку очолив д-р Осип Костшембський, який як посадник міста мав велике завдання до виконання — забезпечити мешканців міста не тільки харчами, але всіми іншими засобами до життя. Почали відновлюватись різні міські адміністративні відділи, які почали діяти на терені міста, як санітарний, мельдунковий, мешканевий, прохарчування і багато інших, яких керівників назначував або затверджував посадник, а вибирали співробітники поодиноких відділів. Рівночасно в місті поставали у своїй важливості, крім місцевого військового ґарнізону ("Ортскомендатури") і кватири ОУНр, Уряд Безпеки СД, який був аґенцією розвідки і контррозвідки та політичною поліцією партії, як теж політичне рам'я Ґестапо. Великий вплив на життя мешканців міста, а

також наших сіл мав "крайсгавптман", який подавав до загального відома про засуди наших громадян за різні "провини", але були теж повідомлення, які стосувалися господарського стану в його районі. Можна сказати на підставі фактів, що найбільш відповідальну й небезпечну працю мав посадник, який був змушений виконувати розпорядження не тільки окупанта, але і представника ОУНр М. Николяка. В короткому часі відновили свою діяльність кол. господарсько-торговельні установи, як Повітовий Союз Кооператив, Маслосоюз і Народна Торгівля, а також приватні крамниці з різними товарами для господарського вжитку. Дуже корисним для нашої міської громади було відкриття робітень ремісників, які своїми конче потрібними виробами помагали у виконанні такого важливого запотребования в місті. Нашим галицьким господарникам здавалось, що з приходом німців буде привернений передвоєнний стан в господарській ділянці, яка за Польщі грала в українському житті поважну ролю, і тому вони постановили відновити працю давніх заслужених на господарському відтинку установ. При кінці липня німці утворили нове господарське управління — "Центральне бюро крайового господарства (Ляндвіртшафтліхе Центральштеллє)", що його очолив комісар Шульц, якому звітували про господарський стан району й округи керівники поодиноких господарських відділів господарських управлінь.

Жорстокі акції Ґестапо і СД

Для забезпечення свого стану посідання появилося в місті Ґестапо, яке мало свою кватиру при вулиці А. Міцкевіча 15, де протягом трьох років виконувало свою варварську роботу, тортуруючи і вбиваючи наших незломних патріотів. Також для вдержання порядку в місті і в районі створено допоміжну міліцію, яких завданням було вдержати порядок в місті і по селах. В нашому місті було зорганізоване Ґестапом і СД ґетто, в якому жили громадяни Дрогобича жидівської національности, які мали свою власну організацію "Юденрат", що була в розпорядженні німців.

При "Юденраті" була створена жидівська поліція, яка виконувала накази Ґестапо і "Юденрату". Майже кожного ранку цілий тиждень можна було бачити колону жидів, які під проводом своєї поліції ішли до праці. Були ще інші поліційні допоміжні одиниці, як кримінальна поліція (Кріпо), якої службовці були переважно "фольксдойчі" і поляки, що дуже часто були в конфлікті з нашими громадянами.

Акції Ґестапа у співпраці з СД починаються ліквідацією домівки ОУНр і арештуванням активу ОУНр 15-го вересня 1941 року. По закінченні масового арешту, був арештований і д-р Володимир Кобільник, але був звільнений того самого дня. В пізнішому часі він з'явився у своєму місті в 1943 році, працював референтом персонального бюра

при ПСУК, і на тому пості помагав тим нашим дрогобичанам, які були зловлені під час облави ("виказки праці"), щоб в цей спосіб оминути вивозу до Німеччини на примусові роботи.

Акції Ґестапа продовжуються, тим разом в пивницях їх кватири, де гине молода людина, член ОУН Іван Кравець, абсольвент української гімназії ім. Івана Франка, якого Ґестапо арештувало за посідання зброї. Треба ствердити на підставі фактів, що злочини доконані Ґестапом, які мали місце в роках 1943 і 1944, були найжорстокіші і найчисленніші в нашому місті. Майже кожного тижня в торговий день в місті відбувались варварські акції Ґестапа і СД. Засуджених на смерть за різні так звані "провини" розстрілювала "Шуцполіція", а ранених дострілювали кровожадні ґестапівці. Міський лікар д-р Д. Коцюба стверджував смерть розстріляних патріотів, а працівники санітарної служби скидали тіла розстріляних на драбинясті вози і везли на цвинтар при вулиці Трускавецькій або на військовий цвинтар на Заліссі, де хоронили їх у спільній могилі. Остання дорога туземного життя розстріляних і повішених незламних українських патріотів була скроплена їх кров'ю. Стікаюча кров з помордованих тіл наших патріотів скропила вулиці нашого міста — Трускавецьку, яка вела на міський цвинтар, і вулицю Чесного Хреста, яка вела на Залісся на воєнний цвинтар.

Головним завданням Ґестапа було не тільки забезпечення свого стану посідання в окупованій країні, але також екстермінація осіб жидівської національности, які становили більше, як одну третю населення нашого міста. Дуже часто можна було бачити тягарові авта, яких пасажирами були жиди, яких везли до Броницького лісу, на місце їх смерти. Одного осіннього дня пасажиром Броницького тягарового авта був професор державної дрогобицької гімназії Ступницький, якого вирятували від смерти дрогобичани, які доказали ґестапівцям, що професор не є жид. В тому самому осінньому часі в 1943 році викрили криївку, в якій переховувався власник "Галі торгової" Рапапорт із своїми рідними і приятелями. У зв'язку з цим викриттям арештований був сторож Повітового Союзу Українських Кооператив Кміт та його дружина, яких розстріляли за переховування жидів. Арештовані також були працівники ПСУК, які перебували в ґестапівській в'язниці до кінця травня 1944 року. Треба сказати, що ці всі варварські акції, доконані на українських патріотах, були сприйняті засудженими холоднокровно з відповідними кличами як "Хай живе самостійна Україна" або "Ще не вмерла Україна", а Петрів, який був засуджений за комунізм, сказав на цілий голос "Хай живе самостійна Радянська Україна". По цих словах ґестапівець вибив табурет з-під ніг Петрова, який повис на шибениці. Під час цих ґестапівських оргій, які мали місце в 1943 році, були два випадки, які принесли вдоволення мешканцям нашого міста. Перший випадок — це невдала виправа в гори проти партизан, яка закінчилась смертю коменданта обласного Ґестапа Лявфмана. Другий випадок,

це втеча від смерти молодої шістнадцятилітньої дівчини. Цей неймовірний випадок мав місце одного торгового понеділка в нашому місті.

Це був гарний соняшний весняний понеділок 1944 року, торговий день в нашому промисловому місті. Великий і Малий Ринок заповнений був народом. Від Стрийської вулиці над'їхала на Великий Ринок тягарова автомашина, яка везла наших громадян на місце страти, під стіну смерти, напроти "Європейської каварні". Автомашина помалу зближалася до "стіни смерти". Між місцем страти і маленькою вуличкою, що вела на Малий Ринок, зсунулася з автомашини на дорогу молода шістнадцятилітня дівчина, яка, не звертаючи уваги на людей, побігла до переходу з Ринку на вулицю Завалє, а там дальше на вулицю Трускавецьку. Такою наймовірною втечею, якої свідком був я сам, врятувалася дівчина від кулі кровожадного окупанта.

Відновлення громадської і культурної діяльности

З хвилиною приєднання Галичини до Генерального Губернаторства, яке було проголошене 1-го серпня 1941 року, українська спільнота відчувала приниження національної гідности, у зв'язку з проголошенням того акту. Але нарід вірив, що цей акт по певному часі буде змінений в користь українського народу. Вся відновлена діяльність громадських і культурних організацій входила в рамки діяльности Українського Допомогового Комітету (УДК) і тому всі організації, які відновлювали свою діяльність, були в постійному контакті з УДК. Одною з перших культурних організацій, що почала свою культурну працю, було співацьке товариство "Боян", яке почало свою працю восени 1941 року. Із-за Сяну вернувся Богдан П'юрко, дириґент хору "Боян". Він скликав давніших членів "Бояна", які пережили большевицьку окупацію, і приймав нових членів до хору, щоб зміцнити його голосово.

Почалась інтенсивна праця над творами композитора Миколи Лисенка у зв'язку з конкурсом хорів Галичини з нагоди 100-річчя з дня народження славного українського композитора. Цей конкурс міських і сільських хорів з усієї Галичини відбувся у Львові в серпні 1942 року в залі Великого театру. Перше місце в конкурсі міських хорів одержав "Дрогобицький Боян". В програмі відзначеня 100-річчя композитора Миколи Лисенка з його днем народження, була виконана одна точка спільними силами членів всіх хорів, які брали участь в конкурсі. Цим з'єднаним хором, який складався з 1500 хористів дириґував отець Северин Сапрун, кол. дириґент "Дрогобицького Бояна", довгий час громадський і культурний діяч на терені Дрогобича. По закінченню програми учасники свята зложили поклін Митрополитові Андрієві, який поблагословив усіх учасників, зібраних на площі собору св. Юра.

Широку діяльність розгорнули два наші спортові товариства,

Туристично-спортове товариство "Підгір'я", якого головою був Василь Кулиняк, а заступником В. Яців. Господарем і керівником ланки копаного м'яча був Іван Геврик, який був її душею. Ланка дуже часто виїздила на змагання, які відбувались в інших містах нашої области. Другим спортовим товариством, яке відновило свою діяльність, було спортове т-во "Ватра", якого головою і душею ланки копаного м'яча був Роман Сасик. Товариство мало також шахову ланку, якої головою був Нестор Кашуба. Треба признати, що ці два товариства, мимо всяких окупаційних перешкод, зуміли зорганізувати Свято українського спортовця, яке відбулося на міському стадіоні (кол. грище "Юнака") в серпні 1943 року. У святі взяли участь всі спортові товариства нашої округи такі як, "Ропник", "Дністер", "Скала", "Ватра", "Підгір'я" й інші.

В другій половині 1942 року почав свою працю "Підкарпатський Театр ім. Івана Франка", який обслуговував не тільки наше місто, але й більші і менші міста в нашій області. Директором театру був Ю. А. Шерегій, який в сезоні 1943/44 став адміністратором театру, а директором став Йосип Стадник, який виконував обов'язки директора до кінця німецької окупації. Крім культурної ділянки, відновилася й громадська допомогова діяльність, в якій брали участь члени кол. Робітничої Громади. Д-р Іван Кобилецький, в порозумінні з головою УДК доктором Н. Мартинюком організував робітничу бурсу, в якій примістилися хлопці, що вчилися ремесла. Відновило також свою діяльність "Касино", яке мало свою домівку при площі Смольки в сусідстві забудовань театру. Членами касина були, як і в минулому за Польщі, лікарі, адвокати, професори, інженери, студенти й інші професіонали, які сходилися там вечором і розважались при шахах чи інших розвагових іграх, як теж обговорювали різні актуальні справи. Друге касино мало своє приміщення в Ринку. Господарем там був Петричка, який обслуговував гостей. Гостями того касина були наші ремісники, робітники й інші дрогобичани, які не тільки розважалися, але й обговорювали різні справи зв'язані з господаркою окупанта. Ця діяльність наших громадських і культурних організацій тривала коротко, бо большевицька навала почала знову наближатись до нашого міста і у висліді того завмерла вся діяльність активних організацій.

(*"Америка"* 30 серпня, 5, 6, 10, 11 і 12 вересня 1985 р.).

Ол. Терпкий

"Я ВИЇХАВ ВПЕРШЕ НА ПЕРИФЕРІЮ ДО М. ДРОГОБИЧА"

(Уривок зі спогаду "Перша окупація")

На початку було ухвалено створити Львівську, Тернопільську, Станиславівську, Дрогобицьку, Волинську та Рівенську області. Згодом Дрогобицьку область було ліквідовано. До цих областей було відряджено відповідальних працівників на керівні посади обласних установ. Перед від'їздом відбулася нарада, на якій Хрущов поблагословив висуванців та попередив про пильність і гуманне ставлення до населення. Тут же розподілили кореспондентів по областях, що мали висвітлювати хід подій на периферії.

Моє становище було відмінне від інших хоч би тому, що я репрезентував газету *Советская торговля,* яку цікавив розвиток кооперативного руху, заготівельна та виборча діяльність. Саме тому я входив до групи кооператорів, яку очолював член уряду, голова Укпроспілки І. Дрофа. З цією групою я виїхав вперше на периферію до м. Дрогобича.

Як відомо, Дрогобич — це велике провінціональне місто, де в той час влада була в руках військовиків. Розмістилися ми в готелі з голосною назвою "Европа", що стовбичив на пагорбку неподалеку базарної площі, серед якої красувався круглий, наче цирк, новий будинок.* Його й було націоналізовано для обласних організацій.

У цьому ж готелі відбулося моє перше інтерв'ю з працівником, що назвав себе Петрусем. Його резиденція містилася в комірчині під сходами. Там стояло ліжко, на стіні розвішані парасолі, дощовики...

— Що ви тут робите? — питаю.

— Обслуговую панство.

— Скільки ж вам платять?

---

*Мова тут, напевно, про ратуш, тільки він не круглий, а прямокутний. (Ред.)

— Ніц.

— Працюєте даремно?!

— Прошу пана товариша, то є так: приїде якийсь пан, мушу до кімнати валізу занести — маю 50 ґрейцарів, якщо надворі дощ, — тицьну йому парасольку, знову 50... Роботи досить: почистити мешти, покликати візника, винести валізку. За все пан мусить платити.

— Скільки ж вам перепадає денно?

— Як коли. У погожий день 2-3 золотих, у кращий — 4-5.

— Маєте родину?

— Так. На селі мешкає ґаздиня з двома малими. Маю мало землі, мушу ж підробляти.

Що я міг написати про це інтерв'ю? Адже редакційний розсильний одержує 90 карбованців на місяць, коли кілограм ковбаси коштує 13 карбованців. Словом, мої контакти з населенням зведено нанівець. Інші співрозмовники ставились з недовірою і з острахом.

Після створення оргбюра облвиконкому та облспоживспілки, І. Дрофа зі своїми дорадниками повернувся до Львова, де вже готовились до скликання Народних Зборів. А в готелі нашого постою на всі лади точились дискусії, хто такі галичани: українці, поляки чи австрійці? Адже ми одні одних не розуміємо, хоч говоримо українською мовою.

Була це порожня балаканина, знаючи, що серед присутніх має бути донощик. Не можна було сказати істину, що галичани все життя йшли несхибним шляхом Богдана, Шевченка, Франка, відсепаровуючи намул чужих впливів, то зрозуміти їм наш шлях, промощений Єжовим від Києва до Соловків, важко й непосильно. Їм хочеться знати про колективізацію, голод, репресії. Але все йшло за пляном: артисти співали, поети деклямували, пропаґандисти проповідували про радісне й заможне життя.

("Українські Вісті", Ч. 29, 21 липня 1985 р.)

Михайло Бориславський

НЕЗАБУТНЯ ПОДІЯ

Це було в Дрогобичі восени 1939 року.

Біля крамниці кооперативи на Горішній Брамі стояли в двох рядах люди, які бажали закупити в ній продукти.

Я й мій друг Іван Модрицький були цікаві, що будуть сьогодні продавати, і стали також у ряд.

Коли крамар відчинив двері, недовірливі й нетерпеливі люди кинулися до дверей і він, як скоро був їх відчинив, так ще скоріше зачинив.

Я думаю, що він потелефонував на міліцію, бо за десять хвилин приїхали два енкаведисти. Вони примусили людей стати знову в два ряди, а тоді застукали до дверей крамниці. Крамар відчинив двері й люди почали, по одній особі, входити до крамниці. Показалось, що цього дня був цукор — один кілограм на особу.

Нам, хлопцям на п'ятнадцятому році життя, не залежало на тому, щоб купити цукор, бо вдома було цукру на пару місяців, а щоб трохи посміятись. Ми сіли на хідник проти крамниці й сміємось.

Люди далі пхають один другого, а особливо жінки, кожна думаючи, що для неї не стане цукру.

Вкінці люди заспокоїлись, а один з "товаришів" підійшов до нас через дорогу.

— Пожалуста, станьте в очередь! — каже до нас.

Я подивився на Івана, а він на мене. Кажу до енкаведиста:

— А хто дасть копійку, щоб заплатити?

— От, то ви, ребята, прийшли, щоб насміятись.

— Так — кажу.

Ми пустилися іти на вулицю Завіжну, де обидва мешкали, але енкаведист мене не злюбив і каже:

- Нє нада сміяться, а нада учиться!

Ми почали йти вулицею Завіжною й зробили, може, десять кроків, коли чую голос:

— Міську!

Обернулись, а це наш друг Юлько Слив'як.

Ми вернулися до рогу вулиці Тихої та Завіжної й почали собі говорити, куди підемо сьогодні й що будемо робити.

Дивлячись у сторону Горішної Брами, ми зауважили двох парубків, які вийшли з подвір'я де колись була стара кооператива. Вони були гарно вбрані, у віці двадцяти п'яти — тридцяти років, минули кооперативу й, мабуть, хотіли йти на Завіжну вулицю.

Тоді один з енкаведистів перейшов вулицю Тиху й, вийшовши на хідник, щось крикнув.

Незнайомі мусіли знати, що це до них відносилось, бо завернули направо й побігли вулицею Тихою.

Обидва енкаведисти повитягали нагани й стали кричати:

— Стой, бо стрілять буду!

Вулиця Тиха не мала хідників, тільки дві "фоси" (рови). Вона не була довша, як триста метрів і на ній було, може двадцять домів.

Ці два парубки мусіли бути треновані. Один кинувся наліво, другий направо і як вітер побігли вулицею вниз.

Я почув два стріли й пустився бігом униз. Від нас до енкаведистів було якихсь сто метрів і така приблизно була віддаль між ними й утікачами.

Майже при кінці Тихої починається вулиця Церковна. Приблизно двісті метрів від неї стоїть церква святої П'ятниці з гарним цвинтарем, а справа була мала вулиця, яка лучила Церковну зі Зварицькою й яку люди мало вживали, бо мала великий горбок.

Коли я прибіг на Церковну вулицю, почув два стріли, але не такі голосні, які чув на вулиці Тихій. Добігаючи до рогу цвинтаря, я почув крик і плач і побачив, що один енкаведивст лежить при паркані цвинтаря, а другий на дорозі.

Я подумав, що це погана справа, і за півхвилини давай у ноги городами-"пасцівниками"!

Протягом півгодини вулиці Завіжна, Церкова, Зварицька, Лішнянська й Загороди були відтяті від міста.

О третій годині енкаведисти й міліція з псами ходили від хати до хати й відвідували стодоли, стайні й навіть кльозети. Всі мешканці згаданих вулиць мусіли тоді сидіти в своїх домах.

О восьмій годині ввечорі машина з голосником переїхала нашою вулицею й, думаю, також другими вулицями, проголошуючи, що арештовано двох мужчин. За пару днів стало відомо, що цими арештованими були два молоді мужчини зі села Лішні, які шукали праці в Дрогобичі.

А про тих двох, що вбили енкаведистів, ніхто не знав, хто вони були, звідки прийшли й де поділись.

Три дрогобичани зі Завіжної вулиці в молодому віці
Зліва направо: Григорій Геврик, пізніший "герой Радянського Союзу", Михайло Бориславський та Іван Модрицький. Дрогобич 1942 р.

П'ята кляса української народної школи "Рідної Школи" в Дрогобичі в 1936 р. Посередині вчитель Грищак, обабіч нього дівчата Кльось і Панчишин. Зліва направо: стоять на колінах у середньому ряді — Паска, Мілян, Лободич, Кушнір, Н. Н., Н. Н. і Фур; сидять унизу — Малицький, Кулинич, Созанський, Мельник, Бориславський і Гарасим.

Похорон Юлії Бориславської
матері автора спогаду "Незабутня подія", на цвинтарі коло церкви св. П'ятниці в Дрогобичі 1975 р. Ховає греко-католицький священик

Пам'ятник напроти колишньої кооперативи на роздоріжжі вулиць Горішня Брама, Завіжна і Тиха в Дрогобичі. На пам'ятнику напис: "Гєрой Радянського Союзу Гєврик Г.".

Пам'ятник біля школи ім. Г. Гєврика, побудованої коло вул. Зварицької на колишній церковній ділянці в Дрогобичі. На ньому напис: "Гєрой Радянського Союзу Гєврик Григорій".

Роман Іваницький

ЧЕРЕЗ ВЕРВИЦЮ З ХЛІБА НА ВОЛЮ

Спогад

1941 року запроторили мене большевики до тюрми в Самборі три місяці перед большевицько-німецькою війною. Посадили мене в камері 41 на другому поверсі. Нас в'язнів у тій камері, що за Польщі називалась "одинкою", бо була для одного в'язня, перебувало від 10 до 13 осіб. Були там політичні й інші, яким приписували різні проступки. Був один жид з Бориславa, що заміняв черевики зі своєї крамниці за курку. Мав дуже гарну червону бороду і, як йому її обстригли, то молився під захід сонця до Бога і скаржився на гнобителів, що зробили йому таку кривду.

Життя в тюрмі було дуже погане — "під псом" гігієна, нікудишня, тяжке повітря. Вікна забиті дошками, відчинити їх знизу було неможливо. Але вгорі ми пробили малий отвір, і коли не було енкаведиста, ми його відчиняли.

Возили нас з різних камер на переслухання до обласного НКВД до Дрогобича. На першому поверсі були приміщені жінки. Я довідався через вистукування в стіну, що під нашою камерою є дві молоді дівчинки з одного села на Дрогобиччині. Їх матері не знали, де їх большевики запроторили. Одного разу, коли мене везли на переслухання до Дрогобича, на залізничній станції нас пересаджували на вантажне авто. Звичайно робили це у вівторок. Тоді мої родичі — мама, брат і сестри, а теж і сусіди приходили на станцію, щоб нас побачити. Як я був близько наших людей, сильно крикнув, що ті дві дівчинки — М. і О. з такого то села є в Самборі. Нашим людям не треба було більше знати. Щоправда, енкаведист ударив мене палицею по голові, але це мене не так боліло, бо я зробив добре діло. На третій день матері цих дівчат так довго вистоювали під самбірською тюрмою, поки від них не взяли "передачі" й не підтвердили, що дійсно їх дочки там перебувають.

Нас у цілій тюрмі перебувало біля двох тисяч. Переважно українці. Ми порозумівались різно: способом Морзе або через туалетні рури,

котрі переходять у різні сторони камер. Ми знали майже точно, хто сидить у цілій тюрмі, бо ж одна камера передавала другій. Переважно сиділи "ветерани" польських тюрем, тому це "мистецтво" нам було знане.

Коли я мав 19 років у 1934 році, перебув польський концентрак Березу Картузьку 11 місяців, то ж мав відвагу до всього найгіршого. На сам Великдень раненько о п'ятій годині ми всі тюремники видряпались до закратованих вікон і тричі голосно крикнули *"Христос Воскрєс! Христос Воскрєс! Христос Воскрєс!"* Це було таке могутнє, що енкаведисти зі страху вчинили алярм. А коли я вийшов на волю, то мешканці Самбора — ті, що проходили в той час біля тюрми або мешкали недалеко — казали, що це чули дуже виразно.

22 червня 1941 р. почалась війна. Енкаведисти почали різні репресії включно з нічними розстрілами. Найперше почали від камер так званих "смертних", які знаходились у підвалах. Потім ночами викликали декого з інших камер і слід по них пропадав. По виході з тюрми знайшли їх трупи в лісах.

В той час дівчинка М. зробила вервицю з хліба. Щоб хліб добре тримався і не тріскав, треба його довго в устах пожувати, а тоді ліпити. Вона насилила кульки з нього на шнурочок, витягнений з одежі, а на хрестик приліпила соломку, щоб блищався. Цю вервицю вона передала мені через отвір у вікні, коли я до неї спустив шнурочок, також зроблений з одежі, як уночі енкаведист відійшов на момент з-під нашого вікна. Відтоді щовечора вона вчила мене молитись на вервиці через стукіт об мушлю. Але живемо у великій небезпеці, бо відчуваємо, що щось коїться недобре — енкаведисти ходять як злі пси й щораз когось викликають, а поночі чути виття псів та глухі постріли. Ми знали, що є війна, бо навіть німецьке літунство ушкодило один ріг тюрми. Ми загально були приготовані до бунту на означений час. Бо догадувались, що так, чи сяк нас розстріляють.

Прийшов ранок 27 червня 1941 року. Вранці о годині 5-ій нас, може, двісті або триста в'язнів вигнали на подвір'я. Наказали обернутись до стіни й стати навколішки. Я був в останньому ряді. Аж раптом посипались стріли з вікон і з коридора, а й той, що нас випровадив, також стріляв з револьвера. Я моментально запхав голову під пахву й докладно бачив, як той, що нас провадив, стріляв по нас. В секундах у мене зродилась молитва до Всевишнього, а властиво просьба до Бога про прощення гріхів. Моя просьба до Бога була, щоб той енкаведист, що стріляв за мною, радше вбив мене, ніж я мав би бути ранений. Дуже багато було ранених і в екстазі вилазили на середину подвір'я та ховались один під одного. Енкаведисти стріляли й кидали гранати, розривали тіло на шматки. Зойки — крики були неможливі. Я цьому приглядався, як зачарованчий, і не знав, чи я живу, чи мертвий.

Як почали стріляти, то в'язні, що були ще в камерах, стали розбивати двері, а енкаведисти думали, що то вже німці. Настрашились, а той, що дав наказ стріляти, зразу наказав перестати стріляти й увійшов у двері, що були за його плечима. Стрілянина втихла, але зойки й крики в'язнів, що розбивали двері, були страшні. В'язнів було ще понад тисячу.

Я зорієнтувався, що щось сталось коли вони перестали стріляти, і попід стіну побіг до тих дверей, кудою пішов той енкаведист. А там був коридор і двері до канцелярії. Я зауважив, що все порозкидане, а телефон на підлозі. Тоді я швидко вибіг на подвр'я й крикнув, що вони повтікали.

Ті, що були живі або менше ранені, повставали й почали організуватись, щоб помагати розбивати двері тим, що ще в камерах. Сила тоді, справді, ведмежа й у короткому часі всі випущені з камер були на коридорах чи на подвір'ї. Ми були певні, що німці в Самборі.

Позабирали ми ранених і та маса в'язнів вирушила з тюрми на Дробицьку вулицю. А там ще большевицьке військо, гурмою втікає. Як нас побачили, розступились, а ми, хто куди міг, між городи й хати. Я опинився біля однієї хати й попросив якоїсь жінки, що з острахом дивилась на мене, скривавленого від тих, що були ранені, сорочки. І вона мені дала її. Я сховався за шопу, там переодягнувся та почав тікати городами з іншими в'язнями в сторону Дністра. Ми перепливли Дністер і полями зайшли недалеко села Кульчич. По полях ховалось дуже багато співв'язнів і навіть одна жінка якраз з цього села.

Ми залишились у полі, а вона пішла до села на розвідку. Повернулась з доброю вісткою, що енкаведисти й міліція вже повтікали. Але нам радили залишитись у полі захованими до вечора, а потім, як усе буде добре, підемо до села. Біля мене опинилась також ця дівчина, що зробила вервицю з хліба. І я став нагадувати: де ж моя вервиця? Нас же взяли несподівано на розстріл. Як хтось пам'ятає, то знає, що тоді було модним мати в штанах кишеньку на годинник; я тут помацав, а *моя вервиця в кишені.* І я всім показав її й помолився до *Матері Божої за врятування.*

Коли другого дня прийшли німці, ми пішли до тюрми й біля 850 трупів поховали на місцевім цвинтарі. Складали по чотири тіла до однієї скрині. І возами возили до великої спільної могили, що її перед тим приготовили ми з місцевим населенням.

Хвала Божій Матінці за врятування з небезпеки, а поляглим Вічна Пам'ять!

(*"Світло"*, липень-серпень 1979 р.)

Інж. Дмитро Білий

В ДРОГОБИЧІ ПІД НІМЕЦЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Спогад

Після відступу большевиків у Дрогобичі відкрито було в липні 1941 р. при вул. Стрийській Обласний Провід ОУН, який очолив "Шрам". Районовим призначено Дмитра Білого — "Лиса", референтом інформації — Н.Н., а референтом зв'язків, збіркових справ і пошти ОУН Дрогобич — Львів — Михайла Трача.

Найтяжча праця припала районовому, бо цілими днями треба було їздити по районі й полагоджувати організаційні справи. Для полегшення праці приділено мені мотоцикл і мотоцикліста. В той час, як моя праця зосереджувалася в районі, мій друг М. Ткач мав поїздку до Львова — віз гроші й пошту до Головного Проводу ОУН. Під час їзди в поїзді біля Львова напали на нього незнані бандити, його вбили й викинули з поїзду, а гроші й пошту забрали. Цей злочин, якого досьогодні не досліджено, дуже занепокоїв нас в Обласному Проводі ОУН у Дрогобичі. Ще й сьогодні ставлю собі питання, ким це вбивство було виконане й з якою ціллю.

1 серпня 1941 р. німецька влада прилучила до Генерального Губернаторства Галичину. Як грім з ясного неба впала на український народ вістка про цю нову окупацію.

Я, почувши її, зараз приїхав до Обласного Проводу ОУН у Дрогобичі і наказав другові Н.Н. поховати всі списки членів ОУН. Він, почувши мої слова, засміявся й каже:

— Не бійся нічого! Все в порядку.

Я йому відповів:

— Не вір нікому і поховай списки або спали!

Тоді він:

— Слухай! Я тебе получу з ними, а ти собі з ними поговори сам!

Він підняв слухавку та подзвонив до "Зіхергайтсполіцай".

Я на нього крикнув:

— Що ти робиш? Чого туди дзвониш?

Але він мене не слухав, а відтак передав мені слухавку.

Я почав говорити до телефону по-німецьки й просив вибачення, мовляв, я слабо володію німецькою мовою.

Тоді той, що відібрав телефон, заговорив чистою російською мовою.

Я, здивований, спитав:

— А де ж ви навчилися так чисто говорити по-російськи?

Він відповів:

— Я сам німець з-над Волги. Був шефом НКВД у Бориславі від 1939 р. до 1941 р. При відступі Червоної Армії заховався й залишився до приходу Німецької Армії. А тепер я тут, у Дрогобичі, при "Зіхергайтсполіцай". Я вас пригадую собі з вашого процесу 64-ох. Я був цілий час на тому процесі. На процесі були самі важливіші члени НКВД Дрогобицької области, студіюючи його. Пригадую собі й вашого брата на цьому процесі.

Після нашої розмови я спитав його:

— Що буде далі? Проголошення Самостійности заборонили, а проголосили Генеральне Губернаторство. Що ви скажете на це?

— Ну, наше дєло малєньке. Ми дєлаєм то, що нам накажуть. От і все. На все добре!

— На все добре! — відповів я та відложив слухавку.

Тим часом прийшов до мене Ілько Кліщ і Кулиняк. Вони повідомили мене, що ОУН за кордоном розбилася на дві групи. Мельник у Проголошенні Самостійности участи не брав, бо вважав, що німці все одно цього проголошення не будуть респектувати. Тому мельниківці залишилися далі в підпіллі.

15 вересня 1941 р. почалися арештування бандерівців у Львові та всіх містах України, які зайняла німецька армія.

Того дня о 10-ій год. рано я приїхав з району й хотів заїжджати на подвір'я Обласного Проводу ОУН. Дивлюся, а тут навкруги стоять пости Польової Жандармерії й "Зіхергайтсполіцай".

Я сказав до свого шофера:

— Не заїжджай на подвір'я! Дивись, навкруги поліція!

Ми проїхали трохи дальше, приблизно 200 м, поставили мотоцикл збоку на вулиці й пішли спостерігати, що робиться в Проводі. Через 15 хвилин бачу — з будинку вибіг друг Н.Н., перебіг город, перескочив через мур і прямує в нашу сторону. Задиханий, розказував:

— Нас усіх зігнали до одної хати й вели переслухання. Один з нас розкричався на них і вони набили його по пиці. Я попросився до туалети, а звідти через вікно втік.

Дивимося, а з подвір'я Обласного Проводу ОУН виїхало авто з арештованими й поїхало до "Зіхергайтсполіцай" при вулиці Самбірській.

Другого дня після переслухання одного арештованого звільнили, а всіх інших забрали до концтаборів.

Мені залишився ще один рік до закінчення Електро-механічного технікуму в Дрогобичі. Отож я пішов кінчати своє навчання.

Але доля молодих мужчин була безвихідна, бо німецька влада забирала всіх народжених в 1920-1924 роках до "Бавдінсту" ("Служба батьківщині"), до тяжких та брудних безплатних робіт. Харчування було там погане так, що люди ледве животіли при тих працях. А тих, що закінчили своїх два роки "Бавдінсту", забирали до війська, до поліції або на працю до Німеччини. Багато молоді не бажали йти до "Бавдінсту" чи до війська, ні їхати до Німеччини на працю. Вони втікали в ліс і голосилися до Української Повстанської Армії, яка ставила опір окупантам.

ЖЕРТВИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Продовження і доповнення
(Див. том 1, ст. 128 — 129)

Розстріляні в жовтні 1943 р.

В жовтні 1943 р. дрогобицьке обласне Ґестапо розстріляло прилюдно під муром, на північно-східньому розі Ринку, напроти Німецького Касина, й ратуші, групу ув'язнених вояків УПА.

Ґестапівці знущаються над в'язнем, що втікав під час розстрілу. Дрогобич, Ринок коло Касина, жовтень 1943 р. При мурі розстрілюють трьох. На землі лежать інші, вже розстріляні.

Повішені 2 грудня 1943 р.

На ст. 129 першого тому вміщено фото з таким поясненням: "Вояки Української Повстанської Армії, "відділ Кривоноса", яких німці взяли до неволі, тортурували і вкінці повісили без суду в Дрогобичі 2-го грудня 1943 р.".

Тут слід уточнити, що між страченими були три вояки УПА, які попали в німецький полон у бою під Недільною 30 листопада 1943 р., а решта — члени й симпатики ОУН. Страчені були: Василь Цимбаляк зі Сприні, Василь Якимів зі Сторонної, Михайло Дмитришин з Улична, Осип Фім'як із Созаня, Михайло Петрів з Дрогобича, Степан Копач з Підбужа, повітовий провідник боївки ОУН Іван Хом'як — "Лис", Григорій Зентичка зі Сторонної, Дмитро Брик з Кружиків і Гринь Макар зі Сприні.

Іхня страта була німецькою відплатою за визначного ґестапівця обершарфюрера СС Лявфмана, який згинув у бою з УПА під Недільною.

Вулицями Дрогобича провадять членів і симпатиків УПА і ОУН на страчення, грудень 1943 р. На переді шеф СД і Криміналрат, штурмбанфюрер Бльок (Block), зліва від нього Морльох (Morloch), референт від українських справ.

Перед стратою членів і симпатиків УПА і ОУН 2 грудня 1943 р. в Дрогобичі. В'язні під стіною міської ратуші на Ринку. Три праворуч — стрільці, полонені в бою під Нвдільною 30 листопада 1943 р.

Страта членів і симпатиків УПА і ОУН 2 грудня 1943 р. в Дрогобичі Підпроваджують наступного на страчення. Місце страти — північно-східній ріг Ринку напроти Німецького Касина.

Страчені 11 січня 1944 р.

11 січня 1944 р. Ґестапо стратило в Дрогобичі десятьох українців за те, що, як воно подало в своєму "Оголошенні", УПА (в оригіналі "українські банди") "виконала дня 8.1.1944 р. в околиці Турки напад на відділ Шуцполіції і під цю пору був убитий старший вахмістр Шуцполіції Альфред Ваґнер".

Між страченими були два мешканці колишнього Дрогобицького повіту:

з Більча

ВАСИЛЬ ЗАРИЦЬКИЙ, нар. 7 квітня 1920 р. в Більчі, нежонатий, рільник, засуджений за "бандитизм", тобто за участь у боротьбі УПА і ОУН з німцями,

з Горуцька

ВАСИЛЬ ДУДИЧ, нар. 1912 р. в Горуцьку, жонатий, рільник, засуджений за "саботаж праці та професійну спекуляцію".

Страчені 24 січня 1944 р.

24 січня в Стрию Ґестапо засудило на смерть шістнадцять українців і чотири українки. Того самого дня воно стратило в Стрию десять перших осіб, що були в списку засуджених.

Між страченими було шість мешканців колишнього Дрогобицького повіту.

З Бориславa:

МИКОЛА ЗАВОДОВИЧ, нар. 15.1.1916 р. в Чаплях, жонатий, замешкалий у Бориславі на вул. Кривій 14, засуджений за "приналежність до банд", тобто до УПА і ОУН.

З Дрогобича:

МАРІЯ КАЧМАР, нар. 21.2.1913 р. в Кульчицях, домашня помічниця, неодружена, замешкала в Дрогобичі на вул. "Лянґештрассе" 112а, засуджена за "сприяння жидам".

Зі Сторонної:

ДМИТРО АНДРУСЕЧКО, нар. 8.11.1912 р. в Сторонній, рільник, жонатий.

ДМИТРО ЛАҐАНЯК, нар. 1914 р. в Сторонній, рільник, жонатий.

АНАСТАСІЯ ЛЕВИЦЬКА з дому ФЕСИК, нар. 5.3.1909 р. в Сторонній, одружена.

ІВАН МОШИНСЬКИЙ, нар. 27.6.1912 р. в Сторонній, рільник, неодружений.

Всі четверо засуджені за "сприяння бандам", тобто УПА і ОУН.

Десять других засуджених на смерть німці розстріляли 15 лютого 1944 р.

Інформації про їхній розстріл і список мешканців кол. Дрогобицького повіту, яких тоді німці розстріляли, були опубліковані в першому томі нашого збірника (ст. 128-129).

На цьому місці виправляємо дві друкарські помилки в згаданому списку: Олекса Мицак народився 25 (а не 15) січня 1918 р.; прізвище розстріляного мешканця Кропивника було Маґола (а не Маґоль).

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ І СЛАВА!

Петро Содоль

БІЙ ПІД НЕДІЛЬНОЮ

Восени 1943 року на терені Дрогобиччини та сусідніх пові[в ви]-школювався курінь УНС (Української Народної Самооборони, я[ка від]-грудня 1943 р. мала назву УПА-Захід,) "імені Кривоноса", Ч[астину] цього куреня оточили німці в околиці села Неділької 30 листопад[а 1943] р.

Після цілоденного бою, в якому загинуло 32 повстанці вклю[чно із] командирами куреня та сотні, більшість вояків пробилася з ото[чення. з них] Невідомо, скільки повстанців попало в німецький полон, але три[й був] були повішеними 2 грудня в Дрогобичі.

Один з учасників цього бою написав про цю акцію вірш, яки[й ю ко]-друкований у підпільному журналі "Заграва" ч. 3, 1944 р. (залуч[ена но]-пію цього вірша).

Пізніше вояків цеї частини реорганізовано в сотню, яка поча[ла вели]-сити назву "Булава". В квітні 1944 р. ця сотня була чисельно така[ід на]-ка, що з неї виділено половину вояків і створено нову сотню [1948 ро]-звою "Сурма". Сотні "Булава" й "Сурма" вели бойові дії аж до 19[важкі]-ку. В часі від лютого до травня 1948 р. обі сотні понесли дуже [важкі] втрати й перестали існувати як окремі бойові одиниці.

Боян
(Учасник бою під Недількою)

НЕРІВНИЙ БІЙ

Перші лучі золотого
Сонечка засяли,
Над Недількою Карпати
Сріблом запалали.
Заблестів вже морозенко,
Бо зближався грудень,
Бо тридцятого сьогодні,
Вівторок і будень.

А в таборі: "Рання зоря",
"Вмивання", "Молитва",
Потім "Збірка" у три лави,
Бо сьогодні битва.
Вийшли хлопці всі молоді,
Лави підрівняли,
Відчислили: сто п'ять було,
Всі на приказ стали.

"Вправо глянь!" — звучить команда
І перед курінним
Станули ми, наче діти
Перед батьком рідним.
Слова перші, що з сльозами
Висказав він нині,
Це привіт був, як щоднини:
"Слава Україні!"

А ми йому, як стій, бачте,
Гучно відказали,
Аж понеслось по діброві
Ген: "Героям слава!".
І сказав: "Героям слава,
Що в нерівнім бою
Буйні голови поклали
За Вкраїни волю.

І ми в бій сьогодні йдемо
Та ви не лякайтесь,
Краще кулю собі дайте,
А в полон не здайтесь.
Хоч прийдеться наложити
Комусь головою, сміло в бій!
За Україну!
Гей хлопці, за зброю!"

Тільки скінчив, ми почули,
Як МП заграли.
Хлопці рушили до бою,
Кулі засвистали.
Мов у пеклі закипіло.
Довкруги німота
Наступає, а їм в поміч
Йде польська голота.

Грають наші скорострільні,
Гупають гранати.
Хлопці сміло відбивають
Наступи німоти.
Наша гора, та від Сприні,
Ціла вже кровава —
То німоту висікає
Карого застава.

Вже дві лави вщерть розбито.
Ранені конають,
Перші впали. На їх місце
Свіжі наступають.
Як наш "Максим" реготався,
Веселійше стало.
Трохи більше, як дві сотні
Там німоти впало.

Аж до ночі боронились
Молодці-герої.
Важко ранені стрілялись
Із власної зброї.
Відзначилися там хлопці:
Довбуш з РКМ-ом,
А найбільше Романчук наш
Із своїм "Максимом".

Над Недількою під лісом
Чорніє могила.
Тридцять двох Героїв чорна
Земленька прикрила.
Хрест з берези височенний
Друзі закопали,
А ялиці гомонять все
Лиш:
"Героям слава!"

(Підпільний журнал "Заграва", ч. 3, 1944 р.
З Архіву ЗП УГВР)

М. Бойко

"9 БЕРЕЗНЯ 1944 Р. НІМЦІ СТРАТИЛИ ЙОГО В ДРОГОБИЧІ ПУБЛІЧНО..."

ГЕРОЙСЬКА СМЕРТЬ ЧЛЕНА КРАЙОВОГО ПРОВОДУ ОУН СЛ. П. ІВАНА КЛИМА

(Уривок зі статті "У боротьбі з гітлерівським наїздником — У сорокріччя від дня смерти братів Климів")

Іван Клим студент університету в Кракові

Недовго радів Іван (Клим — Ред.) успіхами (влаштуванням першої радіостанції УПА "Афродита" — Ред.). 23 грудня 1943 р. німці напали на табір командира Яструба. "Сіроманців" не вдалося їм розбити, тому зігнали злість на мешканцях Мізуня. На саме наше Різдво налетів на село відділ Ґестапо з Дрогобича. Схопили всіх побережників і кілька-

надцять закладників. Приходили і по Івана, який приїхав на свята до опечаленої родини (в 1943 р. згинули з рук німців два брати Івана — Федір і Михайло — Ред.). Йому пощастило втекти з хати. Вночі переїхав саньми через замерзлу ріку на дальше село, а вранці сів до стрийського поїзду. На станції в Стрию пізнали його поліційні аґенти, арештували й відставили до Дрогобича. Тут кинули його до підвалу будинку особливої служби Ґестапо для боротьби з українським повстанським рухом. Підвал був переділений дошками на маленькі клітки. В'язням закладали на ноги ланцюги й приковували до вузької дощаної лежанки без постелі. Тримали їх у пітьмі.

Так пересидів Іван до дня смерти. Йому закинули співпрацю з УПА, бо при особистому обшуку після арештування знайшли при ньому записку на сигаретному папері з підписом "Яструб". Іронія долі була в тому, що цей псевдонім мав також один з членів охорони "Афродити" і записка була саме від нього. Іван заперечив приналежність до ОУН і УПА, а щодо записки заявив, що йому підкинули її з метою провокації. Все одно, Ґестапо було впевнене, що записку написав командир "Сіроманців". Івана катували на допитах до втрати свідомости й то декілька разів, але він тримався твердо. День і ніч перебуваючи в темниці в кайданах на руках і ногах, він схуд і почорнів, залізо поранило зап'ястки рук до крови.

По двох місяцях катувань, не дізнавшись нічого, 9 березня 1944 р. німці стратили його в Дрогобичі на Ринку публічно — босого, роздягненого до сорочки, а тіло залишили на три дні на призволяще, щоб тероризувати населення. Таку наругу придумав садист Морльох, кат Бойківщини й Підгір'я. Під його начальством дрогобицьке Ґестапо розстрілювало кожного вівтірка й п'ятниці "членів і тих, що сприяли бандам Бандери" аж до дня, коли останній німець вийшов з української землі.

(*"Вояцька Ватра" — Сторінка Т-ва к. Вояків УПА в Канаді, "Гомін України"*, 11 квітня 1984 р.)

Іван Захарія

З ГІМНАЗІЙНИХ СПОМИНІВ

У гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі гарно розвивався хор. Під час шкільного року він співав кожної неділі й свята в церкві св. Трійці на Службі Божій і давав також концерти — академії в честь Тараса Шевченка й Івана Франка та вечорі колядок і щедрівок. Крім хору був там драматичний гурток, що підготовляв вистави, а також деклямації на концерти. Хор і драматичний гурток були під мистецьким керівництвом Михайла Іваненка.

Найбільш популярна вистава була на св. Миколая. Її підготовляли вже у вересні.

Як голова драматичного гуртка я звернувся раз до професора Петра Карманського, чи міг би він написати сценку на Свято Миколая.

Професор Карманський відповів:

— Ну, добре! Напишу щось веселого.

Десь у половині жовтня підбігає до мене учень нижчих кляс і каже, що Люнда Гладилович дістав від професора вірш на Свято Миколая. Люнда (його справжнє ім'я було Ілля) був одним з найкращих декламаторів. Тому що я мешкав у сусідстві панства Гладиловичів, на тому самому подвір'ї, що вони, я попросив Люнду, щоб показав мені вірш проф. Карманського. Вірш мав заголовок "Як Ліда і Ніна ходили до кіна" (Ліда Карманська, дочка поета, і Ніна Кузик). Він не мав нічого спільного зі святим Миколаєм і тому його не можна було виголошувати на цій виставі. Прочитавши вірш, я звернув його Люнді та просив його нікому не говорити про цей вірш, бо він не надається на Свято Миколая. Про це повідомив я професора Миколу Байрака, опікуна драматичного гуртка. Він полагодив цю справу так, що Люнда не виголошував цього вірша.

* *
*

Люнда Гладилович згинув трагічно у хвилях ріки Дністра коло Комарна в 1948 р. на очах своєї мами. Нехай цих кілька слів буде згадкою про нього!

Адольф Гладилович

СЕРЕДНЬОШКІЛЬНА МОЛОДЬ ДРОГОБИЧА ШЕВЧЕНКОВІ

Заходом молоді української гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі відбувся 6 квітня (1937 р. — Редакція) концерт у честь Т. Шевченка. Програма свята підібрана гарно: "Заповіт", реферат, а радше наукова розвідка Ю. Костишина "Шевченко в своїх автобіографічних творах", виступ гімн. хору під умілою управою проф. Іваненка, музичні продукції Л. Карманської й І. Гладиловича, деклямація М. Хортівної й інсценізація "Народини Київської Громади" пера проф. П. Карманського. Реферат, що його замість Костишина виголосив його товариш Романів, був дуже цікавий і змістовний. Вокальні точки виконано бездоганно, тільки... чи не можна було тут дати також чогось, що в'язалося б з іменем Поета? Деклямація добра. В інсценізації наш відомий поет вивів перед глядача гурток східноукраїнських діячів половини XIX в. із самостійником Шевченком та слов'янофілом-федералістом Костомаровим.

Концерт викликав на всіх присутніх додатнє враження.

(*"Гомін Басейну"*, ч. 9, Дрогобич 1 травня 1937 р. Допис був без підпису)

Учителі Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі. Шкільний рік — мабуть 192/25.

Сидять зліва направо: о. Степан Венгринович, Роман Смалько, Дометій Попович і Омелян Попович. Стоять зліва направо: Володимир Сольчаник, Микола Григорійчук, Михайло Іваненко, Микола Байрак і Юліян Стасишин.

Хор Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі. Шкільний рік — мабуть 1925/26.

В другому ряді знизу сидить посередині диригент Михайло Іваненко. Четвертий зліва в першому ряді згори стоїть Звенон Коссак.

П'ята кляса Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі. Шкільний рік 1923/24.
Зліва направо: перший ряд унизу — третій Олесь Підгородецький; другий ряд — учителі Юліян Стасишин, Омелян Попович, Роман Смалько, о. Степан Венгринович і Михайло Іваненко; третій ряд — третій Ярослав Мацюрак, п'ята ***Стефа Весела****, дев'ятий Богдан Соболта: четвертий ряд — другий Омелян* ***Іванчук****, третій Осип Городиський, п'ятий Богдан Коссак.*

Шоста кляса Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі. Шкільний рік 1923/24
Зліва направо: другий ряд — учителі Володимир Сольчаник, Омелян Попович, Роман Смалько, Микола Байрак і Микола Григорійчук; третій ряд: третій Роман Кобилецький, четвертий Іван Гаврилів, шостий Степан Стецiв; четвертий ряд: п'ятий Володимир Кобільник, шостий Олександер Веселий, сьомий Зенон Коссак.

Четверта кляса Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі 1926 р. Учителі (зліва направо): Михайло Іваненко, о. Степан Венгринович, директор Володимир Кузьмович, Семен Олєарчик, Олекса Попович і Осип Мельник. Гімназисти, які пізніше згинули за Україну — з рук НКВД: Олександер Дроздовський і Іван Данилків (третій і четвертий зліва у горішньому ряді) і Степан Ніклевич (перший зліва внизу), з рук Ґестапо: Володимир Яхно (четвертий зліва внизу).

Шоста кляса Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі 1929

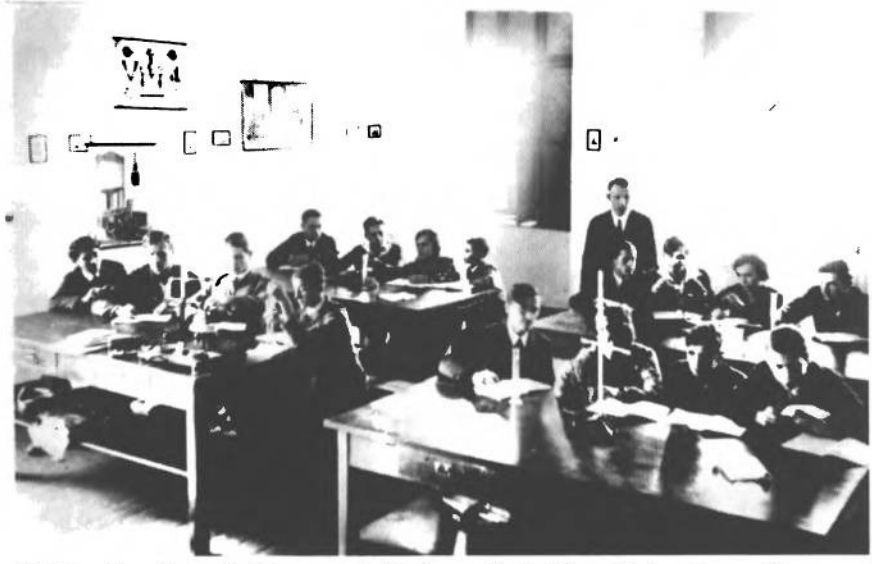
Зліва направо: сидять посередині — Євгенія Попель, господар кляси учитель Євген Піджарко і Софія Дидинська; стоять — Адольф Гладилович, Іван Данилків (пізніше священик, згинув з рук НКВД), Тадей Дільний (юнаком утопився, купаючися в річці), Мирослава Байрак (згинула з донечкою в залізничій аварії біля Самбора 1944 р.). Микола Луцький, Богдан Михаць, син Іллі з Раневич, (помер юнаком) і Юрій Скибінський; сидять унизу — Олександер Божик, Мирослав Романяк і Микола Левицький.

Посвячення новозбудованого будинку шкіл "Рідної Школи" в Дрогобичі на вул. Сніжній 9 червня 1930 р.
Наперед зліва направо: ігумен манастиря оо. Василіян о. Йосиф Заячківський, перемиський єпископ-мучень Йосафат Коциловський і директор гімназії Володимир Кузьмович. Ззаду посередині, зі свяченою водою, пластун Адольф Гладилович.

Останнє фото учнів колишньої восьмої кляси Української Приватної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі, яке вони дали собі зробити на пам'ятку 3 грудня 1930 р., того самого дня, як їх офіційно повідомили, що гімназія зліквідована. Третій справа в горішньому ряді — Іван Данилків, пізніше священик-мученик.

Шоста Української Приватної Ковдукаційної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі в 1930-их рр. Практична лекція фізики. Учитель фізики С. Липинський.

Абітурієнти Української Приватної Ковдукаційної Гімназії ім. Івана Франка в Дрогобичі зі своїми учителями в 1938 р. Посередині зліва направо: С. Липинський і директор М. Бараник; другий ряд: перший — Б. Попель, третій — о. П. Куманяк, четвертий — П. Карманський, п'ятий — М. Байрак; третій ряд: третій — І. Чмола, четвертий — Д. Бурко.

Іменини директора української гімназії в Дрогобичі Михайла Бараника в 1930-их роках. Учительський збір і члени Управи "Рідної Школи". Зліва направо: сидять — М. Калужняцька, о. ігумен С. Бараник, д-р В. Ільницький, дир. М. Бараник, д-р І. Блажкевич, о. О. Гадзевич; стоять — мґр. В. Ясеницький, о. П. Куманяк, В. Кульчицький, П. Карманський, 7-ий М. Іваненко, 9-ий І. Михаць, 10-ий М. Байрак, 11-ий Д. Бурко, 13-ий Р. Смалько, 14-ий С. Липинський, 15-ий І. Чмола, 17-ий В. Сольчаник.

Колишня українська гімназія і бурса (тепер дитячий садок) у Дрогобичі 1981 р. на кол. вул. св. Івана Хрестителя.

Будинок колишньої української гімназії і народньої школи (тепер середньої школи Н- 1) в Дрогобичі на вул. Сніжній "тепер Гагаріна) 1981 р.
1. Фасад
2. Вид з подвір'я (Стіни мокрі після дощу)

Пластуни Дрґобицького Коша і їхні опікуни коло будинку української ґімназії на вул. св. Івана Хрестителя 1928 р.
В другому ряді сидять зліва направо: — третій —Степан Гаврищук, а далі — д-р Михайло Рабій, Марія Ґавдяк, Микола Байрак, директор Володимир Кузьмович, Михайло Іваненко, Емілія Ізничак, Михайло Керницький, о. Йосиф Петрашкевич і кошовий Олекса Веселий.
В другому ряді згори восьмий справа Михайло Смола, шостий справа — Микола Кузьмович.
В третьому ряді згори сьомий справа — Адольф Гладилович. В цьому ж ряді третій зліва — Іван Кришко. В першому ряді згори третій справа — Теодор Муйла, п'ятий справа — Яків Писарів.

З життя української дівочої учительської семінарії СС. Василіянок у Дрогобичі. Четвертий рік у 1924/1925.

Прогулянка пластунок дрогобицького гімназійного 36-го Куреня імени Людмили Старицької-Черняхівської, до яких долучилися і не пластуни. Трускавець 15 липня 1930 р. Сидять зліва направо: Джічка Кічоровська, Олена Сасик, Ярослава Кульчицька, Євгенія Попель і Константина Микитин. Другий ряд: Ірина Попель, Софія Гавришук, Ірина Леськів, Терлецька, Андріянович. Стоять: Ярослав Терлецький, Євген Гавришук, Маріян Попель і Роман Сасик.

"УКРАЇНСЬКА ЗАХОРОНКА" В ДРОГОБИЧІ

Члени управи, Сестри Служебниці і діти "Української Захоронки" 1924 р. Четвертий зліва в горішньому ряді голова управи Олександер Горницький.

Сестри Служебниці і діти "Української Захоронки" під церквою св. Юра в Дрогобичі 1925 р.

Українська Музична Школа в Дрогобичі в 1930-их роках
Посередині сидять зліва направо: д-р Р. Савойка, проф. Б. П'юрко і проф.С. Оґроднік.

Музичний Інститут у Дрогобичі в 1938 р.
Посередині сидять зліва направо: проф. С. Оґроднік, проф. Б. П'юрко і четвертий — д-р Р. Савойка.

"Дрогобицький Боян", учасник Першого Крайового Конкурсу Хорів у Львові 1942 р., на якому він здобув першу нагороду як найкращий хор Галичини. Сперзду п'ятий зліва о. Северин Сапрун, сьомий — проф. Богдан П'юрко.

Підкарпатський Театр у Дрогобичі 1981 р.
(Стіни будинку мокрі після дощу)

ХОРОВА КАПЕЛЯ "БЕСКИД" У ДРОГОБИЧІ

У Дрогобичі діє народна хорова капеля "Бескид". Засновано її у вересні 1962 р. Її засновник — це викладач-хормайстер музично-педагогічного факультету Дрогобицького педінституту С. Стельмащук. Крім викладачів і студентів з інституту, в капелі співають любителі хорового співу з Дрогобича, Трускавця, Стрия, Борислава та інших місцевостей, люди різного віку та професій. Колектив нараховує 80 осіб. З хором, крім художнього керівника, працюють дириґенти Я. Кулешко, О. Ярка, Й. Гушоватий і Р. Сов'як. Останній є автором хорових обробок українських народних пісень, а також теоретичних праць в галузі вокальної музики Прикарпаття.

Капеля підготовила ряд високоякісних програм з творами М. Лисенка, К. Стеценка, С. Людкевича, В. Барвінського, О. Кошиця, В. Матюка, Б. Вахнянина, Є. Козака, С. Стельмащука, П. Ніщинського, Р. Сов'яка та інших.

Довголітнім старостою хору є професор медичних наук М. Романяк. Капеля виступає по містах і селах України та поза її межами.

(*"Наша Культура"*, ч. 3/305/, Варшава, травень 1985 р.)

Роман Сасик

МОЇ ЗАУВАЖЕННЯ ДО ОДНОГО СПОГАДУ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ПІДКАРПАТСЬКИЙ ТЕАТР В ДРОГОБИЧІ

Через те, що не всі наші читачі мали нагоду прочитати книжку "Наш театр", у якій є спогад Ю. Цегельського про Підкарпатський Театр у Дрогобичі, ми наведемо тут ті місця з цього спогаду, до яких відносяться зауваження автора статті: "Театральний будинок побудовано частинно як нову будову, а частинно був адоптацією і перебудовою раніше поставлених будинків. Будова й перебудова були здійснені головно заходом д-ра Володимира Чубатого, члена надзірної ради кооперативи "Народній Дім" ... Д-р Чубатий в періоді між двома світовими війнами вирішив поставити в Дрогобичі будинок для українського театру і намічену мету осягнув, чим випередив Львів. Будинок був готовий у 1939 році. Правда, большевики в будинку закінчили ще деякі деталі, але основна заслуга в тім не їхня, як про це трубіли у радіо й пресі, а таки тільки д-ра Чубатого. Про це знають і так усі дрогобичани. Скільки д-р Чубатий віддав на будову театру власних грошей, того точно сказати не можна. Сам оповідав мені, як то він зумів дістати значні суми грошей від різних директорів нафтових концернів чи дооколишніх дідичів-поляків, для яких лікував перегонових коней чи попросту грав із ними у преферанса. Між ін., гра його насправді й не цікавила... Щоправда, над бурґомістром був німецький комісар міста, "райхсдойч", який час до часу робив бурґомістрові різні труднощі, але скоро його замінили іншим, значно кращим. Його прізвища не пам'ятаю ні я, ні мої знайомі з Дрогобича".

Рєдакція

У першому томі книги діячів українського театрального мистецтва "НАШ ТЕАТР", виданому в 1975 р. в Нью-Йорку, на сторінках 749-766 є спогад п. Юрія Цегельського, ветеринарного лікаря під час німецької окупації в Дрогобичі, п. з. "Підкарпатський Театр у Дрогобичі (1941-1944 рр.)".

На щастя, автор застерігається, що не є в спромозі дати докладні відомості про цей театр, бо дійсно цей допис повний не тільки помилок, і неточностей, а прямо й неправди (хто із українців повірить п. Цегельському, чи його інформаторові п. Чубатому, що поляки давали пожертви на будову українського театру?).

Не знаю, чи хтось із дрогобицьких громадян, прочитавши згадану статтю, відгукнувся на неї на сторінках української преси, але я вважаю чомусь своїм обов'язком написати хоч деякі спростування й зауваження до цієї статті.

Справа будови театру в Дрогобичі виникла в 1937 році після девалюації доляра, коли то громадяни цього міста й Дрогобиччини — Добоші, Попелі, Ковальські, Ільницькі, Турові, Криськи, Терлецькі, Сасики, Іванчуки, Савойки, Лейбичі, Проці, Пількові та багато других (а пригадати собі всіх сьогодні вже тяжко!) як також Товариство Брутовців "Підойма", яке мало ощадності в касі "Народного Дому", вирішили передати всі ощадності на будову театру.

Пляни будови виготовила Кооператива Інженерних Робіт "КІР" у Львові. Головою цієї кооперативи був інж. Атанас Міляних, заступником — інж. Іван Зубенко, а головою надзірної ради інж. полковник Андрій Мельник. Після затвердження плянів приступлено до будови під наглядом інж. Володимира Шиприкевича.

Так отже залю театру, як і раніше Українську Гімназію ім. Івана Франка, "Народний Дім" у Бориславі чи церкву в Мразниці, побудовано виключно за гроші *українських громадян Дрогобиччини.*

При цій нагоді подаю прізвище (що його п. Цегельський не може собі пригадати) комісаря міста Дрогобича за німецької займанщини. Це був Василь Понич, "фольксдойч"із Буковини (між іншим, дуже добра людина!), якого в 1943 році арештували німці й перевезли до в'язниці у Львові. Пригадую, що з в'язниці написав він до нас листа з проханням про папіроси й гроші й я йому це переслав. Що з ним дальше сталося, не знаю.

Степан Горницький

ТОВАРИСТВО "ВІДРОДЖЕННЯ" В ДРОГОБИЧІ

Перед Другою світовою війною я належав до Централі українського протиалькогольного й протинікотинного товариства "Відродження" у Львові.

Дрогобицький Гурток ("Кружок") цього товариства мав зв'язок з дуже діяльним Гуртком "Відродження" в Рогатині. Голова рогатинського Гуртка, учитель української гімназії Юліян Каменецький приїздив з доповіддю до Дрогобича на запрошення дрогобицького Гуртка. В Дрогобичі гостила також голова Централі "Відродження" д-р Софія Парфанович.

Дрогобицький Гурток гуртував абстинентів, тобто осіб, які не вживали алькоголю й тютюну. Він улаштовував доповіді в себе й по селах і розпродував протиалькогольну літературу й членські карти, які звільняли їхніх власників від обов'язку частувати своїх гостей алькоголем під час свят.

З УРСР ми дістали протиалькогольні афіші, якими ми послуговувалися під час доповідей в читальнях "Просвіти" по селах.

Не забуду ніколи однієї такої поїздки на село. Заля читальні повна людей. Афіші порозвішувані. Чекаємо на пароха, але він не прийшов.

Пояснюю словами й показую на рисунках жертви алькоголю.

Один з присутніх каже:

— А в нашого єґомостя також такий є. Чи то також з алькоголю?

У відповідь на це пояснюю, що крім алькоголю можуть бути ще й інші причини.

Тоді встає один старий господар і каже:

— Так, прошу пана. Це з алькоголю. О. його батько був добрий "шнапстромпетер" (німецький вислів: "той, що трубить горівку" — прим. Ред.).

Невдовзі після цього я мав нагоду бачити цю нещасну жертву алькоголю — сестрінка пароха (сестра пароха, вдівця, була вдовою й господарила в нього). Нещасний, якому було приблизно 20 років, лежав на соломі в кухні під столом і не вмів навіть говорити...

Степан Горницький з дружиною й їхнім гостем Сестрою Служебницею в Дрогобичі коло 1935 р.

"Польсько-українська академія" — святковий концерт, що його влаштувало в 1934 р. польсько-українське товариство "Польсько-українські Звйонзек Хшесьціяньскі" в Дрогобичі для відзначення 120-річчя з дня народження Тараса Шевченка.

Кооперативний курс Повітового Союзу Кооператив у Дрогобичі 1929 р. В третьому ряді згори сидять зліва направо: Ілля Михаць, Петро Новосельський, Н. Н., Михайло Іваненко і Іван Зарицький. Внизу перший зліва: Володимир Колінко.

Учасники шахових змагань Т. С. Т. "Підгір'я" за мистецтво українців Дрогобича (25. XII. 1927 р. — 5. І. 1928 р.). Дрогобич, 3 січня 1928 р. Зліва направо: горішній ряд — Б. Іваницький, О. Модрицький, В. Коцюба, Н. Кашуба, Ярема, Б. Коссак, Борис, О. Весвлий, Бориславський; сидять — Гр. Кобільник, Б. Геврик, В. Шмігельський, Щербак, Татарський, Катрич; внизу — Ст. Кобільник, Ратальський, В. Кобільник.

Шахові змагання Т. С. Т. "Підгір'я" в Дрогобичі 1930 р.
Зліва направо: горішній ряд — Володимир Кобільник, Осип Кльось, Борис Куба, Богдан Весвлий, Станислава Вергун, Н. Німилович, Михайло Воробець, Н. Дмитрусь і Осип Модрицький; сидять — Володимир Мисишин, Богдан Геврик, Василь Коцюба, Нестор Кашуба, Ілько Мартинюк, Роман Сасик і Володимир Весвлий.

Роман Сасик

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ КЛЮБ "ВАТРА" В ДРОГОБИЧІ

Спомин

Не зважаючи на те, що ще в 1920-30 роках широкий загал українського населення Галичини відносився до спорту доволі байдуже, то все ж таки багато нас молодих захоплювались спортом у всіх його ділянках, а зокрема копаним м'ячем.

Будучи учнем Академічної Гімназії у Львові, під проводом і впливом тодішнього професора руханки Тараса Франка, я був змагуном гімназійної дружини "РУСАЛКА". Між іншим, саме із "Русалки" багато нас входило нераз неофіційно у склад І і ІІ дружини "України".

Після переїзду до Дрогобича я перейшов до "Підгір'я", щоб вже 1934 р. всеціло віддатися, як основник, довголітній член управи і змагун Українському Спортовому Клюбові "Ватра". Написання короткої історії "Ватри" я вважаю своїм обов'язком.

Написати її було б мені прямо неможливо, бо з дня заснування клюбу 5 вересня 1934 року минає майже п'ятдесят років, а це, ніде правди діти, такий шмат часу, в якому можна багато забути.

Однак дивним, майже чудесним збігом обставин, я у моїй "Одіссеї" в часах воєнної хуртовини та зв'язаних із нею всіх пережить, пригод та зміни місця побуту по різних країнах і матеріяльних втрат, зберіг мій записник із докладним списком прізвищ і хронологічним календарем важливіших подій, зв'язаних із життям клюбу в тих часах.

І саме ця обставина спонукує мене до писання, щоб згадати про "світла й тіні" клюбу, як теж і тих усіх дрогобичан, ентузіястів і симпатиків "Ватри", які не жаліли ні часу, ні трудів для піднесення так потрібного для молоді, зокрема у цих тяжких часах, спортового життя.

Весною 1934 року частина змагунів і членів Туристично-Спортового Товариства "Підгір'я" зажадала від проводу усунення з домівки клюбу журналів та часописів лівого напрямку, як теж усунення осіб, що із

спортом не мали нічого спільного.

З огляду на неґативне полагодження цього бажання і щоб не творити ще одного "Підгір'я" вже й так роздвоєного — одні належали до П.З.П.Н. ("Польські Звйонзек Пілки Ножней"), а другі ні — вибрана комісія, в особах: Яків Борис, Михайло Воробець, мґр. Богдан Геврик, Ярослав Коссак, Зенон Неділенко й Роман Сасик, рішила перейти як спортова секція до Ремісничого Товариства "Зоря", де головою був о. Онуфрій Гадзевич, а секретарем Степан Татарський. Управа Т-ва "Зоря" на це погодилась. Однак незабаром показалось, що для заснування такої секції при Т-ві "Зоря", треба б було змінити його статут, а до цього ще Товариство, обтяжене купном власного дому, не мало фондів на потрібний спортовий виряд.

З огляду на це організаційна комісія рішила створити окреме спортове товариство, якому "Зоря" погодилась відступити даром приміщення, і почала грошеву збірку на кошти, зв'язані із заснуванням такого товариства, та на купно конечного для нього спортового виряду.

Тут на зустріч комісії прийшов великий любитель спорту проф. Богдан П'юрко, директор Музичного Інституту і дириґент "Бояна" у Дрогобичі, в якому, між іншим, співало багато спортовців "Ватри". Він, саме вигравши на державній льотерії більшу суму гроша, купив для дванадцятьох змагунів спортовий виряд. Із зібраних серед членів та громадянства фондів закуплено бракуюче спортове приладдя.

На день 5 вересня 1934 року скликано Збори, які відбулися в залі Т-ва "Зоря" при численній участі присутніх. Вибрано управу: проф. Богдан Пюрко — голова, Степан Татарський — заступник і спортовий референт, мґр. Богдан Геврик — секретар, Яків Борис — скарбник, Осип Постойко — господар, Роман Сасик — капітан дружини копаного м'яча. Товариство названо: УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ КЛЮБ "ВАТРА" в ДРОГОБИЧІ.

На прохання управи виготовив д-р Володимир Ільницький статут клюбу, який підписали — д-р Володимир Ільницький, проф. Богдан Попель, проф. Богдан П'юрко, о. Онуфрій Гадзевич, дир. Степан Сасик, д-р Василь Коцюба, проф. Володимир Сольчаник, д-р Зенон Нижанковський, д-р Михайло Яремчишин, інж. Юліян Пуза, мґр. Богдан Геврик, д-р Роман Савойка, Віктор Дашко, Олександер Неділенко, Михайло Воробець, Ярослав Коссак, Роман Сасик і Роман Дорожівський. Статут цей вислано через дрогобицьке староство до львівського воєвідства для затвердження.

Дуже важливою теж справою для клюбу була спортова площа. Було їх в Дрогобичі три: 1) площа П.В. і В.Ф. ("Пшиспособєнє Войскове і Вихованє Фізичне"), 2) площа жидівського клюбу "Бетар" та 3) площа рафінерії "Польмін". Управа новозаснованого клюбу винайняла для тренінґу (2 рази на тиждень) площу жидівського клюбу "Бетар".

В тому часі було в Дрогобичі 6 дружин копаного м'яча, а саме: одна українська — "Підгір'я" (було теж Руханкове Спортове Товариство "Сокіл", але без дружини копаного м'яча), дві жидівські — "Бетар" і "Штерн" ("Ґвязда") і три польські — "Юнак", "Тур" і "Польмін". Всі вони належали до згаданого вище П.З.П.Н.

Новозаснована "Ватра", не маючи статуту, до П.З.П.Н. не належала і на влаштовування із нею товариських змагань клюби, члени П.З.П.Н., мусіли прохати дозволу. Такий дозвіл одержала У.С.К. "Скала" із Стрия. І так 14 вересня 1934 р. на грищі "Бетар", при доволі численній участі глядачів, "Ватра" розіграла свої перші змагання, що закінчились перемогою "Скали", між іншим, найкращим українським клюбом Дрогобицької округи. Після змагань відбулося в ресторані Михайла Городиського прийняття для обох дружин і гостей, в часі якого змагуни "Скали" і гості бажали новому українському клюбові багато успіхів.

Цього ж року, з метою посилити касу клюбу, було влаштовано 13 жовтня "Великі Осінні Вечерниці", із повним матеріяльним і моральним успіхом.

На жаль, 1935 рік пройшов для дружини копаного м'яча "Ватри" майже бездіяльно. Розіграно лиш два товариські змагання. Більш діяльними були ланки: шахова, столової ситківки і відбиванки. Причина бездіяльности — брак статуту, якого потвердження через львівське воєвідсто не надходило. Щойно 10 лютого 1936 року, на інтервенцію д-ра Филипа Евина у Львові, "Ватра" одержала потверджений статут.

Вже 23 лютого цього ж року скликано Загальні Збори в залі Т-ва "Зоря". По звітах уділено уступаючій тимчасовій управі клюбу абсолюторію та висловлено фундаторам клюбу подяку за їх труди і самопосвяту і вибрано нову першу статутову управу в особах: проф. Володимир Сольчаник — голова, мґр. Богдан Геврик — заступник, Яків Борис — секретар, Юліян Панчишин — скарбник, Ярослав Сушків — господар, проф. Богдан П'юрко — спортовий референт, (він із-за браку часу відмовився від головства), д-р Михайло Яремчишин, Наталія Кашубівна, мґр. Андрій Геврик — члени управи; д-р Володимир Ільницький, д-р Роман Савойка, дир. Степан Сасик — контрольна комісія: На зборах прийнято краску клюбу (зелено-червона) та доручено артистові маляреві проф. Андрієві Лепкому виготовити проєкт відзнаки клюбу. Рішено теж вступити до П.З.П.Н., в якому були вже майже всі українські дружини копаного м'яча Львова, Перемишля, Стрия, Самбора, Станиславова й Тернополя. 8 травня 1936 прийнято "Ватру" до П.З.П.Н., кляса — Б, Підокруга Дрогобич, куди входили ще Стрий, Самбір і Борислав. З огляду на те, що змагання дружин за мистецтво Б-кляси копаного м'яча на 1936 рік вже були визначені, "Ватра" обмежилась виключно до товариських змагань та брала участь в змаганнях за чашу міста Дрогобича. Без сумніву, найкращими змаганнями

цього сезону були змагання із перемиським "Сяном", найкращою, після львівської "України", українською дружиною.

Рік 1937 започатковано 14 лютого "Великими Вечерницями" в гарно удекорованих залях "Народного Дому". Численні гості, симпатики клюбу забавлялись при добрій оркестрі братів Кльосів, а танцями й забавою провадили аранжери інж. Юліян Пуза та автор цих рядків.

З квітня 1937 р. відбулися другі Загальні Збори клюбу, на яких вибрано побільшену управу: о. ректор Северин Бараник, ігумен оо. Василіян і парох в нашому місті — почесний голова, проф. Володимир Сольчаник — голова, Микола Валіґура — заступник, Ярослав Сушків — секретар, Юліян Панчишин, — скарбник, Ярослав Ґавдяк — господар, Михайло Воробець — спортовий референт, проф. Богдан Ґавдяк — Олександер Угрин, мґр. Іван Городиський, Віктор Дашко, Василь Вовк, Володимир Паньків — члени управи, дир. Степан Сасик, Теофіль Валіґура, Володимир Божик — контрольна комісія, о. Павло Куманяк — духовник клюбу, д-р Сергій Кушнір — лікар, д-р Володимир Ільницький — правний дорадник, д-р Роман Савойка — будова спортового майдану; провідники ланок: Роман Сасик — копаного м'яча, Нестор Кашуба — шахова. 7 квітня 1937 р. відбулася спортова анкета ланки копаного м'яча, на якій вибрано інж. Константина Кіцилу тренером дружини, Романа Дорожівського — капітаном та Ярослава Коссака заступником.

Як вже попередньо було згадано, "Ватра" користувалася спочатку спортовою площею "Бетару", а з 1936 р. за старанням голови клюбу проф. Володимира Сольчаника — площею П.В і В.Ф. Щоб однак унезалежнити себе, зокрема від чужих неукраїнських товариств, клюбові необхідно потрібна була власна площа. Цю важливу справу передано в 1937 році д-рові Романові Савойці, який для одержання такої площі поробив відповідні старання в Управі Міста. Всі однак старання в польській Управі Міста виявились безуспішні й безвиглядні. Тоді д-р Роман Савойка в 1938 р. почав переговори з ігуменом оо. Василіян, о. ректором Северином Бараником, почесним головою клюбу, про відступлення "Ватрі" василіянського терену при вулиці Колійовій Нижній в Дрогобичі. о. Ректор Северин Бараник звернувся в цій справі про дозвіл до найвищої влади Василіян в Римі, але вибух Другої світової війни перервав ці старання.

Рік 1937 пройшов дружині копаного м'яча "Ватри" на обов'язкових розиграшах за мистецтво Б-кляси Підкарпатської округи.

Побіч цих змагань, "Ватра" розіграла теж 17 липня 1937 р. змагання із львівською "Україною", які годі не згадати. Такі змагання все являлись більш якимось національним святом, що гуртувало велику українську публіку як інтересна спортова подія. Перед змаганнями вітав "Україну" голова "Ватри" проф. Володимир Сольчаник, а провідник

ланки копаного м'яча Роман Сасик вручив капітанові "України" прапорчик із красками "Ватри". Від "України" дякував за привіт дир. Євген Чучман. Численна публіка (біля 3 тисяч) апльодувала гарну гру обох дружин. Після змагань і прийняття, влаштованого для гостей зі Львова, змагуни "України" і "Ватри" перейшли до "Народного Дому" на вечерниці Руханкового Товариства "Сокіл".

12 вересня 1937 р. в репрезентації Б-кляси нашої округи брали участь змагуни "Ватри": Остап (Стасьо) Кобільник, Володимир Кушнір, Ярослав Мороз, Василь Флюнт і Роман Дорожівський.

На Загальних Зборах 1938 року вибрано таку Управу: о. ректор Северин Бараник — почесний голова, проф. Володимир Сольчаник — голова, Микола Валіґура — заступник, мґр. Іван Яремко — секретар, Юліян Панчишин — скарбник, Ярослав Сушків - господар, інж. Константин Кіцила — спортовий референт і тренер, проф. Богдан П'юрко, інж. Ярослав Кобрин, мґр. Іван Городиський, дир. Олександер Угрин, Віктор Дашко-члени управи, д-р Володимир Ільницький, дир. Степан Сасик, інж. Юліян Пуза-котрольна комісія, о. Павло Куманяк — духовник клюбу, мґр. Богдан Геврик — правний дорадник, д-р Роман Савойка — будова спортового майдану; провідники ланок: Михайло Воробець — копаного м'яча, Роман Сасик — спортових ігор та легкої атлетики, Нестор Кашуба — шахової, капітан дружини — Рудольф Броварський, Богдан Ґавдяк — заступник.

В цьому році діяльність Клюбу була більш інтенсивна, послідовна і систематична. Діяльними були всі ланки, зокрема шахова, що гуртувала багато добрих шахістів.

2 липня 1938 р. представники "Ватри" взяли участь в похоронах Начального Вождя УГА генерала Мирона Тарнавського у Львові.

В днях 20 і 21 серпня 1938 р. У.С.К. "Ватра" спільно з Т.С.Т. "Ропник" з Бориславa влаштувала з українськими дружинами — У.С.К. "Скалою" — Стрий та У.С.К. "Дністром" — Самбір на площі "Кадімаг" в Бориславі міжклюбові змагання, які покінчились такими вислідами: 20.8. "Ватра" — "Дністер" 4:0, "Ропник" — "Скала" 2:10, і 21.8. "Ватра" — "Скала" 0:4, "Ропник" — "Дністер" 1:6.

Традиційними січневими вечерницями в залях "Народного Дому" розпочала "Ватра" діяльність у 1939 році.

Назначені на половину березня 1939 р. Загальні Збори треба було з причини хвороби голови клюбу проф. Володимира Сольчаника перенести на пізніше. На жаль, 13 квітня наспіла вістка, що проф. Володимир Сольчаник, голова клюбу та заступник голови спортової округи, помер.

Це був для "Ватри" тяжкий удар, бо відійшов у вічність її голова, колишній старшина Української Армії, один із її основників, великий ентузіяст спорту, який розумів його вагу для фізичного і духового

виховання здорового молодого покоління. Він був душею клюбу й немов батьком змагунів, яких картав за промахи, а не скупився на похвали, якщо вони на такі заслужили. Перед змаганнями із клюбами інших національностей він підкреслював змагунам, що вони не лише змагаються за честь і краски свого клюбу, але одночасно немов репрезентують цілу націю перед чужинцями.

Похорони улюбленого своїми і шанованого чужими проф. Володимира Сольчаника були справді величаві. Таких Дрогобич не пам'ятав. Участь в похоронах взяли не тільки численні делеґації українських установ і товариств, але теж і делеґації спортових польських і жидівських товариств.

Похорон проводив ігумен Василіян, о. ректор Бараник при співучасті усіх українських священиків Дрогобича. Домовину, що її на раменах несли змагуни "Ватри", супроваджали — рідня, приятелі, знайомі й усе громадянство Дрогобича й околиць. Незчисленні вінки несла гімназійна молодь. Похід поступав на цвинтар під звуки похоронних пісень-маршів, що їх співали сполучені хори "Бояна", якого головою був покійний, і української гімназії під управою проф. Михайла Іваненка. Над гробом були виголошені чисельні прощальні промови, а стрілецька пісня "Чуєш брате мій" відпровадила цю непересічну людину й справжнього українського патріота на вічний сон.

По смерті проф. Володимира Сольчаника перейняв головство його заступник Микола Валіґура. На ширших сходинах, які відбулися замість Загальних Зборів, кооптовано до управи Василя Антонева і Евстахія Ярему.

В тому ж році в травні до репрезентації нашої округи визначені були змагуни "Ватри" — Михайло Воробець, Богдан Ґавдяк, Василь Флюнт і Тарас Колодрубець.

В другій половині травня помер несподівано, по короткій недузі, один із найкращих змагунів "Ватри", Остап (Стасьо) Кобільник. Смерть змагуна була великою втратою для клюбу. Гідно похоронили покійного управа, змагуни й друзі з "Ватри".

Рік 1939 був роком міжнародніх напружень, у висліді яких вибухла війна між Польщею і Німеччиною, а опісля наступила окупація Галичини большевиками 1939-1941. Ці події припинили діяльність клюбу, а заразом дали початок трагічним її наслідкам для змагунів та членів клюбу.

3 вересня 1939 р., "Ватра" зазнала ще один удар, бо несподівано на серцевий приступ помер Степан Сасик, один з основників та член управи клюбу, знаний громадський та суспільний діяч, радний міста, член комітету будови гімназії ім. Івана Франка, фундатор будови залі Підкарпатського Театру, один із найбільших щедрих жертводавців на народні українські цілі.

Вже в перших днях влади "визволителів"нашого міста, почались арешти й вивози на схід свідомих громадян. Першою жертвою клюбу був змагун Володимир Мисишин (Мишка), замордований в перших тижнях у підвалах дрогобицької в'язниці. Богдан Ґавдяк, зловлений при переході границі й засуджений на 8 років каторги тяжкої праці в сибірських тайгах, відбув кару, але йому не дозволено повернутися до Дрогобича і він помер на Сибірі 1978 року.

Арештовано основоположника і члена всіх управ клюбу д-ра Володимира Ільницького, великого добродія, одного із найбільш заслужених громадян міста, члена всіх українських установ та товариств і жертводавця на національні культурно-освітні та політичні цілі. Члени "Ватри" зібрали тисячі підписів серед громадян міста усіх національностей з проханням про його звільнення, що було доказом, як люблений і шанований був д-р Володимир Ільницький. На жаль,. йому не удалося вийти на волю. Засуджений, як подає його син, інж. Степан Ільницький, помер на тиф в поїзді 12 травня 1942 року в Старобєльську.

Коли 21 червня 1941 року німці повели наступ на схід, відступаючі московсько-большевицькі орди енкаведистів, перевели криваву масакру у в'язницях Дрогобича — вимордували високоосвічених і заслужених для спорту громадян та їх родини. Жертвами із "Ватри" впали о. ректор Северин Бараник, ігумен оо. Василіян та почесний голова клюбу, інж. Константин Кіцила, тренер і спортовий референт та його два брати, спортовці Клим і Тарас, інж. Ярослав Кобрин — член управи з родиною, Стефан Татарський — член управи і його брати інж. Евстахій з дружиною, та мґр. Юліян — спортовий суддя.

Після окупації Галичини німцями в 1941 р., українська громада Дрогобича, користуючись деякими концесіями, що їх із конечности давала українцям окупаційна влада, почала негайно організувати суспільне життя у всіх напрямках. Відновлювано знищену большевиками кооперацію і давні українські товариства, а між ними і спортовий клюб "Ватру". З проріджених членів створено комітет, до якого ввійшли — Василь Антонів, Ярослав Сушків, Нестор Кашуба, Евстахій Ярема. Роман Сасик, Михайло Воробець, Зенон Неділенко і Ярослав Ґавдяк.

Не легко приходилось організаційному комітетові, бо все треба було починати спочатку, а справа спортового виряду, після большевицької господарки, виглядала доволі безнадійно. На щастя, дещо заховали у себе давні змагуни "Ватри" та "Підгір'я", а решту вдалось добути у Львові за різні харчові продукти у давній спортовій крамниці "Маратон", якої власником перед війною був відомий змагун "Поґоні" і збірної Польщі Вацлав Кухар.

Дружину копаного м'яча зорганізовано із давних змагунів "Ватри", яким пощастило пережити польсько-німецьку війну, еміґрацію чи боль-

шевицьку окупацію, із її юніорів і деяких нових змагунів, які під цей час находились в Дрогобичі. Клюб прикріплено до Референтури Тіловиховання при Відділі Молоді Українського Центрального Комітету у Львові.

Перші змагання відновленої "Ватри" відбулися в Стрию 13 липня 1942 р. зі "Скалою", з якою із перших змагань 1934 року лучила "Ватру" велика приязнь У.С.К. "Скала" під проводом заслуженого для українського спорту і великого симпатика "Ватри" Івана Сухара (помер в Аргентині) виховала прекрасних змагунів — сл.п. Е. Хомишинця, О. Держка, І Новака, М. Заплатинського й других.

18 жовтня 1942 р. збірна Стрийської округи, до якої з "Ватри" ввійшли Степан Новицький, Степан Романяк, Ярослав Мицавка, розіграла товариські змагання із збірною Львова, що покінчились перемогою Львова 3:1.

Весною 1943 року вибрано управу "Ватри" у такому складі: Василь Антонів — голова, д-р Володимир Бородайко — заступник, Володимир Кушнір — секретар, Зенон Неділенко — скарбник, Евстахій Ярема — господар, Михайло Воробець — спортовий референт; провідник ланок: Роман Сасик — копаного м'яча, Осип Борсук — спортових ігор, Нестор Кашуба — шахова, Михайло Пиців — столової ситківки, Андрій Андрієвський — руханкової, Ярослава Угрин (померла в Аргентіні) — провідниця жіночої секції.

Від тодішньої Управи Міста клюб одержав гарну і обширну домівку при вулиці Стрийській біля театральної площі. В її залях, гарно прибраних жіночою секцією, розміщено столи до шахів, столової ситківки та інших ігор.

Спортовий сезон почато 26 березня 1943 р. бігом навпростець на трасі 3 км. з участю 26 змагунів.

Підкарпатська округа копаного м'яча з осідком в Стрию, де представником від "Ватри" був Роман Сасик, в порозумінні з Референтурою Тіловиховання у Львові, визначила змагання за першенство Б-кляси округи. У розиграх взяли участь: "Дністер" — Миколаїв, "Зелемінь" — Сколе, "Зоря" — Ходорів, "Скала" — II Стрий і "Ватра" — Дрогобич. Одночасно визначено змагання за чашу д-ра Володимира Кубійовича, голови У.Ц.К. В тому турнірі брали участь: "Ропник" — Борислав, "Верховина" — Старий Самбір, "Дністер" — Миколаїв. "Ватра" і "Підгір'я" — Дрогобич.

6 червня 1943 р. легкоатлетична ланка влаштувала клюбовий біг для жінок на 800 м. і чоловіків 1500 м, в яких перемогла змагунка Фурик та змагун Луник. Теж і в обласному зеленосвяточному бігу 13 червня змагунки "Ватри": Фурик, Ґурбель і Максимович в штафеті 3 × 400 м. заняли друге місце.

В липні 1943 року з нагоди ювілею 70-ліття основника української фізичної культури проф. Івана Боберського (уродженця Дрогобиччи-

дорогі краяни о мені пам'ятають. Бажаю Вам багато успіхів в спортовій праці". — Проф. Іван Боберський народився 14 серпня 1873 р. в селі Доброгостів, повіт Дрогобич, а не, як дехто подає в селі Доростів (?) Самбірського повіту. Він помер в Югославії 1947 року.

Референтура Тіловиховання у Львові припоручила "Ватрі" і "Підгір'ю" організацію крайових змагань кошівки та відбиванки в Дрогобичі, при участі 25 дружин із 144 змагунами (жінок і чоловіків). В останній хвилі треба було перенести змагання до Борислава, тому що спортовий майдан в Дрогобичі заняло німецьке військо. При великий помочі Т.С.Т. "Ропника" в Бориславі, змагання відбулися на спортовому майдані того товариства з великим успіхом. Змагунів розміщено між українським громадянством Дрогобича та Борислава.

Початок 1944 р. можна назвати найбільш успішним в житті клюбу. Активними були всі спортові ланки, де домінуючою була ланка копаного м'яча. —

10 січня 1944 р. клюб вислав змагунів Павла Грабара та Володимира Гарасима на двотижневий лещатарсько-гаківковий курс до Криниці.

13 січня жіноча секція влаштувала в домівці клюбу "Святочну Ялинку" для членів клюбу та запрошених гостей.

На Зборах 16 січня вибрано нову управу клюбу: Василь Антонів — голова, Ярослав Сушків — 1-ий заступник, Лев Романяк — 2-ий заступник, мґр. Володимир Проць — секретар, Евстахій Ярема — господар, Роман Сасик — спортовий референт і провідник ланки м'яча; провідники ланок: Михайло Воробець — шахова, Володимир Кушнір — легкоатлетична і спортових ігор, Михайло Ортинський — столова ситківка, жіноча секція — Ростислава Ґурбель.

В днях 22 і 23 січня відбулися окружні лещатарські змагання, на яких змагун "Ватри" Евген Горбовий заняв у бігу на 5 км третє місце та третє в сляльомі.

13 лютого відбулися змагання столової ситківки з "Дністром" — Самбір, 5 березня — окружні індивідуальні при участі клюбів: "Ропник" — Борислав, "Дністер" — Самбір, "Ватра" і "Підгір'я" — Дрогобич, а 12 березня із "Сяном" — Перемишль.

Треба згадати, що під час тодішньої діяльности клюбу було багато змагань — турнірів усіх ланок, а зокрема шахової, в склад якої входили шахісти високої кляси, як Нестор Кашуба, проф. Богдан Попель, д-р Василь Коцюба, Михайло Воробець, Осип Кльось, Осип Подоляк і інші. Це була, без сумніву, найсильніша дружина нашого міста.

Десь при кінці березня відбулося в домівці клюбу святочне прощання змагунів "Ватри", що були покликані до Дивізії "Галичина", організоване проводом клюбу та жіночою секцією.

14 травня 1944 р. "Ватра" розіграла подвійні товариські змагання із "Сяном" (Перемишль), а саме їх перших дружин і так званих "Олдбоїв".

Спортовий Клюб "Сян" мав велику симпатію серед глядачів Дрогобича, через його гарну висококультурну та джентельменську спортову гру. Він мав у своому складі прегарних змагунів як: Мирослав Турко, Іван Партика, Степан Романець, Іван Дигдалевич, Юліян Неофіта. Коли "Сян" приїздив до Дрогобича на клясові змагання з польським "Юнаком" "Бетаром", він завжди стягав багато глядачів. "Ватра" дуже сердечно кожночасно гостила у себе змагунів "Сяну" і його провід в особах д-ра Мирослава Куника та проф. Івана Красника. — Також у 1943 р. провід "Ватри" гостив у себе жіночу і чоловічу дружину кошиківки і відбиванки під час їх змагань у Бориславі.

В червні 1944 р. Референтура Тіловиховання у Львові назначила розигри копаного м'яча за першенство Галичини, в яких узяли участь — "Україна", "Тризуб"; "У.С.С.К." зі Львова, "Сян" — Перемишль, "Лемко" — Сянік, "Дністер" — Самбір, "Скала" — Стрий і "Ватра" — Дрогобич. Клюби Східної округи не могли взяти участи, бо там увійшли вже большевицькі війська.

Після перемоги "Ватри" над "Скалою" і "Лемком" у спортових кругах і серед публіки було велике заінтересування — третіми, із черги, змаганнями "Ватри", а саме із львівською "Україною".

"Ватру" ще до війни (за польських часів) лучили із "Україною" так спортові, як і дружні відносини. При кожнім побуті "України" в Дрогобичі чи Бориславі, із нагоди її мистецьких або товариських змагань із польськими і жидівськими дружинами, що тішились усе великою симпатією і фреквенцією публіки, яка захоплювалася гарною грою таких висококваліфікованих змагунів "України", як Володимир Кобзяр, Осип Петрів, Роман Скрегота, Володимир Воробець, брати Мікльоші, Скоцені та інші, управа "Ватри" старалась влаштувати товариську зустріч гостей з нашим клюбом.

В 1938 році із нагоди бігу наколесників "України" "Ватра" організувала для змагунів відпочинкове прийняття. У цій ділянці спорту, під проводом інж. Ярослава Яримовича, "Україна" мала високої кляси змагунів, як М. Степаняк, І. Бабій, Д. Буцик і другі.

Змагання "Ватри" із "Україною", назначені на день 9 липня 1944 р., згуртували на спортовому майдані (кол. "Чарні") у Львові, велику кількість глядачів, які під звуки оркестри Української Дивізії "Галичина", могли подивляти дійсно гарну гру обох дружин. Вислід був, справді, сенсаційний 2:1 у користь "Ватри", яку спортові звітоздавці в українській пресі "ДО ПЕРЕМОГИ" і "УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ" назвали "ЧУДОМ" з Дрогобича.

Ніде правди діти, ця перемога була для "Ватри" справжнім тріюмфом і, так би сказати, золотим вінцем її спортової діяльности. — Після

змагань із "Україною" "Ватра" розіграла 16 липня 1944 р., коли евакуація йшла вже повним ходом, свої останні змагання з УСКК зі Львова в Дрогобичі, а вже 21 липня почався справжній ісход із нашого міста, в тому і змагунів, а тим самим закінчення спортової діяльности клюбу. Тиждень пізніше большевицькі війська ввійшли до Дрогобича.

Перед війною українське спортове життя у Галичині, можна сказати, було доволі занедбане. За браком кваліфікованих сил, спортових майданів, заль, інвентаря (приладдя, виряду) та внаслідок браку моральної підтримки широких кіл українського громадянства, тяжко приходилось організувати спортові дружини різних ланок. Основники і провід "Ватри" — це були наші чільні громадяни Дрогобича, що розуміли вагу спорту і присвячували йому не тільки свою енергію, але і вільний час та гроші.

Життя "Ватри" не було довге — всього десять років, із півторарічною перервою діяльности під час першої большевицької окупації Галичини в 1939 році, але й того короткого часу вистачило, щоб "Ватра" своє існування під кожнім оглядом вповні виправдала. Вона піднесла заінтересування спортом в українських колах Дрогобиччини, які в тридцятих роках були до нього байдужі. Серед своїх членів, а зокрема серед змагунів згуртувала багато молоді, синів наших міщан, ремісників і робітників, які без існування свого, українського спортового товариства, легко могли затратитись у польських, які радо принимали молодих спортовців і їх денаціоналізували.

"Ватра" розгорнула широку діяльність у всіх ділянках спорту і добилась значних результатів, зокрема у ланці копаного м'яча, де виростила таких кваліфікованих змагунів, як Зенон Неділенко, Василь Флюнт, Тарас Колодрубець, Ярослав Мицавка, Зенон Снятинський, Михайло Гриник і Володимир Гарасим та без сумніву найкращого Евстахія Ярему (мол.) і спортових суддів Михайла Воробця і Осипа Борсука.

Під час німецької окупації "Ватра" врятувала багато молоді від вивозу в Німеччину на примусову працю, старалась про кращі харчеві приділи для змагунів і змагунок, примістила у себе Степана Мітрингу, змагуна тернопільського "Поділля", як і гарного змагуна київського "Динама" — Павла Грабара.

Від заснування і закінчення діяльности "Ватри" минуло багато років. Мряка забуття прикрила багато подій і ті радісні, повні запалу молодости, і ті сумні, повні прикрих невдач, різних труднощів і перешкод, які треба було поборювати. Все це під час писання цих споминів ожило із новою силою.

Перед очима, немов на фільмовій стрічці, пересувається ціла ґалерія громадян Дрогобича, симпатиків та ентузіястів українського спорту і справжніх українських патріотів, що розуміли значення спорту для ви-

хування здорової нації і для його розвитку присвячували свій вільний час, не жаліючи ні гроша, ні трудів. Більшість із них вже давно відійшла від нас. Одних — д-ра Володимира Ільницького, Богдана Ґавдяка і інших пригорнула сибірська тайґа, других покінчили у підвалах тюрем НКВД, а ще інші, як проф. Богдан П'юрко, проф. Богдан Попель, Ярослав Сушків, д-р Василь Коцюба, о. Онуфрій Гадзевич, д-р Роман Савойка, Василь Возняк і Зенон Неділенко (згинув в останній день війни під Фельдбахом!), спочили в могилах, розкинених по цілому світі.

Осталось нас між живими ще декілька "Олдбоїв" "Ватри", що теж розпорошені по різних континентах... І тим Дорогим, що відійшли від нас, і тим друзям, що ще коротають свої дні, присвячую ці мої спомини, що їх написати вважав я своїм обов'язком так супроти дорогої мені "Ватри", як і українського спорту.

Степан Сасик, основник, член управи і добродій "Ватри"

Перша і друга дружина У.С.К. "Ватра". 7 листопада 1936 р. Зліва направо: Нестор Кашуба, змагуни — Мисишин, Неділенко, Флюнт, Дорожівський, Колодрубець, Кушнір, Броварський, Кобільник, Коссак, Сасик, Борсук, Коцюба, Соболь, Климко, З. Кушнір, Модрицький, Гамулець, Тарас Бервгуляк, Богдан Бервгуляк, Геврик, Кльось, Романяк, Вінтер, і голова клюбу проф. Володимир Сольчаник. Лежать Мороз і Пасінович.

Інж. Константин Кіцила і Роман Сасик під час тренінґу "Ватри" 1936 р.
Фото: д-р Мирослав Сасик

Перед змаганнями У.С.К. "Ватра" з С.Т. "Україна" (Львів) у Дрогобичі 8 серпня 1937 р. Зліва направо: голова "Ватри" проф. Володимир Сольчаник, тренер інж. Кость Кіцила, провідник Ланки копаного м'яча Роман Сасик, тренер "України" Адольф Мора, провідник Ланки копаного м'яча "України" Адольф Мора, провідник Ланки копаного м'яча "України" дир. Євген Чучман і капітан дружини "України" Роман Скрегота.

Фото: д-р Мирослав Сасик

У.С.К. "Ватра" на змаганнях з С.Т. "Ропник" (Борислав) з вислідом 3:1 (1:0) 26 квітня 1943 р. Зліва направо: Лиско, Мороз, Мицавка, Тарковський, Журавчак, Ярема, Кметик, Гриник, Зелес і Романяк. На знімку бракує Новицького.

Фото: Зенон Михайло Сасик

Жіноча відбиванкова секція У.С.Т. "Ватра" 1943 р.

Фото: Зенон Сасик

У.С.К. "Ватра". 18 червня 1944 р. Зліва направо: Романяк, Пасічник, Ярема, Орлов, Мітринга, Снятинський, Новицький, Мицавка, Грабар, Мороз і Гарасимів.

Фото: Роман Сасик

У.С.К. "Ватра" II. 1944 рік. Зліва направо: Коцко, Дорошенко, Губицький, Борис, Дякун, Модрицький, Кобільник, Осип Кушнір і голова клюбу Василь Антонів. Внизу: Древницький, Сасик і Плісак.

Фото: Зенон Михайло Сасик

СПОРТОВА СЕНСАЦІЯ У ЛЬВОВІ "ВАТРА" — "УКРАЇНА" 2:1 (0:0)

Львів, 10 липня.

Останньої неділі спортовий Львів був свідком небуденної сенсації. Перед багатьма тисячами публіки молоденька дружина Дрогобича перемогла ветерана копаного м'яча — львівську "Україну". "Ватра", що з перших хвилин здобула собі серця львівської публіки завдяки своїй надзвичайно культурній і знаменитій грі, запрезентувала себе з найкращого боку. Повний спокій при незвичайно високій техніці та найважніше зосереджена, зорганізована, амбітна гра імпонувала й повинні бути зразком для інших наших дружин. Знаменитий змагун Грабар зумів не лише задержати свій високий технічний рівень, але й дуже підвищив рівень цілої дружини. Старт до м'яча, опанування м'яча (змагун опановує м'яч, а не м'яч змагуна), безпосередня комбінаційна техніка — це прикмети, притаманні майже кожному змагунові "Ватри". Грабар може бути прикладом, як добрий змагун не повинен бути лише зіркою, але разом з цілою дружиною переживати перебіг гри.

Саме в порівнянні з "Україною", що в нас є одною з найкращих дружин копаного м'яча, вибивалась гарна, зосереджена, обдумана гра "Ватри". Кожний змагун дрогобичанин був на своєму місці, кожний уперто, амбітно та з посвятою, хоч і з незвичайним спокоєм і внутрішнім опануванням, був живим учасником гри. "Україна" знову ж грала дещо хаотично; варта теж, щоб поважні й заслужені змагуни, яким є львівський правокрилий, панували над своїми нервами навіть, якщо дружині доведеться програти, до речі, з кращою дружиною та заслужено.

В першій полугрі гра назагал однорядна з невеличкою перевагою гостей. Обі дружини, здавалось, пізнавали себе. В другій полугрі "Україна" організує випад, який і закінчується одним ґолем, здобутим у підворотньому замішанні зі стрілу Магоцького, але скоро "Ватра" опановує грище та раз-у-раз атакує ворожі ворота. Воротар Зуб найкращий з львівської одинадцятки, пропускає лише два гарні ґолі Грабара та Яреми та рятує дружину від вищої програної (оборонив карний

коп.). Гарно, з посвятою грали в "Україні" Шмид, Богурат і Зубач. До цих імпозантних, найкращих від кількох років у Львові змагань виступили дружини в таких складах:
"ВАТРА": Куц, Романяк. Новицький, Гриник, Мітринґа, Снятинський, Мицавка, Мороз, Ярема, Грабар, Гарасим.
"УКРАЇНА": Зуб, Воробець, Русин, Мікльош II, Шмид, Павличка, Магоцький, Мікльош I, Зубач, Богурат, Дасевич.

Молодій дрогобицькій дружині, яка першим виступом у галицькій столиці заімпонувала, треба побажати, щоб не занехували дальше ні на хвилину українського футбольного спорту.

Суддював дуже добре п. Білик. Ці змагання прикрасив виступ трубної оркестри С.С. Стрілецької Дивізії "Галичина", яка виконала під загальні оплески публіки низку українських маршів. Виступ дивізійної оркестри перемінив цю спортову імпрезу у громадянську маніфентацію.

ТАБЕЛЯ ПЕРШУНІВ

Після недільних змагань табеля першунів виглядає так:

	гор	точок	відношення воріт
1. ВАТРА	3	6 (0)	9:6
2. ДНІСТЕР	2	4 (0)	5:1
3. СКАЛА	3	4 (2)	9:5
4. СЯН	2	3 (1)	9:6
5. УССК	3	2 (4)	3:4
6. УКРАЇНА	2	1 (3)	5:6
7. ЛЕМКО	2	0 (4)	3:7
8. ТРИЗУБ	3	0 (6)	2:10

(*"Львівські Вісті"*, 11 липня 1944 р.)

ЗМАГУНИ У.С.К. "ВАТРА" ДРОГОБИЧ 1934 — 1944.

1. Андрущакевич Евстахій
2. Антонів Володимир
3. Антонів Степан
4. Бандрівський Мирослав
5. Берегуляк Богдан
6. Берегуляк Тарас
7. Білинський Маркіян
8. Борис Дмитро
9. Бориславський Зенон
10. Борсук Михайло
11. Борсук Осип
12. Броварський Рудольф
13. Валєр Микола
14. Вінтер Ярослав
15. Воробець Михайло
16. Гамулець Михайло
17. Гарасим Володимир
18. Гарванко Роман
19. Геврик Іван
20. Геврик Іриней
21. Грабар Павло
22. Грибович Володимир
23. Гриник Михайло
24. Губицький Зенон

25. Губицький Іван
26. Ґавдяк Богдан
27. Ґловяк Степан
28. Ґурбель Евген
29. Дикий Степан
30. Домбровський Маріян
31. Дорожівський Роман
32. Дошенко Аркадій
33. Дмитрак Богдан
34. Дрогобицький Іван
35. Древецький Михайло
36. Дуцько Юліян
37. Дякун Володимир
38. Журавчак Евген
39. Журавчак Омелян
40. Зелик Михайло
41. Зелес Іван
42. Знак Юліян
43. Климко Ярослав
44. Кльось Володимир
45. Кльось Михайло
46. Кльось Ярослав
47. Кметик Тарас
48. Кобільник Осип
49. Кобільник Остап
50. Кобільник Степан
51. Коцко Михайло
52. Коцкович Осип
53. Коцюба Дмитро
54. Ковбель Богдан
55. Колодій Мирослав
56. Колодрубець Тарас
57. Коссак Ярослав
58. Крайчик Василь
59. Кубів Зенон
60. Куцибала Евген
61. Куц Евстахій
62. Кушнір Володимир
63. Кушнір Роман
64. Кушнір Теодор
65. Кушнір Зенон
66. Лободич Павло
67. Лиско Богдан
68. Мак Іван
69. Мак Ярослав
70. Малик Данило
71. Матіяс Станислав
72. Мицавка Ярослав
73. Мисишин Володимир
74. Мітринґа Степан
75. Модрицький Михайло
76. Модрицький Омелян
77. Моздір Василь
78. Мороз Евстахій
79. Мороз Ярослав
80. М'ягкий Омелян
81. Неділенко Зенон
82. Німилович Теофіль
83. Німилович Ярослав
84. Николишин Степан
85. Новицький Степан
86. Оріх Василь
87. Орлів Іван
88. Ортинський Степан Михайло
89. Павлюк Тарас
90. Пагута Нестор
91. Пасічник Осип
92. Пасічник Петро
93. Пасінович Гриць
94. Плісак Василь
95. Пинянський Василь
96. Пільків Зенон
97. Попадинець Андрій
98. Постойко Нестор
99. Романкевич Андрій
100. Романяк Степан
101. Сасик Роман
102. Сасик Зенон Михайло
103. Сенів Степан
104. Смола Тарас
105. Смольницький Іван
106. Снятинський Лев
107. Снятинський Зенон
108. Смульський Петро
109. Соболь Теофіль
110. Сохоцький Степан

117. Шкільник Тарас
118. Шкрогаль Іван
119. Шуркавський Осип
120. Щурко Данило
121. Ярема Евстахій
122. Яців Володимир

111. Смігавський Богдан
112. Тарковський Зенон
113. Татарський Іван
114. Татарський Тарас
115. Угрин Зенон
116. Флюнт Василь

ЗМАГУНИ ПЕРШОЇ ДРУЖИНИ, ЯКІ ГРАЛИ БІЛЬШЕ 30 ЗМАГАНЬ.

	1934-1939	1942-1944	
1. Флюнт Василь	61	11	72
2. Кушнір Володимир	54	9	63
3. Новицький Степан	11	51	62
4. Романяк Степан	10	51	61
5. Неділенко Зенон	59	—	59
6. Колодрубець Тарас	58	—	58
7. Воробець Михайло	48	8	56
8. Кобільник Остап	51	—	51
9. Броварський Рудольф	46	—	46
10. Гриник Михайло	3	40	43
11. Мицавка Ярослав	—	38	38
12. Дорожівський Роман	37	—	37
13. Ярема Евстахій	—	37	37
14. Сасик Роман	35	—	35
15. Мисишин Володимир	35	—	35

ЗМАГУНИ ПЕРШОЇ ДРУЖИНИ, ЯКІ ДОБУЛИ БІЛЬШЕ 5 ВОРІТ.

	1934-1939	1942-1944	Разом
1. Ярема Евстахій	—	46	46
2. Юлюнт Василь	36	8	44
3. Колодрубець Тарас	34	—	34
4. Романяк Степан	3	19	22
5. Мисишин Володимир	12	—	12
6. Кобільник Остап	11	—	11
7. Андрущакевич Евстахій	8	3	11
8. Мицавка Ярослав	—	11	11
9. Николишин Степан	—	11	11
10. Кметик Тарас	—	9	9
11. Мороз Евстахій	—	8	8
12. Грабар Павло	—	7	7

ТАБЕЛЯ ЗМАГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТИ У.С.К. "ВАТРА"

(*Ланка копаного м'яча*)

РІК

1934 — 1939

Рік	Дружина	Змагань	Виграно	Реміс	Програн.	Віднош. воріт	Участь змаг
1934	1	3	—	1	2	5:10	17
1935	1	2	—	—	2	3: 7	13
1936	1	17	6	4	7	40:45	24
1936	2	4	1	—	3	8:13	20
1937	1	26	8	9	9	43:44	29
1937	2	5	2	1	2	10: 9	21
1938	1	20	11	2	7	45:37	29
1938	2	9	5	1	3	20:18	31
1938	Юніори	4	1	—	3	7: 9	24
1939	1	5	—	1	4	3: 9	27
1939	2	2	1	—	1	3: 3	22
1939	Юніори	1	—	1	—	0: 0	11
	1	73	25	17	31	139:152	139
РАЗОМ	2	20	9	2	9	41:43	94
	Юніори	5	1	1	3	7: 9	35
	Разом						
1-2	Юніори	98	35	20	43	187:204	268

ТАБЕЛЯ ЗМАГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТИ У.С.К. "ВАТРА"

(*Ланка копаного м'яча*)

РІК

1942 — 1944

Рік	Дружина	Змагань	Виграно	Реміс	Програн.	Відношен. вор.	Змагунів
1942	1	13	3	4	6	33:43	27
1943	1	28	12	6	10	77:72	37
1943	2	7	5	1	1	25:11	23
1943	Олд-бої	2	—	1	1	2: 5	14
1944	1	10	6	1	3	28:22	15
1944	2	1	—	—	1	0: 7	11
1944	Олд-бої	2	—	1	1	2: 3	16
1944	1	51	21	11	19	138:137	79
Разом	2	8	5	1	2	25:18	34
	Олд-бої	4	—	2	2	4: 8	30
Разом							
1—2	Олд-бої	63	26	14	23	167:163	143
Разом							
РІК							
1934-1939		98	35	20	43	187:204	268
1942-1944		63	26	14	23	167:163	143
РАЗОМ		161	61	34	66	354:367	411

У.С.К. "ВАТРА" ДРОГОБИЧ

Ланка столової ситківки

У.С.К. "ВАТРА" — "ДНІСТЕР" (Самбір) 3:7

13 лютого 1944 р.

Мужчини: Мороз-Куцан 21:17, 21-11. Гарасим-Пик 14:21, 16-21, Леськів-Свідзінський 21-11, 21-17. Сохоцький-Лукавецький 16-21, 21-17, 11-21. Заборський-Кутюк 21-6, 21-17.

Жінки: Микитин-Яворська 19-21, 16-21, Сурма-Кульчицька 19-21, 10-21.

Пари мужчин: Мороз-Заборський — Пик-Кутюк 15-21, 10-21.

Пари жінок: Микитин-Пагута — Шембель-Яворська 11-21, 11-21.

Міш. пари: Сурма-Леськів — Шембель-Свідзінський 13-21, 13-21.

5 березня 1944 р

Окружні індивідуальні першенства настільної ситківки, при участі клюбів: "Дністер" — Самбір, "Ропник" — Борислав, "Ватра" і "Підгір'я" — Дрогобич.

Висліди змагунів "Ватри".

Мужчини: Сохоцький-Пасічник 8-21, 18-21. Заборський-Німилович 21-12, 21-13. Щурко-Сиротюк 8-21. Мороз-Ванівський 16-21, 14-21. Гарасим-Пик 8-21, 13-21. Заборський-Пик 11-21,21-22.

Жінки: Захарія-Турів 18-21. Пагута-Басараб 17-21, 18-21. Сурма-Малецька 21-19, 15-21, 21-12. Сурма-Бассараб 21-17, 15-21. Микитин-Яворська 14-21, 21-12, 9-21. Сурма-Кульчицька 19-21, 24-22, 19-21.

12 березня 1944 р.

У.С.К. "ВАТРА" — У.С.К. "СЯН" (ПЕРЕМИШЛЬ) 0:10

Мужчини: Заборський-Замірський 18-21, 21-9, 6-21, М. Борсук-Малий 5-21, 3-21. Щурко-Білий 8-21, 17-21. Заборський-Долик 16-21, 15-21.

Жінки: Сурма-Качмарик 16-21, 10-21. Микитин-Туркова 19-21, 11-21. Пагута-Крижанівська 14-21, 10-21.

Пари мужчин: Заборський-Щурко — Замірський-Малий 15-21, 8-21.

Пари жінок: Сурма-Пагута — Туркова-Качмарик 12-21, 13-21.

Міш. пари: Митчин-Заборський — Качмарик-Замірський 18-21, 14-21.

ХРОНІКА
ФУТБОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТОВОГО КЛЮБУ "ВАТРА" В ДРОГОБИЧІ В 1934 — 1944 РОКАХ

1934 Р.

14 вересня	"ВАТРА" — У.К.К. "СКАЛА" (Стрий)	0:3 — (0:3)
30 вересня	К.С. "ПОЛЬМІН" — "ВАТРА"	3:1 — (1:1)
11 листопада	"ВАТРА" — С.К. "БЯЛІ" (Борислав)	4:4 — (4:2)

1935 Р.

28 квітня	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — "ВАТРА"	4:1 — (1:1)
2 червня	У.С.К. "СІЧ" (Добряни, пов. Стрий") - "ВАТРА"	3:2 — (1:1)

1936 Р.

23 травня	"ВАТРА" — С.К. "БЯЛІ" (Борислав)	0:0
1 червня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК"	4:5 — (2:2)
7 червня	К.С. "ТУР" — "ВАТРА" (Чаша)	3:2 — (2:0)
14 червня	"ВАТРА" — К.С. "ТУР" (Чаша)	4:1 — (2:1)
20 червня	Ж.К.С. "БЕТАР" — "ВАТРА"	2:3 — (0:2)
5 липня	К.С. "ЮНАК" II — "ВАТРА" (Чаша)	4:0 — (2:0)
7 липня	К.С. "ПОЛЬМІН" — "ВАТРА"	2:2 — (0:2)
11 липня	Ж.К.С. "КАДІМАГ" (Борислав) — "ВАТРА"	6:1 — (2:1)
19 липня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II (Чаша)	2:3 — (1:2)
1 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "СЯН" (Перемишль)	1:8 — (0:3)
6 вересня	Ж.К.С. "БЕТАР" — "ВАТРА"	4:3 — (3:0)
13 вересня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	2:0 — (2:0)
	"ВАТРА" II — К.С. "ПОЛЬМІН" II	2:1 — (2:0)
27 вересня	"ВАТРА" — К.С. "БЯЛІ" (Борислав)	1:1 — (1:0)
	"ВАТРА" II — Ж.К.С. "ГАПОЕЛЬ" (Борислав)	1:2 — (1:1)
4 жовтня	К.С. "ПОЛЬМІН" — "ВАТРА"	1:5 — (1:4)
18 жовтня	"ВАТРА" — К.С. "ТУР"	0:0
7 листопада	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	6:2 — (2:1)
14 листопада	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	4:3 — (2:0)

1937 Р.

28 березня	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	1:2 — (1:1)
7 квітня	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	1:0 — (0:0)
11 квітня	"ВАТРА" — Ж.К.С. "КАДІМАГ" (Борислав)	0:4 — (0:0)
18 квітня	"ВАТРА" — К.С. "БЯЛІ" (Борислав)	1:1 — (0:1)
2 травня	"ВАТРА" II — К.С. "ПОЛЬМІН" II	2:4 — (1:3)
	"ВАТРА" II — К.С. "ПОЛЬМІН" II	1:2 — (1:1)
9 травня	Ж.К.С. "БЕТАР" II — "ВАТРА"	1:6 — (0:1)
16 травня	"ВАТРА" — К.С. "ТУР" (Мистецтво)	4:1 — (2:1)
23 травня	"ВАТРА" — "ЮНАК" II	1:1 — (0:0)
	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) — "ВАТРА"	3:3 — (3:1)
6 червня	К.С. "БЯЛІ" (Борислав) - "ВАТРА" (Мистецт.)	2:2 — (1:2)
13 червня	"ВАТРА" — "ДНІСТЕР" (Самбір)	0:0
26 червня	"ВАТРА" — Ж.К.С. "БЕТАР"	0:0
	"ВАТРА" II — Ж.К.С. "БЕТАР" II	5:3 — (2:2)
3 липня	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА"	0:4 — (0:3)

10 липня	Ж.К.С. "КАДІМАГ" II (Борислав) — "ВАТРА"	1:3 — (1:1)
17 липня	"ВАТРА" — С.К. "УКРАЇНА" (Львів)	0:4 — (0:0)
1 серпня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	5:1 — (3:1)
8 серпня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	2:0 — (2:0)
19 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" (Стрий)	1:3 — (0:2)
22 серпня	К.С. "ТУР" — "ВАТРА" (Мистецтво)	0:2 — (0:0)
29 серпня	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) - "ВАТРА" (Мистец.)	1:1 — (1:1)
5 вересня	"ВАТРА" - У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) (Мист.)	0:0
19 вересня	К.С. "СОКУЛ" (Борислав) — "ВАТРА"	4:2 — (2:1)
	У.С.К. "ВАТРА" II — К.С. "ЮНАК" III	2:2 — (0:0)
10 жовтня	К.С. "ҐАЗИ ЗЄМНЕ" (Східниця) — "ВАТРА"	5:0 — (2:0)
24 жовтня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	0:3 — (0:1)
31 жовтня	К.С. "ТУР" — "ВАТРА"	1:0 — (1:0)
7 листопада	"ВАТРА" — К.С. "ПОЛЬМІН" (Мистецтво)	2:2 — (1:0)

1938 Р.

25 квітня	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	3:2 — (1:0)
30 квітня	Ж.К.С. "БЕТАР" — "ВАТРА"	1:1 — (0:1)
	Ж.К.С. "БЕТАР" II — "ВАТРА" II	1:2 — (1:1)
8 травня	"ВАТРА" — К.С. "ПОЛЬМІН" (Мистецт.)	2:4 — (1:3)
	"ВАТРА" II — К.С. "ПОЛЬМІН" II	0:0
22 травня	Ж.К.С. "КАДІМАГ" II — "ВАТРА"	1:3 — (1:1)
	К.С. "ПОЛЬМІН" II — "ВАТРА" II	1:0 — (1:0)
26 травня	К.С. "ҐАЗИ ЗЄМНЕ" (Східн.) - "ВАТРА"	4:1 — (2:0)
29 травня	"ВАТРА" — С.К. "ТУР" (Мистецтво)	2:1 — (1:0)
5 червня	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — "ВАТРА"	3:1 — (0:0)
	"ВАТРА" II — К.С. "ТУР" II	4:2 — (2:1)
19 червня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	0:1 — (0:0)
	"ВАТРА" II — К.С. "ТУР" II	4:3 — (3:1)
26 червня	"РКС" (Стрий) — "ВАТРА" (Мистецтво)	2:3 — (1:2)
28 червня	"ВАТРА" (Юніори) - К.С. "ЮНАК" (Юніори)	1:2 — (1:0)
3 липня	"ВАТРА" — "РКС" (Стрий), (Мистецтво)	5:2 — (4:0)
10 липня	Ж.К.С. "КАДІМАГ" II (Борислав) - "ВАТРА"	0:1 — (0:0)
	Ж.К.С. "КАДІМАГ" (Юніори) - "ВАТРА"	2:3 — (2:0)
17 липня	"ВАТРА" II — "ВАТРА" (Юніори)	3:2 — (3:0)
24 липня	"ВАТРА" II — Ж.К.С. "НОРДЯХ"	5:3 — (3:3)
31 липня	Ж.К.С. "БЕТАР" — "ВАТРА"	2:0 — (2:0)

Турнір українських дружин копаного м'яча нафтового басейну
в Бориславі:

20 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір)	4:0 — (2:0)
	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	10:2 — (3:0)
21 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" (Стрий)	0:4 — (0:3)
	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) — Т.С.Т. "РОПНИК"	6:1 — (2:1)
4 вересня	"ВАТРА" — К.С. "Польмін"	2:0 — (0:0)
11 вересня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	2:6 — (0:6)

	"ВАТРА" (Юніори) — К.С. "ЮНАК" (Юніори)	1:3 — (0:2)
25 вересня	К.С. "СОКУЛ" (Борислав) — "ВАТРА"	3:5 — (1:3)
	"ВАТРА" II — К.С. "ЮНАК" III	3:1 — (2:0)
2 жовтня	"ВАТРА" — Ж.К.С. "КАДІМАГ" II (Борислав)	1:0 — (0:0)
23 жовтня	"ВАТРА" — К.С. "ҐАЗИ ЗЄМНЕ" (Східниця)	1:1 — (1:1)
	"ВАТРА" II — К.С. "ПОЛЬМІН"	0:3 — (0:0)
21 листопада	"ВАТРА" — Українська гімназія ім. І. Франка	6:2 — (4:1)

1939 Р.

9 квітня	Ж.К.С. "БЕТАР" — "ВАТРА"	1:0 — (1:0)
23 квітня	"ВАТРА" — К.С. "ЮНАК" II	0:2 — (0:1)
7 травня	К.С. "ПОЛЬМІН" — "ВАТРА" (Мист.)	2:0 — (1:0)
21 травня	К.С."ҐАЗИ ЗЄМНЕ" (Східниця) — "ВАТРА" (Мист.)	1:1 — (1:1)
28 травня	"ВАТРА" — К.С. "ПОЛЬМІН"	2:3 — (1:1)
6 червня	"ВАТРА" II — К.С. "ТУР" II	2:3 — (1:1)
8 червня	"ВАТРА" II — К.С. "ЮНАК" III	1:0 — (1:0)
14 червня	"ВАТРА" (Юніори) — К.С. "ЮНАК" (Юніори)	0:0
13 червня	У.С.К. "ЗЕЛЕМІНЬ" (Сколе) "ВАТРА" (Мист.)	3:7 (1:4)
	"ВАТРА" II — У.С.К. "СКАЛА" II (Стрий)	2:1 (2:0)
20 червня	У.С.К. "ЗОРЯ" (Ходорів) — "ВАТРА" (Мист.)	0:0
27 червня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Миколаїв) (Мист.)	2:1 (0:1)
	У.С.К. "СКАЛА" II (Стрий) — "ВАТРА" II	4:4 (1:3)
4 липня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" II (Стрий)	2:2 (2:1)
	"ВАТРА" II — У.С.К. "ДНІСТЕР" II (Самбір)	7:1 (5:0)
11 липня	У.С.К. "СЯН" (Перемишль) — "ВАТРА"	5:3 (2:2)
18 липня	Т.С.Т. "РОПНИК" II (Борислав) — "ВАТРА" II	2:4 (1:3)
25 липня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	5:5 (2:3)
1 серпня	У.С.К. "ВЕРХОВИНА" (Старий Самбір) — "ВАТРА"	2:3 (0:2)
8 серпня	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Миколаїв) — "ВАТРА" (Мист.)	1:0 (1:0)
15 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Миколаїв) (Мист.)	3:3 (2:1)
22 серпня	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА"	2:1 (0:0)
28 серпня	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) — "ВАТРА"	2:2 (1:0)
29 серпня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "ПІДГІР'Я" (Чаша)	3:3 (2:1)
12 вересня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "ПІДГІР'Я" (Чаша)	3:0 (1:0)
26 вересня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Миколаїв) (Чаша)	0:6 (0:3)
3 жовтня	"ВАТРА" — С.Ф. "БАВДІНСТ" (Борислав)	1:4 (1:2)
24 жовтня	"ВАТРА" — У.С.К. "СИЛА" (Львів)	2:4 (1:1)
31 жовтня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір)	5:2 (3:1)
	"ВАТРА" ("Олдбої") — У.С.К. "ДНІСТЕР" ("Олдбої") (Самбір)	1:1 (0:0)
7 листопада	"ВАТРА" — У.С.К. "СЯН" (Перемишль)	3:6 (1:2)
	"ВАТРА" (Олдбої") — У.С.К. "СЯН" ("Олдбої") (Перемишль)	1:4 (0:2)

1942 Р.

12 липня	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — "ВАТРА"	7:1 (3:0)
26 липня	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА"	6:0 (2:0)
2 серпня	С.К. "ЦУКРОВАРНЯ" (Ходорів) — "ВАТРА"	3:3 (3:0)
16 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "ЛЕМКО" (Сянік)	5:3 (3:0)
19 серпня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" (Стрий)	3:5 (3:3)
30 серпня	У.С.К. "ХОРТИЦЯ" (Жидачів) — "ВАТРА"	1:5 (0:4)
13 вересня	"ВАТРА" — У.С.К. "ВЕРХОВИНА" (Старий Самбір)	2:2 (1:1)
20 вересня	"ВАТРА" — У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір)	1:1 (1:1)
27 вересня	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Самбір) — "ВАТРА"	4:2 (2:0)
4 жовтня	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА"	3:3 (2:2)
11 жовтня	"ВАТРА" — У.С.К. "ЗЕЛЕМІНЬ" (Сколе)	5:0 (2:0)
25 жовтня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	2:4 (0:2)
1 листопада	С.Ф. "БЕСКІДЕН" — "ВАТРА"	4:1 (3:0)

1943 Р.

4 квітня	У.С.К, "ЗЕЛЕМІНЬ" (Сколе) — "ВАТРА"	2:5 (1:1)
11 квітня	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА"	1:3 (0:0)
18 квітня	У.С.К. "ВЕРХОВИНА" (Старий Самбір) — "ВАТРА"	1:3 (0:0)
26 квітня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	3:1 (1:0)
	"ВАТРА" II — Т.С.Т. "ПІДГІР'Я"	2:0 (1:0)
2 травня	У.С.К. "ДНІСТЕР" (Миколаїв) — "ВАТРА" (Мист.)	3:1 (2:0)
9 травня	"ВАТРА" — У.С.К. "ЗЕЛЕМІНЬ" (Сколе) (Мист.)	6:0 (2:0)
16 травня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" (Стрий)	2:5 (1:2)
23 травня	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — "ВАТРА"	5:0 (3:0)
30 травня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "ПІДГІР'Я"	6:3 (4:2)
	"ВАТРА" II — Т.С.Т. "РОПНИК" II (Борис.)	6:0 (3:0)
6 червня	"ВАТРА" I — "ВАТРА" II	3:0 (2:0)

1944 Р.

30 квітня	С.Ф. "БАВДІНСТ" (Борислав) — "ВАТРА"	1:2 (1:2)
15 травня	"ВАТРА" — У.С.К. "СЯН" (Перемишль)	0:2 (0:1)
	"ВАТРА" ("Олдбої") — У.С.К. "СЯН" ("Олдб.") (Пер.)	1:1 (1:1)
21 травня	У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) — "ВАТРА"	5:3 (3:1)
28 травня	У.С.К. "СЯН" (Перемишль) — "ВАТРА"	3:3 (2:1)
	У.С.К. "СЯН" ("Олдб.") (Перемишль) — "ВАТРА" ("Олдб.")	2:1 (1:1)
4 червня	"ВАТРА" — Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав)	2:0 (0:0)
16 червня	"ВАТРА" — С.Г. "ФЛЯКАРТІЛЕРІ"	7:2 (2:1)
25 червня	"ВАТРА" — У.С.К. "СКАЛА" (Стрий) (Мистецтво)	4:3 (3:1)
2 липня	У.С.К. "ЛЕМКО" (Сянік) — "ВАТРА" (Мистецтво)	2:3 (3:2)
	Т.С.Т. "РОПНИК" (Борислав) — "ВАТРА" II	7:0 (2:0)

9 липня	С.К. "УКРАЇНА" (Львів) — "ВАТРА" (Мистецтво)	1:2 (0:0)
16 липня	"ВАТРА" — "УССК" (Львів)	2:3 (0:2)

ДОПОВНЕННЯ "ХРОНІКИ ФУТБОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УСК "ВАТРА" В ДРОГОБИЧІ

З уваги на те, що в "Хроніці" ми пропустили назви місцевостей, в яких відбувалися змагання "Ватри", подаємо нижче інформації про місце й дату тих змагань, що відбулися поза Дрогобичем.

Стрий 28. IV. 1935 р.
Добряни 2. VI. 1935 р.
Борислав 11. VII 1936 р.
Самбір 23. V 1937 р.
Борислав 6. VI 1937 р.
Борислав 3. VII 1937 р.
Борислав 10. VII 1937 р.
Самбір 29. VIII 1937 р.
Борислав 19. IX 1937 р.
Східниця 10. X 1937 р.
Борислав 22. V 1938 р.
Східниця 26. V 1938 р.
Стрий 5. VI 1938 р.
Стрий 26. VI 1938 р.
Борислав 10. VII 1938 р.
Борислав 20. VIII 1938 р.
Борислав 21. VIII 1938 р.
Борислав 25. IX 1938 р.
Східниця 21. V 1939 р.
Стрий 12. VII 1942 р.
Борислав 26. VII 1942 р.
Ходорів 2. VIII 1942 р.
Жидачів 30. VIII 1942 р.
Самбір 27. IX 1942 р.
Борислав 4. X 1942 р.
Сколе 4. IV 1943 р.
Борислав 11. IV 1943 р.
Старий Самбір 18. IV 1943 р.
Миколаїв 2. V 1943 р.
Стрий 23. V 1943 р.
Сколе 13. VI 1943 р.
Ходорів 20. VI 1943 h.
Стрий 27. VI 1943 р.
Перемишль 11. VII 1943 р.
Борислав 18. VII 1943 р.
Старий Самбір 1. VIII 1943 р.
Миколаїв 8. VIII 1943 р.
Борислав 22. VIII 1943 р.
Самбір 28. VIII 1943 р.
Борислав 30. IV 1944 р.
Стрий 21. V 1944 р.
Перемишль 28. V 1944 р.
Сянік 2. VII 1944 р.
Борислав 2. VII 1944 р.
Львів 9. VII 1944 р.

Редакція

Ратуш у Дрогобичі 1981 р.
Вид від південного сходу. Спереду частина ринку, де колись святили воду на Йордан. (Стіни будинку мокрі після дощу).

Вулиця Міцкевіча (колишнє "Корсо") в Дрогобичі 1981 р. (після дощу)

І. Г-кий

ОТЕЦЬ СТЕПАН О. ВЕНГРИНОВИЧ 1897-1954

Серед світлих душпастирів Української Католицької Церкви в Дрогобичі й у Сяноці особливо відзначався сл. п. о. Степан Омелян Венгринович, визначний катехит середніх шкіл та заслужений виховник української молоді в цих містах в першій половині 20-го сторіччя (в 1920-1944 роках).

Народився він 7-го квітня 1897 р. в селі Хиринка коло Перемишля в старому (від початків 19-го сторіччя) сіященичому роді як один із п'яти дітей о. Володимира Венгриновича й Альбіни Софії зі Шафранських. Гімназійні студії закінчив у Перемишлі і тут почав студіювати теологію. Але Перша світова війна, особливо ж Визвольна боротьба українського народу в 1918-1919 роках покликає в свої ряди молодого й палкого українського патріота Степана Венгриновича. В ранзі хорунжого УГА він бореться в перших рядах як гарматчик у боях проти польських окупантів та проходить усі трюмфи й невдачі цієї боротьби аж до моменту, "коли встоятись не було сили"... Із цих світлих подій він написав "Спомини", які я мав приємність читати в 1930-их роках. Вони заховались донині й незабаром появляться друком.

Звільнений з польського полону, С. Венгринович кінчає теологію у Львові та 9 серпня 1921 р. вінчається зі Софією Марією Паньківською, народженою 1900 р. в Опарівці коло Ясла, дочкою Яромири Соболта й о. Іларіона Паньківського, пароха села Більче, Дрогобицького повіту. Небеса благословили це подружжя двома синами. З них Оріон Станимир, народжений у Дрогобичі 24 липня 1922 р., нині інженер-архітект в Австралії, а Тирс Всеволод, народжений 21 вересня 1924 р. в Дрогобичі, артист-графік у Кракові. Обидва сини з родинами, мають уже внуків.

Прийнявши в 1921 р. сан священства, о. Степан Венгринович працює ввесь час катехитом в українських середніх школах "Рідної Школи" Дрогобича (гімназія й учительська жіноча семінарія) від 1921 до 1927 року. В 1927-му році переїхав зріднею в Сянік і там навчав релігії

українських дітей у польських середніх школах аж до упадку Польщі в 1939-му році. Його праця для української молоді була по суті навчально-виховна, бо ж у польській шовіністичній дійсності треба було вести завзяту боротьбу за душу української дитини. Одним із визначних борців на цьому полі був саме о. катехит Ст. Венгринович, якому з цієї причини довелось зазнати багато шикан, а навіть переслідувань від поляків. За душі цієї нашої молоді боровся о. Ст. Венгринович і за німецької окупації, коли деякі наші слабодухи (були між ними інтеліґенти, ба навіть і священики!) захопились міражами "фольксдойчерства" чи "райхс-дойчерства", а їхні діти ходили вже до німецької школи.

Як у Дрогобичі, так і в Сяноці о. С. Венгринович інтересувався теж загальногромадським життям української громади та брав у ньому активну участь. В Дрогобичі, між іншим, він ревно піклувався Пластом, співпрацюючи з гімназійним учителем Михайлом Іваненком. В Сяноці працював як заступник директора Лемківського Музею, артиста-маляра Лева Ґеца аж до 1944 р. Сам о. Ст. Венгринович був мистцем-аматором, навчаючись цієї штуки від мистця Л. Ґеца.

Був він людиною милою й дуже любленою в товаристві. Джентлмен. В моєму особистому житті о. Ст. Венгринович відіграв велику ролю як мій духовний провідник. Ми ж знались від 1922-го до 1944-го року та навіть один рік співпрацювали в Шкільному Інспектораті при організації українського шкільництва в Сяніччині. А два села — Більче, Мединицького району, і Ваньовичі коло Самбора, куди він щороку приїздив улітку на вакації, дуже любили "молодого єґомосця" за його палкі проповіді. Отже була це преціна людина під кожним оглядом.

Під час німецької окупації в 1939-1944 роках працював о. Степан Венгринович як організатор (шкільний інспектор) українського шкільництва в цілому Сяніцькому повіті з трьома іншими інспекторами, двома українцями — Гірняком і Біланюком та німецьким "шульратом" Віллі Губером. Саме о. Ст. Венгриновичеві якнайкраще ознайомленому з тереном треба завдячувати блискучий розвиток українського шкільництва в Східній Лемківщині та виховання кількох тисяч нашої молоді на свідомих українців, що згодом заповнили ряди героїчної УПА. В 1942 р. о. Ст. Венгринович повертається назад до праці шкільного катехита й на цьому пості залишається аж до приходу нової влади — польсько-комуністичної й московсько-атеїстичної.

В часах "Великого ісходу" влітку 1944 р., коли сотні тисяч українців, рятуючи свою національну й релігійну душу, подаються на Захід, Отець Степан Венгринович залишається з народом. *"Моє сумління не дозволяє мені втікати, щоб себе рятувати, залишаючи на поталу наш бідний нарід самий, без інтеліґентного проводу, в цих дуже критичних часах нашої історії!... Якби ми, інтеліґенти, виглядали тоді в їхніх очах?...* — відповідав він категорично приятелям, що зао-

хочували його втікати з дружиною Софією на Захід (Обидва сини проживали тоді в околиці Кракова). Як говорив і проповідував та в що глибоко вірив о. С. Венгринович, так він і поступав у житті! Залишився отже на стійці, наче герой-вояк, хоч не мусів, бо як гімназійний катехит не мав жадної парафії, тож не залишав своїх вірних на призволяще долі. До кінця він був вірний священним ідеалам і за це згодом багато перетерпів і життя своє віддав.

На зміну німецькій приходить восени 1944 р. й у Сяніччину польсько-комуністична й большевицька влада зі всіма своїми "акціями" арештувань і катувань та ліквідації "ворогів народу" і "добровільного", а на ділі примусового, переселення українців з теренів "Людової Польщі" (отже й з української Лемківщини та сусідніх теренів) в УССР, а дуже часто в Сибір "неісходиму".

На самий Йордан, 19 січня 1946 р. проходить у Сяноці "добровільна" акція виселення українців на Схід поза "Лінію Керзона". Обоє Венгриновичів переїздять тимчасово до села Ваньович коло Самбора, де душпастирював його батько о. Володимир Венгринович (помер у грудні 1947 р.), щоб згодом перенестись до Самбора, де вони одержали хату, за їхню в Сяноці, від поляків, що переїхали в Польщу. Аж шість днів довелось їм їхати залізницею, коли нормально цю дорогу проїздиться від півтори до двох годин...

В Самборі о. Ст. Венгринович працює якийсь час у музеї "Бойківщина" та недовго. Акція масових арештів, тортур і заслань "по етапу", що їх Москва провадила в Західній Україні в 1946-1948 роках, не оминула Самбірщини, а в ній і Венгриновичів. В 1948 р. їх арештовано та перевезено в "етапний" табір у Бориславі. Звідси далі "по етапу", серед мук, голоду й холоду, під конвоєм, перевезено їх аж на самий кінець СССР в Хабаровський край, майже над Тихий океан, на південь від Камчатки й на північ від Владивостоку, над ріку Амур. Повний місяць тривала ця страшна дорога! Скільки фізичних і моральних мук мусіли перенести тисячі наших бідних каторжників!!!

І ось тут, в далекому та напівдикому Хабаровському краю прийшлось обом Венгриновичам з тисячами інших наших братів і сестер коротати свій вік на каторжних роботах. Отець Степан, довголітній педагог, стає лісорубом при вироблюванні драниць, тобто дощок, тесаних тільки сокирою, а Паніматка Софія працює в швейному заводі... І поплили старечим ходом сумні й тяжкі дні, місяці й роки на цих каторжних роботах... По шістьох роках тяжкої праці, серед невільничих обставин, в тузі за Рідною Землею та синами, ніжне серце о. Степана Венгриновича не видержало — він помер від серцевого припадку на вулиці, повертаючись додому від лікаря 19 червня 1954 р. в селі Джонка, Нанайського району, в Хабаровському краю. Там його й поховали. На гробі дерев'яний хрест, могила обведена кругом парканом. Так

закінчив своє життя один з великих Синів не тільки Дрогобиччини й Сяніччини, але й усієї Західної України. Паніматка Софія повернулася в Самбір щойно в 1957 р. й донині (травень 1985 р.) там проживає, майже цілковито втративши зір.

Ось така нещасна доля цих великих українських патріотів!

Наш славний каторжник також на засланні списав свої "Спомини", які продісталися щасливо на Захід і скоро вже появляться друком.

*
* *

Так жив, працював і по-геройськи за добро й волю українського народу боровся великий патріот, світлий виховник української молоді, славний Син України, Отець Степан Венгринович зі своєю героїчною Дружиною Софією. Слава Їм вовіки!

Хорунжий (гарматчик) УГА Степан Венгринович в 1919 р.

о. Степан і Софія Венгриновичі, сини Оріон і Тирс і батько Софії о. Іларіон Паньківський в Дрогобичі 28 жовтня 1925 р.

о. Степан Венгринович у Сяноці 24 червня 1944 р.

о. Степан Венгринович на засланні в Хабаровському краю, в селі Джонка, 15 листопада 1952 р.

"Хата" о. Степана і Софії Венгриновичів на засланні в селі Джонка, в Хабаровському краї в 1952 р.

Мґр. Іван Скочиляс

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ МЕЛЯНІЇ ВИТВИЦЬКОЇ

На початку двадцятого сторіччя український нарід був перейнятий боротьбою молоді за український характер високої школи у Львові — за український університет. Духове відродження, започатковане в минулому сторіччі, поширювалось і збільшувалось. Виростала провідна верства народу й пробуджувалась національна свідомість у щораз ширших масах народу. Це відродження виявилось теж у боротьбі за український університет у Львові. Заяви, протести, меморіяли, які появлялись у цій справі, пересилано до ректорату університету, до крайового сойму й до міністерства освіти у Відні. Як відомо, Галичина входила тоді у склад Австро-Угорської держави. Почуванням народу сколихнула пам'ятна "сецесія" — остентаційний вихід 602-ох українських студентів з Львівського університету, з факультетів філософії, права й медицини. Вони, щоб виявити свій протест проти того, що у Львові немає українського університету переїхати продовжувати свої студії в університетах у Відні, в Празі, в Кракові, в Чернівцях (це в границях Австро-Угорщини), а також в університетах Німеччини, Франції і Швайцарії. Ці події хвилювали не лиш молодь, але все громадянство Галичини. Крім того, свободолюбні думки, що розворушували уми української молоді на Придніпрянщині, поширювались теж серед галицької молоді. Це були іскри, які розпалювали у молоді запал до праці для народу, щоб спрямувати його до змагань за свободу, за свою державу. Молодь цікавилась і турбувалась майбутнім народу. Вона бажала включитись у загальне русло народного відродження та бути активною в громадському житті.

У тому бурхливому часі навчалась у Львові молода, білява, ніжна кандидатка на вчительку, студентка Учительської Семінарії у Львові — Мелянія Стельмахівна. Так описує її відома діячка Олена Залізняк, яка тоді перебувала у Львові. Саме тоді, коли відроджувався нарід і творились підвалини під його державне життя, Мелянія приготовлялась до вчительської праці, щоб ширити освіту серед народу.

Мелянія і Степан Витвицькі (Авґсбурґ, Німеччина).

Місто Львів колишня столиця володарів Галицько-Волинської Держави, мало багато історичних пам'яток, які впливали на світогляд молодої Мелянії. Згадує про ці часи Олена Залізняк. Вона ходила разом із Мелянією по Високому Замку, виходили на верх "копця" й оглядали широку панораму Львова. Он там у старій частині міста вздовж Жовківської вулиці виднів ряд наших церков, які пам'ятали давні століття. Найдальше була церква св. П'ятниць, а там Василіянський монастир св. Онуфрія, церква св. Миколая, новозбудована Преображенська, а на горі величний храм св. Юра. Це немов промовляли віки до молодої Мелянії і впливали на її почуття, кристалізували її світогляд. У неї зроджувався порив до служби народові. Та Боже Провидіння кермувало її долею і приготовляло її до служби своєму народові, як майбутню дружину громадського й політичного діяча, українського міністра, а згодом Президента Української Народної Республіки. Є люди, які творять історію, які витискають печать свого духа в анналах історії. Їх величають, про них записано в історії. У Святому Письмі є згадка про Мойсея, який молився на горі та підносив руки до Господа. А щоб йому руки не ослабли, то на зміну по двох із народу піддержували йому руки. Очевидно, Мойсей увійшов в історію, але ніхто не згадав тих, що піддержували його в молитві. Так буває теж з тими, хто тихою, повсякденною працею здобувають для народу непроминаючі цінності.

Бо не зривом одної хвилини, але довгою, витривалою працею багатьох поколінь двигається нарід (із послання митр. Шептицького). Саме такою довгою працею усього свого життя служила українському народові Мелянія Витвицька.

Годиться сказати дещо про біографію Мелянії зі Стельмахових Витвицької. Народилась вона 1-го січня 1888 р. в селі Сугрів біля Ходорова в Галичині. Її батьки — Микола і Марія з Миговичів Стельмахові. Батько був управителем маєтків графів Лянцкоронських. Її родина була споріднена або посвоячена з родинами Миговичів, Гавранків, Дригиничів, Струтинських та інших. Закінчивши учительську семінарію у Львові, Мелянія йде згідно з тодішним спрямуванням української молоді в народні маси та стає вчителькою сільської народньої школи. В липні 1910 р. виходить заміж за д-ра Степана Витвицького, якого раніше пізнала у Львові. По короткім побуті у Львові молоде супружжя переїхало до Дрогобича. Та не довго втішалась Мелянія спокійним життям, бо незабаром почалась Світова війна. Під час воєнних подій перебувала якийсь час на селі біля Золочева, а опісля в селі Луні Перемишлянського повіту, в домі рідні. Воєнні події і пересування фронтів приневолювали її скриватись із малими дітьми — сином Ігорем і сестрінком Юрком Коссаком. Сестрінка Юрка Мелянія пригорнула як сироту, бо батьки Юрка померли вчасно, залишаючи його круглим сиротою. Під час українських визвольних змагань Мелянія переживала дні радости й тривоги. Її гостинний дім був завжди відкритий для українських вояків, які знаходили там привітність і тепло рідної хати. Вона відвідувала теж ранених у шпиталях Дрогобича. При допомозі о. Кункевича займалася збіркою на допомогу нашому війську. Саме під час наших визвольних змагань, коли її муж стає членом Уряду Західньої Української Народної Республіки, Мелянія переживає всю трагедію нашого народу. Після воєнної переваги польського війська, наші надії звернулись у бік Мирової Конференції в Парижі, де рішалась доля Галичини. Тоді Мелянія залишає своїх дітей, сина Ігоря і сестрінка Юрка під опікою приятелів, а сама їде за кордон, щоб у тих критичних часах, коли рішалась доля українського народу, бути біля свого мужа й піддержувати його у важких змаганнях. Д-р Витвицький повернувся до Дрогобича в 1925 р. Здавалось, що може тепер наступить спокійніше родинне життя. Але так воно не було, бо від коли д-р Витвицький замінив свою закордонну діяльність на працю народного трудівника; то все громадське життя, культурно-освітнє й економічне, зосереджувалось у домі Витвицьких. Пані Мелянія відновила свою громадську працю паралельно зі своїм мужем у всіх доступних жіноцтву ділянках. Не було ані одної культурно-освітньої, шкільної чи допомогової установи, якій вона не віддавала б всеціло своєї праці. В тому часі на утиск польського окупанта була реакція українського підпілля. Дрогобицька

велика тюрма заповнювалась українськими в'язнями. Там запроторювано українських політичних в'язнів засуджених польськими судами на довголітні кари. Тоді саме пані Мелянія виказала багато мужности й відваги працюючи в комітеті допомоги політичним в'язням. У її домі приготовлялись харчові передачі для в'язнів, зокрема перед річними святами. Нераз треба було ждати, годинами, вистоюючи перед канцелярією прокуратора, щоб дістати дозвіл на передачу й відвідини ув'язнених. Однак повна гідности постава пані Мелянії заставляла польських урядовців і в'язничну сторожу ставитись до неї з пошаною і вона могла подати допомогу ув'язненим. Там, де треба було допомагати іншим, пані Мелянія була завжди першою. Так було в Комітеті Допомоги Воєнним Інвалідам, в Українській Захоронці та в приватному українському шкільництві. А коли в місті починались вибори до міської ради чи до польського сейму, пані Мелянія своєю ввічливою поведінкою і порадами уміла з'єднувати людей, щоб створювати один об'єднаний фронт у змаганнях за права народу.

В 1939 році почалась Друга світова війна. На основі договору Гітлера зі Сталіном Дрогобич мав бути зайнятий большевиками. Довелось родині Витвицьких знову залишити Дрогобич. Вони виїхали до Сянока. Довелось залишити все майно, щоб тільки рятувати життя, бо для українського політичного діяча, міністра з часів наших визвольних змагань, а опісля посла до польського сейму, де треба було боронити права українського народу перед безправ'ям польської влади (зокрема відомі виступи д-ра Степана Витвицького в часі горезвісної пацифікації), — не було б пощади. Відомо, що по приході до Галичини большевики безпощадно нищили українську провідну верству.

В 1943 році я мав нагоду відвідати родину Витвицьких у Сяноці. Д-р Степан провадив адвокатську канцелярію, а паню Мелянію я застав сповнену спокою й привітности. Вона спокійно переносила воєнні події та різні злигодні. В липні 1944 року мені довелось перебути з малими дітьми два дні в Сяноці, в домі панства Витвицьких. Тоді наближався фронт і маси народу мандрували на захід. Це були непевні й тривожні часи. Пані Мелянія своєю врівноваженою і лагідною поведінкою старалась внести нам розраду й надію.

В липні 1944 року Витвицькі переїхали до Відня. В тому часі Відень був майже щоденно бомбардований. Гинули тисячі населення. В таких умовах зустріч з панею Мелянією привертала рівновагу духа. Її розрада й доброзичливість впливали заспокоюючe на кожного. І знову довелось покидати Відень. Там колись кінчав свої університетські студії д-р Степан Витвицький і з тим містом були зв'язані його спомини як голови студентської громади. Панство Витвицькі переїхали до Баварії і задержались у селі Бльонгофен біля Кавфбойрену. В місяці квітні 1945 р. я з родиною опинився у Бльонгофен і тут зустрів паню

Мелянію. Прикрі були це часи, бо хоч небавом війна закінчилась, але настали "лови" на людей. Так звані репатріяційні комісії, себто горезвісні відділи НКВД, використовуючи й надуживаючи договір у Ялті силоміць забирали людей на "родіну", посилаючи їх не додому, а на каторжну працю в таборах Сибіру. На підставі договору в Ялті, підписаного урядами ЗША, Велико-Британії й СССР, усі громадяни СССР мали можливість повернутись додому. Большевики надуживали постанови того договору й силоміць приневолювали до повороту. Зокрема безправно виловлювали українців, які ніколи не були громадянами СССР, а проживали перед війною в Польщі, Чехословаччині або Румунії, Довелось і пані Мелянії переживати ці часи у великій тривозі, бо д-р Витвицький був тією особою, що її большевики в першу чергу хотіли вивезти на "родіну". Небезпека була тим більша, що під час арештів деяких наших громадян у селах Бльонгофен і Авфкірх, родини арештованих звертались про поміч. Довелося д-рові Витвицькому інтервенювати в американських військових командах в справі арештованих, де часто можна було зустріти теж і совєтських представників. Пригадую собі момент, коли відкритим тягаровим автом д-р Витвицький разом з іншими громадськими діячами від'їжджав до головної квартири американських військ у Франкфурті, щоб інтервеніювати в справі примусових репатріяцій. У непевну дорогу виряжала пані Мелянія свого чоловіка, бо це були часи повного хаосу й безправ'я. Однак вона переносила це спокійно, бо знала, що цеї служби народові вимагала тодішня дійсність.

В осени 1945 р. панство Витвицькі переїхали до Авґсбурґа. Там д-р Витвицький провадив адвокатську канцелярію. Це були вже спокійніші часи. В 1952 році я зустрів панство Витвицьких у Нью-Йорку. Їхній дім завжди гуртував давніх і нових знайомих та приятелів. У ньому велися цікаві розмови на різні теми й часто душею тих розмов була пані Мелянія. Найважливішою прикметою її вдачі була любов ближнього і вроджена скромність. Кожного вітала ласкавою усмішкою, для кожного знаходила слова розради й потіхи, кожному готова була подати помічну руку в потребі. Доброзичливість, вирозуміння і погода духа — це були прикмети цеї шляхетної пані.

Доля не щадила пані Мелянії різних прикрих ударів. Ще в 1916 році померла її сестра Софія заміжня за о. Степаном Коссаком. В 1919 році помер теж о. Коссак, а їхній син Юрко залишився круглим сиротою. Його пригортає пані Мелянія як рідну дитину та виховує разом із своїм сином Ігорем. В 1933 році помер брат пані Мелянії, колишній сотник Української Галицької Армії Роман Стельмахів. Дуже тяжко пережила пані Мелянія трагічну смерть серед невияснених обставин свого сестрінка Романа Мостиського та смерть братанка Гордія Стельмахова.

Коли пишу цей спомин, то з найближчої родини пані Мелянії ві-

дійшли у вічність муж д-р Степан і сетрінок Юрко. В живих залишились син Ігор і невістка Дарія, дочка Григорія Зацерковного та внуки: Андрій з дружиною Танею і двома дітьми і д-р Марія.

Пані Мелянія померла після довшої недуги в Нью-Йорку 28 вересня 1963 року. Наступного дня автор цих рядків поїхав з Юрком Коссаком до Стемфорду до канцелярії епархії УКЦеркви. Владика Йосиф Шмондюк був у тому часі в Римі на Ватиканському Соборі Другому. Тому за посередництвом о. Гузара повідомлено Генерального Вікарія о. прелата Еміліяна Монастирського про смерть пані Мелянії Витвицької. О. прелат Монастирський делеґував на похорон о. шамбеляна Івана Стаха, тодішнього канцлера Стемфордської Епархії. В понеділок 30 вересня 1963 р. автор цих рядків мав розмову з Генеральним Вікарієм Філядельфійської Архиепархії о. шамб. Михайлом Польовим, який вислав повідомлення до Риму, де тоді перебував Митрополит Амврозій Сенишин ЧСВВ.1-го жовтня о. шамб. Польовий відслужив Божественну Літургію в катедральному соборі у Філядельфії, а в дні похорону 2-го жовтня він приїхав до Нью-Йорку, щоб бути присутнім від Філядельфійської Архиепархії на Божественній Літургії в церкві св. Юра, а також, щоб зложити співчуття родині.

В понеділок вечером, у каплиці похоронного заведення Яреми в Нью-Йорку о. ігумен Юліян Катрій, ЧСВВ відслужив Парастас. Опісля також православний священик о. митр. протоєрей Весоловський відслужив Парастас. Наступного дня ввечері православні священики відправляли Панахиди двічі, а опісля відслужив Парастас парох церкви св. Юра о. Орест Засійбіда ЧСВВ Після Парастасу була ще панахида. Під час панахиди співав хор "Думка" під дириґентурою мґр. Леонтія Крушельницького. Того вечора було багато людей, що прийшли віддати останню прислугу Покійній. Між присутніми були: проф. Приходько від Представництва Державного Центру УНР, Петро Постолюк від Братства УСС, Роман Рогожа від Головної Пластової Булави, Юрій Ференцевич від Крайової Пластової Старшини, а також гурт дівчат і хлопців у пластових однострояx. Д-р Микола Рибак приїхав з Філядельфії, щоб репрезентувати Т-во Прихильників УНР та УНДО (Українське Національно Демократичне Об'єднання — це була найбільша українська політична партія в Галичині і до цеї партії належав теж д-р Степан Витвицький). Крім найближчої родини й свояків була також родина Скочилясів з донями.

В середу рано, в день похорону коротку відправу в похоронному заведенні служили: о. Михайло Кулинич і о. Петро Подоляк. Домовину перевезено до церкви св. Юра в Нью-Йорку. Божественну Літургію відслужили о. Михайло Кулинич, о. Орест Засійбіда ЧСВВ і о. протоігумен Сотер Голик ЧСВВ. Президіювали як представники епархій о. шамб. Михайло Польовий і о. шамб. Іван Стах. Похоронили Покійну на

цвинтарі Еверґрін в Ню-Джерзі. На цвинтарі були священики о. Кулинич і о. Стах та багато людей. Над могилою прощали Покійну проф. Приходько від Представництва Державного Центру та Іван Скочиляс від дрогобичан і приятелів.

Мелянія Витвицька останні дні свого трудолюбивого життя провела дуже мужно, не нарікаючи, хоч дошкульні болі після операції й недуга давались дуже відчувати. До останніх днів свого життя вона зносила все зі спокоєм і терпеливістю. Вже знеможена недугою, полагоджувала сама не лиш домашні господарські справи, але й допомагала своєму чоловікові.

Тлінні останки Покійної спочивають тепер на цвинтарі в Бавнд-Бруку, стейт Ню-Джерзі.

Відійшла від нас Пані, що за її високу гуманність, доброзичливість і погідну вдачу поважало все громадянство Дрогобича й усі, що її знали. Любов і допомога ближньому були для неї тією заповіддю, що виповнювала її трудолюбиве життя. І тому, хоч життя її погасло, пам'ять про неї житиме постійно серед нас, які її знали й любили.

Не завжди смерть є там, де гасне зір. Залишається любов, а те, що ми любимо, живе в наших почуваннях і в нашій пам'яті.

Адольф Гладилович

ЗА ЩО ВОНИ ВБИЛИ МОГО БАТЬКА?

Спогад

Несподіваний арешт

Степан Гладилович

В кінці червня 1941 р., кілька днів після того, як почалася німецько-російська війна, перед домом моєї тітки Пазі (Пелагії) Веселої на вулиці Сніжній (тепер Гагаріна) задержалася вінтажна автомашина. З машини вискочили кілька енкаведистів. Вони попрямували тітчиним подвір'ям до нашого дому, що стояв за парканом.

В хаті, де колись було завжди гамірно й весело, були тепер тільки вони двоє, наші Татусьо й Мамця (тільки так ми, їхні три сини, їх називали, звертаючись до них завжди в третій особі!).

Ввійшовши в хату, енкаведисти веліли батькові негайно їхати з ними, мовляв, треба виплатити гроші робітникам (батько працював касиром на будові "площадки", тобто аеродрому, біля рафінерії нафти, колишнього "Польміну").

— Зачекайте трохи! — сказала до них мати. — Нехай ще з'їсть обід.

— Нічево! Він швидко вернеться — заспокоїли її росіяни.

Кілька хвилин після того, як вони вийшли з батьком, мати захотіла щось подати своєму Стефкові й вибігла з хати. Машина ще стояла на дорозі, але батька на ній не було видно. Мати не знала, що він мусів там лежати долі разом з другими арештованими. Енкаведисти тим часом ходили по хатах і приводили звідти нові жертви.

Мати хотіла підійти до машини, але її зупинив вартовий, що сидів у рові.

— Нєльзя! — сказав він до неї.

Того дня НКВД арештувало багато українців — сам цвіт нашого народу. На одній тільки Сніжній і Сніжній Бічній воно забрало, крім батька, гімназійних учителів, колишніх старшин Української Армії Дмитра Бурка й Івана Чмолу, колишнього посла до польського сейму Антона Максимовича, учителя Івана Чаповського, студента Івана Бенева й може ще декого. З тих, що були в "чорних списках" НКВД, врятувався тоді тільки той, кого воно не застало вдома.

Рідні арештованих думали, що, коли німці займуть Дрогобич, усі в'язні вийдуть на волю. Тому зараз після втечі росіян з міста мати разом з кількома жінками арештованих поспішила до тюрми Обласного НКВД, колишньої польської тюрми коло василіянської церкви св. Петра й Павла на вулиці Стрийській. В тюрмі вони бігли коридорами, голосно кликали своїх рідних і заглядали до кожної келії, але всюди було порожньо й тихо...

— Стефку! Стефку! — даремно кликала мати, кидаючися в розпуці від келії до келії.

Страшний кінець

Два тижні після того, як арештували батька, я, нічого не передчуваючи, вертався на селянській підводі (поїзди тоді в Галичині ще не курсували!) до свого рідного Дрогобича, якого не бачив від 3 вересня 1939 р., коли поляки вивезли мене й моїх друзів до концтабору в Березі Картузькій. Цю підводу спеціяльно вислали були до Львова по відомого василіянського діяча о. Іренея Назарка, щоб дати йому змогу поїхати до Дрогобича й там на місці зібрати інформації про долю двох тамошніх Василіян — ігумена манастиря о. Северина Бараника й о. Якима Сеньківського, яких перед своєю втечею арештувало НКВД. Будучи тоді у Львові, я припадково довідався про цю місію о. Назарка й він радо згодився взяти мене з собою. Зі Львова ми виїхали в середу 9 липня по обіді.

Переночувавши в містечку Комарні в приміщенні Української Міліції, ми задержалися в селі Волощі, звідки була наша підвода.

У Волощі селяни розповідали нам про масові арешти українців у Дрогобичі в перших днях війни. Вона подавали також прізвища деяких арештованих.

— А не чули ви, чи між ними не було мого батька Степана Гладиловича? — спитав я тих, що розповідали.

Мої співрозмовники наче б зам'ялися, глянули один на одного, а тоді один з них якось нерішуче сказав, що не чув.

Ми переночували у Волощі в одній гостинній селянській хаті.

Другого дня вранці о. Назарко попросив мене піти з ним до церкви й послужити йому при Службі Божій.

— Цю Службу Божу — додав він — я відправлю за Вашого батька.

— А що? — спитав я стривожено. — Мій батько не живе?

— Не знати. Може й живе. Так чи інакше, Служба Божа йому допоможе.

В церкві, крім нас двох, не було нікого. Я гаряче молився за здоров'я батька й не хотів навіть припускати, що його можу не застати вдома.

Поснідавшил, ми вирушили з кількома молодими селянами в дорогу.

Ми переїхали Рихтичі й мої очі побачили знайомий мені від дитинства краєвид — в далині порослі лісом сині Карпати, а під ними горбувате Підгір'я й мій рідний Дрогобич, який довгою смугою розтягнувся від сходу на захід. Незабаром наш віз котився Сніжною вулицею й минув будинок української гімназії.

— Ось моя хата! — радісно й схвильовано сказав я до своїх супутників.

Віз задержався перед тітчиним подвір'ям, а коли я висів, швидко покотився далі.

Я відкрив хвіртку нашого подвір'я. До мене з гавкотом кинувся наш Цимбал, який уже мене забув і вважав за чужого.

З хати вийшла посивіла мати.

Я радісно схопив її в обійми, але радість не тривала довго.

— Нашого Татуся нема! — голосила, ридаючи, мати. — Забрали...

Мене охопив спазматичний плач.

Я зрозумів, що сталося те, чого я найбільше боявся й про що не хотів думати, — мій батько впав жертвою НКВД.

Свідки оповідають

Мати й багато родин, у яких НКВД арештувало когось на початку війни, довго потішали себе, що арештованих тільки вивезли й що вони ось-ось повернуться додому.

Але я хотів знати правду, хоч би яка болюча вона не була. Тому довідувався, чи хтось з тих, що сиділи з батьком, не залишився в живих. Вкінці натрапив на таких. Ними були — знайомий українець з Колпця і адвокат-поляк, якого я знав з часу, коли працював адвокатським практикантом у Дрогобичі. Перед своєю втечею енкаведисти їх чомусь не викликали й залишили в келії. З одним і другим я розмовляв окремо. Обидва розповіли мені менш-більш те саме й їхні розповіді себе доповнювали.

Отож у середу 25 червня енкаведисти викликували арештованих на допити. На допитах їх били. Між тими, над якими особливо знущалися, був відомий футболіст Кіцила. Батько вернувся з допитів з почервонілим обличчям — його, мабуть, били по лиці.

Другого дня ще раз викликували в'язнів — цим разом з речами.

При тому, вони дуже спішились.

— Швидше! Швидше! — підганяли викликуваних.

Один в'язень хотів натягнути шкарпетку на другу ногу. Йому не дали це зробити й забрали його зі шкарпеткою на одній лише нозі.

На подвір'ї в тому часі голосно гули мотори вантажних автомашин. Крізь їхній гул чути було від часу до часу щось наче постріл.

Так трагічно скінчився життєвий шлях батька, якого не зачіпила куля ні на австрійсько-російському фронті в 1914-1917-их роках, ні під час українсько-польських боїв за місто Раву Руську в 1918 р.

Його життєвий шлях

Степан Альойзій (колись у Галичині був серед інтеліґенції звичай давати дітям два імена!) Гладилович був сином юриста, доктора права Адольфа й матері польки Людвіки з Бєшеків. Його батько був суддею, а потім і начальником суду. Сини Адольфа й Людвіки хрестилися в церкві й були українцями, а дочки — в костьолі й вважалися польками з винятком однієї (Євгенії), яку охрестили в церкві.

Рід Гладиловичів походить з міста Радимна, яке лежить над Сяном, близько колишньої межі української етнографічної території. Батьків дід о. Юрій Гладилович був сином радимнівських міщан Василя й Варвари з Бургеневичів. Він народився 15 травня 1817 р. в Радимні, студіював теологію у Відні, одружився з Теклею, дочкою Бірчанського декана о. Томи Семечка, був парохом у селі Гломчі, а потім у місті Хирові й там помер 6 серпня 1904 р. З одинадцятерьох дітей о. Юрія найбільш відомий Дем'ян. Він був головою Товариства ім. Шевченка й засновником часопису "Діло" й товариства "Дністер" у Львові. Брат Дем'яна Філарет — батько відомого львівського політичного діяча й журналіста д-ра Івана Гладиловича, а сестра Наталія — дружина письменника Андрія Чайковського.

Мій батько народився 21 листопада 1877 р. в Снятині на Покутті. Коли було йому одинадцять років, помер його батько на сорок четвертому році життя (народився 1844 р., а упокоївся 8 грудня 1888 р.). Його мати вийшла вдруге заміж, а сиріт розібрала поміж себе родина покійного й заопікувалася ними.

Малого Степана взяли до себе до Бережан і посилали там до гімназії його дядько Андрій Чайковський, який два роки перед смертю мого діда відкрив у цьому місті адвокатську канцелярію, і його дружина Наталія.

Згодом батько служив в австрійській армії як професійний вояк-гарматчик, покинув військо й працював на польській землі над Вислою прикордонником, а далі — на українській землі в Дрогобичі службовцем державного Скарбового Контролю.

2 грудня 1911 р. він одружився з молодою дрогобичанкою Євдокією Веселою, якої мати-вдова Юстина жила на новозаснованій Сніжній вулиці. Бог поблагословив молоде подружжя двома синами, але їхнє родинне щастя не тривало довго, бо почалася Перша світова війна й батька вислали на фронт.

Перебуваючи на фронті у вогких окопах, він захворів 1917 р. на гостре запалення суглобів і лікувався в шпиталі в чеському місті Брні. Коли вийшов із шпиталя, австрійська влада зробила його комендантом станиці Скарбового Контролю в містечку Юзефові на Білгорайщині. Незабаром переїхала туди з Дрогобича наша мати зі мною й молодшим від мене братом Максимом.

Після розвалу австро-угорської монархії в листопаді 1918 р. владу на Білгорайщині перебрали поляки. Вони зажадали від батька й других колишніх службовців-українців присяги на вірність новоствореній польській державі. Батько й його товариші-галичани рішуче відмовилися це робити й постановили вертатися негайно додому, щоб стати на службу молодій українській державі.

Доїхати до Дрогобича тоді нам не пощастило, бо треба було їхати через Львів, який захопили поляки. Ми задержалися в місті Раві Руській, де повітовим комісарем був син Андрія Чайковського Микола.

В околицях Рави, а потім у самому місті йшли завзяті бої з польським військом. Вкінці перемогли поляки. В лютому 1919 р. вони арештували батька й його двох товаришів — Капка й Косановського й вивезли до концентраційного табору у Вадовицях. Допіру в серпні 1919 р. він, спухлий з голоду, вийшов звідти на волю.

До березня 1923 р. коли Рада Амбасадорів у Парижі ухвалила прилучити Галичину до Польщі, галицькі українці бойкотували польську владу. З уваги на це батько відмовився вертатися до своєї праці в Скарбовому Контролі й у результаті опинився без праці й без засобів до життя. В нашій родині, яка побільшилася на одну особу (народився мій наймолодший брат Ілля), настали злидні й голод. Батьки продали все, що було цінніше в хаті (золотий годинник, фотоапарат тощо), і вкінці не було вже що продавати... Після рішення Ради Амбасадорів і відклику бойкоту батько вернувся на своє місце в Скарбовому Контролі й матеріяльний стан нашої родини швидко покращав. На роботі батько дістав підвищення — ступінь комісара, а згодом — інспектора Скарбового Контролю.

Праця на державній посаді не перешкодила йому брати живу участь в українському громадському житті. Він належав до різних товариств і

деколи був членом їхніх управ, але найбільше серця, часу й труду присвячував як член управи товариства "Українська Захоронка" бідним сиротам, якими піклувалося це товариство. Коли воно побудовало в Підбужі Дитячу Санаторію, він часто там бував. Щоб заощадити товариству гроші, він цю далеку дорогу відбував пішки, беручи деколи й нас, своїх двох старших синів, із собою. Тільки один раз він з нами, замість іти пішки, туди їздив, — коли треба було перевезти з Дрогобича до санаторії ліжка.

Батько взагалі любив молодь і, як міг, їй помагав — давав деяким дітям безплатно лекції, виробляв їм задачі й клопотався про них у школі.

Милосердився також над жидівськими продавцями монопольних товарів — тютюну й алькоголю, яких продаж підлягав Скарбовому Контролеві. Писав їм прохання й відклики, старався для них про ліценцію тощо й то зовсім безплатно. Але горе було б тому, хто пробував би дати йому хабара!

Мав теж приятелів між жидівськими інтелектуалами. Один з них, Карп, приходив до нас до хати й читав нам свій переклад на німецьку мову Франкової поеми "Наймит".

Любив свій народ і був практикуючим християнином. Багато читав, вивчав увесь час французьку мову й стенографію. Не курив і краплі алькоголю не брав до уст (був членом протиалькогольного товариства "Відродження").

Вірив другим і нераз через те потерпів.

Хоч як сумлінно й чесно виконував свої обов'язки як державний службовець, польська влада відплатила йому за його працю чорною невдячністю — під час "пацифікації" 1930 р. в польській українофобській газеті "Курєр краковскі" появився анонімний наклеп на нього, мовляв, він, державний працівник посилає за польські гроші трьох синів до української гімназії, де вони виховуються на "гайдамаків". Незабаром його звільнили з праці й передчасно зробили пенсіонером.

Але батько не тільки далі працював на народній ниві, але ще й добровільно взяв на себе нові обов'язки, за які, ясна річ, не діставав жадної винагороди: заснував "випозичальню" українських книжок, яка дістала приміщення в одній кімнаті "Народного Дому" й у якій він у визначених годинах працював, багато часу присвячував українській школі шиття "Труд" як член її управи тощо.

Коли ж у вересні 1939 р. настала російська комуністична влада, він не думав тікати. Дістав працю в Обласному Фінвідділі. Недовго перед німецько-російською війною влада стала будувати біля "Польміну" "площадку", під безпосереднім наглядом НКВД і його перевели на працю туди.

— Цікаво, чому мене перенесли, — казав він до матері. Чи вони мені аж так довіряють, чи, може, хотять мене мати на оці?

*
* *

Дорогий, добрий Татусю! Ти не знав, що Ти був у них, разом з другими українськими патріотами, в "чорному списку" НКВД, яке тільки ждало на нагоду, щоб вас усіх знищити. Ти думав, що як будеш чесно й сумлінно працювати й ні до чого не мішатися, вони нічого лихого Тобі не зроблять.

Тоді за що Тебе забрали й закатували? За двох старших синів, які не хотіли бути під їхнім пануванням, бо знали, що їх чекає? Та ж вони були вже дорослі й самостійні й Ти не міг за них відповідати!

Ні! Вони Тебе вбили тільки за те, що Ти був чесною людиною й добрим українцем-християнином.

Хай цей мій скромний спогад про Тебе буде букетиком квітів на Твою могилу, якої я не міг знайти, хоч як її шукав!

ВІЧНА ТОБІ ПАМ'ЯТЬ!

Адольф Гладилович

ДМИТРО ГРИЦАЙ

Генерал УПА
Дмитро Грицай-Перебийніс

Одним з колишніх учнів і пластунів української дрогобицької гімназії, яких ім'я записане золотими буквами в історії революційної й збройної боротьби українського народу, був уродженець села Дорожева, колишнього Самбірського повіту (тепер Верхній Дорожів, Дрогобицького району), Дмитро Грицай.

Він народився 1 квітня 1907 р. в селянській родині. Як учень української приватної гімназії ім. Івана Франка на вул. св. Івана Хрестителя він належав до 18-го Пластового Куреня ім. Івана Франка й одночасно до таємної Української Військової Організації.

Закінчивши 1928 р. гімназію, записався на фізично-математичний факультет Львівського університету.

Під час університетського навчання він відбув військову службу в польській армії й закінчив з відзначенням польську військову школу.

В революційному підпіллі він був одним з провідних членів Організації Українських Націоналістів, у якій в травні 1932 р. перейняв пост військового референта Крайової Екзекутиви.

Коли в 1934 р. польський уряд зорганізував концтабір у Березі Картузькій, Дмитро Грицай був між першими, що туди попали. В цьому таборі він перебував від липня 1934 р. до квітня 1936 р.

Вийшовши з табору, він закінчив університетське навчання.

В лютому 1939 р. ввійшов як військовий референт у склад Крайової Екзекутиви ОУН, що її зорганізував новий крайовий провідник ОУН Мирослав Тураш. Того самого року знов попав до концтабору в Березі Картузькій і вийшов з нього разом з другими в'язнями в кінці польсько-німецької війни.

В 1940-1941 роках був членом Революційного Проводу ОУН, який очолював Степан Бандера. Другий Великий Збір ОУН, що відбувся в квітні 1941 р., вибрав його членом Проводу ОУН. В Проводі ОУН він був військовим референтом і керівником Крайового Військового Штабу.

Навесні 1943 р. його арештувало Ґестапо й тримало у львівській тюрмі на вул. Лонцького.* Його й другого члена Проводу ОУН Ярослава Старуха, який з ним сидів у тюрмі, визволив визначний провідний член ОУН Кость Цмоць разом із своєю групою підпільників, перебраних у ґестапівські уніформи.

Після Третього Надзвичайного Збору ОУН в серпні 1943 р. його призначили шефом Головного Військового Штабу ОУН, який перемінено на Головний Військовий Штаб УПА. Постановою Української Головної Визвольної Ради від 9 листопада 1946 р. майора УПА Перебийноса (Дмитра Грицая) підвищено з днем 1 листопада 1945 р. до ступеня генерала.

В кінці 1945 р. УГВР вислала Перебийноса й другого члена Проводу ОУН Дмитра Маївського — Тараса з важливими дорученнями за кордон. Під час переходу через Чехословаччину вони наскочили 19 грудня 1945 р., близько чесько-баварського кордону, на засідку чеської поліції. В бою з поліцією Маївський застрілився, а Грицая обезвладнили й ув'язнили. Його катували на допитах у тюрмі на Вашінґтонській вулиці в Празі, але він не зрадив таємниці й покінчив життя самогубством.

Вічна Йому слава!

Примітка. Після того, як ця стаття була написана, прийшов лист від члена Редакційної Колеґії Івана Фура з такими додатковими даними до життєпису сл. п. Д. Грицая: "Покійний Дмитро Грицай працював у 1935-1938-их роках (точно не знаю) в КІР (Кооператива Інженерних Робіт) у Львові. Вона будувала Районову Молочарню в селі Ременові, в якій я був директором. Будову вели інженери Воробкевич і Пастернак, а Дмитро Грицай наглядав і адміністрував на місці. Мешкав він тоді в Ременові (1936 р.) в своїх тіток, місцевих учительок Біні й Галі Козак".

Редакція

---

* "Таких провідних людей Бандери з "Військової Організації" арештовано у Львові: 1) Дмитро Грицай, нар. 1. 4. 1907 р. в Дорожеві, зам. на вул. Обертинів 23/7. Був від осени 1942 р. провідником Військової Організації..." (Зі звіту шефа "Зіхергайтсполіцай і СД", Берлін, 19 березня 1943 р.). *("Літопис УПА, т. 6, Торонто, 1983 р., ст. 69).*

Василь Витвицький

ТАРАС ГУБИЦЬКИЙ — СКРИПАЛЬ І ДИРИҐЕНТ

На цей рік (1984 — Ред.) припало десятиріччя з дня смерти Тараса Губицького, визначного скрипаля, дириґента і вчителя. Терен його музичної діяльности був на тисячі миль віддалений від землі його походження, проте в його особі українська музика мала одного з найщиріших приятелів і пропаґаторів.

Народився Тарас Губицький у 1908 році в Україні, у Дрогобичі, але вже на другому році життя помандрував з своїми батьками ген аж у далеку Канаду. Там, точніше у Вінніпезі, почалася його рання наука музики, яку згодом успішно завершив в Англії, у Лондоні, добуваючи диплом Королівської музичної академії. Згадати б, що вся сім'я Губицьких виявляла неабияку музикальність: одна Тарасова сестра вибивалася як піяністка, друга, як теж і його брат були першорядними скрипалями.

Про музичну діяльність нашого музики в Канаді можна сказати, що вона була жвава й багато-гранна. Роз'їзди зі сольовими виступами по західній Канаді, праця з хорами, між іншим, з церковним хором, з хором товариства "Просвіта", виступи по радіо, влаштовування музично-театральних вистав, в тому "Вечерниць" Ніщинського, це неповна листа проявів його активности.

Увесь час М. Губицький старався втримувати зв'язок із музичним життям країни свого народження. Одним з ранніх слідів цього була його підтримка журналу "Українська музика", що його в 1930 роках видавав Союз Українських Професійних Музик у Львові. У тому часі з Нового Світу відгукнулися були й інші музики, в першу чергу Михайло Гайворонський та Роман Придаткевич. В одному з чисел журналу редакція дякувала Тарасові Губицькому за дуже жертвенну підтримку "Української музики", за приєднання численних передплатників і за проведення масової акції на пресовий фонд, на яку відгукнулося близько 80 громадян Вінніпеґу.

Шукаючи за можливостями ширших виявів своєї мистецької праці, наш музика перебрався 1937 року до сусіднього з Канадою Дітройту. Тут у своїй повноті проявилося його мистецьке обдарування, як теж

непересічний організаційний хист. Був постійним членом дітройтської симфонічної оркестри, провадив свою музичну школу, виступав як соліст і як виконавець камерної музики у складі струнного квартету, довгий час був керівником музичного відділу однієї з радіостанцій Дітройту, на сторінках преси виступав як музичний рецензент. Проте одним з його найбільших мистецько-організаційних досягнень була діяльність ним створеної Дітройтської Струнної Оркестри, яка стала важливою позицією в музичній культурі "міста моторів".

Відзиви в пресі дають недвозначне свідчення цьому, "Кожний щорічний концерт Дітройтської Струнної Оркестри — це подія щораз більшої ваги в житті музичного Дітройту" ("Дітройт Нюз"), "Тараса Губицького дириґування оркестрою було майстерне, а його інтерпретація на висоті" ("Віндзор Стар"), "Губицький вийшов побідно знову і ми не вагаємося повторити нашу думку, що він робить прекрасне діло" ("Дітройт Таймс"), "Вчорашній концерт Дітройтської Струнної Оркестри був тріюмфом усіх учасників" ("Віндзор Стар").

Через школу М. Губицького й почерез його струнну оркестру пройшли численні скрипалі, з-поміж яких чи не десяток вносить свою частку в загальноамериканське життя.

Для нас, новоприбулих українських музик, той факт, що один з-поміж наших побратимів зайняв таку замітну позицію в культурній структурі Дітройту був чималою несподіванкою. При тому з нами він зв'язувався від самого початку. Мої взаємини з ним були дуже близькі й довготривалі. Як телефонував, то за кожним разом наша розмова зачиналася голосним і бадьорим "Тут Тарас!". Пригадую, як одного дня телефонував вранці, на другий день після симфонічного концерту, яким керував французький дириґент — гість. У програмі концерту була, між іншим, симфонічна поема Франца Ліста "Мазепа". Губицький був вдоволений якістю виконання, проте був здивований і заскочений: "Знаєте? Керівництво симфонічної оркестри дістало близько 300 листів з протестами проти виконання "Мазепи". Чому ті листи були аж такі численні й чому в багатьох з них було сказано, що ця симфонічна поема Ліста безвартісна, було йому незрозуміло. Бо щодо "Мазепи" Ліста, то цей твір виконували й досі виконують передові оркестри світу під проводом найвизначніших дириґентів.

Мені доводилося доволі часто бувати в домі Т. Губицького, чи то з приводу проб камерних ансамблів, чи таки просто для розмов на теми, які цікавили нас обох. Не раз мав нагоду зустрічати Тарасову дружину, француженку за походженням, піяністку пані Сузанну та їхню єдину донечку Марґариту. Дочка успадкувала по своїх батьках мистецьке обдарування, але використала його в іншій ділянці — у скульптурі.

Було й залишилося таємницею Т. Губицького, як при всій багатогранній діяльності він знаходив час і спроможність на втримування таких близьких зв'язків з колами української еміґрації. Одною з відпо-

відей є те, що плекання й пропаґування української музики було й залишилося на все життя одною з його головних цілей і — пасій. Пильно, не рахуючись з фінансовими витратами, розшукував за нотами українських композиторів і за платівками з награнням їхніх творів. Сам як соліст-віоліст виконував їх неодноразово. Ділом і словом заохочував наших громадян до уважливішого плекання музичного мистецтва й до більшої уваги до своїх мистців-музик. Після виступів співачки Вероніки й піяніста Бориса Максимовичів та скрипаля Романа Придаткевича в Дітройті (жовтень 1950) Губицький написав був рецензію до "Українського тижневика", в якій не щадив згаданим мистцям слів признання. Зв'язувався постійно з місцевими українськими товариствами (Клюб Ґрадуантів, Літературно-Мистецький Клюб) і влаштовував камерні концерти з виконанням творів українських композиторів. Згадати б, що в програмі одного з тих концертів виконано "Квінтет" Дмитра Бортнянського, написаний для скрипки, віольончелі, арфи й фортепіяну.

Одним з найбільших досягнень Губицького, а з ним і української дітройтської громади, був симфонічний концерт під його дириґентурою, що відбувся в жовтні 1960 року. Цей концерт був частиною широко заплянованої мистецької імпрези, яку приготовив громадський комітет під проводом Марусі Бек. Ціла програма симфонічного концерту складалася з творів українських композиторів та з творів з українською тематикою, як ось "Українська сюїта" американського композитора Квінси Портера. У програмі були м. ін. "Симфонічна поема" Михайла Гайворонського, "Друга симфонія" Антона Рудницького, "Фортепіяновий концерт" Віктора Косенка з солістом Борисом Максимовичем.

Присутній на концерті композитор Антін Рудницький писав згодом у "Свободі" (20-го жовтня 1960 року), що імпреза була високомистецька й високовартісна. Він окремо дякував дириґентові за першорядне виконання його симфонії й за дбайливість, з якою він віднісся до всіх подробиць партитури. З питомим йому темпераментом Рудницький писав, що українська громада в Дітройті може бути гордою з приводу влаштування великої культурної імпрези й запитував: "Нью-Йорк, Філядельфія, Клівленд, Чікаґо — де є й де будуть ваші симфонічні концерти сучасної української музики?"

Була в Тараса Губицького ще одна особлива риса, варта окремої уваги. Це його точність і систематичність. У нього був великих розмірів музичний архів, у якому зберігалися не тільки ноти, партитури й книжки, але й програмки, газетні витинки й світлини. Збережені були передусім численні матеріяли з канадських років праці. І все це було точно поділене й укладене, так, що кожну потрібну річ можна було знайти без якої-небудь проволоки. Після його смерти 1974 року архів перевезено до Вінніпеґу, тобто до місця, з якого почався був мистецький шлях нашого визначного музики.

(*"Свобода"*, 20 листопада 1984 р.)

Адольф Гладилович

ДРОГОБИЧ — МІСТО ЮНОСТИ ЛУКИ ДЕШАМПА

В 1982 р. редакція бюлетеня "Он ді Інсайд", що його видає для своїх працівників шпиталь Аббот Нортвестерн Госпіталь у Міннеаполісі, Міннесота, США, попросила кількох своїх працівників поділитися з читачами спогадами про те, як вони проводили різдвяні свята в якійсь іншій країні. В своєму випуску за 17 грудня 1982 р. бюлетень надрукував спогади чотирьох працівників, які відгукнулися на прохання редакції. Одним з них був наш земляк, дрогобичанин Лука Дешамп.

В своєму спогаді він розповідає, як святкували Різдво в Дрогобичі, в якому він виростав. "Коли я був хлопцем", — каже він — "Різдво святкували три дні — День Різдва, День св. Родини й День св. Стефана й ввесь час бенкетували разом з приятелями й родиною. В ці три дні ніхто не працює. На Різдво вранці правиться дуже святково Служба Божа з двома або трьома священиками". Мати ялинку на Різдво не було так легко. За зрубання ялинки в лісі грозила тюрма, а на базарі вона коштувала пару золотих. "Раз у житті" — згадує Дешамп — "ми мали деревце. Ми прикрасили його цукерками, шоколядками, яблуками й ланцюжками з паперу й целофану. Це було захоплююче... Не пригадую собі, хто його приніс".

Він пригадує собі також, як у 1920-их роках перед святом Миколая ввечері один, переодягнений за св. Миколая, ходив з двома ангелами й чортом від хати до хати. Ангели давали добрим дітям дарунки, а дарунком чорта була різка. Його це налякало, але, як каже, Бог його захистив і він дістав дарунки.

В своїй розповіді Дешамп ще раз повертається до Святого Вечора, описує святу вечерю, що складалася з дванадцяти безм'ясних і безмолочних страв, з яких на першому місці згадує кутю, і додає: "Я досі додержуюся тієї традиції".

Яким же іншим було Різдво, що його довелося згодом йому переживати в таборі полонених у Кайзер Штайнбрух в Австрії! На Святий Вечір там дали, як звичайно, житній разовий хліб і дуже рідку юшку з

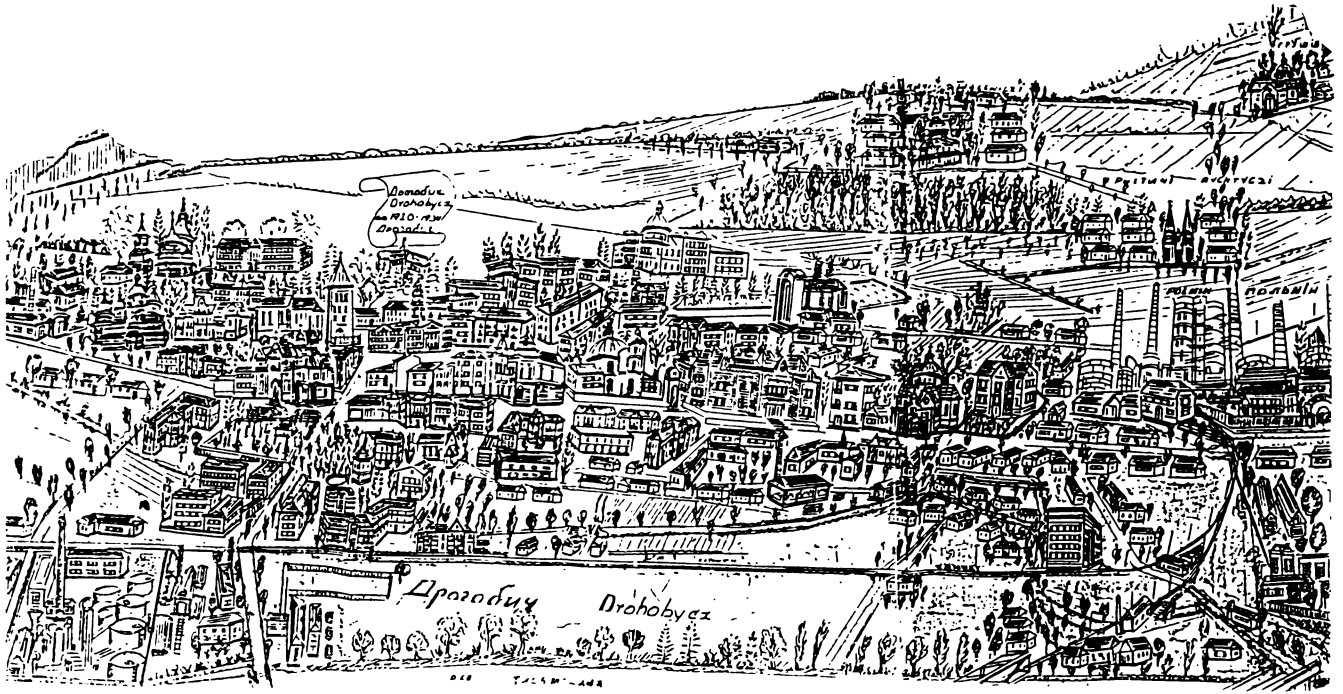
картопляних лушпайок і брукви. Єдиною спеціяльністю цієї вечері були спогади, якими тоді ділилися із собою товариші недолі.

*
* *

І тепер наш земляк у Міннеаполісі лине думками до далекого, незабутнього Дрогобича, який, разом із своїми околицями, ввижається йому таким, яким він його оглядав очима дитини й юнака.

Виявом його туги за містом його дитинства й молодости є його ориґінальний твір — великий (60 см х 90 см) рисунок, на якому він з дивовижною докладністю показав церкви, важливіші будівлі й звичайні доми Дрогобича, Бориславa, Тустанович, Трускавця, Сільця, Стебника, Колпця, Болеховець, Раневич, Почаєвич, Михайлевич, Рихтич, Вацевич і навіть далекого Грушова, чи пак Грушови. Показав він там також характеристичні для Дрогобича й його околиць рафінерії нафти — "Польмін", "Фримету", "Ґаліцію", "Нафту", бориславські нафтові вежі — "шиби" й відому тюрму "Бриґідки" на Гірці. А при тому, він не забув показати ні "холерного" цвинтаря за містом, ні орача за плугом у полі, ні коров, що пасуться над Солоницею...

Цей рисунок, над яким Лука Дешамп мусів багато напрацюватися, — найкращий вияв його туги за містом його юности, за дорогою рідною стороною.

Дрогобич і його околиці в 1920-1932 роках. Рисунок Луки Дешампа (Фраґмент).

Лука Дешамп

Малий Лука Дешамп з батьками.

Польська державна народня школа ім. Колонтая в Дрогобичі на вул. Стрийській. Кляса, в якій був Лука Дешамп. Ліворуч опікун кляси Свєрщек.

Омелян М. Стрийський

ЯК Я СТАВ ДРОГОБИЧАНИНОМ ЗАВДЯКИ ПОКІЙНОМУ ІНЖ. В. ДИДИНСЬКОМУ?

Був червень 1931 р. Весна дозрівала й переходила в молоде літо, багате в соняшні, принадні дні та сподівання.

Я почував себе дуже добре, бо закінчив правничі студії у Львівському університеті й відбув кінцеві іспити. Думками я линув на приходство в моє рідне село, де сподівався побачити усміхнені лиця моїх батьків, що напевно теж ожидали найстаршого сина, закінченого правника.

З погідним настроєм мішалися в моїй душі журливі думки про будуче. Брат моєї мами Зенон Лукавецький, суддя Найвищого Суду у Варшаві, робив мені надії, що дістануся на судову практику. Час по пацифікації наводив сумніви, чи вуйкові вдасться влаштувати на державну працю сина українського священика, проти якого не цілий рік тому назад закінчилося судове слідство за намагання "одерваня ченсьці од цалосьці".[1]

В адвокатурі часи погіршилися з проголошенням "Нотаріяльного закону", який відібрав адвокатам право робити контракти на нерухомості й тим самим відібрав їм велику частину доходів. З обмеженням доходів адвокати перестали приймати молодих правників на роботу й були випадки, що заможні молоді люди платили "патронам" за уможливлення відбувати в них свою практику.

Я одержав від свого покійного батька листа, в якому він поручив мені їхати додому через Дрогобич і забрати зі школи мою покійну сестричку Влодзю, що вчилася там у гімназії й мешкала в наших вуйків Дидинських — сестри мого батька Галини й її чоловіка інженера Володимира Дидинського.

Вони мали одну донечку — Софію, знану в родині як "мамине

---

* "Відірвати частину від цілости", тобто Західню Україну від польської держави. (Ред.).

сонечко". В дійсності, була вона сонечком їх обох і вони не щадили на її виховання ні гроша, ні труду й обсипали її вже від маленької всяким "люксусом". Сьогодні їхня Софія, дружина д-ра Олега Кудрика, живе в Блюмінґтоні, Індіяна, де обоє затруднені при Університеті Індіяна. Д-р Олег є членом Бібліотечного факультету й асистентом продекана, а Софія — завідувачем Секції слов'янської й східньо-европейської періодики університетської бібліотеки.

У вуйків Дидинських жила наша бабуня, "матріярх" нашого роду, Мальвіна Дрогомірецька, за першим чоловіком Стрийська, а за другим — Левицька. Була вже тоді дуже старенька, але все усміхнена й життєрадісна. Вуйко Влодзьо дбав дуже про неї, а спеціяльно, щоб не бракувало бабуні папіросів. Як сьогодні бачу нашу дорогу бабусю — все в одній руці з папіросом, а в другій з чашкою кави.

Я приїхав до Дрогобича, найняв візника, щоб завіз мене на вул. Сільну, де вуйки мешкали в дуже гарному домі, і мусів переїхати через ціле місто. В преїзді кинувся мені в очі величавий будинок, положений високо над вулицею, з довгими широкими сходами перед входом. Це був Повітовий Суд.

Візник задержався перед домом вуйків Дидинських і за хвилину мене щиро привітали вуйки й Соня, а бабуня дуже тішилася, що побачила внука, якого бачила ще малою дитиною. В їдальні вже чекав, формально накритий, стіл і небавом всі ми засіли до вечері із бабунею на першому місці.

Досьогодні стоїть мені перед очима образ тої гарної шляхетної української родини, з якої ще лиш Сонечко й я залишилися в живих.

Вуйко Влодзьо, виняткова людина, великих чеснот, був у пошані всіх мешканців Дрогобича від високопоставлених до найбіднішого робітника. Я бачив це, коли ми з вуйком ішли містом, а всі зустрічні йому кланялися й приязно його вітали.

Під час проходу по місті вуйко сказав мені, щоб я відвідав адвоката д-ра Ільницького, бо від нього, закінчивши практику, відійшов адвокат Скибінський і що, якщо я йому сподобаюся, то, може, він прийме мене на практику, так звану "конципієнтуру".

Я онімів, бо ніколи не сподівався, що тут може розв'язатися моя проблема одержати працю, за яку в ті часи було дуже тяжко.

Тут знову виявила себе шляхетна вдача вуйка — клопотатися за других і нести їм поміч.

Наступного дня я був у д-ра Ільницького, який з уваги на вуйка прийняв мене дуже ввічливо й по короткій розмові заявив:

— Пане товаришу, прошу відпочати через ферії, а першого вересня можете прийти до мене на працю.

Ніхто не може собі уявити, яка радість огорнула мене. Завдяки вуйкові Дидинському я став адвокатським аплікантом у Дрогобичі,

центрі нафтового промислу, в одній з найкращих адвокатських канцелярій.

Від осени 1931 р. майже щоденно, бо лише з винятком субот, неділь і свят, я топтав довжезні сходи до судового будинку, що впав мені в очі ще першого дня по моїм приїзді до Дрогобича.

В короткому часі я вже, так сказати б, "задомовився" в суді, пізнав суддів, урядників і адвокатів та довідався, що вуйко Дидинський був неабиякою "шишкою" в суді — заприсяженим судовим знатоком у мірництві. Судді відносилися до нього з великою пошаною із-за його солідного, безстороннього виконування обов'язків судового знатока та акуратности його мірничих плянів і опіній. Як інженер-мірник він часто виїздив із судом на об'єкт спору або, як казалося на "комісію". Судді й адвокати раділи, коли інж. Дидинський був знатоком на судовій "комісії", раз тому, що його фахова опінія уможливлювала правильне розв'язання спору, а також і тому, що вуйко привозив зі собою на "комісію" дуже вишукані й смачні перекуски, до яких у перерві запрошував суд і адвокатів обох сторін.

Мене вуйко дуже любив, бо я не завів його надій у д-ра Ільницького, якому він мене порекомендував, а навпаки здобув собі в нього ім'я доброго правника й пильного робітника.

Ось так, нехай цих кілька слів пригадає нам сл. п. інж. Дидинського, шляхетну людину з прекрасними душевними прикметами, які оцінював усякий, хто тільки його знав!

Сьогодні, коли я вже чотирнадцять років старший від вуйка, схиляю з пошаною свою сиву голову перед пам'яттю цього непересічного чоловіка, великого українського патріота й визначного громадянина Дрогобиччини.

Ірина Щуцька

У ПОЛОНІ ТАНЦЮ

Танець — це вихор життя, радість, любов, це також туга, смуток і відхід — у вічність. Поєднує він людей незважаючи на кордони, полонює, завойовує всіх, котрим хоч раз доведеться захопитися його красою, динамікою і ґрацією.

Проте не всі спроможні пройти оцей невидимий бар'єр від пасивного сприймання чи навіть захвату до безпосереднього активного творення, шукання все нових інтерпретацій.

Однією з "вибраних", що все своє життя зв'язала з танцем є Генрика Дмитрієва.

Народилась вона 24. І. 1926 р. в Дрогобичі в польській сім'ї Ґжибовських. Вже в початковій школі почала вона ставити перші кроки в самодіяльному танцювальному гуртку. Незвичайним талантом маленької тендітної дівчинки вже тоді захоплювалися вчителі та батьки на святах і концертах. Обдарованість, хист Генрики до танцю не міг залишитися непоміченим. Відтак в травні 1939 р. вислано її на шкільний огляд, після якого комісія вирішила скерувати талановиту дівчинку (як єдину з цілої школи!) на навчання в балетну школу до Києва. Здійсненню цих намірів перешкодила війна. Проте не втекти людині від долі. Так і Генриці суджено було назавжди пов'язати своє життя з танцем.

Тільки що вщух відгомін пострілів, коли в Києві (1944 р.) організується перший післявоєнний фестиваль українських самодіяльних танцювальних колективів. І ось з цілої низки танцюристів Галичини вибрано маленьку польку — Генрику Ґжибовську. Дівчат (крім Генрики вибрано було ще й одну, робітницю) скеровано в Дрогобицький театр, де під оком штатного хореографа вони вивчали "Гопака". Це була перша зустріч Генрики з українським фолкльором. Здібна дівчина швиденько вловила характер, своєрідність українського народного танцю та виконувала його з такою майстерністю, що директор театру запропонував їй залишитись в театральному танцювальному колективі.

Отже з цих пір Генрика навчалась у хореографічно-вокальній школі

(що діяла при театрі) і водночас виступала на сцені. Це були своєрідні іспити зі знань, щойно здобутих на заняттях з хореографії чи вокалістики перед найважливішою екзаменаційною комісією — публікою. Іспит цей склала вона на відмінно.

Талант і все досконаліший творчий верстат танцюристки помітили також професіонали. Художній керівник "Українського ансамблю пісні і танцю" (саме так звучала повна назва вищезгаданого колективу), Л. Ф. Дніпровський все частіше призначав Риті (це артистичний псевдонім танцюристки) сольні партії. Відтоді Генрика-Рита почала всебічно ознайомлюватися з українським фолкльором. Вона співала українські народні пісні, а також пісні радянських композиторів, танцювала "Гопака", "Гуцульський танець", "Лісорубів", "Прикарпантський танець" та багато інших.

У 1948 р. талановита і наполеглива в своєму стремлінні до досконалости Генрика перейшла працювати до Дрогобицької філгармонії. Там виступала вона у складі професійного "Прикарпатського ансамблю пісні і танцю", очолюваного Юліяном Корчинським. При Дрогобицькій філгармонії закінчила хореографічну школу і публіка частіше мала нагоду захоплюватися її сольними партіями.

Генрика з "Прикарпатським ансамблем" побувала майже у всіх республіках СРСР, навіть у Сибірі. Неможливим є перелік всіх місць, куди з гастролями їздила танцюристка. Неоднократно виступала вона в Києві, Львові, Вільнюсі, Москві, Ленінграді, Баку, Тбілісі, Чіті, Хабаровську. Проте назавжди залишилася в її пам'яті поїздка крізь весь Сибір на концерти у Владивостоці та гастролі в курортних місцевостях Криму. Чимало разів цей дуже ориґінальний і на високому художньому рівні професійний колектив, що популяризував український, молдавський та інший фолкльор, побував за межами Радянського Союзу, а зокрема у Польщі.

Черговим етапом в артистичній кар'єрі Генрики був перехід на естраду Дрогобицької філгармонії. Разом зі своїм партнером з танцювального колективу — Я. Нагорницьким створила вона незабутні танцювальні ітерпретації в "Еспанському танці", "Травіяті" Верді та інших.

Проте сольні чи парні танці на естраді не вдовольнили Генрики. Вона тужила за працею в ансамблі. Тому і згодом повернулась в цей вже самий "Прикарпатський ансамбль пісні і танцю", що незабаром поміняв назву на (досі актуальну), а саме — "Верховину".

В 1955 році Генрика Ґжибовська вийшла заміж за члена колективу — танцюриста Івана Дмитрієва і з ним у 1959 р. з останньою групою репатріянтів виїхала до Польщі. Спочатку опинилась вона у Перемишлі, пізніше в Ястшемб'єй Ґуже, Доброшицях, щоб остаточно поселитись у Ліґниці.

Активну діяльність на території Польщі розпочала Генрика Дмитрі-

єва вже в 1960 р., але не як танцюристка, а як вчитель. Спочатку вона вела заняття ритміки в Молодіжному будинку культури в Ліґниці, а потім почала працювати хореографом.

Для українського ліцею відкрив Генрику Дмитрієву її співпрацівник з Молодіжного будинку культури, Михайло Дуда, який додатково працював диригентом шкільного хору "Полонина".

В 1965 р. тодішня директор IV Загальноосвітнього ліцею Ірина Снігур запропонувала Генриці Дмитрієвій вести танцювальний гурток у школі. Протягом двох тижнів треба було підготовити танець, щоб виступити на конкурсі у Вроцлаві. Молодь підійшла до цього з таким запалом і самовідданістю, що "Гопак" на вроцлавській сцені був надзвичайно вдалим. Цей запал молоді так захопив і полонив Генрику Дмитрієву, що бувша солістка, а зараз хореограф, не могла відмовитись від дальшої співпраці зі школою.

До 1973 року молодь Ліґницького ліцею приходила на проби до Молодіжного будинку культури, де Генрика Дмитрієва працювала інструктором танцю. Після відходу на пенсію вона не покинула праці з молодими танцюристами українського ліцею. Надалі приходить і весь свій час, своє вміння і талант їм присвячує.

Танцювальний колектив Ліґницького ліцею існує безперервно від понад вісімнадцяти років під фаховим керівництвом Генрики Дмитрієвої. За цей час виступав він з концертами майже у цілій Польщі. Важко перерахувати всі місцевості — стільки ж їх було, а між іншими: Варшава, Вроцлав, Кошалін, Щецін, Зелена Гора, Кентшин, Сопот, Ліґниця... Неможливо також згадати про всі досягнення, нагороди, головні місця в конкурсах. А на рахунку танцювальної групи їх чимало, в 1973 році —перше місце на конкурсі танцю народів Радянського Союзу у Вроцлаві, тоді ж одне з почесних місць серед шкільних колективів Вроцлавщини, в пізніших роках — нагороди, почесні грамоти на конкурсах художньої самодіяльности в Ліґниці, що відбуваються кожного року.

Протягом 18 років ведення танцювального колективу ліцею Генрика Дмитрієва підготувала і представила публіці у різних районах Польщі щось біля десяти танців, а саме: "Гопак", "Гуцульський танець", "Український танець", "Гуцульський гопак", "Українська сюїта", "Полька з мотиками", "Лісоруби", "Прикарпатський танець", "Бойківський танець", "Вечорниці".

Великі досягнення в праці з молоддю оцінені були не лише на концертах і оглядах. 16. VI. 1976 р. Генрику Дмитрієву за сукупність художньої діяльности було нагороджено медаллю XX-ліття УСКТ.*

Працю Генрики Дмитрієвої як хореографа українського танцюваль-

---

* УСКТ — Українське Суспільно-Культурне Товариство.

ного ансамблю розцінено і за кордоном. В 1979 р. на адресу Генрики Дмитрієвої прийшло запрошення до праці на штаті інструктора-хореографа українського народного танцювального колективу в Новому Саді, що в Югославії.

Відтак залишилось тільки побажати хореографові — Генриці Дмитрієвій довгих років життя, сил до праці для танцю і ще більших, ніж досі, успіхів.

(*"Український календар 1985"*, УСКТ, Варшава)

Іван М. Яремко

МІЙ ПАТРОН

(Славній пам'яті д-ра Володимира Ільницького)

Високе задумане чоло, глибокі принизливі очі, клясичний ніс і клясичне чоло — так бачу я Його в своїх снах, а сниться Він мені дуже часто. Так бачив я Його востаннє пам'ятного 18 вересня 1939 р., коли Він подавав мені руку на прощання:

— "Ви їдете, а я остану з народом!"

Це була непересічна людина на нашім "галицькім загумінку". Це був високої кляси правник, чесний громадський діяч. Нині, з тридцятьлітньої перспективи, пізнавши "до кості" "галицьку еліту", можу сміло ствердити, що Він далеко переростав її своєю індивідуальністю, своєю інтеліґенцією, своїм характером. Це не тип плиткого дешевого галицького адвоката — "політика", що літав за популярністю дешевою патріотичною фразою, щоб наганяти собі клієнтів. Ні, Покійний не потребував ганятися за клієнтами — вони Його шукали! І то шукали не лише свої: Він довгі роки був синдиком великих чужих нафтових концернів як "Ґаліція", "Малопольска", "Польмін"...

Ця людина зробила на мене величезне враження й витиснула незабутнє тавро. Ворог усякої, зокрема дешевої патріотичної, фрази, людина розуму й логіки, невгнута в своїх постановах і плянах, великий політик, "адвокат-боєць" (недаром кружляли версії, що Він вигравав процеси, бо... судді боялися Його), відданий своєму народові не гомінкою пропаґандою, а ділом! А ці діла були вагомі. Зорганізування українських власників нафтових піль ("бруттовців") у свою професійну установу-корпорацію "Підойма" не лише поклало кінець усяким чужим експлуататорам, але створило могучу фінансову установу, яка підтримувала матеріяльно національні потреби. Саме д-р Ільницький з "Підоймою" створили найсильнішу філію "Рідної Школи" в Дрогобичі, що втримувала найбільшу українську приватну середню школу (гімназію) на Західних землях з поверх 500 учнями й поверх двома десятками українських педагогів. Крім того, була "загальна" (початкова) школа та бурса-інтернат. Збудована гімназія ім. Івана Франка (чи не найкращий будинок у місті) ще досі прикрашує Дрогобич. Оце овочі праці д-ра Ільницького!

Від "чисто-політичного" життя Він довго стояв здалека, залишивши цю домену пок. д-рові Ст. Витвицькому й д-рові Блажкевичеві (УНДО) та д-рові Р. Скибінському, Кобринові й Смольницькому (соціялісти). Політика відпихала Його від себе до 1934 року, коли УНДО пішло на "угодово-нормалізаційну політику" співпраці з польським "безпартійним блъоком" ("пілсудчиками"). Це вивело мого патрона "з резерви" й кинуло на політичний фронт. Він згуртував біля себе таких визначних людей, як полк. Іван Чмола, гімназійні вчителі Бурко, Б. Попель і М. Іваненко, д-р Гнатів, інж. Хижий, інж. Рудницький, учитель Бойчук і Ст. Сасик і заложив обласну організацію Фронту Національної Єдности. Тоді то й я зіткнувся вперше з Ним, прийшовши на адвокатську практику ("конципієнтуру") до Його канцелярії.

Саме місто Дрогобич зробило на мене велике враження. Це було по Львові найбільше промислове місто в Галичині, з великим відсотком українського населення, зокрема українських міщан і ремісників, не кажучи вже про інтеліґенцію. Все майже українське населення було обняте численними організаціями — культурно-освітніми, господарськими, професійними тощо. Національне життя "кипіло" на всіх фронтах. Воно мусіло викликати враження на мене тим більше, що я півтора року пробув на "засланні" в глухому провінційному Любачеві.

Моє знайомство з новим патроном почалося майже "трагічним" епізодом. За традиційним звичаєм патрон запрошував нового конципієнта на "перший обід", щоб познайомитися ближче та представити його своїй родині. Пам'ятаю — це було в четвер. Я щойно три дні тому приїхав, коли Він запросив мене на неділю на обід. Я, очевидно, подякував і обіцяв прийти, забувши в цьому моменті, що саме на цю неділю заповіджено футбольний "ліґовий" матч між місцевим "Юнаком" і львівською "Україною". В п'ятницю я не мав змоги стрінути патрона (Він виїхав на справу до Самбора) і... я став перед "великою ділемою" — такого "футбольного бою" я не побачу, хіба за рік (а я був, як зрештою всі мої ревесники, "великим болільником "України"), а... візиту... можна буде ще відбути. Тому, не оправдавши себе... я пішов на футбол! Можете уявити собі, з яким страхом я прийшов у понеділок до канцелярії.

Коли я зайшов до Його кімнати, щоб оправдати себе, Він перебив шорстко:

— Очевидно, для Вас футбол важніший, чим приняття в моїй хаті.

(Він не міг розуміти "дурного футбольного фанатизму").

Я вийшов, як "змитий", під насмішки старшого колеґи-конципієнта д-ра Соневицького, який довго ще потім "дер з мене лаха". "Коронацією" мого пониження була візита в канцелярії дружини патрона, пані Мелані, яка... прийшла "представитися" "зарозумілому" конципієнтові, що зіґнорував її приняття...

Я ще не прийшов до себе по цій "афері", коли прийшло друге

"випробування". Десь за кілька днів я мав "здати іспит" зі свого профе-сійного знання. Патрон дав мені написати апеляційну скаргу від вироку Городського Суду.

— "Перегляньте акта й протокол розправи та напишіть апеляцію! Реченець 5 днів!" — сказав коротко, немовби я був досвідченим правником.

На практиці в Любачеві я ні разу не виступав у суді (хіба перед так званим "роз'ємчим судом"), а що вже казати про... писання апеляційних скарг! Я був ще "адвокатським ґріньором" у повному розумінні цього слова. Тож "зі страхом Божим" підходив я до цього "іспиту". Прочитавши акта, я сів писати і... написав "шедевра" (в моїй опінії) на цілих 10 сторінок! Гордо носився я зі своєю апеляцією один день, аж доки шеф не закликав мене до своєї кімнати й узяв її переглянути і ... (як я сподівався) підписати. Він читав, а я ... горів на кріслі.

Вкінці Він підніс голову й, дивлячись мені у вічі, спокійно, але твердо "завирокував":

— Ви, здається, повинні піти в журналістику або літературу, але не на правника! Це гарно, сентиментально написано, але не для суду! Для суду треба логіки, а не сентиментальної поезії.

Можете уявити собі, "з яким носом" я виходив з кімнати шефа й з яким "хіхіканням" стрінули мене секретарки Катруся й Єтка та Цунько Соневицький. Я думав, що це кінець моєї правничої кар'єри! Переписував три рази, майже не спав цілу ніч і на другий день дав до підпису, зредукувавши десять сторінок до трьох з половиною.

Я майже не чув себе, коли шеф увійшов до нашої кімнати й, віддаючи Єтці мою "еляборацію" до експедиції, з усмішкою (а мав Він її дуже "теплу", хоч рідко її показував) звернувся до мене:

— Дуже добре! Я певний, що справа буде виграна!

І дійсно вирок було ухилено.

Я навів цей епізод, щоб показати метод мого патрона, а Він виховав майже десятку добрих адвокатів. Він змушував аппліканта самостійно думати й ... відповідати. Це була гарна й вдячна школа. Вона виробляла індивідуальності! Він ніколи не "повчав", а давав інструкції. Він обговорював, дискутував, делікатно піддавав суґґестії, але лишав повну ініціятиву й відповідальність молодому аплікантові.

Він виглядав назовні неприступним, суворим, навіть, можна б сказати, непривітним, але це була людина великого серця, глибоких почувань, яка не хотіла їх афішувати напоказ. Його треба було не лише любити, але й шанувати, поважати. Я провів під Його проводом і в Його товаристві найкращі роки в моєму житті й про них, як і про свого великого патрона, згадуватиму все з тугою. Це дійсно людина, яка, вмираючи в "чужій чужині", мала право повторити за Шевченком: "Ми не лукавили з собою...".

Чікаґо, червень 1970.

Інж. Евстахій Филипович

ІНЖ. МАКАР КАПЛИСТИЙ

Інж. Макар Каплистий

Макар Каплистий народився 18 січня 1896 р. на хуторі Ново-Іванівка, Святотроїцької волости, Ананіївського повіту, на Херсонщині. Син Віктора й Маріянни Галанчук. Одружений у 1936 році з Марією Козак з Жовкви.

В 1916 р. скінчив Херсонську Учительську Семінарію, а також Одеське Воєнне Училище. Як старшина був приділений до 110-ого Камського Полку на Західнім фронті, де й застала його революція 1917 р. В той час узяв участь в організації українських частин, займаючи посаду голови Дивізійної Ради та заступника корпусного комісаря.

6 листопада 1919 р. вирушив з Армією УНР в Зимовий Похід під проводом ген. Михайла Омеляновича-Павленка й брав у ньому активну участь. 4 травня 1920 р. був важко ранений в селі М'ясківка на Поділлі. Лікувався в Могилеві Подільському.

Нагороджений Орденом Залізного Хреста, Орденом Хреста Симона Петлюри та Воєнним Хрестом.

З Українською Армією попав 21 листопада 1920 р. до польського табору для інтернованих вояків Армії УНР в Каліші. В цьому таборі вів культурно-освітню роботу, учителював у народній школі й у вищій початкуючій школі, яка потім перетворилася в гімназію. Крім того, був лектором на пастирських курсах і викладав українську мову та історію в школі підхорунжих при 2-гій Волинській Дивізії.

В 1922 р. втік з каліського табору на Чехію до Подєбрад. У 1923 р. закінчив там матуральні курси і вступив на Аґрономічно-Лісовий Факультет Української Господарської Академії в Подєбрадах. В стінах академії, крім студентських обов'язків, виконував обов'язки секретаря Аґрономічного Товариства й був помічною силою в кабінеті метеорології.

В 1927 р. вступив також до Школи Високих Педагогічних Студій при Карловому Університеті в Празі, підготовлявся до вчительської праці.

В 1928 р. скінчив Українську Господарську Академію в Подєбрадах. Склавши дипломний іспит з титулом інженера аґрономії, переїхав до Праги, де продовжував навчання у Високій Школі Педагогічних Студій. Він їх закінчив в 1929 р.

Того ж року переїхав до Галичини на працю в Т-ві "Сільський Господар" у Львові. В цьому товаристві був референтом сільсько-господарського шкільництва й викладав на трьох місячних курсах у Коршеві. В Коршеві також зорганізував тримісячний курс для дівчат, але курсу не докінчив, бо польська влада не дозволяла йому як еміґрантові перебувати в Галичині. Тоді він переїхав до Львова й перебував там нелеґально шість місяців, працюючи в Т-ві "Сільський Господар" як референт сільсько-господарського шкільництва. В тому часі опрацював програми для сільсько-господарських курсів, від триденних до тримісячних курсів. Тоді також Союз Українок звернувся до "Сільського Господаря" за допомогою в організуванні "господинсько"-господарських курсів. Отож з його допомогою Марія Струтинська опрацювала пляни та програми для всіх жіночих курсів.

16 листопада 1930 р. обняв посаду повітового аґронома в Жовкві й був на цій праці до 1 жовтня 1934 р. За цей час зорганізував 24 Кружки "С. Г." та коло 34 сільсько-господарських курсів для мужчин і один одномісячний сільсько-"господарський" курс для господинь.

Вже в 1930 р. започаткував працю з молоддю, організуючи конкурс годівлі курчат. Це був, мабуть, перший цього роду конкурс у Галичині. Того ж року здійснив досвід із випробовуванням 32-х сортів сої й кілька точних та кількадесят демонстраційних досвідів з допоміжними погноями.

Одночасно із сільсько-господарською працею вів також кооперативну діяльність. В 1930 р. зорганізував у Жовкві Районову Діяльність і був три роки її управителем. Заснував там також першу в Галичині шевську кооперативу "Шевська Будучність". Але найбільшою його гордістю було те, що був засновником кооперативи "Суспільний Промисл" у Львові, перший вів пропаґанду плекання цикорії в Жовківському повіті та заініціював побудову сушарні цикорії в Жовкві. Крім того,

заснував у Жовківському повіті сім кооператив збуту й заготівлі та дві кредитові кооперативи.

В 1932 р. його покликали на управителя 9-місячних курсів в Янчині, але перевести ці курси йому не судилося, бо повітовий староста в Перемишлянах не дав йому дозволу на перебування в Янчині. Тому він вів ці курси лише шість тижнів.

Коли повернувся з Янчина до Жовкви, польська влада почала також тут робити йому труднощі. Його покликав референт безпеки й в рішучий спосіб йому наказав негайно виїхати з повіту, бо таке є рішення старости. Виявилося, що Староство в Жовкві зажадало від Воєвідства дозволу депортувати його до СССР. Лише особиста порука полк. Кузьмінського врятувала його від депортації. Скінчилось тим, що Староство таки дало йому дозвіл на однорічне перебування в Жовкві, але зажадало, щоб він після цього реченця Жовкву покинув.

15 жовтня 1934 року він переїхав до Дрогобича, де працював повітовим аґрономом аж до приходу большевиків до Галичини.

Працюючи в Дрогобичі, перевів організацію Філії Т-ва "Сільський Господар" та його Кружків по селах так, що дрогобицька Філія стала одною з найкращих Філій в краю, а особливо сильно були тут зорганізовані Допомоговий Фонд, Господинська Секція та Хліборобський Вишкіл Молоді.

Хліборобський Вишкіл Молоді був його улюбленою ділянкою. Він любив нашу молодь і старався якнайкраще її зорганізувати та вишколити, а в результаті, Комісія Львівської Хліборобської Палати визнала працю Хліборобського Вишколу Молоді в Дрогобичі за найкраще зорганізовану й ведену в цілій Галичині. За час праці в дрогобицькій Філії "С. Г." він перевів багато курсів, а між ними чотиритижневий Городничий курс, шістьтижневий Господарсько-кооперативний курс, два чотиритижневі Курси варення й печення для господинь і дівчат, один тримісячний Курс крою і шиття для жіноцтва й кілька Трикотарських курсів. Але найбільше, бо понад вісімдесят курсів було переведено для Хліборобського Вишколу Молоді.

Праця над поліпшенням тваринної та рослинної продукції, при співпраці молочарської кооперації й кооперації для збугу сільсько-господарських продуктів, забирала йому також багато часу та енергії.

Одночасно він брав активну участь у праці м'ясарської кооперативи "М'ясозбут" у Дрогобичі, а працюючи у Філії "Сільського Господаря", співпрацював також з товариствами "Просвіта", "Рідна Школа", "Союз Українок", "Сокіл" і іншими.

Із приходом большевиків 17 вересня 1939 р. переїхав до Сянока й працював у Філії "С. Г.". Одначе війна зруйнувала там Філію та Кружки "С. Г.", а німці не дозволяли працювати по селах серед селянства.

Тому праця була звернена на розбудову кооперації, яку німці потребували для ведення торговельних та вимінних трансакцій.

В жовтні 1939 р. відновлено діяльність Лемківського Союзу Кооператив у Сяноці. Інж. Каплистий був одним з ініціяторів, що розпочали працю в цьому Союзі. Вони почали її без грошей, а перший товар до Союзу дав якраз він, взявши на власне ризико в маґістратському маєтку вісім кубічних метрів пшениці й перемоловши її на муку. Це був початок торговельної діяльности Союзу, який у 1944 р. мав уже мільйонові обороти.

В 1939-1940 рр. інж. Каплистий працював також у Районовій Молочарні в Сяноці.

22 березня 1940 р. його вибрали до дирекції Т-ва "Сільський Господар" у Ярославі й тут він працював як організаційний директор. Коли розпочиналася праця в ярославському "С. Г.", каса товариства мала тільки 2.50 зл. готівки, а вже в 1943 році воно мало потрібне бюрове устаткування й понад 10000 зл. капіталу. Він допомагав редаґувати й видавати орган Т-ва "С. Г.", місячник "Сільський Господар", якого редактором був дир. Леонід Бачинський.

Праця в ярославському Товаристві "Сільський Господар", яке являлося Централею "С. Г." для всіх земель з українським населенням під німецькою окупацією, проходила досить жваво. Період праці в 1940-1941 роках був найтяжчий, але й найкращий і найвдячніший, бо тоді було чимало випадків рятування наших селян перед розстрілом або вивозом на примусові роботи до Німеччини.

В 1940-1941 роках інж. Каплистому як організаційному директорові прийшлось об'їхати цілу Лемківщину, від Сянока з Балигородом й Романова до Горлиць і Криниці.

Від листопада 1941 р. до липня 1943 р. він працював директором ярославської округи "Сільського Господаря". В тому часі на Ярославщині переведено шестимісячний Господарський курс для молоді, два семиденні Курси для підготовки передовиків для Хліборобського Вишколу Молоді, двотижневий Курс для санітарок, два 14-денні Курси куховарства та кілька Курсів перетворювання й консервування городини. Одночасно Т-во "С. Г." зорганізувало фахові сільсько-господарські школи в Радимні, Перемишлі, Волі Розванецькій, Синяві, Одрехові, Команчі, Тісній, Балигороді, Новосілках і в інших місцевостях. Крім того, зорганізовано однорічні сільсько-господарські школи в Сяноці, Перемишлі (Круголь) і в Холмі (Окшев) та "господинські" школи в Ярославі й Сяноці. В ярославській школі він викладав в 1941-1943 роках садівництво та городництво, а в школі санітарок-піклувальниць — природознавство. Найбільше уваги присвячено праці в Хліборобському Вишколі Молоді та серед жіноцтва.

В липні й серпні 1942 р. він перевів у Збоїських біля Львова шеститижневий Курс підготовки вчителів для сільсько-господарських фахових шкіл. На цей курс записалося 127 курсантів, а закінчив його 121 курсант.

В липні 1943 р. переїхав до Сянока, де мусів реорганізувати Рільничу Школу в Сяноці. Тяжкі умови праці в школі, під терором шкільного інспектора-ґестапівця, не дали йому змоги свобідно й належно піднести рівень навчання й організацію школи. Все таки, після року праці, німецька шкільна влада признала "значний поступ у навчанні та в організації школи та шкільного господарства".

З приводу воєнних подій прискорено 24 липня 1944 р. випуск учнів Рільничої Школи в Сяноці. Другого дня німецьке військо зайняло будинок школи й треба було евакуюватися до сусідньої фахової Сільсько-господарської Школи в Команчі. 30 липня 1944 р. його евакуювали з Команчі до Німеччини.

В Німеччині працював спочатку два місяці на 18 гектарах городу біля Лінцу, а пізніше, аж до розвалу гітлерівської Німеччини, фізичним робітником на тартаці.

Після розвалу гітлеризму переїхав до табору переміщених осіб у Карльсфельді біля Мюнхену в Баварії. В 1946 р. переселився до табору Мюнхен-Фрайман і перебував у ньому аж до виїзду до США. В таборі включився в культурно-освітню працю. В липні 1945 р. зв'язався з професорами Українського Технічно-Господарського Інституту (УТГІ), які переїхали з Подєбрад і осіли в Реґенсбурзі. Від Ректорату УТГІ одержав уповноваження заступати УТГІ в Мюнхенській окрузі.

4 вересня 1945 р. в таборі Мюнхен-Карльсфельд відбулися наради представників УТГІ і місцевих культурно-освітніх діячів. На цих нарадах, між іншим, замість уповноваженого УТГІ зорганізовано Делеґатуру УТГІ на округу Мюнхен. В Делеґатурі він був спочатку скарбником, пізніше заступником голови, а вкінці, аж до виїзду до США, її головою. Крім того, доїздив до Реґенсбурґу з викладами в УТГІ. За організаційну та навчальну працю в Делеґатурі та в УТГІ був підвищений до гідности доцента УТГІ, а в 1947 р. — до позиції професора УТГІ. Коли виникла потреба впорядкувати українське фахове навчання в таборах, при УТГІ зорганізовано Сектор Фахових Шкіл і Фахових Курсів. Тоді Ректорат УТГІ спільно з Культурно-Освітнім Відділом Центрального Представництва Української Еміґрації в Німеччині (ЦПУЕН) призначив його на головного інспектора Фахових Шкіл і Курсів для всіх таборів в американській зоні Німеччини. Крім праці в УТГІ, він брав активну участь у діяльності різних таборових організацій. В 1948 р. був головою кооперативної Централі УНІЯ. Був членом і короткий час головою Українського Міського Комітету й культурно-освітнім референтом у таборі Мюнхен-Фрайман та видавав "Таборові Вісті".

В кінці 1949 р. переїхав до США, де дістав працю городника-квітникаря в багатій родині біля Гутсону в стейті Вісконсін. По чотирьох з половиною роках цієї праці переїхав до Міннеаполісу в Міннесоті й працював сторожем у домі для старших людей. Одночасно він працював в Спілці Визволення України (СВУ), в Товаристві Сприяння УНРади й у Парафіяльній Раді церкви св. Юрія Переможця, виконуючи в ній обов'язки редактора "Парафіяльного Бюлетеня".

В 1956 р. виїхав до Роземонту біля Філядельфії в Пенсильванії й включився тут у професійне, громадське та політичне життя. В діловому 1958/59 році очолив філядельфійський Відділ Товариства Українських Інженерів як його голова. За його ініціятивою створено при цьому Відділі Стипендійний Фонд, який він очолював протягом кількох років і яким досьогодні завідує Стипендійна Комісія. Із Стипендійного Фонду користають студенти високих технічних шкіл та наукові товариства — НТШ, УВАН і Український Гарвард. Належав до трьох кредитових кооператив, а в "Українській Щадниці" виконував обов'язки одного із дванадцятьох директорів. Був членом НТШ, УВАН, Літературно-Мистецького Клюбу, Об'єднання бувших Вояків Українських Армій (ОбВУА) та інших товариств і установ. Був ініціятором і членом Редакційної Колеґії та членом Фінансової Комісії, яка зібрала й опрацювала матеріяли про працю Товариства "Сільський Господар" та в 1970 р. видала друком Збірник-Альманах "КРАЙОВЕ ГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО "СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР" У ЛЬВОВІ 1899-1944".

Помер 5 листопада 1979 р. Похований на Українському Православному Цвинтарі св. Андрія в Бавнд-Бруку" поруч своїх друзів та побратимів. Залишив спомин людини щирого серця, великого ідеаліста, зразкового патріота, захисника правди й ворога брехні та облуди.

ХАЙ ПАМ'ЯТЬ ПРО НЬОГО БУДЕ ВІЧНА!

"День української господині" в Дрогобичі 1937 р. "Секція Господинь" з Довгого коло Мединич у поході. Вул. Пілсудського. Ліворуч будинок "Торгової галі".

"День української господині" в Дрогобичі 1937 р.
"Секція Господинь" з Тустанович у поході.

"День української господині" в Дрогобичі 1937 р. "Весілля" з Оровго.

Михайло Грушевський

ІВАН КОССАК

(*"Україна"*, кн. 6, Київ, 1926 р.)

21 листопада чарував він нас своїми споминами про великого свого земляка — уміщеними в сій книжці. А 18 січня* ми провожали його, сього живого, життєрадісного, повного планів, мрій і надій товариша — на київське кладовище. Приїхавши до Києва з сім'єю, щоб провести свята серед приятелів, він несподівано захворів; раптом відкрилася гостра хвороба — мабуть, наслідок рани, отриманої на галицькім фронті, коли куля прошила йому живіт. І за кілька днів його не стало.

Не стало людини безмірно дорогої для всіх, хто знав його ближче, і безмірно цінної в нинішніх відповідальних часах. Не стало щирого, великодушного патріота, з гарячим серцем, а з холодною головою, з глибоким і тонким розумом, з широким світоглядом, — культурної, високоцивілізованої людини, европейської в кращім розумінню слова.

Син дрогобицького коваля, з талановитої, багатообдарованої сім'ї, він пройшов вищу школу в Львівськім університеті в 1900-х роках і намірявся присвятитися спеціяльно педагогії: призначався до університетської катедри педагогіки, відбув для сього заграничні подорожі, але звісні обставини галицького життя скоро розвіяли сі пляни. Молодий Коссак пішов на вчителя учительської семінарії, і "в інтересах

* 1926 р. (Ред.)

служби" скоро опинився в Західній Польщі, серед поляків — як то бувало звичайно з молодими українськими педагогами, які занадто багато виявляли інтересу до громадських відносин своєї батьківщини. Молоді літа його пройшли таким чином в малім, провінціяльнім польськім місті, і тільки за кілька років перед війною повернено його на Українську Галичину: до Чорткова. Тут протягом кількох літ він розвинув незвичайно широку організаційну діяльність. Розуміється, чисто політична робота була для нього закрита, як для людини, що займала "державну посаду". Він працював як організатор і люстратор читалень "Просвіти" та її кооперативних і господарських гуртків, кружків "Сільського Господаря" (сільсько-господарської кооперації) і сокільських (гімнастичних) громад; неустанно їздив, організував віча (мітинґи), виявив незвичайний хист оратора-аґітатора, високо підняв організованість і свідомість селянства в своїм повіті, і став одним з найбільш популярних і авторитетних діячів Галицького Поділля.

Се яскраво виявилось, коли з початком війни він кинувся до організації Січових Стрільців і став на чолі їх перших континґентів. Людина делікатної, вражливої на красу і комфорт життя вдачі, яка, за її власними словами, "не любила, як стріляють" і нераз переходила, в тяжких переживаннях, гострі психічні кризи, вона під впливами визвольних ідей і почуття громадського обов'язку, так, як їх розуміла, всіми своїми силами віддається організації січового стрілецтва. Скоро чотири брати Коссаки стали одною з найпопулярніших її прояв. Молодший брат, Гринь Коссак став полковником стрілецького війська, Іван сотником і в тяжких умовах, не відступаючи ні перед невигодами, ні перед небезпеками, проробив цю кампанію, вносячи в сі воєнні пригоди поруч героїчного ентузіязму всю м'якість і сердечність своєї натури.

Коли за австро-російською війною прийшла українсько-польська боротьба за Галичину, небіжчик став в перших рядах нової кампанії. На нього спало тяжке завдання відстоювати північний фронт, його праве крило, на північний схід від Львова. При обороні Жовкви він був ранений в живіт, але куля пройшла так щасливо, "що найкращий хірург не потрапив би краще її попровадити", як, бувало, говорив покійний. Що не зовсім щасливо, се показала його нагла хвороба, що перервала його життя. Але се життя продовжилось бодай на тих вісім літ — повних кипучої, яскравої, незвичайно многосторонньої діяльности. Після нещасливого закінчення галицької війни покійний виїхав до Риму як військовий аташе і уповноважений в справах воєннополонених українців. На сій позиції він придбав собі чималу популярність і повагу в міжнародніх римських кругах, живі симпатії наших воєннополонених. Але тяжкі картини страждань наших людей в концентраційних таборах на безвіднім і мертвім острові Азінарі зробили на нього таке болюче враження, що кінець кінцем се скінчилось у нього нервовою хоробою і довгим спочинком у санаторії у Відні.

Відійшовши від сих тяжких переживань, він зіставсь у Відні, беручи дуже живу, діяльну і авторитетну ролю в життю західно-української еміґрації, сповняв ріжні політичні доручення її, а заразом став одним з ініціяторів організації помочі голодаючим на Україні, під час голодівки 1921-22 року. В сій власне роботі я мав нагоду ближче пізнати покійного, його великодушну, гуманну вдачу, заразом його енерґію, діловитість, точність, роботячість та незвичайну обережність і тактовність, яку він вносив в кожду роботу. Він потім блискучо виявив сі прикмети, переїхавши восени 1925 року на Радянську Україну, до Харкова. Працюючи в сільсько-господарчій кооперації, потім в Комунальнім Банку, він заразом став діяльним і незвичайно цінним членом нашої історичної громадки, помагаючи їй реалізувати ріжні видавничі пляни. Саме мав стати членом колеґії Державного Видавництва України, коли несподівана недуга вирвала його з наших рядів і положила кінець ріжним видавничим плянам.

Писав багато як публіцист, мемуарист і белетрист. Глибокі переживання з воєнних років він старався закріпити в півбелетристичних образках, почасти публікованих в ріжних періодиках. Повна збірка їх чекає видання й повинна бути пам'яткою сього гарного, незвичайно цінного, так передчасно перерваного життя!

(*"Україна"*, кн. 6, Київ, 1926 р.)

Іван Коссак

АВТОБІОГРАФІЯ

Народжений в Дрогобичі 11 вересня 1876. Проф. учит. семінарії в Чорткові, голова "Сокола" области Чортків, голова "Сільського Господаря", директор кредит. тов. "Народний Дім", основник укр. прив. гімназії в Чорткові, перевів стрілецьку організацію в Чортківщині, а в дні інвазії московської в Чорткові пробився з 200 чортківськими стрільцями через Бучач, Станиславів до Стрия, місця загальної збірки УСС. ("Волосся ясне, очі пивні, 10. IX. 1914 іменов. сотником УСС". з Гол. Книги УСС).

1. X. 1914 сотня під моїм проводом стає в бойову лінію на північ від Свалява (Закарп. Україна). 14. X. сотня перша переправляється коло села Тишівниці через ріку Стрий, обсаджує верхи на лівім березі і хоронить переправу через Стрий 129-ої бриґади. Відтак сотня приділена до відділу "Нахріхтендеташман", що стоїть під командою отамана Грицька Коссака, переходить через Орів, Урич, Східницю, Борислав, Трускавець, Стебник, Гаї. 19. X. сотник І. Коссак з 8 уланами, щоб основніше пізнати московські сили і позиції, старається через Стебник, Солець

дістатися до Дрогобича (рідного міста). На Гірці під Дрогобичем сотня І. Коссака з 8 уланами розбиває сотню донських козаків і в неділю о год. 11-ій в полудне сотник І. Коссак в'їжджає бравурно до рідного міста Дрогобича, вітаний ентузіястично населенням цілого міста. Освободжує полонених австр. вояків, між ними 5 УСС. Конферує з Управою міста і збирає дуже важні відомості про силу і позиції ворога. (Відвідує стареньких родичів).

Два дні опісля бере участь в битві під Дрогобичем, де УСС під проводом отам. Г. Коссака добули московські позиції і зайняли лівий беріг Тисьмениці.

Кілька днів опісля в великій битві під Дрогобичем стоїть зі стрільцями на лівім крилі 129 бриґади на узгір'ях між Губичами і Дережичами, маючи проти себе кілька батальйонів російської піхоти і 2 сотні козаків. Зручним і рішучим маневром рятує сотню від загину, боронячи опісля спільно з батальйоном ляндштурми відворот цілої бриґади. В битві під Уличном боронить моя сотня відворот разом зі сотнею Букшованого.

1. XI. 1914 приділений до штабу 129 бриґади як ординансовий офіцер.

(Жовтень 1914 р. Архів УСС. Оригінал. Опублікував д-р Степан Рівецький)

Д-Р ІВАН ЛАЗОР

Д-р Іван Лазор, колишній старшина Леґіону Українських Січових Стрільців і Української Галицької Армії, був під час польської окупації учителем Української Дівочої Учительської Семінарії Василіянок і Української Гімназії "Рідної Школи" ім. Івана Франка в Дрогобичі й адвокатом у Мединичах.

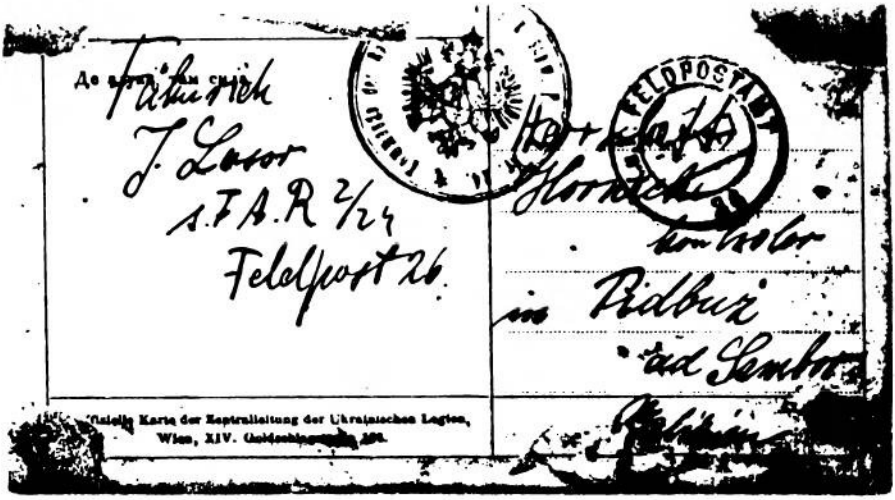
В Америці від 1966 р. був членом Редакційної Колеґії Збірника, який появився вже після його смерти в 1973 р. п. з. "Дрогобиччина — Земля Івана Франка".

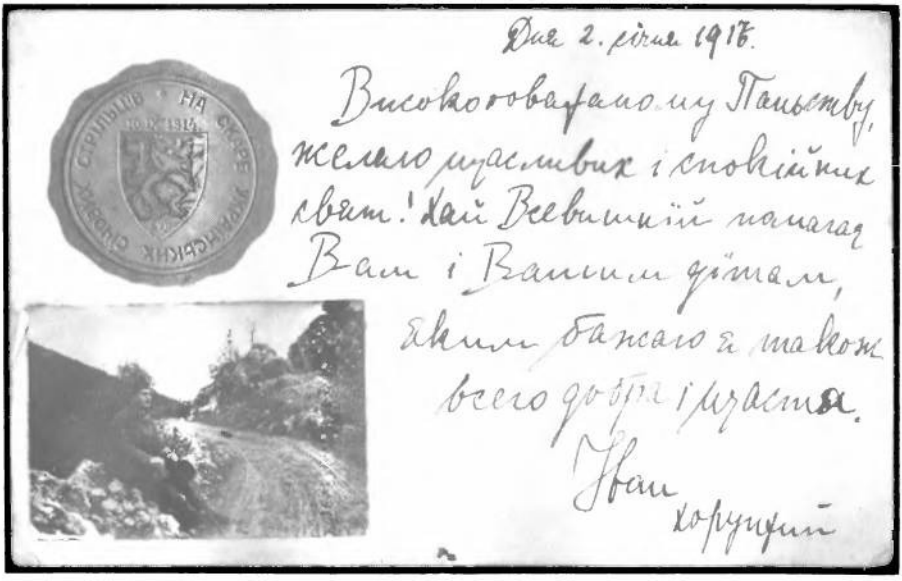
Помер, після довгої й тяжкої недуги, на 74-ому році життя 23 квітня 1967 р. в Камдені біля Філядельфії.

Похований на цвинтарі на Факс-Чейсі у Філядельфії.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Редакція

Офіційна поштова картка Головної Управи Легіону Українських Січових Стрільців з побажаннями родині Олександра Горницького в Підбужі з нагоди Різдва 1917 р. від фронтовика хорунжого УСС Івана Лазора з наклеєною на ній його фотографією.

МИРОСЛАВ МАРИНОВИЧ

Мирослав Маринович народився в січні* 1949 р. в Дрогобичі, одружений з Раїсою Сергійчук, має дочку Мирославу. Кінчав львівський політехнічний інститут і став інженером. Працював за професією в Києві, а згодом був перекладачем.

Належав до співосновників Української групи сприяння Гельсінській угоді. Його підпис видно на кількох меморандумах, зверненнях та листах до компетентних чинників.

В Меморандумі ч. 1 Українська гельсінська група у 1976 р. писала: "Український нарід, котрий протягом багатьох століть не зазнав голоду, у 1933 р. втратив понад 6 мільонів осіб, які загинули від голодової смерти. То був всенародний голод, створений органами влади — хліб відбирали до останнього зерна... Коли до цього додамо мільйони розкуркулених, котрих цілими родинами висилали на Сибір, де вони помирали, то лише за якихсь три роки (1930-1933) ми нарахуємо не менше десяти мільйонів свідомо знищених українців. Четверта частина українського населення! А ще був 1937 р., коли українських в'язнів розстрілювали сотнями тисяч. Ще була війна з Німеччиною, котра також знищила не менше, як 7-8 мільйонів українських людей. А після тієї війни почалася інша війна — знищення Української Повстанської Армії (УПА), котра підняла зброю проти Гітлера і не склала її тоді, коли жадав Сталін..." 23 квітня 1977 р. Мариновича арештували в Києві під закидом антирадянської аґітації за ст. 62 КК УССР. Йому приписали виготовлювання та ширення документів Української гельсінкської групи. Слідство тривало 11 місяців. Судив його київський обласний суд у Василькові. На суді свідчили в його обороні О. Бердник, Н. Світлична, сестра і дружина, а теж зачитані були зізнання недужого Б. Антоненка-Давидовича. Незважаючи на те, Мариновича засудили на 7 років табо-

* 4 січня. (Ред.)

ру суворого режиму і 5 років заслання. Покарання відбував у таборі ч. 36 у Пермській області".

Група політичних в'язнів з Мариновичем писала заяви в різні совєтські установи, протестуючи проти життєвих умовин в таборі і брала участь у декаді змагань народів за незалежність. Згодом часто проголошували голодівки.

Маринович брав участь в боротьбі за право жити окремо від кримінальних в'язнів. Майже не було дня, щоб політичні в'язні не мали непорозумінь з начальством. Так минув 1980 і 1981 роки. У 1982 р. Маринович був допитуваний у справі М. Гориня.

Разом з іншими був покараний на 15 днів ШІЗО за відзначення Великодня і читання молитви. Співробітник КҐБ Черепанов погрожував, що вб'є Мариновича. Він включався у численні акції в справі жахливої медичної обслуги в'язнів.

Разом з іншими в'язнями писав листи до державного секретаря США Шульца і президента Реґена, щоб створено міжнародну Комісію для інспекції совєтських політичних в'язнів.

З приводу арешту М. Руденка і О. Тихого, М. Маринович підписав збірний відкритий лист урядам країн, які підписали Гельсінкські угоди, в якому, між іншим, він ось що писав: "Ми проголошуємо S.O.S. (Спасайте наші душі!) з глибин соціяльного інферна, з пекла беззаконня, якого ще не знала історія. Справа не в маштабах насильства і не в методах — ми знали більш жорстокі методи Сталіна і Берії. Справа в тому, що ми наблизилися до деґрадації людської душі, коли пропадає віра у слово, закон, честь, розум і любов. Світ стає великою пустелею і серед цієї пустелі чути лише гарчання шакалів і гадів".

(*"Америка"*, ч. 71, 2 травня 1985 р.)

ІДА

Д-Р ІВАН МАРТИНЮК

13 серпня 1975 р. в одному з домів для старців у Філядельфії тихцем залишив цю "долину плачу" на 88-му році життя колишній сотник (з поля бою) Української Галицької Армії, довголітній адвокат і суспільний діяч у Мединичах і в Дрогобичі, доктор права сл. п. Іван Мартинюк.

Кілька важливіших подій і дат із життєпису Івана Мартинюка[1]

Народився він 16 травня 1887 р. в селі Дуб'є, повіту Броди, в селянській родині Іллі та Марії як четверта дитина (одна дочка й три сини) за австрійсько-польського панування в Західній Україні. Народню школу покінчив у Дуб'ї, а гімназію (німецьку) в Бродах. По матурі відбув одноріч ну військову службу в австрійській армії, а після того закінчив одноріч ну торговельну школу у Відні. Працюючи в банку в містечку Болехові на Прикарпатті коло Стрия, одночасно студіював право, яке закінчив адвокатським іспитом аж по Першій світовій війні в 1922 р. Під час Першої світової війни служив в австрійській армії в ранзі поручника ("оберляйтнанта"), а згодом в Українській Галицькій Армії в ступені сотника (капітана). 22 листопада 1921 р. одружився з Наталією Косоноцькою, дочкою відомого душпастиря в Подільцях над Дністром, Рудківського повіту. Подружжя мало троє дітей: Ліду, Ігоря й Богданну. В 1923 р. д-р І. Мартинюк відкрив адвокатську канцелярію в містечку Мединичах коло Дрогобича й провадив її аж до 1939 р. За першої большевицької окупації Західньої України переїхав зріднею в Дрогобич і тут працював книговодом в 1939-1941 рр. Під час німецької окупації (1941-1944) залишаючись у Дрогобичі, д-р Іван Мартинюк відкрив

1. На основі писемних і усних свідчень Дост. Вдови по І. Мартинюкові пані Наталії та 50-літнього моєго знайомства й співпраці з Покійним.

поновно адвокатську канцелярію й одночасно був головою Українського Допомогового Комітету на Дрогобицьку область аж до літа 1944 р. З відступом німців переїхав зріднею в 1944 р. на Словаччину, а звідси в 1945 р. до Реґенсбурґу в Баварії, де проживав у таборі "Ді-Пі" до 1949 р. Восени 1949 р. переїхав до США й поселився в Ню-Гейвені, Коннектікат, де працював фізично в Єйлському університеті аж до пенсії. Звідси по десятьох роках переїхав на постійний побут у Філядельфію. Тут і помер по довгій недузі 13 серпня 1975 р. і похований 16 серпня у Факс-Чейсі. Залишились по ньому: Достойна вдова Наталія, яка померла в 1980 р., обидві дочки й унук Ігор, що живут у різних містах США.

*
* *

Вже на основі вищеподаної короткої біографії ми бачимо, що це була визначніша постать українського інтеліґента першої половини XX-го сторіччя. Коли ж, крім того, проаналізувати вищеподану "книгу життя" основніше в світлі тодішніх суспільно-політичних обставин, відкривається вся драма не тільки одного українця, але й книга буття й боротьбы України в новітніх часах.

По-перше, гірка була доля малого Івася, української селянської дитини, що вже в дитинстві стратив батька й мусів сам пробиватись до "ясних зір" у чужих школах "на нашій, не своїй землі"... Бідна мати-вдова, маючи четверо дітей на утриманні, небагато могла допомогти наймолодшому між ними, що конче хотів бути "паном". Але як могла, так свого любимця в люди випихала. Коли ж Івась трохи змужнів, то у вищих гімназійних клясах не тільки, що сам себе утримував, але, бувало, ще й мамі пару корон (з приватних лекцій) посилав. Гімназію покінчив матурою-іспитом зрілости відмінно. Українська національна свідомість формувалась у душі юнака І. Мартинюка під впливом таємних гуртків, які тоді діяли в усіх середніх і вищих школах поневоленої України — на Сході під Росією, а на Заході під Австрією.

По закінченні гімназії прийшла обов'язкова однорічна військова служба в австрійській армії. І. Мартинюк кінчає її в ранзі хорунжого ("кадет-аспіранта"). Відбувши військову службу (вона для всіх гімназійних абсольвентів була обов'язкова, а їх чомусь називано "Айн-еріґе Фрайвілліґе" — "однорічними добровольцями"!), Іван Мартинюк не може дозволити собі на дальші студії через брак фінансів, тож кінчає однорічну торговельну школу у Відні й приймає працю в Болехові. Щойно тоді, маючи вже фінансову базу, вписується на відділ права й подібно, як багато його сучасників, не маючи жадної державної фінансової піддержки, "комбінує" свої студії з працею, що, очевидно, розтягається на довші роки. І ось серед цієї тяжкої праці застає Івана Марти-

нюка Перша світова війна. Як запасний старшина, а до того ще й молодший, він один з перших попадає на фронт і повних чотири роки цей молодий український інтеліґент у ранзі австрійського старшини мусить рискувати своїм життям і битися за імперські інтереси окупантів України... Тяжку муку сумління мусів проходити тоді кожний свідомий український старшина чи козак, коли в тих дивних часах , бувало, українець (з австрійської армії) мусів ставати до боротьби проти українця (в російській армії) й проливати українську кров не за добро й волю України, але звичайно за Її дальше поневолення!...

Та небеса змилосердились і над нами! На руїнах обох імперій — окупантів українських земель почала родитись у 1917-1918 роках Воля України. Треба було тільки її захистити. Поручник Іван Мартинюк один з перших голоситься до військової служби Україні й уже як старшина українсьної армії бореться за Її волю. Рада Державних Секретарів, за підписом Прем'єра д-ра Ісидора Голубовича та міністра війни полк. Дмитра Вітовського, іменує колишнього "оберляйтнанта" австрійської армії Івана Мартинюка 14 грудня 1918 р. сотником УГА (Української Галицької Армії) в рядах піхоти Золочівської Окружної Команди (Другий Корпус, 4-та бриґада).[2] З ентузіязмом кидається молодий сотник уже своєї рідної армії в боротьбу за Рідну Землю й повних майже три роки проводить на полях боїв чи в організаціях запілля, пройшовши почерез усі перемоги й тріюмфи (проголошення Соборности України в січні 1919 р. і Чортківська офензива в червні 1919 р.), згодом невдачі й трагедії ("Чотирикутник смерти") й накінець — найбільшу трагедію, як Україні встоятись не було сили...

Неволею в польських таборах полонених І. Мартинюк кінчає перший, хоч і трагічний, але все ж таки і героїчний період свого життя. Як справжній лицар не зражується він невдачами і, коли крісом не пощастило здобути волю Україні (через політичну сліпоту Західного Світу та нашу непідготованість до "великих роковин"), так тоді кол. сотник УГА шукає інших доріг...

В 1920-их рр. Іван Мартинюк (тоді вже доктор права) починає свій другий період життя. Склавши в 1922 р. адвокатський іспит, він міняє старшинську шаблю на перо, а одностріл сотника на адвокатську тоґу. В 1923 р. переїздить він зріднею в містечко Мединичі на адвокатську працю. Тут, крім своєї професійної праці, кидається він зразу у вир громадської діяльности в усіх ділянках народного життя в цьому судовому районі. Йому до помочі стають такі визначні громадські діячі, як парох села Ріпчиць о. декан Пантелеймон Малецький, адвокат, кол.

---

2. "Вісник Державного Секретаріяту Військових Справ" ч. 5, 31 січня 1919 р. в збірнику "УГА — Матеріяли до історії", Вінніпеґ, 1960 р., В-во Дм. Микитюка, т. І, ст. 301-303.

четар УГА й учитель учительської семінарії СС Василіянок і української гімназії в Дрогобичі д-р Іван Лазор,[3] свідоміші селяни й кількох студентів. Проживаючи в сусідньому селі, я вже як гімназист запізнався з д-ром І. Мартинюком у 1926 р. та разом з моїм пок. Батьком був його найближчим співробітником. Направду, нам студентам (Олекса Стецьків з Опарів, обидва Шеховичі з Криниці, Ґовда з Горуцька) було приємно співпрацювати з "меценасом" д-ром І. Мартинюком, бо ж була то людина мила, висококультурна й релігійна, а при цьому дуже скромна, якій далеким був великоміський цинізм. Що Мединицький район, який аж до 1920-их рр. був запущений, став у 1930-их свідомим українським бастіоном на крайньому сході Дрогобицького повіту, то в цьому головна заслуга д-ра Івана Мартинюка і пароха Ріпчиць о. П. Малецького та їх співробітників з Мединицького району. На протязі п'ятнадцяти літ цей район покрився густою сіткою "Просвіт", "Рідних Шкіл", молочарень "Маслосоюзу", кооператив і т. п. В 1930-их рр. з наших сіл вивтікали жидівські лихварі зі своїми корчмами, а на їхнє місце прийшли дясятки студентів і студенток та українські культурно-економічні установи. "Спренжиста" ("енерґійна" — Ред.) польска поліція в Мединичах мала багато мороки з мединицьким адвокатом та його співробітниками в районі...

"Та не довго сонце гріло... Запекло, почервоніло і рай запалило". (Тарас Шевченко). В 1939-1944 рр. над Україною гураґаном пролетіла Друга світова війна. Тоді терпінням і хрестам у житті І. Мартинюка й усієї України не було кінця. Цей третій період його життя — це одна страшна Голгота як для нього, так і для всього українського народу.

Коли у вересні 1939 р. червона лявіна залила Західну Україну, д-р І. Мартинюк не спасається, як багато інших, утечею на Захід, але залишається з народом. "Сумління не дозволяє мені залишити нарід без проводу" — відповідав твердо на спокуси втечі. Змінив він тільки місце й рід праці, переїхавши в Дрогобич. Тут він прийняв працю за своєю першою професією книговода, ставши "главвбухом", тобто головним бухгальтером міста. Які присікання й страхіття довелося йому пережити в большевицькому "раю" протягом цих 22-х місяців першого "визволення", знає тільки той, хто жив під московсько-большевицьким режимом. Про цей період не міг пок. І. Мартинюк спокійно оповідати навіть тоді, коли жив уже на вільній землі Вашінґтона. Йому постійно стояли перед очима десятки тисяч неповинно помордованих жертв — живцем замурованих у підземеллях чи закопаних у землі московським НКВД.

---

3. Помер 23 квітня 1967 р. в Камдені біля Філядельфії, ЗСА.

Коли ж у червні 1941 р. на зміну червоному упиреві з Москви прийшов з Берліну брунатний з труп'ячою головкою на шапці, то він замість обіцяної волі в "Новій Європі" приніс в Україну справжнє пекло. Рятуючись від громадського хаосу, українці організуються в "Допомогові Комітети", бо ж новий окупант строго заборонив усякі політичні й суспільні організації.

І хоч тоді в Дрогобичі жило багато українських інтеліґентів, то скоро, після короткого головування д-ра Петра Гнатова, саме на плечі д-ра Івана Мартинюка паде важкий хрест — головування в Українському Окружному Допомоговому Комітеті на всю Дрогобицьку область, тобто на ціле Дрогобицько-самбірське Прикарпаття, бо в серпні 1943 р. зліквідовано Самбірську округу, прилучивши її в цілості до Дрогобицької, отже відповідальність за півмільйона українців у критичних воєнних часах!!!

Запаморочені хвилевими перемогами на всіх фронтах гітлерівці проводять свою звіринну політику й починають тотальне винищування українців, щоб зробити місце для німецьких "надлюдей"... Отож заскрипіли шибениці і на дрогобицькому Ринку й почались розстріли свідомих українців.

Очевидно, українці не могли спокійно ждати ганебної смерти. Тож повели вони підпільну боротьбу проти гітлерівських окупантів, під проводом ОУН і УПА. Ця боротьба відбивалась страшним гомоном також у канцеляріях дрогобицького Допомогового Комітету, якого Голову німці часто змушували бути присутнім на щотижневих екзекуціях найкращих українських патріотів. Своїм головним завданням на невдячному становищі голови Допомогового Комітету І. Мартинюк уважав рятувати українське населення области від знищення з рук жорстоких окупантів. В розмовах з українцями він часто повторяв фразу: "Ми мусимо тепер рятувати субстанцію нашого народу!" Він інтервеніював у німецькому Старостві й у їхній поліції в справах арештованих, часто зовсім невинно, українців і як адвокат виступав на судових процесах в їхній обороні. І так майже три роки! Перенести це все й пережити, крім десяток інших пекучих життєвих справ, які градом засипали Допомоговий Комітет, міг тільки загартований суспільний діяч, кол. старшина УГА й такий патріот, яким був дуже скромний сл. п. д-р Іван Мартинюк і йому подібні: перший завжди до праці й постійно готовий піти на жертву для рідного народу, а останній, коли йде про похвали. Що так справді воно було, свідчить не тільки вищесказане, але й такі два факти: 1) Коли прийшлось ограмізувати 1-шу Українську Дивізію "Галичина", він як кол. військових і реальний політик глибоко розумів, що державу треба виборoти модерною зброєю й великим жертвами, і тому один з перших вислав своєго єдиного сина студента Ігоря в ряди Дивізії та вже ніколи більше його не побачив (по поразці Дивізії Ігор, кажуть, перейшов до

УПА і, мабуть, загинув смертю героя в Карпатах). 2) Як вислужений старшина УГА в ранзі сотника (з поля бою!) І. Мартинюк рішуче не погоджувався з військовими авансами, що їх так обильно фабрикують на еміґрації. "Волю тисячу разів" — казав він — "гідність сотника з поля бою, ніж ступінь "еміґраційного генерала". Ось так він відмовлявся від штучних почестей. Таким був сл. п. ДОКТОР ПРАВА й кол. СОТНИК УГА Іван Мартинюк! В що він вірив і проповідував на словах, це переводив у діла — великі діла!

*
* *

З глибоким болем у серці, приневолений обставинами і своїм старшим віком, покидав Покійний Рідну Землю восени 1944 р. Важкі особисті й всенародні переживання на протязі півсторіччя не дозволили йому ще вчетверте залишитися знову на полі бою. Із сотнями тисяч своїх рідних братів і сестер пішов на гірке переселення українського політичного еміґранта, щоб хоч на старість знайти трохи спокою. На жаль, і в цьому четвертому періоді свого життя, періоді, що розтягнувся аж на 30 літ, довелося йому нести тяжкий хрест не тільки в національному, але й у родинному та особистому житті... Він гідно себе держав, бо твердо вірив у Боже милосердя й справедливість. Завжди, на протязі свого майже 90-літнього життя, був скромним, працьовитим і жертвенним патріотом.

За те все Д-р Іван Мартинюк, Сотник УГА, нехай залишиться в нашій пам'яті світлим прикладом справжнього патріота для грядучих поколінь!

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ І СЛАВА З РОДУ В РІД!!!

ЛЮБОМИР РИХТИЦЬКИЙ

Любомир Рихтицький

В суботу 16 липня 1983 р. в Чікаґо несподівано помер визначний дрогобичанин, видатний письменник, журналіст, громадський і культурний діяч та член провідних клітин ОУН Любомир Рихтицький.

Щоб дати змогу всім нашим землякам ознайомитися з його життям і творчістю й навіки зберегти між нами пам'ять про нього, передруковуємо в нашому збірнику з часопису "Гомін України", якого він був співробітником, його коротку автобіографію й присвячену йому статтю письменниці Оксани Керч.

Редакція

Любомир Рихтицький

АВТОБІОГРАФІЯ

Степан Любомир Рихтицький, літературне псевдо Степан Любомирський, народжений 21 квітня 1921 року в Дрогобичі, в Україні, з батьків Евгенії з Божемських і Осипа Рихтицького. Батько помер в час

російської окупації в жовтні 1940 року, мати живе на терені США. Гімназію закінчив в Дрогобичі в червні 1940 року, був студентом хемії і лісництва Львівського Університету до часу відходу до Дивізії, тобто до 17 липня 1943 року. В Дивізії перейшов підстаршинський вишкіл та старшинську артилерійську школу і відбув фронтову службу в 9-ій Батерії Артилерійського Полка Дивізії. Перебув два роки англійського полону і в 1947 році студіював журналістику в Реґенсбурзі на УТГІ. Оженився в 1949 році з Дарією з Мельниковичів, має троє дітей: Тамару, Нестора і Ксеню, розвівся, оженився вдруге в 1968 році з Зеною з Матлів.

Писати почав ще в юнацьких роках і вперше друкувався в квітні 1937 року в журналі "Світ Дитини" під редакцією Михайла Таранька. Деякі готові рукописи, написані під час військової служби, пропали у фронтових діях. Після війни, ще в полоні продовжав свої літературні зацікавлення і з того часу його машинка до писання не перестає стукотіти (список залучено).

Пляни на майбутнє? Працювати дальше в організаціях Українського Визвольного Фронту, писати і що найважніше — знаходити видавців. Кілька рукописів вже готові до друку, щось нове на машинці. А решта — в Божих руках!" (Цю автобіографічну нотатку Автор написав на прохання д-ра Богдана Стебельського в 1981 р. — Ред. "Дрогобиччини").

(Богдан Стебельський. *Любомир Рихтицький.* "Література і Мистецтво", місячний додаток "Гомону України", жовтень 1984 р.)

Оксана Керч

ВОЯК, ПИСЬМЕННИК, ЖУРНАЛІСТ

Ім'я Степана Любомирського (Любомира Рихтицького) появилося в п'ятдесятих роках на широких полях українського ісходу й давало тисячним масам вигнанців сурогат боротьби, відгомін якої доходив з рідних земель в далекі ліси Канади, арґентінську пампу, на далекий острів Астралії. Разом з вістками про боротьбу УПА з двома-трьома документами воїнів УПА, утриваленими у формі щоденника командира Степана Хріна та чотового Островерха, повісті Степана Любомирського були бальзамом на рани тих людей, що починали нове життя в новому світі, не маючи сили забути й відірватись від покинутої України. Згадані щоденники порушували найніжніші струни душі, витискали гіркі сльози, бо ж командири в геройській боротьбі клали свої юні голови, а повісті Любомирського всупереч свідомості, що це тільки літературні твори, викликали може й неоправдані надії, що не все ще

утрачене, що боротьба в підпіллі триває і вона мусить увінчатися перемогою. Читач вірив авторові, що його герої переможуть. Що ж подавало ті надії? Повісті Любомирського були чимсь зовсім новим, першою ластівкою в нашій літературі. Читачеві здавалося, що герої тих повістей живі люди, місця, куди просувалися вони з високо піднесеним коміром дощовика, — реальні. Ми знали добре тих молодих людей з насуненим на очі капелюхом, з тим піднесеним коміром, що закривав половину обличчя. Це були наші товариші. Ми зустрічали їх в студентських домівках, на вулицях наших міст. Вони виконували сміливі напади на поштові будинки, вони вривалися до совєтського консуляту, вони робили атентат на польських винищувачів українського населення Галичини. І разом з тим вони з'являлися в несподівану хвилину серед нас з звичайним усміхом на молодому обличчі, нічим не відрізняючись від молоді тих років.

Степана Любомирського знали дивізійники, дрогобичани, ті, що після війни опинилися в Мюнхені. Але для нас, що попали в інші зони окупованої Европи, автор повістей був великою невідомою. Ми уявляли собі його як героя його повістей. Чомусь здавалося, що він мусів бути теж підпільником, — так добре знав закони підпільної боротьби і пише так, якби знаходився в найцентральнішому місці акції.

У нас збереглися повісті Степана Любомирського, пожовклі картки, обчитані вдесяте різними читачами. Їх читали ми, наші діти, приятелі, знайомі. Ці повісті були нашою візитовою карточкою для так званої старої еміґрації Арґентіни, довгі роки оббріхуваної совєтською аґентурою, що ми зрадили свій народ і втекли з України від його гніву. Ми давали читати ці книжки різним особам — і тим, що вірили нам, і тим, що слухали повсякденної московської пропаґанди, і тим, що служили москалям за шмат гнилої ковбаси. Чи переконали ми тих останніх, трудно сказати, але в той спосіб ми доливали по краплі в неспокійні душі обманених сумніви і недовір'я до ворожої аґентури, яка, обіцюючи золоті гори, підготовляла темні маси еміґрантів до повернення "на родіну"...

В нас є докази на те, що деякі, що вже готувалися віддати арґентінські пашпорти й брати совєтські, відмовилися від цього й казали: ми ще почекаємо. Жили довго так, поживемо ще...

Пройшли роки. Написавши й видавши в Мюнхені книжки, Любомирський не замовк. Чи мав він добру критику на свої твори, вже не пам'ятаємо. Чи оцінив хто ці нашвидкоруч, немов поспішаючи, змальовані неймовірні пригоди підпільників, чи віддали молодому авторові належне? В ті часи таборових республік наша література переживала золоту епоху. Багато старших письменників, зі славним ім'ям, особливо зі східньої України, а також молоді таланти, що тільки у вільному світі мали можливість вияву, писали й друкували і на них звернули увагу.

Були шукання форм, ідеологічні суперечності, полемічні двобої, шукання розв'язки іноді нерозв'язаних проблем. В гаморі тих боїв загубилося ім'я автора прецікавих пригодницьких повістей, що могли започаткувати новий період української літератури. Любомирський виїхав як сотні інших з Европи за океан в пошуках можливостей вижити, закласти родину. Він набув професію, опанував мову, що дало йому можливість жити в новому світі, і далі працював. Одна повість — "Прометеїв вогонь" появилася в Англії, а три рукописи чекають їх появи.

Коли з'явилася одного дня можливість створити український фільм, ім'я Любомирського виникло враз з безгоміння — за його сценаріями появилися перші спроби українського фільму. Це можна було передбачити. Адже ж "Жорстокі світаники" і "Ніколи не забуду" якнайкраще надавалися для фільму. Кіномистецтво надзвичайно дорога галузь культури й, щоб бути на тому рівні, на якому воно сьогодні стоїть, потрібно дуже багато досвіду, смаку й професійности. І все ж при наявності аматорів та при недостачі режисера, фільми з повістей Любомирського мали всі дані бути добрим почином. Незважаючи на вищезгадані мінуси, вони залишаться в нашій молодій кінопродукції мистецьким фактом завдяки повістям Любомирського.

Слава Любомирського як автора сценаріїв знову канула в безвісті, щоб його талант знайшов собі нове й надійне місце в журналістиці. Виринув журналіст вже під правдивим ім'ям Любомир Рихтицький. Читачі його статтей знайшли в ньому дивовижно працьовитого журналіста, який поза заробітковою працею, що забирала в нього цілий день, знаходив сили для читання і писання з таким молодечим запалом і з таким почуттям відповідальности, яка загрівала його у важкі повоєнні роки до письменницької праці. Він знав, про що і як писати. Роки журналістичної праці в гіркі часи еміґрантського безвихіддя боролися за бути чи не бути українському духові в чужому світі і треба признати, що так, як колись молодечі повісті, так зрілі погляди тверезого політика поклали слід на нашому житті.

З тієї пори для нас Любомирський-Рихтицький став близькою особою, якої не бачивши ввічі, ми мали з ним постійний духовний зв'язок. І ось одного разу несподівано ми зустрілись і познайомились з ним у Чікаґо, де він жив до останніх своїх днів. Він виявився саме таким, яким можна було собі його уявляти по прочитанні його повістей. Високий, з манерами справжнього джентлмена, дотепний, розумний і скромний. Ось так міг виглядати герой його повістей — підпільник, вояк, патріот. Вояцька постава й тонка інтеліґенція, підсилена вічним шуканням і вічним вдосконалюванням, доповнювали образ.

І ось його не стало. Так нежданно, так скоро обірвалася нитка його неспокійного, твердого життя. Залишився після нього чималий баґаж

статтей, коментарів і добра пам'ять про людину, що віддавала громаді свої сили й час. І залишилися пожовклі сторінки розтріпаних від старости книжок — тих пригодницьких історій, на яких виховувалося наше покоління і погано було б, якби на них не вчилися щирого патріотизму наші внуки, які України не бачили і ніякого уявлення не мають про героїчні вчинки українських підпільників, що поклали молоде життя за волю нашого народу.

Чи не варто було б ці повісті перевидати чи й навіть перекласти на англійську мову? Для прослави минулого і для користи молодим поколінням.

(*"Гомін України"*, 12 жовтня 1983 р.)

СТЕПАН РОШКО

Степан Рошко народився 4 липня 1914 р. в селі Конюхові, Стрийського повіту. Гімназійне навчання, яке почав у Стриї, закінчив іспитом зрілости в Дрогобичі в 1942 р. Як абсольвент однорічної молочарської школи в Стриї він від 1936 р. працював у системі "Маслосоюзу", спершу техніком у районовій молочарні в Журавні, опісля технічним управителем у Мединичах, у Криниці в 1940-41 роках і в Дрогобичі від 1941-го до 1944-го року. Еміґрував до Німеччини, де в Реґенсбурзі два роки студіював економію в УТГІ.

В 1947 р. виїхав до Канади, де спершу працював як організатор "Взаємної Помочі". Після переїзду з Вінніпеґу до Торонто заснував тут у 1950 р. українську книгарню "Арка", де спільно із своїм співвласником працював до останнього часу.

В Торонто одружився з Марією Головатою.

Під час свого побуту в Канаді Степан брав участи у суспільно-громадському та політичному житті не раз на провідних становищах. Активний і провідний член ОУН, він присвятився двом ділянкам —допомозі поневоленій Україні та праці в господарських установах. Допомога Україні була для нього завжди дуже важливою й він, працюючи в системі ОУН, багато допомагав потребуючим.

Був членом багатьох українських організацій, співосновником Пласту в Канаді й працював в організаціях Українського Визвольного Фронту — ЛВУ і СУМ. Був членом, а на протязі певного часу також членом управи, Українського Клюбу Бізнесменів і Професіоналістів у Торонто, керівним уділовцем української гуртівні "ЮБА", членом-уділовцем кредитової спілки "Будучність", "Комюніті Траст Компані", Українського Культурного Центру, де був багато разів, і зокрема на початках, головою річних бенкетів цієї установи, і будівничим видавництва "Гомін України".

Ця коротка згадка про Степана не вичерпує всіх проявів його діяль-

ности — менше важливі залишилися напевно в пам'яті його друзів і знайомих.

Завжди ініціятивний, підприємливий, веселий і товариський, він завоював для себе прихильність, пошану й любов усієї, мабуть, української громади міста Торонто та багатьох українців у Канаді й інших країнах.

Вічна Йому Пам'ять!

(*"Гомін України"*, 14 вересня 1983 р.)

Адольф Гладилович

СТЕПАН РОШКО — ПІДПІЛЬНИК

Спогад

"Тне косар, не спочиває..."

Один за одним покидають цей світ нечисленні вже націоналісти, які в тридцятих і сорокових роках боролися в підпіллі з окупантами.

"Тне косар, не спочиває й ні на кого невважає..." Чергова жертва невблаганного косаря — колишній визначний підпільник Степан Рошко.

Всіх, що знали цю життєрадісну, повну енергії й завзяття людину, засумувала вістка в пресі про те, що 5 вересня 1983 р. в Торонто "відійшов у вічність, після довготривалої недуги, сл. п. Степан Рошко, загальновідомий український патріот, суспільно-громадський і економічний діяч".

Односельчанин Олекси Гасина

Степан Рошко уродженець відомого підкарпатського села Конюхова, колишнього Стрийського повіту. З цього села походили славний Олекса Гасин — "Лицар" і інші видатні українці.

Відвідуючи в 1980 р. Торонто, я зайшов до великої й багатої на українські книжки крамниці "Арка". Мені, як завжди, було приємно при цій нагоді зустрітися з її симпатичним, завжди зайнятим співвласником Степаном Рошком. Ми знайомі ще з Дрогобича, де він за німецької окупації був технічним управителем "Маслосоюзу".

— Я читав у "Визвольному Шляху" ваш спогад про Гасина — сказав він. — Тільки ви зробили там помилку — наш обласний провідник мав псевдонім "Шрам", а не "Гліб".

— Так, це правда — відповів я. — Пізніше я пригадав собі, що він

звався "Шрам". Але яке було його справжнє прізвище, звідки він і що з ним сталося, я й досі не знаю.

Рошко знав добре "Шрама", уродженця села Синевідська Вижнього, яке лежить на південний захід від його родинного села. Він розповів мені про нього.

— "Напишіть спогад про Шрама" — запропонував я йому — і взагалі про ОУН, бо вже небагато залишилося тих, що можуть це зробити.

— Може напишу, але пізніше, бо не маю часу. Як буду мати час, напишу про "Шрама" й вишлю вам поштою.

Листа від нього не було, а потім я довідався, що він важко хворий.

Невідома подія

В своїх спогадах Степан Рошко міг би був написати не тільки про провідника ОУН Дрогобицької области у 1941 р. "Шрама" і про інших визначних націоналістів, але й про цікаві події, в яких він брав участь.

Мені відомо тільки про одну таку подію — передання українським повстанцям вантажу масла "Маслосоюзу" в кінці 1942 р. або на початку 1943 р. Довідався я про це на одних таємних сходинах ОУН. Сходини відбулися незабаром після цієї події, ввечері в кімнаті "Маслосоюзу", який мав своє приміщення в дрогобицькому "Народному Домі". Нас було тоді три або чотири особи. Між ними був і управитель "Маслосоюзу" Степан Рошко, який після сходин випровадив нас на подвір'я й показав, у котрому місці перелізти через паркан, щоб нас ніхто не бачив. На сходинах обговорювано тактику ОУН в умовах жорстокого німецького терору. При цій нагоді Рошко розповів нам про заінсценізований Організацією Українських Націоналістів "напад" на вантажну автомашину, якою везли масло. Ця акція відбулася на котрійсь битій дорозі на південь від Дрогобича й була успішна — масло дістали наші бойові групи, які тоді організувалися в недалеких горах, а управа "Маслосоюзу" повідомила німецьку владу про "напад". Коли б німці знали правду, Ґестапо розстріляло б управу й працівників дрогобицького "Маслосоюзу", хоч, крім Рошка й його співробітника, який також був провідним членом ОУН, мабуть, ніхто інший там не був втаємничений у цю справу.

Н. Н.

Д-Р РОМАН САВОЙКА І ЙОГО РОДИНА

Д-р Роман Савойка, 1892-1945.

Д-р Роман Савойка народився 11 серпня 1892 р. в селі Мількові коло Любачева.

Його батько о. Теодор (нар. 1866 р. в селі Любича-Князі коло Рави Руської, помер 1942 р.) належав до загальновідомих постатей, передусім з уваги на свої проповіді, які вийшли окремими книжками й уважаються унікатом у нашій проповідницькій літературі.

Закінчивши гімназію в Перемишлі, Роман Савойка вивчав у Відні право й торговельні науки. В 1917 р. він тут закінчив правничий факультет університету як доктор права, а пізніше — Торговельну Академію.

Адвокатську практику він відбував у Дрогобичі в канцеляріях д-ра Володимира Ільницького й свого доброго товариша д-ра Івана Блажкевича. Згодом прийняла його Адвокатська Палата в Самборі й він відкрив у Дрогобичі власну адвокатську канцелярію яку вів деякий час у спілці з д-ром І. Блажкевичем. В його канцелярії відбували адвокатську практику мґр. Андрій Геврик і мґр. Адольф Гладилович.

В Дрогобичі д-р Р. Савойка був на цьому терені одним із сімнадцяти українських правних дорадників у нафтових справах і спільником української Михновецької Спілки, яку засновано для видобування нафти в селі Михнівці.

Він був членом управи й деякий час головою Української Музичної Школи, а крім того належав до управ Філії "Просвіти", Повітового Кружка "Рідної Школи" й УНДО (Українського Національного Демократичного Об'єднання).

Його дружина Ольга народилася в Бориславі. Її батько Григорій Іванчук був одним з нечисленних українських власників нафтових теренів у Бориславі, а крім того, мав добра в Свистільниках на Рогатинщині та в Зарваниці на Підгаєччині.

Ольга Савойкова брала активну участь у суспільно-громадському житті Дрогобича, і зокрема належала до управ Філії Українського Народнього Мистецтва й жіночої кооперативи "Труд", яка вела кравецьку майстерню й дівочу школу крою й шиття.

Роман і Ольга Савойки гостили в своєму домі українських малярів-артистів і їм допомагали.

Мали двоє дітей. Віра народилася в Бориславі, а Ліда в Дрогобичі.

Під час першої совєтської окупації родині Савойків пощастило втекти за кордон до Кракова. В цьому місті д-р Р. Савойка вів свою адвокатську канцелярію й, між іншим, працював над чотиримовним правничим словником.

В Кракові родина зазнала важкого удару — 12 серпня 1942 р. померла дружина й мати Ольга. Другим ударом для родини була трагічна доля брата покійної, інженера-хеміка, випускника високої технічної школи в Данціґу (Ґданську), Евстахія Іванчука. В 1943 р. в Кракові німці його заарештували, вивезли до Авшвіцу (Осьвєнціма) і там його вбили. В Кракові помер також у 1942 р. батько Ольги й Евстахія Григорій Іванчук.

Під час свого перебування в Кракові д-р Р. Савойка допоміг багатьом жидівським адвокатам і своїм жидівським клієнтам виїхати до Туреччини.

Коли в 1944 р. большевики наближалися до Кракова, він переїхав з обома доньками до Відня. Тут він дістав від свого конципієнта, який залишився в Кракові, телеграму, щоб негайно туди поїхати для ліквідації Адвокатської Палати. Він вибрався з цією метою в січні 1945 р. до Кракова на кілька днів і вже не вернувся, бо совєтський фронт несподівано посунувся на захід. В Кракові його заарештували большевики й він загинув у большевицькій тюрмі, мабуть, у липні 1945 р.

Віра й Ліда залишилися на деякий час у Відні, чекаючи на звільнення батька. Потім виїхали до Зальцбурґа, а в 1948 р. еміґрували до Америки.

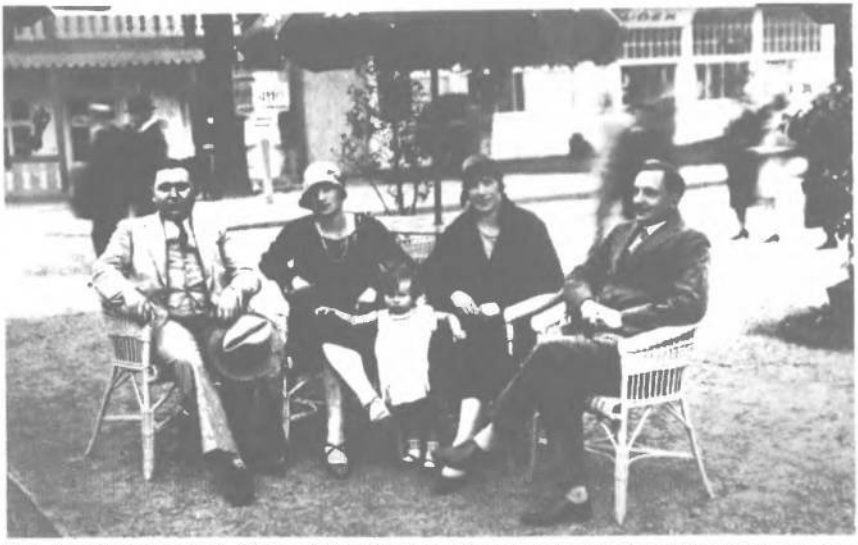
Віра студіювала медицину в Ґрацу в Австрії й закінчила університетські студії з біохемії в Нью-Йорку. Вона працювала в дослідніх біохемічних ляборатоpіях Колюмбійського університету та косметичної й хемічної індустрії (публікації з біохемії шкіри), а в останній час

працює редактором технічних та наукових публікацій з ділянки хемії, біохемії та небезпеки для оточення від радіяції.

Її сестра Ліда закінчила університетські соціологічні студії в Нью-Йорку як дипломований "сошел воркер". Вона вже багато років працює в Американській Католицькій Конференції як директор Леґального Відділу для Іміґрантів. Допомагаючи іміґрантам з цілого світу, вона одержала за свою працю почесний титул доктора права від Католицького Університету в Ню-Рошел (Нью-Йорк) і нагороди від багатьох груп іміґрантів з Південної Америки та слов'янських країн, і особливо від польської групи. Вона перша жінка, що дістала спеціяльну нагороду від жидівської інтернаціональної групи за її гуманітарну працю для іміґрантів-хасидів. Вона була однією з десяти "етнічних нью-йоркців", які дістали від посадника міста Нью-Йорку Кача нагороду за працю для чужинців у цьому місті. В 1984 році етнічні групи в Америці присудили Ліді спеціяльну нагороду за її довголітню гуманітарну працю, а посадник Кач проголосив проклямацією день 24 жовтня "Днем Ліди Савойки". Ліда є головою Нью-Йоркського Загального Комітету для Іміґрації і Натуралізації, який об'єднує сорок іміґраційних організацій, а під час урядування президента Картера була членом Федерального Дорадчого Комітету при Уряді Іміґрації і Натуралізації. Вона є членом Дирекції Українського Інституту Америки та різних американських і етнічних добродійних організацій. Вона координує акцію допомоги українським сеньйорам та організує інтернаціональні етнічні святкування Різдва й Великодня. Про неї часто пишуть в американській пресі Нью-Йорку. Вона виступає на телевізії з інформаціями про іміґраційне право, а американська телевізійна компанія Сі-Бі-Ес виготовила про неї документальний фільм, який показують на програмі "Сандей Морнінґ".

Євгенія Левицька, Ольга Савойкова, їхній батько Григорій Іванчук і д-р Роман Савойка в Карльсбаді коло 1927 р.

Д-р Іван Блажкевич, Ольга Савойкова з Вірою, Розалія Іванчукова і д-р Роман Савойка в Трускавці на початку 1930-их років.

Журналіст і письменник Лев (Льоньо) Лепкий, Ольга Савойкова з Лідою і Вірою і її мати Розалія Іванчукова в Черчі в кінці 1930-их років.

Ліда Савойка з Папою Іваном Павлом II.

Адольф Гладилович

РОМАН САСИК

Роман Сасик

Співробітник третього тому нашого збірника Роман Сасик походить з тих патріотичних заможних родин міста Бориславa, які відіграли важливу ролю в розбудові українського суспільного, культурно-освітнього й економічного життя Дрогобицько-бориславського нафтового басейну.

Його дід Михайло та баба Єлена з Ґерінґів Сасики закупили для двох молодших синів Степана й Василя великий паровий млин у Дрогобичі на Стрийській вулиці. Обидва сини, як і їхній старший брат Евстахій, який за української влади в 1918-1919 роках був посадником (бурмістром) міста Борислава, брали участь у Сокільському Здвизі 1914 р. у Львові.

Роман народився 1 жовтня 1910 р. в Дрогобичі. Середню освіту він здобув як учень Академічної Гімназії у Львові, де належав до гімназійної спортивної дружини "Русалка" і був змагуном Спортового Клюбу "Україна". Належав до Пласту й до УВО.

Вернувшися до Дрогобича, він жив тут до німецько-польської війни. Обов'язкову службу в польському війську відбув у місті Сандомирі на Вислою. В Дрогобичі був змагуном дружини копаного м'яча при Туристично-Спортовому Товаристві "Підгір'я", а від 1934 р. провідним членом Українського Спортового Клюбу "Ватра" та змагуном копаного м'яча цього товариства. Маючи гарний голос — ліричний тенор, він співав у хорі "Боян" і виступав як соліст на концертах та в традиційній виставі "Вифлеємська Ніч", яку кожного року влаштовував "Боян".

Покликаний з вибухом війни у вересні 1939 р. до польського війська, він разом із своїми друзями-дрогобичанами Дмитром Німиловичем і Славком Сушком брав участь у воєнних діях 4-го полку в Кєльцах, попав у Ярославі в німецький полон і перебував у таборі полонених у Ланцуті. З табору він утік. Вернувшися до Дрогобича, шість місяців жив під російською окупацією з "вовчим пашпортом" у кишені. Все ж йому пощастило виїхати на Захід до Кракова. Тут він мешкав у свого приятеля, колишнього директора дрогобицької Філії Музичного Інституту ім. М. Лисенка, проф. Богдана П'юрка. Працював книговодом в українській фірмі пані Рожанківської. В Кракові був хористом співочого товариства "Сурма" та змагуном футбольної дружини Українського Студентського Спортового Клюбу (УССК).

Після відступу російського війська з Галичини він приїхав у серпні 1941 р. до Дрогобича й працював директором млинів Дрогобицької области, які совєтська влада була знаціоналізувала. Одночасно він брав участь в українському суспільному житті як член управи відновленої "Ватри" й провідник ланки копаного м'яча. В 1943 р. він виступив на сцені дрогобицького Підкарпатського Театру в опері "Запорожець за Дунаєм" у ролі Андрія.

В липні 1944 р. залишив Дрогобич. Деякий час перебував у Новому Санчі, опісля у Відні та Венеції, де його застав кінець Другої світової війни, а вкінці в Римі. В Римі за допомогою о. Мирослава Любачівського (тепер Патріярха й Кардинала) студіював у клясі співу проф. Рануччі. Виступав на першому міжнародному концерті співу й брав участь у культурних вечорах-четвергах малої ще тоді римської колонії, які відбувалися в домі подружжя Онацьких.

На початку грудня 1946 р. прибув до Арґентіни з першою групою нових українських еміґрантів як перший новий еміґрант з Галичини. Група складалася з одинадцяти осіб і її призначенням був Параґвай, але арґентінським українцям удалося виклопотати для неї дозвіл залишитися в Арґентіні.

В цій країні Роман Сасик негайно включився в українське громадське життя. Працював в Українському Допомоговому Комітеті і брав участь у першому Конґресі українців Арґентіни, де його вибрали членом Головної Ради. Тут треба згадати, що з цього були дуже незадоволені тутешні комуністи, які в своїй пресі писали заяложені наклепи на новоприбулих. Попалось від них і Сасикові. Якийсь збаламучений совєтською пропаґандою Михайло Подоба в українськомовній газеті "Світло", яка виходила в Буенос-Айресі, накинувся з лайкою на нього як на "мільйонера" з Дрогобича, який "скінчив студії університетські трудом і потом робітників" і, "втративши фортуну млина, фабрику залізних виробів, проценти бориславської нафти", "з благословенія Ватикану приїхав сюди творити його волю, творити якесь там "Відроджен-

ня". Життя жорстоко помстилося на тих наших людях в Арґентіні, які повірили комуністичній пропаґанді. Багато їх вернулося в Україну й скоро там розчарувалося, але було вже запізно й вороття для них не було...

Найбільшу славу здобув собі Сасик у країні свого поселення як співак і як актор, виступаючи часто на українських концертах і в таких виставах, як "Тарас Бульба", "Сорочинський ярмарок", "Наталка Полтавка", "Запорожець за Дунаєм", "Катерина", "Андрій Карабут" і "Дівочі мрії".

Він одружений з Ольгою Кухтинівною з Бучача. В них двоє дітей —син Роман Юрій, студент економії, жонатий, батько Романа Юрія й Андрія Ґастона Сасиків, і дочка Христина Марія, інженер-архітект, одружена з доктором медицини Андрієм Ігорем Реннером (живе в Льос-Анджелесі, США).

Роман Сасик близько живе з кількома родинами дрогобичан, які поселилися в Арґентіні, і з тугою згадує Дрогобиччину й земляків, що їх розкинула доля по світі. Висловом цієї туги й бажання зустрітися зі своїми колишніми друзями й знайомими була його участь у Сьомому З'їзді Дрогобичан 1982 р.

Гробниця родини Сасиків у Бориславі.

СЕМЕН СКАЛИЧ

Семен Ф. Скалич, народжений 1920 р., покутник з Дрогобича, відбув довгі роки ув'язнення за участь в ОУН-УПА, був заарештований у 1980 р., а згодом засуджений на 10 років ув'язнення й 5 років заслання за зберігання віршів релігійно-національного змісту.

(*"Смолоскип"*, ч. 22, зима 1984 р.)

У "Хроніці Католицької Церкви на Україні" є чимало вісток про опір віруючих совєтському насильству. Так, наприклад, 6-го січня 1984 р. на Свят-Вечір католицька молодь села Ялинковате* зібралась, щоб відзначити арешт українського християнського поета Семена Скалича (відбуває 10-річний термін ув'язнення в пермських концтаборах). На вечорі читали його поезії як і поезії інших заборонених авторів. Згодом прийшли репресії супроти учасників вечора.

(*"Свобода"*, 29-го січня 1985 р.)

---

* *Ялинковате* — село Сколівського району, коло Славська (*Рѳдакція*).

БРОНИСЛАВА ТАРНАВСЬКА

Бронислава Тарнавська

14 жовтня 1981 р. померла Бронислава Тарнавська. Народилася вона 21 березня 1911 р. в Дрогобичі. Батько її був українцем, мати —полькою. Тому то й Вона виростала серед друзів-поляків та українців. Б. Тарнавська одержала вищу освіту по спеціяльності вчителя фізкультури в Яґеллонському університеті. До війни працювала вчителькою в середніх школах у Слонімі. В перші роки війни проживала в Криниці, де її чоловік був лікарем.

У 1941 р. Її разом з чоловіком арештувало Ґестапо. Протягом двох років перебувала у в'язниці на Монте Люпіх. Викуплена звідти матір'ю, повернулася до Дрогобича, де до кінця війни працювала в середніх школах.

У 1945 р. разом з матір'ю та сестрою вивезено Її на західні землі до Равіча у Познанському воєвідстві. Працювала тут у професійних середніх школах. Як визначну вчительку в 1950 р. перенесено Її на посаду інспектора до шкільної кураторії у Вроцлаві, а згодом — до Міністерства Освіти у Варшаві. Після дволітньої праці в Міністерстві Б. Тарнавська переходить працювати викладачем фізкультури у Вищій педагогічній школі, після її ліквідації — у вчительській студії, а пізніше в середніх медичних школах столиці. Виховала Вона сотні вчителів і працівників служби здоров'я. В 1968 р. Вона вийшла на пенсію.

Воєнні пережиття й важка віддана праця у шкільництві відбилися на Її здоров'ї. Вона захворіла на серце, інтенсивно лікувалася, головно

в Паленчові. Однак після другого інфаркту Б. Тарнавська померла. Похоронено Її, згідно з бажанням, у родинній могилі в Равічі.

Назавжди відійшла визначна вчителька, вихователька молоді, щирий друг українського народу, поклонниця його мови й культури.

Вічная Їй пам'ять!

Чоловік і Друзі

(*"Наше Слово"*, 14 березня 1982 р.)

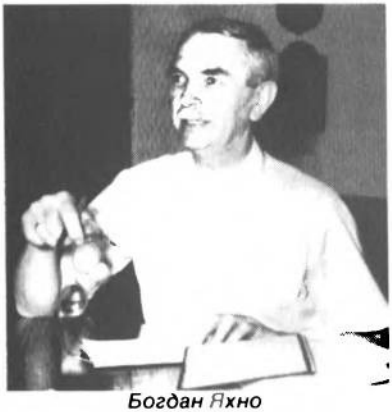
На початку 1930-их років Слава Тарнавська повернулася до національности свого батька й його предків. В Дрогобичі брала участь в українському житті, і зокрема була активним членом Студентської Секції при Туристично-Спортовому Товаристві "Підгір'я".

Поселившися в Польщі, вона до кінця свого життя листувалася зі своїми колишніми українськими друзями.

Редакція

Володимир Котульський

БОГДАН ЯХНО

Богдан Яхно

Вранці 21 вересня 1984 р. в місті Буенос-Айресі, на 85-ому році життя, перестало битися спрацьоване серце взірцевого патріота й визначного громадянина, директора Богдана Яхна.

Ця непересічна й надзвичайна людина на протязі свого життя, зокрема перебування в Арґентіні, доказала усім тим, що його знали, що ідея, підкріплена послідовністю, солідністю та чесною працею, може досягнути великих вершин тим більше, якщо ця ідея стоїть на здорових основах.

У 1948 р. дир. Б. Яхно прибув до Арґентіни з дружиною й двома маленькими дітьми й оселився в м. Буенос-Айресі на постійно. У своїх валізках не привіз ніякого майна, як і більшість повоєнних еміґрантів, але зате привіз добре знання та знаменитий фах досвідченого кооператора, дуже відомого ще з Краю, бо зараз же по програних наших Визвольних Змаганнях, у яких брав активну участь у рядах Січових Стрільців, не скапітулював, а взявся за науку в економічній ділянці. Закінчивши Торговельну Академію, включився в кооперативну працю, здаючи собі справу, що боротьба з окупантом нашої землі мусить продовжуватись також на економічному фронті, бо бій за волю України триває далі.

Отже прибувши до Буенос-Айресу, відразу включається в суспільно-громадське життя при Т-ві "Відродження", займаючи пост адміністратора тижневика "Нашого Клича" й паралельно з цим виробляючи плян заснування при цьому товаристві фінансової установи, яка мала б стати на службу всій українській колонії в Арґентіні як фінансова база для скріплення й розвитку нашої еміґрації.

І здійснилось. Директор Богдан Яхно став душею й фундатором коопетативи "Відродження". Його велика заслуга в тому, що він, на базі власного досвіду, зумів поставити фінанси на службу ідеї й на службу всім українцям без уваги на їхні політичні чи релігійні переконання.

Завдяки вмілому керівникові кооператива виросла в потугу, поширюючи свою діяльність на провінції, заселені українцями, — Чако й Місіонес.

Покійний директор Б. Яхно від самого початку аж до відходу на пенсію був директором і душею кооперативи "Відродження" й займав різні пости в керівних органах різних українських установ в Арґентіні. Він був головою Товариств Ветеранів УСС і Комбатантів, головою Кооперативної Ради, членом Суду Чести при УЦР (Українській Центральній Репрезентації), довголітнім членом Управ Т-ва "Відродження", довголітнім і заслуженим членом ОУН, членом Теренового Проводу ОУН в Арґентіні та членом Сенату при ПУН.

Примірний християнин і батько родини, не занедбав виховання своїх дітей, прищеплюючи їм українську духовість і, що основне, передаючи їм рідну мову, якою володіють знаменито.

Вже на схилі літ, будучи на пенсії, старався допомогти тремтячою рукою в полагоджуванні адміністративних справ чи навіть нераз доброю порадою.

У спадку своїй родині не залишив, мабуть, великих матеріяльних надбань чи маєтків, але залишив пам'ять по собі як визначний патріот, чесний і висококультурний працівник, син нашого народу. Добра пам'ять про нього завжди залишиться між нами.

Спи, Дорогий Директоре, в цій чужій країні та сни про Вільну Україну, для якої Ти трудився все життя.

*
* *

Богдан Яхно народився 22 червня 1899 р. в Дрогобичі. Син священика Якова. Мати — Євстахія Кармінська, Юнаком 17-ти років зголосився до УСС. Брав участь у боях. Дістав ступінь хорунжого. Попав у большевицький полон, з якого втікає, переходячи Дніпро, і пішки вертається в Галичину. Член УВО. Вийшовши з польської в'язниці на волю, поринає в науку й кінчає правничий факультет. Працює інспектором кооператив. Одружується з Марією Матковською. Мають двоє дітей — Мирославу й Олега. В Коломиї працює директором Українського Банку аж до 1944 р. Виїжджає на еміґрації до Німеччини й Австрії та вкінці до Арґентіни.

(Передруковано з деякими змінами й скороченнями з *"Нашого Клича"* від 8 листопада 1984 р.)

Адольф Гладилович

ДВА ВИЗНАЧНІ ДРОГОБИЧАНИ — НЕ УКРАЇНЦІ

Анджей Хцюк

Автор цікавої книжки про Дрогобич "Атлантіда", про яку є згадка в другому томі "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", народився 1920 р. в Дрогобичі в патріотичній польській родині. Його батьки, Міхал і Марія, мали невеликий дім з прибудовою на вулиці Пільній на Війтівській горі. Він закінчив польську державну гімназію в Дрогобичі й почав вивчати право в Університеті Яна Казімєжа у Львові. Коли Дрогобич зайняли росіяни, втік через Угорщину до Франції. Як вояк-доброволець польського леґіону у Франції брав участь у війні з Німеччиною, попав у полон, утік з транспорту полонених і до закінчення війни був активний у протинімецькому підпіллі. Після війни студіював у Парижі й одночасно працював журналістом. В 1951 р. еміґрував до Австралії. Початки в цій країні мав тяжкі, але згодом його становище поправилося. Він став учителем історії й французької мови в гімназії в Мельбурні. Радо перебував у гурті своїх земляків і разом з ними завжди з тугою згадував своє рідне місто, яке він залишив назавжди.

В Австралії найбільшою його розрадою стала письменницька праця, до якої мав нахил ще з юнацьких часів. Його книжки, в яких дотепно змальовував своїх земляків, подобалися читачам й скоро зникали з полиць книгарень. Два його твори присвячені Дрогобичеві: "Атлантіда", що вийшла в 1969 р. і одержала польську літературну нагороду як найкраща книжка року, і "Місячна земля".

Помер у Мельбурні в 1978 р., так і не діждавшися появи свого останнього твору "Триста місяців", який є продовженням його книжки "Еміґрантські повісті".

Анджей Хцюк уважав своє рідне місто й українську Галичину за невід'ємну частину Польщі, але він одночасно бачив і осуджував польський шовінізм.

"Наша влада" — пише він у своїй славній "Атлантіді" — "влаштову-

вала пацифікації. На терені Східньої Малопольщі (так він називає Галичину — А. Г.) не було православних церков, тому в нас не було цієї ганебної акції забирання церков на католицькі костьоли, але пацифікації були й про них навіть самі поляки з жахом собі оповідали, хоч і були задоволені, що "втерто кабаки караїмам" (так вони називали з погордою українців — А. Г.). Про Біласа й Данилишина говорили й шептали собі з жахом і страхом й це була правда, що ці робили". Одначе він ніколи не міг забути й виправдати ляпаса, що його дав українському селянинові польський офіцер за те, що той на його питання відповів йому по-українському.

Про його тугу за рідними сторонами найкраще говорить останній уступ "Атлантіди", в якому він описує останні дні свого перебування на Дрогобицькій землі під час російської окупації.

"Я не здавав собі тоді справи", — каже він — "що Трускавець бачу останній раз у житті й що Борислав побачу ще раз тільки, коли переїжджатиму в таксі Корнгабера, щоб наложити лижі на ноги і "вйооо" через Мальмансталь на Угорщину. Не міг я знати, що буду дивитися, як розсипається пам'ятник червоним бійцям з глини коло мосту в центрі міста, як він розпливається під цяпанням дощу й снігу із затертими контурами так, як усе в житті затирається, — що мій Дрогобич, мій Дрогобич — смішний і гарний, малий і великий, жахливий і єдиний з усім його й моїм космосом побачу ще кілька разів, ледве кілька разів, і що незабаром через наше життя пробігне червона риса, лінія, шрама, як через обличчя Кльося (українець, дириґент оркестри, про якого із симпатією згадує автор "Атлантіди" — А. Г.), пруга, як після удару гарапником, дата, яка назавжди відділяє від нас ті часи й справи й упихає їх у минуле. Назавжди.

Назавжди?

"Ой, Божи, Божи, чему то вшистко так сі сталу?" (Ой, Боже, Боже, чому це все так сталося? — А. Г.) — такими словами в діялекті колишніх польських жителів Дрогобича Хцюк кінчає свою розповідь про "Велике Князівство Балаку".

Бруно Шульц

Дрогобичанин жидівського роду й польської культури Бруно Шульц своїми літературними творами й ориґінальними рисунками, яких темою часто є Дрогобич і його жителі, і зокрема жиди, здобув собі славу визначного польського письменника й художника. Багато років після його трагічної смерти його твори стали перекладати на німецьку, французьку й англійську мови. Його деколи порівнюють з письменником Кафкою, який так, як і він, став славним аж 15 років після своєї смерти.

Він народився в липні 1892 р. в Дрогобичі. Його батько був торгів-

цем текстильних матеріялів. Бруно вивчав архітектуру у Львові й у Школі Мистецтв у Відні. Від 1924 р. вчив рисунків в польській державній гімназії в Дрогобичі. Одним з його учнів був пізніший польський письменник і журналіст Анджей Хцюк.

В 1934 р. Бруно Шульц дебютував у польській літературі як автор "Цинамонових крамниць". Друга його книжка — "Санаторія під клепсидрою" одержала в 1938 р. нагороду Польської Академії Літератури.

Під час німецької окупації він працював у Дрогобичі в міському архіві. В тому часі Міська Управа, якої головою був бурмістер д-р Осип Костшембський, була в українських руках. Щоб рятувати жидів від німецьких переслідувань і фізичного знищення, вона дала багатьом з них працю в міській адміністрації й рятувала їх, доки могла, але доля їх усіх залежала від всесильного Ґестапо.

Автор "Атлантіди" присвятив у ній своєму колишньому вчителеві окремий довший розділ п. з. "Зачарований і звичайний Бруно Шульц".

"Він згинув" — розповідає Хцюк — "в жовтні 1942 р. від кулі ґестапівця в дрогобицькому ґеті. Було це під час погрому. Наказ про акцію прийшов у неприсутності коменданта Ґестапо — цей німець любив і цінив Шульца. Він був би, може, його вирятував, бо Шульц обшивав йому стіни панеллю й малював для нього картини, і він підгодовував і захищав Шульца. Але Ґюнтер, заступник Ляндава, не терпів Шульца. Він не любив його за симпатію, яку почував до нього Ляндав. Він також мав якогось свого "підопічного", якого Ляндав застрілив по-п'яному. Отож, коли в неприсутності Ляндава прийшла телефонограма зі Львова, щоб почати погром, Ґюнтер дуже зрадів, бо першим жидом, на якого він наткнувся, був саме Шульц, який виконував якусь роботу для Ляндава. Він заверещав: "Вже тепер тебе ніщо не захистить — комендант від'їхав!" Отже застрілив Шульца. Пізніше, кажуть, він сказав речення, що його запам'ятали ті нечисленні, що вирятувалися з тих часів: "Ти вбив мого жида, а я вбив твого".

Нераз я думаю собі, як страшно випадки керують долею не тільки одиниць, але й більших суспільностей. Шульцові його приятелі з "Армії Крайової" вже залагодили виїзд — нелеґальний, ясна річ, — до Варшави, до Софії Налковської.* Він мав уже готові всі папери й був спакований у дорогу. Впав від кулі ґестапівця на розі вулиць Міцкевича й Чацького коло школи, до якої він ходив за хлоп'ячих літ, т. зв. Білої Школи ім. Міцкевіча, саме тоді, як вийшов купити хліб на дорогу до Варшави".

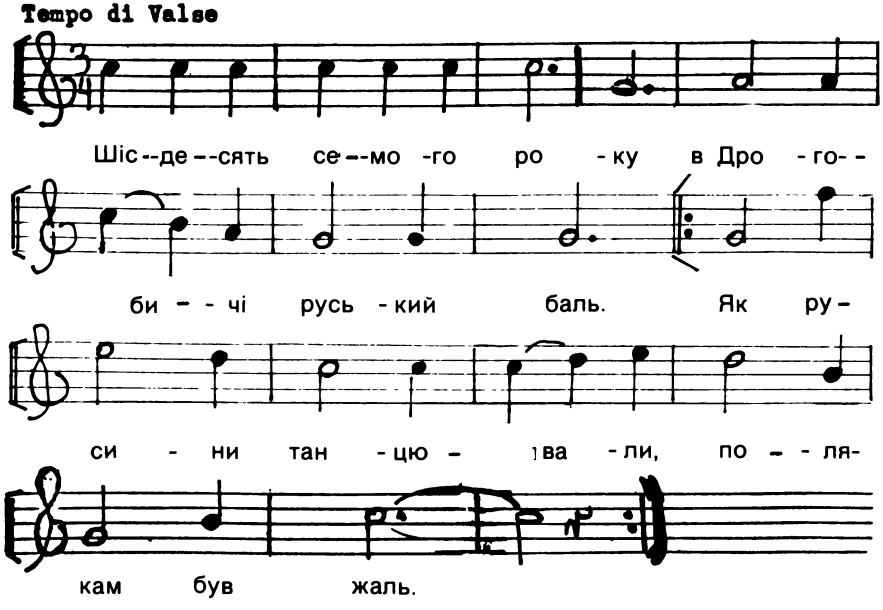
* Польська письменниця (А. Г.).

"ШІСДЕСЯТЬ СЕМОГО РОКУ..."

Пісня про перший український баль у Дрогобичі

Одним з наявних виявів пробудження національної свідомости галицьких українців під австрійською окупацією були "руські балі", що їх вони влаштовували після того, як галицькі поляки проголосили були національну жалобу з приводу невдачі їхнього протиросійського повстання 1863 р. і вимагали від українського населення приєднатися до їхньої жалоби.

"Руський баль", який відбувся в Дрогобичі 1867 р., був незвичайною подією в житті тутешніх українців, про що найкраще говорить пісня невідомого автора "Шістьдесять семого року...". Цю пісню записали в 1920-их роках у Дрогобичі з уст своєї бабусі Юстини з Лехів Веселої (народилася 1859 р. в селі Модричі) її внуки — Максим і Адольф Гладиловичі. Перший з них записав слова пісні, а другий її мелодію.

Шістдесять семого року в Дрогобичі руський баль.
Як русини танцювали, полякам був жаль.
А вни з жалю, з тої злости не знали що діять
Та й зачали красавиці руські обмовлять.
Не так тії красавиці, як руськую мову,
Що по-руськи говорили помежи собою.
Чом по-руськи, не по-польськи они говорили?
Чому руські, не французькі танці виводили?
Вни хотіли, щоб ми также в жалобі ходили,
Білі орли, чорні хрести на грудях носили.

"ДРОГОБИЧ НАШ УПАВ ПІДТЯТИЙ..."

Вранці 20 травня 1919 р. польське військо зайняло Дрогобич.

Наш поет О. Олесь написав з цього приводу вірш, що починається словами "Дрогобич наш упав підтятий". Цей вірш появився друком у збірці його поезій "Чужиною" у Відні 1919 р.

О. Олесь

Дрогобич наш упав підтятий,
Ще день жалоби і ганьби...
Ми знов раби,
Над нами знову кат проклятий.

Радій, сліпий! Червоними руками
Держи кривавий келих свій,
До краю пий
І заїдай гарячими тілами.

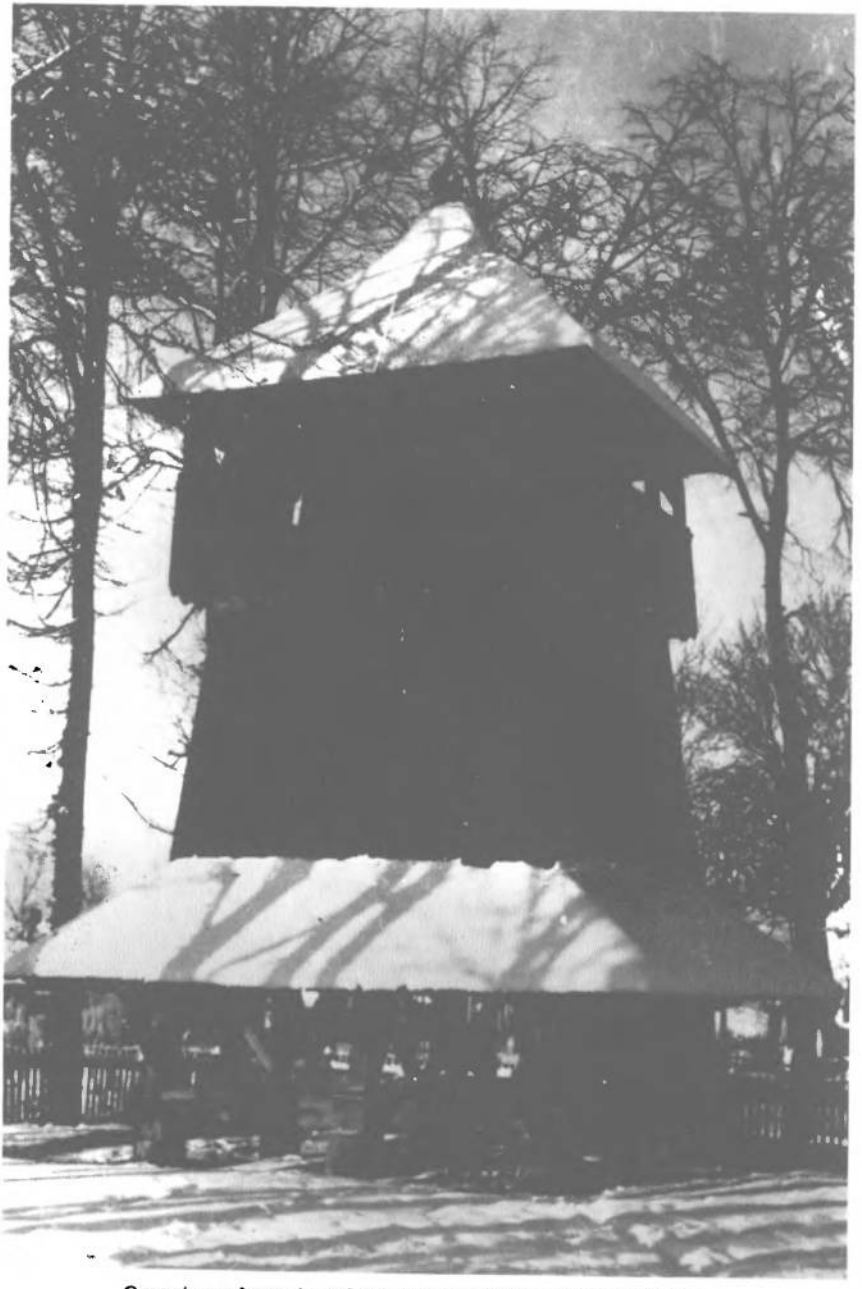
Уп'ється ти, годований кабане,
І важко ляжеш на кістках...
З ножем в руках.
Тим часом раб покривджений повстане.

І морем зашумить од краю і до краю
І саж оточить твій з усіх боків
І з рукавів
Він випустить залізну зграю.

І буде суд, але вже суд жорстокий,
Суд люті, помсти, — кров за кров...
Умре любов,
Воскресне гнів, сліпий, безокий!...

20. 5. 19

ІНШІ МІСЦЕВОСТІ ДРОГОБИЧЧИНИ

Столітня дерев'яна дзвіниця (1880 р.) в Більчі в 1976 р.

Найвизначніший більчанин, священик-мученик о. Олекса Зарицький. Нар. 17 жовтня 1912 р. в Більчі, пом. 30 жовтня 1963 р. в російській неволі в Караганді (Казахстан) там похований.

Душпастир каторжан (в 1946 — 1963 р.) о. Олекса Зарицький (в першому ряді посередині) між українськими каторжанами

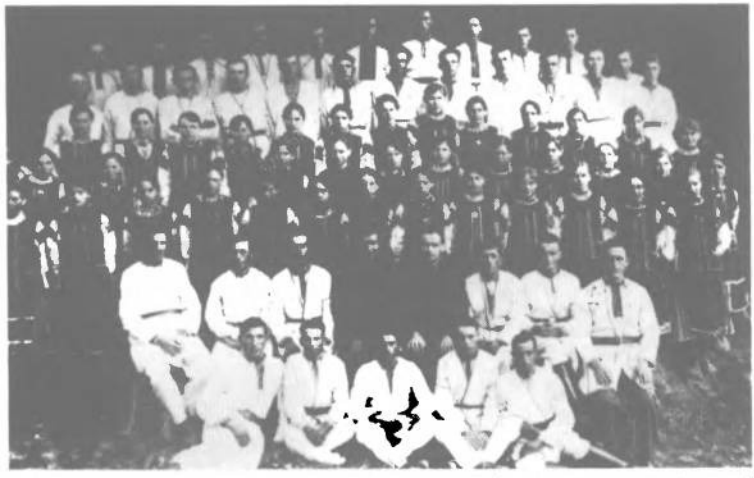
Молодиця (посередині) з дівчатами в Більчі в 1920-их роках.

Обжинки в Більчі 1937 р. Господарі вітають жнців, які покінчили в них жнива й подають їм вінець.

Перший фестин у Більчі 30 серпня 1931 р. Вправи дівчат з рушниками до пісні "Як з Бережан до кадри". Провідник — студентка Дарія Мянцінська.

Мішаний хор Більча в 1937 р. У старовинному одязі села: чоловіки в білих полотняних штанах — "холошах" і таких же коротких плащах — "куцаках", жінки — в полотняних спідницях — "димках". Посередині сидять: ліворуч — диригент мґр. Онуфрій Кузьменко, праворуч — організатор мґр. Ілля Городецький.

Драматичний гурток при читальні "Просвіти" в Більчі 19 серпня 1932 р. Посередині сидить провідник мґр. Ілля Городецький. В першому ряді перша зліва — Н. Саковська, друга справа — Зеня Левицька.

Родина Зарицьких зі знайомими перед своєю хатою в присілку Болонє в Більчі влітку 1938 р. Сидять зліва направо: внизу — Іванна Левицька (розстріляна німцями в Миколаєві 1942 р.), Володимир Левицький і Дора Дмоховська (пізніше зам. Левицька); над ними — Микола Зарицький, учителька Анастасія Левицька і Марія Зарицька.

Д-р Іван Мартинюк

ПАМ'ЯТІ АНДРІЯ ГОРОДЕЦЬКОГО

В 1953 о. помер у селі Більче (Билеч),[1] пов. Дрогобич, на 81-му році життя, один із найсвідоміших наших селянських діячів, бл. п. Андрій Городецький.

Андрій Городецький (сидить перший зліва) в 1917 р. зі своїм підофіцерським штабом.

1. Офіційна назва села — *Більче* (тепер Миколаївського району, Львівської области). Але стара назва, якої місцевий народ постійно вживав. — *Билеч.* (Ред.)

Відійшов у вічність, не діждавшись волі тієї України, для якої жив, трудився й страждав усе своє життя.

Бл. П. Андрій Городецький народився в 1872 р. в Більчі в часах, коли щойно перші проблиски освіти пробивались крізь темряву безпросвітности по наших селах.

Вже молодцем у 1890-их рр., під впливом місцевих душпастирів, береться ревно до суспільної праці не лише в рідному селі, але й в околиці, організуючи братства тверезости, читальні, кооперативи й т. п. А треба знати, що в минулому сторіччі темнота й пияцтво були найстрашніші суспільні хвороби наших сіл.

Склавши в 1890 році присягу не пити алькоголю, Покійник до смерти додержав приречення й потягнув за собою сотню своїх товаришів.

Завдяки його праці незабаром на місці корчми постає в Більчі велика читальня, далі кооператива, а накінець перша в районі велика двоповерхова мурована школа.

Згодом бл. п. Андрій Городецький у 1900-их рр. стає головним мотором і душею всього суспільного життя не тільки в Більчі, але й в околиці. Нема ділянки, в якій не видно було б овочів його ідейної праці, від релігійної починаючи й на політичній кінчаючи.

Шістдесят років працює він зовсім без заплати по всіх установах.

Про його громадську чесність свідчить м. ін. ось такий факт. Коли він ще перед Першою світовою війною як справник кооперативи поїхав до Стрия по товари, то там йому злодії вкрали 300 корон. Він нічого нікому не говорячи, позичив у банку гроші на своє ім'я й привіз товари до села, а згодом продав власні воли та заплатив довг.

Покійний був глибоко релігійною людиною. Ще як молодця в 1890-их рр. о. Куновський запрошує його на почесний пост церковного провізора і він повних 65 років служив Церкві — аж до самої смерти. Як церковний провізор та ревний християнин-католик дбав він про розквіт цієї Церкви, а одного зі своїх синів вислав на теологію у Львові та в Інсбруці.

Покійний мав десятеро дітей — п'ять хлопців і п'ять дівчат. Свою родину так виховував, що вона була прикладом для інших, а його рідна хата була серцем українськости села й околиці.

Щоб вирвати наших бідних селян із кігтів різних лихварів, він організує та понад 40 літ веде "Касу ощадности і позичок" Райфайзена. При контролі ревізори з централі завжди з великими похвалами оцінювали його працю, з якої користало кілька сусідніх сіл. Система касового книговодства мінялась і Покійний не жалів ні труду, ні гроша, ні часу, щоб відбути неодин перевишкіл у Стриї чи навіть у Львові. Хоч усього п'ять кляс народньої школи в дитинстві закінчив, дальшою самоосвітою добився великого знання. Взагалі була це людина з глибокою

вродженою інтеліґенцією, наш селянський аристократ і патріот з широким авторитетом в окрузі.

Першу світову війну в ранзі найстаршого підстаршини (штабсфельдвебеля) пройшов до кінця війни з різними хрестами заслуги. А коли Австрія розпалася, Покійний всеціло віддається будові Української Держави. Бл. п. Андрій Городецький належав до тих передових українців в околиці, що все робили, щоб при цій історичній будові якнайбільше допомогти.

Коли ж "встоятись не було сили", то Покійний був один з перших, якого польські окупанти арештували, катували, а згодом до Берестя запроторили, а звідтам до Домбя перевезли, до тієї відомої польської катівні коло Кракова, де "пропало галичанам много тисяч цвіту". Перебувши все це пекло, до тифу включно, завдяки особливій Божій опіці та своєму залізному здоров'ю тіла й духа, Покійний вертається в рідне село.

Хоч на тілі зруйнований, він духово ще дужче загартувався й скоро знову стає до народної роботи ще на повних 32 роки як активний і жертвенний працівник. Режими й окупанти мінялись, світові завірюхи страхіттями воєн і смерти перекочувались через Україну, майже всі його товариші праці або повмирали, або подались на Захід, а наш бл. п. Андрій Городецький, наче той Стефаників селянин, ні разу не залишив рідної землі. Він залишився їй вірним аж до смерти.

Багато прикростей довелося йому пережити й у найновішому большевицькому режимі, але остаточно велика любов і пошана, якими він втішався серед оточення, зберегла його перед новими каторгами.

Помер у своєму рідному селі і там похований біля своєї дружини бл. п. Пелагії з Кисілів, що померла 1945 р.

*
* *

Ми привикли величати по смерті заслужених провідників народу, що походять з інтеліґентських кіл, зате рідко стрічаються в нашій пресі некрологи по наших визначних селянах чи робітниках. Забуваємо, звичайно, що ядро нашого народу цілими сторіччями зберігалося в здоровому організмі нашого селянства. Бл. п. Андрій Городецький належав саме до того здорового кореня нашої традиції, який завжди, як той античний Антей, черпав силу з землі, а в днях горя й печалі не дасть Нації загинути.

Покійний, хоч звичайний селянин, своєю вродженою інтеліґенцією, ідейною працею, шляхетною вдачею й витривалістю, а передусім сво-

єю любов'ю до Бога й України, перевищив неодного вченого інтеліґента.[2]

Працюючи як адвокат у сусідньому містечку, мав я часто нагоду зустрічатись та працювати з Покійним. Це був дійсно "самарянин, в нем же ність льсти", це була еманація нашого найкращого й свідомого селянства, на якому вже тисячоліттям стоїть наш нарід. Всі його любили, а вороги його шанували. Небеса поблагословили його довгим життям, хоч і тернистим, як і всього українського народу. Він гордо й чесно вистояв на стійці повних 81 літ, важких літ, вірний усім Божим і національним ідеалам.

Пам'ять про Незабутнього Праведника й Патріота, бл. п. Андрія Городецького хай залишиться між нами з роду в рід, а Рідна Земля хай буде Йому легкою!

(Передрук, з деякими змінами й доповненнями, з "Америки" за 15 січня 1957 р.)

2. З великою пошаною відносились до Покійного визначні українські діячі 20-го сторіччя — посол Євген Олесницький у Стриї перед Першою світовою війною та посол Степан Витвицький після Першої світової війни. Для нього вони були ідеалом українських патріотів, з якими він дуже щиро співпрацював. (Ред.)

І. Городецький

МАТИ-СТРАДНИЦЯ АНАСТАСІЯ ЛЕВИЦЬКА 1886-1961

Світлій пам'яті заслуженої учительки в Більчі. (Слово на благословенні пам'ятника в Монреалі в 1962 р.)

З кінцем Великого Посту 1961 р., вернувшись з праці, застав я в хаті два листи, пам'ятні своїм змістом, і дивним збігом обставин: один з Монреалю зі сумною вісткою про смерть бл. п. Анастасії Левицької, заслуженої учительки в Більчі на Болоні, Великої Матері-Страдниці, а другий з Більча, мого рідного села в Західній Україні з наступним проханням: "... Просимо передати наш щирий привіт і поздоровлення нашій незабутній Учительці пані Левицькій, яка була для нас усіх як рідна мати!"

Анастасія із Зубрицьких Левицька, заслужена вчителька в Більчі в 1920-1930-их роках, з дочкою Любою в Монреалі в Канаді 1949 р.

*

Не маючи спромоги тоді сповнити ці прохання, хоча б і на останньому туземному перестанку, (бо вістка про смерть Покійної прилетіла до мене один день по похороні) — роблю це нині (30-го серпня 1962

о. Михайло Зубрицький (1856-1919), дійсний член НТШ, визначний етнограф Бойківщини.

р.). Від імені більчан приїхав я ось тут з Америки, щоб від села Більча, особливо ж від його керівного присілка Болоня, в якому Велика Покійниця п'ятнадцять літ так світло для свого народу працювала, Їй востаннє низько поклонитися і щиро подякувати та від усіх більчан і болонян назавжди попрощати...

*

* *

Якщо б так ми могли переглянути біографії всіх небіжчиків, спочивших на цьому й інших цвинтарях прекрасного Монреалю, то ледве чи ми ще тут знайшли б другу особу, яка стільки хрестів і терпінь так спокійно і героїчно перенесла, як бл. п. наша Достойна Покійниця Анастасія Зубрицька-Левицька!...

Дочка відомого нашого священика-науковця, славного етнографа

Бойківщини, пароха в селі Мшанець, район Турка, о. Михайла Зубрицького Анастасія народилась 1886 р.

Закінчивши школи, виходить заміж за о. Милоша Левицького й обоє відходять на душпастирську працю на початку 20-го ст. Та недовго довелось їм разом жити і спільно для свого народу працювати. В Даляві, Дрогобицького повіту, в 1919 р. при сповнюванні своїх душпастирських обов'язків о. М. Левицький нагло вмирає на плямистий тиф і скорбна Їмость наша залишається вдовою із восьмерома дрібними діточками: Галею, Ромком, Влодком, Любкою, Зенкою, Юрком, Марійкою й Іванкою. До того ж, того самого 1919-го року вмирає теж і її батько о. М. Зубрицький (1856-1919) так, що нещасна вдова не має де голови прихилити (бо ж, "як попові дзвонять, то попадю із хати гонять", — така була гірка доля наших їмостей — вдовиць!). Але, скориставшись із свого учительського диплому, приходить Покійна Анастасія на вчительську працю до села Більча, чи пак до його присілка Болоня, що розкинулось шістьма гніздами понад рікою Колодницею 3-7 км від Більча, під великим лісом Колішера, на межі Дрогобицького і Стрийського повітів, 8 км від залізничої станції Більче-Волиця при лінії Стрий-Львів.

Тут у чарівному сільському закутку, серед багатої праці для рідного народу, Анастасія Левицька знаходить спокій душі і проживає щаслива кільканадцять літ, будучи для болонян учителькою й вихованицею та матір'ю-дорадницею. Як її любили наші селяни-більчани, чи пак болоняни, найкраще свідчить вищезгаданий лист від її колишніх учнів. Тут на вакації приїжджають до неї її два брати (один — з Перемишля, гімназійний учитель і суспільний діяч, другий — лікар зі Заліщик), що їй багато допомагали в освіті дітей. Тут виростали в 1920-1930-их роках і на вакації приїжджали її восьмеро дітей, що тим часом роз'їхались у середні та вищі школи. І так, поволі рідня Левицьких сталась вогнищем українського життя на Болоні та в його околицях. Почалось отже нормальне спокійне й радісне життя української учительки і матері-виховниці. Та не довго!... Призабулось, що тут діє не українська влада, але польська окупаційна шовіністична. Ідейна праця української вчительки та її старших дітей для свого народу не сподобалась "панській" Польщі й з 1930-их років почалось переслідування Анастасії Левицької шкільним інспекторатом, а там і перенос її в 1936 р. "для добра школи" до польського села Маркової біля Ланцута, Ряшівської области, щоб у 1939 р. її перенести в "стан спочинку" на 53-ому році життя з малою пенсією. Тяжко було переносити той несправедливий удар, бо ж більшість дітей потребувала ще її матеріяльної помочі. Але Польща завжди була й донині є добре відома зі своєї примітивно шовіністичної політики щодо українців й то на українській землі, нею окупованій. Подібна гірка доля, що учительку А. Левицьку, стрінула в

Західній Україні в 1930-их роках українських 400-500 правників (суддів) і коло 1000 учителів народних і середніх шкіл. Попросту на вулицю поляки викидали висококваліфікованих українців, щоб на їхнє місце дати своїх, дуже часто, деґенератів, як, наприклад, це сталось у Більчі з психопатом Францішком Вольфом. Опинившись "на вулиці", А. Левицька повернулась жити вже пенсіонеркою на своє Болонє.

Але вже недовго Польща тріюмфувала. Її ганебний кінець усім нам добре відомий. Прийшла Друга світова війна й з нею всі жахливі наслідки — жертви, хрести й трагедії теж і в нашій Україні. Під час Другої світової війни майже кожна українська родина принесла таку чи іншу жертву... Але ледве, чи хтось другий поніс більшу, як рідня А. Левицької? Бо аж п'ятеро її дорогих дітей гине в боротьбі за волю України з рук наїзників, а два старші сини — Роман і Володимир переходять крізь "млини смерти" ґестапівських в'язниць і концентраків... Дивні стежки Божого Провидіння, що аж так багато жертв вимагає нераз від одної родини, чи навіть особи!... Наче та біблійна Макавейська Мати з визвольної боротьби ізраїльського народу, наша українська Мати-Макавейка — Левицька спокійно й у покорі та по-геройськи переносить жертву за жертвою Христа ради й за Україну. Ні словечка докору в цю чи ту сторону! Вона як справжня християнка тільки нишком з Богом розмовляла і ("Нехай буде воля Твоя!") на Божу волю в житті, в праці і в молитві, завжди здавалась.

Ми знались з собою понад 30 літ, а я ніколи й тіні смутку на лиці Великої Покійниці не бачив і жадних нарікань ні на кого не чув. Вона мала тільки палку любов до народу, вона знала тільки глибоку віру в Бога. А такий стан героїчного характеру і священного довір'я до Божого Провидіння дано тільки людям великим, багатим у любов, першим до праці, а останнім на похвали, коротко — людям святим. Такою ж саме й була сл. п. Анастасія Зубрицька-Левицька!

Але й цих хрестів було ще замало!... Судилось Покійній випити чашу горя аж до самого — самого дна й донести хрест аж на вершок Голгофти: півтора року перед смертю, вона, нещасно посковзнувшись, зламала собі праву руку й ногу й накінець, після інфекційної грипи, вмирає на удар серця. "Звершилось!" — могла Покійна сказати. І так, по безнастанних муках і терпіннях від 1920-их аж до 1960-і роки Велика Страдниця Анастасія Левицька відходить від нас із цього світу нарешті "поза межі болю"... Відходить у Страсний Тиждень, 3 квітня 1961 року, о 11-ій годині вечора, закінчивши 75 літ тернистої життєвої мандрівки, відходить напередодні Світлого Воскресіння!... Скільки тут подібности і містичної символіки з історією, життям, падінням, а досить Бог і воскресінням, України, ба навіть самого Христа-Спасителя. Це був дійсно життєвий похід "пер аспера ад астра" ("тернистим шляхом до зірок"). В релігійному ж сенсі, вона взяла на себе свій хрест і терпеливо несла його за Христа в глибокій вірі, що цим приспішить наше всенаціональне Воскресіння.

*
* *

То ж складаючи доземний поклін Твоїм священним прахам, Достойна Анастасіє, ось тут під цим мистецьким пам'ятником, що стане напевно дорогим місцем поминок не тільки для найближчої рідні, але і пам'ятником-символом нашої спільної Страдниці Матері України для всіх українців Монреалю й околиць, ми, більчани, прощаючись з Тобою, наша світла Учителько, Виховнице і прикладна Мати-Українко, маєм до Тебе одно тільки прохання (що, зрештою, було за все Твоє життя і Твоїм бажанням): Станувши перед лицем Найвищого Судді, щоб осягнути найвищий вінець слави і вічного миру, випроси з Небес для нашого народу кращу долю й Україні волю!

ВІЧНА ТОБІ ПАМ'ЯТЬ!

Богдан Соболта

ДЕЩО ПРО ЖИТТЯ БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ КОЛИШНЬОГО БОРИСЛАВА

Спогад

Борислав був славний і тим, що крім нафтової ропи[1] добували там земний віск.[2] Його очищували від землі, а землю вивозили наверх. Ту частину Бориславa, де складали вивезену землю, називали "Насипами". Там побудовано бараки, в яких мешкали робітники, що працювали при видобуванні воску. З часом у цих бараках замешкало бідне населення Бориславa, переважно ті, що скуповували в господарів поблизьких сіл молоко й молочні вироби й цим торгували.

Через Борислав пливе вздовж нього ріка Тисьмениця. Її поверхня літньою порою була покрита відпадками ропи. Як треба було переїздити вбрід ріку, то ноги коней до колін були покриті тою смердючою рідиною. Ця рідина, як висохла, залишала в коней на ногах груду. Мостів на ріці деколи не було через те, що, як приходила повінь, вода їх забирала із собою. Ріку реґулювали й при тому її береги вкривали відпадками ропи. Як проміння сонця ці відпадки розгрівало, вони в рідкому стані мандрували з водою й покривали її поверхню. Люди, що займалися збиранням відпадків ропи з води, називали либаками.

Звідки взялися либаки? В Бориславі спочатку видобували ропу, копаючи для цього ями. До тої праці наймали людей сильних і молодих. З часом сили такої людини вичерпувалися й вона мусіла доживати віку в невідрадних обставинах. Вона починала думати, в який спосіб заробити на прожиток. З ропою й її відпадками вона була обізнана. За збирання цих відпадків з ріки ніхто її не карав. Для цеї роботи кожний либак брав із собою два відра й волосіння з кінських хвостів (Тому

1. Ропа — неочищена нафта.

2. Земний віск — озокерит або гірський віск, мінерал, схожий на бджолиний віск.

господарі, які мешкали близько Бориславa, ніколи не пускали своїх коней пастися вночі; рано вони застали б їх з обтятими хвостами!). З допомогою волосіння либак збирав ("либав") відпадки ропи. Ці відпадки він мішав з деревним трачинням[3] з тартаку, що стояв на бориславській толоці. З тої мішанини він робив галки, які були дешевим і доброякісним паливом для бідного населення Бориславa.

Праця либака була брудна, але нетяжка, і давала йому гріш на прожиток.

Евстахій Сасик голова Міської Управи Бориславa за української влади в 1918-1919 роках, учасник кінної чоти бориславських Українських Січових Стрільців на Здвизі у Львові 1914 р., помер на тиф у Кам'янці Подільському.

3. Трачиння — тирса.

Іван Стебельський

ПРАВДА ПРО ТАК ЗВАНИЙ "БОРИСЛАВСЬКИЙ ПОГРОМ"

Коли 22 червня 1941 року несподівано німецькі армії напали на Совєтський Союз, місцеве НКВД почало масові арешти свідомих українців і поляків як ворогів народу. Ніхто ніколи ніде не чув, щоб хоч один єврей був тоді заарештований. Тоді також заарештовано мою сестру, а молодший, бо заледви 15-літній, мій брат Мирон утік до лісу. Мій батько був раніше розстріляний у самбірській тюрмі.

Багато українців поховалися або втекли до лісу, рятуючи життя від всесильного НКВД. Запанував терор і загальний страх. Про долю заарештованих не можна було нічого довідатися. Один тиждень перед втечою НКВД, єврейські хлопці з червоними опасками на раменах стояли перед будинком НКВД і не пускали прохожих іти цією стороною вулиці. Люди мусіли переходити на другу сторону. Ніхто не знав, чому це робиться, бо на запити не відповідали. Після другої втечі НКВД, 1-го липня місто заняли військові частини німецької армії і в місті запанував позірний спокій.

Того самого дня родини арештованих почали шукати за своїми рідними й остаточно знайшли їх тіла, помордовані й закопані в домі, де жили НКВД-исти, в одній дуже засміченій пивниці. У цій пивниці було закопаних 44 тіла вбитих ударами крісів по голові й обличчю, котрих лиця були чорні як вугілля, спалені сірчаною кислотою. Мертвих було складено по чотири в одній верстві, а верстви були уложені навпоперек так, як укладаються поліна дров. На самому верху були тіла чотирьох молодих дівчат, в тому трьох українок і одної польки. В другій верстві було тіло молодої німки, а дальше були вже самі мужчини.

В одній кімнаті на партері, де жили енкаведисти, під ліжком знайдено кусок шкіри з білим волоссям, яке належало молодій шістнадцятьлітній українці. Цей факт вказував би на те, що всі дівчата були зґвалтовані енкаведистами перед убивством. Тіла моєї сестри не знайдено, що

вказувало б, що її можливо разом з іншими в'язнями НКВД забрало зі собою при відступі. Та вона пропала безповоротно. Замордовані большевиками були 27 українців, 16 поляків і одна німка.

Родини помордованих почали вибирати їхні тіла, але німці заборонили їм це робити й наказали припровадити євреїв до цієї роботи. Вістка про ці події миттю рознеслася по цілому місті. Деякі молодці, кревні побитих, почали спроваджувати євреїв, а міське шумовиння, що його ніколи не бракувало в такому промисловому місті, як Борислав, використовуючи сприятливу нагоду, стало грабувати й бити євреїв. Це шумовиння в більшій мірі складалося з поляків, яких усе було більше в Бориславі, як українців.

Погром тривав не цілого півтора дня враховуючи в цей час поліційну годину.

Німці як тільки заняли місто, заборонили грабувати під загрозою розстрілу й дійсно було кілька таких випадків, що розстріляно грабіжників, що між ними були крім поляків також українські "батяри".

Тим часом спроваджені євреї під наглядом німецьких вояків витягали трупів, мили їх і укладали побитих рядом у домовини, що їх доставила Управа Міста.

Посадник міста, українець зарядив комісійні посмертні оглядини помордованих та фотографування їх, до чого призначив двох лікарів, з яких один був єврей д-р Капельнер. Та німці на це не дозволили, комісію нагнали, а фотографічний апарат забрали.

Найбільш небезпечним і трагічним для зігнаних євреїв була площа біля будинку НКВД, де абсолютну контролю і владу мали німецькі вояки. Від них виключно залежала дальша доля там присутніх євреїв, що працювали коло трупів. Тому два молоді українські студенти, коли довідалися, що межи присутніми є їхні товаришки з гімназії-єврейки з їхніми родинами, з нараженням власного життя майже силою втиснулися на площу стережену німцями й з тяжким трудом та ламаною німецькою мовою випросили у вояків, щоб ті дві родини випустили з площі й дозволили їм вернутися додому. Оба ці шляхетні українці живуть сьогодні в Америці, а також деякі члени тих єврейських родин, що в грядучих трагічних часах зуміли чи мали щастя вирятуватися з тої смертельної трагедії.

Після закінчення присутніми євреями миття і укладання трупів, німці забрали їх усіх на сусіднє подвіря і почали їх бити, а як побитий падав, то їх стріляли. Ніхто з цивільного населення не мав нічого спільного з тою жорстокою акцією.

Коли про цей нелюдський акт німців донесено посадникові міста,

він негайно пішов на це місце й старався переконати німців, щоб заперестали вбивати євреїв. Тоді підійшов до нього якийсь німецький старшина й запитався посадника, хто він і яким правом він береться давати накази німецьким воякам. Довідавшися, що він є посадником міста, назначеним ними самими помимо його волі, сильно вилаявся на посадника й сказав йому чимскоріш зникнути, бо це не є абсолютно його справа.

Обурений і безсильний посадник мусів відійти з нічим тим більше, що вже вечоріло й зближалася поліційна дев'ята година, що після неї не вільно було нікому з цивільного населення під загрозою розстрілу перебувати на вулиці. Вертаючи до дому повозкою, посадник зустрів кількох молодців, які провадили цілу родину євреїв Тіллеманів. Ті останні, знаючи особисто посадника, звернулися до нього про поміч і звільнення від тих молодців, які, як показалося, були поляки, бо в такій мові говорили до посадника, коли він категорично зажадав від них звільнення нещасних і невинних Тіллеманів. Та молодці не хотіли й слухати про це й щойно наполегливість посадника й добрий бич у руках візника їх остаточно переконали й вони відійшли, а посадник особисто відпровадив цілу родину до їхньої хати.

Таке й подібне міське шумовиння у кількох місцях міста Бориславa нападало на євреїв, били їх і грабувало. В такий спосіб було забито трьох євреїв на смерть і приблизно тридцять до сорок осіб були ранені — головно побиттям палицями.

На другий день рано посадник міста попросив дуже знаного єврейського лікаря і його особистого приятеля д-ра Тайхера, щоб він у супроводі молодого студента, українця, пішов оглянути й дав першу поміч пораненим єврейським жертвам, що він і виконав. Отже разом було в тих розрухах забито 59 євреїв, з чого німці розстріляли 56-тьох, а трьох, як уже було сказано вище, замордуванло міське шумовиння. Решту євреїв, що їх це шумовиння зігнало на площу НКВД, вони їх на наказ німців замкнули на ніч до тієї пивниці, де були закопані жертви НКВД.

Наступного дня рано посадник поїхав до Управи Міста, а звідтам до німецької військової команди, яка в ночі змінилася, бо прийшла нова німецька частина, а перша пішла дальше на Схід. Показалося, що новим військовим комендантом був майор з походження віденець. Посадник негайно звернувся до нього з проханням стримати бешкети й запровадити спокій і безпеку в місті для всіх жителів. Після довшої балачки майор погодився на вимоги посадника й вони разом сіли на повозку й почали роз'їжджати по місті, запроваджуючи порядок і розганяючи міську "батярню", яка все ще спроваджувала окремих євреїв на трагічне подвір'я НКВД.

Відтак вони разом поїхали на те саме подвір'я НКВД, де майор

заборонив дальше знущання над євреями й розігнав усіх військових і цивільних людей, а євреям наказав вернутися до своїх домів. Після цього посадник наказав відкрити двері до пивниці й випустити усіх там замкнених євреїв. Біля полудня у місті запанував зглядний спокій і порядок. Ще того самого дня євреї похоронили всіх своїх побитих.

На другий день відбулися похорони жертв большевицьких звірств. Поляки поховали своїх на польському кладовищі, а українці своїх на цвинтарі біля церкви св. Миколая в Тустановичах усіх в одній могилі. Через кілька днів було знайдено кільканадцять трупів замордованих большевиками в лісі на горбочку Тептюжі, що є положений межи Тустановичами і Дрогобичем. Родини помордованих перешукали кишені побитих і у кожного з них знайшли пашпорти на єврейські прізвища, хоча жертви абсолютно не були євреями. Цей факт свідчить про хитрість московських катів, що свої злочини хотіли перекинути на рахунок наступаючих німців, котрі також були не меншими катами, бо опісля вимордували мільйони євреїв, українців, поляків та інших народів. Отже коса трапила на камінь.

Після похорону в місті запанував відносний спокій. Робітники нафтового промислу вернулися до праці, крамниці й споживчі кооперативи відновили свою торговельну діяльність.

Сучасний Борислав. Площа Івана Франка.

Сучасний Борислав. Вулиця Комсомольська. Зліва — дорога на Волянку, справа — дорога до електрівні.

ВІРА ВОВК (СЕЛЯНСЬКА)

Віра Вовк народилася 1926 р. в Бориславі, в родині лікаря Остапа Селянського та вчительки Стефанії із Звонків. Дитинство провела вона в гуцульському містечку Кутах. Почала середню освіту в Галичині (один рік гімназії у Львові), але за большевицької окупації родина опинилася в Дрездені; там поетеса закінчила середню школу. Після матури вона відбула рік обов'язкової фізичної праці в одному з таборів праці для дівчат. Під час бомбардування Дрездену загинув її батько.

Після війни Віра Вовк вступила до університету в Тюбінґені, — вивчала музикологію, германістику та славістику. Студії продовжувала в Мюнхені. Згодом вона переїхала через Францію до Бразілії; спершу працювала гімназійною вчителькою, а потім стала студенткою університету в Ріо-де-Жанейро. Здобувши науковий ступінь доктора філософії, вона стала професором, а від 1957 року головою катедри германістики в цьому університеті.

Крім поезії, Віра Вовк пише художню прозу. Особливою майстерністю визначається коротка повість "Вітражі", написана стилем, що йому в українській літературі немає попередників; калейдоскопічністю та динамікою він зближений до техніки модерної кінемотографії. Віра Вовк написала також дві книги для дітей. В її дорібку є ще статті та подорожні нотатки.

Віра Вовк працює й у царині перекладу. У Бразілії вона відома як перекладачка й популяризаторка української поезії та прози, а серед українців — як перекладачка бразілійської та португальської поезії. Вона також перекладає новітніх німецьких і французьких поетів українською мовою.

(Координати, Том II, Упорядкували Богдан Бойчук і Богдан Т. Рубчак, В-во "Сучасність", 1969).

Адольф Гладилович

ОЛЕСЬ ПІДГОРОДЕЦЬКИЙ

Мгр. Олександр Підгородецький

Олеся Підгородецького я знав ще в гімназії. Але ми не товаришували, бо коли я ще був "першаком", він ходив уже до п'ятої кляси.

На різних пластових святах і зустрічах я нераз бачив цього вродливого, чорнявого юнака в пластунській уніформі. Згодом, коли польська влада заборонила Пласт, я прочитав у газетах, що одним з двадцятьох українців, яких дрогобицький суд засудив за приналежність до Пласту на три місяці тюрми, був Олександер Підгородецький.

Заприязнився я з ним багато пізніше — в кінці 1936 р., коли він, тоді вже дипломований правник, задумав видавати реґіональний часопис "Гомін Бачейну" й запросив мене й мого брата Максима до редакційної колеґії. Часопис, якого він був видавцем, хоч перед владою фіґурував як видавець хтось інший (Роман Турів), появлявся двічі у місяць майже цілий 1937-ий рік, але через брак фінансової бази не міг довго існувати й у кінці 1937 р. став органом робітничого товариства "Сила" у Львові.

З того часу я не бачився з Підгородецьким й зустрівся з ним аж у польському концентраційному таборі в Березі Картузькій, куди ми попали разом з другими в перших днях вересня 1939 р.

Минали роки й я не мав жадної вістки про нього. І ось у 1966 р. він несподівано опинився в Канаді й поселився в Торонто. Ми негайно

відновили своє старе знайомство й часто листувалися. В 1967 р. відбувалася в Монреалі Всесвітня Виставка "Експо-67". Він приїхав на виставку, яка була для нас доброю нагодою зустрітися після 28 років.

А десять років пізніше він несподівано відійшов у вічність.

Ось кілька його біографічних даних, що їх мені вдалося зібрати від нього самого та його дружини Ніни й з деяких інших джерел:

Народився 9 вересня 1908 р. у Львові. В 1933 р. закінчив правничий факультет в Університеті Яна Казімєжа у Львові. До 1958 р. перебував у Львові. Працював учителем артистичної фотографії у фотографічному технікумі. В 1958 р. мав попасти в Сибір, але йому тоді чудом удалося дістатися до Польщі. Звідтам виїхав до Австралії, а в 1966 р. еміґрував до Канади.

В Торонто заснував клюб "Бесіда", який спочатку містився в його домі. В листі до автора цих рядків дружина покійного так описує діяльність цього клюбу: "Клюб далі існує та це вже не те. Донині згадують люди, як то що четверга відбувались прекрасні дискусії в домі Підгородецьких, коли не хотілось членам "Бесіди" розходитись додому. А душею на зібраннях був Олесь, котрий так розумно та цікаво наводив і порушував тему до дискусії. Збиралось від 20 до 30 осіб. Всі брали участь у дискусіях і посміялись часом немало. Люди говорили, що приходять, щоб отримати щось для душі. Дійсно, ті незабутні четверги приємно згадуються".

В тому ж листі вона згадує також, що Олесь у вільних хвилинах займався різьбою й що вона має вдома ще багато його праць.

Покійний, колишній пластун, брав активну участь у пластовому житті в Торонто й живо цікавився проблемами Пласту в діяспорі.

Але найбільше його цікавила публіцистика. Він був співробітником кількох українських часописів в Канаді й поміщував у них цікаві статті на різні актуальні теми. Крім того, він від 1969 р. плянував видати свої статті окремою книжкою. В листі до мене від 6 квітня 1969 р. він так писав про цей свій плян: "У мене збірка нарисів на теми соціологічно-політичні, які обхоплюють цілий ряд питань з нашого життя. Підхід до тих справ є зовсім новий... Це є понад 100 сторінок машинового письма. Деякі статті були вже друковані. Читається легко. Збірка має понад двадцять титулів. Це є продукт роздумувань довгих літ, а поклав я їх на папір навіть з деякою пожертвою свого особистого життя. — Але це не має ніякого значення".

Думками він завжди був коло свого сина Богдана, якого залишив в Україні, і тому заплянованій збірці дав назву "Листи до сина". Та невблаганна смерть не дала йому докінчити це діло. Його задум здійснила його дружина Ніна Олексіюк-Підгородецька, видавши в 1978 р. в Торонто власним коштом книжку п. з. "*Листи до сина.* Збірка есеїв і статтей", в твердій обкладинці, з портретом автора й з присвяченим

йому віршем поета Василя Онуфрієнка п. з. "О. Підгородецькому". Листами до сина в книжці є властиво тільки її перший розділ, який служить за передмову до збірки. В цьому розділі він пише, між іншим: "Сину мій дорогий!... Я не залишу Тобі ніякого матеріяльного багатства... Єдине добро, яке я Тобі залишаю, — це мої думки, які я будував чи не все своє життя з усією моєю наснагою... Сину мій рідний! Ти ще тепер дуже молодий і багато дечого Ти ще не бачив і не знаєш. Але вже незадовго світ поставить перед Тобою цілий ряд питань і може бути так, що не буде нікого біля Тебе, хто міг би Тобі допомогти знайти відповідь..." Книжка "Листи до сина" не є в продажі. Дружина Олеся роздала її його друзям і знайомим, а частину примірників переслала Центральному Комітетові Дрогобиччини як дарунок дрогобичанам з нагоди їх найближчого З'їзду. На жаль, той, кому ця книжка була присвячена, син Богдан не мав щастя її бачити й може навіть нічого не знав про неї — він помер у першу річницю смерти свого батька...

*
* *

Одного дня в наших газетах появилася оповістка такого змісту:

"Ділимося сумною вісткою, що в Торонті дня 1-го серпня 1977 року по короткій і тяжкій недузі відійшов у вічність наш найдорожчий Муж, Батько і Брат бл.п. мґр. права Олександер Підгородецький, нар. дня 9 вересня 1908 р. в Зах. Україні, громадський і політичний діяч, журналіст та бувший в'язень Берези Картузької.

Похоронні відправи відбулися дня 2-го і 3-го серпня 1977 р. в Похоронному Заведенні Віллямс Фюнерал і в церкві св. Покрови в Торонті, після чого відпроваджено тіло Покійного на кладовище "Проспект" в Торонті.

В глибокому смутку лишилися: дружина Ніна, син Богдан, сестри: Іванна і Марійка, брати: Емануїл, Михайло та Роман — з родинами".

ВІЧНА ТОБІ ПАМ'ЯТЬ, НАШ НЕЗАБУТНІЙ ЗЕМЛЯЧЕ!

Іван Фур

ОЛЕСЬ ПІДГОРОДЕЦЬКИЙ НА ХОЛМЩИНІ

З Олесем Підгородецьким втікали ми разом від "визволителів". Стрінулися ми були в поїзді зі Львова на Раву Руську. В Угнові, куди ми прямували, я мав знайомих з львівської тюрми з 1938 р. У них ми пересиділи кілька днів і вони перевели нас через ріку Солокію над раном на другий бік. Місце, в якому ми переходили, мало бути плитке, але коли я пірнув у воду, вона сягнула мені майже по шию. Олесь ішов другий. Він мав проблему з ногою. У воді нога здеревіла й він не міг нею рухати. Я мусів з берега знову злазити й помагати йому вийти на берег. Вспіли ми на час скритися за корчами перед совєтськими пограничниками, що якраз надійшли.

Белз був по німецькій стороні. Там була Районова Молочарня. Я знав директора тої молочарні й там ми перебули кілька днів. Звідси порадили нам їхати на Холмщину до повітового міста Грубешева. Дістали ми доручення від п. Башука до інж. О. Теребуса, уродженого в селі Богородиця коло Грубешева (помер у Нью-Йорку).

В Грубешеві ми зайшли до Українського Комітету, який очолював д-р Осип Клодницький. Комітет провадив харчівню для біженців і призначував "праці" для них. Мене й Олеся призначено на вчителів до поодиноких сіл, але в останній хвилині мене задержано в Грубешеві для оранізування Повітового Союзу Кооператич, а Олесь поїхав і був учителем (я, на жаль, забув назву села, де він учителював). Повітовий Союз ми зорганізували й я був одним з членів Дирекції в ньому 1939-1943 роках. Олесь часто приїжджав до Грубешева й відвідував мене, але пізніше ми стратили контакт і, що з ним сталося, я не знаю.

ПОБИТТЯ СВЯЩЕНИКА В БРОНИЦІ

Між матеріялами, що їх нам прислав для використання наш земляк Степан Хемич, є англійський переклад протоколу про знущання польських прикордонників над парохом у Броници о. Іваном Томашевським у листопаді 1938 р. На жаль, ми не маємо українського ориґіналу протоколу. Тому публікуємо цей документ у перекладі з англійської мови.

Редакція

Записано в Грекo-католицькій окружній парафіяльній канцелярії в Самборі 19 листопада 1938 р.

(Всечесніший Отець Іван Томашевський, 29 років, неодружений священик у Броници, прийшов і просив нас допомогти йому докладно описати випадки, які відбулися в його парафії 18 листопада 1938 р.)

* *
*

Коло 57 метрів від церкви в Броници пожежна сторожа почала будувати пожежний будинок, у якому мали встановити радіо.

Мешканці села просили мене звернутися леґально до комітету й переконати їх, щоб будували деінде, далі від церкви. 11 жовтня я пішов до комітету пожежної сторожі з петицією від парафіян. 4 листопада я пішов до бурмістра міста Дрогобича з тією самою петицією. Коли я йому вияснив справу, він погодився зі мною й обіцяв, що він припинить телефоном дальшу будову, поки сам не прибуде до Броници. Я вернувся й поінформував своїх людей про це повідомлення. Тим часом будова йшла далі.

Всупереч своїй обіцянці, бурмістер ані не телефонував, ані не поїхав до Броници.

Тоді самі люди, 7 листопада, коли робітники прийшли до праці, зібралися й розігнали робітників та зірвали те, що вже було збудовано.

Я пробував спинити їх, але не міг. 9 листопада я знов відвідав бурмістра, цим разом з п. Витвицьким, послом до Сойму. Бурмістер визнав, що він обіцяв зателефонувати й спинити цю будову й не зробив цього. Дозвіл на цю будову прийшов 12 листопада, але будова фактично почалася на початку жовтня. Поліція почала розсліджувати справу й арештувала шість осіб.

З приводу цієї акції людей, загін прикордонників (К. О. П.),[1] які склали вину за неї не на осіб, а на приходство, прибув до Брониці 18 листопада. Під час моєї неприсутности, цей загін К. О. П., який складався з близько 100 вояків, прийшов на моє приходство. Я був у школі, де вів лекцію релігії. Люди, як побачили, що зближається військо, налякалися, що воно з ними суворо поведеться, і втекли зі села, перестерігаючи мене по дорозі. Я не почувався до вини, а навпаки, я пробував був перешкодити людям виконати їхній намір і перестерігав їх, що за це може бути кара. Отож я залишився в школі ще на дві години.

Коло 2-ої години пополудні, коли я вернувся зі школи й пішов на подвір'я приходства, побачив, що там багато вояків, а свійська птиця — кури, гуси, качки й індики — порізана баґнетами й порозкидувана навкруги. Один офіцер, не сказавши, хто він, попросив мене зголоситися до ляйтенанта-коменданта. Коли я так учинив, ляйтенант спитав мене: "Хто ви, ви, с..... сину?" і каке інше (решта нецензурне — прим. ред. "The Trident") і ляснув мене по лиці так сильно, що я малощо не впав. Я, здавалося, скам'янів і не міг вимовити слова, коли знов почув: "Відповідайте або будете збиті до непритомности"! Я був у священичій рясі й відповів: "Я католицький священик". Ляйтенант сказав: "Ви католицький сященик? За півроку ви зробили з наймирніших людей *гайдамаків*?" Це відбувалося на подвір'ї й декілька моїх парафіян були свідками цієї сцени (Анатоль Юзьвяк і інші). Вояки почали обшукувати церкву, підвал, неначе за спиртними напоями, потім бібліотеку, а коли нічого підозрілого не могли найти, завели мене о 8-ій годині ввечері до кімнати, де чекали капітан, ляйтенант, три сержанти й два рядові.

Перед допитом у кімнаті вони наказали прогнати з дому слуг і мою сестру. Тоді капітан промовив до мене: "За людей священик мусить терпіти й зазнати кари". Вони зв'язали мені стопи, накрили голову тяжким кожухом, скинули мою рясу, сіли на мене й били мене по стопах тупим інструментом. Біль був такий суворий, що я чув, що мені мозок наче проривався крізь череп. Коли я почав мліти й просив води, вони відкрили мені голову й дали чорної кави, а потім стали мене знов допитувати. Капітан сказав:

---

1. К. О. П. — "Корпус Охрони Поґраніча" — "Корпус Охрони Кордонів" (Ред.).

"Тут не буде жадної України. Хоч усі ваші представники домагаються в Соймі автономії, ми, армія, не дозволимо цього. Буде різанина. І те, що вам трапилося, чекає всіх других священників, яких надихує Шептицький".[2]

Вранці 19 листопада офіцер наказав війтові заплатити мені дванадцять золотих за сорок штук свійської птиці, овес і сіно.

Даю ці інформації до протоколу, щоб його можна було післати до Хвальної Канцелярії в Перемишлі.

Самбір, 19 грудня 1938 р.

Підписав: *Всечесніший о. Іван Томашевський.*

Документ написав: *Всечесніший о. Юлян Плешкевич.*

("The Trident", ч. 3, Нью-Йорк, березень 1939 р.)

---

2. Український греко-католицький Митрополит Андрей Шептицький (Прим. ред. "The Trident").

Іван Фур

о. МИКОЛА ІВАНУСІВ

о. Микола Іванусів, парох у Вацевичах (тепер Залужани) від 1911 р. до 1961 р.

На чолі української громади у Вацевичах стояв парох села о. Микола Іванусів, гуртуючи коло себе найсвідоміших громадян.

Перед кожною більшою акцією, як вибори, шкільний плебісцит і інші, парох скликав до себе з десяток свідомих і відданих господарів і з ними укладав конкретний план діяльности.

В селі не було телефонів, а щоб скликати господарів на нараду, о. Іванусів казав мені — тодішньому учневі гімназії це зробити. В тих усіх нарадах і праці мені доводилося брати активну участь. Треба підкреслити, що українська громада виходила все горою, і за це мстилася польська сторона на отцеві-парохові: на денному порядку були поліційно-адміністраційні репресії, грошові кари за виготовлювання українською транскрипцією прізвищ у метриках, за листування з адміністрацією українською мовою, за проповіді в обороні обряду й традиції й за участь отця пароха в культурному й господарському житті парафії й громади.

Та отець парох не здавався, твердо стояв і обороняв права своїх парафіян.

Для добра української громади зробив отець Іванусів протягом довгих п'ятдесяти років дуже багато. Він був завжди доброї думки, толерантний супроти кожного співбесідника, приязний і зрівноважений, любив молодь, був добрим пастором, а парафіяльний дім був гостин-

ним для всіх відвідувачів, головно для студентської молоді.

В часі другого наїзду російської влади на західні українські землі о. Микола Іванусів залишився на місці зі своїми парафіянами, але не довго дозволили йому сповняти душпастирські обов'язки. Його звільнили, проте, завдяки старанням парафіян, немолодому вже душпастирові дозволили мешкати в парафіяльному домі. Події, які зайшли в нашій Церкві в Україні в 1946 році, о. Іванусів важко переживав, болів разом з Владиками, священиками й мирянами, яких в'язнили, переслідували, вивозили тисячами на Сибір.

Помер о. Микола Іванусів на 89 році життя в 1961 році, залишивши двох синів-інженерів і дві дочки, вдови по священиках, які передчасно загинули з рук КҐБ. На похорон зібралося дуже багато людей. В часі похорону несено кільканадцять вінків. Навіть режимна Церква не могла минути мовчанкою особу покійного й вислала шістьох священиків зі сусідніх сіл з дорученням узяти активну участь у похоронних відправах. І не лише парафіяни, але також багато людей із сусідніх сіл відпровадили бл. п. отця М. Іванусева на вічний спочинок.

("*Свобода*", 13 лютого 1981 р.)

Ярослав Іванусів

В ІМ'Я ПРАВДИ

В другому томі збірника "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", на 182-ій сторінці, автор М. Турик висунув зовсім неправдиві твердження відносно платні священиків за Польщі й подав неправдиві інформації про мою найближчу рідню.

Моє листування з ним у цій справі скоро перервалося через його трагічну смерть.

В чому річ? М. Турик пише про мого батька таке: "Він не дорадджував селянам, бо боявся польської влади тому, що діставав платню від уряду". Це очевидна неправда, бо ні один український католицький священик в Польщі не діставав платні від уряду, але від єпископа. Ця платня була нормована Конкордатом з Ватиканом і сягала своїм початком ще часів австрійського цісаря Йосифа II, коли то австрійський уряд сконфіскував манастирські й інші маєтки релігійного характеру та створив релігійний фонд. Польща, як переємниця Австрії, на підставі згаданого Конкордату виплачувала з цього фонду певну суму єпископові, а той виплачував священикам місячну платню. Ця платня була в дійсності винагородою за ведення метрикальних і статистичних книг і, якщо не помиляюся, залежала від величини парафії та хиталася між 60 і 100 злотих місячно. Польський уряд платив священикам за науку релігії в школах, якщо вони в дійсності приходили чи приїздили на науку релігії. І цієї платні польський уряд, тобто міністер освіти, не міг відмовити. Щоправда, деякі старости намагалися вважати священиків своїми службовцями з уваги на ведення метрикальних і статистичних книг, але цих справ ніколи не вигравали. Зате вони використовували "офіційність" польської мови, домагаючись в звітах священиків польської мови, і накладали адміністраційні кари (і то по 100 зл. на кожний раз) за вживання української мови в звітах. Такі кари платив неодин священик, платив і мій батько, але не здавався.

А яким був мій батько у відношенні до сіл, де він був парохом, від-

силаю зацікавлених до статті Івана Фура, яку помістила "Свобода" від 13 лютого 1981 р. під заголовком "Пам'яті о. Миколи Іванусіва".

Пише в своїх споминах М. Турик також, що о. Іванусів "був матеріялістом, не хотів поховати одного бідного". Не знаю, як там було, — якась причина суперечки мусіла бути, але чи якраз була вона "матеріялістичного" характеру в часі, як Сель-Роб проникав у селянські прошарки? Зате я знаю, що мій батько був таким "матеріялістом", що, як прийшлося їхати в світ за очі, восени 1944 р. і я навмисне приїхав прохати його їхати з нами, себто зі мною та моєюріднею, він заявив твердо, що й не думає покидати сіл, в яких стільки літ душпастирював (від 1911 р.) і що буде ділити долю й недолю селян. А в загальному, найкращим доказом, яким священиком він був, був факт, що, як помер у злиднях, маси людей — жителів колишнього Дрогобицького повіту прибули віддати йому останню прислугу (маю фотографії).

Крім того, М. Турик згадує, що "були чутки", буцімто, мій брат був "троцькістом". З одної сторони, легко кинені слова "були чутки", а з другої, важке обвинувачення в "троцькізмі". В дійсності, мого брата ледве чи хтось у селі знав. Як підхорунжий УГА, він попав у польський полон, щасливо вирвався зі звісного концентраційного табору в Домб'ї та "махнув" до Праги, де покінчив інженерію й брав активну участь у студентському житті. А що поліція "цікавилася" ним, додому більше не вертався, прийняв чеське громадянство та осів у Празі, де самітньо доживав віку.

А чому М. Турик нарушив честь і мого батька й мого брата? Відповідь на це питання він, на жаль, забрав зі собою на другий світ, бо мені вже не вспів відповісти.

Іван Фур

В ОБОРОНІ ЧЕСТИ

Микола Турик у своїм спогаді про село Снятинку зробив неправдиві й кривдячі закиди своєму колишньому парохові о. М. Іванусеву.

о. Микола Іванусів був парохом у моєму родинному селі Вацевичах, а в Снятинці була дочерна церква.

Я знав отця й його родину й часто бував у їхньому домі. Ми говорили й дискутували різні тодішні проблеми й незавидне положення нашого села. Я помагав отцеві в його культурно-освітній праці в товаристві "Просвіта", якого він був довгі роки головою, в Рідній Школі й у товаристві "Сільський Господар".

Коли зближалися громадські чи державні вибори, отець скликав з десяток свідомих громадян до парафіяльного дому й з ними обговорював пляни, як перевести вибори, щоб українці їх виграли. Під час шкільного плебісциту отець також підготовляв громадян.

Дуже часто з проповідниці о. М. Іванусів закликав вірних шанувати наші давні традиції й церковний обряд і їх триматися й говорив їм про потребу культурної праці, сільсько-господарської освіти й національної єдности. Тому неправдою є, що о. Іванусів "не дуже втручався в культурно-освітню працю", як пише Микола Турик.

Коли це правда, що отець відмовив комусь у християнському похороні (М. Турик не назвав його по імені), то він не зробив цього з матеріялістичних мотивів, через гроші. В тому часі комуністи, сельроби і навіть радикали баламутили наших селян своїми комуністичними й атеїстичними теоріями, вели безбожницьку акцію проти Церкви й священиків, не були практикуючими християнами й членами церковних парафій. А коли такий збаламучений селянин умирав, то його родина чи приятелі бажали для нього парадного й християнського похорону. Ясна річ, таким особам священики відмовляли в християнському похороні.

Польської влади о. М. Іванусів не мав чого боятися, бо влада на

підставі Конкордату з Ватиканом виплачувала за посередництвом єпископа всім священикам місячну платню й це не була жадна ласка.

А вже смішним виглядає твердження Миколи Турика, що мешканці села за порадами зверталися "до бл. п. о. Баранецького з Волі Якубової або бл. п. о. Канди з сусіднього села Лішня тому, що він мав зв'язки з Дрогобичем, повітовими управами "Просвіти", Повітового Союзу Кооператив, "Рідної Школи" і "Сільського Господаря". Всі ці повітові товариства працювали для українського села й мали свої організаційні відділи, які дуже радо служили своїми інструкціями й порадами всім, хто лише до них звертався. До них непотрібно було жадних посередників чи протекції. Навпаки, ці повітові установи дуже радо висилали твоїх організаторів до сіл і на місці давали поради, як вести культурно-освітню, сільсько-господарську й кооперативну працю.

Та найбільш злобне твердження М. Турика, наче б син о. Миколи Іванусева був "троцькістом". Я дуже близько жив зі студентами й молоддю Снятинки, брав активну участь разом з ними в різних імпрезах, які там організовано кожних вакацій до 1930-их років, але я ніколи не чув, щоб хтось називав сина отця "троцькістом". Звідки таке твердження?!

о. Микола Іванусів мав двох синів. Старший Іван був старшиною УГА в 1918-1920-их роках, а після окупації поляками західноукраїнських земель, щоб рятуватися перед переслідуванням, перейшов до Чехо-Словаччини й там залишився. Другий син, Ярослав, студіював у Відні, був членом академічного товариства Січ і його кількарічним головою. Тепер живе в Едмонтоні в Канаді й є активним у місцевій українській громаді (дивись, "Українські Вісті", 7 жовтня 1981 р., стор. 9).

На оборону о. М. Іванусева скажу ще й те, що він залишився на своєму місці, знаючи, що всі парафіяни, серед яких він півстоліття душпастирював, є за ним, а коли його усунено й заборонено йому виконувати священичі обов'язки, то старанням цих же парафіян йому дозволено далі мешкати в парафіяльнім домі. На його похорон прийшли не лише його колишні парафіяни, але й сотки людей з дооколишніх сіл. Це наявний доказ, що о. Микола Іванусів був загально шанований і люблений.

Інж. Іван Фур

Андрій Гавірко

МИРОН МАТЧАК

9 травня 1984 р. помер у лічниці Дарбишір Роял Інфермері в Англії на серцеву хворобу Мирон Матчак. Народжений 22 листопада 1921 р. в селі Волі Якубовій, пов. Дрогобич. Гімназію закінчив у Дрогобичі. Один з перших вступив до 1-ої Української Дивізії. Бунчужний у 29-му полку, учасник боїв під Бродами, бойової групи "Вільднера" на Словаччині, під Фельдбахом. По капітуляції попадає до полону в Італії, а в травні 1947 р. переїжджає до Англії. Після звільнення з полону восени 1948 р. поселюється в місті Дарби, де бере активну участь в українському громадському житті — стає одним із перших організаторів комбатантського життя.

Над могилою прощали Покійного о. митрат Микола Матичак, а від земляків і приятелів-вивізійників — Роман Старосольський, який поклав на свіжу могилу грудку землі з України.

(*"Вісті Комбатанта"*, ч. 3 (131), 1984 р., Торонто-Нью-Йорк)

Інж. Роман Ковалик

ЦЕРКВА ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ В ГРУШОВІ

Історія церкви

В опущеній і призабутій під теперішню пору церкві, з криницею чудотворної води, зберігається розповідь о. Йоана Коростенського про історію цієї церкви. Його розповідь записав у 1912 р. о. Іларіон Гмитрик, гімназійний катехит у Самборі.

Нижче подаю дослівний відпис цієї розповіді, не змінюючи ні в чому мови ориґіналу й тільки подекуди виправляючи в ньому правопис:

Церква Пресвятої Тройці в Грушові в 1984 р.

"Село то (Грушова — І. К.) велике, числяче 3500 душ, має дві церкви і двох священиків, а в середині села, під горбком, стоїть хороша каплиця, простора, мовби третя церква, до якої трикратно в році спішать прочани з поближніх і дальших сіл повіту дрогобицького і сусідніх.

Історію тої каплиці розповів бл. п. Йоан Коростенський, декан і парох в Грушові, а представляється вона слідуючо:

На місці теперішньої каплиці стояла при кінці XVIII-го та на початку XIX-го століття розкішна верба, в нутрі якої утворилось з часом дупло, а пізніше показалась вода, як в керниці. До того дупла-джерела приходили звідусіль люди, пили, милися тою водою і знаходили в ній ізціляючу силу. Люди приносили зі собою лямпи і свічі та освітлювали ними ікону, мальовану на полотні і завішену на вербі, котра представляла керницю, окружену хворими і каліками, над якими повис образ Преч. Діви Марії. Для охорони чудотворного джерела обведено вербу високою огорожею з воротами та отворами з желізними ґратами.

Коли з часом стало приходити більше людей до верби, державні власті з санітарних причин заборонили користуватися джерелом, а ікону перенесли на збереження до одної з церков.

В 1855 році вибухла люта епідемія холери. Люди стали вимирати як мухи. Почали благати Всевишнього про пощаду. Перейняла всіх одна думка: "Для того нас Бог карає, що дали ми обезчестити святе місце Матері Божої. Оновім те місце і Господь відверне від нас тяжку кару!"

Село зібрало гроші і закупило в Дорожові каплицю, котру збиралися розібрати, бо приступлено до будови нової церкви.

Зійшлися люди, зрубали здорову, але похилу вже стару вербу, очистили джерело і обложили дошками, а кругом взнесли стіни і завершили дашком привезеної каплиці. Так постав малий храм з керницею всередині. На стіні умістили збережений образ Пречистої Богородиці та повісили дзвін над каплицею. Відразу епідемія припинилася і люди з набожністю дякували Богородиці за поміч.

Освячення каплиці при служінні п'ятьох священиків було довершено на празник Успенія Прес. Богородиці в 1856 році.

Каплиця, збудована зі старого матеріялу по 22-ох роках почала упадати. Тоді місцевий парох бл. п. о. Йоан КОРОСТЕНСЬКИЙ рішив збудувати на тому місці простору дерев'яну церковцю, із жертв відвідувачів — прочан, за суму 6000 корон.

Церковця виглядає величаво. Над входовими дверми є балькон, з якого голоситься слово Боже, а навкруг церкви є дерев'яна балюстрада, при якій приступають до св. Причастія. Простора площа кругом церкви обведена огорожею з дощок з входовою брамою, перекритою дашком, а побіч дзвініця з трьома дзвонами".

Ікона Пресвятої Богородиці

Ікона, не ушкоджена зубом часу, під сучасну пору зберігається в церковці при іконостасі (Фото ікони поміщене в 1-ому томі "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" на ст. 259).

На іконі представлений образ Пресв. Богородиці з Ісусом на руках, завішений на дереві над криницею, оточеною хворими й каліками, які висказують свої почуття й просьби в сторону образа. І так по боках образа на дереві є написи в староцерковній мові: "О источник чудес исполняется", "Іж Мати Божія в нем является". В криницю заглядає старець і каже: "Воістину видіх Матере Божія икону". Старша невіста мовить: "І аз вижду". Мати держить сліпе дитя, у якого з очей тече кров: "Сліп уродися, з очес кров текущи, ісцілися". Хворий з перев'язаною головою, споглядаючи на образ, благає: "Помилуй мя Мати Божія". Каліка на милицях: "Трийцять літ хоровал на ногу і ісцілися".

Внизу під криницею написано: "Року (1806) многогрішним іконописцем Стефаном Чаповским".

Спомин про відпуст у Грушові

Дозвілля вакаційного періоду добігає кінця й доведеться знову опускати рідну хату, своїх ровесників, з котрими провів безжурно вакаційний час, та вертатися до Дрогобича, на "станцію" під пильний нагляд опікунів. Єдина приємність, що ще залишилася, — це величавий відпуст у Грушові на свято Успення Пресвятої Богородиці.

Напередодні свята в нас у Ролеві на господарстві йдуть приготування. Заржавілі осі давно невживаного легкого візка намазують "тером", кінська упряж набирає блискучого вигляду, підстригаються кінські гриви та хвости, бо завтра чекає їх дорога до Грушови.

Рано, в день празника, всі святочно прибрані, облягаємо зі всіх сторін сидження візка й вирушаємо в недалеку дорогу на відпуст. Коло добрівлянської коршми скручуємо направо й прямуємо в сторону Грушови дорогою, мов алеєю, обсадженою розлогими вербами. Виїхавши на грушівські поля, по правій стороні оглядаємо панораму Ролева, господарські забудовання в авреолі зелених дерев.

Віз за возом прямують у сторону Грушови. По боках дороги й польовими межами поспішають ролівські й добрівлянські прочани, прибрані в святочні строї, з вузликами й кошичками, повними харчів на цілий день, босоніж, бо взуття завішане на плечах, щоб шкіра не потріскала на ранній росі. Доходячи до Грушови, сідають на придорожніх ровах і прибираються, щоб достойно ввійти на храмову площу.

Приїхавши на роздоріжжя в Грушові, вози скручують у різні сторони, а пішоходи прямують дорогою вдолину до церкви. Вози заїжджають на подвір'я гостинних господарів, щоб поставити воза з кіньми.

Піднайшовши незайняте ще місце, висідаємо, стріпуємо насілий порох, випрягаємо коні, обертаючи їх головами до воза з запашною конюшиною, яку вони охоче перебирають, форкаючи ніздрями та обганяючи хвостами й головами настирливих, голодних овадів та мушву.

По дорозі вдолину до церкви стає гамірно. По обох сторонах дороги, в ровах, торговці вже вспіли порозкладати на "страґанах" з брезентовими дашками свої товари й запрошують покупців приємними звуками усних гармонійок, сопілок, цукеркових свистал і барабанів. Знаючи своїх покупців на відпустах, торговці навезли товару, який найкраще продається. Ближче до воріт розложилися продавці з церковними речами — молитовниками, вервицями, образами, свічниками й свічками, а подальше інші "страґани" з товарами світського й їстівного характеру: довгі жердини завішані ковбасами, які приємним запахом заманюють голодних покупців, мішки зі свіжоспеченими "обарінками" різного смаку й величини, з яких одні насиляні на шнурку продаються на метри, а другі, великі, на штуки, солодка лімонада, закрашена на різні кольори, коло якої найбільше товпиться спрагла дітвора, солодкі лизаки на патичках, кольорові цукерки й свистаки. Римарі навішали шкіряних виробів — кінську упряж, вибивані кораликами й витискані пояси, "пуляреси" (гаманці) й капшуки на тюрюн.

Входячи на церковну площу, треба перейти попід дашок широкої брами, по боках якої вмістилися сліпі й каліки, просячи милостині на молитви за померлі душі.

На площі велике скупчення народу. Одні слухають набожно проповіді, другі стоять у чергах до св. Сповіді при сповідальницях, уставлених під деревами кругом огорожі, а інші в довгій черзі, зі збаночками та пляшками, до криниці в нутрі церкви по цілющу воду.

На громадському майдані за церковною площею інший рід атракцій притягає молодь і старших, Великий гурт охочих облягає кругом каруселю, яка обертається завдяки людській енергії. Хлопці, які протратили всі гроші на базарній площі й яким на їзду каруселею вже не вистачає, стають у чергу, щоб дібратися на горішню платформу до тих щасливців, що попихають кругом каруселю. Зробивши, попихаючи її, десять оборотів, вони дістають квиток на їзду безплатно.

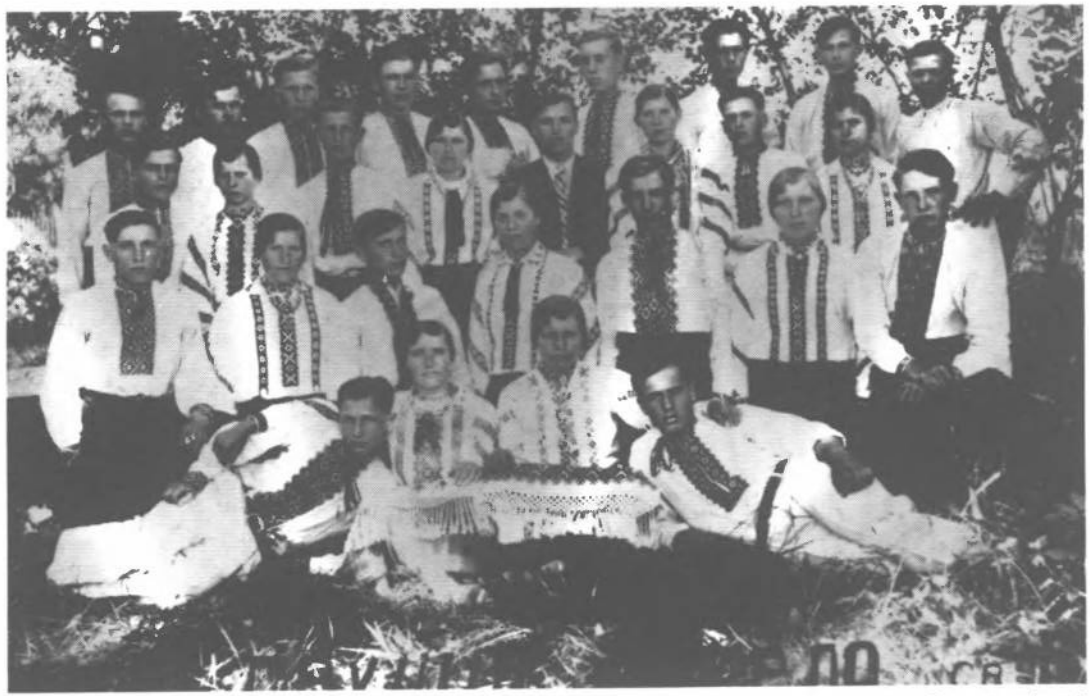
У недалекій відстані під деревом гурт обступив колом катеринку зі звуками одноманітної мелодії. Зелена папуга витягає бажаючим карточки з гороскопами.

Святочні торжества після обходу кругом церкви добігають кінця, а потомлені, але задоволені прочани помалу розходяться.

Затихає гамір на дорозі зі "страґанами", гурти людей рідшають, бо торговці помалу складають непродані речі на вози з метою знову розкласти їх на відпусті в день свята Рождества Пресв. Богородиці у Вороблевичах, а відтак на Чесного Хреста в Дрогобичі.

На місці постою воза за час відсутности господарів коні, поз'їдавши все, що їм вони залишили, включно з солом'яними сидженнями, спокійно подрімують у холоді під розлогою грушею. Коли їх запряжено, всі розміщуються у візку на невигідних, обскубаних сидженнях та вирушають у поворотну дорогу. Додому приїжджають помучені, але задоволені зі щасливо відбутого "грушівського відпусту" в надії, що Бог дозволить у другому й у наступних роках знову відвідувати церковцю з криницею цілющої води.

На жаль, не так сталося. Припинилися відпусти. Церковна площа заросла бур'яном. Високі дерева обвили своїми галузями церковцю, мов хотять захоронити її від ворожого ока та зберегти її для нового покоління до часу відновлених відпустів.

Хор читальні "Просвіти" в Грушові — Старому Селі після свята "Просвіти" в червні 1938 р. Перший ряд згори: майже всі з Грушової-Губич і Калічої гори. Другий ряд згори, зліва направо: Семен Спанчак, Рузя Спанчак, Іван Андрухів, Ева Харкавців, диригент хору Андрій Марків, Рузя Луців, Семен Зинів і Марія Харкавців. Третій ряд, сидять зліва направо: Василь Андрухів, Домініка Іванішів, Василь Марків, Марія Марків, Іван Харкавців, Домініка Страшовська й Іван Іванішів. На землі, зліва направо: Володимир Андрухів, Анна Румак, Анна Дернак і Іван Баран. Бракує на фотографії таких осіб: Гаврилко Марків, Филип Зинів, Михайло Марків, Анна Іванішів, Анна Харкавців, Марія Андрухів, Анна Андрухів і Ева Луців.

Ольга Пономар

МІЙ СПОГАД ПРО УКРАЇНСЬКОГО СІЧОВОГО СТРІЛЬЦЯ ІЛЛЮ КУЗАНА І ЙОГО СЕСТРУ ГАНДЗЮ

Я народилась у селі Губичах укінці 1898 року. Дім моїх батьків був рядом з домами братів Кузанів — старший Федір (Теодор) жив спереду, а брат його Микола позаду нього. Нас ділив город сусіда, який жив при головній дорозі.

Федір мав троє дітей — найстаршу Марію, сина Іллю (Ілька) і наймолодшу Анну (Гандзю). Марійка вийшла заміж перед початком війни в 1914 році. Ілько вчився в гімназії в Дрогобичі, а Гандзя жила вдома. Вся родина була дуже активна в громадському житті Губич.

В Губичах був гарний будинок "Просвіти", в якому була велика заля зі сценою й дві кімнати поряд — для хлопців і для дівчат. При "Просвіті" був аматорський гурток і часто відбувалися вистави. Всі троє Кузанів були членами аматорського гуртка й я теж. Ілько приїздив з Дрогобича на проби, коли треба було. Я дуже дружила з Гандзею та Ільком. Коли тільки він приїздив додому, Гандзя прибігала до мене, тягнула до себе й ми гарно проводили час.

Наступила війна 1914 року. Коли зорганізовано Леґіон Українських Січових Стрільців. Ілько, за згодою батьків, негайно вступив у їхні ряди.

Гандзя й Ілько любили один другого й завжди ділились усім. Коли він був у рядах УСС, писав часто до неї й присилав фотографії. Мені запам'яталась одна з них. На ній кілька стрільців сиділи в окопі — перший Володимир Коссак, третій Матчак, а вкінці Ілько з вусами й бородою. Ми з Гандзею насміялись тоді й вона написала йому про це.

Одного разу Гандзя їздила до нього, але чи до Потуторів, чи до Бережан, уже не пам'ятаю. Другим разом вона їздила із сестрою Марійкою до нього до Перемишля, де він лежав у лікарні за Сяном.

Після того не було вісток від нього. Скоро австрійська армія й УСС-и відступили й прийшла російська армія, не було вже надії про нього щось почути.

Був саме день Святвечора, як прибігла до нас Гандзя й настояла, щоб я пішла до неї, бо мусить зі мною обговорити щось важливе. Хоча моя мама була трохи невдоволена, я пішла з Гандзею, а вона шепоче мені:

— Ілько прийшов.

Почувши це, я немов завмерла. Яким чином він тут? Та ж це небезпечно — тут російська влада.

Прийшовши до хати, я застала Ілька, одітого в звичайний одяг. Я привіталась з ним, але була так розгублена, що не знала, як висловити радість, що могла його побачити, бо дуже боялась за нього.

Він пробув недовго. Сказав, що мусить іти, бо має певні завдання, і що, як зможе, дасть вістку про себе.

Та ніякої вістки не було й ми не знали, де він і що з ним.

Під осінь прийшла Гандзя, кличе до себе й знову шепче:

— Ілько прийшов.

І знову радість і страх. Прийшли, а Ілько навіть не присів, тільки, привітавшись зі мною, каже:

— Ти, Гандзю, іди на один край вулиці, а ти, Ольго, — на другий. Якби хтось показався, негайно спішіть сказати мені, бо, як я йшов, якийсь чоловік дуже приглядався до мене й дивився мені вслід. То я й не повернув у нашу вулицю, а пішов іншою й уже через город пробрався сюди.

Ми з Гандзею пішли, але скоро її батько покликав нас. Ілько швидко попрощався й сказав, що йде до Дрогобича й подасть про себе вістку.

Я залишилась ще трохи в Гандзі. Не пройшло багато часу, як ми почули стук у двері. Коли мати відчинила двері, ввійшли два російські військовики й один чоловік із сільської ради. Вони почали питати батька, де син Ілько. Він відповів, що не може цього знати, бо син пішов з армією. Вояки почали кричати, що це неправда, бо його недавно бачили, і що він мусить десь тут бути і вони його знайдуть. Стали заглядати скрізь у кімнатах і в кухні, а потім полізли на стрих (горище). Зійшовши надолину, вони сказали батькові, щоб одівався, бо його забирають і він там скаже, де син. Ми залишилися в страху. Прийшов брат Федора, Микола й сказав, що й у нього були вояки й питали за Ільком. Ми подумали, що за ним можуть шукати й у Дрогобичі, бо там жила його близька родина. Треба було її повідомити, щоб, коли б Ілько прийшов до них, попередили його, що за ним шукають. Була вже майже одинадцята година ночі, а о дванадцятій починався "військовий час" — заборона бути на вулиці. Хто піде в такій порі до Дрогобича?

Гандзя сказала, що вона піде. Разом з нею пішов Марійки чоловік, який вийшов з лікарні, де лежав ранений, і тепер був удома.

Було вже по 12-ій уночі, як Гандзя й Марійки чоловік опинилися на головній дорозі, що вела до Дрогобича. Раптом почули кінський тупіт, а коли глянули в сторону Дрогобича, побачили далеко перед собою гурт людей на конях. Скотились з дороги вниз, прилягли до схилу й перестали зі страху дихати. Кінська патруля проїхала, не помітивши їх.

В Дрогобичі на передмісті, де жила родина Ілька, вони його не застали, але скоро відшукали його й повідомили про все, що сталось у них. Ілько сказав, що він переберється на Стрийське передмістя, де за ним не будуть шукати. Він попросив Гандзю, щоб вона поїхала другого дня до Стрия й передала на адресу, яку він їй дасть, листа та привезла те, що їй там дадуть.

Ранком батька Ілька випустили на волю. Він прийшов додому дуже змучений, бо цілу ніч його мучили всякими запитаннями.

Гандзя попросила мене, щоб я поїхала до Стрия з нею. В Стрії ми відшукали будинок згідно з адресою. Нам відчинила двері молода дівчина. Ми запитали її, чи вона та, за якою ми шукаємо, а коли вона підтвердила своє ім'я, ми передали їй лист. Вона сказала, що мусить піти з ним кудись і просила нас підождати. Вернула дуже скоро, сказала, що відповідь буде завтра, і запропонувала переночувати в неї. Ми, подякувавши їй, погодились. На другий день ранком дівчина принесла якийсь пакет, який Гандзя сховала. Ми подякували цій милій панянці й поїхали додому.

Вістки від Ілька не було, але через два дні прийшов його родич з Дрогобича, взяв те, що ми привезли, і передав усім привіт від Ілька. Де перебуває Ілько, він не знав. Якийсь хлопець приніс був йому записку, в якій Ілько просив його піти до Губич й привезти пакет зі Стрия. Сам Ілько по пакет не приходив. Прийшов той самий хлопець і його забрав. Більше про Ілька ми нічого не чули.

Життя в Губичах стало неспокійним. Поляки, особливо молодь, почали дошкуляти нам на кожному кроці. Часто-густо, при зустрічі, пускали в нашу сторону різні "епітети", а то й прогрози, і із-за невеличкої причини виникали сварки й щораз більша незгода.

Прийшов 1917 рік. В Росії революція. В Україні великі події — боротьба за Волю й Незалежність. Ми раді й надіємось на краще завтра.

Прийшов 1918 рік. Вільна й незалежна Україна підписала мир з центральними державами.

В Дрогобичі проголошено з цього приводу маніфестацію, чи, як тоді казали, "Здвиг". Закликали цілий повіт взяти в ній участь.

Губичі заворушились. Скликали збори членів "Просвіти" й усього свідомого населення й вирішили приготовлятись до маніфестації. Але

виявилось, що в нас немає гарного прапора. Рішено придбати новий й доручено Гандзі й мені зайнятись збіркою грошей. Ми обидві відвідували мешканців і зібрали певну суму на цю ціль. Знову ж Гандзі доручено поїхати до Львова й там у крамниці на Руській вулиці купити прапор.

Гандзя поїхала до Львова зі мною. Ми замовили прапор і нам сказали, щоб через тиждень по нього приїхати.

По прапор поїхала Гандзя сама. Коли вернулась, була дуже схвильована, бо держак прапора був переламаний надвоє. Зі сльозами в очах розповіла нам, що трапилось. У Львові в крамниці прапор гарно запакували, а держак обгорнули папером і зав'язали шнурком. На двірці вона їх здала в баґаж. Коли приїхала й пішла відібрати їх з багажного вагона, їй подали два куски держака — він був розламаний. На її запит і протест їй з усмішкою відповіли польською мовою, що, видко, якийсь тяжкий пакунок упав на держак і поламав його. В Губичах наші її заспокоїли, що держак направлять. І дійсно, обидва куски держака майстерно з'єднано й скріплено бляхою, яку пофарбовано під колір держака так, що й не видко було, що він був поламаний. Цей маленький епізод є підтвердженням тодішнього відношення певної частини населення до українців.

Два дні перед маніфестацією Гандзя дістала листа від Ілька з Виженки, невеликого містечка недалеко від міста Вижниці. Яка радість охопила всю родину, трудно сказати. Гандзя немов підросла, не ходила, а наче літала, бо ж усі думали вже, що він загинув. Поїхати зараз до нього не могла, бо її призначено бути на маніфестації прапороносцем, то ж мусіла відповідно підготуватись до цього, в чому їй допомогла дочка о. декана Федоровича. В поході вона гарно виглядала. Я й ще одна дівчина йшли рядом з нею. Гарно виглядав й цілий наш похід. Нас було багато й ми, зібравшись біля "Просвіти", розпочали його вчасно, щоб прибути до Дрогобича на час, — треба ж було пройти 7 кілометрів.

Повернувшись з маніфестації, Гандзя другого дня поїхала до Виженки, щоб побачитись з Ільком. Пробула там три дні, а як вернулась, розповіла, що Ілько виглядає вже не таким, яким був раніше, молодиком, а немов дорослим чоловіком, — видко, воєнні переживання змінили його. Вона зустріла там багато УСС-ів, але запам'ятала добре лише Девосира — може тому, що він мав перев'язане око. Стрільці розповідали їй, що дехто з них переїжджав через Київ і що багато тих, що були в полоні в Україні чи в Росії, залишились у Києві, бо там кипить життя й боротьба за Україну, та що з них створили Курінь Січових Стрільців. Гандзя сказала, що хотіла б там бути, бо там кипить життя, а тут, хоч є життя, та не таке.

В розмові зі мною вона сказала, що горить бажанням виїхати в

Україну, але думає, що батьки не погодяться на це. Просила мене, щоб, як вона рішиться поїхати, я допомогла їй у цьому. Я погодилась. Незабаром вона поїхала до Дрогобича, дістала паспорт на виїзд і показала мені його. Паспорт був виписаний до Харкова, бо, може, мала б якісь труднощі, якби сказала, що їде до Києва. Відраджувати її, не помогло б, бо вона не змінила б свого рішення. Коли вона була готова, я поїхала з нею до Дрогобича й нікому про це не казала. Від'їжджаючи, вона залишила записку, яку скоро знайшли. Ніхто не знав, куди вона поїхала й я нікому нічого про це не говорила.

Незабаром я вийшла заміж й виїхала в інші сторони. Ні про Гандзю, ні про Ілька не було ніяких чуток.

Почалась Друга світова війна, яка закінчилась розгромом німецької армії. Всі дороги на Захід були переповнені втікачами — не тільки українцями, але й жителями інших країн, окупованих комуністами. Їхали возами, хто автом, але найбільше залізницею. Всі залізничні двірці були переповнені вагонами з утікачами, особливо у Львові, де всі ждали пересадки, бо ж не всі їхали в одному напрямі.

Подумала й я з родиною виїхати. А що у Львові мала родину, яка теж думала виїздити, я поїхала до них, щоб домовитися з ними, коли будемо виїжджати.

Вертаючи додому, я пішла на двірець. На двірці я зустріла пару людей, а коли вони підійшли близько, я стала, немов приголомшена, — між ними була Гандзя. Радість і сльози! Ми пішли вбік. Там присіли й навіть не знали, з чого почати. Вона познайомила мене зі своїм дружиною.

Гандзя оповіла мені, як вона приїхала до Києва й як там зустріла пару січових стрільців. Один з них раніше був вояком УСС. Вона сказала їм, що приїхала до Києва, щоб працювати.

Другого дня прийшов з ними їхній старшина. Вони повели її до установ і в одній з них вона дістала працю. Познайомилась з працівниками тієї установи, а там і з іншими, і ввійшла в життя, повне надій. Скоро перейшла жити до великого будинку, де жило багато працівників державних установ.

Прийшов січень 1919 року. З Галичини приїхала делеґація на свято проголошення Акту Злуки українських земель. Вона познайомилась з делеґатами. Між ними був д-р Цегельський.

День 22 січня був погідний. Софіївська площа була вщерть заповнена військом і народом, а вулиці навкруги теж заповнені. Обличчя всіх були радісні. Всі ждали радісної хвилини. Дехто тихо говорив, але очі всіх були звернені на трибуну. Нараз мертва тиша. З трибуни почулись слова Акту Злуки. Затихли слова, а тиша продовжується. І нараз все загуло. Чути вигуки "Слава", шапки летять угору, Софіївські дзвони радісно гудуть-звенять, люди обнімаються, шум, розмови й сльози.

Говорила Гандзя, що ніколи не забуде цього радісного величавого свята.

Та скоро прийшли тяжкі часи. Треба було лишати Київ перед наступом комуністичних орд. Почалось пакування необхідних речей і паперів та від'їзд ешельонів. Відступ був дуже повільний через довгі постої на деяких залізничних двірцях. Вкінці ешельон, у якому вона була, добрався до Кам'янця Подільського, де в той час був Уряд. Тут вона вже не працювала, бо вийшла заміж, а її дружина працював далі.

Одного разу вона зустріла Гриця Коссака. Вони привітались і тоді вона його спитала, чи він не знає щось про її брата. Він сказав, що Ілько з ним біля Кам'янця. Це була велика радість для неї. Вона дала йому свою адресу й другого дня прийшов Ілько. Обоє не могли наговоритись. Ілько познайомився з її дружиною, пробув у них цілий день, а потім приходив ще пару разів. Скоро прийшлось їм попрощатися, бо дружину з другим старшиною посилали на райони й Гандзя, не бажаючи залишатись у такий тривожний час, поїхала з ним в надії, що може незабаром зустрінеться з Ільком знову.

Коли Українська Армія залишала Україну, Гандзя лежала хвора на запалення легенів у лікарні в містечку Ярмолинцях, а як видужала, виїхала з дружиною на село, де він став учителювати. В 1924 році вони переїхали до Вінниці, де дружина мав приятеля. Він там улаштувався на працю й у них народилась дитинка.

Одного разу вони відвідали знайомих у Вінниці — колишнього старшину Української Галицької Армії, який заишився був в Україні, оженився в цьому місті й працював. У них вони застали молодого чоловіка, що теж залишився в Україні. Від нього Гандзя довідалася, що він добре знав її брата, який був старшиною, лежав хворий у лікарні в місті Браїлові й там помер. Це був страшний удар для Гандзі! Вона тяжко плакала й трудно було її заспокоїти.

Браїлів недалеко від Вінниці. Гандзя попросила свого дружину, щоби поїхав туди й розвідав про все. Головний лікар лікарні сказав йому, що він добре пам'ятає Ілька й що він помер у кінці листопада 1919 року, але, де саме він похований, не знає, бо в місті крім місцевого цвинтаря є ще військовий, на якому поховано багато військових. Дружина пішов на обидва цвинтарі, щоб дізнатися, де похований Ілько, але на могилах, яких було багато, хрестів не було, а сторож не міг нічим допомогти.

Гандзя гірко плакала, бо й помолитись на могилі Ілька не могла.

В 1925 році Гандзя й її дружина виїхали на Полтавщину й там обоє влаштувались на працю. Згодом вона закінчила учительські курси й працювала учителькою.

Пройшло пару років і настали страшні часи. На селах почалась

організація колгоспів і вивіз селян, а по містах арешти так, що ніхто не був певний свого завтра.

В 1931 році Гандзя не могла вже учителювати й улаштувалась на працю у фабричній установі.

У 1932 році вона залишилась тільки з дитиною, а в 1933 році дитина померла. Залишившись сама, вона виїхала з Полтавщини.

Через кілька років Гандзя вийшла знову заміж, а оце від'їжджає в невідоме.

На цьому закінчую свій спомин про Ілька й його сестру.

Адольф Гладилович

ОСТАП БЕРЕГУЛЯК

Крім видатного маляра Степана Стецева, якому в цьому томі присвячена стаття графіка й маляра Івана Кейвана, уродженцем Добрівлян є ще один маляр — Остап Берегуляк. Він, хоч сам не зараховує себе до передових мистців, добився на американській землі гарних малярських успіхів.

Остап Берегуляк, син Осипа й Юлії з Кусих, народився в Добрівлянах 20 жовтня 1912 р. В 1942 р. він одружився в Дрогобичі з уродженкою цього міста Михайлиною Гевриківною. В липні 1944 р. молоде подружжя покинуло разом з тисячами наших людей Рідний Край і опинилося в Німеччині. Після війни О. Берегуляк з дружиною виїхав з табору "переміщених осіб" Ґанґгоферзідлюнґ у Реґенсбурзі й 27 квітня 1949 р. прибув до Америки. В Америці вони поселилися в Пенсільванії, в місті Маєрставні, де вони — єдині українці серед моря чужих людей.

Малювати О. Берегуляк почав ще в Україні, але малярем він став в Америці, де протягом шести з половиною років він учащав на курси малювання. Він бере активну участь в американському мистецькому житті й був членом Мистецького Союзу в округах Беркс і Лебанон. Досі він узяв участь у багатьох виставках малярів цих округ, завжди підкреслюючи своє українське походження. За свої картини одержав на виставках чимало нагород, а між ними й першу нагороду на виставці картин Мистецької Ради округи Беркс 1978 р. Його картини відомі теж багатьом його землякам-дрогобичанам через те, що з нагоди їхніх земляцьких з'їздів він улаштовує виставки своїх творів.

За двадцять років своєї малярської діяльности в Америці він намалював близько двох сот картин. З них близько половини закупили американські співгромадяни, щоб ними прикрасити свої помешкання.

О. Берегуляк малює тільки олійними фарбами. Його твори — переважно краєвиди. В малярстві він прихильник реалістичного стилю, ясних кольорів і витонченого викінчування творів.

Малярством займається також його дружина, яка разом з ним бере участь у виставках картин. Її улюблений сюжет — краєвиди й квіти.

Іван Кейван

СТЕПАН СТЕЦІВ

Мистець — патріот

Впродовж останніх десятиріч нашої діяспори відійшло у вічність чимало визначних особовостей нашої науки, літератури та інших галузів української духовости. Невблаганна смерть теж значно прорідила кадри нашого образотворчого мистецтва. Деякі повмирали зі старости, інші — середньої ґенерації, що мали ще перед собою широкі творчі горизонти, відійшли передчасно з приводу різних хвороб. До цієї другої категорії мистців належить теж Степан Стецiв — непересічний маляр, педагог, громадський діяч, а в сумі — щирий патріот.

Народився 28 жовтня 1905 р. в селі Добрівлянах, Дрогобицького повіту.

Його батьки Онуфрій і Марта з Кіндратових, селяни, знали, що на десятьох морґах землі не виорють долі для своїх семеро дітей і тому післали трьох синів до гімназії. Будучи учнем п'ятої кляси гімназії в Стриї, був заарештований польською поліцією під замітом антипольської акції, все ж закінчив в Дрогобичі гімназію в 1926 р., з твердою постановою стати мистцем-малярем, виявляючи змалку непересічний хист. Студіював малярство в Королівській Академії Мистецтва у Лієжі, Бельгія й закінчив студії з дипломом в 1928 р. В часі студій мав великі успіхи й був кількакратно нагороджений за свої праці. Свій малярський світогляд значно поширив, студіюючи архитвори геніяльних мистців у ґалеріях Бельгії та Голляндії. Студіював теж у Вищій Школі Малярства А. Терлецького в Кракові до 1932 р., щоб познайомитися з прикладним мистецтвом.

Працював учителем малювання в Українській жіночій семінарії сс. Василіянок, в Українській гімназії ім. І. Франка та в Польській учительській семінарії в Дрогобичі. Проте, щоб досягнути повних кваліфікацій педагога, Стецiв закінчив педагогічний курс у Варшавському університеті в 1934 р. й отримав диплом з правом навчання рисунків та

ручних робіт в середніх школах. Тоді став членом українського мистецького гуртка "Спокій" у Варшаві, що його співосновником і головою був проф. П. Мегик і брав участь у виставках Гуртка у Варшаві й на Волині.

В 1933 р. Стецiв одружився з Ольгою Васкул-Березовською — колишньою своєю ученицею семінарії сс. Василіянок, а що годі було дістати працю вчителя на рідних землях з огляду на нещадний полонізаційний курс, мусів вчителювати в польській гімназії в Лодзі. Визволила його Друга світова війна, що почалася нападом Німеччини на Польщу 1 вересня 1939 р., коли С. Стецiв перебував на вакаціях в Березові Середньому. За московсько-большевицької окупації вчителював з дружиною і якось вдалося оминути арештування, чи заслання. З німецько-большевицькою війною, що почалася 22 червня 1942 р. прийшла нова дійсність — вже нового терору брунатної Німеччини.

Як голова Повітової Управи Яблонова, Коломийщина, виступав часто з промовами на численних зборах, проте з приводу масових арештувань Ґестапом видатних українських патріотів, переїхав до Коломиї і якийсь час був керівником Школи Деревного Промислу, а згодом директором школи в Печеніжині, аж до виїзду на Захід в березні 1944 року.

Довелося з родиною пережити трагічні моменти на Словаччині, в околицях Банської Бистриці, де совєтські партизани прирекли на розстріл разом з групою інших втікачів. Вкінці Стецiв опинився в Австрії, в таборі скитальців у Ляндеку. Там широко розгорнув свою творчу й педагогічну працю, аж до виїзду до Канади в 1948 році.

Не зважаючи на педагогічну й громадську роботу, Степан Стецiв, маючи солідну мистецьку освіту, почувався передусім мистцем-малярем. Творчої праці не переривав ніколи й виконав багато портретів, композицій, пейзажів і натюрмортів. Вперше виступив зі своїми творами на "Виставці українського малярства, графіки, різьби й килимарства" у Львові 1931 р., що її влаштувало Українське Товариство Прихильників Мистецтва й на виставках Гуртка "Спокій", проте не брав жодної участи у виставках Спілки Радянських Художників України в 1939-1941 рр. за московсько-большевицької окупації.

За німецької окупації, Стецiв, будучи членом Спілки УОМ, взяв участь у III-тій Виставці у Львові в 1942 р. олійними творами "Ліс" і "Вівці на дорозі" та в останній виставці Спілки УОМ в 1943 р. Його твори критика стрінула з особливою прихильністю, зокрема рецензії Л. Федорович-Малицької та проф. Д. Горняткевича, що відмітили Стецева, як поважно зааванжованого мистця. Проживаючи на скитальщині в Австрії, Стецiв, поза своєю педагогічною й громадською працею, виконав низку олійних творів-портретів, пейзажів та композицій, що найвартісніша з них "Втікачі". Брав участь у виставках в Ляндеку,

Бреґенці й Інсбруку, зокрема на виставках міжнародніх, мистців-скитальців в 1946-1948 рр. і його твори австрійська критика високо доцінювала й про них писала австрійська преса.

В Канаді спочатку проживав з родиною в Давфині, потім в Ст. Боніфас, вкінці у Ванкувері, Б.К., де поза працею на хліб, виконав низку портретів ("Портрет дружини", портрети синів Ігоря й Ореста тощо), композицій ("Під хрестом"), цикль пейзажів і розмалював українську католицьку церкву у Ванкувері. Тоді брав теж участь в мистецьких виставках у Ванкувері.

Остаточно переїхав з родиною до Ст. Кетеринс, Онтаріо й там осів на постійно. Це був найактивніший і найбільш продуктивний період Стецева в мистецтві, в педагогічній та громадській праці. Разом з дружиною, був організатором "Рідної Школи", Курсів Українознавства, дириґентом хорів, режисером аматорських постановок, актором, декоратором, декляматором, співаком, доповідачем на імпрезах, автором віршів і дитячих п'єс і т. п., отже вкладав колосальну наснагу майже у всі ділянки української культури. Проте ніколи не занедбував творчої праці в малярстві.

Своїми творами взяв участь у виставці з нагоди Першої Зустрічі українських мистців Америки й Канади в 1954 р. в 3-тій виставці УСОМ в Торонто 1960 р., теж у виставці УСОМ в 1961 р. присвяченій 100-річчю смерти Т. Шевченка та у Світовій Виставці в Дітройті, що відбувалася у вересні-жовтні 1960 року. Серед повені праці й широких задумів, Степан Стецiв помер 10 листопада 1964 року, в силі віку, бо закінчивши 59 років життя, на серцеву атаку.

Малярська творчість Степана Стецева тісно зазублювалася з його педагогічною працею й посередньо з громадською. І хоча він розпорошив свій талан і наснагу в багатьох ділянках української культури, він передусім почувався мистцем-малярем. Впродовж своєї 30-ти річної творчости він виконав пару сотень творів: портретів, пейзажів, композицій, натюрмортів, релігійних композицій та декоративних праць. Вони виконані солідно за всіми законами рисунку, кольориту, світлотіні та композиційного укладу, в реалістичному дусі, а в пейзажах, що надихані українським ліризмом, помітні теж риси клясицизму, зокрема в техніці виконання. Зі щирим реалізмом виконані натюрморти Стецева, зокрема цикль квітів, з передачею їх свіжости й краси. Твори Степана Стецева в більшості розгубилися в трагічній та непевній добі світової війни й скитальщини, збереглося біля 40 творів, що можуть стати основою для характеристики його стилю. Найхарактеристичніші: "Портрет дружини", "Автопортрет", портрети синів ("Сини над піяном"), композиції: "Вівці на дорозі", "Дівчата повертаються з поля", "Орач", "Ведуть жидів на розстріл", "Похорон партизана", "Втікачі", "Під хрестом", "Ранок на селі", пейзажі: "Пізня осінь", "Замок у Верфені", "Буря

на мор'ї", "Захід сонця над морем" тощо, а з релігійною тематикою: "Матір Божа", "Св. Миколай" та поліхромія української католицької церкви у Ванкувері.

Свої твори Стецiв виконував переважно олійною технікою хоча вживав часом пастелі й вугля. Він не експериментував у модерних "ізмах", не шукав дешевої слави, навіть своєї індивідуальної мови, уважаючи, що мистецтво повинно якнайвірніше віддзеркалювати реальне життя. Проте своїми творами Степан Стецiв дав поважний внесок у скарбницю українського малярства й залишив по собі виразні сліди творчих змагань як мистця-патріота.

Мистець-маляр Степан Стецiв

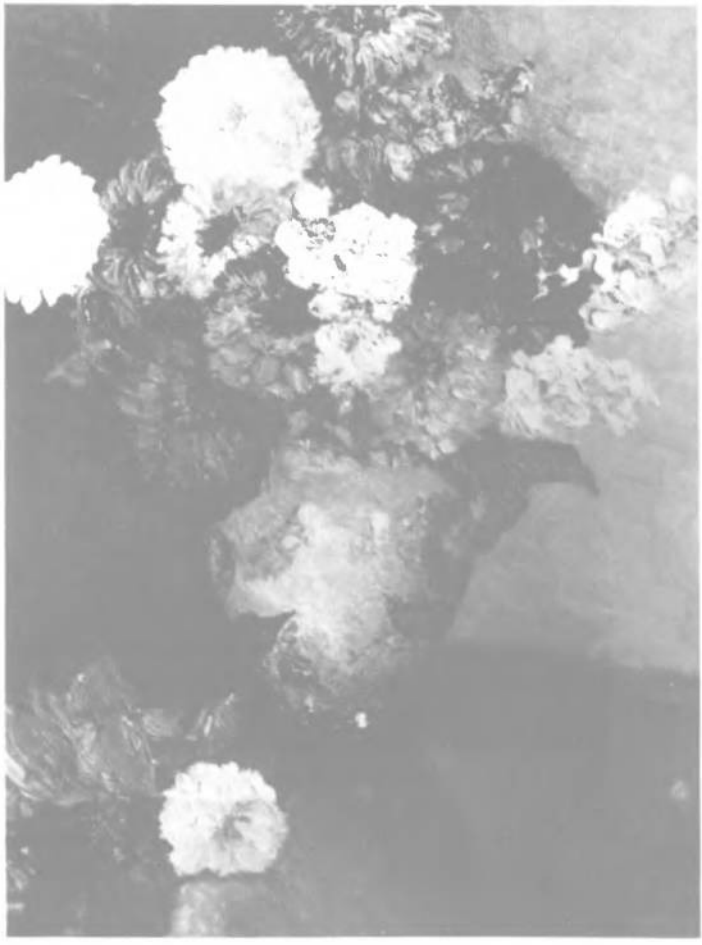
Степан Стецiв. "Вівці на дорозі". Олія. Ляндек (Австрія).

Степан Стецiв. "Біженці" 75 см. х 95 см. Олія, полотно. Ляндек (Австрія).

Степан Стецiв. "Ранок на селi". Олiя. Канада.

Степан Стецiв. "Квiти". Олiя. Канада.

С. В.

МОЄ РІДНЕ СЕЛО ДОВГЕ КОЛО МЕДИНИЧ

Перечитавши перший том "Дрогобиччини — Землі Івана Франка", я застановився над статтею про село Довге коло Мединич. Вона видалася мені доволі бідненькою. Оцим дозволяю собі її трохи поширити.

Село Довге положене при битому шляху, що веде з Дрогобича на північний схід через Солонсько, Опарі й Мединичі. Насправді, воно своїм виглядом не довге, а більш чотирикутне. Звідкіля пішла його назва? Кажуть, що від його географічного положення, від його долів і горбів.

Село почало своє існування під час панщини, про що свідчили й до наших часів панські лани навкруги нього.

Населення в ньому було біля тисячі.

Село має мальовничий вигляд. Воно потапає в зелені, в садах та пахучих квітах, що ними кожна господиня прикрашує свої маленькі городці перед хатою. Посеред села протікає річка, що забирає воду, яка допливає до неї з джерел.

На жаль, земля не була родюча. Дуже часто треба було добрива, щоб збирати урожай. Населення жило досить бідно. Тому селяни мусіли працювати на панських ланах, щоб заробити на прожиття родин. Молодь була дуже віддана батькам та допомагала їм обробляти лани. В цьому була й небезпека, бо через велику любов дітей до батьків і батьків до дітей не було сили, щоб могти відірватися від свого роду. Безмежна була батьківська любов і ніяк не хотілося віддалити від себе дочку чи сина. З роками населення росло. Батьки ділили своє майно поміж дітей і так ослабали наші селяни. Вислати дітей на науку було тяжко — не було змоги її оплатити. На щастя, вдалося з великим зусиллям видати із села одного вчителя й одного священика. Були також щасливці — деякі шевці, столярі й кравці, які покинули своє село, поселилися по містах і там повідкривали варстати, що уможливило їм мати легше життя й краще прокормити свої родини. Все ж багато ремісників осталося в рідному селі.

В селі була гарна церква св. Миколая.

Село пишалося школою, читальнею та іншими будинками.

Варто згадати, що в селі не було інтеліґенції. Все відчувався брак відповідних сил, щоб просвічувати громаду й піддержувати в ній здоровий дух. При читальні роботу вели свої місцеві люди, що розуміли справу. Вони посвячували довгі дні й ночі для своїх ближніх. Остався дуже гарний спогад про інструкторів, які почали приїжджати до села й давали вказівки, як вести працю в "Просвіті". Тоді почалося жвава діяльність: аматорський гурток, хор і бібліотека. Сьогодні варто скласти щиру подяку всім інструкторам, що своїми вказівками допомагали вести цю працю в громаді. До того, перед Другою світовою війною вдалося кільком юнакам з села піти до гімназії "Рідної Школи". На жаль, небагато прийшлося користати з цього, бо вибухла війна.

З приходом москвинів усе змінилося. Вони в першу чергу зробили чистку, а потім прийшло розкуркулювання, заслання, ув'язнювання, переслухування, допити й усякі московські видумки. В селі запанував панічний настрій, страх, недовір'я. Настала колективізація — московська панщина. Село заніміло.

Сьогодні, як згадую рідне село, мені дуже сумно. Одне, що й мене недоля вигнала з нього, а за мною ще багато других моїх односельчан, які живуть тепер поза межами не тільки рідного села, але й рідної Батьківщини.

Яке життя тепер у селі? Старі завзяті піонери вимерли, молоде покоління знищене унаслідок воєнних подій, а молоденьке перевиховують московські загарбники.

Так, дорогі земляки! Стільки осталося споминів про наше рідне село, де ми виростали, де наше дитинство безжурно плило, де пишалися наші біленькі хати, зелені садки, високі черешні, холодні криниці та джерельні води. Там ми з вами, дорогі земляки, ділилися добрим словом і хлібом і разом зазнавали зла й добра. Там залишився наш чар, наша любов, наша молодість. Тепер нам остався тільки дорогий спомин про наше рідне село Довге.

ОТЕЦЬ ШАМБЕЛЯН ПЕТРО ЛИПИН

о. Шамбелян Петро Липин

В ніч з четверга 18-го на п'ятницю 19-го жовтня 1984 р., після важкої недуги, проживши 79 років, відійшов у вічність парох церкви св. Духа в Честері в Пенсільванії о. шамбелян Петро Липин.

о. Петро Липин, син Евстахія й Анни з дому Музичин, народився 4-го квітня 1905 року в селі Летні, повіт Дрогобич. Початкову школу закінчив у своєму родинному селі, а середню в Дрогобичі — гімназію "Рідної Школи" ім. Івана Франка.

Богословські студії відбув у Духовній Семінарії в Перемишлі, де 5-го березня 1943 року одержав єрейські свячення з рук Преосв. Йосафата Коциловського ЧСВВ.

Душпастирював у Гошанах, пов. Рудки, в Головецьку Долішньому, в Недільній, пов. Турка над Стриєм, і у Волі Миговій, пов. Сянік.

Внаслідок обставин, в кінці Другої світової війни виїхав на еміґрацію. Спочатку перебував у Пєщанах і Кракованах на Словаччині, а в березні 1945 р. прибув до Відня й там зголосився в кардинала Інніцера. З Відня переїхав до Баварії й поселився у Форнбасі над Іном. Там опікувався українськими скитальцями, які мешкали приватно.

До США прибув 4-го квітня 1949 р. Владика Константин призначив його парохом святих Петра й Павла в Кліфтон-Гайтс у Пенсільванії. 16-

го травня 1949 р. був іменований душпастирем церкви Покрови Пресвятої Богородиці в Савт-Вест-Філядельфії. В цій парафії, яку він заснував, душпастирював до 7-го серпня 1957 р.

20-го серпня 1957 р. був найменований радником епархії, а в березні 1957 р. його обрали на становище секретаря епархіяльної корпорації. Душпастирем собору Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії у Філядельфії став 29-го липня 1957 р. і виконував свої обов'язки до 1-го вересня 1965 р.

1-го вересня 1965 р. Митрополит Амвросій призначив його парохом церкви св. Духа в Честері, де він душпастирював до дня смерти.

28-го вересня 1977 р. о. Петро Липин був іменований протоєреєм, а 4-го грудня 1980 р., заходами Митрополита Стефана, Святіший Отець Іван Павло II надав йому титул шамбеляна.

Отця шамб. Петра Липина, людину погідної вдачі, доброго організатора, патріота й взірцевого священика любили всі, хто його знав, зокрема парафіяни в кожній місцевості, де душпастирював.

Парастас за спокій душі померлого о. шамб. Петра Липина був відслужений в неділю 21-го жовтня 1984 р., а похорон, з участю Владики Митрополита Стефана, відбувся в понеділок 22-го жовтня.

Вічна Йому пам'ять!

("*Шлях*", 28 жовтня 1984 р.)

Адольф Гладилович

МАРІЯ ВИННИЦЬКА-ОРИЩУК

Українські газети й журнали у вільному світі переповнені вістками про "відхід у вічність" наших еміґрантів. Між тими, що відходять, є також сини й доньки Дрогобицької землі.

В кінці червня 1985 р. в тижневику "Гомін України", який виходить у місті Торонто в Канаді, появився некролог, у якому Об'єднання Жінок Ліґи Визволення України в Монтреалі ділиться з українською громадою сумною вісткою, що 10 червня 1985 р. в цьому місті "по довгій і безнадійній недузі відійшла у вічність бл. п. Марія Орищук з дому Винницька, народжена 1 травня 1924 р. в селі Лужок Дрогобицького району", довголітній референт зовнішніх зв'язків цього товариства. В некролозі згадано також про інші заслуги покійної і про високі пости, які вона займала в Уряді Провінції Квебеку.

Дрогобичани, які під час німецької окупації ходили до Української Державної Гімназії в Дрогобичі, і деякі старші від них земляки, напевно, пригадують собі веселу й жваву ученицю цієї гімназії, чорняву Марійку Винницьку з Лужка Долішнього, племінницю дрогобицького адвоката д-ра Іллі Винницького, в якого вона була "на станції". А хто з її колишніх дрогобицьких знайомих, що може її призабув, хоче собі її пригадати, хай загляне до першого тому "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" і пошукає там фотографію з написом "Абітурієнти української державної гімназії в 1942 р.". На ній, у третьому ряді зліва, четверта згори випускниця — Марійка Винницька.

Багато років пізніше тримовний "часопис української громади Монреалю ОКО" від 8 жовтня 1981 р. вмістив мою статтю "Марія Орищук — єдина українка в Уряді Квебеку". Марія, замужем Орищук, — це колишня Марійка Винницька, яка завдяки своїй працьовитості й здібностям здобула високий пост у провінційному уряді франкомовної провінції Канади — Квебеку.

Стаття досить довга. На цьому місці наведу з неї уривок, у якому я розповідаю дещо з біографії моєї землячки.

"Ім'я Марії Орищук українській монреальській громаді добре відоме — одні пам'ятають її колишні українські радіопередавання, другі читали її статті в українській і французькій пресі, а є й такі, що вивчають французьку мову з її підручника.

А мені приємно, що вона моя землячка, уродженка моєї вужчої батьківщини — Дрогобиччини. Вона народилася в селі Лужку Долішньому, де її батько Григорій Винницький був директором школи. І батько й мати Леокадія Гординська — нащадки старовинної української шляхти, що її так гарно описав у своїх повістях письменник Андрій Чайковський. В моєму родинному місті Дрогобичі вона закінчила в 1942 р. українську державну гімназію. Два роки студіювала у Львові аґрономію, а коли фронт наблизився, виїхала до Чехії на студії, однак воєнна хуртовина змусила її працювати. Після війни працювала в Німеччині. В 1946 р. вийшла заміж за мґр. Євгена Орищука.

До Монреалю приїхала з чоловіком у 1949 р. Тут закінчила Комерційний Коледж, школу рахування на лічильних машинах та серію курсів в Школі Міжнародної Кореспонденції.

Від 1955 р. підготовляла й вела виховні й літературні радіопередавання українською мовою, а від 1963 р. до 1967 р. була керівником і коментатором радіопрограми "Квіти України".

Цікавить її теж журналістика — вона квебецька кореспондентка "Гомону України" від 1955 р., співробітниця англійської секції вінніпезького журналу "Промінь" у 1964-1965 роках, авторка статтей про Квебек у Філядельфійському щоденнику "Америка" в 1967-1970 роках, дописує від часу до часу й до нашого часопису.

Знаючи добре кілька чужих мов, і зокрема французьку, вона працювала в 1970-1974 роках перекладачкою в Секції Чужих Мов Міністерства Комунікації Квебеку.

В 1974 р. вона почала працювати в новоствореному квебецькому Міністерстві Іміґрації, що його очолював міністер Жан Б'єнвню. Бажаючи вибороти етнічним групам Квебеку право мати своїх представників у цьому міністерстві, вона спершу написала на цю тему статтю до "Гомону України", а потім подбала про те, щоб міністер Б'єнвню одержав копію цієї статті. Наслідок був такий, що ще того самого року в його міністерстві створено Дирекцію Етнічних Груп і Комунікації. На жаль, ця дирекція існувала тільки один рік.

В 1976 р. вона написала працю п. з. "Стратифікація етнічних груп Квебеку". Ця праця була призначена для курсу лекцій в Університеті Квебеку в Монреалі на тему "Соціяльна кляса і стратифікація" й її заапробував професор цього університету Жак Маскот.

Від 1976 р. вона працює в Квебецькій Комісії Прав Людини й займає в ній тепер пост дорадниці ("консеєз").

Крім того, вона від 1979 р. член Дорадчої Ради Іміґрації в Уряді

Марія Винницька-Орищук

Квебеку. Того ж року вона приготовила для цієї ради працю, в якій розглянула політику Уряду Квебеку у відношенні до так званих етнічних груп й можливості правильного вирішення цього питання та запропонувала зміну назви міністерства з уваги на те, що воно займається справами не тільки іміґрантів, але й тих, що ними вже давно не є (наприклад, українці). Її пропозицію взято до уваги й міністерство дістало теперішню назву — Міністерство Культурних Спільнот і Імміґрації.

З інших досягнень Марії Орищук я згадаю три — в 1967 р. вона заініціювала створення товариства Французько-українське Братерство Квебеку, в 1979 р. разом з професором французької мови Жоржем Больє і при співпраці з Жаком Леклерком і малярем художником Русланом Лоґушем видала, мабуть, перший на американському континенті "Підручник французької мови" для українців, а до того, вона — єдина українка, яка є членом організації журналісток Квебеку".

З приводу її смерти французький монреальський щоденник "Ля Прес" опублікував п. з. "Надзвичайна жінка" статті двох своїх співробітників, близьких друзів покійної, Сесіль Броссо й Андре Люшера.

Журналістка Броссо починає свою статтю словами: "Марії вже нема. Від гуртка її близьких вірних друзів я хотіла б віддати пошану цій, під неодним поглядом, надзвичайній жінці". Згадуючи про її життєрадісну вдачу й шляхетність та про її любов до Квебеку й прив'язання до українських традицій, Броссо підкреслює факт, що покійна завжди зверталася до своїх синів по-українському.

"Зміни під час Другої світової війни" — пише журналіст Люшер — "примусили її покинути лагідні горби її рідного краю — Східної Галичини, недалеко глибокого Дніпра, цієї могучої ріки, святої для всього, що носить українське ім'я". Свою зворушливу згадку він кінчає такими словами: "Марія Орищук нас покинула, але нам залишився спогад про неї, відважну жінку, оптимістку, відкриту для всього, що людське, в якій поєднувалася майже південна чарівність і відвага в нещасті, що його зазнала її далека батьківщина, Україна. Такий спогад збережуть, без сумніву, ті, які її знали...".

Гарний спогад про неї збережуть також усі її земляки-дрогобичани, які її знали ще тоді, як вона була ученицею дрогобицької гімназії.

Інж. Петро Лех

СЕРЕД НАРОДУ В РІДНИХ СТОРОНАХ

В 1929 році я повернувся з Чехословаччини в рідні сторони. З того часу я працював серед нашого народу.

В 1930 р. я виїхав до Коломиї. В цьому місті Філія "Сільського Господаря" постановила влаштовувати господарські курси. Вони відбувалися в головніших селах і я виїздив туди з місцевим повітовим аґрономом інж. Дмитренком. Були також вечірні курси в приміщеннях нашої Філії. Навесні 1931 р. я обняв посаду повітового аґронома при Філії "Сільського Господаря" в Перемишлянах. Головою Філії був тоді дідич Мирон Луцький. Восени покликали мене до війська відбути вправи. Якийсь час я був на Лемківщині й заснував у двох селах Гуртки "Сільського Господаря".

В 1933 р. я повернувся до свого рідного села Модрича (в ньому я народився 18 жовтня 1895 р). Тут разом з учителькою Ісиковою зорганізували господарсько-куховарський курс. В курсі брала участь молодь — хлопці й дівчата.

Другий такий курс відбувся в Губичах. До нього заанґажовано також Панькова з Млинків, сина урядовця асекураційного товариства "Дністер". В курсі брала участь переважно молодь обох статей. Цей курс вимагав багато посвяти від викладачів з уваги на далеку дорогу (3 км).

Коли створено "Великий Борислав", прилучивши до нього сусідні села — Тустановичі, Губичі, Мразницю й Баню Котівську, наші радні, а головно асесор Ілько Яворський, виєднали в громаді фонд для оплачування аґронома. Я обняв цей пост і почав працювати в наших господарських товариствах цього міста. В зимі відбувалися курси, а іншою порою відповідні доповіді. Навесні роблено досліди в городах і досліди зі штучним угноєнням ріллі й лук. Наші важливіші досягнення: меліорація толоки в Бані Котівській, заснування взірцевого городу, на якому засаджено шляхетні дерева й передано в користування старим людям, спроваджування щеп і штучних погноїв і таке інше.

Ці й подібні роботи виконувано в Бориславі до Другої світової війни.

Інж. Петро Лех

Господарсько-куховарський курс у Модричі. Січень-лютий 1933 р.

МАРІЯ ЗІ СТЕЦЕВИХ ЛЕХ

Марія зі Стецевих Лех

27 червня 1976 р. в Буенос-Айресі в Арґентіні упокоїлася по тяжкій однорічній недузі бл.п. Марія зі Стецевих Лех.

Покійна народилася 12 серпня 1902 р. в селі Літині Дрогобицького повіту в родині о. пароха й декана Лева Стецева й Євгенії з Єсипів. Вчилася в Дрогобичі й там закінчила вчительську семінарію. В 1934 р. вийшла заміж за інж. Петра Леха, який займав пост аґронома в суспільній праці серед нашого населення. Аж до 1944 р. переносила з мужем тодішні наші важкі обставини, а під час большевицької й німецької окупації яко мога допомагала нашим людям, головно селянам, і рятувала їх. На еміґрації була на Шлеську і в таборі в Куфштайні, Тіроль, Австрія. Звідтам у 1949 р. виїхала з родиною до Арґентіни й осіла у Вільде, передмісті Буенос-Айресу. Була примірною дружиною й доброю матір'ю для своєї єдиної дитини Марти. Полишила брата, кол. суддю на Чехах, шваґра о. пароха Петра Подоляка з ближчою родиною в США і близьких у Галичині.

Поховали її 28 червня на цвинтарі Авежанеда. Молебень відправив о. парох М. Гримач. Між присутніми, що востаннє прощали покійну, була делеґація від Товариства "Просвіта" у Вільде.

Вічна їй пам'ять!

(За *"Українським Словом"*, 5 вересня 1976 р.)

П. Вєприк

ІВАН ЛЕЙБИЧ

1-го лютого 1959 р. помер у Торонто на 72-ому році життя бл. п. Іван Лейбич, колишній власник нафтових теренів у селі Мразниці біля Бориславa.

За життя був примірним громадянином, добрим українцем та зразковим батьком і мужем для родини. Як матеріяльно назалежний, він мав змогу присвячувати багато часу для громадських та суспільних справ: був довголітнім головою Товариства "Просвіта" в Мразниці, членом-основником і головою Товариства "Сільський Господар", членом-основником нафтового товариства "Підойма" в Дрогобичі, довголітнім членом Громадської Ради в Мразниці, а після прилучення Мразниці до Борислава в 1929 році — членом Міської Ради в Бориславі до 1939 р. Був теж головою Комітету будови церкви в Мразниці.

Покійний Іван Лейбич належав до тих, що розуміли свої обов'язки супроти громади, в якій виростали й діяли та совісно їх виконували. Великий вплив на покійного мав адвокат д-р Володимир Ільницький з Дрогобича (загинув на засланні в Сибірі, куди його запроторили москалі). Д-р Ільницький був тим чоловіком, що займався в Дрогобичі "Рідною Школою" та опікувався Пластом. Він керував діяльністю покійного Лейбича в рамках Громадської Ради в Мразниці та в Бориславі. Заходами пок. Лейбича Громадська Рада в Мразниці помогла в значній мірі в будові української гімназії "Рідної Школи" в Дрогобичі сумою 115,000 польських злотих. Цей княжий дар Мразниці заохотив інших до пожертв на цю ціль й у висліді цього здвигнено було величаву будову гімназії "Рідної Школи" в Дрогобичі. І в будову української церкви в Мразниці покійний Лейбич вклав багато труду й гроша. За його впливами церкву збудовано в українському стилі з гарними вітражами роботи артиста-митця Петра Холодного.

Кожна українська справа могла в нього рахувати на поміч. Пригадується, як у 1928 році посвячували прапор Пласту. Покійний Лейбич

пожертвував на Пласт $100.00 В цілому тоді зібрано на Пласт 6,300 поль. злотих.

Рік 1944 заставив пок. Лейбича залишити з родиною українську землю й податись на скитальщину. Не залишився дома, не здався на ласку й неласку москалів. Волів невигоди скитальщини. Побував в Австрії й звідсіль виїхав до Арґентіни. Покійний з Арґентіни переїхав до Канади й від 1955 року жив у Торонто до кінця життя.

У глибокому смутку залишив дружину, дві замужні дочки, двох одружених синів та п'ятеро внуків.

Хай цих кілька слів буде квіткою на могилу покійного Лейбича та пригадкою всім, що з наших рядів відійшов непересічний український громадянин і патріот, яких у нас не дуже багато.

(*"Гомін України"*, 25 квітня 1959 р.)

Комітет будови церкви Успення Пресвятої Богородиці в Мразниці в 1929 р. Стоять зліва направо: перший ряд — Янів, о. парох Іван Ліщинський і Олекса Андрушків; другий ряд — голова Комітету Іван Лейбич, інж.-архітект Олександер Пежанський, будівничий інж. Лев Шелевич і Онуфрій Лейбич.

Іван Чапля

СПОГАДИ НЕДОСТРІЛЯНОГО

Для кого це пишу?

Що мене, шановний читачу, спонукало пригадати своє минуле, мене, який не має вищої освіти й виріс у селі Нагуєвичах, сирота без батьків від п'яти років життя?

Між нами небагато вже залишилося тих, що пам'ятають 1918-1921 роки, але ще багато з нас повинні пам'ятати 1933 рік, винищування большевиками українського народу штучним голодом, вивози в глибину Сибіру, польську пацифікацію Галичини, "визволення" "старшим братом" від останньої сорочки й ті довгі валки, що тяглися на захід від Харкова, Полтави чи Києва й до яких долучилися й галицькі валки, їдучи в невідоме.

Скільки тоді сліз потекло, скільки молитов до Всевишнього: "Рятуй нас, Господи!" полинуло, скільки крови пролилося!

На жаль, між нами багато таких, що призабули, а навіть і забули, чому ми свою рідну землю покинули. Для них я й пишу ці спогади — правду свого життя.

Польське військо в селі

Коли в 1919-1920 роках на нашу вільну й незалежну Україну напала зі заходу Польща й наші війська подалися на схід, польський окупаційний уряд зразу почав своє урядування. В нашому селі, Нагуєвичах, зараз наставили поляка війтом, наложили на село контрибуцію, а чільних господарів забрали як заложників та завезли аж до Берестя Литовського. Щойно по кількох місяцях випустили декого з них за кавцією. А декотрі не повернулися, загинули там. Завіщо? За те, що любили своє.

Літньою порою, ще поки сонце зійшло, обступила наше село так звана "льотна жандармерія", а в село ввійшло польське військо.

Дехто хотів утекти в поле, але кожного завертали назад: "Нє вольно ходзіць по полю!" ("Не вільно ходити по полі"). Розкватирувавшися в селі, вони почали ходити по хатах і всіх мужчин, без різниці віку, виганяли до церкви "модліцьсєн" ("молитися"), бо була неділя й церква не була ще замкнена. Коли всіх зігнали під церкву, перевели до шкільного будинку тих, що служили в Українській Галицькій Армії, а таким підросткам, як я, всім веліли йти сходами дзвіниці вгору. Нас було шістнадцять хлопців. Всім іншим, командуючи по-німецьки, веліли лягати рядом, обличчям до землі. Аж раптом бачимо, що перед людьми ставлять два скорострільні. Ми на дзвіниці похололи — напевно будуть стріляти. Приходять старшини й говорять: "Хто має зброю або знає, де зброя, хай встає. Нічого йому не буде й зараз його випустять". Були такі, що побоялися й встали, щоб віддати зброю. Вояки зразу почали їх бити нагаями й палицями, мовляв, чому зараз зброї не віддав. Били палицями по головах і тих, що лежали, а згодом почали стріляти понад голови лежачих, зокрема тоді, як уже ніхто не заявляв, що в нього є якась зброя.

Дивимося ми з віконця дзвіниці, а зі школи виносять, без штанів, тих мужчин, що служили в українській армії. Покатовані вони жахливо — їхні тіла посічені від п'ят до хребта так, що кусні тіл звисають, чути рев і стогін. Жінки й матері кладуть їх на верети, животами догори, і забирають до хат. Деяких не дають забирати. Їх кладуть на вози й відвозять до Львова до тюрми.

А ось бачимо, що вояки несуть ялинову четину (хвою) й околіт соломи та кладуть під дзвіницю. Один вояк звертається до нас й питає, де зброя й хто її має. Як ми скажемо, каже він, хто має зброю, то нас зараз пустять додому, а як ні, нас усіх спалять. Ми починаємо плакати, але ніхто з нас ні слова не каже. Тоді вояки підпалюють четину. Дзвіниця повна диму. Ми позапихали носи у віконця, щоб не вдушитися, а наші матері вчинили крик і благають не палити дітей живцем. Вояки б'ють їх нагаями й палицями й відганяють з-під дзвіниці.

А коли вогонь погас, якийсь рудий вояк, бачучи, що нічого з нас не витисне, велів усім нам стати навколо сходів і співати "Ще не вмерла". Ми просимося, що не вміємо. Він починаю нас бити. Тоді я ще з одним хлопцем починаємо "Ще-е-е не вмер...", а він як не стане нас спихати зі сходів удолину й ми всі коміть головою покотилися по сходах. Потовчені, із синяками, втекли ми додому.

Тоді то наложили на село контрибуцію в натурі й багато старих селян інтернували.

Покалічили та побили тоді багато наших дівчат, а між ними мою пізнішу дружину, тоді чотирнадцятилітню дівчинку Марійку. Її батька інтернували поляки, а одного брата, Степана, який утік з тюрми Бриґідок у Львові, застрілив комендант поліції Ляхцік. Другого її брата,

Івана, згодом розстріляли большевики. Марійка, на очах якої польські вояки катували людей, стояла в городі й плакала. Бачила вона, як сусід поклав кріса за городом у борозну коло жита, а сам утік.

Надійшов один вояк із польської стійки, побачив кріса й питає:

— Дзєцко, повєдз, кто тутай положив карабін? (Дитино, скажи, хто тут поклав кріса?).

Мовчить Марійка й ні слова не каже. Вхопив поляк Марійку між ноги й бив її тростиною так довго, що з тростини залишилося стебельце. Із посіченого тіла куски висіли, але завзята Марійка не зрадила того, що поклав кріса в борозну. Шість тижнів лежала вона на животику, а три місяці з постелі не піднімалася.

А згодом стала моєю вірною дружиною і дотепер, з ласки Всевишнього, ділить долю зі мною.

Будую школу

20 червня 1941 р. стрінув я в Дрогобичі на вулиці свого доброго знайомого, п. Ш., з походження німця зі Сербії. Привіталися, розговорилися.

— Що ж ви тепер робите? — питає він мене.

— Будую школу, — кажу — маю доручення від влади. Бачите, я тепер великий інженер, хоч розуміюся на цьому, як вовк на зорях. Правда, не хотів я цю роботу прийняти, я ж ні будівничий, ні архітект. А влада питає: "А хто тобі будує чи будував млин (який тоді був уже на викінченні)?". "Будівничий", — кажу — він відповідав за будову перед польською владою, а пляни й кошторис зробила мені Кооператива Інженерських Робіт (КІР) у Львові". "Не розґаваруй багато! Ми тобі дамо все, що нада. Товариш голова села, Микола Франко має тобі у всьому помогти". Я до Миколи, а він каже: "Бери, чоловіче, бо біда. Нема кому доручити цієї роботи, а вона для нас потрібна. Треба це використати". І я послухав, але подумав: як же це можливе? тепер місяць березень, а до першого вересня я маю віддати поверхову десятиклясову школу до вжитку! А коли глянув на плян і кошторис, скільки це все коштуватиме, кажу до Франка: "Миколо! Це хіба на мене лапка* на Сибір! Це ж неможливо зробити!".

Розказую про свою біду панові Ш., а він каже:

— Я маю дати дошки на ґараж, але теж цього зробити не вспію і не зроблю.

— Чому? — питаю.

А він витягнув руку й каже:

---

* Лапка — пастка.

— Дай слово чести, що нікому не скажеш!

Потиснув я йому щиро руку, а він каже:

— Сьогодні п'ятниця, а в неділю, після завтра, тут уже будуть німці й усі пляни підуть у комин. Будь спокійний і стережися! А тепер ходім на склянку пива!

Вернувся я до Нагуєвич. В суботу ранком приходить до мене "активіст" з нашого села Н. Р., що наглядав за мною, — людина, яка підписатися не вміла. Питає, чи я все поладнав у Дрогобичі.

— От, просто дурію. Кошторис на півмільйона рублів і, хоч я інспектор по будові школи, ніхто грошей мені не дає, а хлопці за те, що вже зроблено, хочуть грошей.

— Будьте спокійні" — Каже Н. Р. — наш уряд багатий, гроші будуть.

22 червня 1941 р.

Неділя над ранком, друга година ночі. Не спиться. Думаю; правду говорив Ш., чи, може, лише хотів випити? Аж нагло о четвертій годині чую гук.

Надходить Н. Р. Питає, чи я здав звіт з праці в районі.

— Здав — кажу.

— А що тепер підготовляєте? — питає мій наглядач.

— Залишіть мене в спокою! — кажу йому. — Я сьогодні погано почуваюся. Не бачите хіба, що тепер робиться. Не в голові мені тепер будова — ось-ось може бомба впасти на нас.

— Не говоріть дурниць! — відповідає Н. Р. — Це наші літаки роблять вправи.

Аж чуємо в радіо промову Молотова: "Ворог по-зрадницькому вдерся в нашу країну..."

Схопився Н. Р., хотів іти додому, але моя жінка дала йому молока напитися й кусок хліба, бо він був біднота, а свою єдину корову віддав до колгоспу, хоч колгосп ще не був повністю зорганізований.

Пішов Н. Р. додому, а я кажу до жінки:

— Марусю! Це не жарти, мені треба скритися. Пригадуєш собі, як Бузенко, той, що організував колгосп у нашому селі й у нас ночував, казав, що, як я не подам заяви до колгоспу, то більше своєї хати не побачу. Напевно будуть арешти — треба втікати з хати.

Вернувся я з подвір'я до хати, узяв дві пари білизни на себе, куртку наопашки й ідемо через дорогу до свого городу. На дорозі вже багато військовиків — загін приїхав у село. Переходячи через дорогу, чую нашу галицьку мову. Зацікавило мене, хто вони. Підходжу до них, а хтось із-заду мене штовхає. Оглядаюся я й бачу "товариша" Бузенка, а за ним ще кількох "товаришів".

Хоч я й зразу догадався, в чому справа, але поздоровляю Бузенка, а він до мене:

— Іван Пантліновіч! Не розґаворуйте! Пішли у вашу кімнату, паґаворім!

І повертається до нашої хати, а за ним ідуть ще чотири — Ігнат Вербій з Мелітополя, спортивний керівник району, комсомолець Васильченко, прокурор, якого прізвища вже не пам'ятаю, та голова райкаси Соловйов.

— Руки вгору — ви арештовані!

Почався трус у нашій хаті. Повикидали все з шаф і комод і сконфіскували фотографічний апарат і календарі "Просвіти". Портретів Шевченка, Франка й Грушевського не рушили, а, поглянувши на ікони Ісуса Христа й Божої Матері, що висіли на стіні в рамках, інкрустованих кораликами за українським стилем, спитали, чому нема портретів Сталіна й Леніна.

Я прикинувся дурним і кажу:

— Ніхто мені не казав.

Над'їжджає підвода й кажуть сідати на віз. Моя дружина кидається перед коні. Хоче вдряпатися на віз. Бузенко скидає її з воза. На дорозі повно вояків. Здалека чути гарматні стріли. Боюся скакати з воза між вояцтво. Коні рванули. Над'їхали два танки й я втратив з очей свою дружину й хату.

Привезли нас до надлісництва. Там повно війська. Дивлюся — везуть секретаря сільради С. Дум'яка, сина паламаря, а з ним ще кількох поважних господарів.

Їдемо далі через Уріж й Підмонастирок до тюрми в Підбужі.

В тюрмі

В тюрмі по черзі все нам відібрано — цигарки, сірники, поясок від штанів, шнурівки з черевиків, олівці й гроші, скільки хто мав. Після того почалися переслухання: ім'я?, прізвище?, де живе?, військовий ступінь?, одружений?, діти? і т. д.

Привозять нових арештованих: Михайла Дрогобицького, мого односільчанина, директора десятиклясової школи в моєму селі Нагуєвичах, і Корнила Камінського, емеритованого директора нашої школи й мого колишнього вчителя. Камінський розказує, що їх їхало дві підводи й що з мого села арештовано багато, але дехто врятувався, бо заздалегідь утік у поле.

Привозять Івана Чаплю, сина Павла (я теж Іван Чапля, але син Панька!), Івана Добрянського, Миколу Хруника й інших.

Всіх нас садовлять в одну камеру. Бачу крізь віконце знайомого міліціянта. Прошу його, щоб нам дав цигаретки. За хвилину приходить енкаведист і питає, чого ми хочемо. Ми всі домагаємося цигареток і

щось з'їсти; хай нам куплять за ці гроші, що їх від нас забрали. За хвилину принесли нам цигаретки, а вечерю, мовляв, дістанемо пізніше.

Згодом відкриваються двері і входять два енкаведисти:

— Хто на К? Виходь на вечерю!

Камінський вийшов, а дехто з нас питається: "Чому лише він?". А я собі подумав: це не вечеря, це допит! І так воно було, як я думав: за якихсь три години приводять Камінського — очі попідбивані, губа розтята, але крови нема, помитий.

Тільки закрилися двері, питаємо Камінського, як було. А він каже мені:

— Як тебе покличуть на допит, то знай, які питання ставитимуть.

Та розказує мені все. Але тієї ночі з нашої камери нікого вже не допитували. Брали з інших камер. Через "очко" я бачив, як вели І. Добрянського.

Другого дня принесли нам за наші гроші їсти й курити. Ввечері кликали підбузьких селян на допити, але ці нам нічого не хотіли сказати й на них не видно було слідів побиття.

У вівторок 24 червня пополудні покликано мене, але не до тюремного будинку, а до судового, через подвір'я якихсь сто кроків від тюрми.

Посадили мене в кут. Проти мене відкрите вікно, коло вікна бюрко, на ньому купа паперів. За бюрком сидів енкаведист, а біля бюрка збоку ходив високий, здоровий теж енкаведист, тримаючи в руці пас. Бачу в другому куті поламане крісло, дві ніжки лежать окремо, а далі двері до другої кімнати. Хто в цій другій кімнаті, не бачу, але енкаведист, який ходить по кімнаті, все туди глипає.

Енкаведист за бюрком починає мене питати, хто я, скільки років, де живу. Витягає цигаретку й частує мене:

— Покуриш?

— Ні, — кажу — дякую! Не почуваюся добре й не маю охоти курити.

А той енкаведист, що ходив по кімнаті, скочив, якби його оса вкусила.

— Я лікар і дам тобі зараз лікарство на охоту! — крикнув і з усієї сили вдарив мене пасом по голові.

— Що ж я злого сказав, що ти мене б'єш? — питаю.

— Це ще мало! Ми знаємо, хто ти такий, тут не збрешеш! Відповідай на питання!

Очевидно, я не міг нічого збрехати, бо в сусідній кімнаті сиділи комуністичні поплентачі з нашого села.

— Ти оснував кружок "Рідної Школи"? — питає мене енкаведист за бюрком.

— Так! — відповідаю. — Хіба ж може шкодити нашому урядові ця

організація, завданням якої було втримати українську мову серед нашої молоді? Адже ж поляки вже забороняли не лише вчитися, але навіть говорити по-українськи.

— Брешеш! — кричить другий енкаведист і знов удар пасом.

Слідом за питаннями, хто був членом кружка "Рідної Школи" й таке інше, по моїх плечах і раменах починає їздити ніжка від поламаного крісла.

Аж тут раптом якась жінка підбігає під відкрите вікно і, не завважуючи мене, бо я сидів у куті, звертається до енкаведиста по прізвищі й швидко каже, що з области телефонічно заряджено негайно евакуватися.

— Нічево, пасматрім! — каже мій слідчий і подає мені папір, на якому він списав мої зізнання, та велить внизу підписатися.

— Ні, — кажу — тут чистий папір. Я підпишуся під зізнанням.

Тут посипався на мене град ударів і я втратив свідомість.

Як довго я був непритомний, не пам'ятаю.

Коли ж очуняв трохи, вже в келії, питаюся Камінського, як це було. Камінський розказав мені, що мене на руках принесли два наші з другої камери.

Кажуть мені знімати сорочку (а я їх мав дві на собі!) і аж руками сплеснули, коли побачили мої синці на раменах, ногах і ребрах. З одного вуха протікала кров і досьогодні воно пошкоджене. Пообмивали мої рани й поклали мене на нари.

Другого дня рух на подвір'ї й у коридорах тюрми.

Через віконце побачив я знайомого вартівника-міліціянта з нашого села. Глянув він на мене значуче й дав мені щось знати, але я його не зрозумів.

Говорю з Камінським про все, бо мав я до нього довір'я: він і мій учитель, а пізніше ми разом у громадській раді засідали. За большевицького режиму я радився його, чи й яку працю брати. Він завжди радив брати хочби й найбільш відповідальну працю, бо інакше не будемо знати, що ворог думає.

Гук гармат чути щораз ближче. Якось веселіше зробилося мені на серці. А Камінський каже:

— Іване, не тішся так дуже, бо не знаємо що, хто приходить. Як дасть Господь, будемо живі, то побачимо. Побачили ми східню дич, а тепер побачимо західню культуру. Але одне й друге — займанщина.

Хотів я щось сказати, але побачив, що жінка, озброєна в наган, підслухує під дверми та й почав з Камінським розмову про астрономію, яку я дуже любив.

Раптом щось недалеко гримнуло так, що мури затряслися. Ми глянули на себе й мені пригадалися слова цієї жінки під вікном, щоб негайно евакуватися. Певно висаджують щось і втікають. Бо так було й

з поляками, коли почалася війна з Німеччиною, як мені про це розказували, арештовані польською владою, мої знайомі.

І коли я думками пірнув у минуле, відкриваються двері, входить енкаведист і читає: "Камінський, Чапля, Дрогобицький і керівник школи з Підбужа (я забув його прізвище!), виходь з речами!".

Виходимо на подвір'я тюрми. Нам велять стати під парканом. Паркан високий. Він відмежовував тюрму від тартаку. За парканом великі купи дошок. Бачу, що з боку тюрми проти нас скерований скоростріл. Ну, — подумав я — тут тобі буде кінець!

Виходить, знаний уже мені, прокурор і стає коло трьох озброєних міліціянтів.

З тюрми вибігає якийсь енкаведист, говорить щось швидко до прокурора й прокурор дає наказ, щоб ми так, як стоїмо, посідали на землю. Ми сіли. Бачимо — ведуть другу чвірку. Між ними мій шваґер, Добрянський і один поляк, керівник водопроводу Уріж-Дрогобич. Кажуть їм сідати між наші ноги. Ведуть третю чвірку. Між ними наші односельчани, Ст. Дум'як і молодий хлопець М. Хруник. Посідали другій чвірці між ноги. Четверта чвірка — те саме. Проти нас скерований скоростріл. Надходить п'ята чвірка, теж сіла так само.

Прокурор московською мовою звертається до нас:

— Ви їдете копати окопи. Якби хтось хотів втікати, то його дожене куля! Зрозуміли?

Брама в'язниці відкрилася. Заїхало вантажне авто. Всі по одному всіли й так уложилися, як сиділи на землі. Нас ще раз полічили: п'ять разів по чотири — двадцять чоловік. Довкола нас на дошках сіло чотирнадцять озброєних міліціянтів, одягнених по-цивільному, і кількох енкаведистів.

Востиславлє

Зійшов місяць. Рефлектори авта освітлювали дорогу. Було ясно як удень. Їдемо в противну, як до села, сторону.

Один з міліціянтів, п'яний, хоче мене частувати цигаркою й каже, щоб я заспівав "Ще не вмерла". Але другий міліціянт заткав йому рота, мовляв, "нельзя співать". А мені чомусь нагадався той поляк, який на дзвініці теж казав мені співати наш гимн.

Авто жене. Переїжджаємо Підмонастирок, Уріж, сільце Багна й в'їжджаємо на гору Востиславлє. Три кілометри звідсіля моє село Нагуєвичі.

Востиславлє — назва поля на території, яку перетинає дорога Самбір — Борислав. Цю назву можна найти лише на льокальній мапі. Це долина з потічком і гора. В селі говорили: "Іду косити в Востиславлє" або "Поїхав орати на Востиславську гору".

З'їжджаємо в долину. Авто зупиняється перед мочарами. По боках велика трава. Обабіч дороги верби й насип, високий на яких два-три метри.

Енкаведисти позіскакували з авта, а прокурор каже:

— Слушайтє, машина іспортілась, нада поправіть.

І велить нам злізати і то "скарєй".

Ставлять нас у два ряди. Перший ряд чіпляється попід руки. Другий ряд ззаду тримається нас за животи.

Мотор авта загуркотів. Енкаведисти відступили від авта.

Я нахилився до вуха мого шваґра Добрянського й кажу йому:

— Пропали ми.

— Нє разґаварівать! — крикнув прокурор і в цій же хвилині посипалися на нас стріли.

Поцілені почали котитися по насипі вдолину. Тут і там залунали передсмертні оклики й стогін.

Я зразу ж, коли пролунали постріли, не усвідомлюючи, що роблю, упав і почав котитися з насипу в рів, де було повно води. За мною котилися інші. Я не давав знаку життя.

Тих, що стогнали, енкаведисти й міліціянти почали добивати лопатами (пізніше я побачив пошматовані трупи мого шваґра й Дрогобицького).

Прокурор півголосом наказав:

— Скарєй!

На мене хтось кинув трупа котрогось з поцілених. Хтось схопив мене за карк і відкинув у рів, аж вода розприскалася. Треба було помаленьку піднести голову, щоб можна було дихнути повітрям. З того поціленого, що лежав на мені, стекло багато крови, так що я був увесь у крові. Нас усіх почали прикривати дернями й вербиною. Коли сяк-так накрили, прокурор кинув наказ:

— Садісь на машину!

Авто заторохкотіло й стало тихо.

Я все ще не вірю й, не ворушившися, лежу.

Та чую, що мій сусід збоку, півлежачи на мені, починає рухатися. Ліктем даю йому знак життя й за хвилину він підносить голову.

— Живий? — питаю тихо.

— Так! — шепче.

— Ти звідки?

— З Нового Кропивника! — відповідає й починає поволі висуватися з-під тіл розстріляних. (Не зустрічав я вже його більше, а згодом від його односельчан довідався, що він звався Хойнацький).

Видобувся й я з-під трупів. По мокрій траві пробіг може якихсь десять кроків. Вода хлюпає в черевиках, ноги відмовили послуху. Скинув я черевики й лізу рачки. Доліз я так до лану жита. Жито високе,

завбільшки мене. Сів і розглядаюся. Кругом тихо, внизу купа трупів, між якими й я лежав.

— Боже мій! — подумав я. — Чи я живу, чи може воно так є й по смерті? — питаю себе.

Починаю молитися: "Помилуй м'я, Господи" й обіцяю Господеві, що не замачаю рук своїх у чужій крові та прощаю все своїм ворогам.

— Дай мені, Господи, силу охоронитися від зла — шепчу.

Ховаюся перед ворогами

Ця розмова з Богом на самоті скріпила мене й додала мені сил. На руках і ногах лізу далі в напрямі лісу, власником якого є громада нашого села. Знаю околицю, не боюся заблудити. Ніч. Місяць сховався й нічого не видно. Доліз я до лісу — молодняк, ялина. Страх охопив мене: невже я йду не туди, куди треба? Підводжуся. Черевики залишаю в траві. В шкарпетках іду далі, хоч ноги мовби ломляться підо мною.

Нагло чую якісь кроки, бо патички тріщать під ногами. Хтось сопе. Став я під ялицею. Як коло мене затріщало, я хотів скочити на дерево, але впав і втратив пам'ять. Як довго я лежав під ялицею, не знаю. Коли очуняв, вже світало.

Підвівся я на ноги й іду помалу лісом угору. Бачу — дорогою проходять совєтські військові частини. Сонце зійшло, а коло мене рій мух і комарів. Стягаю з себе одну сорочку, подер її і зав'язав нею голову, щоб мушня не жерла, але біда, бо нічого не чую. Поробив діри на вуха й починаю себе оглядати й щупати: всюди синяки — на ногах, на раменах, коло шиї. Пощупав голову: покалічена на самій середині, волосся зліплене кров'ю. Сорочка, жилетка, блюза — все в крові. Може я ранений? Пощупав скрізь — ні, слава Богу!

Комарі занюхали кров — не дають спокою. Шукаю по кишенях за цигаретками. Є кілька недокурків і половина коробки від сірників, але все мокре.

Найшов я вигідне місце на зрубі лісу. Все видно навколо — і село і місце постріляних. Поклав сірники на пеньок проти сонця, щоб підсохли, напився з недалекого потічка чистенької води, з'їв кілька ягід, бо дуже їсти хотілося — дві доби не їв, і знову напився води. Найшов гарні букові листки, посушив недокурки, сірники висохли. Скрутив листки з недокурками, зав'язав навколо тоненькою травою і, наче сигару, закурив. Не дуже воно мені й смакувало, але в роті наче б то полегшало.

Бачу щось ворушиться між корчами. Злегка приглядаюся — дві корови, а коло них старуха. Пізнаю — це мати нашого сільського комуніста М. Х., який ще за польської влади говорив, що революція неминуча, а для таких, як я, гаки вже готові. За большевицької влади він

трохи прозрів, але комуністом залишився. Не боявся я її й коли вона підійшла ближче, вийшов їй назустріч. Вона, побачивши мене, кинулася втікати.

— Не бійтеся! — кричу за нею — не втікайте! То я, Чапля, поможіть мені!

Послухала старуха моїх слів, завернула назад і каже:

— То це ти? Та ж ти ввесь у крові! Ти ранений?

— Ні, — кажу це людська кров на мому тілі. А тепер скажіть — маєте кусок хліба? Я дуже голодний, другу добу нічого в устах не мав.

— Не маю хліба! — відповіла старуха. — Але я тут назбирала ягід. Їж! Я піду в село та принесу тобі щось їсти.

— Пождіть! — кажу. Я пригадав собі, що старуха курить люльку. — Ви, мабуть, маєте покурити?

Зараз витягнула тютюн і сірники, але паперців не мала. Її люльки я не хотів брати, знов почав курити букові гарні торічні листки.

Питаю, що там у селі чувати.

Розказує мені про все, що люди говорять. Мовляв, між трупами найдено мою шапку й куртку, але мене не найшли. Інші кажуть, що мій труп лежить під мостом, але вже його пізнати не можна. Моїй жінці одні говорять таке, а другі інакше, — вона вмліває. Її син Михайло думає з Миколою Франком утікати.

Кажу старусі:

— Ідіть тепер додому та скажіть Михайлові, хай не втікає. Я знаю, що й він і Франко не були задоволені комуністичною владою. Скажіть, що я живий і, правда, почуваюся немічний і хворий, але, як прийдуть німці, то я постараюся, щоб їм нічого злого не сталося, хоч німці теж не дуже наші приятелі. А своїй Анні скажіть, що я просив її, щоб вона пішла до моєї дружини й сказала їй, що я живу й хай моя дружина дасть мені горілку, цигаретки й щось з'їсти. А я тут буду вас ждати.

Старуха пішла, а я собі думаю: таки треба змінити місце — може старуха мене зрадить?

Починаю поволі йти. Ціле тіло болить і ниє. Придержуюся руками. Врешті дійшов я на кінець лісу. Бачу — пасеться пара коней. Пізнаю — це коні чесного господаря з нашого села, У. Винницького, який мене дуже любив. А він сам лежить спокійно на траві. Закликав я його по прізвищі. Цей схопився й почав гукати мене. Я вийшов з лісу, а він до мене:

— Ти кров'ю стікаєш!

— Ні! — кажу та розказую йому, як воно було зі мною.

— Пожди тут! — каже Винницький. — Я побіжу в село, принесу тобі молока й хліба.

Коли ж я випив це молоко й закусив хлібом, то так розболів у мене живіт, що й кроку не можу зробити.

Бачу, що хтось недалеко конюшину косить.

— Хто це? — питаю Винницького.

— Та це М. К., мій добрий приятель. Я покличу його сюди.

Прийшов М. К. і не пізнав мене — голова в мене зав'язана сорочкою, зарослий немов якийсь бродяга.

Рада в раду: що робити? Німців у селі ще немає, большевики можуть вернутися. Домовилися, що М. К. під вечір принесе мені горілки й щось закусити, а я заховаюся в лісі.

Так воно й сталося. М. К. приніс горілки, я випив і поклався відпочивати, а мої приятелі пішли додому.

Пробудився я ніччю й рішив піти до батька моєї дружини, який мав у полі хату, і можна було незамітно туди дістатися. Ноги відмовляли послуху. Ліз я трохи рачки, відпочивав, знову ліз і коло третьої години над раном на руках і на ногах прийшов до хати мого тестя. Тихесенько ввійшов у сіни й надслуховую: батько й мати відтирають мою Марусю; в хаті немає світла, бо заборонено світити вночі. Я легенько відхилив двері. Батьки не звернули уваги, думали, що це їхня невістка ввійшла.

А я кажу:

— Марусечко, я коло тебе, я живий!

Батько швидко засвітив лямпу, а Маруся, побачивши мене, знову зомліла — з радости.

Поволі все втихомирилося. Я обмився, переодягнувся, а над раном пішов до нашого гарного дубового ліска, пів кілометра від села. Тут уже мене ніхто шукати не буде — думаю собі. Постелив я собі під грубезним дубом (такі великі дуби тримали в нас на жолуді!). Нерви мої заспокоїлися. А все таки варто бо мати якусь зброю — подумав я собі. І нагло бачу — дорогою йде червоноармієць. Іде сам і щохвилини оглядається на всі боки. Врешті зійшов з дороги, кріс опер на придорожне дерево, витягнув щось зі свого наплечника, сів на траву й їсть.

До відважних належить світ! — пригадав я собі слова одного мого приятеля й, не довго думаючи, підбіг до червоноармійця зізаду й кричу:

— Руки вверх! Не рухайся й не оглядайся, бо куля в лоб! Зрозумів?

— Так! — відповів червоноармієць і підніс руки вгору.

То не русскій — подумав я, бо не "дакає".

— Відступися від кріса й не оглядайся!

Червоноармієць відступив від кріса.

Я взяв кріс і питаю:

— Кулі маєш?

— Маю в кишені — відповідає червоноармієць.

— Викинь на траву!

Викинув червоноармієць кулі з кишені.

Я перевірив, чи кріс набитий, і питаю:

— А тепер скажи мені, хто ти такий!

— Я зі села Баня Котовська.

А Баня Котовська сім кілометрів від нашого села й це село я знав добре.

— Коли ти з Бані, так скажи, як прізвище того, що має м'ясарню!

— Кресько! — каже мій "червоноармієць".

— Добре! Так сідай отут і розказуй! Мати тут зараз принесуть їсти, то пообідаєш зі мною.

І так ми діждалися нашого "другого визволителя".

ЖЕРТВИ ДРУГОЇ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Нагуєвичі. Українські жителі села, яких НКВД розстріляло 26 червня 1941 р. в долині Гостиславлє

Івана Чапля коваль.

Корнило Камінський відставний довголітній директор народної школи в Нагуєвичах.

Іван Добрянський голова гуртка "Рідної Школи" в Нагуєвичах.

Хрест на місці розстрілу українців 26 червня 1941 р. в долині Гостиславле в Нагуєвичах. Під вербою автор "Спогадів недостріляного" Іван Чапля.

Спільна могила розстріляних українців, коло долішньої церкви св. Миколая в Нагуєвичах. Коло могили Іван Чапля.

Жіноча Секція при "Сільському Господарі" в Нагуєвичах коло парників 1942 р. Сидять члени управи Секцій, а посередині солтис Юрко Сидір і голова "Сільського Господаря" Іван Чапля син Панька.

Константин Ґоздова-Дидинський

"Маленький хутір серед лук і нив
на горбику над річкою шумною.
Із трьох сторін поля ті обмежив
могутній ліс..."

Іван Франко

МІЙ ТАТО

У темінь спогадів з мого дитинства, у тихий рай на хуторі, посеред піль і лук підгірських, в погоні за хлоп'ячими літами, летять думки мої про Тата. Постать — ростом висока, дебела, значно підстаркувата. Їй давно вже по "шістдесятці". Своїм виглядом — пан, не пан, але й не мужик. Уся стать дещо похила. І наче після утоми, з закладеними взад руками, бувало вранці, проходжувався, поля оглядаючи, де ореться, що сіється, чи посходило, як росте. А ми оба — за Татом. Я, і наш пес Бурко, невідступний компаньйон Татів, зі стрільбою[1] у лісі.

Немов карти, на Війтівській Горі (Слободі), присілкові села Нагуєвич, поля пророзкидані. Там жнуть, там косять, а там на житниці плуги мілкою скибою вже й стерні паранають.[2] У променях ясного сонця гострі серпи поблискують, побренькують коси серед трав, жнивна пісня на полях:

"Ой, мамуню-мамунцуню, я вроджу вам сина,
та й буду я вам за сина штири дни робила.
Ой, штири дни робила, а два хусти прала,
та й буду вам, моя мамо, сина відробляла".

Ще не замовкла ця пісня, сумовита-дівоча, як чайкою понад житами вже й друга піднялась, повна ніжної та м'якої лірики:

---

1. Стрільба — рушниця.
2. Паранати або покладати — заорювати стерню, але дуже мілко, щоб усяка рослинність, приорана враз із стернею, перебутвіла й скрушіла, як казали в нас селяни (*Примітка автора*).

Теофан Дидинський (нар. 1856 р. в Ясениці Сільній, пом. 1926 р. в Нагуєвичах). (Фото з 1916 р.)

"Туди жита хилилися, куди вітер віє,
туди очі дивилися, звідки милий прийде.
Хилилися жита спілі та й вже перестали,
дивилися карі очі та й плакати стали".

А як перевеслом сніп зв'язала, ще й другу начала:

"Співаночки мої милі, де я вас подію,
та хіба вас, співаночки, по полю розсію.
Я вас, мої співаночки, на папері спишу,
як буду сі віддавати сестричці залишу.
Я вас, мої співаночки, карбом покарбую,
як буду сі віддавати, дружці подарую".

Ще не замовкло в лісах ехо проспіваних співаночок, як вже друга жниця голосочком, мов дзвіночок, і собі заспівала:

"Чи я тобі не казала, миленький-миленький,
вставай-вставай, йди додому, бо вже день біленький.
Чому-с тогди не пішов, як ще кури піли,
була б двері підливала, щоби не скрипіли.
Коби-м була така красна, як та зоря ясна,
світилаби-м миленькому, ніколи б не згасла".

Підгостроючи оселкою-камінцем затуплену косу, якийсь леґінь відповів дівчині піснею на пісню:

"Ой, дівчино-дівчинонько, така-с ми миленька,
як у лузі в косовиці вода студененька.
Як у лузі в косовиці води сі напити,
так з тобою постояти та й поговорити".

Наче наперекір косареві, якийсь грубий голосище росистими травами покотився:

"Котилася торба з горба, а в тій торбі ракі,
тепер ти мені, миленька, зовсім коло с...
Аби-с тілько дівувала, як я парібочив,
аби-с тілько г...ен зіла, як я розтолочив".

То так, мабуть, з жалю співали заведена любов і розбиті надії на одруження.

Сонце, небо, свіже повітря, широка самота й тишина поля аж як спонукують людського духа серед піль у піснях проявитись. Мужицька пісня — це в полі лік на рану серця, вона й друг на самоті, розрада й потіха. Женці, жниці, косарі а навіть і пастухи біля худоби, виспівуючи, перекликались, мов перепелята у вівсі. Вони красу піль і лук зелених у пісні переливали. Що жниця, то голосочок, що сніп, то співаночка. Здавалось, пісня пісню здоганяє, нива ниві їхній чар передає, і всі вони тонули у нетрах дрімучого лісу, що в соняшній спеці щось шепотів і шепотів, безугавно шепотів якусь таємничу пісню довкільним лукам і полям нашого хутора. Чаром тих мелодій було сповнене дитинство моє. Ще й тепер далекою луною у моїй душі бринить спів пшеничних нив і темного лісу, наоколо хуторів Війтівської Гори. Співали гори, співали доли, лиш наш Бурко не співав. Позад Тата теліпаючись, він вичікував, коли його пан попрямує з поля до лісу. Туди все Буркові охота, там і дозвілля його.

— Та це ще, Бурку, не скоро буде. Поля — розлогі, Татові їх птахою не облетіти, щоби всюди там бути, ще й роботі приглянутись. *"Pańskie oko konia tuczy"* — бувало, казав мій Тато.

У понеділки, як був ярмарок у Дрогобичі, звичайно, тоді Тата не було дома. Причепурювався, мов до церкви, сідав на візок і "гайда до міста"! Візок — легенький, каштанка — бистра, не раз, по рівній дорозі за візком аж курява уносилась, поки мій Тато в далечині зникав з поля зору. А ми оба з Бурком стояли й дивились, та не з тою самою думкою. Бурко — про свого пана, стрільбу та ліс, а я — про гостинця, як "мої тато приїдут з міста додому".

***

Коли мій Тато перший раз привернув на себе мою дитинячу увагу, я не пам'ятаю. Здається, що це було ще тоді, як через наш присілок у напрямі Карпат лявіною просувались царські армії, як ревіли австрійські гармати, як там лилась кров невинна та як співалась гнівна салдатська пісня — "Цар Николай умєл воєвать, слал салдати на Карпати, ... єго мать!"

Я не згадував би тепер цієї понурої для мене події, якщо б тоді якийсь російський салдат, з шаблею в руці, не був би вганявся за нашими курми по оборі. Перелякaний півень наробив крику, а кури врозтіч. Декілька з них лежали на землі, лише крилами ще трепотали, мов утікати силувались. Та не багато бракувало, що й Татова голова була б там на землі лежала разом із побитими курми, якщо б не приїхав наш полковник. На той злопам'ятний двобій мого Тата з салдатом ми з Мамою крізь вікно дивились й бачили, як від ударів шаблею аж тріски відривались з татової палиці. Ледве живий ввійшов до хати нерозважний і прудкий мій Тато. Це була для нього наука, що палиця шаблі — не рівня! На згаданого полковника я кажу "наш" лише тому, що він у нас мешкав і мені залишились якнайкращі спогади по ньому — брав мене на руки ще й "сахару" мені давав!

***

Мій Тато осиротив мене, шістнадцятилітнього юнака, на сімдесятому році його життя. Мама померла на три роки вчасніше. Тепер після моєї шістдесятилітньої розлуки з Татом, у моїй пам'яті залишилось небагато спогадів про цю Людину, яка своїм родовим походженням була *"de gente — Polonus, natione — Ruthenus"*, а при цьому цілим серцем мій Тато був вірним підданим австрійської монархії Габсбурґів. Як помер цісар Фрац Йосиф, мій тато й моя мама плакали, бо "наш татуньцьо — цісар помер у Відні".Але я не бачив сліз на очах мого Тата, коли Українська Галицька Армія відступала на схід..., за Збруч, як "зажурились галичанки та й на тую зміну..." Я не бачив також і виявів вдоволення на лиці мого Тата, як через наш присілок, попри наш хутір польська кавалерія переїжджала, з піснею на устах *"Wojenko-wojenko, cóżeś ty za pani, że za tobą idą chłopcy malowani?"*, як настало нестерпне життя для українського народу в неволі під Польщею, як небувале мариво української смути залягло по наших селах і містах, як наші хуторяни, в страсі перед польською пацифікацією мирного населення в нашому селі, в темні та непроглядні ліси утікали, там де "птаха не співала, там де люди не бували". І мов червяк билину в полі, так те нове життя під Польщею підточило мого Тата — "австріяка" у Його ґаздівстві — матеріяльно та й морально. Про невідрадне й важке життя хлібороба дуже влучно написали два славні поети — Ґете і Франко:

"Nimm Hack' und Spaten!
Ори, копли, і гній вози, і сій!
Весь світ твій — то тісне, брудне життя те.
І сам ти стань, як віл, як плуг, як гній!"

Тому я з особливою шаною згадую тепер мого Тата-рільника. Він, хоч і дорожив своїм шляхетським походженням, у "пани не перся", жив і працював разом з мужиками та й у потребах щоденного життя мало чим від них різнився, бо, як каже приповідка, "обезкрилений орел — на рівні з курми." Умом ані хіттю мій Тато далеко не сягав, філософом був лише в полі й в оборі. По відношенні до сусідів Він був дуже здержаний, не облесливий, але вирозумілий і щедрий. Бідних, як міг, спомагав, хоч і Він сам, при річному обчисленні доходів і розходів, у своєму ґаздівстві ледве зводив кінець з кінцем. Вихований у традиції давнього землевласницького роду де Мартинович-Дидинських, гербу Ґоздава, у щасливий для себе час плекав любов до нив широких і сіяв зерно золоте.

ГРИГОРІЙ БЛАШКІВ

Григорій Блашків

21 грудня 1984 р. в Гамільтоні, в Канаді, на 72-му році життя, після короткої, але важкої недуги відійшов у вічність бл.п. Григорій Блашків. Залишив у глибокому смутку дружину Дарію й брата Степана з дружиною. Панахиди за спокій душі бл.п. Григорія відправили при великій кількості приятелів і друзів у похоронному заведенні в Гамільтоні 23 грудня о. Р. Ганкевич, а 24 грудня о. О. Іскат. 24 грудня в церкві св. Духа відслужено похоронні відправи, на яких о. Р. Ганкевич прощав Покійного зворушливими словами. Тіло Покійного відпровадили на цвинтар Квінс-Лон у Ґрімзбі.

Бл. п. Григорій Блашків народився 25 травня 1913 р. в селі Попелях біля Бориславa.

Уже на початку свого юного життя включився в революційно-визвольну боротьбу української нації. Як передовий член товариства "Сокіл" став виховником самоосвітніх гуртків і викладав у них історію й географію України.

Під впливом Біласа й Данилишина вступив до ОУН і належав до "Відродження". Мандруючи по західньо-українських землях як кольпортер видань, він пропаґував революційну боротьбу й поширював ідеологію українського націоналізму серед молодих і старших громадян.

Церква св. Василія Великого в Рихтичах.

Зустріч із Степаном Бандерою та його батьком о. Бандерою, яких він часто відвідував, дала йому ще більшу заохоту поглибити й поширити свою працю. Він сумлінно й успішно виконував свої національно-політичні обов'язки, за що його переслідував польський окупант. Одначе це його не лякало — він завжди тримався гідно в обличчі ворога, не звертаючи уваги на ніякі небезпеки, на часті переслідування польською поліцією, напади на його хату й обшуки. В одному з таких наскоків восени 1938 р. ворогові вдалося зловити Григорія при праці в його хаті й забрати найдені там підпільні матеріяли. Його арештували а відтак засудили на п'ять років тюрми за приналежність до ОУН і активну участь у ній. Цей вирок він відбував в одній з найбільших польських тюрем — у дрогобицьких "Бриґідках".

По розгромі шовіністичної Польщі німцями в 1939 році, Григорій разом з Богданом Підгайним, який на Варшавському процесі Бандери був засуджений на довічну тюрму й теж був в'язнем тієї тюрми, вийшов на волю.

В еміґрації в Кракові 1940 р. Григорій переніс ряд операцій, які спричинило побиття поліцією. Наслідки цього побиття залишилися в нього аж до кінця життя.

Пройшовши тернистий шлях життя на рідних землях за часів польських окупантів і гітлерівських "визволителів", він знайшов опісля постійне місце осідку в Канаді, яка, як він завжди висловлювався, стала країною його вільного нового життя.

В Канаді Григорій теж не забував про свої громадські обов'язки. Він був членом Визвольного Фронту й на протязі певного часу був головою Українського Культурного Центру, де разом з дружиною вклав багато праці. Він любив свою батьківщину й залишився їй вірний до кінця свого життя.

Хай пам'ять про Покійного Григорія Блашкова буде вічною, а канадська земля йому легкою!

Дружина Дарія і брат Степан з дружиною.

(Передруковано з деякими змінами й скороченнями з *"Гомону України"* за 6 березня 1985 р.)

Інж. Роман Ковалик

СЕЛО РОЛІВ

Ролів, чи радше Воролів, як місцеві й довколишні жителі звикли його називати, знаходиться 17 км на північ від Дрогобича.

Село положене на правому березі річки Трудниці. Її назву пояснюють тим, що в ній вода з трудом протікає по численних закрутах покрученого річного корита. Внаслідок крутої течії кожної весни або після зливних дощів вода виливала вздовж лівого берега, творячи розлогий водяний простір на низько положених пасовиськах і сінокосах. Часто доводилося бачити, як вода забирала й несла з собою копиці сіна, дерев'яні мости та повиривані з корінням дерева. Трудниця впадає в недуже приємну на запах ріку Тисьменицю, якої вода була насичена бориславською ропою, і разом з нею вливається до Бистриці, а відтак до Дністра.

На вище положеному правому березі річки тягнулися на 7 км господарські житла, перетикані меншими й більшими проміжками садів і городів.

Починаючи від сторони села Добрівлян, простягалася частина села, звана Загаттям, відтак властивий Ролів і вкінці Бояри (ця назва, мабуть, залишилася з ранньої історії Княжої доби).

До Другої світової війни в селі нараховувалося до 420 господарств з близько 1600 душ населення.

По середині розтягненого села стояла маєстатична мурована церква Перенесення мощів св. Бориса і Гліба, побудована в 1898 р. (В тому часі родина Лютиків жертвувала коштом 1000 ринських дзвін для новозбудованої церкви; на жаль, у воєнний час австрійська армія забрала його на гармати). До церкви прилягали гарні забудування приходства.

Поблизу стояв будинок школи з трирічним навчанням. Другий шкільний будинок був при вигоні, яким переганяли скот на пасовисько. Поруч школи був будинок Читальні "Просвіти" з просторою театральною залею. В будинку мали приміщення кооператива й молочарня. Побіч стояв будинок Сільської Управи.

В селі жили українці з винятком кількох родин зукраїнщених поляків римо-католиків, які святкували подвійні свята, щось так, як дехто з нас тут в еміґрації. На латинські свята ці "поляки" ходили до костела-каплиці, яка належала до римо-католицької парафії в Дрогобичі й знаходилася при дворі родини Котулів у Добрівлянах, а на наші свята приходили до церкви.

В селі жило кілька жидівських родин, які, крім занедбаних господарств, займалися торгівлею. Приблизно до половини 1920-их років вони провадили молочарні й крамнички зі споживчими товарами, але з приходом нашої кредитової кооперації були змушені покинути ці види торгівлі й тільки задержали за собою "гандель" телятами й курми. З сусідами жили в згоді і часто в свята "Кучок" ділилися з ними мацою, а зате угощалося їх на наші свята Різдва чи Великодня. Ці добрі українсько-жидівські відносини слушно зауважив і оцінив мґр Іван Скочиляс у першому томі "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" в описі ювілею "Просвіти" в Ролеві 1938 року.

Добре загосподарена була парафія. Одним з колишніх парохів був о. Винницький. Мабуть, за його почином побудовано в селі муровану церкву. Він був дуже ревним москвофілом, як і багато других наших священиків того часу, які перебували в ідейному полоні "старшого брата". За це довелося йому потерпіти — на початку боїв Першої світової війни австрійці заарештували о. Винницького разом з Миколаєм Лютиком і його донькою (дідом і тіткою автора) і її чоловіком Кіндієм та запроторили їх до першого того роду концентраційного табору в Талергофі.

Наступним довголітнім парохом був о. Олександер Яців, незабутній катехит, а після нього, близько до Другої світової війни, — о. Веселий і о. Олекса Дацишин.

Довголітнім учителем і директором школи був Дуб, який разом з дочкою працював над піднесенням культурного рівня села. Наступним директором школи був уродженець Ролева М. Баран. Він, у спілці з дружиною, полькою з походження, провадив навчання за точними вказівками влади.

У 1930-их роках у селі завелася релігійна секта "суботників", яких називали також "бабельниками". Це були, мабуть, баптисти, свіжо прибулі з Америки, які започаткували в селі релігійний роздор.

Деякі історичні факти:

Приблизно до 1890 року велика кількість землі належала польським землевласникам, які безтурботним, легким життям довели себе до банкротства, і їхні добра мусіли бути розпарцельовані. Це був час, коли в Бориславі почалася нафтова гарячка. Багато тамошніх селян, які споконвіку привикли до землі, не могли погодитися з дійсністю, позбувалися своїх ділянок, за які нафтові компанії їм відносно добре

платили, і виїжджали з Бориславa, шукаючи спокійнішого пристановища.

Користаючи з ролівської парцеляції, кілька бориславських родин поселилися в Ролеві. До них належали Терлецькі, які купили маєток на Боярах, власником якого був дідич Фірлей. Лютики, батько яких був довголітнім війтом у селі Бориславі, Ковалики й Пелехачі закупили на Загатті земельні посілості, власником яких був граф Мадейський. В тому часі парцельовану землю закупили також Левицькі, Стебельські, Прокопови, Хорти та родини братів Кравцевих, з яких один поселився за селом на хуторі, званому "Бричник", а другий — біля церкви.

Помічну руку при парцеляції фільварків подав нашим селянам вищезгаданий парох о. Винницький. Завдяки його впливам селяни діставали малопроцентові банкові позики для уможливлення їм купівлі так, що ніодин клаптик парцельованої землі не дістався в чужі руки.

Припускають, що першим багатоземельним власником Ролева був якийсь по прізвищу Фарис, якого родинний гробовець знаходився в бур'янах на цвинтарі.

Назагал, більшість господарств у селі була самовистарчальна, одначе колишні розлогі лани поодиноких господарств роздрібнювалися на щораз менші куски землі, поперетикані межами. Власники цих ділянок, не маючи змоги прожити свої сім'ї, були змушені йти зі села шукати праці. Вони працювали при залізниці в Добрівлянах і при рафінеріях ропи в Дрогобичі, а були й такі, яким удалося підкупити аґентів, щоб могти виїхати за океан до Америки чи Канади. Незаможні селяни під час жнив чи сінокосіння помагали при зборі другим господарствам, яким не вистачало працюючих рук. Їхня винагорода за пророблений день становила 1 злотий. В часі, коли мішок пшениці (100 кг) коштував 10 злотих, ця винагорода вважалася добрим заробітком.

Господарські забудовання були в більшості покриті стріхою. Переважали курні хати, в яких дим з печей виходив прямо до сіней без стелі й через стріху на двір. З приходом польської влади заборонено вживати солом'яну стріху. Дахи почали покривати черепицею, рідше бляхою. Для кращого вигляду села влада видала закон про примусове білення парканів вздовж вулиці. За невиконання цього розпорядження стягали 20 злотих кари.

Село жило культурним життям. При Читальні "Просвіти" діяли драматичний гурток і мішаний хор, який одночасно був церковним хором.

До села заїжджали професійні театри, як "Заграва" і театр Тобілевича з постановою "Землі", "Отамана Хмари" й інших п'єс. Коротко перед війною до нього загостив також хор Котка. (Наші професійні таланти були змушені їздити навіть по селах, щоб могти утримувати себе!).

Молодь, назагал, була національно свідома, але політично мало виявляла себе, маючи під боком поліцію в Добрівлянах, яка була дуже чуйна на всякі вияви, які не підходили їхньому смакові.

Село дало декількох осіб з вищою освітою. Ними були — священики, брати Прокопови, з яких один, о. Юліян, проживає під цю пору у Франції, о. Степан Білий і о. Микола Левицький, учителі Михайло Левицький і Т. Стебельський, д-р економії Володимир Лютик, який покінчив студії в Бельгії, був дивізійником, проживав у Бельгії й там помер, і брат автора, д-р Ярослав Ковалик, якому належиться подяка за цінні інформації до цієї розвідки. Д-р Я. Ковалик закінчив медичні студії в Бельгії, до війни практикував у дрогобицькому шпиталі, відтак завідував медичною амбуляторією в Стебнику, а за німців керував шпиталем у Бориславі. Будучи завідувачем шпиталя, він багато допомагав воякам УПА, приділюючи їм медикаменти, як також їх лікуючи. Автор цієї розвідки після воєнної хуртовини закінчив інженерно-будівельний факультет в Українському Технічно-Господарському Інституті в Реґенсбурзі в Німеччині. Припускаю, що було більше уроджен-ців села з вищою освітою, але через брак інформацій, а не зі злої волі, їх тут не згадано.

Кілька відомих серед загалу громадян подружилися з ролев'янками — визначний юрист д-р Петро Гнатів, музиколог і дириґент Богдан П'юрко, катехит о. Т. Попель, д-р дентистики В. Мигаль, мґр. Б. Проць, гімназійний учитель і опікун кляси в дрогобицькій гімназії Володимир Сольчаник, д-р Володимир Коцюба та надрадник Фінансового Уряду у Львові Вартоломей Марків.

У воєнному часі багато юнаків забрано до Червоної Армії й на примусові роботи до Німеччини, а інші поповнили ряди УПА.

Дуже дорого заплатили жителі Ролева. Весною 1945 року, під час зміни влади, одної ночі окупанти жорстоко помстилися, розстрілявши близько десяти родин з невиявнених досі причин. Така доля спіткала авторову маму й братову. Його братові Володимирові пощастило втекти й заховатися. Та недовго довелося йому бути на волі — його спіймали й вивезли на Сибір. Відбувши кару шестилітнього заслання, він повернувся, одружився вдруге, але підірване здоров'я не дозволило йому довго тішитися родиною й він відійшов передчасно у вічність.

З виданої в 1964 р. "Історії міст і сіл УРСР" довідуємося, що в Ролеві тепер 1280 осіб, набагато менше від того числа, яке я подав угорі. В селі восьмирічна школа, бібліотека і колгосп "Більшовик", який посідає в загальному 1081 гектар землі, з того 639 гектарів орної землі. На території Ролева знайдено родовища природного газу й торфу.

Мішаний хор у селі Ролеві в 1936-1937 роках. Дириґент хору — Іван Цісельський.

"Обжинки" в Ролеві 1938 р. Вправи дівчат зі серпами.

Інж. Роман Ковалик

ПЕРЕЖИТА ЮНІСТЬ У РОЛЕВІ

Образки подій з другої половини 1920-их років в очах малого Ромця

Зима

Різдвяний час — низку свят, з якими в'яжуться народні звичаї, — малий Ромцьо нетерпеливо очікує.

В день перед св. Миколаєм він уже від ранку снує в уяві думку про прихід Святця й містерію його дарунків. Цього дня він старається бути чемнішим, як звичайно, і ввічливим до старших. З проходом ночі довго не може заснути, тримаючи руку під подушкою, щоб проминути хвилини, в якій руки Небесного Святця кладуть доруночки й солодощі, але, утомлений, вкінці засипляє. Ранком зі здивуванням і з цікавістю та з непохитною вірою в правдивість відвідин Святця витягає з-під подушки даруночок.

В дні св. Анни, дні іменин мами, Ромцьо вдруге переживає містику нічних обдаровувань, тепер з рук св. Анни.

Святий Вечір. В уяві малого малюються картини споминів з попередніх років.

Мама приготовляє страви до вечері, а Ромцьо крутиться, старається в чомусь допомогти й заступити доню, якої мамі дуже бракувало. Приємно пекти пампухи — на олії, тому що це пісний день. Пампухи становлять перекуску перед вечерею. З появою першої зірки тато вносить до хати вівсяного "дідуха", а за ним входить брат із в'язанкою соломи, яку розстеляють на долівці. Мама тим часом приготовляє стіл. Розстеляє сіно, кладе в роги по зубчику часнику й ставить тарілки. Над столом висить, прибрана солодощами, ланцюжками й свічечками, свіжо вирубана, ялинка. Коли засвічено свічку, а цю приємність дозволяють Ромцьові, всі стають на коліна до молитви, а відтак засідають до Святої Вечері. Як спожили дванадцять страв, мама залюбки розгортає "кантичку" (колядник) і починає колядувати. Всі підхоплюють мелодії співаних коляд, а малий тим часом дає собі волю, качаючися по соломі.

У темному вікні Ромцьо бачить колядників — знайомі лиця старших сусідських хлопців, які несміливими голосами виводять "Дивная новина". Коли скінчили колядку, один з гурту віншує: "Віншую вам, господарі, — проживайте в гаразді, без клопотів й без біди до другої Коляди!".

Мама вгощає колядників приготованими дрібними грішми й пампухами. Ромцьо тим часом стає на порозі й вслухується в мелодії коляд, що їх співають по-під вікнами сусідських хат. Одночасно він чує собаче гавкання, яке порушує тишу в недалеких Добрівлянах і Грушові.

Настає час усім нам іти з колядою до дідуся й баби, які проживають поблизу на другому горбку села. Там, звичайно, вечеря тягнеться довше з приводу гостей, які з'їжджаються на родинне свято. Ромцьо починає вдруге свої веселощі на соломі — тепер у крузі ровесників. Після вечері дідо, за старим звичаєм, набирає в ложку куті та кидає її в чотири роги стелі, приговорюючи: "Щоб родилося жито, пшениця і всяка пашниця!". Баба незадоволено споглядає, бо не любить наслідків, але не сміє перечити дідовим примхам.

Тим часом на дворі робиться рух і наші веселощі вриваються. Стаємо рядом під стіною, бо в хату вступають з морозним повітрям колядники з "Вертепом". Кожний учасник перебраний за якусь дієву особу — цигана, жида, царя Ірода, ангела, чорта й козу з рогами. Своєю грою вони викликають веселий настрій.

Ранком, у морозний різдвяний день, ми всі, обкутані в бараниці (волохаті покривала з баранячих шкір), на запряжених кіньми санях, що ковзаються по заметах, під ритмічний звук кінських дзвіночків, спішимо до церкви.

Зближається день Нового Року. В навечер'я мама радить Ромцьові кластися до ліжка раніше, як звичайно, щоб бути виспаним для зустрічі перших ранішніх променів. Ранком малого будить новорічний "посівальник", який входить у хату з перев'язаним через плечі мішком, наповненим зерном. Він бадьоро проказує завчені фрази новорічного віншування й одночасно посіває зерно по встеленій святвечірньою соломою долівці. Ромцьо швидко збирається, щоб ще вспіти якнайскоріше прийти до дідуся з віншуванням, до якого заздалегідь приготовлявся.

В навечер'я Йордану, званого Щедрим Вечором, приготування до вечері менші, чим на Святий Вечір. Ромцьо знову світить свічку й помагає застеляти стіл. Ще далеко до вечері мама, за старим віруванням, з мискою, наповненою маком, в руках, обходить кругом стайню (будинок, де приміщуються корови), розсипає "насіння" (слово "мак не вимовляється в цей вечір!) і промовляє до чарівниць, щоб не приступали й не забирали в коров молока скоріш, ніж визвбирають це "насіння". По молитві, знову за старим віруванням, мама приступає зі

свічкою до вікна й кличе вечеряти "лютого мороза", щоб був добрий і не заморозив гусят, курят і так далі (тут іде перелік усього, що живе на господарстві). По вечері всі щедрують і кладуться скоріше, ніж звичайно, спати, щоб уранці не спізнитися на Йорданське Богослуження й Водохрище.

День Йордану, як кожного року, морозний. Ромцьо, як і на Різдво, в дорозі до церкви, обгорнений бараницею, залюбки спостерігає коні, яким через ніздря, як у драконів, вилітають клуби пари. Дзвіночки, ритмічним мелодійним звуком "дзінь-дзінь-дзінь" колишуть ранній спокій. Малий повертає очі на тата й не пізнає знайомого обличчя — брови й здоровенні татові вуса повиті білим інеєм. Село прокинулося раніше, як звичайно. Де-не-де стріхою виходить дим, риплять на морозі двері, пропускаючи когось з дерев'яними коновками, наповненими свіжою водою, на перекинених через плечі коромислах. Подорозі стрічаються пішоходи, яким ближче до церкви. Несуться звуки церковних дзвонів — знак, що треба поспішати.

В церкві повно людей. Посередині прохід "сеґреґує" учасників — по лівій стороні стають жінки, а по правій — чоловіки. За звичаєм, старі ґазди засідають у крилосі й помагають співати дякові церковні напіви. Ромцьо, щоб краще бачити, стає спереду, де вже розмістився гурт інших дітей. Перед ними, кругом Тетраподу, уставляються старші ґазди із засвіченими "Трійцями". При обході священик подає цілувати Євангеліє всім тим, що стоять ближче Іконостасу, при чому створюється великий натиск на тих, які стоять спереду. Ті, які бажають приступити до Причастя, вклякають вздовж Царських Воріт. Запричащавшися, встають, а другі вклякають на їхні місця.

Після Богослуження всі прямують процесійним походом на річку. На ріці заздалегідь приготований льодяний хрест, а побіч вирубана в льоду ополонка з текучою водою. Після Водохрища присутні набирають у збанки свячену воду, п'ють її, а решту несуть додому, щоб покропити нею свої житла від "нечистої сили".

Коли відбуто різдвяні святкування, життя по господарствах нормалізується. Тяжкої праці нема в порівнянні з літньою порою. Довгими зимовими вечорами відвідують одні других, обговорюючи при тому щоденні справи. Жінки прядуть, а ґазди політикують, курячи при тому сильну махорку.

В такі вечори Ромцьо залюбки сідає при печі коло мами й помагає дерти гусяче пір'я або лущити квасолю. Час до часу підкладає дров до печі, щоб не погас вогонь, і з увагою слухає розповідей учасників фронтових дій Першої світової війни. Тато розповідає про страхітливі події з російського полону в зауральських тайгах, а сусіди, Кіндратів Михайло, Задорожний Микола й Стрийський Іван, обговорюють фронтові події в Італії. Часами сперечаються й розмахують руками, що й

котові видається забагато: дрімаючи на котлі з теплою водою, він відкриває зубатого рота й енергійно простягає ноги.

Торг у Дрогобичі

Понеділок — це торговий день у Дрогобичі. З самого ранку в селі ґазди метушаться коло возів, приготовляються в дорогу й вантажать їх усяким добром. Селом несеться тривожне "квичання" в'язаних свиней, крики курей і гусей, запертих у клітках, та собачий гавкіт. Віз, який тато навантажив мішками збіжжя, з запряженими кіньми чекає на виїзд в дорогу. Мама ще раз повертається до хати, оглядає, щоб чогось не забути, бо неприємно опісля навертати воза й їхати в протилежну сторону, а не в усіма наміченому напрямі на Дрогобич.

Ромцьо моститься спереду побіч тата, а мама — на задньому сиджені, обложена продуктами домашніх молочних виробів, яких треба в місті позбутися. Вирушають, застояні через зиму, коні, не чекають, щоб їх поганяти, і рвучко тягнуть воза по вибоїстій ролівській дорозі в сторону Добрівлян. Минаємо "Йоськову" корчму, куди Ромцьо, щоб не знала мати, часто носив по кілька яєчок, а груба "Йощиха" давала йому в заміну мішечок цукерків, якими він частував своїх однолітків на толоці, коли помагали завертати корови.

Минають кузню коваля, поляка Ґоломба, в якій Ромцьові трапилася раз незабутня пригода. Під час одних відвідин корчми Ромцьо побачив коло кузні викинений кусок заліза, подібний до палиці. Вхопив рукою кривулю і, о горе, раптом випустив залізо з попеченої руки. Зі сорому, щоб не зрадити себе ковалеві, він скоро побіг додому.

Доїздимо до Рихтич. По обох сторонах дороги пишаються свіжою зеленню, обрубані восени, верби, а попереду показуються двірські забудівлі рихтицького фільварку. Попри костьол виїздимо на горбок. Звідтам видно вже рафінерію "Польмін". Минаючи броварню на Гиравці, зближаємося до Лану, жидівського передмістя в Дрогобичі.

По дорозі до возів приступають, один поперед другого, пейсаті гандлярі курми. Піддуваючи кожну курку в певному місці, вони одночасно торгуються за ціну.

Минаємо "Окопище" (жидівський цвинтар), під'їздимо до торговиці, кругом обставленої возами. Змучені випряжені коні жадібно хрупають овес з мішків, що повисають на їхніх головах. Поміж возами крутяться торгівці, а подалі від возів на вільній площі торгують скотом. Конярі (покупці коней), переважно цигани, переганяють коней, заглядають їм у зуби й докінчують торг перебиванням рук на знак угоди.

Ромця цікавлять "страґани" — столи під дашками, повні всяких приманливих для ока й апетитних речей. На жердині висять великі "обарінки" (бублики), а внизу — дрібненькі "обаріночки" на шнурку в

звинених кружках. З-під дашка стелиться запах ковбаси, а кругом розставлені солодкі "лизаки" (рід цукерок), свистала, кольорові цукерки. Мама не жалує грошей, догоджає забаганкам малого.

З завішеним на шиї шнурком "обарінків", з "лизаком" у руці, Ромцьо простує на другу сторону площі, де зібрався гурт селян, зацікавлених і охочих до виграшу грошей. Обступають штукаря, який на маленькому столику переставляє коробки, ховаючи під нею "кістку", а під котрою вона коробкою, треба вгадати. Охочі, певні, що вгадають, випорожнюють кишені й тратять свої гроші, а штукар по якомусь часі переходить на інше місце.

Пізно підвечір, коли полагоджено всі справи продажу й закупівлі, вози вирушають у дорогу. Змучений цілоденною ходою й переживаннями, Ромцьо в дорозі додому засипляє.

Весна

З приходом весни починається чергова фаза в споконвічно зачарованому колі пір року.

Ромцьо нетерпеливо чекає тієї хвилини, коли зможе босими ногами ступати по килимі зеленої трави, бігати за дорогу на горбок і через заквітчаний сад у поле. Попереду, вертячи кудлатим хвостом, біжить Бобик, від час до часу вскакує в збіжжя по одній і другій стороні межі й виганяє звідтіля перестрашені перепелички.

Перед малим підносяться й опускаються поля, а вдалині видніється стіна темного лісу. На схилах горбовин, мов на канві, красуються широким діяпазоном зелених барв вузькі, поперетикані межами, ниви ярого збіжжя й свіжо засіяні та засаджені ділянки.

Високо вгорі пересуваються по синьому небу кучеряві білі хмари. Під ними несеться милозвучний спів жайворонка, який від часу до часу стрілою злітає вниз, щоб за хвилину знову повільно підніматися вгору із свіжою наснагою до нового, так добре знаного тим, що працюють, співу.

Тут і там можна помітити орача, що зігнувся над чепігами плуга, немов помагає тяжко напнутим, запряженим до плуга, коням різати свіжу скибу. За орачем, на певній відстані, ставлячи поважно довгі червоні ноги, поступає борозною бузько (лелека). Нагинаючи довгу шию, він підбирає червоним довгим дзьобом, свіжо відкриті плугом, "борозняки". Недовго доводиться йому ласувати, бо непосидющий Бобик кидається на незнаного йому гостя, щоб провчити зайду. Але бузько, побачивши кудлатого, більш з погордою ніж з переляку, розпростирає широко крила й переноситься на другу нивку.

Час довготривалого посту закінчується святами Христового Воскресіння. У Страсний Четвер увечорі Ромцьо, прибраний по-святко-

вому, іде з батьками, в гурті сусідів, до церкви на Страсти Христові. При читанні дванадцяти Євангелій священик міняє ризи. Малий спочатку захоплюється вгадуванням кольору наступних риз, відтак позіхає, бо забагато довгих читань і ще далеко до кінця Страстей засипляє здорово на руках у тата.

Велика П'ятниця — день строгого посту. Ромцьо знову відвідує церкву — цим разом Божий Гріб. Входячи до церкви, запримічує небуденну обстановку й поважний настрій на обличчях присутніх, які, б'ючи поклони, почавши від дверей, посуваються на колінах до Божого Гробу. Наслідуючи поведінку старших, Ромцьо також посувається на колінах до Плащениці попри бляшаних римських воїнів, які охороняють гріб. Їхні мечі й щити та суворі обличчя наганяють страх на малого й одночасно зміцнюють його набожність до Христа, що лежить у гробі.

У Великодній день, усі ще до зорі поспішають з кошиками, виповненими паскою, ковбасою й другими стравами, до церкви на Утреню. Перед церквою великий натовп людей. Починається трикратний обхід з процесією кругом церкви, а відтак, з радісною піснею "Христос Воскрес", під грімкий гомін дзвонів, люди входять досередини на Богослужбу. Коли скінчилася відправа, відбувається свячення пасок. Господині, з прибраними зеленню кошиками й із свічками, уставляються кругом церкви, а старенький священик о. Яців, в асисті малих вівтарних услужників і дяків, довершує кропилом посвячення. Відтак усі спішать додому споживати свячену паску як нагороду за те, що видержали довгий піст.

По сніданку Ромцьо незамітно виходить з хати в напрямі річки до моста й подорозі бере з собою щось на зразок короткої рурки на довгому закрученому дроті. Ще далеко до Великодня йшли приготування до стріляння з "бойсів" ("бойс" — це кусок заліза з виверченою діркою, куди насипають вибухову речовину й яку затикають "ударником"; при ударі наступав вибух). Треба було заготовити стрільний порох, джерелом якого було крісові набої в травою заросших фронтових окопах з Першої світової війни в поблизькому лісі, сірку або "каліфйорок". На умовленому місці Ромцьо застає вже своїх ровесників, як також і старших хлопців — Василя Андибура, Михайла й Івана Поляків, Михайла Стрийського, Борисового Василя й других. Вони завзято змагаються голосними вистрілами й з новим запасом стрільного пороху продовжують на свій лад величати Воскресення Христове.

По обіді хлопці спішать на церковну площу, де за традицією дівчата виводять гагілки, а хлопці ставлять якнайвищі "обороги" (вежі). Кому залишилося ще щось до стріляння, продовжує свою приємність подалі від гурту цікавих, під огорожею.

Назріває час, коли доспілі трави, по обох сторонах річки Трудниці, уложаться покосами від рук нещадних косарів. На самоті Ромцьо

залюбки лягає у високу траву й вслухується у вітер, що порушує траву, у спокійні звуки комашиних крил і в безперервне дзижчання коників-стрибунців, що перескакують з місця на місце, розкривши крила, та глядить з подивом на рої бджілок, яких ніжки, обтяжені квітяним пилком, переносяться повільно з квітки на квітку.

Надвечір, по цілоденних переживаннях, Ромцьо сідає на ґанку поруч тата, який намагається відганяти комарів клубами диму від скрученої сигарки, і вслухується в симфонію жаб'ячого рахкання. Сидячи лицем у сторону півночі, він любить спостерігати панораму околиці. Ліворуч, від Добрівлян, на пасовиськах широкою смугою стелиться вечірня мряка. Сонце сідає за вершинами верб на "гостинці" (битій дорозі) в сторону Грушови. Прямо перед очима, на висхідній горбовині, мов на шахівниці, красуються різними кольорами попереривані межами грушівські поля. На горизонті, при заходячому сонці, різко вирізняються силюети дерев, господарських забудовань і двох мурованих церков села Грушови. По якомусь часі, налюбувавшися природою й під враженнями дня, нахилившися в сторону тата, Ромцьо поринає в глибокий сон.

Літо

Під час жнив, коли потрібно багато рук до праці, Ромця чекає обов'язок наглядати за рогатим скотом через відсутність пастуха, який зайнятий при жниві. З радістю біжить він на пасовисько, де в гурті ровесників проводить приємні хвилини на дозвіллі. Нагляд над скотом мінімальний, бо дротяна огорожа не дозволяє заходити в шкоду. Одначе часом трапиться, що у відсотності малого наглядача непослушні рогаті тварини прорвуть огорожу та раюють у чужій траві, а "пастушок", в гурті других, зайнятий ламанням кукурудзи на городах та копанням бараболі для заздалегідь розведеного багаття або ловлею раків у річці. Іншим разом захочується "нащибати" (збивати коротким патиком) дуль (грушок) з високої груші на городі баби Василихи. Коли часами стара Василиха зауважить шкідників, вони втікають через плоти від настирливої кочерги та рясних слів: "Гниличок вам захочуєсі, лайдаки, а наїлибистисі чимериці, шибеники погані!". (Решти лайки не доводиться чути через шум, коли пробігають крізь високу квасолю.)

Жнива — це час збору доспілого зерна, час цінний для кожного хлібороба. При кінці літа буйне колосся з доспілим зерном хилиться додолу на пожовклих тоненьких стебелинах, мов проситься, щоб його зібрати.

В такий то час, одного погідного дня вирушають женці в поле із заздалегідь приготованими серпами. Цю тяжку, монотонну працю виконують переважно жінки й дівчата. Стинані серпом стебелини падають

на перевесла (скручені, наче шнур, стебелини), які вже наперед зроблено. Відтак їх в'яжуть у снопи.

Ромцьо не дармує. Його зобов'язали доставляти збанком свіжу воду женцям, які жадібно гасять нею спрагу. Незважаючи на важку працю, жінки часто знаходять час на спів. При дотепних коломийках скоріше минає час монотонної праці.

Чоловіки виконують більш складну фізичну працю. Їхнім обов'язком є складати снопи в полукіпки (пів копи — 30 снопів, відповідно уложених). Зав'язком укладання полукіпка є сніп, зложений наполовину, який прикривають снопами, колоссям досередини, у формі п'ятикутної зірки. П'ять верств снопів завершується розверненим, наче шапка, снопом, по якому стікає дощова вода, не замочуючи колосся.

Слідкуючи за працею старших, Ромцьо в міру своїх сил старається допомогти тим, що стягає снопи з протилежних загонів досередини, де ставлять полукіпки.

Збір зернових плодів чергується. Спершу жнуть жито й пшеницю, які належать до зимових зернових культур. Сіяні восени, вони найскоріше доспівають. Відтак приходять на чергу ячмінь, овес і гречка, яку в Ролеві мало сіяли. Їх косять косами з відповідно причепленими "каблукам" (дугами), щоб стебелини рівно укладалися для вигоди в'язальникам, які поступають за косарями й скрученими перевеслами в'яжуть снопи й ставлять полукіпки.

По кількох днях гарної погоди звозять снопи до стодоли спеціяльно пристосованим до цього возом. Приготовляючися до жнив, тато наклав на розтягнутий віз широкі й довгі драбини й прикріпив до нього рубель-довгу дерев'яну жердину відповідної товщини для притискання снопів.

Коли вирушають у поле по снопи, Ромцьо моститься на переді воза, пропхавши босі ноги через драбини, і поганяє коні. Кудлатий Бобик, передчуваючи нові пригоди, улесливо крутить хвостом і спершу біжить за возом, а відтак, коли надокучить йому курява, пробігає спереду вузькою, колесами вибитою, польовою доріжкою. Заїхавши на місце, тато скидає рубля й прив'язує його до воза так, щоб він волочився за возом і таким чином заощаджував помічникові труду двигати цей тяжкий, а так необхідний прилад. Тато залишається на возі й укладає снопи, що їх подає йому помічник довгими вилами. Ромцьо тим часом обганяє з коней овади — великі польові, нестерпно кусливі мухи, які наполегливо накидаються на коней. Незважаючи на хвости, якими коні обганяються, овади дошкульно їх кусають і коні не можуть встояти на місці. Бобик, в свою чергу, чекає на момент, коли піднесеться з землі останній сніп. Тоді він кидається за мишами, які, не передбачуючи небезпеки, ласують зерном та в останній хвилині розбігаються, шукаючи найближчої нірки.

Укладання снопів на возі вимагає неабиякої практики. Неправильно

навантажений віз перевертався б на нерівній дорозі. Отож спершу кладуться снопи вздовж воза, а коли він наповниться до висоти драбин, починається укладання по обох боках колоссям досередини. Кладуть чотири або п'ять рядів снопів угору й притискають їх рублем, який прив'язується спереду до драбин. З-заду Ромцьо разом з помічником притягає рубель довгим шнуром. Відтак він вилазить наверх і лежить на снопах, тримаючися рубля, щоб не скотитися з воза, що колихається по нерівній дорозі.

Приїхавши у двір, віз в'їжджає до стодоли — будови для перехову-вання збіжжя, де скидають снопи по одній або по другій стороні току (тік — це глиняна долівка, на якій молотять снопи).

Жнива добігають до кінця. На полях денеде дозріває ще овес, чекаючи на женців чи косарів. Оголені від буйного збіжжя, неорані ще стерні, тобто поля із залишками коротких стебелин зрізаного серпом збіжжя, чекають на орача.

Надходить останній день польового збору й женці та косарі радо голосяться до праці, сподіваючися в кінці дня гостини. Мама лишається в хаті, приготовляючи вечерю, а сусіди, які в нас остались, помагають розставляти столи й лавки для гостини в саду під деревами. Ромцьові час тягнеться. Він часто вибігає на горбок до саду й спостерігає, чи не надходять уже женці, бо має сповістити про це в хаті. Вкінці доглянув, а коли зближаються, завважує, що в гурті дівчат одна має на голові вівсяний вінок, прибраний волошками й маками, і що парубки пи-шаються, несучи високо на вилах сніп. Весь гурт поступає у двір, співаючи при тому відповідні обжинкові пісні. Прийшовши на місце, уставляються колом, беручи всередину господарів. Господиню прибирають вінком, а господареві вручають останньо зжатий сніп, який на Святий Вечір відіграє ролю "дідуха". Всі, виголоднілі, весело засідають за столи й частуються приготованими стравами. Пізно ввечері розбавлене й веселе товариство розходиться по хатах з надією на добре або ще краще жниво в наступному році.

Школа

По вакаціях Ромця записують до школи. Великою втіхою для малого є мати свою власну табличку до писання — тонкий пласт лупа-ного каменя в дерев'яному обрамованні, з причіпленими до таблички твердим, у формі олівця, рильцем-"рисіком" і губкою до мазання, та цератову заплічну торбу. По дорозі до школи до Ромця долучуються його однокласники. Щоб не спізнитися, доводиться підбігати, при чому таблички в торбах дають про себе знати й своїм тарабаненням накли-кають собак, які супроводять хлопців голосним гавканням.

У клясі вчителька розсаджує всіх у довгих лавках. З передньої

стіни суворо глядять на школярів портрети Мосціцького й вусатого, з густими бровами, Пілсудського. Повище "Білий орел" з гострими кігтями, нагадуючи шуліку, який ганяється за голубами, викликає в Ромця ненависть.

Учителька, полька, зразу починає запізнавати школярів з мовними термінами панівної влади. Вперше доводиться школярям вивчати чужу мову.

Ролівський ліс

Ролів був у тому щасливому положенні, що північна межа лісових масивів Підкарпаття проходила мимо, бо вже на північ від села, почавши від сіл Дорожева, Грушеви й Літині, простягалася безлісна Дністрова низовина.

Поблизький ліс був корисний для населення. Він забезпечував його паливом на зиму, а збирачам грибів чи суниць давав можливість додаткового заробітку. В загальному, ліс належав до фільварку родини Терлецьких і до кількох більших господарств.

Наглядачем у ролівській частині лісу був гайовий, старенький дідусь, прозваний Кривим Москалем. Кульгаючи, з нерозлучною "стрільбою" (рушницею) через плече, і підпираючися палицею, він був великим пострахом для лісових проступників і шкідників. Казали, що його підстрілив якийсь "равбшіцер" (браконьєр). Хвалили його в селі ті, що не надуживали його доброти, збирали сухе "ріще" (хмиз) і таким чином заготовляли собі паливо на зиму. Біда була тим, які стинали дерева, ховаючися від старого. Він дуже вміло приходив за слідом під хату того, що провинився, і вказуючи на порубане й уже поскладане дерево, казав: "А з єкого то ліса нарубалисте си полін? Когосте посилали пантрувати мене, абим вас не злапав? Та чи ж я жилую? Сухарів назбирайте си, скільки завгодно. Ще і на плечі вам завдам. Тільки зо сокирою не йдіт до ліса, бо си напитаєте біди і по судах будете ходити".

Дерева в ролівському лісі були мішані, але переважали тверді породи, як дуб і бук. Твердого дерева вживали будівничі на підвалини при будові хат чи других господарських забудовань. Таким чином, до батьків Ромця приїжджали люди з других сіл за того роду матеріялом. Ромцьо був радий таким відвідинам, знаючи, що тато не відмовить йому нагоди побути в лісі, з яким його в'яжуть різні переживання.

При в'їзді до лісу находить на нього якийсь страх і рука мимоволі сягає за полою татового кожуха. На думку приходять оповідання про лісові "блуди", яких жертвами ставали неознайомлені з лісом відвідувачі, збираючи гриби чи ягоди, ходили кругом в лісі, шукаючи виходу, і все попадали на те саме місце, звідки почали. Також мамині пересторороги про небезпеку від гадюк і іншої лісової погані, залишали на душі малого свої наслідки. А проте ліс манив пошуками нових пригод.

Бувало, що осінніми дощовими ранками він радо зривається з постелі й у товаристві старших, підскоками відганяючи сон, прямує до лісу на розшуки за грибами. Незважаючи на мокре від дощу галуззя, попід яке треба пролазити, Ромцьо запопадливо, з великою увагою, шукає за першим грибом. З заздрістю споглядає на других, яким пощастило в їхніх спробах, але по якомусь часі щастить і йому. Піднімає по одному й кладе до кошика сіренькі маслюки, жовті лисички, козарі з червоними шапочками й рідко коли правдивого гриба-боровика. Цей гриб часто показується не поодиноко, а громадно й тоді, знайшовши одного, треба поблизу шукати другого. Під полудень усі з повними кошиками, мокрі, але задоволені, повертаються додому.

Одною з більших пригод малого було полювання на диків (диких кабанів), які заходили в ролівський ліс і спричиняли великі шкоди на полях, свіжо засіяних житом чи пшеницею. За правилом, жито й пшеницю сіяли там, де викопано бараболю. Її багато залишалося ще в землі, приораній та засіяній збіжжям. Зайди дики любили ласувати на цій землі, перевертаючи її довгими рилами, мов плугами, і знищуючи свіжо посіяні й уже зазеленілі зимові породи збіжжя. Появлялися вони великими стадами, блукаючи лісами в пошуках за поживою. Виводилися в підкарпатських лісових масивах в околицях сіл Нижніх Гаїв і Улична. Дики — полохливі сотворіння. Днями перебувають у густих заростях балках, а ніччю виходять, щоб пожирувати на прилеглих до лісу полях.

Одного дня гайовий сповістив про великі шкоди, що їх заподіяли дики попередньої ночі. З практики було відомо, що по першому ласуванні дики появляються вдруге на тому самому місці. Кривий Москаль, вислідивши місце їхнього перебування під час дня, підготовив мисливські застави.

Під вечір вуйко Лютик і старший брат Ромця виходять у товаристві гайового на засідку з наміром провчити небажаних гостей. До брата впрошується малий і обіцяє поводитися спокійно й обережно. Прийшовши на застави, які призначив гайовий, мисливці розставляються вздовж краю лісу на підвищеннях — платформах, прикріплених до дерев, і нетерпеливо очікують диків. Довго не доводиться чекати. В непорушному напруженні на очі Ромця починає находити сон. Наближається північ. Помалу відходить охота й надія на бажаний успіх. Враз! Почувся далекий шум і шарудіння сухого листя. В Ромця всі змисли перемінюються в слух, щось стримує йому віддих, у грудях скоріше б'ється серце, а руки запопадливо вказують братові напрям, звідки доносяться звуки. Брат Влодзьо від уродження глухонімий і тому ввесь слух у даному моменті покладає на Ромця. Зі сторони лісу щораз виразніше доноситься рохкання стада, яке наближається, і раптом показуються чорні силюети лісових потвор. Пропустивши передніх, гайовий дає знак, щоб бути напоготові. Останні дики виходять на край

лісу. Тоді на помах руки гайового спокій ночі переривають пронизливі вистріли трьох рушниць у сторону найближчих, боком повернених, диків. Таким чином, цільні постріли влучають "під шерсть", кажучи мисливським жарґоном. В противному разі, набій сковзнувся б по твердій шерсті й не дав би бажаного висліду. Поранена тварина з полохливої перетворюється в мстиву тварюку й кидається на мисливця.

Коли затихли вистріли й віддалилася решта перестрашеного стада, на полі залишилися в передсмертних судорогах два дики. Упевнившися, що небезпека проминула, мисливці сходять зі становищ, оглядають здобич та подають собі руки, поздоровляючи себе з успіхом. Вони забувають при тому, що комусь з них не пощастило, але кожний приписує собі здобич. По якомусь часі, налюбувавшися успіхом, гайовий залишається в лісі, а другі спішать додому запрягати коні, щоб привезти впольоване.

Ромцьо лишається вже вдома докінчувати сон недіспаної ночі, але надарма, бо пережиті враження на дають йому заспокоїти себе. З відкритими очима він дожидає ранку. Він не може дочекатися хвилини, коли побачить, як виглядає правдивий дик, бо ніччю потемки, глибоко переживаючи цю подію, нічого не міг доглянути.

З першими променями сонця він біжить до діда Лютика, де на подвір'я помалу починають сходитися сусіди. Вони жартом видвигають претенсії до винагороди за заподіяні їм шкоди. Вуйко дбає про всіх, даючи кожному по частці дичини. Найбільшу радість ця подія викликає в місцевого шевця Постойка. Він з неабияким завзяттям вискубує довгу щетину для сукання шевської дратви, бо вже давно чекав на таку нагоду. Дідо оглядає довгі, закручені ікли, які вистають далеко поза верхню щелепу, та придумує, куди примістити ці новоздобуті трофеї, поповнюючи колекцію, яка пишно красується в хаті на стіні.

Зимовою порою ліс захоплює Ромця новим виглядом і небуденним чаром. Кожночасне відвідування лісу справляє малому незмірну радість і викликує в нього бажання відкрити щось нове, йому ще незнане. Тато радо при кожній нагоді, як їде в ліс, бере Ромця з собою.

Вже сама їзда на санях, запряжених кіньми, робить на малого радісне враження. При в'їзді до лісу дають знати про себе його крилаті жителі, які знаходять у ньому захист від суворої зимової погоди. Перекликується вороння. Галасливі сойки зустрічають відвідувачів скреготінням, перелітаючи з дерева на дерево. Перестрашений заєць вискакує із захисної криївки й дає нагоду мосливцеві випробувати свої здібності полювання, а все меткі й життєрадісні білки, скачучи по гілках з свіжо припалим снігом, надають особливого чару природі, якою захоплені відвідувачі на спокійній лісовій доріжці.

Приїхавши на місце й підкинувши коням оброку, тато береться за якесь діло — очищає від постинаного галуззя зруб або заготовляє дрова.

Тим часом Ромцьо, приобіцявши татові далеко не відходити, біжить на розлогу поляну. Здалеку він запримічує знайому постать лісника, який, кульгаючи, бродить глибоким снігом з нерозлучною рушницею за плечима. Підходячи ближче, малий здоровить його загально поширеним привітом:

— Слава Ісусу Христу!

Дідусь спочатку його не впізнає й накидається з лайкою:

— Ти чий? Чого волочишсі по лісі?

Ромцьо, не проявляючи ніякого страху, відповідає:

— Та я, татусю, не сам в лісі, а з татом приїхав. Он там на горбку наші сани і тато працює.

— Агі, то ти вишкробку? Ну, добре. А ти боїшсі в лісі?

Старий радий, що має з ким обмінятися словами, блукаючи самотньо по лісі.

— Бис ми далеко не ходив, бо заблудиш. Диви, скільки тут слідів! А знаєш, чиї вони? Диви, возьде скакав заєць, а он там лис замітав кудлатим хвостом, а восьосьо, дивисі, цап подер кору на дереві, бо го роги сверблєт. Там під лісом на вирізі завважив'єм свіжий слід, як хтось потєг зрубану деревину і навідь пенька ни залишив "гаспид", а прикрив листєм. Бис ни казав нічо татови, бо би мня сварили, жим злодія ни вхватив.

Наговорившися, по якомусь часі Кривий Москаль приямує далі поляною попід ліс, совісно виконуючи свій обов'язок лісника.

Ромцьо, перевіривши сліди, на які вказав лісник, жителів лісового царства, вертається до тата, що вже приготовляється до поворотньої дороги додому.

Закінчення

Цих кілька, хронологічно описаних, в одному році давно пережитих подій і старих звичаїв у Ролеві, хай послужать нащадкам краще зрозуміти й оцінити красу країни їхніх предків!

Свої спогади присвячую пам'яті моїх дорогих батьків і членів родини з причини подій, які опісля відбулися:

— розчленування родини внаслідок війни,

— передчасна смерть, розстрілом, дорогої мами й братови,

— заслання на каторгу глухонімого брата,

— збурення родинного гнізда — господарських будинків так, що й слід по них не залишився.

Ромцьо — наймолодший з трьох синів Івана Ковалика й Анни з Лютиків, нащадків жителів колишнього села Бориславa.

Малий Ромко з батьками і братом Володимиром.

Родинне гніздо малого Ромка і панорама околиці.

Церква св. Николая в Снятинці, збудована 1867 р.

Палац графині Марії Тарновської в Снятинці.

ВАСИЛЬ КУЦИЙ

Василь Куций

Василь Куций, довголітній член ОУН, політичний в'язень за першої російсько-большевицької окупації Західньої України, в 1940-41 роках переніс свій хрест в катівнях НКВД в Дрогобичі й у Самборі, засуджений у процесі 64-х у Дрогобичі на десять років тяжких таборів у Сибірі, чудом вирятувався від розстрілу під час масового вбивства українських політичних в'язнів у самбірській тюрмі НКВД в п'ятницю 27 червня 1941 р.

В еміґрації в Канаді член СУМ, виховник, комендант таборів на "Веселці" й член Крайової Управи цієї організації, член Ліґи Визволення України, довголітній управитель кооперативи "Будучність" у Торонто, співредактор журналу кооперативного руху в Канаді "Координатор", довголітній член дирекції й господарський референт української гуртівні "Ю-Бі-Ей", дописувач "Гомону України" й ентузіяст праці в Українському Культурному Центрі на вул. Крісті в Торонто.

Народився 11 лютого 1914 р. в селі Солонську колишнього Дрогобицького повіту. Помер 8 травня 1984 р. в Торонто. 11 травня отці І. Барщик, К. Грицина й М. Стасів відпровадили його тіло з церкви св. Покрови на цвинтар "Проспект".

Сучасний Стебник.

Громадський Дім у Стебнику 1939 р. На веранді урядовці.

Сучасний Стебник.

Михайло Івасівка

НІКОЛИ НЕ ЗАБУТИ

Я був малим хлопцем, як постала Українська Держава в 1918 р. В моїй дитячій пам'яті залишились і глибоко врізалися в душу певні моменти, яких досьогодні забути не можу. Мій найстарший брат Олександер приходив часами додому в довгому пальті, з шапкою-мазепинкою на голові. Він був високого зросту й для мене він у цій уніформі виглядав пристойний і відважний. Минув якийсь час і я не бачив брата. Він не з'являвся більше в тій гарній уніформі. Залишилась тільки шапка-мазепинка, з котрої я був дуже гордий. Шапкою-мазепинкою я бавився з моїми однолітками у військо. Одного ярмаркового дня, який відбувався в понеділкові дні в нашому місті Дрогобичі, мої батьки поїхали на цей ярмарок. Залишили мене вдома самого під наглядом сусіди. Я й мої колеґи бавилися в городі у військо, а тому що я мав шапку-мазепинку, я командував нашою забавою. Біля полудня на подвір'я ввійшло декілька мужчин, оглядаючись навкруги. Вони були поляки, як я зрозумів пізніше. Один з них, наблизившись до мене, зірвав з моєї голови шапку-мазепинку з такою люттю, що вирвав пасма волосся. Мої товариші забави з переляку повтікали. Польської мови я, на щастя, не розумів. Питали, де карабін і револьвер. За моє "не знаю" один з тих польських "героїв" ударив мене по голові та наказав вибирати цеглу з-під дому, мовляв, там є карабін і револьвер. Цеглу їм довелося самим вибирати. Видовбали отвір на мою мізерну "грубість" і на силу впхали мене туди, тримаючи револьвер, спрямований до мене. Той, що здер мою улюблену шапку-мазепинку, кричав, що мене вб'є, якщо я не знайду револьвера. Польські поліцаї часто приходили до нашої хати та стежили, коли брат прийде додому. Такий стан тривав кілька місяців. Одного дня дуже рано розбудив мене крик у другій кімнаті. Вбігши туди, я побачив, як польські поліцаї били мого брата палицями, куди попало, коли несподівано застали його над ранком, як спав у ліжку. Мої батьки безпомічно дивилися на знущання над їхнім Олександром. Непритомного поліцаї зв'язали, кинули на віз і повезли на

поліційну станицю до Трускавця. Три "герої" залишились грабувати все, що було в хаті — убрання, білизну, черевики, хутра, цукор і т. д. та залишили порожні стіни, плач, страждання й смуток. Як дитина, я не розумів, за що били брата та кричали: "Маш, с... сину, команданце!". Але коли я вже почав ходити до школи, батько розказав мені, за що поляки били мого брата, — за Української Держави 1918 р. Олександер був якийсь час комендантом містечка Мединич.

Як довго існувала "моцарствова Польска", мої брати й ціла наша родина була на чорному списку польської адміністрації. За двадцять років польського панування на наших землях мої брати не могли дістати жадної праці тільки тому, що були українцями.

Німецько-польська війна в 1939 р. довела до люті польських зайдів-шовіністів, що розпаношились на західньо-українських землях за час їхнього двадцятьлітнього панування. Прийшов час, якого поляки не сподівалися, — вони мусіли залишити наші землі та повертатися в свої неродючі сторони. Свою дику ненависть виливали не на німцях, з котрими вели війну, а на українському народі. Хто з мешканців Тустанович, Трускавця й інших місцевостей Дрогобиччини не пам'ятає, як 2 вересня 1939 р., себто другого дня війни, в білий день польські "счельци" ("стрільці") зловили українців-робітників, які поверталися з Бориславa з праці додому? Цих дев'ятьох наших робітників повели за Тустановичі в ліс, недалеко церкви св. Миколая. Пов'язавши колючим дротом руки, поклали рядом під лісом на спину та під огидну лайку польської банди — "счельців" у найбільш вишуканий, макабричний спосіб мордували ні в чому невинних людей тільки за те, що були українцями. Це були робітники з села Модрича, з Тустанович і Мразниці. Між тими невинними жертвами був один селянин з Орового. Він, почувши, що війна, пішов до Бориславa купити необхідні речі. Навіть найбільш вишуканий експерт сучасних кримінальних фільмів не придумав би такої жахливої жорстокости, з якою ці озвірілі "счельци" відрізали йому вуха й язика, а другій жертві розпороли живіт і насипали до середини каміння. Одному поляк запхав баґнет в око й виломив череп до півголови. Всіх дев'ятьох, ні в чому невинних, помордували в різний вишуканий спосіб.

Фотографії помордованих я передав у 1941 р. до архіву ОУН у Львові.

На лектурі "Оґнєм і мєчем" виховувалася польська молодь у ненависті до всього, що було українське. Під час Другої світової війни польські "счельци", розбещені сваволею, нападали на наших людей і грабували і так уже пограбованих польським урядом. Українські села мусіли організватися або ховатися перед нападами "счелецьких" банд.

В Трускавці таку оборону зорганізував колишній січовий стрілець, оборонець Львова в 1918 р., Панько Жагаляк, досвідчений вояк. Його

Автор спогаду Михайло Івасівка зі своїм братом і його родиною в Стебнику 1937 р. Вгорі М. Івасівка, братова дружина Надія й брат Олександр. Наперед їхні діти Люба, Роман і Мирослава.

розвідка принесла відомість, що "счелєцькі" банди мають напасти на Трускавець уночі. Жагаляк уплянував стратегічну оборону в той спосіб, що перед Трускавцем по обох боках дороги вони засіли в ровах, замасковані лопухами, і чекали зустрічі з польськими горлорізами — "счельцами" з Бориславa. Певні себе бандити прямували до своєї мети, але коли вже були в середині засідки, з ровів вискочили оборонці, розброїли "героїв"-горлорізів та помстилися заслуженою карою за тих дев'ятьох, помордованих під лісом на шосі Тустановичі-Трускавець. Трускавецька поліція з переляку, на чолі з комендантом Медалем і помічниками Ковалем, Мареком і Ґреґорчуком, скоро втікали через Стебник і Доброгостів у напрямі Стрия. Чи їм удалося спастися перед справедливістю, не знаю. Знаю, що дорога між Стрием і Болеховом була небезпечною не лише для польської поліції, але і для "моцарствового" війська, котре цими шляхами втікало до Румунії. Кримінальна сторожа втекла з тюрем, з чого скористали в'язні, які розбіглися, хто куди міг.

Мій старший брат Василь, по професії музик-скрипаль, був змобілізований до польського війська в 1939 р., до полку "Подгалянів" у Кєльцах. Першого дня війни німці збомбили цей полк. Багато польських вояків побито, а решта розбіглася, щоб шукати зв'язку зі своєю командою. Вони зібралися в Перемишлі, але німці переслідували їх дальше так, що їм довелося зустрітися аж у Дрогобичі в казармах того ж полку

"Подгалянів" на вул. Трускавецькій. Під вечір брат звернувся до свого шефа з проханням дати йому на дві-три години перепустку до Трускавця, щоб міг відвідати родину. Майор подивився на брата, подумав і дав йому перепустку на чотири години. Урадуваний і щасливий брат майже біг найкоротшими шляхами до своєї родини до Трускавця. За годину ціла родина раділа з несподіваної зустрічі. Родинна радість тривала недовго — сильний стукіт у двері не віщував нічого доброго. Коли брат, у військовій уніформі польського підофіцера, відчинив двері, польські "счельци" скочили на нього як дикуни і, нічого не кажучи, з брутальною лайкою стягнули з нього пояс й шапку, зв'язали руки та почали бушувати по цілому домі. Нищили все, що було українське, — вишивані фіранки, подушки, портрети Шевченка, Франка й Лесі Українки, а всю їжу, яку знайшли в хаті, висипали на підлогу та полили нафтою. Старенький тесть брата зробив хуліганам невинне зауваження. За це "щельци" його побили, а на грудях йому баґнетом вирізали хрест. По цій операції, яку переводили в присутності цілої родини й малих дітей, з огидною лайкою, як: "С... сину, кабанє!", під плач цілої родини, випровадили брата з хати до Курортного Клюбу, де урядував "комендант" цієї "счелєцької" банди. Коли привели брата до кімнати "коменданта" й брат побачив там свого знайомого зі шкільних часів, подумав, що "счельци" помилились та що "комендант" зараз звільнить його. Він був знайомий з ним ще з тих часів, як разом ходили до музичної школи. Тоді вони часто зустрічались й розмовляли про музику, яка була їхнім спільним зацікавленням, чи взагалі як два юнаки, що мали спільні зацікавлення. Батько "коменданта" був сторожем у Дрогобичі на "Бриґідках", в котрих автор цих рядків в 1934 р. відсидів шість місяців. Тепер брат стояв перед "комендантом". Цей зі заспаним виглядом підніс тяжкі повіки, з яких виглянуло двоє холодних, жорстоких очей, і сказав: "Розсчеляць кабана дезертера!" (тобто "розстріляти "кабана" дезертира"). Цей вирок "комендант" видав без жадного переслухання й без свідків, на котрих брат хотів покликатися, за що дістав ще більше стусанів. "Комендантові" звужені злобою очі ніодним відрухом не зрадили, що обидва були колись знайомі. Ще було темно надворі, як брата вивели з Клюбу в напрямі тустановецького лісу. Коли проходили попри його рідну хату, защеміло в грудях: невже ж це останнє прощання? Наближався осінній ранок. В лісі було зовсім темно — розлогі столітні дуби не пропускали раннього світла. Йдучи на місце екзекуції, брат цілу дорогу молився та думав, як оминути посмертних уколів баґнетами. Він бачив, як це робили під час війни з вояками-українцями. Думки про рідних та про ціле життя перервали вигуки: "Здейм польскі мундур, жебись не сплямів кабаньскон крвйон!" (тобто, "зніми польський мундир, щоб ти не сплямив "кабанською" кров'ю"). Стягнув чоботи, а опісля одну штанку, проволікаючи якнайдовше хви-

лини життя, бо хто хоче в молодому віці вмирати? Він робив вигляд, що не може стягнути штанів, а мозок працював, як утекти. Помаленьку скинувши другу штаньку, кинувся втікати з такою скорістю, якби його вистрілили з ракети. Він біг, як тільки може бігти людина, втікаючи від смерти. Біг та біг, аж ударився об якесь дерево й опритомнів від болю в голові. Набивши велику ґулю на чолі, він, як пізніше нам розказував, уявляв собі, що це куля в голові. Він чув, що за ним стріляли. Роздер на грудях сорочку й обмацав груди, але крови не було. Коли ж упевнився, що він не ранений та що грубі столітні дуби захистили його від ворожих куль, його огорнув ще більший страх, що за ним женуться, і він з ще більшою скорістю біг лісом в напрямі села Доброгостова. Таким маратонським бігом він спас себе від небажаних посмертних польських наруг завдяки густому лісові та грубим деревам, які захистили його. Як осіннє сонце посилало на землю перші проміння, він пробігав лісами недалеко сіл Болеховець і Гаїв. Тут він вийшов на край лісу й став кликати хлопців-пастушків, що пасли корови. Хлопці, побачивши, що в лісі щось біле, з переляку повтікали та розказали старшим парубкам, що бачили нечисту силу. Парубки сіли на коні та обережно під'їхали під ліс. Брат покликав їх до себе й вони його пізнали та вислухали його розповідь про те, що йому трапилося. Він попросив їх дати знати братові Олександрові та привезти йому убрання. Брат Василь скривався перед польськими бандами аж до закінчення війни.

* *
*

Автор цих рядків, почавши від розв'язання Пласту й української гімназії в 1930 р., кожного року, включно з 1939-им роком, мусів відсидіти кілька місяців у польській тюрмі.

Теодор Пільків

ДЕЩО ПРО ТУСТАНОВИЧІ І ТОВАРИСТВО "ПІДОЙМА"

Село, де я родився, — Тустановичі. Мені тепер 83 роки. Я маю велику приємність написати дещо про своє рідне село.

Село[1] лежить під першою горою Карпат — Буковицею. З цеї гори можна бачити всі довколишні міста й села — Дрогобич, Борислав, Трускавець, Стебник, Губичі, та навіть Стрий.

В цьому селі жив мій батько, дід і прадід.

Земля, яку ми посідали, мала великі багатства підземних мінералів — ропу,[2] газ і тому подібне. На цій землі закордонні фірми побудували сім нафтових шибів.[3] Кожний шиб мав свою назву: Янкантій I, Янкантій II, Янкантій III, Муґден, Ганза, Феномен і Люїза. В кожному шибі ми мали від 15% до 20% "брутто". Це був великий дохід, бо один вагон ропи коштував 2000 золотих, а один куб газу мав вартість одного вагона ропи. Були шиби, які продукували від 30 до 40 вагонів ропи місячно. Цю ропу відставляли до рафінерій у Дрогобичі — "Ґаліції" та "Польміну". Від кожного шибу ми одержували 1000 золотих річно як "шибове", а від кожного квадратного метра землі — так звану "метрівку", тобто одного золотого або один кілограм пшениці.

Доходи з нафти були великі, але великі були й розходи. Ми купували далі землю. Тоді польський уряд наложив на нас величезні податки, щоб нас — українців знищити. Мій батько платив Скарбовому Урядові аж 25000 золотих річно від доходу з нафти.

Частину грошей ми вкладали до українських банків — "Народного Дому" в Дрогобичі й "Народного Дому" в Бориславі та по кредитівках, але коли прийшла війна, все пропало.

Польський уряд за всяку ціну хотів нас знищити, але завдяки непе-

---

1. Під польським пануванням Тустановичі стали частиною міста "Великого Бориславa".
2. Ропа — неочищена нафта.
3. Шиб — нафтова шахта з вишкою.

ресічному вмінню доброго спеца від нафтових справ — д-ра Володимира Ільницького ми робили всякі рекурси й апеляції до найвищих інстанцій і деякі процеси вигравали. Кошти були великі, бо всі три судові інстанції включно з Варшавою треба було оплачувати.

Були в Тустановичах ще й інші нафтовики, як брати Терлецькі, Баб'як, Турів, Новак, а в Бориславі — Сасики, Іванчуки, Довбуші, Лейбичі, Ліщинські та багато інших.

Пригадую собі, як поляки хотіли вивласнити наші нафтові терени. Нам сказано: "Земля ваша, а всі підземні мінерали належать польському урядові". Адвокат д-р В. Ільницький доказав міністерові Квятковському, що є противно, як нам казали, і ми виграли процес.

Одного разу д-р В. Ільницький повідомив нас, щоб ми всі, нафтовики, з'їхалися до Дрогобича на нараду. Там він нам порадив створити товариство нафтовиків, на що ми всі одноголосно погодилися й дали цьому товариству назву "Підойма". Ця "Підойма" мала нас обороняти від усяких напастей польського уряду. На цих зборах ухвалено, що всі нафтовики з усього Борислава мають складати товариству 2% від свого доходу. Ми всі дали на це свою згоду. В такий спосіб товариство мало великий прихід і з цього приходу давало всім українським установам поміч чи субвенції.

Завдяки ініціятиві д-ра В. Ільницького побудовано в Дрогобичі гімназію. Тут хочу згадати, що мій батько й я побудували одну частину гімназії й там було виписане наше ім'я як фундаторів. Коли прийшли большевики-"визволителі", цей напис викинули на смітник.

Ще одна подія! Д-р В. Ільницький запросив наше товариство до "Народного Дому" в Дрогобичі на нараду. Ми всі з'їхалися. Він забрав голос і сказав: "Панове! Хочу вас повідомити, чого я вас скликав. Я довідався, що в горах у селі Михнівець находяться ропні терени. Гроші в нас є. Отож я пропоную, щоб ми набули цю землю, заложили "Михновецьку Спілку" й там дошукувалися ропи". Ми, присутні, дали на це згоду.

Де ми наймили землю й скільки було гектарів, не пригадую собі точно, але знаю, що там ми поставили три шиби й дали їм назви: "Король Данило I", "Король Данило II" й "Король Данило III". Ми вложили великий капітал, бо це було в горах, де не було добрих доріг, а достава всіх матеріялів пожирала великі гроші. В день приходу "визволителів" один шиб довертівся в невеликій глибині до ропи, але з уваги на большевиків ми мусіли все залишити й усього відректися.

Мали ми своїх добрих інженерів-гірників — інж. Б. Ксьонжека, інж. Івана Озаркевича, інж. Кулицького та інж. Батицького, який був спецом від газу.

На закінчення хочу згадати ще про лікаря д-ра Миколу Терлецького. Це був великий діяч, гарна людина, все усміхнений. У Галицькій

Армії лікував наших вояків, хворих на тиф, потім як добрий лікар був призначений директором "Каси Хворих" у Бориславі, де було 45000 населення. Він багато помагав нашим бідним людям (за лікування не брав у них грошей).

Своєю статтею хочу також ушанувати пам'ять адвоката д-ра Володимира Ільницького, який помер у большевицькій неволі. Хай Господь винагородить Його за великий труд, а земля хай буде легкою Йому там, де він спочиває!

Посвячення прапора 49-ого пластового курення ім. Івана Богуна в Тустановичах в неділю 5 жовтня 1928 р. Сидять у другому ряді зліва: Микола Кушнір, Петро Веприк, Теодор Ваврик, Михайло Іваненко, д-р В. Ільницький, директор гімназії в Дрогобичі Володимир Кузьмович, Теодосія Ведвицька, д-р Микола Терлецький, Петро Ведвицький, Галина Ліщинська, Іван Гаврилів. Стоїть у четвертому ряді знизу другий зліва: Теодор Муйла.

Визначні Сини Тустанович. Зліва: Василь Веприк, нар. в травні 1900 р. Арештований в 1930 р. — сидів у тюрмі в Самборі. Звільнений у січні 1932 р., помер 13 березня 1932 р., похований 15 березня 1932 р. на Личаківському цвинтарі у Львові. Член ОУН. Теодор Муйла, провідний Член ОУН, учасник нападу на пошту в Бориславі в жовтні 1929 р. Згинув на Дрогобиччині в УПА коло 1945 р. Обидва члени Пласту.

Тустановичі 1929 р. Направо від стовпа згори донизу: Василь Кушнір (убитий большевиками в Самборі 1939 р.), Ст. Королик (убитий большевиками в Дрогобичі) і Р. Зарицький (убитий у Києві німцями).

Микола Кушнір з Тустанович. Убитий большевиками в Дрогобичі разом з великою групою в'язнів з Тустанович. Всі поховані в лісі на "Кривій рогачці" в сторону Трускавця.

Василь Кушнір з Тустанович. Убитий большевиками в Самборі 1939 р.

Церква в Тустановичах.

І. Городецький

СВІТЛИЙ ДРОГОБИЧАНИН О. ОЛЕКСА ПРИСТАЙ

1863-1944

Пам'ятник о. Олексі Пристаєві в Сиракузах

На парафіяльному цвинтарі (і то в самому його центрі) української католицької церкви в Сиракузах, Н.Й., США, стоїть пам'ятник зі сірого американського ґраніту, на якому вирізьблений Христос-Спаситель світу в поході на Голгофу... Під цим рельєфом скромний напис: "о. Олекса Пристай. Вічная Йому пам'ять". Те саме з другої сторони по-англійськи.

"Хто ж такий о. Олекса Пристай?" — питаються нині молодші покоління навіть у Сиракузах. У відповідь їм написано в церковному бюлетені таке: "В 1984 р. проминуло 70 літ, як о. Олекса Пристай закінчив будувати українську католицьку церкву в Сиракузах, Н.Й., і 40 літ, як Він помер на 81-му році життя в Америці і був похований на цвинтарі тієї ж церкви, яку Він у своїх славних "Споминах" (т. IV, ст. 141) називає "наймолодша дитина мого серця".

Тож з любов'ю й у глибокій пошані згадали свого "ктитора" і світлого Праведника українці міста Сиракуз в неділю 10 червня 1984 р. в його церкві на св. Службі Божій о год. 8:30 рано та на його могилі о

о. Олекса Пристай у 1930-их роках.

(З архіву І. Городецького)

год. 2-ій пополудні. Спеціяльний бюлетень розказав сиракузцям дещо більше про цього Великого Душпастиря й Великого Українця.

Хто ж такий св. п. о. Олекса Пристай для всіх нас, українців, особливо ж для нас, дрогобичан?

1) Це один із найкращих українських священиків і культурних та суспільно-політичних діячів в Україні (в 1889-1907 роках) і в Америці (в 1907-1944 роках), автор преційних книжок-споминів у п'ятьох томах, блискучий бесідник і бистрий журналіст та неперевершений організатор у всіх ділянках громадського життя.

Отець О. Пристай народився в селянській родині в курорті Трускавці. Всі студії покінчив в Україні і там душпастирював 18 літ (до 1907-го року). Виїхавши 1907 р. в Америку, він тут душпастирював 37 літ, в тому шість літ у Сиракузах, Н. Й. (від 11 липня 1911 р. до 31 травня 1917 р.), де на протязі одного року (1913-1914) побудував гарну мурована церкву.

Наша старша еміґрація в Америці пам'ятає о. Пристая як золотоустого бесідника-проповідника, талановитого організатора, впливового журналіста з "гострим пером", ну й, очевидно, як ревного та жертвенного душпастиря й енерґійного будівничого кількох наших церков в Україні й в Америці, з яких найкраща в Сиракузах, Н. Й. Коротко, о. О. Пристай — це один з "батьків народу", піонерів-будівничих українського життя на переломі 19-го й 20-го сторіччя, як в Україні, так і на американських поселеннях української еміґрації.

2) Друга з головних заслуг о. О. Пристая, і то історичного значення, — це Українська виставка в Чікаґо в 1933 р., якої він був одним з головних організаторів і фундаторів. Була це, фактично, всеукраїнська виставка (більшість виставлених зразків української культури привезено із **Західної** України) в організаційних рамках Світової виставки в Чікаґо, в якій узяли участь десятки державних народів. Ця подія всесвітнього характеру, перша в історії української культури цього роду імпреза, яка принесла нам славу й розголос по всьому світі (гл. "Спомини" о. О. Пистая, т. III, ст. 185-227). Без енерґійної та високожертвенної співпраці о. О. Пристая ця славна Українська виставка в Чікаґо ледве чи була б сталась дійсністю.

3) Особливою славою вписався о. Олекса Пристай в аннали української культури як талановитий автор преційних книжок у п'яти томах. Перші чотири томи п. з. "З Трускавця у світ хмародерів"[1] мають 1282

1. Адольф Гладилович, "О. Олекса Пристай про Трускавець і Дрогобич у другій половині дев'ятнадцятого століття" (В "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", том II, ст. 27-30).

сторінки друку й видані у Львові в 1933-1937 роках. Це спомини про його життя й діяння в Україні до 1907 р. та в Америці в 1907-1938 роках на тлі тодішнього життя-буття нашого народу під австрійсько-польською окупацією та в демократичній Америці серед чужого й українського "гуляйполя". П'ятий том п. з. "Голгофта Української Церкви в ЗСА" був готовий до друку в 1938 р. Доля цього останнього тому невідома, хоч фактом є, що автор такий твір написав.[2]

Вся українська критика, як старокрайова, так і еміґраційна, прийняла два перші томи (спомини о. Пристая про його життя й працю в Україні в 1863-1907 роках) дуже прихильно, називаючи їх перлинами-діямантами в українській мемуаристиці. Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький і письмово в 1935 р. і особисто в 1938 р., коли то о. Пристай відвідав Україну, привітав появу всіх чотирьох томів споминів словами: "Це справді цінний вклад в українську літературу!".

Інакше було з третім і четвертим томами споминів, які стосуються виключно "нашої Америки". Коли вся критика в Україні прийняла їх з ентузіязмом, наші американські "критики" в своєму псевдодемократизмі настрашились "правди у вічі" своєго визначного душпастиря й громадянина-патріота. Особливим гнівом запалали всі ті суспільні "діячі" в наших товариствах і установах, яких о. Пристай подав під осуд історії — байдуже, чи це були світські, чи духовні особи, робітники, чи інтеліґенти. Найбільше загнівалась наша церковна влада за критику її "політики" а адмініструванні нашою Церквою в Америці. Тож наказала вона всім нашим парафіям у цілій Америці спалити ці книжки (чотири томи споминів о. Пристая) і то під загрозою санкцій. І народ палив в демократичній Америці українські книжки українськими руками... І спалив сотні й тисячі цих преційних книг!! Наслідки такі, що нині ледве п'ять — шість комплектів цих споминів з трудом ще можна знайти в Америці чи в Канаді.[3] А це велика шкода, бо ж у них майже в деталях описане життя й діяння нашої Церкви й народу за останнє сторіччя в Західній Україні та в Америці. Читаючи два перші томи, неможливо забути рідну Україну. А без двох останніх томів (третього й четвертого) важко зрозуміти тодішню "нашу Гамерику".

Наші наукові установи повинні якнайскоріше перевидати ці спомини великого дрогобичанина й світлого українського душпастиря й патріота отця Олекси Пристая.

---

2. В листі до автора цієї статті о. О. Пристай писав 9 грудня 1938 р. з Гадсону, Н. Й., м. ін. таке: "...Цими днями піде під машину п'ятий том, але вже не під тим самим титулом "Споминів" — "З Трускавця в світ хмародерів", книжка "Голгофта Української Церкви в Сполучених Державах Північної Америки"... Чи пішла, невідомо. (Примітка автора).

3. Мені відомо про три комплекти — два в Америці й один у Канаді. Я маю один комплект (в чотирьох томах). (Примітка автора).

Титульна сторінка чотиритомних спогадів о. Олекси Пристая "З Трускавця у світ хмародерів".

(З Архіву І. Городецького)

Українська католицька церква в Сиракузах, Н. Й., яку збудував у 1913-1914 роках її тодішній парох о. Олекса Пристай.

(З архіву І. Городецького)

КИЛИМИ МИХАЙЛА БІЛАСА

У прикарпатській курортній місцевості Трускавці, що на Львівщині, живе й творить своє мистецтво 55-літній Михайло Білас. Біласи з діда-прадіда були лісниками. Через любов до мистецтва Михайло порвав з родинною традицією. Довго він шукав свого справжнього покликання. Був актором і танцюристом, а в 30 років розпочав навчання на факультеті тканин Львівської Академії прикладного мистецтва.

М. Білас — творець нового в українському мистецтві — т. зв. стилізованого подарункового килима. Дуже гарний килим, названий автором "Бойківська Мадонна", — справжній пеан у честь безмежної материнської любови. Українська селянка приголублює дитятко. Це справляє враження, що вона хоче відгородити його від усього нащастя й небезпеки. В її очах — тривога, вона думає не лише про радощі, але й про смутки, які чекають її дитину в майбутньому.

Дуже популярні й ліжники М. Біласа — пушисті гуцульські килими з овечої вовни в геометричні узори.

Б. Білас займається й графікою. Ілюструє твори класиків української літератури — Т. Шевченка, Л. Українки, М. Коцюбинського. Крім цього він ще виконує ляльки з дроту та тканин. Артист досить влучно віддає національний характер своїх ляльок, представлених в українському, російському, естонському чи іншому танцях.

(*"Наше Слово"*, 31 серпня 1980 р.)

Михайло Костецький

УЛИЧНО

Положення і краса села

Село Улично колишнього Дрогобицького повіту положене в такій колись глухій закутині Підгір'я, що попасти до нього було не дуже легко.

Зі зовнішнім світом село зв'язували два гостинці, які тягнулися зі сходу на захід. Один з них ішов через село попри церкву, школу та млин, а за селом — через поле до села Доброгостова й дальше до Дрогобича, а другий — зі Стрия попри села Конюхів і Монастирець і минав Улично північною стороною села, перетинаючи його присілок Кривий, де він ділився на два відгалуження: одне відгалуження йшло прямо на захід в сторону села Стебника попри ліс Метищі, а друге звертало на північ до села Гаїв Вижніх, до якого було 11 км і де була залізнична зупинка. Ближча залізнична зупинка була в Конюхові на віддалі 9 км від Улична. До обох залізничних зупинок з Улична треба було йти через ліс. До сусідніх сіл також треба було йти лісами, за винятком Доброгостова, бо з тієї сторони не було лісу. А до сіл Голобутова та Колодниці з Улична гостинців узагалі не було. До Голобутова треба було йти або їхати польовими дорогами через сіножаті, а до Колодниці — ще й через ліс.

Зі сказаного видно, що село було в "людьми забутій" околиці. Людьми, може, була вона забута, але не Богом, бо Бог не поскупився на природну красу нашому селу. Воно лежить у дуже гарній та мальовничій околиці, на горбах і в долинах, так, що для маляра краєвидів в Уличні необмежене поле для самовияву.

Ідучи гостинцем від Доброгостова, ви бачите гарні краєвиди. Хати побудовані по горбах і по долинах. Всюди зелень — весною й літом. З-поза овочевих дерев біліють хати.

В південному напрямі ви бачите в далині ліси й гори Карпати.

Зараз на краю села стоїть на горбку моторовий млин із крамницею.

Дальше ми йдемо попри церкву й напроти неї бачимо Читальню "Просвіти", звану "Шляхотською". Недалеко від церкви "Народний Дім" з крамницею та школа з двома приміщеннями. Коло школи ми з вами зробимо коротеньку зупинку. Коло школи, як звичайно, подвір'я. З цього шкільного подвір'я ми глядимо на південь в сторону Карпат і перед нашими очима відкривається чарівний вид. Шкільне подвір'я має схил на південь в сторону ріки. Через ріку збудований місток з поруччям для пішоходів. Але ми не підемо вдолину на кладку, тільки стоїмо та любуємося красою краєвиду. Звернені в сторону гір, ми бачимо наліво ту частину села, що зветься Горішній Яцків (він, дійсно, на досить високій горі!), а прямо перед нами Долішній Яцків, який тягнеться долиною аж близько лісів під Карпатами. В Долішньому Яцкові читальня "Просвіти", кооператива (централя) та молочарня. Ліси починаються недалеко за Долішнім Яцковим під горами й пнуться вгору вище й вище, а ген високо, понад цими лісами, ви бачите в погідний день гору Парашку та два нижчі верхи. По правій стороні дорога підноситься під гору в південно-західньому напрямі й веде до частини села, яка зветься Бобівці. Налюбувавшися краєвидом, ми йдемо дальше селом у східньому напрямі.

Минаємо резиденцію священика й, зійшовши вдолину, приходимо до моста на ріці. За мостом дорога пнеться на досить високий горб. Це Горішній Яцків, але ми з вами туди не підемо. Я вас поведу стежкою між орними полями та сіножатями долиною у північному напрямі.

Через село пливе ріка Колодниця. Від присілка Бистрої до села вона пливе у південно-східньому напрямі, а від моста коло Горішнього Яцкова вона круто міняє напрям на північ. Ріці Колодниці заступив дорогу досить високий горб, висотою близько 50-60 метрів. Цей горб чи кряж бере свій початок від Карпат, а кінчиться аж недалеко села Голобутова. Довжина горба — приблизно 8-10 км, а ширина — 2-4 км. Він у більшості порослий мішаним лісом. Йдучи вздовж ріки від моста на Яцкові Горішньому, ми то зближаємося, то віддаляємося від неї, бо вона в'ється поміж горбами, як змія. Після приблизно півгодинної ходи ми бачимо в одному місці брід, але залишки палів у ріці кажуть, що тут був колись міст. За рікою видно греблю, порослу травою.

Пройшовши греблю в сторону горба, бачимо місце, де давно колись був водяний млин. Його спалено під час Першої світової війни й ще досі видно обгорілі палі в млинівці. Гребля ставу, де збирали воду на посушливий час, збереглася в доброму стані. До речі, млин був збудований у такому місці, що міг молоти водою безпосередньо з ріки. Ця околиця має назву Мельницька Гора.

Недалеко від Мельницької Гори в лісі останки руїн якогось городища. Можливо, що це городище було поселенням уличів і що його зруйнували татари або повстанці під час Хмельниччини.

На захід від Городища за рікою лісові сіножаті, що мають назву Кошьирки (може від слова "кошари"!). Звідси видно невелику прогалину між лісами Городищем і Лютичиною, а вдалині — хати Голобутова.

Дальше ми не йдемо й вертаємося в напрямі Улична, з якого ми вийшли. Минаємо клапоть березового лісу й входимо на поле Мельницька Гора. Тут на горі стояла хата мельника, якого млин був у долині за рікою. Тепер тут усе зруйноване — навіть каміння й цеглу з фундаментів люди розібрали.

З Мельницької Гори ми бачимо частину ріки й сіножаті обабіч неї. А за рікою на горі видно ліси, як далеко сягає ваш зір. Весною й літом, коли все — ліси, луки й поля в зелені й чути спів пташок, рахкання жаб під вечір і щебетання соловейка вночі, кращого місця від цього не знайти й для найбільш вибагливої людини!

Ми йдемо польовою дорогою верхом височини в сторону села. Направо бачимо досить глибокий потік, за ним хати присілка, званого Кривий, а з лівого боку — знаний нам уже горб. Ріку, яка в'ється попід горбом, нам від часу до часу заступають горбовини.

Під селом ми дійшли до гостинця, який тягнеться на захід в сторону лісів Метищі та через Лютичину до Гаїв Вижніх. Вже видно хрест на церкві. Минаємо три цвинтарі, ще п'ять хвилин ходу й ми в селі. Наша прогулянка скінчилася.

Мої спогади про село

Про історію села до 1930 року мені дуже мало відомо. Пам'ятаю уривки розповідей про те, що до Першої світової війни в селі була діяльна "Січ". Моя мати мала січову ленту й зберігала її аж до війни 1939 р. як пам'ятку. Під час Першої світової війни в селі досить довго стояло московське військо. Недалеко за селом велися бої за залізничу станцію в Гаях Вижніх. З цієї війни були залишки окопів на полях Мельницька Гора. За моєї пам'яті це місце було поросле березовим лісом, а окопи були ще в дуже доброму стані.

До 1930 року в Уличні була читальня "Просвіти" на Долішньому Яцкові й прибудована до неї молочарня та кооперативна крамниця, яка пізніше стала централею кооперативи села.

Я ще в дошкільному віці заходив із сестрами або з мамою до батька в молочарню, де він працював, та до кооперативної крамниці, де крамарем був наш родич.

Часто я залишався довше з батьком, коли він після праці в молочарні брав участь у засіданнях управи молочарні, кооперативи або молочарані. Часом ці засідання відбувалися в неділю після обіду. З усіх учасників засідань мені запам'ятався один чоловік, високого росту,

з голеною головою. Як я довідався вдома, він називався Лев Федевич. Помер, здається, в 1931 р. Йому громада влаштувала величавий похорон. Такого похорону не було тут більше за моєї пам'яті. З посмертної згадки в часописі "Народна Справа" я довідався, що Лев Федевич був основником читальні "Просвіти" й "Відродження" та головою кооперативи. Його рідня, якщо не помиляюся, жила в околицях Перемишля.

Активними в читальні, кооперативі та в інших установах були Ортинський, Петрівський, Куцюк, Кузів, Михайлюк та інші, яких імена я вже призабув. Ці люди не мали великої освіти, але мали запал до праці й захочували других.

Від 1929-1930 років в селі почався сильний розвиток культурно-освітнього та кооперативного життя. За шість-сім літ у селі збудовано ще дві читальні "Просвіти", "Народний Дім" з крамницею, нове приміщення для школи (з цегли) та почали будувати на Долішньому Яцкові недалеко першої читальні "Просвіти" одноповерховий дім (також із цегли), куди мали перенести читальню "Просвіти" та всі інші освітні установи. Війна перешкодила викінчити цю будівлю.

Тому що село було далеко від Дрогобича й від Стрия, воно не мало людей із середньою та високою освітою, за винятком двох відомих мені його уродженців — Омеляна Кульчицького (пізніше був адвокатом у Рудках) та студента університету Ярослава Яворського (до війни без праці!). Вони разом із синами о. Бодревича та Любомиром Бечем, сином директора школи, які також мали високу освіту, причинилися до піднесення свідомости села. Хай ця скромна згадка про них буде винагородою за їх вклад у розвиток Улична!

Такий стан тривав до 1935 р.

В 1936-1938 роках ви вже мали більше молоді, яка ходила до гімназії в Дрогобичі й у Стрию. Було їх небагато — може п'ять-вісім (точно не знаю). Це були сини заможних господарів — Бориславський, Кушнір, Гобчак, Терлецький та інші. Удержувати в місті гімназиста, який мусів там жити через погану комунікацію із селом, було більшості людей не під силу. Помешкання, харчі, одяг та книжки потребували багато грошей, яких більшість людей не мала.

Сини о. Бодревича та син директора школи Д. Беча студіювали у Львові в університеті і, хоч у селі жили короткий час під час вакацій, виповнили цю прогалину, яка заіснувала після смерти Льва Федевича та виїзду Омеляна Кульчицького із села.

До 1938 р. в селі не було сталого церковного та світського хору. Були спроби, але більшого успіхів не було. В 1938 р. село дістало професійного дириґента й дяка в особі Івана Ковалева, який студіював у Перемишлі. Після повороту до села він зразу зорганізував мішаний церковний та світський хор і влаштовував у селі концерти-"академії" для відзначення історичних річниць.

Я як член хору брав участь у прощі до Гошева в серпні 1941 р. Наш хор співав там на св. Літургії. Під час прощі впали в горах великі дощі, які спричинили страшні виливи Стрия, Дністра та менших рік.

У першому томі нашого збірника, в статті "Моє рідне село — Улично" я писав, що наше село національно-політично було мало активне. Так було до війни 1939 р. Це факт без уваги на те, чи мої односільчани годяться зі мною в цьому, чи ні. Праця в усіх організаціях ішла й я не можу сказати, що наше село було на останньому місці, коли йде про число читальняних домівок, чи працю в них. Але першим воно не було, а могло бути й певно було б, якщо б була краща комунікація з містом. В селі вже доростали майбутні провідники села та його установ. Декотрі були рік-два старші за мене, а деякі — мої шкільні друзі, але війна всьому перешкодила. Одні пішли на співпрацю з ворогом, другі загинули під час німецької та московської окупації. Одиниці опинилися у вільному світі, але чомусь дають про себе мало чути.

Закінчуючи ці скромні нотатки, я прошу своїх односельчан: Пишіть більше про наше село, пишіть сьогодні, бо завтра буде пізно!

Павло Войтуняк
Степан Кікта

УНЯТИЧІ

(У 450-річчя: 1531-1981)

Унятичі — наше родинне село положене 7 кілометрів на захід від кол. повітового міста Дрогобича, на шляху з Дрогобича (через Лішню — Унятичі — Нагуєвичі) до Підбужа, оточене від полудня і півночі листяними, двірськими і камеральними лісами, переважно 200-300-літніми дубами, а від заходу першими горбами Карпат, що виростають зараз же за Ясеницею Сільною і Нагуєвичами.

Унятичі розбудовані на рівнині, 293 метри понад поземом моря, за географічним визначенням на перехресті 23° 25' східньої довжини і 49° 22' 20" північної ширини. Є вони невеликим, чисто українським селом, занотованим вперше в актах в 1531-ім році.[1] В польській мові село звуть Унятиче.

Цю громаду творять дві окремі і відмінні частини, розложені у формі латинської великої літери "L", а це: більша — Бабина, вздовж головної дороги зі сходу на захід — до Нагуєвич, і менша — від двора на північ, на дещо вищій рівнині, звана Гора. Обі частини розділені потоком Грішний, який на південній границі села, в обсязі парафіяльного пасовиська впадає до річки Бару, лівобічного допливу Тисьменици, яка два км перед Дністром вливається у його правобічну Бистрицю.

---

1. В Державному Архіві у Львові зберігається під ч. 428 акт — звіт з 2-го вересня 1531 р., написаний у "Терпльовій Верховині" на доручення короля Зиґмунта I, виданий Грамотою у латинській мові 3-го червня 1531 р. у Кракові.

У "Каталозі пергаментних документів Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові 1233-1799" на ст. 211 читаємо такий уривок того звіту: "Комісари: войницький каштелян, маршалок Польського Королівства Петро Кміта, підкоморій Андрій Стадницький, суддя і войський Микола Дершняк, нотарій Станіслав Оржеховський, перемиський городський суддя Станіслав Чухутський та городоцький войський Микола Конюшецький повідомляють, що вони розмежовують і встановлюють границі між королівськими селами Нагуєвичами, Медвежою Волею, Ясеницею та містом Дрогобичем і селами Дережичами, Лішнею, а також селом Унятицьких — Унятичами".

У 1880 р. Унятичі мали 157 хат і 874 мешканців; після світової війни в 1920 р. було 210 хат і 1,027 осіб, а в 1939 р. вже 247 хат і близько 1,200 малоземельних рільників та 32 жиди і кільканадцять поляків з поліційної станиці.

Статистика з 1880 р.[2] показує, що до "великих власників" (тобто до дідича) належало 368 морґів ріллі, 164 мґ. лук і огородів, 71 мґ. пасовиськ і 1,120 мґ. лісу, а селяни мали всього 435 мґ. ріллі, 201 мґ. лук, 356 мґ. пасовись і ... аж 18 мґ. лісу. Брак опалового і будівельного матеріялів з лісу збільшував біду селян. Зате їх добродійством була велика громадська толока для пасення худоби, хоч вона для більшости господарів була задалеко положена, бо аж на кінці "Гори".

Найближчими селами, що оточували Унятичі були: при дорозі на схід (до Дрогобича) у віддалі 5 км., за горбками, Лішня; на півночі — Медвежа (6 км. за лісом, без ніякого простого сполучення); на заході — Нагуєвичі (7 км), в яких 15.8.1856 р. народився Іван Франко; від південного заходу — Ясениця Сільна (8 км поганою доріжкою) і на полудні — Манастир Дережицький (5 км за лісом, без прямого получення). Одинокий "битий гостинець" проходив Бабиною з Дрогобича до Підбужа. Залізнича станція у Дрогобичі, віддалена 11 км; там же Староство, суд і пошта.

Громада Унятичі належала до Дрогобицького повіту, у південній частині Львівського воєвідства, на Підкарпатті, званім місцевими "Підгір'ям", а його населення найрадше "підгірянами".

У Дрогобицькому повіті були два міста: Дрогобич (з княжої доби, від 1496 р. на маґдебурзькім праві) з 32,600 мешканцями, і Борислав, колиска нафтової промисловости з 41,600 мешканцями, та 72 громади (між ними відомий курорт Трускавець та промислові осередки: Східниця і Стебник), що належали до 12 волостей ("збірних ґмін") з 120,170 громадянами, що дає разом 194,485 душ, з того 116,691 (66%) українців.[3] Після реформи самоврядування у Польщі в половині 1930-тих років, Унятичі належали до волости в Лішні, разом з Нагуєвичами, Медвежею, Манастирем Лішнянським, Броницею, Лужком Долішнім і Снятинкою. Лішня положена на самім східнім краї тої великої волости, а Унятичі були якраз в її центрі.

***

Початки історії дрогобицького Підкарпаття показують його очевидно під владою київських князів і Галицько-волинської Держави, а з

2. "Słownik Geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich wydany pod redakcją Bronisława Chlebowskiego", tom XII, str. 800-1, Warszawa 1892. Автором гасла "Uniatycze" є Ludwik Dziedzicki.

3. Збірник "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", Нью-Йорк 1973, ст. 222-3.

її упадком король Казимир прилучив його в 1349 р. до Польщі. Адміністративно Дрогобиччина входила до Перемиської Землі Руського воєвідства. Перший розбір Польщі в 1772 р. привів австрійців до панування в Галичині, яку вони згодом поділили на Східню з центром у Львові і Західню з осідком урядів у Кракові. З початком Першої світової війни російська армія окупувала Дрогобиччину від вересня 1914 до червня 1915, а влада автохтонного народу — його Західньо-Українська Народня Республіка (ЗУНР) протривала від 1-го листопада 1918 р. до травня 1919 р. Відтоді до початків вересня 1939 р. поневолювала нас відновлена Польська Річпосполита, а як вона зникла з карти від "блискавичного" наступу націонал-соціялістичної Німеччини, її фюрер Адольф Гітлер віддав українські землі і народ на знищення комуністичному, сталінському СССР. Та вже 22-го червня 1941 р. Гітлер зірвав Пакт Неаґресії з 23. 8. 1939 р. і війною почав "визволяти" від СССР багатства українських земель для Німеччини, але не встиг "порізати українців на січку",[4] бо переможений сталінськими ордами мусів відступити на захід. В липні 1944 р. знов повернув на рештки нашої Батьківщини терор червоної Москви і винищування українського народу. Ця неволя, народо- і мово-вбивсто тривають дотепер, а вільний світ мовчить на несправедливість і поневолення народів та не чує скарг невинних жертв.

***

При в'їзді в село "гостинцем" з Лішні, на найвище положенім терені, розмістилися двірські (тобто поміщицькі) забудовання. Землі дідича Каєтана Стефановича в першому десятилітті нашого століття, були розпарцельовані і розпродані в одноцілих посілостях українцям, "нафтярам" з Бориславщини. Новими дідичами стали Криськи: Антін (у війні в'язень Талергофу) і Отилія (померла вдовою в 1960 р.), яких двірська посілість обіймала 600 морґів урожайного поля, 1,000 мґ. листяного лісу та 10 мґ. виплеканого саду з парком біля будинків. В старому парку з романтичної доби, стояв поверховий, дерев'яний двір з 16 кімнатами. В поблизу парку розбудували свої нові хазяйства інші власники розпарцельованих земель: Павло Яворський з Тустанович (40 морґів), Степан Миколайський (35 мґ.), Юліян Тустанівський (40 мґ.), а в кінці Бабини сестра Яворського — Марія Попель, пізніше заміжня вдруге за Сосюком (60 мґ.).

Майже кілометр від двора, на південь від села стояла парафіяльна старенька дерев'яна церква Собору Пресвятої Богородиці (але празник відбувався на Спаса — у свято Господнього Переображення, 19-го

4. Із Щоденника губернатора Генеральної Губернії Ганса Франка у Кракові, виявленого на Нюрнберзькому процесі в 1945/6 роках.

серпня), збудована в 1705 р., а біля неї великий цвинтар і приходські забудування (плебанія) та сад. Ще в 1914 р. на прохання пароха, архітект Євген Нагірний у Львові виготовив плян нової церкви, яку однак (через матеріяльний стан селян воєнними знищеннями) зачав будувати черговий парох о. Теодор Німилович і закінчив її у 1938 р. Нова дерев'яна церква побудована на великій площі, при в'їзді в село напроти двора, дарованій дідичкою Отилією Криськовою.

Унятичі, Дрогобицького деканату, належали до найбідніших парафій в Перемиській епархії (всього 18 морґів поля й 12 мґ. лісу). Тому священики не затримувалися в них довго й там не вмирали, а молодими переносилися до більших парафій. Від половини минулого віку релігійну опіку давали, між іншими, такі духовники: завідатель о. Зенон Кравич (нар. 1841, висвячений 1865), парох о. Генрих Ільницький (нар. 1844, висвяч. 1869), зав. о. Михайло Заяць (висвячений 1880), парох о. Іван Чапельський (нар. 1848, висвяч. 1874, помер у Унятичах 1909 р.), зав. о. Іван Ліщинський (нар. 1883, висв. 1907, помер у Зальцбурзі 15. 3. 1950), парох о. Павло Кікта від 1910 до смерти 5. 9. 1927 (нар. 4-го січня 1876 в Чертежі, пов. Сянік, висв. в 1904 р.), зав. о. Йосиф Петрашкевич (нар. 1897, висв. 1925, кол. старшина УГА) 1927-1928 (потім у Беньковій Волі коло Комарна) та останній парох о. Теодор Німилович (нар. 1889 в Дрогобичі, висв. 1916, замучений большевиками в 1948 р.) від 1928 до смерти (побудував у селі нову церкву й посвятив її в 1938 році).

Дяком у 1920-их роках був Ігнатій Унятицький.

В Шематизмі Перемиської епархії на 1909-ий рік подано, що канонічну візитацію парафії перевів у 1816 р. єп. Михайло Левицький.

При старій церкві існувала Церковна Каса (до Першої світової війни) і три Братства: два "хлопські" — "Старше" і "Молодше", до яких належали споріднені роди селян, а не за майном чи віком, і "шляхотське", до якого могла належати лише шляхта. Шляхта в нас була така незаможна, як і селяни, називані для розрізнення стану — "хлопами". Братства мали свої давні привілеї в часі відправ у церкві, під час свят і постів та консервативно зберігали їх і немов суперничали між собою у більшій службі обрядам і звичаям.

В парафіяльній канцелярії зберігався олійний малюнок "Св. Павло", який намалював там на дошці в 1910 р. відомий педагог і письменник Богдан Лепкий (1872-1941), шваґер о. І. Ліщинського, тодішнього завідателя Унятич.

В XVII сторіччі в Унятичах був манастир Василіянського Чину (також у сусідніх селах, як Дережичі, Нагуєвичі, Лішня),[5] але не знахо-

5. о. Михайло Ваврик, ЧСВВ "По Василіянських манастирях", Торонто 1958, ст. 148-9.

Миром Потопняк: "Забуті сліди праці ченців Василіян для українського народу і церкви в Галицькій Землі", у місячнику "Світло" в Торонто, з вересня 1974, ст. 309.

димо про них ближчих відомостей. Унятицький Василіянський манастир мусів скоро підпасти злуці з більшими манастирями на початку XVIII ст. — але і ті численні сільські манастирі не перетривали Йосифінської касати. На пам'ятку існування манастирів остали лиш назви присілків: Манастир Дережицький, Манастир Лішнянський.

Народню школу в Унятичах започаткували, мабуть, в кінці XIX віку, а мурований будинок для цієї 3-клясової школи поставили якраз перед Першою світовою війною посередині села, над потічком, на початку Бабини. В будинку жив управитель школи, яким у роках 1918-43 був Осип Ліщинський (одружений з Тустанівською, повдовів у 1925 р.). Друга вчительська сила навчала дітей перших двох кляс у винаймленій сільській кімнаті на кінці Бабини. Школа була утраквістична, хоч за наших часів не мала ніодної польської дитини.

Станиця державної поліції, яка мала нагляд над селами Лішня, Манастир Лішнянський, Медвежа і Ясениця Сільна, містилася біля двора, при розгалуженні до Бабини і до Гори. До 1929 р. комендантом станиці був буковинець Осип Курась, який старався охороняти села від напастей Староства в Дрогобичі.

На пам'ятку знесення панщини 15. 5. 1848 року, селяни поставили при дорозі до Ясениці Сільної камінний хрест і "маїли" його кожного 15-го травня вінком, а "нанашки", тобто старші господарі згадували в той день "найяснішого" цісаря Франц Йосифа.

При багатьох пільних дорогах стояли вияви побожности унятицьких селян — на стовпцях укріплені іконки улюблених святих, накриті дашками, а подекуди і маленькі каплички. Проїжджаючі біля них завжди скидали шапки і хрестилися, а пішоходці задержувалися ще "на пацір" — на один "Отче наш" чи "Богородице Діво".

З обняттям парафії в 1910 р. о. Павлом Кіктою почалося в ній поруч релігійного ще й організоване громадське життя в народовецькому дусі, про що свідчать українські товариства: Читальня "Просвіти" (заложена в 1912 р., відновлена в 1922 р.), Каса Райфанзена на місце Церковної Каси (1912, але по війні не відновлена), Кружок "Сільського Господаря" (1912, під кінець під головуванням господаря Томчака), "Сокіл" (1924 під гол. Степана Рудницького), споживча кооператива "Єдність" (від 1926 р., згодом провадила дві крамниці), Кружок "Рідної Школи" імени о. Маркіяна Шашкевича (1925), який кожного літа провадив Дитячий садок. Від 1923 р. існував мішаний Церковний хор, а згодом і світський Хор під проводом студента політехніки Костя Кікти, якому разом з батьком о. Павлом помагали в праці в товариствах брати Юрій і Микола. Після його виїзду до Львова, від 1928 р. Хорами дириґував Петро Хом'як. До названих товариств дійшли ще від половини 1930-тих років дві Секції при Кружку "Рідної Школи" — спортова "Під-

гіря" і Дорасту Молоді, та при "Сільськім Господарі" — Хліборобський Вишкіл Молоді.[6]

У визвольній війні в українському війську воювало кілька унятичан, а з них досі пам'ятаємо лиш вояка Українських Січових Стрільців Василя Хом'яка та сотника Української Галицької Армії Омеляна Тустанівського, який згинув під час Чортківської офензиви в 1919 р.

З настанням польської окупації, до пробудження села причинилася сильна аґітація за бойкотом соймових виборів у 1922 році, а знову два роки пізніше, за ґреміяльною участю всіх мешканців у громадських виборах, щоб вибрати своїх свідомих господарів на війта і 24 радних, а не кандидатів з листи, представленої зі Староства. Вибори відбувалися тоді ще за австрійським правом, у чотирьох "Колах", утворених за маєтковим станом (після висоти плачення податку). Війтом, а останньо солтисом завжди був свідомий господар.

В 1926 р. унятичани врочисто відзначили десятиріччя смерти "Каменяра" Івана Франка, якого батьківська кузня стояла на краю Нагуєвич, якраз від сторони Унятич.

У десятиліття Листопадового Чину молодь поставила на цвинтарі великий березовий хрест з написом "Тим, що впали". Там кожного року сходилися селяни з церковною процесією на Панахиду і молитву за героїв.

Унятичі отже належали до краще зорганізованих і свідомих сіл у дрогобицькім повіті. Сільські товариства постійно влаштовували імпрези — концерти, вистави Драматичного Гуртка при Читальні, "Гостини св. Миколая", а в літі "Фестини". Згадка про такі, звичайні тепер, імпрези може для неодного тепер звучати банально, та перед 60-50 роками в селі вони були новаторством, що вимагали провідників і праці. Ті імпрези притягали до праці саме селянство і будили в ньому свідомість, підносили рівень освіти, заохочували молодь до читання й вивчання ролі на сцену та всіх виховували у патріотизмі. Москвофільство, пануюче в околиці, в Унятичах завмерло після короткої державности в 1918-9 роках. В селі переводили збірки на "Коляду" і на "Свячене" для крайових товариств та розпродували "модні" тоді "Цеголки" на українські різні цілі.

В релігійних справах парохи Унятич найтісніше співжили з найближчим парохом у Лішні, яким були: о. Іван Хризостом Отто (нар. 1845 , висв. 1870, повдовів скоро після свячення, помер 1923), по нім о. Володимир Дуркот (1869, висв. 1893, пом. 1934) та о. Григорій Канда (1893, висв. 1916, помер у США в 1959) — та кооперували з парохом Нагуєвич о. Михайлом Єднаким (1861, висв. 1885, парохував там від 1893) та з

---

6. Дмитро Білий: "Унятичі" у Збірнику "Дрогобиччина...", 1973, ст. 441-2.

парохом Ясениці Сільної, відомим господарським діячем крайового засягу о. Іваном Негребецьким (1853, висв. 1878, помер 25. 6. 1925) і від 1928 р. з о. Михайлом Радощицьким (1880, висв. 1907) — а також з катехитом державної гімназії в Дрогобичі о. Онуфрієм Гадзевичом (1880, висв. 1905, помер у Динові в Генеральній Губернії в 1941 р.). Ті священики помагали собі у відправах, при празниках, сповідях у Великому пості та при інших церковних потребах.[7]

За австрійської влади в селі розбагатіла корчма з великим заїздним домом при гостинці в центрі села біля школи і причинювалася до збіднїння частини селян, що заглядали до корчми або через лихварські позички попали в довжну книгу спритного визискувача. Інші жидівські родини торгували дрібним крамом у двох крамничках та скуповували тварини і продукти, отже були позитивним елементом у селі. Освідомна праця в церкві і в товариствах по Першій світовій війні в дійсности була пляновою боротьбою за поліпшення долі селян і довела до виїзду частини селян до міста, а корчмаря залишила з мінімальним торгом горілкою. Поєднана і посилена праця з приходства відносно скоро принесла добрі наслідки. Завдяки згідливості і співпраці мешканців скоро усвідомлено причини зубожіння села і вказано на практичні шляхи самооборони та заохочено самим братися за поправу свого положення. Започаткування вже в 1926 р. кооперативної торгівлі дає гарне свідоцтво зрілости унятичанам.

Попри управу ріллі, якої посідали небагато, — головного зайняття господарів, дехто з мешканців займався ремеслом і таким чином у селі були свої місцеві ковалі (Степан Рудницький, який був також довгі роки радним, Дмитро Рудницький, Корнель Миколайський), кравці (Дмитро Дидинський, Олекса Кирч), колодії (Добрянський, Рудницький), скрипалі (Степан Добрянський з братами), трачі (Хом'як), малярі (Іван Котович), кошикарі і мітлинники (Ткачів). Безземельні ходили 4 км до Дережич працювати в цегельні, а щасливці аж до Дрогобича (листоноша Олекса Мацюк, Добрянський в Касі Хорих).

Численнішими родинами в Унятичах були автохтони з прізвищами: Богун, Бориняк, Добрянський, Кирч, Ключ, Книш, Лазарович, Намаківський, Новаківський, Собків, Собко, Ткач, Ткачів, Томчак, Торський, Федьків, Хом'як, Черхавський, Щурик, Ясеницький — та кільканадцять родин шляхти, як Бачинський, Дидинський, Рудницький, Стремецький, Стрілецький, Унятицький (їх предки Андрій, Дмитро і Стецько Унятицькі були в 1531 р. власниками села).

---

7. Попри особисті спогади користуємося Шематизмами Перемиської Епархії з років 1879, 1909 і 1930, а при інших темах Енциклопедією Українознавства під редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича (обі частини). — Подяка п. Володимирові Леснякові в Акроні за удоступнення нам Шематизмів.

Уродженцями Унятич є такі інтеліґенти (до 1945 року):

Савчин Антін, нар. 11. 8. 1877, матура в Перемишлі 1901, висвяч. 1905, від 1919 парох в Улазові, повіт Любачів,

Криськи (діти дідичів): Антін, Борис, Лев, Петро, Надія — заміжня за інж. Кіндієм, Ксеня, Василісса і Віра,

Миколайські: д-р права Михайло (згинув на Закарпатті в 1924 р.), Олекса, Ольга, Євген, Євгенія — зам. за Євгеном Тустанівським,

Тустанівські: Гонората — зам. за д-ром Григорієм Винницьким, сотник УГА Омелян (згинув в 1919 р.), Каролина — зам. за місцевим дир. школи Осипом Ліщинським, Ангелина — зам. за о. Сорокевичем, Мирослава — зам. за Борисом Криськом, і Богдан,

Яворські: Магдалина — зам. за д-ра Іваном Гурком (суддею), Іван, Осип, Степанія — зам. за суддею Ілярієм Чайковським, Мирослав — одружений з Марією Яворською зі Ступниці,

Кікти: Кость (пом. в 1944 р. як капітан УД), о. Юрій (1907-79), мґр. права Микола, д-р фармацевтичних наук Теодор і Степан,

Ліщинська Богданна — зам. за Іваном Яворським,

Німиловичі: їмость, три сини і три доньки,

Торський Іван.

Крім вищеназваних, в Унятичах побували також ще Олекса Сосюк, з Лішні, колишній вчитель і старшина УГА, Коссак і Лев Федевич.

З вичислених уродженців Лев Крисько (нар. 1905, студ. політехніки в Данціґу) був активним членом підпільної організації націоналістів і провідником бойової п'ятки у Дрогобиччині (за часу крайового бойового референта ОУН Зенона Коссака з Дрогобича). Після вбивства в Трускавці 29. 8. 1931 р. посла Тадея Голувка (нар. 1889), Лев Крисько (псевдонім "Кріс") був арештований і довго просидів у слідстві.[8] Його дальша доля невідома. При його діяльности ніхто не згадує, що з настанням влади поляків, мама Отилія вислала його до школи на Закарпатті. Після відступу війська ЗУНР в літі 1919 р. поляки арештували були дідичку Отилію Криськову і знущалися над нею у в'язниці в Дрогобичі, так, що вискочила з поверха і зломила ногу.[9] Ця сама дідичка з Унятич пожертвувала дерево зі свого лісу в 1928 р. на будову української гімназії "Рідної Школи" в Дрогобичі при вулиці Сніжній.

Молоді Криськи як учні (-ці) української гімназії в Дрогобичі належали до Пласту — і в 1926 р. їхній унятицький двір гостив у себе

---

8. Петро Мірчук: "Нарис історії ОУН, І том", Мюнхен 1968, ст. 274 та інші. Зиновій Книш: "Городок", Торонто 1973, ст. 163, 355 — та в інших книгах його авторства, виданих "Срібною Сурмою" в Торонто. Ярослав Гайвас: "Воля ціни не знає", Торонто 1971, ст. 50. А. Гладилович: "Зенон Коссак" у Збірнику Дрогобиччини, т. 1, ст. 680-2.

9. Осип Меґас: "Траґедія Галицької України", Вінніпеґ 1920, ст. 68-9.

пластунів, які зорганізованими рядами вмаршували до села і в церкві вислухали Літургію. Поява в селі молодого українського "війська", в мундирах, з палицями і в капелюхах, недовго по програній війні, внесла в людей обнову духа і збільшення свідомости. Вдруге пластові курені з Дрогобича, Трускавця, Тустанович і Бориславa побували в Унятичах на Святі Весни і зазнали гостинности у Криськів на Зелені Свята в 1930 р., що описав учасник Михайло Івасівка у "Свободі".[10] Було це останнє леґальне Свято Весни українського Пласту в Галичині, бо його польська влада розв'язала в літі 1930 р. після нападу на амбулянс під Бібркою.

З інших важніших подій, яких годі оминути і забути, — це дві великі повені, які в роках 1925 і в 1941 знищили плоди, хати, мости, господарський інвентар і наслідками їх були загальна нужда. Люди ходили "на жебри" до інших сіл, а навіть до подальших околиць. Повені бували щороку, при топленні снігів, а ті дві навістили село в липні. Малоземельні селяни бідували не лиш через брак лісу, але і через брак продуктів ріллі і тому "передновок", тобто брак хліба починався в них у травні, якщо не скоріше. Рідка юшка "чир" ставала головною поживою.

***

А як виглядають Унятичі після 30 років інсування під совєтською владою? Офіційна "Історія міст і сіл" зовсім не подала відомостей про Унятичі, тільки на ст. 319 назвала їх як "населений пункт"[11] (що за "прецизне" нове адміністраційне визначення!) Сільради в Лішні, поруч з Медвежею і Манастирем Лішнянським. Але Совєти бодай не змінили назви того села, як це вчинили в багатьох випадках, включно до Нагуєвич, перейменованих у 1952 р. на Село Івана Франка.

Сучасний стан Унятич дає відмінний образ від того, який залишився в нашій пам'яті з-перед 40 років. Послуговуємося інформацією туриста з Польщі, який знав Унятичі у своїй молодості, а після 35 років побував у них один день в травні 1974 р. За його спостереженнями зовнішній вигляд села покращав, пішов з духом поступу: дороги виасфальтовані і поширені, комунікація з Дрогобичем відбувається автобусами, які курсують щопів години. Кінного руху не видно, зате ровери і мотоциклі з причепами "в моді". Між селами і на вільних площах вздовж доріг появилося багато новозбудованих хат, критих бляхою або черепицею. В самих Унятичах поставлено яких 50 нових мурованих

10. Пл. сен. М. Івасівка: "Пластове Свято Весни в 1930 році" у щоденнику "Свобода" в Джерзі-Сіті, ч. 107 з 13. 6. 1970, на ст. 4 ("Пластова Ватра" ч. 5/118). Передруковано у Збірнику Дрогобиччини, т. II, 1978, ст. 219-22.

11. "Історія міст і сіл УРСР — Львівська Область", Київ 1968, ст. 296 і 319.

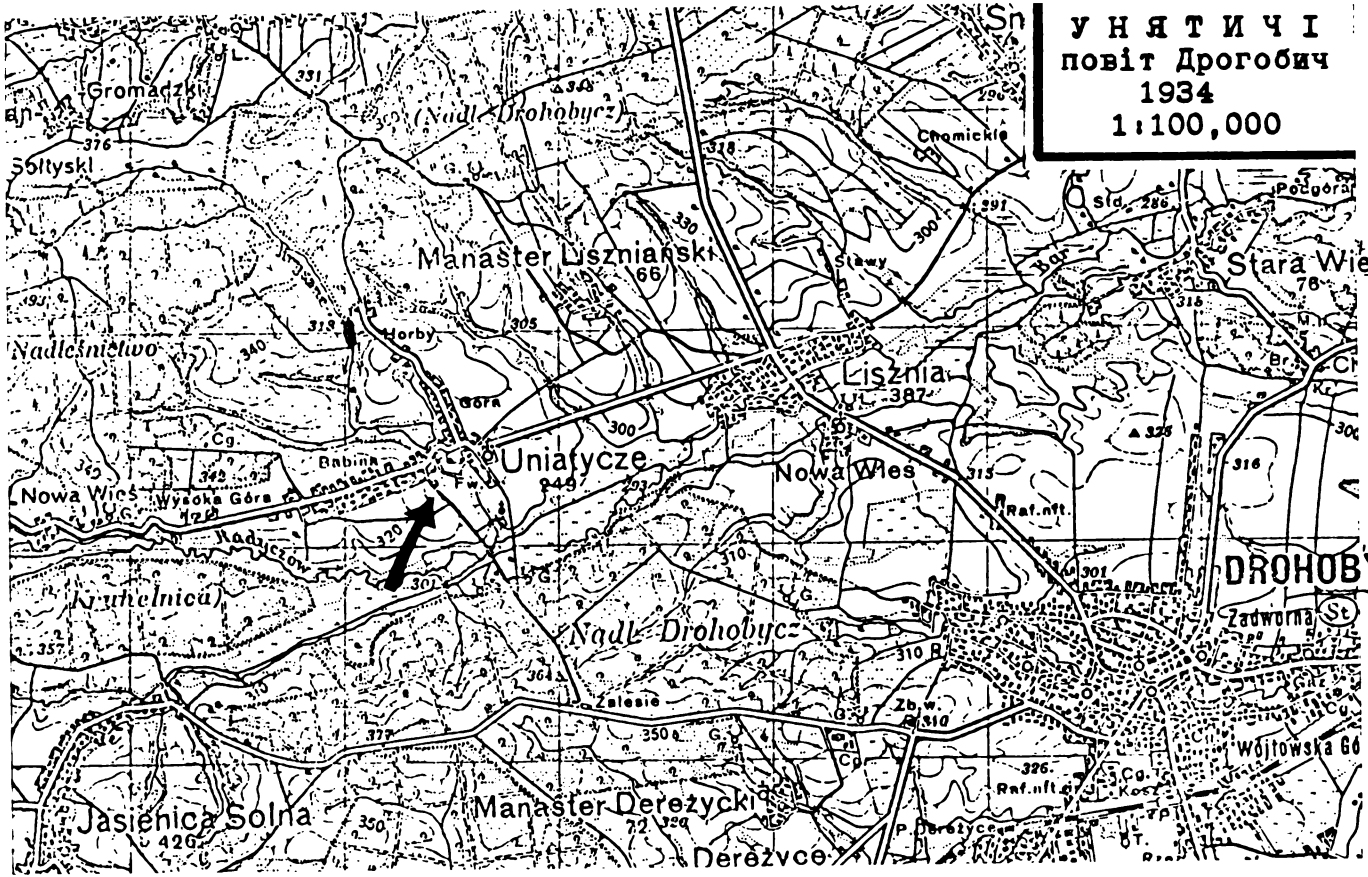
мешкань з господарськими добудовами на тварини. В селі нема вже хати під стріхою.

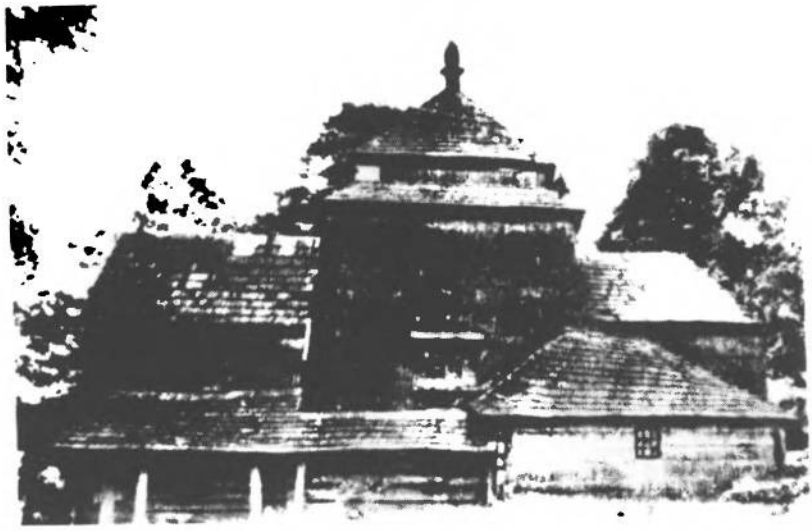
Зі старої церкви і плебанії немає ані сліду; на місці церкви росте одне дерево. Що сталося з церквою, не розпитав. На місці приходства тепер діє рільнича дослідна станція. Містка на потічку нема, отже станція недоступна від сторони Бабини. Цвинтар дуже запущений і заросли травою, обдертий з огорожі, та мимо того, збудовано кілька нових камінних і мистецьких нагробників. Цвинтар поширили кількома загонами поля, яке належало до родини Тустанівських.

В новій церкві священик у неділю служить всі відправи і народ співає, але не так великодушно, як за нашої молодости. Церква була заповнена мирянами і вони засвічували на "офірнику" багато свічечок. В селі у неділю народ святкував, чого не було видно у містах.

Також не стало двірських будинків ні огорожі, а про колишню заможність і впорядкованість парку можуть нагадувати лиш старі дерева, свідки "добрих часів". В селі немає корчми Ердманів ані жидів.

Будинок школи поширили, а в його сусідстві утворили великий став, для чого існував пригожий терен. Але в селі не чути розмов і голосної радости, — зовсім заник спів молодих парубків і дівчат при вечірніх зустрічах і "на перелазах" при сяйві місяця. А це є свідоцтвом сумного життя і тяжкого гнету матеріялістичного світогляду, який насильно накинено як ярмо всьому українському народові.

УНЯТИЧІ
повіт Дрогобич
1934
1:100,000
Gromadzki
Sołtyski
Nadleśnictwo
Horby
Góra
Manaster Liszniański
Lisznia
Uniatycze
Nowa Wieś
Wysoka Góra
Babina
Kamelnica
Nadl. Drohobycz
Jasienica Solna
Manaster Derezycki
Derezyce
Chomickie
Stara Wieś
DROHOBYCZ
Zadworna
Wojtowska Gó

Церква Собору Пресв. Богородиці в Унятичах, збудована в 1705 р. і розвалена в 1950-тих роках. Вид з цвинтаря. За церквою стояли парафіяльні будинки, також тепер неіснуючі.

Нова церква в Унятичах, посвячена в 1938 р.

о. Теодор Німилович, останній католицький парох Унятич 1928-48. Замучений.

Левко Крисько.

Церковний хор в Унятичах 28. 8. 1926 р. Посередині дириґент Кость Кікта (за ним Юрій Кікта); біля дириґента Петро Хом'як і Анна Черхавська.

Степан Кікта

о. ПАВЛО КІКТА 1876-1927, ПАРОХ УНЯТИЧ 1910-1927

Павло Кікта народився 4-го січня 1876 в селі Чертеж, 4 км від Сянока на Лемківщині, як син селян Дам'яна і Катерини з Кітів. Гімназію закінчив у Сяноці в 1898 р. і поступив на Богословію у Львові, а четвертий рік відбув у Духовній Семінарії у своїй епархії в Перемишлі. Всі студії відбув як відзначаючий студент.

2. 2. 1904 р. одружився в Коростенку, повіт Добромиль, з Теодозією Войтович (1881-1966), донькою пароха о. Теодозія (1842-1913) і Михайлини з Кириллів (1854-1918) — і в березні 1904 р. був рукоположений на священика єпископом Константином Чеховичом у Перемишлі.

Як сотрудник душпастирював у парафіях у Коростенку і Тарнаві в повіті Добромиль та в Полянах Суровичних, повіт Стрижів. Від 1910 року до смерти 5-го вересня 1927 р. був парохом в Унятичах.

Унятичі, чисто українське село при битому шляху, посередині (7 км) між Дрогобичем і Нагуєвичами, в яких народився Іван Франко. Старенька церква з 1705 р. з цвинтарем і плебанією були положені над потічком, у віддалі одного кілометра від села. Коляторами були дідичі — українці Антін і Отилія Криськи. Вдова Отилія дарувала площу під нову церкву при в'їзді в село і приобіцяла дерево із свого лісу, тому церкву мали будувати дерев'яну.

В 1915 р. при відступі російських військ село було значно знищене, хати попалені, навіть на плебанії остали сліди куль, а до того, у війні пропала частина чоловіків, а деякі вернулися інвалідами. В таких умовинах у селі прийшлося діяти священикові, який найбільше уваги присвячував релігійній обслузі і навчанню релігії в школі. Щойно згодом повів з допомогою двох синів народню працю і відновив діяльність Читальні "Просвіти" і Кружка "Сільського Господаря" та заснував мішаний Церковний Хор під дир. Костя Кікти, Т-во "Сокіл", Кружок "Рідної Школи" з літніми Дитячами Садками та кооперативу "Єдність".

о. Павло і Теодозія з Войтовичів Кікти після висвячення в Перемишлі в лютім 1904 р. (Теодозія Кікта 1881-1966).

Важним чинником у розвитку свідомости селян були вибори, які в Унятичах проходили по бажаній лінії, мимо тиску з польського Староства і приділів кукурудзяної муки, щоб тим "купувати" голоси на старостинську листу, звану тоді нами "хрунівською".

Важною справою була будова нової церкви, для якої проєкти виготовив у 1914 р. відомий в Галичині архітект Євген Нагірний у Львові. Війна і післявоєнні злидні зумовили відкладення будови на 11 років. Смерть о. Павла, після тримісячної хороби серця, перервала знов дальші заходи на сім років і будову довершив уже після світової кризи наступний парох о. Теодор Німилович у 1938 р. Невідомо мені, чи церкву збудували за тим первісном пляном, чи за новим проєктом.

о. П. Кікта похований на цвинтарі біля старої церкви як другий священик. На тій дуже бідній парафії священики не задержувалися довго і не вмирали в ній, а переносилися до інших.

Подружжя о. Павла виховало п'ять синів, активних у народній праці: Кость (1905-?1944), о. Юрій (1907-79), мґр. Микола (1908-), д-р Теодор (1912-) і Степан (1918-). Хоч о. Павло мав тільки чоловіче потомство, родове прізвище заникло, бо рід продовжує тільки одна внучка і дві правнучки на чужині.

Степан Кікта, брат

о. ЮРІЙ КІКТА
1907-1979

о. Юрій Кікта. (Фото з 1964 р.).

Юрій Кікта народився 21-го січня 1907 р. в Тарнаві, Добромильського повіту, Львівського воєвідства як другий син о. Павла і Теодозії з Войтовичів. Від 1910 р., коли батько став парохом села Унятич біля Дрогобича, жив з батьками аж до осени 1927 р. Разом із старшим братом Костем і молодшим Миколою доїздили щодня 7 км до державної гімназії клясичного типу в Дрогобичі при вул. Собєського. Після матури в червні 1925 р. два роки студіював право у львівському університеті. Всі ті роки допомагав батькові і братові у веденні товариств, засновуваних для національного освідомлювання селян.

Смерть батька 5. IX. 1927 р. на 51-му році життя основно змінила шлях життя молодого студента, бо осиротіла шестичленна родина потребувала матеріяльного вдержання в майбутньому і тому зразу порішив вступити на Богословію в Перемишлі. Це була його перша особиста посвята, бо вимагала приречення жити в безженному стані.

В Духовній Семінарії звернув на себе увагу викладачів і в 1930 р. Преосв. Йосафат Коциловський, ЧСВВ пропонував Юрієві виїзд на студії до Риму, що спрямовувало б його на кар'єру науковця і професора в Семінарії. Зразу почав вивчати італійську мову та з жалем мусів відмовитися від стипендії і виїзду, бо на тім шляху був би не міг заопіку-

ватися родиною. Через ту нову посвяту не мав він потім змоги використати вповні вроджені таланти, хоч владика Йосафат старався допомогти.

Ферії після третього року в Семінарії перебув при впорядковуванні пречінного архіву Перемиської Капітули, яким завідував єп. Григорій Лакота. Мабуть тоді поглибив у собі замилування до музейництва і наукового дослідження й використовування документів з архівів та став адептом тої дисципліни. Тому й бачимо його між учасниками V З'їзду українських музеологів 16-17. V. 1937 в Перемишлі, на який прибуло 28 відомих знавців з усієї Галичини.* — На 4-му році Богословії Юрій був вибраний головою Наукового Кружка.

22-го березня 1931 р. Преосв. Йосафат уділив священичих свячень Юрієві і нового пресвітера задержав як свого капеляна. Це було виріснення, бо ні передтим, ні після нього, Єпископ не мав окремого капеляна, а ті функції в часі архиєрейських відправ повнив о. Микола Грицеляк. Таке призначення знову віщувало кращу кар'єру, та і цим разом мусів посвятити особисте життя для потреб родини, якої не міг спровадити до єпископської палати. Тому в червні 1931 р. Владика призначив о. Юрія на сотрудника при соборі в Ярославі і там працював він при пароху о. крилошанині Кипріяні Хотинецькім до 8. IV. 1938. Тоді родина переїхала з Дрогобича на його утримання до Ярослава на Засянні.

В Ярославі о. Кікта поринув всім молодечим запалом у працю парафії і в громадянстві. Як сотрудник був також катехитом у вечірніх Промислових школах, а 1934/5 ще й в обох державних гімназіях, заступаючи о. Степана Гриневецького, якому Кураторія у Львові не дозволила з політичних причин вчити релігії в школах. Виданнями брошури й образків популяризував відпусти 8-го вересня до чудотворної ікони Богородиці "Милосердя Двері", відзначував у першу неділю в травні річниці незабутнього здвигу "Українська Молодь Христові" (відбутого у Львові 6-го травня 1933 р. у 900-ліття Відкуплення світа Ісусом Христом) та зайнявся збіркою фондів на малювання собору Господнього Переображення в роках 1935-38, будучи скарбником і головним збірщиком парафіяльного Комітету.

З громадських зайнять найважнішими були: секретарство Філії "Просвіти" і скарбництво в її 4-членній Кураторії 1932-33, головство Кружка "Рідної Школи" (який діяв на ввесь повіт), ведення Т-ва Служниць, членство в управах "Української Бурси ім. св. Онуфрія", "Родини", "Української Бесіди" і в дирекції Повітового Союзу Кооператив, який

---

* Фотографія учасників надрукована (мабуть вперше) в "Літописі У.М.А. у Клівленді в Огайо" ч. 2 з 25. 6. 1984 на ст. 1.

потребував санації після кризи. Особливо тяжкою була праця на рідношкільному відтинку, бо в програмі реформи всього шкільництва в державі поляки насилу впроваджували по селах польську викладову мову. Щоб задержати стан посідання, треба було вести освідомні акції і збирати заяви батьків у часі т. зв. шкільних плебісцитів. В 1934 р. оснував "Українську Оркестру" з понад 20 музикантами та оплачував її дириґента чеського роду Бичека, емеритованого військового капельмайстра. Оркестра давала річні концерти в Ярославі і раз в Олешичах та грала на фестинах. Протривала вона три роки.

Попри ті обов'язки досліджував парафіяльні документи та акти в Міському Музеї (дир. Казимир Ґотфрід, Ян Гарлендер) й хроніки та публікував свої релігійно-історичні праці малими брошурами. В евіденції маємо оцих 13 цінних дослідницьких праць до історії українського Ярослава і Лежайська, виданих власним накладом автора о. Юрія Кікти:

1. "Церковний співаничок", 1934, 74 пісні на 48 сторонах.
2. "Ювілейний альманах 1910-1935 Філії "Просвіти" в Ярославі, 1935, ст. 83, 21 фотографій. (Коштом Філії).
3. "Табеля українських князів" — три видання між 1934-40, 2 фот.
4. "Табеля гетьманів", друк на циклостилі, два видання.
5. "З історії ярославських церков", 1937, ст. 32, 12 фот.
6. "Ярослав від поїзду до поїзду. Провідник з картою міста", 1937, ст. 20 і карта міста за рисунком інж. Євгена Слиша.
7. "Пам'ятка з відпусту в Ярославі", 1937, з фотографіями. (На еміґрації не віднайдено примірника і не маю в архіві).
8. "Вистава книжки в Ярославі 12-18. XIII. 1937", ст. 4, 3 фот.
   Юрій від молоду мав теж замилування до музики і співу (співав першим тенором) і грав на ґітарі і мандоліні, а як священик найбільше грав на цитрі. Щоб популяризувати гру на ґітарі, написав і видав
9. "Самоучок гри на ґітарі", 1935, ст. 52
10. "Табеля акордів на ґітарі", 1935, ст. 2 великого формату.
    Перенесений у квітні 1938 р. на завідателя парафії в містечку Лежайську за Сяном, о. Кікта продовжував з поновленим запалом працю в тій патріотичній громаді з двома церквами, відпустами до чудотворної ікони Богородиці і величавим "Народним Домом" (з 1913 р.).

    В Лежайську о. Кікта видав:

11. "Ремонт церковного муру в Лежайську", 1938, 16 ст.
12. "Пам'ятка з відпусту в Лежайську", 1938, ст. 48, 19 фот.
13. "Cerkownyj spiwanyk", 1939, ст. 83, 1 фот. і 100 пісень. Щоб легше пройти цензуру, за видавця подано Деканальний Уряд в Залісі, повіт Ряшів, а за редактора о. Романа Павлика з Дубрівки, повіт

Ніско. Співаник видано латинськими буквами, бо багато мирян на Засянні не могли читати українського письма.

Всі ті видання друковано в Ярославі.

Висліди дальших досліджень з історії Лежайська о. Кікта в часі світової війни не міг видати друком, а машинописи пропали в часі втечі (Залишилися на плебанії в Лежайську).

З приходом до Лежайщини большевицької армії в останній декаді липня 1944 р., польське підпілля і фанатичне шумовиння розпочало смертельний терор проти українців і безкарно вбивало невинних мешканців та нищило їхнє майно. В цих умовинах, щоб зберегти життя, священик мусів ніччю залишити плебанію і все в ній на пропаще та пішки, з мамою, втікати до Ярослава. Поляки рішили за всяку ціну позбутися українців і вже 7.IX.1944 підписали умову з СССР про добровільне переселення українців на схід. Фактично стало воно примусовим виселенням українського населення до большевицького "раю" із стосуванням жорстоких метод. Вбивства і всякий терор витворив ситуацію, що "добровільне" виселення було спасенням життя.

За Божим велінням о. Юрій в Ярославі перетривав усі труднощі і з першим транспортом вчасною весною 1945 р. подався до Східньої Галичини. Під радянською владою, в зовсім відмінних політичних і релігійних умовинах, душпастирював він у селі Завалє, району Снятин, при устю Черемошу у Прут, а по кільканадцяти роках у селі Кривотули, району Отинія (обі парафії в Івано-Франківській епархії і області). Із смертю мами Теодозії 18. 9. 1966 р. (нар. 16.6.1881 у Дзвинячі Горішнім, повіт Турка), о. Юрій втратив найкращу опікунку й остав зовсім осамітнений. В 1974 р. посилилася хороба (діябет) й через фізичні терпіння від липня 1977 р. був переведений на емеритуру. В сільській кімнатці селянки-самаритянки Гані Боровської догоряло в муках і свідомості безпорадности й у великій тузі — життя ревного священика, що з любови ближнього 48 років служив народові. 9-го березня 1979 р. Господь покінчив туземне життя пресвітера Юрія і вдячні парафіяни, духовенство і колишні земляки з Ярославщини, у смуті і пошані, поховронили його тіло 12-го березня на цвинтарі у Кривотулах, побіч матері Теодозії Кіктової.

Останніх 35 років о. Юрій не міг продовжувати творчої праці, ні друкувати її вислідів і мусів марнувати свої умові й організаційні обдарування. Це було тяжким ударом долі для цього повного ініціятиви, ентузіязму й посвяти священика-ідеаліста й альтруїста. Він жив для ближніх; що мав і створив, усе втратив у війні і помер у милосерної української селянки. Залишив добрий спомин праведника і духову спадщину на поживу нащадкам. Може стати для них взором любови і посвяти з ідеалізму. Вічна пам'ять отцю Юрієві Кікті!

ДРОГОБИЧЧИНА

ДРОГОБИЧАНИ — ВОЯКИ ЛЕҐІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ 1916 Р.

(За "Поіменним списком боєвих відділів 1 Полку Українських Січових Стрільців" з дня 1 червня 1916 р.", виготовленим на основі офіційного списку, який зберігався в Музеї Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові)

Пояснення скорочень: от. — отаман, пор. — поручник, чет. — четар, хор. — хорунжий, пхор. — підхорунжий, дес. — десятник, віст. — вістун, ст. стр. — старший стрілець, стр. — стрілець.

БУЛАВНИЙ ВІДДІЛ

віст. *Бойко Осип,* 1892 Добрівляни
стр. *Кіндратів Іван,* 1895 Добрівляни

1 СОТНЯ

от. *Коссак Гриць,* 1982 Дрогобич
чет. *Коссак Василь,* 1895 Дрогобич
стр. *Кобилецький Карло,* 1983 Ясениця Сільна
стр. *Яворський Петро,* 1894 Губичі

2 СОТНЯ

чет. *Франко Петро,* 1890 Нагуєвичі

3 СОТНЯ

хор. *Ясеницький Євген,* 1892 Дрогобич

4 СОТНЯ

стр. *Бабій Осип,* 1896 Вороблевичі
стр. *Дощак Кипріян,* 1898 Добрівляни

5 СОТНЯ

хор. *Матчак Михайло,* 1895 Воля Якубова
пхор. *Мінчак Михайло,* 1894 Солець

пхор. *Яворський Матвій*, (Добрівляни)*
дес. *Біньковський Василь*, 1896 Воля Якубова
дес. *Кузан Ілько*, 1983 Губичі
дес. *Ортинський Василь*, 1894 Грушів
віст. *Кобрин Іван*, 1894 Воля Якубова
віст. *Сивохоп Володимир*, 1894 Добрівляни
віст. *Стеців Стах*, 1894 Нагуєвичі
ст. стр. *Левицький Теодор*, 1890 Рихтичі
стр. *Барків Маріян*, 1896 Східниця
стр. *Бервгуляк Петро*, 1894 Добрівляни
стр. *Ґарб'як Михайло*, 1894 Мединичі
стр. *Литнянчин Яць*, Грушів
стр. *Луців Лука*, 1895 Грушів
стр. *Пеклич Семен*, 1898 Дрогобич
стр. *Сеньків Микола*, 1895 Ясениця Сільна
стр. *Сеньків Федь*, 1895 Опака
стр. *Скічнів Іван*, 1895 Грушів
стр. *Стеців Микола*, 1900 Нагуєвичі
стр. *Стецюк Михайло*, 1895 Грушів
стр. *Яцуляк Кость*, 1892 Ясениця

6 СОТНЯ

пор. *Мельник Андрій*, 1890 Воля Якубова
ст. стр. *Турок Михайло*, 1896 Тустановичі
стр. *Болонний Василь*, 1898 Тустановичі
стр. *Савчин Михайло*, 1895 Східниця
стр. *Дум'як Михайло*, 1895 Нагуєвичі

ТЕХНІЧНА СОТНЯ

віст. *Пронь Яким*, 1891 Східниця
ст. стр. *Лехуш Василь*, 1894 Воля Якубова
стр. *Вовків Іван*, 1984 Ясениця Сільна
стр. *Мацьків Іван*, 1897 Добрівляни
стр. *Паньків Федір*, 1894 Рихтичі
стр. *Сеньків Дмитро*, 1896 Ясениця Сільна

("Українські Січові Стрільці 1914-1920", Третій наклад, Видавництво Ігоря Федева, Монтреаль 1955).

---

*В опублікованому списку нема дати й місця народження.

ВТРАТИ ЛЕҐІОНУ УСС У БОЯХ З РОСІЙСЬКИМ ВІЙСЬКОМ НА ДРОГОБИЧЧИНІ В ЖОВТНІ 1914 Р.

(За "Листою втрат Леґіону УСС", виготовленою на основі документів, які зберігалися в Музею НТШ у Львові).

Полягли

ГУБИЧІ 20. X стр. *Дідух Осип*
20. X стр. *Табачинський Петро*
*КОБИЛА** 20. X стр. *Бровко Гіляр*
24. X стр. *Гурникевич Гриць*
24. X стр. *Кайдан Осип*
24. X стр. *Лешків Тимко*
24, X стр. *Олексовський Гриць*
23 . X стр. *Палійчук Микола*

Ранені

ДОБРОГОСТІВ 21. X стр. *Сенюта Зенон*
ДРОГОБИЧ 22. X стр. *Дзюбак Володимир*
КОБИЛА 23. X стр. *Гнатюк Юрко*
24. X стр. *Ґаба Петро*
5. X стр. *Мандзій Василь*
22. X стр. *Микитюк Іван*
26. X стр. *Семенюк Іван*
НАГУЄВИЧІ 19. X стр. *Неґра Гнат*

(*"Українські Січові Стрільці 1914 — 1920".*
Третій наклад, Видавництво Ігоря Федева,
Монреаль, 1955)

---

*Гора, 820 метрів понад рівнем моря, між селами Бистрицею, Заліктем і Опакою.

Осип Думін

БОЇ ЛЕҐІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ З РОСІЙСЬКИМ ВІЙСЬКОМ НА ДРОГОБИЧЧИНІ ПІД ЧАС НАСТУПУ АВСТРІЙСЬКОГО ВІЙСЬКА В ЖОВТНІ 1914 Р.

Вже 19 жовтня частина 55 дивізії захопила місто Стрий. Москалі почали відступати на лінію Гаї Вижні — Бриґідав — Угерсько. Щоб іще успішніше підпомогти 2 армію, а саме її IV корпус, комендант 55 дивізії ген. Фляйшман, спрямував ще перед добуттям Стрия 129 бригаду на Дрогобич. І цим разом попереду йшли УСС. Дня 20 жовтня сотня Івана Коссака звела під Сільцем бій із трьома сотнями козаків і перед полуднем увійшла перша до Дрогобича. Та вже другого дня бригада під напором ворожої переваги мусіла відступити на Доброгостів, де прийшло до завзятого бою з кінно-козацькою дивізією, що її переслідувала. УСС прикривали відворот бригади від Бориславa. Дня 22 жовтня відділи УСС запустились біля Губич у нерівні бої з москалями. Москалі окружили їх і вони ледве чудом спаслися...

Дня 14 жовтня відділи от. д-р Шухевича (тобто сотня Вітовського і стежні відділи) пройшли через Кропивник Старий, Кропивник Новий, Східницю, Мразницю і ввечір добилися до Бориславa, не стрінувши по дорозі ніде поважнішого ворожого опору. Тільки за Східницею дійшло до перестрілки з більшою козацькою стежею. Дня 19 жовтня відділи от. д-р Шухевича спрямовано на Нагуєвичі, а звідси до "Горішнього Ліса", де вони заняли становище здовж ріки Великої Ступ'янки й охороняли праве крило кінної дивізії, що своїм головними силами заатакувала москалів в напрямі Урожа-Лукавиці. Ворог відбив наступ дивізії й вона відступила на Ясеницю Сільну, а звідтіль 23 (жовтня — Ред.) на гори, що на південь від Заліктя — Опаки. Знову об'єднаному півкуреневі УСС призначено для оборони гору Кобилу під Опакою. Вранці 23 (жовтня — Ред.) москалі почали підходити до становищ дивізії.

"Вже добре було розвиднілося" — оповідає про це стр. Шкрібляк — "як від сходу над'їхали козаки по одному, по двох, по двадцять. Ми привітали їх крісовим вогнем. Деякі попадали з коней, решта повтікала. Відтак побачили ми й московську піхоту. Підходила горами. Було їх дуже багато. Я начислив сім розстрільних, одна за одною. Москалі рушили в наступ ча гору Кобилу. По них почала бити сальвами ціла наша розстрільна і два скрострільні. Ми мали тільки одну розстрільну. Москалі падали, але йшли. Нарешті понеслось їх протяжне "уря"... Бігли під гору. Тоді гукнули і стрільці "гура", позривались і рушили з ліса на приступ".[1]

Стрілецька лава відбивала завзято ворожу перевагу й певно становище була б удержала. Та тут вийшло те саме, що під Стриєм. Австрійські частини відступили, не повідомивши стрільців. Москалі почали обходити півкурінь. В останній хвилині сот. Вітовський зорієнтувався у становищі й дав наказ відступати. А проте його сотня вийшла з бою доволі потурбована. Півкуренем проводив у бою сот. Вітовський.[2]

В бою на Кобилі і в попередніх сутичках півкурінь от. Шухевича зужив усі свої запаси стрілива. Доповнити їх не було звідки, бо фронтові австрійські маґазини не мали набоїв до крісів системи Верндля. Тоді комендант півкуреня зажадав у команді етапу в Турці переозброїти УСС в кріси системи Манліхера. Але цих крісів там не було і от. Шухевичеві не залишилось нічого іншого, як від'їхати з півкуренем до Ґоронди. Після одержання дозволу на виїзд чет. І. Думін, приділений тоді до етапної команди, доставив для УСС потяг і 26 жовтня вони знову опинились у своїй "Ґорондівській Січі".

Такий вихід із цього ґротесково-драматичного становища відповідав інтенціям Стрілецтва. Воно бажало воювати разом як одноціла українська частина, а не тинятися малими відділами за австрійськими формаціями.

("Історія Леґіону Українських Січових Стрільців 1914 — 1918", Виданича Кооператива "Червона Калина", Львів, 1936)

1. Оповідання стр. Шкрібляка в Назарука "Слідами УСС", ст. 72.

2. Згадує про це Заклинський — "Спомин про Балюка" ст. 118, Шкрібляк і В. Саламаха-Богорський в часописі "Неділя", 1935, ч. 1, під з. "Бій на Кобилі".

Осип Станімір

ДРОГОБИЧЧИНА ПІД ЧАС УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ 1919 Р.

(*Уривки зі спогадів*)

В 1966 р. колишній сотник Української Галицької Армії й колишній працівник Повітового Союзу Українських Кооператив у Дрогобичі Осип Станімір видав у місті Торонто в Канаді книжку своїх спогадів п. з. "Моя участь у визвольних змаганнях 1917 — 1920". З цієї книжки передруковуємо без змін, додаючи тільки свої заголовки, два уривки. В першому уривку мова про дрогобичанина, четаря УГА Івана Вовка, про якого Володимир Бирчак згадує в своїх спогадах "Дрогобицька епопея"як про одного з творців Листопадового перевороту в Дрогобичі 1918 р. В другому уривку коротко описано відступ Другого Куреня Восьмої Самбірської Бриґади УГА селами північної частини Дрогобицького повіту.

Осип Станімір народився 21 квітня 1890 р. в селі Ладичині Тернопільського повіту. В 1913 — 1914 роках студіював право у Львівському університеті. Під час Першої світової війни був фронтовим старшиною австрійської армії. В 1918 р. брав участь з галицькою студентською півбатерією Червоних Гайдамаків отамана Симона Петлюри у боях з большевиками під Кононівкою й у Києві. Як командир 2-го Куреня 8-ої Бриґади УГА воював у 1918 — 1919 роках з поляками на фронті коло Хирова, Перемишля, Городка й Судової Вишні, а в 1919 — 1920 роках з росіянами-большевиками й денікінцями на Східній Україні.

В 1924 р. закінчив Високу Школу Світової Торгівлі у Відні й вернувся до Галичини. Працював у кооперації й у "Просвіті" в Підгайцях, Дрогобичі й Перемишлі. В Дрогобичі померла після короткої недуги його дружина Ольга, дочка письменника Андрія Чайковського.

Після Другої світової війни поселився в Торонто й там помер 13 лютого 1971 р.

Редакція

Четар Іван Вовк

З початком травня мене покликано до штабу групи і її комендант сот. Гофман в коротких словах поінформував мене про т. зв. Дрогобицьке Повстання, яке вже було здушене, та передав мені акт обжалування з польового суду в Самборі проти чет. Івана Вовка, коменданта 7-мої сотні мого II-го куреня в цілі видання опінії, як він захову-вався на фронті. В акті обжалування було заподано, що чет. Іван Вовк, комендант 7-мої сотні, II-го куреня, групи "Рудки", 8-мої самбірської бриґади, ранений на фроні під Вовчухами, по виході зі шпиталя, був на відпустці вдома в Дрогобичі і тут з 13-го на 14-го квітня 1919 р. був учасником дрогобицького бунту, бо на чолі місцевого військового відділу причинивсь у значній мірі до усунення законної української влади. Це мене заскочило і здивувало. Я знав, що в запіллі, а головно в Стрию і Дрогобичі є якісь безпорядки чи надужиття, але щоб з тої причини прийшло аж до явного бунту проти своєї влади та ще при співучасті мого бойового старшини, чет. Вовка, тяжко було якось повірити. Тим часом судовий акт обжалування вказував, що це не якась уявлена, але справжня дійсність. Тут ми, себто сот. Гофман і я, стали в обороні свого старшини-фронтовика і видали про нього якнайкращу опінію, з проханням відіслати його якнайскорше на фронт до нашого розпоряджения. Наша інтервенція показалась успішною, бо бриґадний польовий суд, по розслідженні справи, звільнив його від вини і кари. Чет. Іван Вовк прибув з поворотом на фронт, зголосивсь у команді групи, а відтак у команді куреня та обняв команду своєї 7-мої сотні. На цьому пості чет. Іван Вовк перебув цілу дальшу воєнну кампанію в Галичині і на Великій Україні та з рештками УГА дістався до Чехо-Словаччини, де скінчив медицину і став лікарем на Закарпатті.

Другий курінь Самбірської бриґади на Дрогобиччині

Ранком 18-го травня поляки вдарили на нас великою силою і коло полудня зайняли оба села — Дубляни і Кранцберґ. Наші частини подались назад, не вспівши повідомити мого куреня про свій відворот. Ми дальше держали фронт, відстрілюючись. Щойно, коли ми дістали огонь збоку, тобто від сторони Дублян, стало ясним, що нас ворог окружує і я дав приказ до скорого відвороту вздовж Дністра, в північно-східньому напрямі. Одинокою польовою доріжкою, серед мочарів, ми рушили в дорогу, залишаючи одну сотню як прикриття з тим, що по 10-тьох мінутах ця сотня має долучити до куреня. Перемучені й оболочені стрільці мусіли часто попихати і витягати вози з болота чи калабань. Таким утяжливим маршем ми дістались вночі до села Волоща і тут заночували з тим, щоб ранком якнайскорше дістатись до Дрогобича. Тим часом селяни донесли нам, що поляки вже як не в Дрогобичі, то

під Дрогобичем і ми рішились іти дальше вздовж Дністра в напрямі Стрия, де мала бути команда 3-го корпусу. Вийшовши з села Волоща, нас обстріляла якась артилерія зі сторони села Горуцько. Моментально ми розвинулись у розстрільну й обсадили невелике теренове приміщення обабіч дороги, відсилаючи обоз з поворотом до села, звідки щойно вийшли. Чия це була артилерія, наша чи ворожа, ми не знали, і я вислав двох вістових з імпровізованими білими хоругвами на звіди. Вістові рушили чвалом вперед, вимахуючи білими хустинами й артилерія перестала стріляти. По півгодиннім очікуванні, ми запримітили наших вістових, як повним ґальопом гнали до нас, вимахуючи шапками. Це був знак, що в Горуцьку були наші частини, а іменно — курінь сотника Стефанова з однією батерією. Скором маршем ми рушили в дальшу дорогу і перед полуднем були вже в Горуцьку. Нам назустріч вийшов сот. Стефанів і почав оправдуватись та питати, чи його артилерія не спричинила нам якої шкоди. Від сот. Стефанова я довідався, що він рівнож втратив зв'язок зі своєю бриґадою, що начебто відійшла десь на Жидачів, і тепер він не знає, як до неї дістатись, бо поляки з Миколаєва йдуть на Стрий, який, як кажуть, ще в наших руках. По короткім відпочинку та видачі сотням обіду, оба наші курені рушили в дальшу дорогу, мій — на південь, у сторону Стрия, а його — на схід, в напрямі Жидачева.

Осип Мєґас

ПОЛЬСЬКИЙ ТЕРОР НА ДРОГОБИЧЧИІ В — 1919 — 1920 РОКАХ

(Винятки з книжки "Трагєдія Галицької України", Вінніпеґ, 1920 р.)

Польські варварства і морди

В *громаді Модрич,* повіт Дрогобич, ловлено по селі людей, бито їх нагаями до крови, щоби признались, де оруже. В той спосіб били парібка Гриняша і його батька Василя Гриняша. Дня 24 мая с. р. впали жовніри до мешкання Миколи і Марії Лєхів в Млинах коло Модрича, а коли вже обрабували ціле господарство, один з жовнірів кинув до мешкання ручний ґранат, котрий по експльозії забив обох господарів Марію і Миколу Лєхів. Доказ: акта спадкові в суді Повітовім в Дрогобичі.

В *Нагуєвичах,* Дрогобицького повіту, застрілили польські війська селянина Дудяка, без найменшої причини.

В *Трускавці,* Дрогобицького повіту, польський жовнір застрілив дня 6 липня дівчину, яка около 8-мої години вечером йшла за тютюном.

В *Бориславі,* повіт Дрогобич, убито поляками з невідомої причини Александра Журавля, урядника нафтового товариства "Ґаліція" і Олексу Куриша зі Східниці. (Свідок Василь Сухий, тепер в Ужгороді).

В *Гаях Вижних,* повіт Дрогобич, застрілили поляки 23-літнього хлопця.

В *Дрогобичі* вбили поляки без слідства десятника української армії Цусака з Мражниці. (Свідок Дмитро Мазурик).

В *Млинках Сивкових* (коло Модрича), повіт Дрогобич, убили польські леґіоністи селянина Михайла Лєха і його жену, по зрабованню передше їх хати. Вбійства доконали в той спосіб, що замкнули нещасні жертви нарочно в хаті і через вікно вкинули ґранат. Зробили се вони тому, що мимо переведеної ревізії не знайшли в їх хаті селянина Павлишака, за яким шукали, а який після фальшивих доносів мав в їх

хаті переховуватися. (Свідки Михайло Лєх, Василь Вата, Михайло Стецик і судові акти).

В *Нагуєвичах,* повіт Самбір[1], зібрали польські леґіоністи українських дітей з цілого села, замкнули їх до дерев'яної дзвініці, обложили дзвініцю соломою і підпалили. Зісередини роздавався плач і розпучливі крики паленої живцем дітвори. Деяким удалося вирятуватися з полумені і почали втікати. За втікачами, пораненими огнем дітьми, стріляли польські леґіоністи з крісів і так застрілили двоє дітей. Решта смертельно попарена. (Свідок Михайло Стецик, Василь Вата і Михайо Флюнт).

В тім самім селі побили польські леґіоністи господаря з Ясениці Головку та коли він вирвався від них і почав втікати, стрілили за ним і вбили на місці.

В *Східниці* застрілили польські жовніри двома стрілами в чоло і спину, без доходжень, полоненого четаря Чушака під домом Гр. Підтичерського. (Свідок Дмитро Мазурик і протокол візії льокальної).

Радників громадських Олексу Дзюбака і Олексу Журавчика витягли польські леґіоністи до чищення каналів фірми Рогак та їх так при тім побили, що обом поломили ребра. Непритомних відвезено до шпиталя, де вони слідуючого дня померли. (Свідок Дмитро Мазурик). Перед тим, в часі ревізії у того ж Дзюбака і пошукування за ним, зграбували все з його хати, забрали худобу, а його доньку витаскали на двір і обдерли з одежі, били до безтями. Побили також його старенького батька і загрозили, що як Дзюбак сам не зголоситься, то смерть заподіють цілій родині, а хату спалять. Щоби рятувати родину, зголосився Дзюбак сам в команді. Там його прив'язали до лавки і так довго били, поки поранене тіло не почало відпадати куснями і поки не втратив притомности. Відтак рани понатирали сіллю так, що Дзюбак серед страшних мук згинув. (Свідок Іван Лабанців).

В *Гаях Вижних,* повіт Дрогобич, побили поляки і інтернували майже всіх мужчин.

В *Дрогобичі* арештувало польське військо вагітну жінку дідича (поміщика), Ольгу[2] Криськову. Нещасну провадили через місто, побиваючи її прикладами крісів і нагайками та глузуючи з неї. Опісля замкнули її на першім поверсі в команді жандармерії, де польські офіцери хотіли її знасилувати. В розпуці, рятуючи свою честь, скочила вона через вікно з першого поверха і зломила собі ногу. Коли вже тяжко

1. Помилка. Треба: Дрогобич (Ред.).

2. Помилка. Треба: Отилію. Її чоловіка Антона вивезли на початку Першої світової війни до австрійського табору інтернованих у Талергофі й там він помер (Ре.).

потовчена лежала на землі, то ще і тоді польські жандарми били її та кричали: "Вставай, шельмо, тераз маш Україне". Вкінці витягнено її знова до будинку жандармерії. (Свідки Іван Вата і Стефан Хом'як та вона сама).

В *Кропивнику Старім,* повіт Самбір[3] били польські леґіоністи 11-літнього хлопця Гриця Колібанака нагаями через 4 години і грозили, що йому поламлять руки і ноги, а Михайла Оринича, 55-літнього господаря, так били, що дійсно поломили йому руки.

Людей прив'язували в тім селі жандарми до возів і веліли їм бігти за возами, при чім голови гнаних в той спосіб людей, для більшої наруги, вбирали вінцями з бодяків[4] (Свідок Михайло Оринич).

В *Лішні, Стебнику, Мражниці, Якубовій Волі,* повіт Дрогобич, збили польські жовніри селян немилосердно.

В *Модричі* і *Нагуєвичах,* повіт Дрогобич, знущалися польські жовніри в нелюдський спосіб над дітьми, щоби від них видобути зізнання, де селяни переховували зброю (Пор. Міхальський).

В *Нагуєвичах,*повіт Дрогобич, веліли польські жовніри всім мужчинам в віці 18 — 60 літ покластися на землю коло церкви і топтали їх чобітьми, підбитими підковами, та коли котрий з топтаних з болю рушився, били його нагаями і прикладами крісів, а за утікаючими стріляли з крісів (Свідок Михайло Дем'ян).

Крім сього, тут і в Гаях зігнали дітей до дерев'яної дзвініці і дзвіницю підпалили; то був спосіб на вимушення від дітей зізнань проти батьків.

В *Підбужі,* повіт Рудки[5], арештували поляки повітового суддю Миколу Стефановича за те, що не хотів зложити присяги на вірність польській державі, і тримають його досі як інтернованого в заперті.

У *Східниці,* повіт Дрогобич, побили польські жовніри доньку Олекси Дзюбака і забрали їй худобу. (Свідок Іван Лабанців). Над населенням знущаються там поляки, гонять людей примусово до робіт на панські лани (фірми Рогак і. т. д.). При тім побили вони Олексу Дзюбака і Олексу Журавчика так сильно, що поломали їм ребра, внаслідок чого оба побиті померли. Олексу Дзюбака, свідомого українця мучено ще в той спосіб, що натирали йому рани сіллю. (Свідок Іван Лабанців, тепер в Ужгороді). Також побили поляки в тій самій місцевості Дмитра Мазурика, а коли він вирвався їм з рук і втік, вони загарбали йому все майно, забираючи, між іншим, з його млина мотор. (Свідок Дмитро Мазурик).

---

3. Помилка. Треба: Дрогобич (Ред.).
4. Бодаки — будяки (Ред.).
5. Помилка. Треба: Дрогобич. (В Підбужі був Повітовий Суд — Ред.).

Коли польські жандарми в пошукуванню дня 20 липня 1919 р. за Журавчиком Николою не могли його знайти, витягнули з його хати сестру Маґду і її сильно побили, відчисливши їй 25 нагаїв, опісля за утікаючою ще стріляли і ранили її. Вона впала без тями під хатою, де перележала до рана. Рано люди найшли її без пам'яти і відвезли до шпиталя, де нещасна жертва польського звірства бореться зі смертю. (Свідок Пало Дубляннич, тепер в Ужгороді).

В *Трускавці,* повіт Дрогобич, зловили польські жовніри Андрія Біласа, били його в п'яти, *порізали йому ножем шкіру на підошві ніг на кусні і вбивали цвяхи в підошви ніг так, що він серед страшних мук втратив свідомість і, мабуть, вже не живе.* (Свідки Олекса Гірчак і Петро Макар, тепер в Ужгороді).

В *Якубовій Волі,* повіт Турка[6], зігнали польські леґіоністи всіх дітей до одного будинку, влетіли між них із нагаями і били їх у страшний спосіб, а то в тій цілі, щоби видобути від дітвори зізнання, чи де їх батьки не переховують оружжя та гроші. Злякані діти складали під впливом побоїв зовсім неправдиві зізнання.

Катування і побої селян переходять всякі границі

... Часто жандарми входять до хати і кажуть собі дати їсти. За гостинне приняття розтягають відтак ґаздиню на лаві і б'ють. Таке сталося в отсих селах: Болехівці, Михалевичі, Раневичі, Гаї, Добровляни, Вацовичі, Солець, Рихтичі, Колпець, Модрич, Старе Село, Снятинка, Нагуєвичі, Трускавець, Літиня, Унятичі, Східниця, Кропивники Новий і Старий, Манастирок, Летня, Бистриця, повіт Дрогобич, і другі.

... Про спосіб арештування і поведення з арештованими вказує декілька оповідань арештованих, які самі се переходили, а яким вдалося видертися з рук польських опричників і прибути поза границі польської окупації. Кілька таких образів позволимо собі тут навести, точно після оповідань тих, які на власній шкурі зазнали гаразду польського катування.

Анатоль Кошалкевич, начальник громади в Сільці, розказує, що в Трускавці арештовано і зігнано кількадесятьох мужчин на одно подвір'я, наказано їм копати рів, впущено в сей рів гноївку, а відтак зачалися нелюдські побивання тих людей; побиті одержали приказ збиті голі ноги тримати через 2 години в гноївці. Від побоїв померло 2 старців.

Арештування були масові. Перш усього арештовано інтеліґенцію і свідомих селян. Жандарми впадали вночі і забирали дуже часто

6. Помилка. Треба: Дрогобич (Ред.).

неодітих людей, як приміром, о. Грушкевича з Смільної, повіт Дрогобич. Передане о. Грушкевичеві білля забрала жандармерія для себе. З о. Грушкевичем, виведено з в'язниці між іншим о. Яхна з Заліктя і 7 інших священиків зі Старосамбірщини і Турчанщини. На двірці в Перемишлі були ті священики на таку наругу виставлені: з маси інтернованих українців і жидів вилучено священиків і поставлено їх в ряд та наказано їм робити вільні вправи під командою одного жидика. Численна публіка приглядалася тому спектаклеві і глузувала.

Нищення майна, реквізиції, рабунки

На поодинокі українські місцевості (села) понакладали поляки високі контрибуції і стягали під грозою спалення села. Робили се під ріжними позорами і із-за ріжних видуманих причин. Часто надавали вони сим контрибуціям назву державної примусової воєнної позички. І так, між інішими, наложили поляки й стягнули контрибуції із отсих сіл:

Тустановичі 500,000 корон, ... Гаї Вижні 30,000 корон, Нагуєвичі 100,000 корон, Дережичі 50,000 корон, Колпець 20,000 корон, Трускавець 100,000 корон, Солець 50,000 корон, Модрич 50,000 корон, Лішня 200.000 корон, Добровляни 160,000 корон...

... Щоби мати повільне для себе оруддя, яке би їм йшло на руку при тих безправних реквізиціях і рабунках, та щоби взагалі могли робити в громаді, що їм захочеться, поусували поляки в многих селах дотеперішніх війтів і постановили комісарями або поляків, або українських хрунів. Буває навіть і таке, що установлять в громаді війта поляка з другої громади, коли в дотичнім селі нема ніодного поляка. Моральна марка такого поляка не грає у них жадної ролі. І так прим. для громади *Смільна,* повіт Дрогобич, настановили польські власті війтом поляка з Бистриці, чоловіка караного кількандцять разів за крадіж і ріжні погані мальверзації; він, обнявши свій уряд, зараз зарядив на власну руку реквізицію полотна кождої хати по 3 метри. Жандармерія помагала йому очевидно в тім. Полотно остало по більшій часті таки в руках війта!

В *Дрогобичі,* обрабували польські леґіоністи склад "Народної Торговлі"..., забрали все, а чого забрати не могли, то спалили. Також обрабували "Народний Дім".

З *Ластівок,* повіт Дрогобич, вивезли польські леґіоністи 10 фір зрабованого майна селянам. У селі вистріляли всеь дріб; ще й сего селянам не полишили. (Свідок Петро Макар).

В *Смільній,* повіт Дрогобич, по заарештованню священика о. Грушкевича, приходять мало що не щодня жандарми, переводять заєдно в його хаті ревізії та ще кажуть жінці пароха, яка остала без опіки з 8 малолітніми дітьми, приладжувати у себе обіди на 8 осіб.

Стан українського шкільництва

Повіт Дрогобич. Учитель Іван Романюк, 19 літ служби, з того 18 літ в Снятинці, повіт Дрогобич, був арештований. Випустили його аж тоді, коли зложив 10,000 корон на польську позичку. Як вернувся на своє місце, дістав таке письмо: (Подаємо текст письма в перекладі з польської мови. — Редакція):

"Окружна Шкільна Рада в Дрогобичі 31 серпня 1919 р. видала на підставі розслідувань рішення, що Ви під час Українського Урядування як громадський комісар показали себе вороже настроєним проти польського населення й національности, і згідно з ухвалою від 27 серпня ц. р. рішила, що Ви не можете бути далі публічним учителем у Польській Республіці. Повідомляючи про це доручають Вам до 15 вересня ц. р. опорожнити помешкання в шкільному будинку, а до 15 жовтня ц. р. зібрати урожай зі шкільного поля. Проти цього рішення нема відклику".

Належить замітити, що в громаді Снятинці нема ані одної польської душі, крім жителів двора.

В тім самім повіті учителі, які зложать приречення, дістають посвідки, щоби їх не арештовано, прочих арештують.

Учитель Ісик з Модрича, повіт Дргобич, зголосився в Р. О. Ш. (Раді Окружній Шкільній — Редакція), щоби зложити приречення, але інсп. Ґарліцкій сказав, що уважає його таким, що зрікся сталої посади в Модричі. Ту посаду інспектор вже обсадив. (Особисто зізнав 30 жовтня 1919 р.).

ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ!

Неповний виказ декотрих українців, замордованих поляками в 1919 і 1920 роках

Журавель Олександер, урядник, Борислав
Куриш Олекса, урядник, Борислав
Цусак, десятник, Дрогобич
Лєх Михайло і жена, господарі, Млинки Сивкові
Головка, господар, Нагуєвичі
Чушак, четар, Східниця
Дзюбак Олекса, господар, Східниця
Журавчик Олекса, господар, Східниця

Спис українців, померших з голоду і тифу в польських таборах

Равлоковський Павло, Криниця, Дрогобич
Беків Стефан, Грушова, Дрогобич

ЗБРОЙНІ ДІЇ УПА І ЗБРОЙНОГО ПІДПІЛЛЯ НА ДРОГОБИЧЧИНІ В 1944 — 1949 РОКАХ

Частина неповних зведень, опублікованих Українською Головною Визвольною Радою

22 серпня 1944 р. біля села Гаї Нижні загинув у бою з військами НКВД *Ростислав Волошин* (*Павленко, Горбенко*) — член УГВР, голова Великого Збору УГВР, довгорічний учасник української національно-визвольної революційної боротьби, організатор самостійницького руху на північнозахідних землях, один з перших організаторів Української Повстанської Армії, довголітній в'язень польських, большевицьких і німецьких тюрем.

В травні 1946 р. в Дрогобичі було 4 випадки замахів червоноармійців на енкаведистів.

В липні 1946 р., коли треба було вбити двох участкових НКВД на Дрогобиччині, добровільно зголосилися три селяни, демобілізовані Червоної Армії. Вони виконали замах опівдні в приміщенні сільради в селі Гаї Нижні.

22 серпня 1946 р. повстанці відділу "Булава" під командою командира Бродина зробили засідку на емведистів біля села Доброгостів. Із засідки вони знищили одного сержанта МВД, ранили райпрокурора й одного рядового емведиста.

8 вересня 1946 р. в селі Унятичі селяни зловили участкового МВД та передали його в руки повстанців.

22 вересня 1946 р. в селі Манастирець Лішнянський місцеві юнаки зліквідували комсомольця — емведівського аґента.

7 лютого 1947 р. в селі Орів в сутичці групи підпільників ОУН з емведистами підпільники одного емведиста вбили й одного поранили.

27 березня 1947 р. в селі Винники боївка ОУН наскочила на хату, де квартирували 5 озброєних представників большевицької партійної адміністрації, так звана виїзна сесія в справах держзаготівель. Після короткого бою повстанці зліквідували трьох із цих бандитів.

Того самого дня в селі Бистриця боївка ОУН зліквідувала колишнього командира ґарнізону в цьому селі, а тепер командира емведівської провокативної спецбоївки, яка своїм бандитизмом і жорстокістю закрема надокучила населенню.

4 квітня 1947 р. в селі Опака група підпільників ОУН зробила засідку на емведистів. Із засідки обстріляли емведівське авто. Емведисти мали вбитих і ранених. Того самого дня в цьому ж селі група підпільників звела ще один бій з емведистами. В цьому бою без власних утрат знищили двох емведистів.

7 квітня 1947 р. в селі Бистриця з рук атентатника ОУН загинув партієць, голова держстраху Дречевич.

1 травня 1947 р. в лісі села Броница група підпільників ОУН звела бій з боївкою емведиста Попова. В цьому бою підпільники без власних утрат знишили двох емведистів.

12 травня 1947 р. біля села Бистриця у зустрічному бою група підпільників ОУН без власних утрат знищила двох емведистів.

25 травня 1947 р. в селі Лішня атентатники ОУН зліквідували участкового МВД Залужного.

29 травня 1947 р. в селі Довге, Підбузького району, у зустрічному бою група підпільників ОУН знищила трьох емведистів, між ними ст. лейтенанта й старшину. По боці повстанців загинув Підкова.

18 серпня 1947 р. в селі Гаї Нижні була сутичка між повстанцями й відділом МВД. Обидві сторони втрат не мали.

4 вересня 1947 р. в лісі між селами Медвежа й Унятичі, була сутичка поміж підпільниками й емведистами.

11 вересня 1947 р. в селі Гаї Вижні група підпільників мала сутичку з емведистами.

29 вересня 1947 р. в селі Ролів мала місце сутичка поміж емведистами та групою підпільників.

12 жовтня 1947 р. в лісі поміж селами Лужок Долішній і Медвежа була перестрілка поміж підпільниками та відділом МВД.

28 жовтня 1947 р. в селі Кропивник Новий два підпільники зустрілися з відділом МВД. Підпільники обстріляли емведистів, внаслідок чого вбитий упав лейтенант МҐБ.

Того самого дня в селі Раделичі підпільники застрілили двох стрибків та одного поранили.

6 листопада 1947 р. в лісі біля села Кропивник Новий була сутичка поміж групою підпільників та відділом МВД.

7 листопада 1947 р. в селі Михайлевичі емведисти зайшли до хати, де тоді квартирував підпільник. Підпільник убив пострілом одного емведиста, але оточений ворогом, відбивався ще деякий час, а опісля, понищивши всі речі біля себе, застрілився.

21 листопада 1947 р. на полі біля села Воля Якубова мала місце сутичка поміж підпільниками та емведистами.

23 листопада 1947 р. в селі Довге, Мединицького району, в перестрілці з повстанцями був ранений один емведист.

24 листопада 1947 р. повстанці з засідки застрілили участкового Підбузького РО МВД й важко поранили секретаря райкому Дрогобицької області.

28 листопада 1947 р. між селами Бистриця й Ластівки група підпільників звела бій з відділом МВД.

7 грудня 1947 р. біля села Залокоть була сутичка поміж групою підпільників та відділом МВД.

Того самого дня була перестрілка поміж підпільниками та емведистами в селі Майдан.

Того самого дня в селі Солець була сутичка поміж групою повстанців та відділом МВД.

10 грудня 1947 р. в селі Вацевичі повстанці звели бій із відділом МВД.

Того самого дня в селі Брониця була сутичка поміж повстанцями й емведистами, у висліді якої один емведист був убитий.

12 грудня 1947 р. в селі Михайлевичі група повстанців звела бій із відділом МВД.

14 грудня 1947 р. в селі Брониця підпільники обстріляли емведистів, внаслідок чого один емведист був убитий.

24 грудня 1947 р. в селі Медвежа була перестрілка поміж групою повстанців та відділом МВД.

25 грудня 1947 р. на полі біля села Медвежа емведисти наскочили на приміщення підпільної друкарні. Поміж підпільниками та емведистами зав'язався бій, у висліді якого оточені переважаючими силами ворога підпільники загинули.

26 грудня 1947 р. в селі Лішня була сутичка поміж підпільниками та відділом емведистів. Оточені ворогом підпільники загинули.

27 грудня 1947 р. в селі Криниця була сутичка між групою підпільників та емведистами.

2 січня 1948 р. в лісі біля села Мразниця група підпільників звела 6-годинний бій з відділом МВД. Оточені ворогом підпільники постріляли-лися.

Того самого дня в селі Губичі була перестрілка між підпільниками й емведистами.

10 січня 1948 р. в лісі біля села Ясениця Сільна була сутичка між групою повстанців і емведистами.

15 січня 1948 р. в селі Медвежа група підпільників звела бій з відділом МВД.

16 січня 1948 р. в селі Доброгостів група підпільників звела бій з відділом МВД, в якому ворог мав одного вбитого й одного раненого.

3, 4 і 5 лютого 1948 р. в лісі біля села Орів були сутички (перестрілка) між повстанцями і групою МВД.

8 лютого 1948 р. в Майданських лісах був бій між трьома підвідділами УПА й відділами МВД. В бою впало 24-ох повстанців і 120 емведистів.

Того самого дня біля села Довге, Підбузького району, була перестрілка між підпільниками і групою МВД.

9 лютого 1948 р. біля села Орів група підпільників звела бій із відділом ВМД.

17 лютого 1948 р. на присілку Зимівки села Орів була сутичка між двома повстанцями й емведистами.

22 лютого 1948 р. в селі Попелі група повстанців звела бій з провокативною бандою МВД. Ворог утратив одного вбитим і трьох пораненими.

4 березня 1948 р. в селі Вороблевичі підпільники обстріляли озброєних бандитів з райцентру, що прибули в село виганяти людей на лісорубку. Перелякані бандити разом із пораненими втекли.

20 березня 1948 р. в селі Ролів була перестрілка між повстанцями й відділом МВД.

24 березня 1948 р. в селі Залокоть повстанці обстріляли емведистів, що тримали засідку, внаслідок чого один емведист був убитий, а двох ранених.

26 березня 1948 р. в селі Орів повстанці обстріляли емведистів, що вдерлися до хати одного селянина. Від повстанських стрілів упало двох емведистів, а інші втекли.

29 березня 1948 р. в селі Губичі група підпільників звела бій з відділом МВД.

В квітні 1948 р. в районі Підбуж у селах Майдан, Довге, Кропивник Старий, Опака повстанці знищили телефонну лінію.

В тому самому місяці в районі Підбуж у селах Сторонна, Підманастирок, Кропивник Новий, Жданна підпільники понищили приміщення сільрад.

5 квітня 1948 р. в селі Липовець відділ емведистів наскочив на господарство, де була криївка підпільників. Зав'язався бій, у якому оточені підпільники погинули.

7 квітня 1948 р. в селі Ріпчиці підпільники спалили будинки, призначені для колгоспу.

12 квітня 1948 р. в райцентрі Мединиця (Мединичі) повстанці зробили засідку на озброєну банду організаторів колгоспу. Від повстанських пострілів один бандит був убитий, а двох ранених.

Того самого дня в селі Горуцько підпільники зробили засідку на озброєних большевицьких вислужників. У висліді засідки двох вислужників убито та тяжко поранено одного емведиста. Здобуто один автомат.

13 квітня 1948 р. в селі Бистриця повстанці застрілили вдень участкового МВД.

15 квітня 1948 р. в селі Вороблевичі був бій між групою повстанців і емведистами. В бою ворог мав одного вбитого лейтенанта МҐБ і важко пораненого сержанта, що незабаром помер.

15 квітня 1948 р. в селі Бистриця підпільники застрілили вдень участкового МВД.

21 квітня 1948 р. в лісі біля села Орів була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

24 квітня 1948 р. в селах Майдан, Довге, Кропивник Новий, Смільна, Сторонна, Підманастирок, Опака повстанці знищили обстановку сільрад і телефонні лінії.

27 квітня 1948 р. в селі Винники повстанці зліквідували трьох "істребітілів" з охорони місцевого колгоспу. Здобуто три рушниці й набої.

29 квітня 1948 р. в райцентрі Підбуж підпільники застрілили міліціонера, що знущався над населенням.

3 травня 1948 р. в селі Сторонна підпільники застрілили участкового МВД і одного міліціонера. Здобуто 1 ППШ, 1 пістоль і торбу з матеріялами.

Того самого дня в селі Ріпчиці підпільники зліквідували колишнього стрибка-аґента МВД, що знущався над населенням.

15 травня 1948 р. в селі Улично підпільники знищили приміщення сільради.

Того самого дня в лісі біля села Опака підпільники зліквідували колишнього емведиста — "об'їздчика", що покарав грошовою карою понад сто селян та кількадесятьох віддав під суд.

16 травня 1948 р. в селі Опака підпільники застрілили одного емведиста.

21 травня 1948 р. на полі біля села Опака група повстанців звела бій з відділом емведистів. У бою ворог утратив одного вбитим та одного раненим. Повстанці втрат не мали.

2 червня 1948 р. в селі Опака була сутичка між групою повстанців і емведистами. Ворог мав одного вбитого й одного раненого. По стороні повстанців утрат не було.

5 червня 1948 р. на присілку Зимівки села Орів підпільники завважили емведистів, що проходили, і відкрили по них вогонь. Зав'язалась перестрілка, з якої обидві сторони вийшли без утрат.

10 червня 1948 р. в лісі біля села Кропивник Новий група повстанців мала сутичку з відділом МВД.

Того самого дня в селі Бистриця підпільники застрілили вдень участкового МВД.

13 червня 1948 р. в селі Майдан підвідділ УПА зробив наскок на станицю стрибків. У висліді наскоку один стрибок був убитий та двох ранених.

14 червня 1948 р. в селі Винники повстанці знищили колгосп.

15 червня 1948 р. в лісі між селами Броница й Медвежа була сутичка між групою підпільників та емведистами.

20 червня 1948 р. в селі Більче була сутичка між групою підпільників і відділом МВД.

Того самого дня в селі Воля Якубова повстанці знищили кіноапарат.

22 червня 1948 р. в селі Волоща група повстанців звела бій з емведистами.

1 липня 1948 р. на дорозі біля села Ясениця була сутичка між групою підпільників і відділом МВД. Під час сутички дострілилися важко ранені підпільник і санітарка Українського Червоного Хреста.

2 липня 1948 р. в райцентрі Підбуж підвідділ УПА зробив засідку, на яку вийшла спецгрупа МҐБ. Від повстанських куль згинуло трьох емґебістів.

10 липня 1948 р. в селі Михайлевичі була перестрілка між повстанцями та відділом МВД.

11 липня 1948 р. в селі Сторонна була перестрілка між повстанцями й емведистами.

17 липня 1948 р. на присілку Зимівки села Орів група повстанців звела бій з емведистами.

18 липня 1948 р. в лісі біля села Трускавець була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

22 липня 1948 р. в селі Сторонна була перестрілка між повстанцями й емведистами.

23 липня 1948 р. на краю лісу біля села Болехівці була сутичка між підпільниками й емведистами.

24 липня 1948 р. на сіножатях біля сіл Гаї Вижні й Улично була сутичка між групою підпільників і відділом емведистів.

31 липня 1948 р. на сіножатях біля села Улично підпільники звели бій з відділом пограничників.

21 жовтня 1948 р. біля села Волоща була сутичка між групою повстанців і емведистами.

3 травня 1949 р. в селі Сторонна підпільники застрілили участкового МВД і одного міліціонера, що грабили місцевих селян.

21 травня 1949 р. в лісі біля села Опака була перестрілка між групою повстанців і емведистськими бандитами. Ворог мав одного вбитого та одного раненого. Повстанці втрат не мали.

(За "Літописом Української Повстанської Армії", томи 9 і 10, Торонто 1982 р. і 1984 р.)

Іван Фур

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА (ГРЕКО-КАТ.) ЦЕРКВА В ДРОГОБИЦЬКОМУ ПОВІТІ В 1938 — 1939 РОЦІ

ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕКАНАТ

Декан: . Михайло Жук в Михалевичах.
М-декан о. Микола Іванусів у Вацевича, (тепер Залужани)

БОЛЕХІВЦІ, село, парох о. Іван Шевчик, родж. 1876, присілок Найдорф. Церква мурована, Воскр. ГНІХ, збудована 1886. Мирян, 2.088, латинників 223, жидів 23, інших 150.
Староство, суд, телефон Дрогобич 10 км., волость Нове село, Найдорф 1 км., залізниця в місці.

БРОНИЦЯ, село, завідатель о. Іван Томашівський, родж. 1909 р. Церква дерев'яна, св. Михаїла, збудована 1903 року, дочерна Броница Горішня, 2 км. церква дерев'яна, св. Василія Великого, збудована 1874 року, мирян в обох церквах 1889, литинників 21, жидів 37, інших 1. Староство, суд в Дрогобичі 15 км. пошта, телефон Новошиці, залізниця Дорожів 4 км.

ВАЦЕВИЧІ, село, парох о. Микола Іванусів, роджений 1873 року, Церква Перенесення Мощів св. О. Николая, збудована 1904 року, присілки: Підгора, Раковець, Старе Село, Скибичі. Дочерна Церква в Снятинці св. о. Николая, дерев'яна, збудована 1867 р., 3 км. Мирян разом 1.897, латинників 505, жидів 63. Староство, суд в Дрогобичі 6 км., волость і залізниця в Рихтичах 3 км.

ГАЇ НИЖНІ, село, парох о. Антін Рудавський, родж. 1879, сотрудник о. Алексій Рак, родж. 1912 року. Церква дерев'яна, св. Параскевії, збудована 1882 року. Дочерна Гаї Вижні 5 км. церква дерев'яна Пресвятої Тройці, збудована в 1910 році. Мирян в обох церквах 3.863, латинників 322, жидів 49, інших 15. Староство, суд в Дрогобичі 15 км., волость, пошта Найдорф 8 км., залізниця Гаї Вижні 6 км.

ДРОГОБИЧ, місто, завідатель о. Северіян Бараник ЧСВВ, родж. 1889, сотрудник о. Евген Нищий ЧСВВ, родж. 1879, о. Павло Жупанський ЧСВВ, родж.1885, о. Йосиф Пеленський ЧСВВ, родж. 1866, о. Панкратій Савицький ЧСВВ, родж. 1904. Катехити: о. Петро Подоляк, о. Севереин Сапрун, о. Павло Куманяк.
Церква мурована Пресвятої Тройці, збудована 1690 році. Передмістя: Горішна Брама, 1 км., церква дерев'яна св. Георгія збудована 1657. Зварицьке, 1 км. церква дерев'яна Воздвиж. Чесного Христа, збудована 1661, передмістя Завіжне, 1 км., церква дерев'яна св. Параскевії, збудована 1815 році, передмістя Лішнянське, 2 км., церква мурована Рождества Пресвятої Богородиці, збудована 1850 року, передмістя Задвірне 2 км. церква мурована Преобр. ГНІХ, збудована 1869 року, церква мурована св. апост. Петра і Павла, збудована 1928 року,(церква манастирська). Мирян у всіх церквах 10.000 душ, латинників 12.000, жидів ок. 15.000 інші 5000 душ. Староство, суд. пошта, залізниця в місці.

ЛІШНЯ, село, парох о. Григорій Канда, родж. 1893, церква мурована св. Михаїла, збудована 1825 року. Дочерна: Монастир лішнянський, 2 км., церква дерев'яна, св. Ілії, збудована 1705. Мирян в обох церквах 2.982, латинників 32, жидів 28. Староство, суд, пошта, залізниця в Дрогобичі 7 км.

ЛУЖОК ДОЛІШНИЙ, село, парох о. Симеон Чижович, родж. 1870, церква дерев'яна св. Вмч. Георгія, збудована 1801, мирян 1.068, латинників 29, жидів 28. Староство, суд в Дрогобичі, 16 км. пошта Новошиці 4 км., волость Лішня 15 км., залізниця Дубляни 6 км.

МЕДВЕЖА, село, парох о. Йосиф Мизь, родж. 1874 року, церква дерев'яна, св. О. Николая, збудована 1872 року. Мирян 1286, латинників 4, жидів 4. Староство, суд, пошта, залізниця Дрогобич 9 км.

МИХАЛЕВИЧІ, село, парох о. Михайло Жук, родж. 1878 року. Церква дерев'яна, св. Косми і Дамяна, збудована 1912 року. Дочерна церква Почаєвичі 3 км., церква дерев'яна св. Михаїла, збудована 1905 року, присілок Хатки, 2 км. і Мартинпіль 2 км. Мирян разом 2.275, латинників 210, жидів 20. Староство, суд, телефон, в Дрогобичі 9 км., волость пошта, залізниця в Рихтичах 2 км.

НАГУЄВИЧІ, село, парох о. Михайло Єднакий, родж. 1861. Церква дерев'яна, св. О. Николая, збудована 1880 році. Дочерна в Нагуєвичі Вижні, 2 км., церква дерев'яна, Перенесення мощів св. О. Николая, збудована 1801 року. Мирян разом 2.892, латинників 52, жидів 82. Староство, суд, телефон, залізниця в Дрогобичі 15 км., пошта, волость Лішня, 10 км.

РАНЕВИЧІ, село, самостійний сотрудник, доїздить з Болеховець. Церква мурована св. апост. Петра і Павла, збудована 1898 року. Мирян 841, латинників 63, жидів 6. Староство, суд, пошта, залізниця в Дрогобичі 6 км.

РИХТИЧІ РУСЬКІ, село, самостійний сотрудник о. Микола Микита, родж. 1909 року. Церква дерев'яна св. Василія Великого, збудована 1826 року. Мирян 940, латинників 165, жидів 6. Староство, суд, телефон в Дрогобичі, 8 км., волость, пошта, залізниця в місці, 1 км.

УНЯТИЧІ, село, парох о. Теодор Німилович родж. 1889 року. Церква дерев'яна Собору Пресвятої Богородиці, збудована в 1705 році. Мирян 1.330, латинників 12, жидів 21. Староство, суд, телефон, залізниця в Дрогобичі 11 км., волость, пошта Лішня, 3 км.

ЯКУБОВА ВОЛЯ, село, парох о. Микола Баранецький, родж. 1884. Церква дерев'яна св. Косми і Дам'яна, збудована 1827 року. Мирян 1.289, латинників 7, жидів 15. Староство, суд в Дрогобичі 9 км., волость, пошта, залізниця Добрівляни, 5 км.

ЯСЕНИЦЯ СІЛЬНА, село, парох о. Михайло Радошицький, родж. 1880 року. Церква дерев'яна Рождества Пресвятої Богородиці, збудована 1937 року. Мирян 2.340, латинників 25, жидів 20. Староство, суд в Дрогобичі 12 км., волость, пошта Дережичі, 4 км., телефон, залізниця в Бориславі, 7 км.

ДАЛЯВА, село, самостійний сотрудник, о. Мирон Чума, родж. 1892 року. Церква дерев'яна, св. Михаїла збудована 1907, дочерна церква в Солонську, 4 км., дерев'яна св. Константина і Єлени, збудована 1887. Мирян разом 1.130, латинників 606, жидів 6 Староство, суд, Дрогобич 9 км., волость Рихтичі, 10 км., пошта Нове Село дрогобицьке (Нойдорф) 4 км., залізниця Болохівці 4 км.

БОРИСЛАВСЬКИЙ ДЕКАНАТ

Декан: о. Петро Мекелита в Стебнику.
М-декан о. Іван Валюх в Трускавці.

БОРИСЛАВ, місто, парох о. Нестор Яців, родж. 1895, церква мурована, Вознесення ГНІХ, збудована 1869. Каплиця на кладовищі і в Захоронці СС Служебниць. Дочерна Мразниця 3 км., церква мурована Успення Пресвятої Богородиці, збудована 1929 року. Сотрудник о. Михайло Камінський, родж. 1910 року. Мирян в обох церквах 3.950, латинників 12.500, жидів 8.500, інших 200. Катехит: о. Володимир Майба, інші священики: о. Іван Ліщинський, о. Петро Хаба. Староство, суд. Дрогобич 8 км., пошта, залізниця в місці.

ГУБИЧІ-БОРИСЛАВ, село, парох о. Дмитро Городиський, родж. 1875, сотрудник, о. Данило Заяць, родж. 1912 року, церква дерев'яна св. Івана Хрестителя, збудована 1879 і церква дерев'яна, Покрови Пресвятої Богородиці, збудована 1903 року, дочерна Дережичі, 2 км., церква дерев'яна, Пресвятої Тройці, збудована 1882, дочерна Монастир дережицький 2 км., церква дерев'яна, Благовіщення Пресвятої Діви Марії, збудована в 1899 році. Мирян у всіх церквах 2.690, латинників 870, жидів 210, інших 12. Староство, суд, Дрогобич 6 км., пошта Борислав 3 км., волость для Дережич і Монастира Дережичі, залізниця в місці.

ДОБРОГОСТІВ, село, парох о. Теодор Банах, родж. 1879 року. Церква мурована, св. Николая, збудована 1896 року, присілок Бистре, мирян 2.752, латинників 115, жидів 12, інших 86, Староство, суд, 13 км. волость, пошта, залізниця Стебник 5 км.

ДОВГЕ коло ПІДБУЖА, село, парох о. Йосиф Кецун, родж. 1900 року, церква дерев'яна св. О. Николая, збудована 1909 році, дочерна Заріче-Ровень, церква дерев'яна, Йоана Хрестителя, збудована 1903 року. Мирян 2.092, латинників 10, жидів 129, Староство в Дрогобичі 33 км., суд, Підбуж 28 км., волость, пошта Кропивник Новий 7 км., телефон Східниця 11 км., залізниця Борислав 26 км.

КРОПИВНИК НОВИЙ, село, завідатель о. Олександер Сприс Еразм, родж. 1886. Церква мурована св. Михаїла, збудована 1795 році, Мирян 2.376, латинників 69, жидів 124, інші 2. Староство Дрогобич 25 км., суд Підбуж 21 км., волость, пошта в місці, телефон Східниця 4 км., залізниця Борислав 19 км.

ТУСТАНОВИЧІ — БОРИСЛАВ, місто, парох о. Омелян Мартинович, родж. 1875, катехит о. Юліян Андріянович, Церква мурована Преобр. ГНІХ, збудована 1908, і церква дерев'яна Перенесення мощів св. о. Николая, збудована 1899 і каплиця на Волянці, збудована 1932 році. Мирян 3.218, латинників ок. 8.460, жидів 3.500, інших 80. Староство, суд в Дрогобичі 9 км., пошта в Бориславі 4 км.

УЛИЧНО, село, парох о. Данило Бодревич родж. 1876, церква мурована св. Вмч. Параскевії, збудована 1910 році, Мирян 3.635, латинників 2, жидів 27, інших 98. Староство, суд, Дрогобич, 19 км., волость, пошта Стебник 10 км., залізниця Гаї, 10 км.

МОДРИЧ, село, парох о. Юліян Слонський родж. 1889. Церква дерев'яна Вмч. Димитрія, збудована 1901, дочерна Сілець 3 км. церква дерев'яна, св. Пантелемона, збудована 1901, присілок Млинки. Мирян 2.617, латинників 242, жидів 277. Староство, суд, телефон, залізниця Дрогобич 5 км. волость, пошта Дережичі 5 км.

ОРОВЕ, село, парох о. Єронім Моравський, родж. 1861, сотрудник о. Петро Зеленяк, родж. 1912 році. Церква мурована св. Івана Хрестителя, збудована 1885, каплиця дерев'яна Воскресення ГНІХ, збудована 1867, присілок Замівки 5 км. Мирян 4.640, латинників 7, жидів 130. Староство, суд, Дрогобич 27 км. волость, пошта, телефон, залізниця Стебник 18 км. або Любінці 18 км.

ПОПЕЛІ, село, парох о. Михайло Паславський родж. 1886. Церква дерев'яна Покрови Пресвятої Богородиці, збудована 1833 року, дочерна Попелі горішні 3 км., церква дерев'яна Покрови Пресвятої Богородиці, збудована в 17 столітті, Баня Котівська 2 км., Мирян разом 3.326, латинників 1.016, жидів 837, інші 6. Староство, суд, Дрогобич 11 км., волость Дережичі 9 км., пошта, залізниця Борислав 6 км.

РИБНИК, село, парох о. Ігнатій Ших, родж. 1877 року, Церква дерев'яна Вознесення ГНІХ, збудована 1864 року, дочерна в Майдані 4 км., каплиця, збудована 1934 році, (церква дерев'яна Успенія Пресвятої Богородиці в будові). Мирян разом 1.415, латинників 593, жидів 147. Староство 30 км., суд Підбуж 25 км., пошта Кропивник Новий 5 км., залізниця Борислав 21 км.

СТЕБНИК, село, парох о. Петро Мекелита, родж. у 1868 році, Церква дерев'яна Рождества Пресвятої Діви Марії, збудована 1787 року, (нова церква мурована будується), дочерна Колпець 2 км. церква дерев'яна Воскресення ГНІХ, збудована 1818, дочерна Станиля, 2 км. церква дерев'яна св. Йоакима і Анни, збудована 1891 року. Мирян разом 5.077, латинників 661, жидів 143, інші 152. Староство, суд Дрогобич 8 км., волость, пошта, телефон, залізниця в місці.

СХІДНИЦЯ, село, парох о. Володимир Марущак, родж. 1888 року, Церква мурована св. апостолів Петра і Павла, збудована 1902. Мирян 1781, латинників 801, жидів 795. Староство, суд Дрогобич 23 км. волость, пошта, телефон в місці, залізниця Борислав 15 км.

ТРУСКАВЕЦЬ, село, о. Іван Валюх, родж. 1873 року. Церква мурована св. о. Николая, збудована 1883, каплиця в Санаторії СС Служебниць. Мирян 2.131, латинників 782, жидів 391. Староство, суд Дрогобич 9 км., волость, пошта, залізниця в місці.

МЕДИНИЦЬКИЙ ДЕКАНАТ

Декан: о. Андрій Круцько в Добрівлянах.

БІЛЬЧЕ, село, парох о. Ілярій Паньківський, родж. 1868 року, сотрудник о. Юліян Ортинський, родж. 1910 року. Церква дерев'яна св. Косми і Дамяна, збудована 1881 рок,. Мирян 2.284, латинників 13, жидів

27, інших 35. Староство Дрогобич, 30 км., суд в Мединичах 8 км., волость, пошта, телефон Горуцько 8 км., залізниця Більче — Волиця 9 км.

ВОРОБЛЕВИЧІ, село, парох о. Теодор Вареха, родж. 1890 року. Церква мурована Рождества Пресвятої Богородиці, збудована 1773 року, дочерна Липовець 3 км., церква дерев'яна Царя Христа, збудована 1936 року. Мирян разом 2.035, латинників 780, жидів 23. Староство, суд в Дрогобичі 15 км., волость, телефон, пошта, залізниця Добрівляни 6 км.

ГОРУЦЬКО, село, парох о. Олександер Ґовда, родж. 1871 року, Церква мурована, Покрови Пресвятої Богородиці, збудована 1820 році. Мирян 2.340, латинників 18, жидів 51, інші 49. Староство Дрогобич 30 км., суд, телефон Мединичі 7 км., залізниця Пісочна 12 км., волость і пошта в місці.

ГРУШОВА, село, парох о. Іван Сенечко, родж. 1882 року; Церква мурована св. Вмч. Параски, збудована 1902 року, дочерна Грушова — Красне 3 км., церква дерев'яна Собору Пресвятої Богородиці, збудована 1923 року, каплиця дерев'яна (відпустова) Пресвятої Тройці, збудована 1878 року. Мирян разом 3.184, латинників 3, жидів 10. Староство в Дрогобичі, 16 км., суд в Мединичах 8 км. волость, пошта, телефон, залізниця в Добрівлянах 5 км.

ДОБРІВЛЯНИ, село, парох о. Андрій Круцько, родж. 1887 року. Церква дерев'яна Покрова Пресвятої Богородиці, збудована 1875 року, Мирян 2.291, латинників 33, жидів 21. Староство, суд в Дрогобичі 12 км., волость, пошта, телефон, залізниця в місці.

КРИНИЦЯ, село, парох о. Олександер Новосільський родж. 1903 року. Церква дерев'яна Рождества Пресвятої Богородиці, збудована 1692 року. Мирян 1.535, латинників 71, жидів 42, інші 96. Староство Дрогобич 30 км., суд Мединичі 6 км., волость, пошта, телефон Горуцько 5 км., залізниця Пісочна 11 км.

ЛЕТНЯ, село, парох о. Юлян Дуцько, родж. 1880 року, сотрудник о. Карло Сальо, родж. 1903 року. Церква дерев'яна, св. Вмч. Евстатія, збудована 1901 року, дочерна Летня Велика 2 км., церква дерев'яна Рожд. ГНІХ, збудована 1920 року. Мирян разом 2.708, латинників 767, жидів 24, інші 59. Староство Дрогобич 24 км., суд, волость, пошта, телефон Мединичі 1 км. залізниця Дрогобич 21 км., або Пісочна 18 км.

ЛІТИНЯ, село, парох о. Лев Стеців, родж. 1872 року, сотрудник доїздить з Вороблевич. Церква дерев'яна св. Параскевії, збудована 1821 року, дочерна в Груд Літинський 4 км., церква дерев'яна Преображенія ГНІХ, збудована 1923 року. Мирян разом 2.760, латинників 9, жидів 22, інших 2. Староство Дрогобич 19 км., суд Мединичі 7 км. волость, пошта, телефон, залізниця Добрівляни 9 км.

МЕДИНИЧІ, містечко, парох о. Степан Федунь, родж. 1900 року. Церква дерев'яна Успенія Пресвятої Богородиці, збудована 1644. Мирян 1.453, латинників 1.520, жидів 247, інші 4. Староство, залізниця в Дрогобичі 24 км., суд, волость, пошта, телефон у місці.

РАДЕЛИЧ, село, самостійний сотрудник, доїздить з Горуцька 2 км. Церква дерев'яна Воздвиженія Чесного Хреста, збудована 1923 року. Мирян 1.144, латинників 1, жидів 21, інші 1. Староство в Дрогобичі 30 км., суд, телефон Мединичі 7 км., волость, пошта Горуцько 2 км., залізниця 12 км.

РІПЧИЦІ, село, парох о. Василь Гумовський, родж. 1901 року, церква дерев'яна Зіслання св. Духа, збудована 1873 року, дочерна Опарі 1 км., каплиця св. Константина і Елени (церква спалена) дочерна Довге 6 км., церква дерев'яна св. о. Николая, збудована 1900 року, Мирян разом 2.885, латинників 280, жидів 11. Староство 20 км., суд, волость, пошта, телефон Мединичі 3 км., залізниця Добрівляни 11 км.

РОЛІВ, село, парох о. Олекса Дацишин, родж. 1895 року. Церква мурована Перенесення мощів св. Бориса і Гліба, збудована 1898 року. Мирян 1.580, латинників 9, жидів 27, інші 4. Староство в Дрогобичі 17 км., суд Мединичі 10 км., волость, пошта, телефон, залізниця Добрівляни 8 км.

ТИНІВ, село, самостійний сотрудник о. Онуфрій Олекса Богонос, родж. 1899 року, церква дерев'яна, Преп. М. Параск., збудована 1718 року. Мирян 668, латинників 2, Староство в Дрогобичі 21 км., суд Мединичі 10 км., волость, пошта, телефон, залізниця Добрівляни 8 км.

ПІДБУЖСЬКИЙ ДЕКАНАТ

Декан: о. Яків Яхно в Залікті.
М-декан: о. Олександер Тимкевич в Опаці.

БИСТРИЦЯ, село, парох о. Іван Ільницький, родж. 1873 року. Церква дерев'яна св. Михаїла, збудована 1902 року, мирян 952, латинників 13, жидів 15. Староство в Дрогобичі 33 км., суд, волость, телефон Підбуж 12 км., пошта Кропивник новий 10 км., залізниця Стрілки 25 км.

ЗАЛОКОТЬ, село, парох о. Яків Яхно, родж. 1874 року. Церква дерев'яна збудована 1797, Мирян 1634, латинників 43, жидів 49. Староство в Дрогобичі 30 км., суд, волость, пошта, телефон Підбуж 6 км., залізниця Борислав 22 км.

КРОПИВНИК СТАРИЙ, село, самостійний сотрудник о. Василь Хоростіль, родж. 1891 року. Церква дерев'яна Перенесення Мощів св. о. Николая, збудована 1847 році. Мирян 1.685, латинників 38, жидів 95.

Староство в Дрогобичі 28 км., суд Підбуж 1 км., волость, пошта Кропивник новий 2 км., телефон Східниця 2 км., залізниця Борислав 20 км.

ОПАКА, село, парох о. Олександер Тимкевич, родж. 1892 року. Церква дерев'яна Собору Пресвятої Богородиці, збудована 1890 році, дочерна Опака горішна 2 км., церква дерев'яна Воскресення ГНІХ, збудована 1903 року, Мирян разом 2874, латинників 48, жидів 53. Староство в Дрогобичі 28 км., суд, волость, пошта Підбуж 8 км., залізниця Борислав 15 км.

ПІДБУЖ, містечко, парох о. Теофіль Татомир, родж. 1896 року. Церква мурована Собору св. Івана Хрестителя, збудована 1828 року, каплиця дерев'яна Преображенія ГНІХ, збудована 1899 року. Мирян 2.361, латинників 261, жидів 213. Староство в Дрогобичі 28 км., суд, волость, пошта в місці, залізниця Самбір 24 км.

СМІЛЬНА, село, парох о. Теодор Грушкевич, родж. 1885 року. Церква дерев'яна Воздвиженія Чесного Хреста, збудована 1905 року, дочерна Жджанна 5 км., церква дерев'яна Благовіщення Пресвятої Діви Марії, збудована 1826 року. Мирян разом 1.452, латинників 50, жидів 47. Староство в Дрогобичі 42 км., суд, телефон Підбуж 14 км., пошта Кропивник новий 12 км., залізниця Стрілки 22 км.

СТОРОННА, село, парох о. Василь Крайчик, родж. 1878, церква мурована св. о. Николая, збудована 1910 року. Дочерна в Сторонні горішній 3 км., церква дерев'яна Благовіщення Пресвятої Богородиці, збудована 1830 року. Мирян 2.193, латинників 19, жидів 32. Староство в Дрогобичі 32 км., суд, волость, пошта, телефон в Підбужі 3 км. залізниця Самбір 24 км.

УРОЖ, село, парох о. Михайло Заяць, родж. 1891 року. Церква дерев'яна Покрови Пресвятої Богородиці, збудована 1857 року. Дочерна, церква дерев'яна Пресвятої Тройці, збудована 1858 році, дочерна Підманастирок 3 км., церква дерев'яна Богоявлення Господнього, збудована 1909 року. Мирян разом 2.096, латинників 65, жидів 61. Староство в Дрогобичі 21 км., суд, волость, пошта, Підбуж 7 км., залізниця Самбір 16 км.

Для кращого перегляду поодиноких сіл, чисельність парафіян, священиків, віддаль від повітового міста, суду і других урядових установ та чисельність в тих селах мешканців інших національностей подаємо за даними поодиноких деканатів.

ТАБЛИЦЯ ч. 1

	Україн.	%	латин.	%	жидів	%	інших	%
Бориславський	42.600	50.37	26.128	30.88	15.222	17.99	636	0.76
Дрогобицький	37.241	55.16	14.276	21.10	15.408	22.76	666	0.98
Мединицький	26.867	86.27	3.506	11.25	526	1.68	250	0.80
Підбужський	15.247	93.25	537	3.28	565	3.45	—	—
Разом	121.955	61.10	44.447	22.25	31.721	15.88	1.552	0.77

Підбужанський деканат в Перемиському Шематизмі за рік 1938/39 показує мирян українців 17.584 душ тому, що до цього деканату влучено два села Самбірського повіту, які я пропустив. Село Звір 1.520 душ і Сприня 817 душ зменшують число українців на 2.337 осіб. Так само у Мединицькім деканаті село Кавсько повіту Стрий зменшило число українських мирян на 1.758 душ.

ТАБЛИЦЯ ч. 2

	церкви					
Деканат	парафії	дочерні	присілки	муровані	дерев'яні	каплиці
Бориславський	16	8	3	9	15	5
Дрогобицький	25	5	7	7	23	—
Мединський	13	6	—	4	15	1
Підбужський	8	5	—	2	11	1
Разом	62	24	10	22	64	7

ТАБЛИЦЯ ч. 3

		священники					
Деканат	парохи	сотруд.	катехити.	інші	жонаті	вдівці	целебси
Бориславський	16	3	2	2	8	4	4
Дрогобицький	25	8	3	—	8	3	9
Мединицький	11	4	—	—	6	3	6
Підбужський	7	1	—	—	6	1	1
Разом	59	16	5	2	28	11	20

ПОВІТ ДРОГОБИЧ

Дрогобич був повітовим містом і всі державні і адміністраційні установи були в ньому приміщені. Віддаль поодиноких сіл від урядових бюр, подана тут в км. Позначена віддаль "О", означає, що ті уряди були у місці. Вичислені тільки ті села і міста, що були осідками парафій і належали до повіту Дрогобич.

	Місцевість	повіт	суд	пошта	залізниця	телефон
1	Борислав	8	8	0	0	0
2	Губичі Борислав	6	6	3	0	3
3	Доброгостів	13	13	5	5	5
4	Довге	33	28	7	26	11
5	Кропивник Новий	25	21	0	19	4
6	Тустановичі	9	9	4	4	4
7	Улично	19	19	10	10	10
8	Модрич	5	5	5	5	5
9	Орове	27	27	18	18	18
10	Попелі	11	11	6	6	6
11	Рибник	30	25	5	21	5
12	Стебник	8	8	0	0	0
13	Східниця	23	23	0	15	0
14	Трускавець	9	9	0	0	0
15	Болехівці	10	10	1	0	0
16	Броница	15	15	3	4	3
17	Вацевичі	6	6	6	3	6
18	Гаї Нижні	15	15	8	6	8
19	Лішня	7	7	7	7	7
20	Лужок Долішний	16	16	4	6	4
21	Медвежа	9	9	9	9	9
22	Михалевичі	9	9	2	2	2
23	Нагуєвичі	15	15	10	15	10
24	Раневичі	6	6	6	6	6
25	Рихтичі Руські	8	8	0	0	0
26	Унятичі	11	11	3	11	3
27	Якубова Воля	9	9	5	5	5
28	Ясениця Сільна	12	12	4	7	4
29	Далява	9	9	4	4	4
30	Більче	30	8	8	9	8
31	Вороблевичі	15	15	6	6	6
32	Горуцько	30	7	0	12	0
33	Грушова	16	8	5	5	5
34	Добрівляни	12	12	0	0	0
35	Криниця	30	6	5	11	5
36	Летня	24	1	1	18	1
37	Літиня	19	7	9	9	9
38	Мединичі	24	0	0	0	0
39	Раделич	30	7	2	12	7
40	Ріпчиці	20	3	3	11	3
41	Ролів	17	10	8	8	8
42	Тинів	21	10	8	8	8
43	Бистриця	33	12	10	25	10
44	Залокоть	30	6	6	22	6
45	Кропивник Старий	28	1	2	20	2
46	Опака	28	8	8	15	8
47	Підбуж	28	0	0	24	0
48	Смільна	42	14	12	22	14
49	Сторонна	32	3	3	24	3
50	Урож	21	7	7	16	7

До цього зіставлення не включено всіх дочерних церков і самого Дрогобича.

Як подає Перемиський Шематизм за роки 1938/39, в Дрогобицькому повіті в той час було 86 українських католицьких (грек. кат.) церков; 22 муровані або 25.58% і 64 дерев'яні або 74.42%. Найстарші церкви були в Дрогобичі — св. Тройці з 1690 року (249), св. Георгія з року 1657, (282 р.), Воздвиженія Чесного Хреста з 1661 року, (278 р.) в Кропивнику Новім св. Михаїла з 1695 року, (244 р.), Медиличах Успенія Пресвятої Богородиці з 1644 року, (295 р.) і Криниці Рождества Пресвятої Богородиці з 1692 року, (247 р.). Решта були; 4 церкви з 18-го століття, 40 церков з 19-го століття і 41 церква з 20 століття. В 1939 році будували нові церкви в селах, Рибнику — дерев'яну й Стебнику — мурована.

Наймолодші священики в повіті були: о. Алексій Рак, 27 років життя в Гаях Нижних, о. Данило Заяць, 27 років в Губичах — Бориславі, о. Петро Зеленяк, 27 років в Оровім і о. Юліян Ортинський, 29 років в Більчі. Найстарші священики, понад 70 років життя, були: о. Михайло Єднакий, парох в Нагуєвичах, мав в 1939 році 78 років життя і о. Ілярій Паньківський, парох в Більчі, мав 71 років життя. Всіх священиків в Дрогобицькім повіті працювало 82 особи, яких пересічний вік життя становив в 1939 році 52.5 року.

Жонатих священиків і вдівців було разом 39 осіб або 66%, нежонатих 20 священиків або 34%. Для інших священиків немає даних в Шематизмі про те, до якої групи можна було їх зачислити.

Всі статистичні дані подано за Шематизмом греко-католицького духовенства, злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяніцької на рік Божий 1938-1939.

УКРАЇНСЬКІ СВЯЩЕНИКИ — ДРОГОБИЧЧИНИ ЗАМОРДОВАНІ, РОЗСТРІЛЯНІ, УВ'ЯЗНЕНІ, ЗАСЛАНІ В СССР І В ПОЛЬЩІ

В 1939 — 1984 РОКАХ

о. БАРАНИК СЕВЕРІЯН (1889 — 26. VI. 1941], ЧСВВ, рукоположений 1915 р., ієромонах, учасник Унійної конференції в Пинську 1931 р., парох церкви св. Трійці й ігумен манастиря ЧСВВ у Дрогобичі, заарештований 26. VI. 1941 р., замордований большевиками в тюрмі в Дрогобичі.

о. БОРИСЛАВСЬКИЙ МИКОЛА (1887 — 1964), рукоположений 1911 р., в 1914 — 1939 роках парох у селі Пасічна тепер Івано-Франківської області, заарештований у 1950-их роках, вивезений на Сибір, після 10 років заслання переїхав до Дрогобича, де й помер.

о. ВЕНГРИНОВИЧ СТЕПАН (8. І. 1897 — 1959), рукоположений 1921 р., крилошанин, вояк УГА, катехит у Дрогобичі, а згодом у Сяноці, заарештований польською комуністичнох поліцією й виданий большевикам, засланий на Сибір, де й загинув.

о. ВЕСЕЛИЙ ВОЛОДИМИР (1908 —), рукоположений 1933 р., парох у селі Поляна коло Лютовиськ і лютовиський декан, переданий польськими комуністами большевикам, вивезений на Сибір, де й загинув.

о. ДАНИЛКІВ ІВАН (1910 — VI. 1941), рукоположений 1936 р. завідуючий парафією у селі Стрілки, згодом парох у селі Вацевичі, тепер Залужани, замордований большевиками.

о. ЖУК МИХАЙЛО (1878 —), жонатий, рукоположений 1911 р., парох у селі Михайлевичі, заарештований 1946 р., перебував у тюрмі в Дрогобичі, вивезений на Сибір, де й загинув.

о. ЖУПАНСЬКИЙ ПАВЛО (1885 — 1947), ЧСВВ, рукоположений 1913 р., сотрудник у Дрогобичі, вивезений на Сибір, помер у Хабаровську.

о. КРУЦЬКО АНДРІЙ (1887 —), жонатий, рукоположений 1918 р., народився в селі Нове Село, парох у селі Добрівляни, заарештований 1945 р., відбув 10 років ув'язнення, повернувся до Самбора.

о. ЛУЦЬКИЙ МИХАЙЛО (— 1975), замордований біля Дрогобича.

о. ЛУЧИНСЬКИЙ ЙОСИФ (1888 — 1945), ЧСВВ, рукоположений 1916 р., польовий духовник УГА, в 1920-их роках у польському полоні в Тухолі, настоятель Духовної семінарії у Львові, в 1941 — 1944 роках ігумен манастиря оо. Василіян у Дрогобичі, заарештований 1945 р., перевезений до тюрми у Львові, де був замордований.

о. МАЦЮК МИКОЛА (1908 — 28. VII. 1944], рукоположений 1934 р., завідуючий парафією в селі Стоянка й Волостків на Лемківщині, замордований комуністами в селі Закосьцєлє.

о. МЕКЕЛИТА ПЕТРО (1868 —), жонатий, рукоположений 1894 р., парох у Стебнику, Бориславський декан, заарештований 1946 р., перебував у тюрмі в Дрогобичі, вивезений на Сибір, де й загинув.

о. М'ЯГКИЙ ЮЛІЯН (1887 — 2. IV. 1964], жонатий, рукоположений 1914 р., член Перемиської Консисторії, катехит у Перемишлі, перебував 10 років у концтаборі у Воркуті й на засланні, повернувся до Дрогобича, де й помер.

о. НИЩИЙ ЄВГЕН (1879 — 1946), ЧСВВ, рукоположений 1905 р., замордований у тюрмі в Дрогобичі.

о. НІМИЛОВИЧ ДМИТРО (23. X. 1907 — 1944), рукоположений 22. II. 1931 р., народився в Дрогобичі, сотрудник у селі Яблониця Руська, Динівський декан, парох у селі Грабівниця на Лемківщині, замордований комуністами.

о. НІМИЛОВИЧ ТЕОДОР (1889 —), жонатий, рукоположений 1916 р., парох у селі Унятичі, в 1950-их роках вивезений на Сибір.

о. ПАСЛАВСЬКИЙ МИХАЙЛО (1886 —), жонатий, рукоположений 1913 р., парох у селі Попелі, заарештований 1945 р., перебував у концтаборі в Щеціні в Польщі.

о. СЕНЬКОВСЬКИЙ ЯКИМ ІВАН (2. VIII. 1896 — 26. VI. 1941], ЧСВВ, рукоположений 4. XII. 1921 р., ієромонах, народився у Великих Гаях Тернопільської области, 1923 р. вступив до Чину оо. Василія у Крехові, в 1925 — 1927 роках сотрудник у парафії у селі Краснопуща, в 1927 — 1931 роках професор гуманістичних наук у манастирі в Лаврові, з 1932 р. у Львові, зорганізував Євхаристійне Лицарство, з 1939 р. в Дрогобичі, де був заарештований большевиками й розстріляний.

о. СЛОНСЬКИЙ ЮЛІЯН (1889 — 1958), жонатий, рукоположений

1914 р., парох у селі Модрич, вивезений у 1950-их роках у Казахстан, де й загинув.

о. ШЕВЧИК ІВАН (1876 — 1940), рукоположений 1901 р., парох у селі Болехівці, Дрогобицький декан, 1940 р. вивезений на Сибір, де й загинув.

о. ШЕВЧУК ВАСИЛЬ (1903 — 1947), рукоположений 1930 р., завідуючий парафією в селі П'яткова Руська на Перемищині, капелян УПА, 1944 р. перебирався на Захід з рейдуючими відділами УПА, заарештований на Словаччині, виданий до Польщі, де був засуджений на кару смерти. Вирок виконано в тюрмі в Ряшеві.

о. ЯЦІВ НЕСТОР (1895 —), рукоположений 1934 р., завідуючий парафією в Бориславі, 1944 р. вивезений на Сибір, де й загинув.

(З тому II *"Мартирології Українських Церков" — "Українська Католицька Церква"*, "Смолоскип", Торонто-Балтимор, 1985 р.).

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ І СЛАВА МУЧЕНИКАМ ЗА БОГА І УКРАЇНУ!

МИСТЦІ ДРОГОБИЧЧИНИ В "СЛОВНИКУ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ"

1973 р. в Києві появився розкішно виданий, але далеко неповний, ілюстрований "Словник художників України". Як показує уже сам заголовок цієї книги, в ній є інформації не тільки про українських мистців, а й про мистців інших національностей, якщо вони були пов'язані з Україною.

Про українських мистців Дрогобиччини в "Словнику" є такі дані:

Григорій (роки народження й смерти невідомі) — тесля з Дрогобича в 17 столітті. 1680 р. збудував у селі Вовчому (тепер Львівської области) дерев'яну долішню церкву Введення Богородиці, яка є видатною пам'яткою української народної архітектури. Це одна з найстарших бойківських церков з наметами ступінчастої форми.

Драган Михайло Дмитрович (народився 21 XI. 1899 р. в селі Тустановичах, помер 8. III. 1952 р. у Львові) — мистецтвознавець. Автор наукових праць та статтей з питань стародавнього українського образотворчого мистецтва, передусім народної дерев'яної ахітектури та різьбярства. Монографії — "Українські дерев'яні церкви" (томи 1 — 2, Львів 1937 р.), "Українська декоративна різьба XVI — XVIII ст. (Київ, 1979 р.).

Дрогобицької церкви Воздвиження Чесного Хреста майстер (ім'я й роки народження й смерти невідомі) — будівничий 17 ст. Церкву споруджено до 1613 р. 1651 р. над бабинцем надбудовано капличку св. Йоана, про що свідчить напис на одвірках каплиці. В кінці 17 — на початку 18 ст. церкву розписали невідомі живописці. Церква Воздвиження в Дрогобичі — видатна пам'ятка дерев'яного будівництва Галичини 17 ст.

Дрогобицької церкви св. Юра майстер (ім'я, роки народження й смерти невідомі) — будівничий 17 ст. Церкву споруджено частково з залишків церкви 15 ст., перевезеної до Дрогобича 1657 р. В 1678 р. її перебудовано. В архітектурі будівлі вміло вирішено зіставлення маленьких бань над крилосами з монументальними верхами над

бабинцем, навою і вівтарем. У кінці 17 — на початку 18 ст. церкву розписали невідомі майстри. Церква св. Юра — видатна пам'ятка дерев'яного народного будівництва Галичини другої половини 17 ст. Її стінопис відбиває важливі етапи розвитку західньоукраїнського живопису. У церкві зберігся іконостас роботи Стефана Медицького (1659 р.).

Стефан (Попович з Медики, роки народження й смерти невідомі) — живописець 17 ст. Працював у Дрогобичі. В 1659 р. брав участь у розписі іконостаса церкви св. Юра й стінопису нави цієї ж церкви. Автор ікони "Різдво Йоана Предтечі" (1669 р.) для Йоано-Предтеченського приділу церкви Воздвиження Чесного Хреста.

Устиянович Корнило Миколаєвич (нар. 1839 р. в селі Вовкові, тепер Львівської області, помер 22. VII. 1903 р. в селі Довгому, (колишнього Дрогобицького повіту — Редакція) — живописець, письменниик і громадський діяч. Син письменника Миколи Устияновича. В 1858 — 1863 роках учився у Віденській Академії образотворчих мистецтв. Подорожував по Галичині та Буковині; відвідав Петербург (1867 р.) і Київ (1872 р.). Художня творчість Устіяновича багатогранна. Створив монументальні розписи й картини на історичні теми ("Василь Теребовельський", 1866 р.; "Мойсей", 1887 р.; "Козацька битва", 1890 р.; "Літописець Нестор", 1901 р.; "Тарас Шевченко на засланні", (портрети) Т. Реваковича, 1866 р.; П. Бажанського, А Вахнянина, Ю. Лаврівського, І. Савчинської, 1898 р. (Один з перших на Західній Україні змалював життя селян) жанрові картини "Бойківська пара", "Гуцулка біля джерела", "Гуцул", 1891 р.). Більшість творів Устіяновича зберігається у Львівському Музеї Українського Мистецтва. Як поет уперше виступив наприкінці 60-их років. Автор віршів та історичних поем. В 1882 — 1883 роках редаґував та ілюстрував сатирично-гумористичний журнал "Зеркало".

Крім статтей про вищезгаданих українських мистців, у "Словнику" є стаття про дрогобичанина — живописця польської національности, Віктора Леопольського. Він народився 1830 р. в Дрогобичі, помер 1892 р. у Відні. Його дві історичні композиції "Смерть Ацерки" й "В козацькій неволі" зберігаються у Львівському Музеї Українського Мистецтва.

Редакція

Михайло Лоза

УЛЯНА КРАВЧЕНКО НА ДРОГОБИЧЧИНІ

(Уривок з розвідки "Уляна Кравченко")

Відома поетка Уляна Кравченко (Юлія Шнайдер) народилася 1862 р. в Миколаєві коло Львова, вчителювала в школі Сестер Василіянок у Львові, в містечку Бібрці й у селі Стоках коло Бібрки, а від 1886 р. до 1919 р. в двох селах Дрогобицького повіту. Померла 1947 р. в Перемишлі.

Редакція

З кінцем шкільного року в липні 1885 р. Уляна Кравченко опинилася без праці і тим самим без засобів до життя. З конечности прийняла вона працю приватної учительки в домі польського дідича в селі Руденка, біля Лопатина на Львівщині. Вчила вона дочок згаданого дідича. Праця тривала від листопада 1885 до липня 1886 року. Після цього Уляна Кравченко поробила заходи про одержання державної учительської праці. Бажаної праці в Тернополі їй не дали, зате призначено її учителькою в селі Лужок Долішній на Дрогобиччині.

В тому селі, в листопаді 1886 року, Уляна Кравченко вийшла заміж за вчителя поляка Яна Нєментовського. Її вибір не був вдалий, щастя їй не приніс. Нелегке життя Уляни Кравченко стало тоді ще важчим. Можна сподіватися, що до цього нещасливого кроку відносяться кінцеві рядки одного прозового твору Уляни Кравченко, що має назву "Спогад". Згадавши про сон, який приснився їй ще в 1884 році, Уляна Кравченко записала:

"сон справдився, я лишилася сама... І друга частина сну справдилася, коли ворог мого народу — силоміццю умов життєвих — накинув на мене чорну намітку — і вложив кайдани на те тільки, щоб я не трудилась у користь і славу України...

Демон — та сила, що цілу Україну в кайданах держить, що її найкращі діти вбиває...

Моя неволя тяжча й довша, ніж неволя Шевченка... Доля моя — як доля цілої України... Та це друга частина тихої драми-казки мойого життя..." (Твори, Торонто, стор. 777).

Цей "Спогад" написаний в 1910 році в селі Солець, теж на Дрогобиччині, куди Уляна Кравченко і її чоловік були перенесені ще в 1888 році. В тому селі Уляна Кравченко пропрацювала аж до 1919 року, до своєї пенсії.

(*"Свобода"*, 5 вересня 1985 р.)

Леся Кривицька

ДРОГОБИЧЧИНА В СПОГАДАХ АРТИСТКИ

Театр Орла-Степняка

Історія виникнення цього театру коротко така. Ще в травні М. Орел-Степняк одержав концесію в міністерстві внутрішніх справ на роботу в Польщі і Галичині. Але йому довелось подолати численні перепони, перш ніж Львівське воєводство дозволило грати на території Львівщини.

Відкриття театру відбулось 29 липня 1922 року в одному із сіл біля Дрогобича. Підготовили досить різноманітний репертуар: побутові, історичні, сучасні п'єси українських, російських і зарубіжних авторів; придбали костюми, бутафорію, реквізит. До трупи Орел-Степняк запросив Березовського, Авсюкевича, Чугая, О. Левицького, Раїча і відому українську артистку Г. Борисоглібську, з якою я була знайома ще по роботі в театрі Садовського (ми разом з нею приїхали у Львів).

Таким чином, в Галичині з'явилась крупна мистецька одиниця — театр Орла-Степняка з трупою в тридцять п'ять чоловік, оркестром з чотирнадцяти музикантів, робітниками сцени, адміністрацією, а головне — із серйозним репертуаром. "Це справжній артистичний театр — повідомляла в той час преса, — якого директор бездоганно вповнює культурну місію зложену на нього товариством "Просвіта"*.

Орел-Степняк, будучи надзвичайно енергійною людиною, обдарованим режисером і актором, домігся значних результатів. Вистави наші відзначалися вірністю задуму, а артисти, за висловом одного критика, "грали складно з життям".

Контакт з глядачем під час таких вистав був величезний, і любов його до нашої трупи зростала з кожним днем.

---

* Журнал "Театральне Мистецтво", 1922 р., Но. 1.

Розповім про один характеристичний епізод. Невдовзі після заснування театру ми виступали в селі Ясениця Сільна на Дрогобиччині (це село сусіднє з Нагуєвичами, і в ньому вчився в дитинстві Іван Франко). Після останньої вистави на сцену вийшла група селян і піднесла нам дві адреси. Переглядаючи архівні матеріяли, мені пощастило знайти тексти цих привітань. Перший адрес починався словами з відомого вірша Франка "Каменярі":

Лупайте цю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас!..

У другому згадувалось про наш "поважний і виховуючий" репертуар і говорилося про "естетичне і моральне задоволення" від вистав.

Театральний колектив М. Бенцаль, Я. Кривицький і В. Ратушний

Ми продовжували грати вже новим створеним товариством...

Часто ми відвідували промислові райони. Як правило, на першотравневі свята бували в Дрогобичі, Бориславі. Ставили "Украдене щастя" І. Франка, "Доки сонце зійде, роса очі виїсть" М. Кропивницького, "Загибель", "Надії" Гейєрманса.

Одного разу, коли ми грали на Дрогобиччині (це було в кінці 1926 року), колектив одержав із Львова листа: "українська громадськість міста запрошує декількох акторів, у тому числі й мене, взяти участь у святкуванні 30-річчя літературної діяльности Василя Стефаника".

(*"Повість про моє життя (Спогади артистки)"*, Київ. 1958 р.)

ВИПРАВЛЕННЯ ВАЖЛИВІШИХ ПОМИЛОК ПОМІЧЕНИХ У ДВОХ ПЕРШИХ ТОМАХ "ДРОГОБИЧЧИНИ — ЗЕМЛІ ІВАНА ФРАНКА" І ДОПОВНЕННЯ

Остап Бервгуляк

ДОБРІВЛЯНИ

Том 1

Ст. 266. В підписі під фотом "Свято "Просвіти" в Добрівлянах в 1938 р. ... замість "1938" треба "1937" і замість "о. Іван Круцько" треба "о. Андрій Круцько".

Ст. 269. В підписі під фотом "Рік 1938, село Добрівляни..." замість "1938" треба "1937".

Ст. 268. Уступ, який починається словами "З інших інтеліґентів..." (12 рядків), треба замінити наступним:

"З інших інтеліґентів села треба згадати чотирьох братів Яворських (один із них — Степан, інженер, помер у Добрівлянах, а за решту трьох мені невідомо), Андрія Леха — студента ветеринарії (пропав), Івана Кіндратова — вчителя, Михайла Нижника — вчителя середньої школи (за польських часів учителював у Яворові), Павла Щербака, трьох братів Стецевих — Михайла (закінчив гімназію, був в Українській Армії, пропав), Степана — першого відомого маляра, якого видала дрогобицька земля, і наймолодшого Андрія, фармацевта (живе в Рочестері, Нью-Йорк), Івана Стецева (працював у товаристві "Дністер" у Львові, відбув п'ять літ тюрми в Дрогобичі за участь у справі сл. п. Ольги Басараб), Івана Сивохопа, Гната Захарію — молочарського техніка "Маслосоюзу" й Івана Захарію.

З молодшої ґенерації були: два священики — о. Степан Яворський і о. Василь Волошин (в 1941 р. був парохом малого села Соколє коло Мостиськ, опісля хворів, переніс операцію й помер), інженер-аґроном Григорій Мисишин, лікар д-р Ярослав Слюсар (закінчив студії в Німеччині, по приїзді до Америки працював у шпиталі в Байоні, Ню-Джерзі, а опісля в якомусь шпиталі в стейті Нью-Йорк, де помер від виливу крови) та вчителі Володимир Швадчак, Анастазія Драб-Мисишин, Анна Дуцяк-Яворська, Анастазія Кіндратів-Швадчак і Анна Куса-Нижник.

Ст. 270. В другому рядку згори надруковано "Володимир Гриць"; має бути "Волошин Гриць".

ІВАН СИВОХІП І СТЕПАН ЯВОРСЬКИЙ

Том 2

Ст. 41 В статті Адольфа Гладиловича "Дрогобицька Студентська Секція в 1931 — 1936 роках" надруковано:

"До секції належали в тому числі також деякі студенти комуністи: Мирослав Колодрубець з Дрогобича, Яворський і Сивохіп з Добрівлян і може ще дехто... Під час першої російської совєтської окупації їм прийшося дорого заплатити за свою наївну віру в комунізм — їх, як і багатьох інших галицьких комуністів, знищило НКВД".

Імена цих двох моїх земляків: Сивохіп Іван і Яворський Степан. Сивохіп Іван ходив до української гімназії в Дрогобичі. Як зробив матуру, за якийсь час був арештований польською поліцією за приналежність до комуністичної партії й був суджений. Щодо Яворського, то їх було чотирьох братів — найстарший Матвій, Теодор, Степан і Іван і всі були комуністами. Степан студіював інженерію. За польської окупації заявою в пресі вирікся комуни. Закінчив студії й сидів удома, бо не міг одержати праці. Після приходу большевиків до Галичини в 1939 р. дістав учительську працю в технічній школі, а опісля був завідуючим "Ґаліції" на Бориславській вулиці в Дрогобичі. Як прийшли другий раз большевики, теж працював. Помер 1983 р., доживши до 80 років.

Від Редакції

"Історія міст і сіл Української РСР — Львівська область (Київ, 1968) зараховує І. Сивохопа до "визначних революціонерів-професіоналістів", які під польською окупацією "спрямовували діяльність комуністичної організації". Вона згадує про нього як про одного з активних учасників роботи підпільного комітету КПЗУ на території Бориславa до 1939 р. і подає що у виборах до "Народних Зборів Західної України" 22 жовтня 1939 р. "робітники Дрогобича" обрали його своїм депутатом. Про С. Яворського нема в "Історії" жадної згадки.

Д. Білий

ПРОЦЕС 64-Х У ДРОГОБИЧІ

Том 1

Виправлення помилок

Ст.115 У заголовку статті замість "54-их" треба "64-их".
Ст. 120 У списку засуджених на кару смерти замість "Мацюрак Теофіль" треба "Мацюрак Теофіля". Крім того, додати "М. Кушнір" і "Гурій Василь". У списку засуджених на 10 років тяжких таборів у Сибірі пропустити "Гурій Василь" і "Хомицка Євгенія", а замість "Куцій" треба "Куций". В списку засуджених на 8 років примусових робіт у Сибірі додати "Хомицька Євгенія".
Ст. 122 У реченні "Лише студентові І. Сов'якові кару смерти замінили на 10 років тяжких таборів..." замість "студентові І. Сов'якові" треба "Василеві Гурієві".

Доповнення

Ст. 119 У розділі "На суді" автор спогаду замінює текст двох перших уступів від слів "Всього було суджено..." до слів "для додаткового слідства" таким новим поширеним текстом:

В лютому 1941 р. нашу групу 64-х призначили на суд. На суді засіли 62 підсудні. Не були присутні Цмоць і Марія Білас, які були враховані до нашої групи.

По середині великої залі розмістили підсудних, а навколо нас, попід стінами в три ряди стояли озброєні енкаведисти. Багато підсудних мали ще на собі сліди катування, а в декого й голови були ще позамотувані рушниками.

— Встать!!! — закричав на нас лютим голосом начальник в'язниці НКВД, коли до залі ввійшли прокурор та судді.

Почалося судове слідство. Воно провадилося за шабльоном НКВД. Питали те, що було занотовано на слідстві НКВД. Як хтось з підсудних хотів відкликати щонебудь зі своїх зізнань зі слідства НКВД, мотивуючи тим, що його били, то прокурор, неначе оскаженілий, зривався з місця й кричав:

— А што ж ви думаєте? Што ето курорт? Ето нє курорт! Ето НКВД!!!

Тоді підсудний сідав і далі мовчав, не відповідаючи нічого на запитання.

Деякі підсудні не розуміли російської мови й прохали дати їм перекладача. На це прокурор зневажливо відповідав:

— Ми сєйчас нє імєєм пєрєводчіка!

Бути перекладачем зголосився сам начальник в'язниці НКВД. Тоді прокурор, розлютований і почервонілий від сказу, схопився й знову закричав:

— Што? Развє он (тобто підсудний) нє в Совєтском Союзє? Он єщо нє научілся рускаму язику?! Нєнадо пєрєводчіка!! Он і так харошо понімаєт!

Тоді підсудний сідав і далі все мовчав.

Всіх нас обвинувачувано за статтею 54, пункти 2 і 11. Тільки кількох (Цап'яка, Тожовця й Михайла Білого, себто мого брата) обвинувачувано ще й за пунктом 6-м, тобто в шпигунстві на користь чужої держави. Крім того, М. Білому закидали, що він збирав зброю для повстання проти совєтської влади, та демонстрували перед судом зареквіровані в нього під час арештування портрети Симона Петлюри, Вітовського, Коновальця, Біласа та Данилишина. Інших обвинувачували в збиранні грошей, а також і зброї для Організації.

ЧЛЕНИ ПРОЦЕСУ 64-Х У ДРОГОБИЧІ

Михайло Білий ур. 1913 р., засуджений на кару смерти за приналежність до ОУН, розстріляний в Дрогобичі.

Дмитро Білий, студент, уроджений 1920 р., засуджений на 10 р. тяжких таборів у Сибірі за приналежність до ОУН.

Таким шабльоновим способом "суд" провадився вісім днів. Наприкінці "суду" прокурор запропонував присудити половину обвинувачених до "вишки" (розстрілу), а другу половину — на 15 і 10 років ув'язнення та примусових праць у далеких концтаборах Сибіру. Крім того, він вимагав, щоб родини підсудних було позбавлено громадянських прав.

Після промови прокурора кожному підсудному дано по п'ять хвилин для висловлення свого останнього слова.

Ст. 123 Замість двох останніх речень його спогаду в першому томі збірника автор дає нижче таке його закінчення:

Побитих в'язнів я побачив і поза мурами тюрми — біля річки-млинівки та в саду подальше від тої річки, бо вони пробували в ту сторону втікати.

Я виліз драбинкою на "чубарика" (будка, де раніше вартували енкаведисти), звідси зіскочив на мурований смітник та побіг до Дрогобицької вулиці. Поглянув в одну й другу сторону вулиці, а тут повно війська — відступають з фронту та йдуть у сторону Дрогобича. Я вернувся й ускочив до смітника біля муру тюрми й тут заховався. Навкруги мури тюрми бігали ще енкаведисти та стріляли. Я просидів якийсь час у смітнику, аж чую, що через той "чубарик" перескочила якась група в'язнів та зіскакує на той самий смітник, де я заховався. Стрілянина вже затихла й я виліз зі смітника. Переходити через вулицю нам було небезпечно, а ще таким зарослим, з бородами.

Але тут біля тюрми стояла якась хата, в якій жила жидівська родина — муж, дружина й дочка. Нас п'ять увійшли до цеї хати поголити бороди. Вони перестрашилися й почали кричати: "Втікайте геть, бо ще й нас постріляють"! Ми їх успокоїли та попросили бритви, щоб поголити бороди. Господар дав бритву та просив чимскоріше голитися. Ми були обережні й наказали властителеві хати спокійно сидіти, а самі поставили варту зі сокирами та джаґанами біля вікон та дверей і так на зміну голилися. Закінчивши голитися, подякували йому й пішли дальше, шукаючи можливостей десь скритись.

Одинцем перебігли Дрогобицьку вулицю й подалися в сторону передмістя Бабина. Тут в одній стодолі польської сім'ї заховалися. Жінка принесла нам хліба й молока. Ми з'їли. Це був наш обід. Тут перебули цілий день, а під вечір пішли до міста подивитися, що нового.

В місті було вже тихо, тільки від часу до часу вулицями проїжджали патрулі. Я перейшов вулицями міста й подався в сторону Дрогобича. На вулицях було вже видно багато цивільних людей, які проходили то в одну, то в другу сторону.

Я вступив ще до тюрми поглянути, що там тепер. Тут панувла тиша. Постріляні в'язні лежали на подвір'ї, в підвалі та за мурами тюрми, а

поміж ними ходили люди та оглядали їх, щоб пізнати своїх кревних та знайомих. Я вступив ще до кухні. Тут я побачив порубані людські руки й ноги, що лежали під лавою. Я повернувся до своєї кімнати, забрав свій пакунок з білизною та одягом, що його я собі приготовив на Сибір, і пішов дальше по Дрогобицькій вулиці в сторону передмістя Ладрович.

На цьому передмісті стояла юрба людей та дивилася на пожежу горілчаного заводу, на якому виприскувала горілка зі збірників, що їх постріляли большевики. Деякі особи підставляли відра чи баняки й набирали горілки.

Я підійшов до юрби ближче й поспитав, кудою найкраще дістатися до Дрогобича, але польовими дорогами.

Один пан відповів:

— Тепер небезпечно йти дальше, бо під вечір посилено переїжджають патрулі. Ходіть до мене, переночуйте, а завтра, як захочете підете дальше.

Я так і зробив. Тут переночував, а на другий день вирушив додому.

В сторону села Городища я мусів іти шляхом, яким посувалися ще большевицькі війська. На щастя, я йшов у супроводі одної жінки зі села Кульчич. Недалеко Городища біля лісу на дорозі стояло авто з енкаведистами. Мені дальше нікуди було пройти. На віддалі приблизно 200 м від енкаведистів ми взяли напрям у сторону Кульчич і пішли польовою стежечкою, а як авто від'їхало, я попрощався з жінкою і пішов у сторону Дрогобича. Аж дивлюся — тут знову їдуть НКВД і міліція в сторону Самбора. Я ще раз повернув у сторону Кульчич. Вони почали кричати: "Стой! Стой!" та дали вистріл. Я вскочив у жита й добіг ними аж до Городища. Тут перейшов шлях Самбір — Дрогобич і польовими стежками йшов додому.

Коли зближався до рідного села Унятич, мати, довідавшись про мене, вийшла мені назустріч. З великою радістю та сльозами в очах вітала мене. Говорила:

— Хотяй ти один вийшов живим, бо Михайло вже, може, не живе, мабуть убитий.

Я переспав цю ніч удома, а другого дня пішов до тюрми в Дрогобичі подивитися, що там нового. Тут усе було зруйноване, а в'язні всі помордовані та постріляні. На подвір'ї в'язниці було відкрито яму, яка була приблизно 4 м широка, 3 м глибока та 20 м довга. Вона вся була заповнена трупами помордованих та постріляних в'язнів.

На жидівському цвинтарі, за містом, у сторону села Грушова, було найдено шість великих ям, наповнених трупами в'язнів, жахливо помордованих. Я особисто бачив, що в одних були повиколювані очі, відрізані вуха й язики, поламані руки й ноги, колючим дротом пов'язані.

Тут в одній ямі я пізнав своїх друзів з нашого процесу 64-рьох. Вони були помордовані так, як і всі інші. Тут пізнав я свого брата Михайла Білого. В нього було заламане чоло від якогось тяжкого удару, а руки й ноги пов'язані колючим дротом. Біля нього лежав мій тіточний брат Василь Хован, також замордований у такий же спосіб. А біля брами, при вході на цвинтар, побачив я двох німецьких літунів, які були в ганебний спосіб замордовані. В них руки й ноги були обложені з одної й з другої сторони дошками та перебиті цвяхами наскрізь.

Тіла помордованих другого дня перевезли на цвинтар при вулиці Нижній Колійовій і тут у спільній могилі їх похоронили.

На похорон прибуло дуже багато народу з цілої области, щоб подивитися на ті звірячі большевицькі знущання над в'язнями та попрощати борців на вічний спомин.

Таких могил масово помордованих руками НКВД в'язнів в Дрогобицькій області було багато.

Адольф Гладилович

МИХАЙЛО СМОЛА

Том 1

Ст. 747 Політв'язень Михайло Смола помер не в дрогобицькій лічниці, як помилково подана в статті, а в себе вдома, куди його смертельно хворого перевезли із лікарні.

Михайло Смола

Ярослав Іванусів

ДОВГЕ КОЛО ПІДБУЖА

Том 1

Доповнення

Ст. 273 — 275

Доїзд до села був так званим гостинцем, який провадив з Борислава через Східницю й Підгородці до Синевідська. Тому що Довге положене на правому березі ріки Стрия, а гостинець в'ється вздовж лівого берега, до села переїжджалося ріку бродом, бо моста не було.

Весною й по зливних дощах швидкі, глибокі та повні великого каміння води Стрия були небезпечними для переїзду. Тоді їхалося із села Рибника через так званий "надвир". Це місце було там, де води Стрия ударяли об скелю та відбивалися від неї майже під прямим кутом, творячи вир. Краєм скелі була вирубана вузькоторівка, якою перевозили дерево з Майдану до Синевідська. А вище цієї вузькоторівки через верх скелі провадила стрімка, справді непромощена, доріжка, яка далі рівниною, правим берегом Стрия, немов гадюка вилася у стіп гори Коньови до села Довгого. За Польщі поставили "висячу кладку" через ріку для пішоходів для сполуки Довгого з присілком Заріче.

Нову церкву в Довгому розмалював Корнило Устиянович. А що він помер у 1903 р., то дата побудови цієї церкви (1909 р.), подана в першому томі збірника, непевна. Як мій дід о. Ших мені оповідав, Устиянович помер у Довгому й там похований. Перед Першою світовою війною в селі були дві церкви, одна біля другої, поки старої, маленької не розібрали.

Мій дід, о. Юліян Ших, парох села Довгого, був "русином", але, якщо під назвою "старорусин", яку вжив автор, розуміти "москвофіл", то це неправда. Він стало передплачував перемиський "Український Голос". Щоправда, відбув три роки табору інтернованих у Талергофі,

але чи там були самі москвофіли?! (Гляди: Українська Мала Енциклопедія Євгена Онацького, стор. 1873, та словникова Енциклопедія Українознавства Володимира Кубійовича, том. 8, стор. 3125).

Після смерти діда о. Шиха, з початком 30-их років, парохом села назначений був о. Осип Кецун, мій шваґер, уродженець Вороблевич біля Дрогобича, а не о. Бень, як подано в першому томі. І якраз за його душпастирювання, село піднеслося і свідомістю і економічно. За свою жертвенну працю він склав свої кістки на далекому Сибірі — невідомо: коли, де і як? о. Бень, можливо, був парохом десь у сусідстві або короткий час доїжджав до Довгого як адміністратор парафії зараз по смерті мого діда, поки не назначено о. Кецуна парохом.

СНЯТИНКА

Том 2

Ст. 181 Прізвище графині, власниці села було Тарновська, а не "Тарнавська". Її рід виводився з-під Тарнова.

Костел вона поставила не в Снятинці, а на роздоріжжі шляхів Дрогобич — Воля Якубова й Вацевичі — Снятинка. Це було дуже стратегічно подумане, бо польонізація в першу чергу ширилася у Вацевичах та в присілку Старе Село, де були давніше латинники. При костелі була вивінувана й плебанія, в якій стало мешкав латинський священик.

Степан Кікта

Том 1

Ст. 441 — 442 В статті Дмитра Білого "Унятичі" є неточності й пропущено багато основних відомостей. Село мало 1000 — 1100 мешканців, а останнім парохом був о. Теодор Німилович (нар. 1889 р., рукоположений 1916 р., знищений большевиками 1948 р.).

(В цьому томі надрукована стаття Степана Кікти "Унятичі", в якій він подає докладні й перевірені інформації про своє рідне село — *Редакція*).

Ст. 445 Фото гімназії з 1929 р.

Ст. 547 В 14-ому рядку згори читати: Ігор Витвицький (а не Ватвицький).

Ст 629 Хор "Ліра" в 1930 р. (а не 1933 р.). Сидить 4-ий зліва Зенон Коссак, в середньому ряді 6-ий зліва Євген Гутович, 7-ий Микола Кікта, а в горішньому ряді перший зліва Володимир Кобільник.

Роман Сасик

ТУРИСТИЧНО-СПОРТОВЕ ТОВАРИСТВО ПІДГІР'Я

Том 1

Ст. 559 С. Кобільник у статті "Спорт у Дрогобичі" забув згадати дві важливі події з діяльности товариства, яке мало свою традицію як перше спортове товариство Дрогобича й де я був членом управи й змагуном.

1) За головування І. Шміґельського, урядовця "Рідної Школи", виринула думка заснувати "ситківкову" (тенісову) сецію. Терен під площу відступили безплатно з городу свого млина брати Сасики. Жалко одначе, що охочих вправляти цей рід спорту (в тому часі дорогого) було мало. Тяжко мені пригадати тепер їх усіх. З жінок вправляли М. Ільницька, О. Шміґельська, К. Пацлавська, С. Дидинська й Н. Полянська, з мужчин — А. Пацлавський, Ю. Коссак, Я. Кобрин і я. Винаймали площу теж жиди. На площі дуже часто влаштовували "фестини". По трьох роках показалося, що утримання площі й оплачування сторожа принесло страту й тому площу закрито.

2) За головування адвоката Володимира Скибінського товариство зорганізувало естафетний біг наколесників*: Нагуєвичі-Львів на день 22 травня 1933 р. На цей день визначено відслонення пам'ятника на могилі Великого Каменяра, Сина Дрогобицької Землі, Івана Франка, на Личаківському цвинтарі у Львові. Управа товариства купила відповідну чашу, на якій вирито назву товариства й дату відслонення пам'ятника. В суботу 21 травня, в пополудневих годинах, в присутності Франкової рідні й управи села Нагуєвич, наповнено чашу землею з місця, де народився поет. Траса естафети була поділена на три відтинки: Нагуєвичі — Дрогобич, наколесник Володимир Мисишин і Дрогобич — Мединичі — Миколаїв, наколесник Володимир Коцюба, 21 травня;

---

* Наколесник — вельосипедист.

НАГРОБНИК ІВАНА ФРАНКА НА ЛИЧАКІВСЬКІМ ЦВИНТАРІ, РОБОТИ АРТ. РЗЬБ. С. ЛИТВИНЕНКА

Листівка 1933 р.
Фото: Стародубенко

Миколаїв — Львів, наколесник Роман Сасик, 22 травня. В Дрогобичі вложено у відповідну коробку чашу й пергамен, який підписали члени управи товариства та три наколесники. Пригадую собі, що Мисишина спинив у Лішні поліцай. Мисишин виказався документом і правдоподібно заручив за нього господар, де він зупинився напитися води. Коцюба мав дуже тяжку дорогу через Мединичі, бо цілу ніч падав сильний дощ і тяжко було їхати. До Миколаєва він приїхав, спізнившися на одну годину. Я виїхав до Миколаєва з Дрогобича в суботу рано ровером*. В Миколаєві замешкав у родин Здебських. Переночувавши, я виїхав на умовлене місце вже о четвертій годині рано. Коцюба, за обчисленням, мав приїхати між четвертою і п'ятою. Падав маленький дощик. Минуло пів шостої, а Коцюби нема. Десь по шостій бачу — щось чорне їде. Це був Коцюба, оболочений, мокрий. По короткій розмові, перебравши від нього чашу, сідаю на свій ровер, бо на цвинтарі маю бути на дев'яту годину. Дорога мокра, біла від вапняка, гориста, з рівчаками. Гнав я, щоб прибути на час. Прийшлося мені раз вилетіти з ровера, подер шкіру на лиці та ногах. Помазавши йодиною, гнав далі. На Стрийській рогачці, куди я приїхав на годину 8.30, вичікували мене більше, як годину наколесники ремісничого товариства "Сила". Переодягнувши сорочинку та штанята й прикріпивши до грудей синьо-жовтими лентами чашу й пергамен, я в товаристві наколесників в'їхав на Личаківський цвинтар десь по дев'ятій годині під час промови д-ра Івана Брика. Гучномовці проголосили, що в тім моменті прибула естафета товариства "Підгір'я" зі землею.Естафету публіка вітала оплесками. Чашу і землю передав я д-рові Володимирові Ільницькому й її в товаристві Комітету вмуровано в стіну пам'ятника.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ КЛЮБ "ВАТРА"

Том 1

Ст. 563 Директор Петро Новосельський та д-р (а не інженер, як подав С. Кобільник) Юрій Соневицький були членами, а не основниками "Ватри".

*Ровер — вельосипед.

Іван Фур

Том 1

Ст. 46 і 331 На ст. 46 подано "Зиґмунт Авґуст", а на стор. 331 — "Сіґісмунд Август".

(В обох випадках мова про того самого польського короля . В Енциклопедії Укрїнознавства він фіґурує як Жигмонт II Август 1520 — 1572. — *Рвд.*).

Ст 310 В статті Степана Гавриша "Моє родинне село Медвежа", в реченні "Модерну нову двоповерхову школу громада вибудувала 1935 року за проєктом будівельного майстра з Снятинки Чаповського", замість "з Снятинки" треба"з Вацевич". Чаповський родився й мешкав у Вацевичах, а не в Снятинці.

Ст. 311-312 Мґр. Іван Скочиляс у статті "Мединичі" подає, що в Мединичах одним з українських адвокатів був д-р Іван Лазор, а д-р Роман Шехович у своїй статті "Мединичі" пише, що ним був д-р Володимир Лазор.

(Ім'я цього адвоката було Іван. — *Рвд.*).

Ст. 319 Юліян Сєрвдяк пише, що Дмитро Грицай народжєний у Грушові. Це нєправильно. Він народжєний у сєлі Дорожжові Самбірського повіту. Бував я в нього й його батьків багато разів.

Іван Чапля

НАГУЄВИЧІ

Том 1

Ст. 339 Розстріляний у червні 1941 р. Іван Добрянський, а не Михайло Добрянський.

Ст. 340 Розстріляна за переховування жидів Розалія Франко, а не Марія Франко.

СКАВТМАСТЕР МИХАЙЛО ІВАНЕНКО

Том 2

Скавтмастер М. Іваненко держить пластовий прапор, що його передають пластуни-сеньйори своїм наслідникам-юнакам. Ліворуч Ірина Шухевич-Любчак, праворуч інж. Антін Артимович. Табір переміщених осіб у Ґеґенсбурзі над Дунаєм 1946 р.

М. Іваненко зі своїм, останнім уже, мішаним хором у таборі в Ґеґенсбурзі в 1946 — 1947 роках

РІЗНЕ

Адольф Гладилович

ПІВНІЧНА МЕЖА БОЙКІВЩИНИ НА ДРОГОБИЧЧИНІ

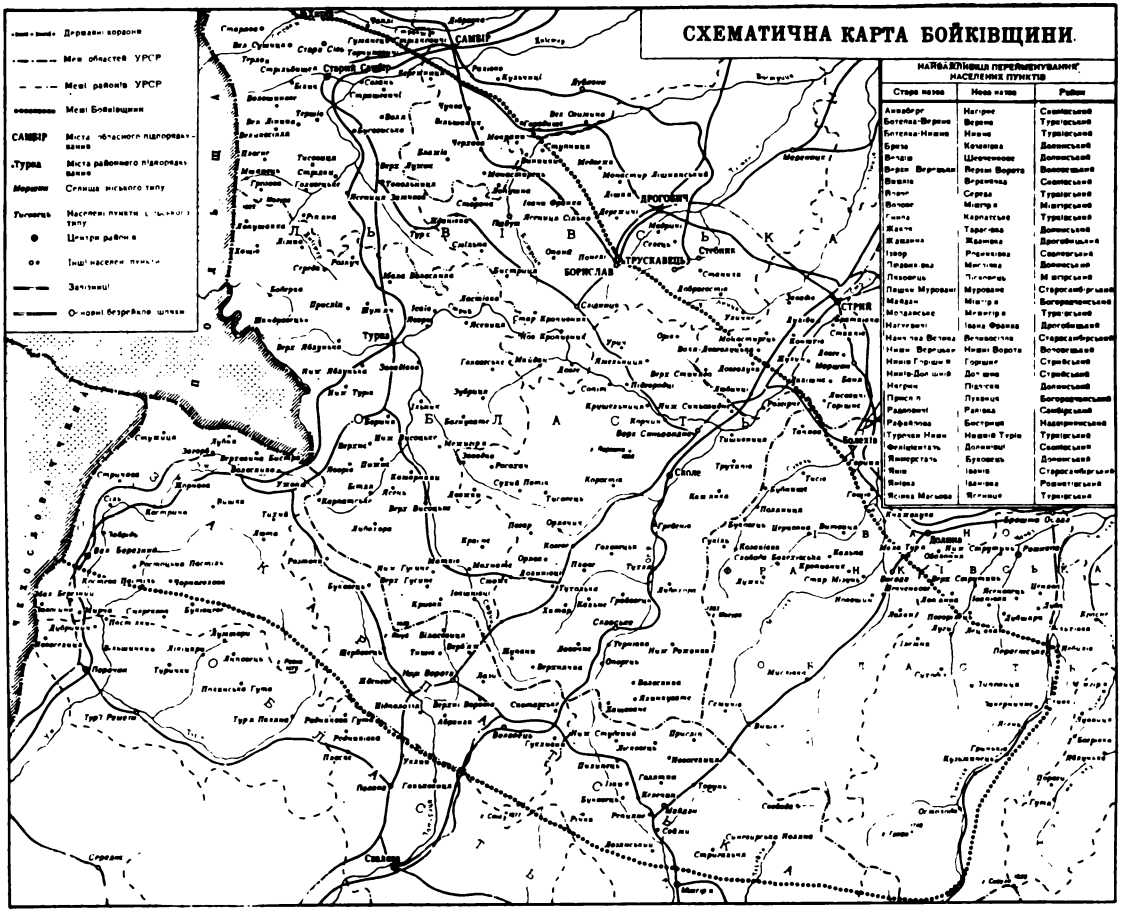
В 1983 р. у видавництві "Наукова думка" в Києві вийшла друком наукова праця двадцяти трьох авторів — багатоілюстрована монографія "БОЙКІВЩИНА" — Історико-етнографічні дослідження".

В цій монографії ми знаходимо, між іншим, відповідь на актуальне для нас, дрогобичан, питання, кудою йде північна межа Бойківщини на Дрогобиччині.

На цю тему автор розділу "Етнографічні межі" й одночасно відповідальний редактор монографії Ю. Г. Гошко пише таке: "На основі етнографічних і мовно-діялектних даних етнографічну групу українців-бойків можна територіяльно окреслити за станом на кінець XIX — початок XX ст. такими схематичними межами: ... північну межу становлять передгір'я Карпат південніше Дністра на лінії населених пунктів зі сходу на захід: Ясень, Липовиця, Луги, Спас, Вигода, Витвиця, Болехів, Розгірче, Нижня і Верхня Стинави, *Орів, Тустановичі, Опака, Підбуж, Нвдільня,* (підкреслення мої — А.Г.) Сушиця, Стара Сіль і Лопушна".

До розділу "Етнографічні межі" додана "Схематична карта Бойківщини". На ній зазначені крапками межі Бойківщини. На території колишнього Дрогобицького повіту її північна межа веде там у північно-західньому напрямі, залишаючи поза Бойківщиною Улично, Доброгостів, Стебник, Трускавець і Дрогобич з довколишніми селами. В дальшому межа йде попри Борислав, залишаючи його по бойківській стороні, і трохи відрізняється від тієї межі, що подана в розділі "Етнографічні межі", бо на карті села Попелі, Ясениця Сільна, Івана Франка (Нагуєвичі) й Винники належать до Бойківщини. Виглядає. що між знавцями Бойківщини нема однієї думки про те, чи цих кілька сіл уважати бойківськими, чи ні.

Незважаючи на ці дрібні розходження, монографія авторитетно стверджує, що тільки порівняно невелика територія колишнього Дрогобицького повіту — частина Бойківщини, а решта з Дрогобичем і довколишніми населеними пунктами до неї не належить.

("БОЙКІВЩИНА — Історико-етнографічні дослідження" Київ, 1983).

Ю. М. Кругляк

ІМ'Я ВАШОГО МІСТА

Борисла́в — м. Львівської області. Розкинулося на території кількох колишніх сіл (Борислав, Тустановичі, Губичі, Мразниця й Баня Котівська), що на початку XX ст. злилися в одне місто. За іменем одного з них воно й дістало назву. За переказом, назва села Борислав має зв'язок із сосновими та ялиновими лісами, що ними славилися ці місця; їх прозвали **бори славні,** а село — Бориславом. М.Т. Янко говорить про походження назви від найменування монастиря Бориславa.

Література

Янко М. Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. К. "Радянська школа", 1973.

Дрого́бич — м. Львівської області. За леґендою, в середині XI ст. на місці Дрогобича було село Бич, що його зруйнували татари. Згодом на тому э місці виникло нове село, що звалося Другобич (Другий Бич). Друга леґенда пов'язує виникнення назви з найменуванням села Губичі, а потім відповідно Другі Губичі. Деякі дослідники виводять цю назву від слова **драгва**[1] й пов'язують її з видобуванням солі в цій місцевості. Дехто вважає, що назва Дрогобич походить від Дорогобит (у давнину — Дрогобитъ).

Медени́ця — смт.[2] Львівської області. Вперше згадується 1395 р. під назвою Меденичі. Назва походить від слова **меди.** На схід від поселення є поле Пасіцине. За переказами, там колись була велика пасіка. Завдяки цій діяльності людей і виникла назва. Дехто робить сумнівне припущення про виникнення її від прізвища Меденич.

---

1. *Драгва* — те саме, що *драговина* — грузьке, багнисте, болотисте місце. (*Словник української мови,* т. 2, Київ, 1971). (Прим. редакції)

2. Селище міського типу. (Прим. редакції).

Підбу́ж — смт. Львівської області. За переказами, цей топонім походить від того, що перші поселенці відвойовували в гір клаптики землі й селилися по схилах **під буками,** звідси й постало найменування Підбуж. За іншим переказом, назва походить від польського **буж**[3] — "бір".

Трускавéць — м. Львівської області. Відоме з 1552 р. Названо за р. Трускава. Гідронім пов'язують з наявністю рослини трускавка. Є версія, що Трускавець — це сполонізована відприкметникова назва Трушкович і що походить вона від імені Трушко чи Трусько.

(*Ім'я вашого міста — Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР,* Київ, 1978)

3. Насправді, *бір* — по-польському *бур.*

АРХЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ДРОГОБИЧЧИНИ

Пам'ятки культур шнурової кераміки

Підкарпатська культура шнурової кераміки

Львівська область

БОЛЕХІВЦІ Дрогобицького р-ну

Курган на лівому березі р. Тисмениці поблизу села (урочище "За могилами"). Насип овальної форми, розміром 35 × 51 м і висотою 1,95 м. У ньому засвідчено два горизонти культурного шару, виявлено вогнища, невеликі ями з культурними рештками та сліди жердин, що оточували окремі вогнища. Знахідки складалися з кераміки, крем'яних та кам'яних знарядь. Розкопки М. Рошки у 1915 р. Музей м. Клуж (Румунія).

ЗАЛУЖАНИ (колишнє Вацевичі) Дрогобицького р-ну.

Курганний могильник на високому березі р. Бар (урочище "Когутик"). Три насипи, розташовані по лінії захід-схід, захищені з північного боку ровом і земляним валом. Західний насип мав діяметр близько 24 м. Його висота 8,3 м, середній діяметр 8 м, висота 1 м, східний — висота близько 5,5 м, діяметр близько 30 м. У насипах на різній глибині виявлено шари попелу і вугілля, залишки вогнищ і зібрано крем'яні вироби та уламки посуду зі шнуровим орнаментом. Розкопки В. Деметрикевича у 1896 р. Матеріял не зберігся.

КОЛПЕЦЬ Дрогобицького р-ну

Курганний могильник в лісі на високому березі долини р. Тисмениці (урочище "Колпецька Діброва"). З десяти збережених курганів дев'ять були досліджені розкопками. Діяметр їх 12-30 м, висота 0,3-3 м. Під насипами виявлено по одному — два поховання із залишками трупоспалень, знайдено посуд, крем'яні і кам'яні знаряддя, а в одному випадку — фаянсові намистини єгипетського типу. Розкопи Т. Сулімір-

ського у 1932 р. Матеріяли зберігаються у ЛІМ (Львівський історичний музей — ред.). Архів ІСН АН УРСР (Інститут суспільних наук АН УРСР — ред.).

СТЕБНИК Дрогобицького р-ну

Кургани на полі на захід від села. Насипи овальні (діяметри 13 × 16,5 м) і округлі (діяметр 12 м), висотою 0,78 і 0,35 м. У першому виявлено залишки вогнищ і зібрано цілі та фрагментовані крем'яні і кам'яні знаряддя, у другому — залишки вогнища і уламки посуду. Розкопки М. Рошки у 1915 р. та Т. Сулімірського у 1932 р. Матеріял розкопок не зберігся. Документація розкопок 1915 р. не збереглася, розкопок 1932 р. знаходиться в архіві ІСН АН УРСР.

(*"Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза"*, Видавництво "Наукова думка", Київ, 1982 р. Тираж 500 пр.)

Василь Вєрига

ПОЛЯК-ДРОГОБИЧАНИН ПРО ВІДНОШЕННЯ ДИВІЗІЇ "ГАЛИЧИНА" ДО ВАРШАВСЬКОГО ПОВСТАННЯ

На закінчення перегляду важливіших голосів польської публіцистики та історичної науки про дивізію "Галичина" та її відношення до варшавського повстання, не можемо проминути ще одної, цим разом публіцистичної праці п.н. "Польща, якої не знаємо" ("Polska, jakiej nie znamy"). Написав її Єжи Ловелл, нар. 1925 р. у Дрогобичі, сьогодні відомий польський публіцист, автор поверх трьох десятків різних публіцистичних творів. Як видно, довірений партії й уряду й тому його заяви не можна судити як виключно його приватну опінію. І ось у цій же праці він каже, що *"ніхто ніколи не твердив, що у здушуванні варшавського повстання брали участь з'єднані формації, в роді дивізії СС-Галичина, чи хочби відділів української поліції;* всі польські джерельні праці... вичислюють тільки власовців "Козакен-Бріґаде" та бриґаду РОНА Камінського; така термінологія вже є усталена й уважається обов'язковою"* (підкреслення — В.В.).

(*"Дорогами Другої світової війни.* Леґенди про участь українців у Варшавському повстанні 1944 р. та Українську Дивізію "Галичина", Вид-во "Новий Шлях", Торонто, 1980).

---

* J. Lovell. Polska, jakiej nie znamy; zbiór reportaży o mniejszościach narodowych. Kraków, Wydawnictwo Literackie, 1970, str. 70.

Домівка шкіл „Рідної Школи" в Дрогобичі. (Знимка з вересня 1929 р.)

До

Українського Громадянства!

Підписані діляться з українським Громадянством радісною вісткою, що дня 9 червня 1930 року відбудеться

ТОРЖЕСТВЕННЕ ПОСВЯЧЕННЯ ДОМІВКИ ШКІЛ РІДНОЇ ШКОЛИ в ДРОГОБИЧІ,

якого довершить

Їх Преосвященство ЙОСАФАТ КОЦИЛОВСЬКИЙ,

Перемиський Владика.

Зусиллями й завдяки видатній жертвенности українських громадян Дрогобича, його повіту й Америки та при допомозі Громади Мразниця, яка пожертвувала 12.000 амер. долярів, Товариства бруттовців „Підойма" в Дрогобичі (8.000 амер. дол.) і Християнської Громади в Бориславі (3.000 ам. дол.) вдалося нам здвигнути ту величаву домівку, коштом — досі — біля 350.000 злотих. До домівки перенеслася вже в вересні 1929 укр. гімназія Рідної Школи і користується 9 шкільними салями, салями на кабінети, робітні, канцелярії і руханковою салею. Більшу, труднійшу часть великого діла завершено, до остаточного викінчення будинку і всіх саль потрібно ще біля 150.000 зл. Потрібно тільки останнього, невеликого напруження, а стане будинок, який увесь буде віддaний під рідні школи для дітей українського Народу, а яким він сам правдиво зможе повеличатися.

*Тому звертаємося до всіх українських Громадян, яким лежить на серці Рідна Школа і її великі національно-культурні завдання: **Явіться численно на акті посвячення! Дайте нам Вашу моральну і матеріяльну піддержку при завершенню нашого скромного діла, яке, хай стане цеголкою величавої Будівлі, що Її ставить український Народ на Своїх Землях!***

За Комітет будови:

Др. Володимир Ільницький в. р. — *голова.*

Др. Роман Савойка в. р. — *секретар.*

За Комітет Посвячення:

о. Йосиф Заячківський ЧСВВ в. р.
Ігумен.

За Кружок Рідної Школи:

Др. Віктор Пацлавський в. р. — *голова.*

Др. Володимир Скибінський в. р. — *секретар.*

За Кооперативу „Українська Школа":

Др. Володимир Чапельський в. р.

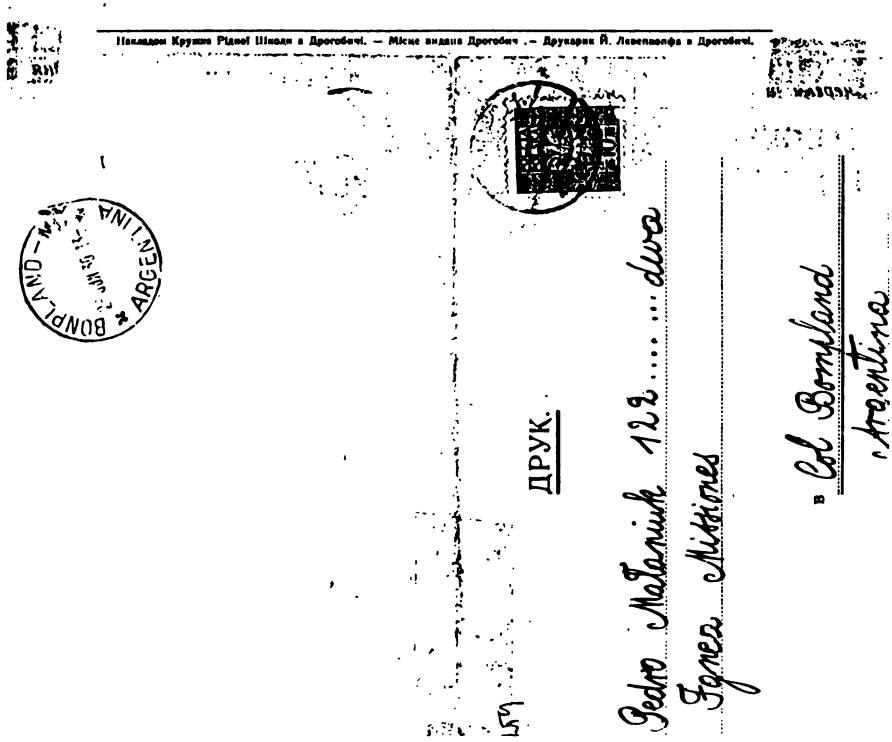
Степан Сасик в. р.

члени Дирекції.

За Дирекцію Ґімназії Р. Ш.:

Володимир Кузьмович в. р.
директор.

ЗАВВАГА: Кожний, приявний на святі повинен обовязково вписатися до Золотої Книги, Кожний не приявний повинен надіслати Свою жертву залученим чеком. Вписи до Золотої Книги будуть відбуватися підчас і після самого посвячення.

Звернення рідношкільних діячів Дрогобиччини до українського громадянства в зв'язку із заплянованим на 9 червня 1930 р. посвяченням новозбудованого шкільного будинку "Рідної Школи" в Дрогобичі

Сьомий З'їзд дрогобичан

18-19 вересня 1982 р. Оселя Українського Братського Союзу "Верховина" в Глен-Спей, Н.Й. Бенкет.

1) Микола Курчак виголошує слово про сл. п. Біласа і Данилишина, що їм присвячений цей З'їзд.

2) Член Центрального Комітету Дрогобиччини Михайло Івасівка і господар Бенкету Степан Гавриш вручають голові Комітету інж. Володимирові Осередчукові Грамоту Признання.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ КЛЮБ
„ВАТРА" в ДРОГОБИЧІ.

ч. 19

Членська виказка
НА РІК 1936/7.

ВП. Роман Сасик
поив.урядник

Дата виставлення 14.У.1936 р.

Голова: З. Сольчаник Секретар:

Друк Лавентовіч, Дрогобич

Виказка (легітимація) члена У.С.К. "Ватри" в Дрогобичі Романа Сасика з 1936 р.

Українське Педагогічне Товариство.

Ч. чл. 40 Повіт ДРОГОБИЧ

ВИКАЗКА.

Вп. КИКТА Степан

Заняття ученик Осідок Унятичі

(Прийнятий в члени на основі рішення Головної Управи УПТ.

дня 18.8.1927

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ У.П.Т. ЗА КРУЖОК У. П.

Голова: М. Бачинський Голова:

Секретар: Секретар:

ЛЬВІВ

РІДНОЇ ШКОЛИ

УНЯТИЧІ

Виказка (легітимація) члена У.П.Т. "Рідна Школа" Степана Кікти з Унятич з 1927 р.

ОГОЛОШЕННЯ

За злочин після §§ 1 і 2 розпорядження о поборюванню нападів проти німецькому ділу відбудови в Генеральній Губернії з дня 2. X. 1943 (В з. для Генерального Губернаторства ч. 82/43 зістали через наглий суд Командувачем Поліції Безпеки і С. Д. для дистрикту Галичина

сказані на смерть

дня 2. 12. 1943·

1 Цимбаляк Василь ур. 3. 1. 1897 в Сприні Українець, за сприяння і звязок з бандою.

2. Якимів Василь ур. 7. 9. 1921 в Сторонній, Українець, за приналежність до банди.

3. Дмитришин Михайло ур. 18 10 1912 в Уличнім, Українець, за приналежність до банди

4. Фіяк Осип ур. 14. 8. 1914 в Созані пов Дрогобич. зам. в Созані Ч. 14. Українець за приналежність до банди

5. Петрів Михайло ур. 21. 8. 1899 в Дрогобичі, Українець. за приналежність до банди.

6 Копач Степан ур. 17 7. 1911 в Підбужі пов. Дрогобич. зам. в Сторонній Ч. 355 Українець, за сприянни банді

7. Хомяк Іван ур. 29. 5.·1914. Українець, за приналежність до банди

8. Зентичка Гавриле ур. 1915 в Сторонній пов. Дрогобич, зам. в Сприні пов Самбір. Українець, за сприянни банді

9. Брик Дмитро ур. 17. 3. 1915 в Кружиках пов. Самбір. Українець, за приналежність до банди.

10. Мальр Гринь ур. 23. 2. 1901 в Сприні пов. Самбір зам в Сприні Ч. 127 Українець, за сприянни банді

Вирок на тих особах зістав виконаний через повішення дня 2. 12 1943 в Дрогобичі як кара за це, що українські бандити вбили С. С. Обершарфірера **ЛЯУФМАННА** члена Поліції Безпеки в Дрогобичі

Інші засуджені в дорозі ласки зістали звільнені від кари

Оскільки однак в протягу 3. місяців притрапиться в границях Поліційного Комісаріту Дрогобич дальші злочинців з передовсім напади на Німців, членів (осіб) злучених з Великою Німецькою Державою, або ненімців, які працюють для добра відбудови в Генеральній Губернії, зістануть вони розстріляні, о скільки злочинець не зістане негайно зловлений, мимо цего що зістали взяті під увагу до уласкавлення і це в такий спосіб, що за кожний злочин поповнений на одній особи стоячій під охороною Німецької Держави зістане найменше 10 осіб засуджених на розстріл які були взяті під увагу до уласкавлення

Єслиб чин зістане доконаний через комуністів, то зістануть засуджені комуністи замешкалі в повіті єслиби однак чин зістав поповнений через збаламучені елементи, то з засуджених зістануть виключені від уласкавлення ті особи які їм стоять в політичному приближенню

В виду цього лежить в руках ненімецького населення негайне зловлення або зпричинення до зловлення злочинців через вплив на збаламучені елементи, або виказання підозрілих осіб щоби засуд не зістав виконаний на особах взятих під увагу до уласкавлення

Дрогобич, дня 2. 12 1943

Комендант С. С. і Поліції
для Дистрикту Галичина.

ARCHIVES of ZP UHVR
Ukrainian Supreme Liberation Council

(З Архіву ЗП УГВР)

Оголошення про повішення двсятьох українців кол. Дрогобицького повіту в Дрогобичі 2 грудня 1943, у відплату за смерть ґестапівця обершарфюрера.

BEKANNTMACHUNG

Der SS-und Polizeiführer
im Distrikt Galizien:

ОГОЛОШЕННЯ

СС-і провідник Поліції
в Дистрикті Галичина.

ARCHIVES of ZP UHVR
Ukrainian Supreme Liberation Council

/з Архіву ЗП УГВР/

Оголошення про розстріл 30 українців і українок, між ними 12 з Дрогобиччини, 15 лютого 1944 р. в Городищі і Кранцберзі (Див. "Дрогобиччина — Земля Івана Франка", том. I, ст. 128-129).

ОГОЛОШЕННЯ

За злочин по §§ 1. і 2 розпорядку для поборювання нападів проти німецького діла відбудови в Генеральній Губернії від дня 2. 10. 1943 (Денник Розпорядків для Генеральної Губернії Ч. 82,43) засуджено наглим судом при командирі Поліції Безпеки і Сдец. Служби на дистрикт Галичина, дня 8., 9. і 11. січня 1944.

засуджені на кару смерти:

1. Зарицький Василь, уроджений дня 7. 4. 1920. у Більчи, нежонатий, рільник, українець, замешкалий у Більчи, повіт Дрогобич, за бандитизм.
2. Сивинський Луць, уроджений в листопаді 1909. в Росохачи, жонатий, рільник, українець, замешкалий в Росохачи, повіт Дрогобич, за бандитизм.
3. Хухун Тимко, уроджений 1896. в Росохачи, жонатий, рільник, українець, замешкалий в Росохачи, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.
4. Бадищкий Олександер, уроджений дня 16. 4. 1914. в селі Кобло старе, парубок, українець, замешкалий в Коблі старім, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.
5. Волос Стефан, уроджений 1916. в Миті, вільного стану, рільник, українець, замешкалий в Миті, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.
6. Дриль Луць, уроджений 1909. у Росохачи, жонатий, рільник, українець, замешкалий в Росохачи, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.
7. Дудич Василь, уроджений 1912. у Горуцьку, жонатий, рільник, українець, замешкалий в Горуцьку, повіт Дрогобич, за саботаж праці та за професійну спекуляцію.
8. Петрик Василь, уроджений 1909. у Росохачи, парубок, рільник, українець, замешкалий у Росохачи, повіт Дрогобич, за приналежність та організацію банди.
9. Куруц Яцко, уроджений в місяці жовтні 1905. в Росохачи, парубок, рільник, українець замешкалий в Росохачи, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.
10. Романович Олекса, приблизно 50 літ життя, уроджений в Миті, жонатий, рільник, українець, замешкалий в Миті, повіт Дрогобич, за сприяння бандитам.

Вирок зістав виконаний в Дрогобичі дня 11. 1. 1944. як кара за те, що українські банди виконали дня 8. 1. 1944. в околиці Турки напад на відділ Шупоміції і під цей час убитий старший вахмістр Шупоміції **Альфред Вагнер.**

Якщо не буде нападів, прочі засуджені особи зістануть помилувані.

Якщо однак в найблищих 3 місяцях на просторі краєгауптманшафтів Дрогобич і Стрий будуть виконані дії насильства, передусім на німців, на особи, приналежні до союзних із Великонімеччиною держав або на неніміців, які працюють в інтересі розбудови Генеральної Губернії, а злочинець не буде зараз зловлений, буде виконаний присуд також над тими, кого вилишено до ласки помилування і то в такій формі, що за кожний злочин насильства над особою, що стоїть під охороною Великонімеччини, утратить право ласки не менше 10 засуджених.

Якщо злочин виконають комуністичні елементи, то виключиться від права помилування комуністів, з поміж вище наведених осіб; якщо інші в блуд впроваджені елементи це зроблять, то виключиться від права ласки ті особи із вище названих, які їм політично близькі.

Отже німецьке населення має змогу подбати про те, щоб через негайне зловлення або спричинення зловлення злочинця або злочинців, або через видання на знані їм, впроваджені в блуд елементи, або через доноси на підозрілі особи, не був виконаний присуд на тих, що їх залишено до помилування.

Львів, дня 12. січня 1944.

СС- і провідник Поліції
в Дистрикті Галичина

Оголошення про страчення в Дрогобичі 11 січня 1944 р. двадцятьох українців, в тому двох жителів кол. Дрогобицького повіту

Bekanntmachung

Wegen Verbrechens nach §§ 1 und 2 der Verordnung zur Bekämpfung von Angriffen gegen die deutsche Arbeit in Ostgebieten vom 5. 9. 1943 (VOBl. I. d. GG Nr. 82 43) wurden vom Standgericht beim Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Galizien am 19., 20., 21. und 22. 1. 1944

zum Tode verurteilt:

1) **Leganiak Dmytro,** geb. 29. 1914 zu Stronna, Ukrainer, Waldarbeiter, verh. wohnhaft in Stronna, wegen Bandenbegünstigung.
2) **Andruseczko Dmytro,** geb. am 8. 11. 1912 in Stronna, Ukrainer, Landwirt, verh., wohnhaft in Stronna, wegen Bandenbegünstigung.
3) **Moszynskyj Iwan,** geb. am 27. 6. 1924 in Stronna, Ukrainer, Landwirt, ledig, wohnhaft in Stronna, wegen Bandenbegünstigung.
4) **Saban Dmytro,** geb. am 6. 2. 1907 in Kalna, Ukrainer, Landwirt, verh., wohnhaft in Kalna, wegen Bandenbegünstigung.
5) **Jusyp Iwan,** geb. am 2. 2. 1897 in Kalna, Ukrainer, Bürgermeister, verh., wohnhaft in Kalna, wegen Bandenbegünstigung.
6) **Lewicka** geb. Tesich **Anastasia,** geb. am 5. 3. 1905 in Stronna, Ukrainerin, Ehefrau, verh., wohnhaft in Stronna, wegen Bandenbegünstigung.
7) **Soroka Nykolaj,** geb. am 26. 3. 1906 in Kalna, Ukrainer, Landwirt, verh., wohnhaft in Kalna, wegen Bandenzugehörigkeit.
8) **Kaczmar Maria,** geb. am 21. 2. 1913 in Kolczyce, Haushilfin, ledig, wohnhaft in Drohobycz, Langestr. 112, Ukrainerin, wegen Judenbegünstigung.
9) **Zawodowycz Nikolaus,** geb. am 15. 1. 1916 in Czaple, Ukrainer, verh., wohnhaft in Borysław, Krzywa 14, wegen Bandenzugehörigkeit,
10) **Strembicki Iwan,** geb. 29. 1912 in Swaryczow, Ukrainer, Arbeiter, ledig, wohnhaft in Swaryczow, wegen UPA-Organisationszugehörigkeit,
11) **Tuz Michajlo,** geb. am 21. 6. 1917 in Swaryczow, Ukrainer, Verkäufer, wohnhaft in Swaryczow, verh., wegen UPA-Organisationszugehörigkeit,
12) **Mycak Oleksa,** geb. am 25. 9. 1918 in Stronna, Ukrainer, Landwirt, ledig, wohnhaft in Stronna, wegen Bandenbegünstigung.
13) **Pyluszkiewycz Iwan,** geb. am 4. 6. 1901 in Moldawsko, Ukrainer, Arbeiter, ledig, wohnhaft in Rosochacz, wegen Bandenbegünstigung.
14) **Mandryk Iwan,** geb. am 29. 12. 1921 in Ruda, Ukrainer, Wagner, ledig, wohnhaft in Ruda, wegen Bandera-Organisationszugehörigkeit,
15) **Diakiw Iwan,** geb. am 15. 1. 1913 in Laszki-Dolne, Ukrainer, ledig, wohnhaft in Laszki-Dolne, wegen Bandera-Organisationszugehörigkeit
16) **Pylypczak** geb. Lazerek **Pareskiew,** 40 Jahre alt, Ehefrau, wohnhaft in Rosochacz, Ukrainerin, wegen Bandenbegünstigung,
17) **Pylypczak** geb. Uratinska **Anna,** 33 Jahre alt, Ukrainerin, Ehefrau, wohnhaft in Myta, wegen Bandenbegünstigung.
18) **Magola Wasyl,** geb. am 13. 1. 1913 in Kropiwnik, Ukrainer, Heger, verh., wohnhaft in Kropiwnik, wegen Bandenbegünstigung

19) **Fyczak Michael,** geb am 10 8 1896 in Kropiwnik, Ukrainer, Heger, verh., wohnhaft in Kropiwnik, wegen Bandenbegünstigung,

20) **Petrw Nikifrus,** geb 27 1903 in Kalna, Ukrainer, Waldarbeiter, verh., wohnhaft in Kalna, wegen Bandenbegünstigung.

Das Urteil an den zu Ziffer I) bis 10) Genannten ist am 24. 1. 1944 in Stryj vollstreckt worden, als Sühnemaßnahme für den am 14. 1. 1944 von ukrainischen Banditen erschossenen ukrainischen Werkführer

Bryk Wasyl, in Stryj.

Die Verurteilten zu Ziffer II) bis 20) sind für einen Gnadenerweis in Aussicht genommen.

Sollten in den nächsten 3 Monaten im Bereiche der Kreishauptmannschaft Drohobycz und Stryj Gewalttaten, insbesondere auf Deutsche, Angehörige der mit dem Grossdeutschen Reich verbündeten Staaten oder im Interesse des Aufbauwerkes im Generalgouvernement arbeitenden Nichtdeutschen begangen werden, so wird, sofern die Täter nicht sofort ergriffen werden, das Urteil auch an den für den Gnadenerweis in Aussicht genommenen Verurteilten vollstreckt werden, und zwar in der Form, daß für jede Gewalttat an einem der Schutzbefohlenen des Grossdeutschen Reiches, der beabsichtigte Gnadenerweis für mindestens 10 der Verurteilten hinfällig wird.

Ist die Tat von kommunistischen Elementen begangen, so werden aus dem Kreise der oben angeführten Verurteilten Kommunisten, ist die Tat von sonstigen irregeleiteten Elementen begangen, so werden von den obenangeführten diejenigen, die diesen politisch nahestehen, von dem Gnadenerweis ausgeschlossen.

Es liegt deshalb in der Hand der nichtdeutschen Bevölkerung durch sofortige Festnahme
oder Veranlassung der Festnahme des oder der Täter
oder durch Einwirkung auf ihren Bekanntenkreis irregeleitete Elemente,
oder durch Anzeigen verdächtiger Personen
dafür zu sorgen, daß das Urteil an den für den Gnadenerweis in Aussicht genommenen Verurteilten nicht vollstreckt wird.

Stryj, den 24. 1. 1944

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Galizien.

Німецький текст тримовного оголошення про засудження на смерть двадцятьох осіб і страчення половини з них, в тому шістьох мешканців колишнього Дрогобицького повіту, в Стрию 24 січня 1944 р.

Сидять зліва: М. Курчак, А. Гладилович, В. Осередчук, проф. В. Лев, Р. Микита. Стоять зліва: В. Яців, М. Гладилович, В. Захарія, Т. Дякун, М. Кунцьо.

СПИСОК ПОЖЕРТВ НА ВИДАННЯ ТРЕТЬОГО ЗБІРНИКА "ДРОГОБИЧЧИНА — ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА"

250.00 дол.:
Кікта Степан і Евгенія — Бруклин, Ог.

210.00 дол.:
Сасик Роман — Арґентіна (в тому 200.00 дол. в 50-ліття з дня заснування УСК "Ватра" в Дрогобичі, в пам'ять основників, членів та змагунів, що відійшли у вічність у большевицьких катівнях і на засланнях як і тих, що віддали своє життя на полях боїв у рядах 1-шої Дивізії "Галичина" і УПА, та всіх померлих на рідних землях чи на континентах вільного світу.)

200.00 дол.:
Реннер-Сасик Христя і Андрій — Тарзана
Кобилецький Роман і Анна — Чікаґо

150.00 дол.:
Дидинський Константин і Надія — Нарберз

145.69 дол.:
Романяк Степан і Ірена — Вінніпеґ (в тому 73.22 дол. в пам'ять Степанії Веселої — разом 200.00 кан. дол.)

100.00 дол.:
Галів Микола — Нью-Йорк
Гориславський Микола — Нью-Йорк
Данилевич Степан — Голливуд (в тому 50.00 дол. в пам'ять Юліяна Кушніра)
Добош Михайло — Нюарк
Іваницький Роман і Лєна — Мінерал Спрінґ
Іванків Іван — Пассейк
Кобрин Микола — Голливуд
Королик Володимир — Нью-Йорк
Кунцьо Микола — Асторія
Курчак Микола — І. Медов (в тому 25.00 дол. в пам'ять Юліяна Кушніра)
Мацюрак Андрій —Ельмвуд Парк
Паньків Володимир — Воррен
Савойка Віра — Нью-Йорк
Савойка Лідія — Нью-Йорк
Рогозинський Климентій — Нью-Йорк

91.25 дол.:
Флюнт Ярослав — Вінніпеґ (125.00 кан. дол.)

85.00 дол.:
Осередчук Володимир — Кренфорд

75.00 дол.:
Микита Роман і Галина — Кліфтон

73.00 дол.:
Ковалик Роман — Торонто (100.00 кан. дол.)

72.82 дол.:
Сірота Марія — Торонто (100 кан. дол.)

70.00 дол.:
Іванусів Ярослав — Едмонтон

55.00 дол.:
Яців Володимир — Філядельфія

50.00 дол.:
Білас Мирон і Слава — Філядельфія
Бриттан Теодора і Роман — Нью-Йорк
Бундзяк Зеня — Йонкерс
Бутович Татяна — Мейпелвуд
Гук-Микита Ліда і Юрій — Вейн (в пам'ять Андрія і Ольги Німилович)
Дахнівська Франя — Чікаґо
Каплиста Марія — Філядельфія
Квас Магдалина — Кергонксон
Костецький Михайло — Вінніпеґ
Куріца Александер — Чікаґо
Кушнір Степан — Філядельфія
Левицький Роман — Філядельфія
Павлічко Михайло — Гартфорд
Соболта Богдан — Е. Радерфорд
Торський Андрій — Мк-Доналд
Хемич Степан — Нью-Йорк

40.00 дол.:
Самосій Анна — Трентон
Терлецький Зенон — Нюарк
Флюнт Богдан — Воррен
Чайківська Люба — Вінніпеґ
Н.Н. — Ст. Люїс
Громадський Комітет 80-річчя Івана Фура з Вацович — Клівленд

35.00 дол.:
Мищишин Григорій — Спрінґфілд
Мешканці Лігайтону
Курчак Яким — Нью-Йорк

30.00 дол.:
Волошин Степан — Акрон
Годів Степан — Детройт
Дидинська Кудрик Софія — Блюмінґтон
Німилович Осип — Філядельфія
Попик Михайло — Філядельфія
Залітач Степанія — Рочестер

25.00 дол.:
Андрусяк Марія — Детройт
Андрушків Степан — Джамейка
Баранецький Мирон — Філядельфія
Берегуляк Михайлина — Маєрстовн
Болонний Володимир — Стенфорд
Бунецький Володимир — Веніс
Гевко Олена — Детройт
Гірна Ольга — Йонкерс
Гладилович Адольф — Монреаль
Грипа Онуфрій — Сиракюзи
Дашко Юлія — Бронкс
Дякун Теофіль — Бруклин
Зелез Ярослава і Володимир — Рочестер
Кобилецький Володимир — Чікаґо
Кобрин Атанас — Елтінґвіл
Коссак Богдан — Детройт
Колінко Василь — Філядельфія
Кривокульська Меланія — Елізабет
Куйдич Іван і Ніна — Вайнланд
Микита Ігор і Віра — Медфілд
Олексяк Галина — Гартфорд
Салевич-Німилович Віра і Зенон — Кліфтон
Сасик Дора — Ельвуд Парк
Сольчаник Даріян і Ірена — Медія
Стахнів Андрій — Сіквіл
Стевельська Лідія — Йонкерс
Стецьків Евген — Тонаванда
Тарнавський Петро — Філядельфія
Фур Іван — Парма
Чаповський Мирослав — Ороно
Шуль Віра — Нью-Йорк
Яхно Ольга — Лонґ-Айленд Сіті
Яцків Василь — Нью-Йорк

21.75 дол.:
о. Мак Іван — Міссіса́ґа (30.00 кан. дол.)

21.00 дол.:
Пільків Теодор — Торонто (30.00 кан. дол.)

20.00 дол.:
Андибур Михаїл і Марія — Потставн
Веселий Василь — Кіркланд Лейк
Витвицький Ігор — Нью-Йорк
Гавриш Степан — Філядельфія
Гладилович Макс — Нюарк
Дяківський Роман — Йонкерс
Зарицький Микола — Чікаґо
Захарія Василь — І. Медов
Захарія Іван — Віллен Парк
Жупан Вільма — Детройт
Івасівка Михайло — Нью-Йорк
Коцибала Святослав — Йонкерс
Крумшин Микола — Йонкерс
Курчевий Нестор — Бетлегем
Кушнір Юліян — Рочестер
Маршалок Евген — Честер
Москаль Теодор — Кріфтон
Німилович Богдан — Парма
Панчак Іван — Брайґтон
Пасічник Гриць — Амстердам
Писарів Яків — Норт-Кінґстовн
Равриш Стенлі — Лінден
Римар Ярослав і Надія — Амстердам
Смалько Емілія — Джерзи Сіті
Чапля Іван — Сан-Сіті
Щербак Ярослав — Честер

15.00 дол.:
Пагута Галина — Торонто
Терлецький Микола — Нюарк

10.00 дол.:
Ганич Марія — Вайтгол
Головата Марія — Йонкерс
Миць Микола

о. Левицький Богдан — Мек-Аду
Левицька Ірена — Елізабет
Сушків Володимир — Нью-Йорк
Татарський Роман — Детройт

ПОКАЖЧИК ІМЕН

"ДРОГОБИЧЧИНА ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА"

Том Перший

Абстеміюс Водка Микола 209
Авґуст Зиґмунт король 46 331
Авдикович Дмитро 102
Авраам еп. 144 331
Авраменко 289
Айдарова Марія 621
Айхлер Мартин 407
Александра ЧСВВ498
Алиськевич А. 75 446 504
Альохін 562
Андибур Мих. 826
Андріянович Юліян о. 166 415 705 706 707 755
Андріянович Василь 705
Андруневчин Микола 395 397 401
Андруневчин Антін 401
Андрусевич Микола 403
Андрусєчко Я. 228
Андрусів Петро 717
Андрусяк Марія 826
Андрушевич Гриньо 401
Андрушків Юрко 456 773
Андрушків Микола 458 773
Андрушків Степан 826
Андрух 688
Андрухович 622
Антонів Володимир 828
Антонів Степан 828
Антоній еп. 144
Антонович Дм. 736
Антонович Мих. 254
Антоняк Михайло 477
Антонишин 554
Артеменко 625

Бабій Олесь 694 738
Бабій Стефан 418 420
Баб'юк М. 690
Баб'як Михайло 828
Багрій Іван 90
Бавмґартен Мойши 332
Бажанський М. 695
Базар М. 828
Бадрич М. 829
Байден Павел 485
Байрак Гриць 265
Байрак Микола 100 134 137 261 262 265 386 445 448 449 450 451 460 461 462 473 474 477 498 501 592 779 780
Байрак Мирослава 458
Байрак Павло 265
Бакер Отто 737
Бакіндрот 407
Балуш Василь 456
Банах Іван о. 272 351
Банах Наталка 272
Банах Теодор о. 166
Бандера Степан 95 98 101 102 103 682 738
Баранецький Володимир 828
Баранецький Микола о. 161 167 245 247 250 718 822 826
Баранецька Ольга 826
Баранецька Я. 456 628
Баран Степан 138 196 690
Бараник Северин о. 131 159 164 165 167 174 219 220 236 266 275 462 477 478 515 595 780 799
Бараник Гриць 291 509
Бараник Михайло 221 445 461 463 464 474 477 555 779
Барвінський В. 642 649 652 693 801
Баранєцкі 804
Бараняк Іван 404
Барановський Роман 96 682
Барило 589 590 592 639
Барнич Ярослав 645
Бартфельд 407

Барчинська Е. 829
Басараб Марійка 315 773
Батій 286
Баторій Стефан король 156 343
Баць 120
Бачинський Володимир 620 690
Бачинський Михайло 245 255 370 746
Бачинський Юліян 197 767
Бачинський Ярослав 120
Бегей Микола 120
Безкоровайний 625
Безушко Володимир 813
Безушко Ангелина 826
Бедик Гриць 401
Белкот 593
Бєлов 317
Бенедьо 106
Бень Микола о. 166 275 345 346
Бенів Іван 456
Бенцаль Ярослав 465
Бенцаль М. 629
Берегуляк Осип 271 452 459
Берегуляк І. 829
Берегуляк Василь 370
Берегуляк Микола 90 268
Берегуляк Богдан 458
Берегуляк Остап (Евстах) 267 456
Берегуляк Тарас 456
Берґер Абрагам 332
Бережний М. 830
Бережницький Григорій 306
Бережицький Микола 86 90
Биків Василь 360
Бичкало Василь 827
Біда Семен 829
Бідичак Павло 401
Білас Микола 69 86 90 341 377 412 816
Білас Володимир 97 132 138 412 761
Білас Мирон 826
Білас Ярослав 99 412 458
Білас Семен 132 136 138 386
Білас Ольга 120
Білас Евген 829
Білас Василь 96 97 98 100 132 134 137 138 386 412 413 503 504 506 519 681 682 761 750 764 782
Білас Осип 412 631
Білас Нуся 555
Білас 412
Білас Тадей 529 456
Білас Б. Олександер 456
Біла Галина 103
Біланюк Марія 828
Білий Д. 115 120 122 441 442
Білий Михайло 120
Білинська Маруся 756
Білинський 137 498
Білинський Василь 828
Білинський Володимир 137 458 826
Білинський Методій 411
Білинський Омелян о. 168
Білинський Богдан 458
Білинський Осип 458
Білинський 566
Білик 379
Білик Мих. 826
Білозерський Остап 732
Білокінь Палодій 625
Бірчак Володимир 9 60 68 69 70 71 73 75 76 77 78 79 80 81 84 196 446 682 684 685 686 741 824 683
Блажкевич Василь 247
Блажкевич Іван 11 75 79 138 219 220 226 236 247 266 469 477 478 509 542 567 691 697 576 577 578 579 581 585
Блавацький Володимир 624 784
Бобецький М. 830
Бобешко Іван 490
Бобешко Стефан 407
Бованко Степан 754
Бовлінґ Едвард 764
Богачевський Константин еп. 162 717
Богонос 566
Богун 350
Боднарук Ліда 829
Бодревич Іван 828
Бодревич Данило о. 161 166 428 434
Бодруґ Микола 75 573 576
Болеслав І князь 284
Болеховський 110
Болонний В. 362
Большаков 317
Бойко Осип 90 219 220
Бойко Іван 459
Бойчук Володимир 458
Бойчук Іван 477 498 829
Бойчукова 623
Божик Олександер 458
Бльох Г. 73
Борецький Ізидор еп. 721
Бориславська Осипа 467 556
Бориславська Юлія 475
Борис Володимир 472 644

Борис Я. 561
Борковський Олександер 740
Борман Гайнц 803
Борсук О. 561
Бомба Ліда 752
Братковський Порфірій о. 148
Брецько М. 829
Брикович Ірина 461
Брикович 779
Британ Роман 826
Бріль Аба 332
Бріль П. 338
Бріль Янкель 340
Бровар Е. 829
Броварський Б. 561
Брудденський Войтіх 209
Бубело 799
Буганський 589
Будка Никита еп. 192
Бунецька Ольга 829
Бундзяк З. 815
Бундзяк Т. 292 727
Буній Олекса 97 98
Буняк Порфір 767
Бунь Іван 90 490
Булькевич Вікторія 549
Бульба Лідія 813
Бульба Микола 827
Буонароті Мікель Анджельо 210
Бур Василь 829
Бурачинська Лідія 813
Бурачинський 196
Бурдяк о. 446
Бурий Микола 300
Бурко Д. 460 461 464
Бурко Іван 131 220 221 779
Бурчак Анна 258
Бутович Тетяна 828
Бучко Іван еп. 716
Бушта Михайло 242
Бушта Петро 244
Букса Яків 87

Ваврик Дмитро 425
Ваврик Лев 456
Ваврик М. о. 51
Ваврик Микола 424 425
Ваврик Теодор 512
Ваґнер Марія 690
Вайнберґ 287
Валицький Йосиф 401
Валюх Анатоль 412 828
Валюх Володимир 412
Валюх Іван о. 368 408 412 631
Валюх Іванка 412
Валюх О. 138
Валюх Оленка 412
Валюх Ярослав 412 506
Валюхи 368
Ванджура Лев 828
Ванджура Любомир 828
Ванджура Тадей 828
Ваньо Теодор 536
Вараґаш 352
Варивода Йосиф 458
Варивода Ірина 827
Вареха Теодор о. 167 251
Вархоляк о. 349
Василик Михайло 245 773
Василяк В. 244
Василюк Богдан 456
Василюк Мирон 456
Василюк Ілько 826
Василюк Юрій 458
Василенко Іван 467 469 474 475 632
Василькевич Тадей 745
Васюта 625
Васьків Леся 811
Васьків Олімпія 826
Васюрко Іван 826
Вахнянин Анатоль 217
Вахнянин Наталія 198
Ваценроде Лукаш 209
Великовський І. 829
Вельґуш Анастазія 120
Вельґуш Василь 481
Вельґуш Евген 598 599 600
Вельґуш Микола 600
Вельґуш Ярослав 600
Вельґушівна Константина 474 476 500
Венгринович Степан о. 229 448 449 450 452 495 498 501 505
Веприк Петро 100 138 289 503 504 506
Веприк Т. 138 425
Веприк Павля 553 829
Вербина Н. 827
Вербицький о. 434
Верган Василь 43 201 737 767 814 816 817 822 825
Вергун Степан 456
Вергун Станислав 452 458
Вергун М. 561
Вередина Степан 745

Веркштайн 237 526
Веселий В. 561
Веселий І. 561
Веселий Олександер 138 447 503 562
Весела Стефа 452
Весела М. 359 621
Веселий Роман 784 829
Весоловський Гриць 565 640
Викрикач Мих. 311 316 828
Винниченко Володимир 198 731 736
Винницька Гонората 333
Винницька Зенон 813
Винницький Ілля 567 587
Винницький Волод. 114 490 492 826
Винницька Франя 458
Винницький Гнат 490
Витвицький Ігор 226 458 574 594 798 811 813 816 817 826
Витвицький Степан 9 74 87 90 138 194 195 196 197 198 199 201 219 220 221 225 227 236 237 238 239 266 272 275 291 351 405 438 509 512 515 519 521 522 523 526 532 542 546 547 567576 584 590 591 690 691 739 811 812 820 822
Витвицька Меланія 236 523 526 552 558
Витвицька 250
Витвицький Порфір 197
Витвицький Петро 114 415
Витовт князь 147
Вишньовський Степан 458
Віктор 106
Вільгельм 11 745
Вільсон Вудров 60
Вінтер 570
Вінтоняк Люба 829
Вінчі да Леонардо 210
Вітик Степан 72 73 76 77 78 81 264 404 423 576 736 767
Вітовський Дмитро 80 87 104 105
Вітовський Олег 104
Вісяличник Василь 120
Вічинський 412
Вішньовєцький Корибут Міхал 332
Владика Дмитро 120
Владислав IV король 332
Вовк Михайло 456
Вовк В. 561 566
Вовк Іван 71 73 81 490
Вовкун Тетяна 625
Войнаровський Тит о. 536
Войтович 407 556
Водка 209
Возняк Михайло 55 57
Володимир Великий князь 144
Володислав король 147
Волошин Василь 456
Волошин Ростислав 319
Волошин Михайло 88 196
Волошин Петро 415
Волошин Василь о. 268
Волошин Осип 270
Волошин Гриць 270 271 299
Волошин Ярослав 826
Волощак 621
Волощук 463
Волощук 169 170
Воляник Степан 311
Воробкевич Мирослав 458
Воробкевич Володимир 458
Воробець Магдалина 467 469 474 475 476 548
Воробець М. 561 562 566 485
Воробець Анна 639
Ворон Михайло 344 345
Ворон Тимко 129
Воронін 625
Воскрес Осип 827
Врублевська 482

Габсбург Вільгельм 742
Габлинський Ярослав 290
Габлинський Петро о. 290
Гавдан Марія 376
Гадзевич Богдан 456
Гадзевич Онуфрій о. 166 445 451 461 477 495 498 704
Гаврилик 332
Гаврилик Марія 332
Гаврилів П. 71 75
Гаврилів Іван 100 138 415 813
Гаврилів Юрій 414 631 812 813 814 815 826
Гавриш Степан 120 306 310 815 816 826
Гавриш Григорій 306 310
Гавриш Дмитро 306 309 310
Гавриш Теодор 309
Гавриш Микола 310
Гаврищук Евген 452 459 827
Гаврищук Степан 466 469 474 475 480 629 762 763 801 827

Гаврищук Софія 456
Гавриляк Михайло 456
Гавриляк Петро 456
Гавриляк Осипа 554
Гавриляк 425
Гаврилюк Степан 456
Галанчук Михайло 161
Галлер 284 288
Галелюка О. 829
Галицький Я. 368
Галічек Соня 829
Галяревич 590
Галущинський Тит 196
Галущинський Михайло 88 196 630 690
Гамерський 741
Гаммершляґ Леон 604
Гамулець Михайло 828
Ганкевич Лев 196 675 690 767
Ганкевич М. 736
Гандяк 255
Ганель Михайло 208
Ганнібаль 114
Ганінчак 589 591
Ганушевський Мирон 826
Ганущак Юлія 456
Гапкало Михайло 262
Гапшій Осип 132
Гарабач Ольга 437
Гарасим Олекса 285
Гарасим Федьо 401
Гарасим Стефан 401
Гарасим'як Іван 120 272
Гарасим'як Степан 120 786
Гарийон єп. 331
Гайґель 138
Гартемберґ 407
Гарцула Василь о. 167
Гевко 230
Гевко Леся 828
Гевко Олена 826
Гевко Роман 634 826
Геврик 262
Геврик Богдан 492 496 561 563 567 813 828
Геврик Андрій 458 574
Геврик Михайло 458
Геврик Іван 829
Геврик Орися 548
Геврик Юлія 467 474 475 549
Германсдерфер Пилип 458
Герник Петро 456
Гижий 478
Гірна Ольга 826
Гірняк Б. 815
Гільфердінт Рудольф 737
Гірчак Микола 400
Гірчак Іван 400
Гітлер 65 583
Главач Микола о. 90 376
Главач Осип 90
Главач Ольга 376
Главач Стах 376
Гладилович Адольф 219 220 225 458 500 574 680 702 731 747 762 773 774 778 812 813 816 817 829
Гладилович Максим 456 828
Гладилович Степан 484 485 750
Глина К. 829
Глібовицький Василь 266
Глухівський Осип 452
Глуховський В. 829
Гнатевич Богдан 92
Гнатів Михайло 96 97 98 99 386 387 388
Гнатів Матвій 97
Гнатів П. 226 567 828
Гнатів Юлія 480 482 555 828
Гнатюк Володимир 197
Гоблер 350
Годів Стефанія 827
Говикович Дарія 828
Голинський Михайло 646
Голинський І. 640
Голубець Микола 454
Голубінка Оля 499 500
Голувко Тадеуш 97 278 681 738 794
Гординський Адам 828
Гориславський Микола 825
Горинецко Михайло 129
Горн Лідія 695
Горнакевич М. 359
Горницький Олександер 482 483 484 485 649
Горницький Стефан 652
Горницький Любомир 725
Горницька Віра 452 459
Горняткевич Іван 447
Городиловський Юрій 826
Городинський Павло 452 574
Городинський Ілля 458
Городиський Евген 458
Городиський Дмитро 166 259 266 305
Городиський Михайло 168 442 719 720

Городиський Волод. 219 220 291 477 521
Городиський Ярослав 226 561 567 813
Городиський Іван 452 459 557 574 628 638 644 265 826
Городиський Осип 452 825 566
Горта Іриней 649
Горошко М. 816
Гороховський Василь 120
Граб 106
Грабар Іван 510 536
Грабер Микола 120 633
Грабець Петро о. 819 821
Грабовецький Іван 78 80 81 83 309
Грабовецька Марія 447
Грабовський 829
Грабовський Нестор 311 827
Грибович Евген 456
Григорійчук Микола 261 449 450 451 498 811 828
Грималяк Варт. 350
Гринар Маріян 456
Гриневич Й. 829
Гриневецька Ядвига 626
Гриник Григорій 306
Гриник Леся 523 524 526 533 552
Гриневич Митрофан о. 448
Гринишин Тарас 456
Грицай Дмитро 93 95 452 459 469 502
Грицай Василь 825
Грицай Роман 827
Грицай Евген 828
Грицай Я. 828
Грицишин Ліда 826
Гриців Теодор 318 456
Гриць Володимир 270
Гриценко О. 146
Громницький о. 498
Грозний Іван цар 188
Грузин 106 107
Грушкевич Теодор о. 168 375
Грушкевич М. о. 333
Грушевський Михайло 60 191
Губицький Іван 598 599 600
Губицький Я. 829
Гудима І. 829
Гузичаківна Марія 138
Гузичаківський Е. 138
Гук Микола 120
Гук Михайло 827
Гук Ф. 361
Гуменний Михайло 220 456
Гуняк Василь 309
Гургула Аркадія 199
Гурій Василь 120
Гутович Володимир 458
Гутович Евген 458 760 812 813 815 817 825
Гутович Зеня 759 760 761 824
Гутович Ірина 472
Гутович Марта 828
Гутович 75
Гучинська-Кошицька 605
Гушляк 261 265

Ґабровський Микола о. 392 398
Ґавдяк Богдан 458 561 562
Ґавдяк Анна 628
Ґавдяк Володимир 745
Ґавдяк Вікторія 138 474 494 548
Ґавдяк Маріян 447 448
Ґавдяк Марія 469 471 474
Ґарліцький 476
Ґерляк В. 402
Ґерляк Ілько 395 401 402 404
Ґілевич Іван 452
Ґовда Александер о. 167 254
Ґомулка о. 371
Ґрабський 479
Ґренда Анна 827
Ґрех Яким 88 90 247 490
Ґриґощук 132
Ґрідль 531
Ґрохольський 384
Ґумовський Василь о. 167 283 284 285 826
Ґутман 391 394
Ґутковський Казімир 742
Ґутковський Клим 727

Данило король 356
Данилків Іван 245 458
Данилків Михайло 245
Данилевич Степан 825 827
Данилевич Микола 157
Данилишин Петро 120 412
Данилишин Дмитро 69 96 97 98 100 138 386 412 413 503 506 681 682 750 761 764 782
Данілович Ян 332

Даньків П. 136
Даум 284
Дацiв І. 829
Дашкевич Роман 92 416 425 675 676 677 824
Дашкевич Іван о. 424
Дашинський 736
Дашо Юрій 785 786
Дашко В. 561
Дворян Станіслава 827
Дегтярів 463
Де Вілля Деї Александер 207
Дередєєв 317
Дережицький Теодор 600
Деркач 737
Деркач Іван 648
Дерфлер 447
Децовський 592
Джиджора Оксана 553
Джустіні Айнольф 206
Дзерович М. 704
Дир 106
Дидинська Галина 445 549 708 709
Дидинська Софія 458 774
Дидинський Володимир 477 515 516 517 519 520 521 522 524 525 527 542 691 708 709 710 711 712
Дидусяк Леон 798
Дидинський Кость 458
Дігтяр С. 678 679
Дільний Тадей 458
Дідух Микола 242 243
Дідух Олекса 244
Дідух В. 249
Дідух Олесь 245
Дідух 249
Дідушко Василь 88
Дмитрик Б. 829
Дмитришин Михайло 432
Дмитрієв 317
Драган М. 138 447 631
Драган П. 138 424 776
Драган Роман 447 506
Дрогомирецька Амалія 708
Дроздовська М. 548 549 692
Дроздовський Ю. 9 75 573 589 592
Дроздовський Олександер 458
Дрогобич Юрій 52 143 201 202 203 204 205 206 208 209 210 820 822
Дрогобицький Михайло 131 132 334 339 490
Доброславич Юрко 418
Доброславич Ананій 418
Добрянська Стефа 456
Добрянський Микола 114 415
Добрянський Іван 144 339
Добош Михайло 113 230 367 472 627 632 633 813 815 820 826
Добош Т. 633 634
Добуш Олекса 418 420
Доманик 625
Домбровський 75
Домчевська Ірина 553
Домінко 619
Донат 207
Донатова 365
Донцов Дмитро 684 689
Дорожівська Марія 457
Дорожівський Р. 457 561 563
Дороговець 270
Дорогий Олександер 323 828
Дохват Христина 717
Дочило о. 371
Дощак 270
Дуб Дозя 346
Дуб Володимир 278 346 458 480 598 599 600 628 688 826
Дуб Василь 346
Дуб Гриць 99
Дуб Михайло 345 456
Дуб Теофіль 630 636 637 646 755 756 758
Дуб Туся 346
Дуб Стась 345
Дублевич Михайло 407
Дубик М. 352
Дубик Іван 284 348 350 351
Дубицький Юліян о. 717
Дубицький Гликерій о. 56 148
Дудик О. 498
Дудурак Михайло 754
Дудурак Микола 754
Дудурак Катруся 756
Дудурак Осипа 756
Дудурак Степан 457
Думин Гринь 404
Думин Осип 93 255 256 490 687 688 689 842
Думин Іван 255 256 444 687
Дурбак І. 677 815 816 827
Дуркот Волод. о. 167 296 297
Дуткевич Семен о. 255
Дутко Лідія 316
Думич Іван 401 404

Думич Олекса 401
Дум'як Микола 340
Дум'як Стефан 338 339
Дурнота Гриньо 345
Дуцяк Іван 267 269 512
Дуцько Володимир 490
Дуцько Юліян о. 167 292 561
Дуцько С. 71 489 561
Дуцько М. 456 562
Дядик 498
Дяк В. о. 353
Дяків Олекса 401
Дяків Микола 401
Дякун Евстахій 619
Дякун Григорій 828
Дячишин Осип 829

Евлампій В. 211
Евфемій єп. 144 331
Еспанський Петро 207
Енґельбрехт Ольга 827

Єдліцький Михайло 120 122 368 827
Єднака 334
Єднакий Михайло о. 167 333
Єднакий 498
Єльонка Ф. 158
Ємець Іван 621 622 624 625

Жагаляк Петро 90
Жолкевич В. о. 730
Жґута Петро 249
Жґута Андрій 825
Жґута Ілько 828
Жґута Степан 250
Жентичка Василь 400
Жеплінський Михайло 745
Жигмонт І король 126 145 146 147
Жилава Анастазія 827
Жирик Василь 458
Жирик Микола 230 388
Жмайло Марко 52
Жук Михайло о. 165 167 322 362
Жупанський Павло о. 167
Журавецький Володимир 167 267
Журавчук Павло 407
Журавчук Осип 407
Журавчик Володимир 492 493 494 496
Журахівський Маріян 682
Жураківський Маріян 98

Завалькович Юліян 619
Завицька Ірина 811 828
Загайкевич 398
Заґурський 744
Задорожна Г. 447 549
Заікин В. 203
Зайферт Ігор 695
Закидальська Наталка 829
Залеська Олена 704
Залінський Лонгин 828
Залітач Стефанія 461 779 826
Залужний Іван 750
Заморський Франц 450 461
Зануіло 317
Заремба Йосиф 164
Зарицький В. 102
Зарицький Степан 120 138
Зарицький Іван 509
Зарицька Оля 756
Зарицький Микола 459
Зарицька Марія 457
Зарицький Богдан 457
Зарицький Михайло 827
Зассовський Адам 742
Зацний Лев 761
Захарія Іван 138 827
Захарія Степан 458
Захарія Дмитро 270
Захарія Василь 826
Зачкевич Анна 555
Заяць Володимир 458
Заяць Степан 456
Заяць Петро 646 752 754
Заячківський Йосиф о. 159 217 469
Звір Богдан 456
Зибликевич Дмитро 456
Зелез Ярослав 827
Зеленко Люба 829
Зеленяк о. 353
Зельман Лейба 54 55 125 127
Зємянський Зиґмунт 742
Зеліб Артур 196
Зімелюнґ Галина 827
Зільбер Евхаріюс 207
Зільберґер Хаїм 333
Зцльберґер Лейзор 333 337
Зінко Теодор 452 459
Знак Петро 106 486 487 490
Зубаль Ярослав 693
Зубрицький Михайло 701
Зубрицький Кость 247
Зуляк Олександер 509
Зятик Осип 75

Іванко 631
Іваненко Василь 350
Іваненко Гриць 88 90
Іваненко Михайло 100 134 289 382 386 445 450 452 454 460 461 462 463 472 474 492 493 494 501 505 516 590 629 631 632 638 639 640 643 722 723 779
Іваніс Федір 285
Іваник Осип 90 376
Іваник Микола 490
Іваницький Сократ 82
Іваницький Богдан 492 543
Іваницький 566
Іваницький Володимир 496
Іваницька О. 359
Іваницький М. 825
Іваницький Роман 825
Іванишів Степан 458
Івасик М. 829
Іванчишин Ірина 827
Івасечко Микола 364
Івасів Тарас 827
Івасівка В. 382 632
Івасівка М. 382
Івасівка Михайло 382
Івасівка-Лищук Михайло 132 138 380 457 826
Івасівка Петро 632
Івановський о. 327
Іванусів Микола о. 166 241 243
Іванусів Ярослав 244
Іванусів Надя 245
Іванчук Мирослав 457
Іванчук Омелян 458
Іванчук Роман 459
Іванчук Філомена 120
Іванчук о. 412
Іванчук А. 424 498 503
Іванчук Оля 640 756
Іванчук Григорій 753 754
Іванчук Розалія 753
Іванчук Зеня 756
Іванчук Стефа 756
Ізначак Наталія 451
Ізничак Марія ЧСВВ498
Ізничак Емілія 503
Ікар Орест 106
Ілик Юлія 367
Ілик В. 368
Ілик І. 368
Ілик Дмитро 456
Ілля єп. 144
Ільницький Данило 456
Ільницька Марія 826
Ільницький Володимир 138 445 473 477 478 479 563 567 577 580 581 584 591 691 823
Ільницький Іван о. 168 229 243
Ільницький 284
Ільницький С. 581 584 826
Ільків Микола 97
Ільків Лев 456
Ільків Ярослав 456
Ільницький Данило 456
Ісаєвич Ярослав 205 208 209 211
Ісик Богдан 456
Ісик Василь 326
Іршов 624

Йозефсберґ З. 636

Кавалець Анна 103
Кавка 106
Казимир Великий король 145 155 156 330 418
Казимир Ягайлончик 146 209
Каленюк о. 265
Калимон Іван о. 167
Калинович Іван 75
Калічак Ілько 480
Калужняцька М. 460 461 779
Калужняцький Антін 162
Каменецький Іван 147
Каменецький Леонід 827
Каменецький П. о. 730
Камерман Герш 332
Камерман Ґдальо 332
Камерман Сруль 338
Камінський о. 166 348 351
Камінський М. 628
Камінський Володимир 638
Камінський Амброзій 542
Камінський Корнель 131 132 333 336 339 515 669
Камінський І. Я. 452
Камінський Ярослав 599
Камінська Ярослава 639
Канда Олена 298 299
Канда Григорій о. 167 294 297 298 299 300 512 515 516 519 524 525 526 335 630 711 713 714 716 717 786

Канда Михайло 713
Канюшка Зенон 705
Каньовський 528
Капельнер 114
Каплистий Макар 510 555 712 797 813
Капуста Микола 514
Капустяк Іван 260
Капустяк Осип 634
Капустяк Маріян 597
Каранович Дарія 726
Карманський Петро 196 221 461 463 684 779
Карпенко Ю. 83 84
Карпінська Софія 817
Карпяк о. 556
Кархут Юлія 621 622 625
Квас В. 818
Квас М. 827
Кватернік 88
Катерина II цариця 188
Катрич Іван 598 599
Качала Степан о. 216 217
Качмар Михайло 756
Кац Янкель 332
Кашуба Володимир 600
Кашуба Наталка 549 561
Кашуба Н. 562
Келлер-Чикаленко Ганна 205
Кельгофер 405
Керницький Михайло 450 451 460 461
Київ Теодозія 347
Кизима Кость 447
Киселичник Василь 829
Кисіль Пасив о. ЧСВВ167
Кисілевська О. 526 549
Кисілевич-Попель А. 555
Кичун Андрій 350 353 354
Кичун Володимир 458
Кичун Богдан 456
Кичун Ярослав 456
Ківацький Микола 90 755
Кігічак Гриньо 401
Кігічак Михайло 828
Кізима Анастазія 456
Кікта Степан 813 826
Кіндій 636
Кіндратів Іван 90 268 270
Кірик Микола 401
Кірик Сеньо 401
Кірчей Іван 828
Кіселичник Петро 120
Кіцила Кость 561 562
Кіцила Марія 324 469 474
Кічоровська Стефанія 458
Кічоровський Роман 456
Кічоровська 498 500 780
Кішка Володимир 283 447
Кішка Ярослав 283
Кішко Ярослава 458
Кішка о. 345
Кішик о. 346
Климко Іван 829
Климко Василь 786
Климко Ярослав 376 456
Климкович Ксен. 216
Климишин Микола 702
Климовський Ярослав 618 619 624 626 818
Клисяк Йосиф 356 389 400 401 405
Клисяк Микола 392 393 394 395
Клисяк Олекса 393 395
Клисяк Осип 403
Клисяк Михайло 401
Кліш Галя 793
Кліш Олександер 456
Кліш Теофіль о. 168 291 292
Кліщ Василь 120 310 311
Кліщ Ілля 310 311
Кліщ Микола 299
Кльось Михайло 621 644
Кльось Йосип 458 562
Кльось 621
Кльось Ярослав 456
Кляйнберґ Шміль 333
Кміт Полієвкт о. 9 86 87 447 494 495 498 637 741 756 757 758 759
Кміт Юрій о. 759
Кмітковський Володимир 456
Кмітковська Р. 548
Кнапік Йосафат 395
Княжинський Антін 446 447 743
Княжинська Михайлина 828
Кобак 70
Коберський Остап 732
Кобилецький Володимир 828
Кобилецький Іван 75 567 577 578 598 600
Кобилецький Роман 447 574 594 813 826
Кобилянська Ольга 256
Кобів О. 228
Кобільник Володимир 95 97 103 447 465 562 737 738 739
Кобільник Гр. 561

Кобільник Ґеня 644
Кобільник Евстахій (Остап) 324 472 561 644
Кобільник І. 561
Кобільник Йосиф (Осип) 324 367 456 561 644
Кобільник Марія 644 645
Кобільник Степан 559 561 562 644 816 826
Коблик Іван 458
Кобрин Іван 90 131
Кобрин Федь 247
Кобрин Атанас 447
Кобрин Володимир 567 573 776
Кобрин Ярослав 512 561
Кобрин Кость 452 459
Кобрин Микола 826
Кобринська Наталія 554
Кобринський 590
Ковбасюк Василь 120
Ковалик Р. 827
Ковалів Стефан 568 677 678 679 680
Ковалів Андрій 678 824
Коваль Стефан 306 310
Коваль Евдокія 307
Коваль Катерина 307
Коваль Марія 309
Коваль Андрій 309
Коваль Микола 362 456
Коваль 120 132
Коваль Петро 310
Коваль Іван 308 309 310 311
Ковальська Ганна 553
Ковальська Неля 793
Ковальський Іван 458
Ковальська-Перемийбіда 830
Ковалюк Дем'ян о. 469 474
Когут Осип 131
Когут Гриць 341 367 515 519 520 521 528 774 797 799
Когут Стефанія 407 523 552
Когут Степан о. 424
Когуток Іван 424
Когут Микола 401
Когут Володимир 456
Когут Іван 624
Козак Володимир 464
Козак Йосиф 283 458
Козло В. 793
Козловська Текля 456
Козанєвіч В. 803 805
Козаневич Маріян 75
Колебай 794
Колесса 197 622 642
Колінко Василь 225 457 512 566 773 812 813 816 817
Колінко Володимир 457
Колішер Йосько 314 315 319
Колішер Мориц 311 314
Колодзінський Михайло 682
Колодрубець Мирослав 492 494 496
Колюмб Христоф 210
Колцун М. 552
Комарницький 250
Комарницька Оля 250
Комаричин Володимир 289
Кондрад Степан 447
Кондрат П. 446 466 593
Кондратов 317
Коник Гриньо 345
Коновалець Мирон 237
Коновалець Евген 92 95 506 672 673 730 731 732 758 759
Кононенко Харитя 525 552
Константинович о. 631
Кончило Михайло 458
Копач Іван 255 257
Коперник Миколай 209 210
Королик 120 500
Королик Стефа 811
Королишин Ярослав 826
Королишин Микола 826
Корж Ю. 624
Корлятович Ілярій о. 167
Корлятович Володимира 828
Кормош Теофіль 536 575
Коростенський Володимир о. 275 287 288 752
Корчевий Нестор 827
Корчинський 169
Коссак Богдан 452 680 827
Коссак Юрій 458 827
Коссак 566
Коссак Оленка 470 644 680
Коссак Я. 470 562 828
Коссак Василь (Базьо) 89 90 672
Коссак Тарас 90
Коссак Гриць 10 87 88 90 443 666 667 671 672 680
Коссак Іван 89 90 672
Косак Зенон 69 93 95 96 97 98 99 100 101 318 447 464 502 506 680 681 682 703 738 747 764 774 780 782 824

Коссак Олександер 826
Косевич Евген 196
Косик Володимир 245
Косик Микола 243
Косик Петро 243 244
Косик Ярослав 245
Костів Володимир 828
Костик 410
Костик Віра 825
Костишин Юрко 465 773
Костецький о. ЧСВВ 556
Костецький М. 433 437 826
Костшембський Осип 567 573 618 620
Костюк Матвій 270
Кот о. 464
Котецький 86
Котик Петро 338
Котик Іван 340
Котко Дмитро 631
Котович Володимир 694
Кохалевичівна Т. 667
Коца Микола 458
Коцибала Святослав 827
Коцєвіч Олександер 288 289
Коциловський Йосафат епископ 94 161 162 163 266 398 546 547 716 718 741 744
Коцко Іван 324
Коцко Стефанія 447 556
Коцко Михайло 407 457 829
Коцко Левко 490 745
Коцко Василь 83
Коцко Адам 69
Коцко Омелян 741 829
Коцко 566
Коцун М. 829
Коцюба Дмитро 456
Коцюба В. 562 565
Коцюба Валентина 470 482
Коцюба Е. 829
Коцюба Дмитро 456
Коцюба В. 562 565
Коцюба Валентина 470 482
Коцюба Микола 90
Кравс 434
Крайовський Іван 401
Кравців Галина 828
Кравців Дарія 621 622
Кравців Богдан 95 685 738
Кравченко 317
Кравченко Уляна 376
Кравчишин 495
Крайчик 470
Крайчик Василь о. 168 389 390 398 763
Крайчик Міля 644
Крайчик Наталка 644
Крайчик Осипа 644
Кревецький Іван 203 206 208 829
Кривко Петро 456
Кривокульська Меланія 811 812 813 814 816 826
Кривіцька Леся 645
Крижанівський Степан 645
Крип'якевич Іван 502
Крисько Левко 96 97 441 459 738
Крисько І. 138
Крисько Антін 456
Крисько Василісса 458
Крисько В. 75
Кричевський В. 724
Круглій 619
Крупка Роман 827
Крупник Александра 625
Круцько Р. 829
Кропивницький Осип 275 286 290 292 370 406
Ксьонжек Б. 597 798
Кубійович Володимир 704
Кудрик Олег 709 710 825
Кудрич І. 829
Кужіль Стефан 70 74 75 77 598
Кузан Евстахій 262
Кузан Ілько 90 490
Кузан Юліян 456 829
Кузеля Зенон 690
Кузик о. 327
Кузик Володимир 456 573 589 590 592
Кузик Ю. 829
Кузів Гриць 138 255 567
Кузів дружина Г. К. 134
Кузів Петро 624
Кузиляк Роман 827
Кузьмович Володимир 100 132 134 138 386 450 451 460 473 474 501 504
Кузьмович Микола 457 826
Куйдич І. 816 827
Куйдич Юрко 287
Куйдич Микола 456
Куйдич Мирослав 310 457 522 523 525 532 533 535
Кукуритов 317
Кулачковський Ярослав 536
Кулик Павло 458

Кулинич Михайлина 755
Кулинич Роза 756
Кулинич Галя 135 756
Кулинич Роман 828
Кулинич Степан 826
Кулинич О. 138
Кулиняк Стефан 247 249
Кулиняк Петро 246 672
Кулиняк Зоха 250
Кулиняк Володимир 458
Кулиняк Іван 457
Кулицька Наталія 554 631 651
Кулицький Р. 75 597
Кульчицька Стефанія 393
Кульчицька Ярослава 103 472 629
Кульчицький 427 428
Кульчицький о. 392
Кульчицький Володимир 461 779
Кульчицький Дмитро 510
Кульчицький Степан 452 459
Куманяк Павло о. 461 463 779
Кундик Василь 395 400 401 404
Кундик Іван 400 401
Кункевич Василь о. 9 76 86 444 446 746 757
Куницький Леонтій о. 263
Куницька Н. 628
Кунців Іван 827
Кунцьо Микола 828
Купецький Г. 99
Купранець Орест о. 143 168 170 189 465 814 815 816 819 822
Крушельницький Антін 185
Крушельницька Соломія 692
Круцько Андрій о. 163 164 167 266 267 269 271 412
Курилко Анна 828
Курко М. 829
Курчак М. 230 341 362 363 364 367 368 455 816 817 818 826
Курчак Василь 367 368
Куспісь Степан 99
Кутко Ігнат 826
Куц Р. 552
Куц Олександер 826
Куц Ярослава 827
Куций Володимир 829
Куцепей Микола 309
Куцій Василь 120 378
Куцір Михайло 401
Куцір Терентій 401
Куцик Степан 456
Кушнір Іван 81 83 598 599
Кушнір М. 138 598 600 639
Кушнір Едвард о. 292 394 395 396
Кушнір Стефа 395 396
Кушнір Йосип 457 826
Кушнір Р. 552 825
Кушнір Юліян 456 826
Кушнір Марія 456
Кушнір О. 623 826
Кушнір 470 566
Кушнір Василь 120 830
Кущак Андрій 495
Кущак Олекса 450 451 464
Кшижановський Чеслав 626

Лаба Василь о. 737
Лабавка Михайло 97
Лабанців В. 360
Лаб'як Іван 456
Лаврів Роман 102 458
Лаґаняк Василь 401
Лаґаняк Семен 395
Ладика Василь еп. 57 151 189 192 193 764 820 822
Ладник Іван 401
Лазарович Т. 340
Лазор Р. 816 828
Лазор Іван 285 311 312 315 452 498 811 812
Лазор Орест 827
Лазоренко Ліда 828
Лакота Григорій еп. 163 744
Ласка Ольга 828
Латишів 625
Лебедович Іван 713
Лебедяк Василь 401
Лебідь Микола 128
Лебіщак А. 484
Лев Данилович король 145 147 330 331
Лев 622
Лев XIII папа 536
Лев Амброзій 632
Левенгерц О. 47
Левинський Володимир 735 736 737 767
Левицький Богдан 74 75 84
Левицький Остап 85 90 100 477 438 489 503 504 557
Левицький Омелян 88
Левицький Осип 131 138 400

Левицький Кость 217 536 575 591
Левицький Михайло 345 400 596 597
Левицький Йосиф 392 393
Левицький Юрко 395 401 456
Левицька Леся 401
Левицький Микола 401 458
Левицький Володимир 448
Левицька Стефа 551 552 557
Левицький Іван 596
Левицький Филип 596 708 709
Левицький Роман 596 597 827
Левицький Милаш о. 701
Левицька Дарія 708
Левицька Оля 756
Левицька Зеня 229 318 700 701 824
Леґедза Ярослав 379 456
Леґацький Толімір 741
Лейбич Богдан 830
Лебич Онуфрій 456
Лейбич Дозя 756
Лема Омелян 620 621 622
Ленін 316
Лепкий Богдан 597 647 690
Лепкий Льоньо 597 527
Лепкий Андрій 461 756 779
Лесин В. 678 679
Лесишин Катерина 120
Лет Помпоній 208
Лехун Анастазія 163
Лешко Теодор 825
Лещишак Никифор о. 161
Лещишин 138 589
Лех Андрій 268 271
Лех Василь 828
Лех Петро 327 490
Лех Григорій 456 827
Лібіґа 356 392
Лівчак Б. 827
Лімбах 110
Ліндебавм Давид 286 288
Ліпський 795
Ліщинський Дем'ян 827
Ліщинський Богдан 458 565
Ліщинська Богданна 456
Ліщинський Кость 472 474
Ліщинський Остап 441 826
Ліщинський Іван о. 163 166 233 597 646 647 727 752 755
Ліщинська Ольга 752
Ліщинська Мирослава 828
Липа Юрій 727
Липин Петро о. 321 459 811 813 827
Липинський С. 460 461 779
Лисий З. 829
Лисик М. 361
Лисик Степан 830
Лисовець 131
Лиско Зенон 652
Литвинович Спиридіон митр. 216
Логанов 317
Логин Теодор 382 630
Лозинський Михайло 828
Лозинський Гриць 745 758 827
Лозинський Іван 456
Лопата Павло 498 646 651 666 746 750 751 752 754 820 829
Лопата Лідія 631 652
Лопатяк Степанія 827
Лотович Володимир о. 728
Лотович Софія 727 728
Лотоцький Федьо 401
Лотоцький Василь 401
Лотоцький Гриць 401
Лотоцький Онуфрій 401
Лоік Михайло 598
Лостен Василь епископ 764
Лоцуняк Петро 97 457
Лудин Василь 271
Лужецький Григорій 310
Лукань Роман о. 203
Луковецький Іван 752
Лунич Ілько 401
Лунич Федь 401
Лупак М. 632
Луцик А. 636
Луцик Роман 515 521 529 544
Луцик І. 781
Луцик Я. 458
Луцишин Ст. 456 566 816 826
Луців Лука 74 86 88 90 179 256 321 603 682 687 796 812 813 814 816 817 819 821 822 825
Луців Степан 442
Луців Ярослав 720
Луцький А. 814 828
Луцький Микола 459
Луцький Остап 514 566 684
Лучканич Іванко 208
Лучків А. 470
Лущишин 566
Любомирович 449
Людкевич Сася 197 642 648 652
Лялюк Тарас 220 457
Лютак Ярослава 827

Магмет Ст. 815
Маґас 774
Маґоль Василь 129
Маґур Евстахій 827
Мазепа Іван 506
Мазур Теодор 458
Мазур Микола 288
Мазуренко 389
Мазурик 284
Мазурик Марія 553
Мазяк Анастазія 827
Мазяр Степан 756
Майба Володимир 166 755
Майковська Мирослава 452 459
Майковський В. 751
Майхрович 736
Мамрик 498
Мак Б. 561
Мак Мирослав 826
Мак Павлина 469 470 474
Мак Іван о. 458 813 814 815 826
Макар Василь 315
Макар Михайло 321
Макар Кость 459
Макар Петро 452 454 597
Маковий О. 678
Макосовський 252
Максимів Дмитро 456
Максимів Ганна 458
Максимів Омелян 458
Максимів Осипа 829
Максимович Борис 696
Максимович Антін 100 131 134 220 222 504 506 542 593 594 595 596 630 727 793
Максимчук Юліян 802
Макух Іван 79
Маланяк Теодор 378
Маланяк Гриньо 401
Маланюк Евген 738
Малащак 619
Малецька Г. 551
Малецький Пантелеймон о. 167 370 371
Маленький 589
Малик Теофіля 644
Малинівський Данило 364
Малинівська Катерина 364
Малинов 317
Малинка 470 619
Малицький Іван 458
Малік 530
Маліновський 592
Малкович Августин
Маляркевич 589 592
Мальдрика Станіслав 52 126
Мальків Ст. 361
Мальцовєнта Андрея 343
Мальцовєнта Петро 343
Мандрик Йосиф 401
Манько Василь 120 715 784 787 828
Мисишин Анастазія 268
Масюта 625
Марґулієс 637
Марґолич 352
Мариній 643
Марисюк о. 447
Марія ЧСВВ 498
Марків Андрій 456
Марків Федь 458
Марків Іван 90 398 490
Марків Осип 258
Марків Дмитро 258
Маркус Ірина 826
Марсін 799
Мартин Володимир 376
Мартин Федь 97 100 138 490
Мартиненко Олександер 694
Мартинець І. 75 561
Мартинович Омелян 166 414
Мартинюк Іван 311 312 315 316 600 827
Мартинюк Наталія 315
Мариній 643
Марупій 641
Марущак Волод. о. 166 405 406 407 446
Маршалок Евген 827
Матківський Лев 71 72 81 424
Матковський Григорій 306
Матлаховський Ян 492
Матчак Михайло 10 90 247 578 730 731 732 733 734 735 746 824
Матчак І. 99
Матчак Яким 249
Матчак Кіндрат 250
Матчак Мирон 248
Матчишин Осип 827
Махніцький 70
Мацейко Олекса 284
Мацiв 114
Мацьків Володимир 171
Мацьків Теодор 386
Мацюк Любомир 456 465

Мацюк Зенон 359 452
Мацюк Кость 359
Мацюк М. о. 353
Мацюк Я. 359
Мацюпа Евстахія 456
Мацюрак 490 741
Мацюрак Петро 458
Мацюрак Северин 447
Мацюрак Василь о. 406
Мацюрак Микола 382
Мацюрак Теофіля 120
Мацюрак Іл. 128
Мацюрак Марія 120
Мацюрак Я. 359 470
Мацюрак Андрій 826
Мацюрак Іванна 828
Мачило 352
Мащак С. 99
Медаль 132
Мекелита Петро о. 166 380 382 383 632
Мекелита Ірина 458
Меланія ЧСВВ 480 482
Мелень Теофіль 196
Мелєрс Вілі 803 804 805
Мельнарович 476
Мельник Марія 551
Мельник Михайло 786
Мельник Осип 452
Мельник М. о. 160
Мельник Володимир 815
Мельник Андрій 10 88 90 93 246 247 578 672 673
Мельник Атанас 246
Мельничук 417
Мельницький О. 138
Меляникова 482
Менцінська Зоня 639
Менцінський М. 312
Менцінський Модест 638 648 649 650
Менцінський Юліян 315
Мергульцев Йоаким о. 148
Метіль Ігнатій 825
Мигаль Семен о. 167 407
Мигаль Оксана 827
Мизь Йосиф о. 167 305 309 310
Мизь Богдан 310 452
Микола I цар 188
Миколаєвич Антін 168 356 396
Миколайський Микола 442
Миколайська Евгенія 442
Миколайський Володимир 452
Миколенко Петро 105
Микита Роман 813 826
Микита Микола о. 167 370
Микитин М. 561
Микитин Лев 456
Микитин Тарас 456
Микитин Константина 458
Микитин Михайло 382
Микитович Ярослав 751
Микитюк Дмитро 77
Микич Іван 99
Мисишин Анастазія 268
Мисишин Григорій 268 458
Мисишин В. 561 562
Миськів Михайло 828
Мисько М. 249
Михайлів Галя 826
Михаць Евген 456
Михаць Ірина 456
Михаць Богдан 458
Михаць Ілля 219 220 365 367 368 477 544 599 635
Михаць Гриць 83
Михальцевич Іван 452 459 826
Михальчук 463
Мицавка 470 566
Миц Розалія 371
Мицак Микола 401 404
Мицак Гриньо 401
Мицак Олекса 129
Мицаківна Галя 550
Мишуга Лука 578
Мізерський 412
Мілян Наталя 452
Мінів Павло 401
Мінський Михайло 695
Мінчак Мих. 85 86 90 376 405 485 489 490 746 756 827
Мінчак Дмитро 376 377 452 632 827
Мінчак Евстахій 376 377 827
Міц Розалія 827
Міцовська Ірина 619 620
Міцовський Юрій 621 624 625
Міщена Л. 830
Мірчук Петро 761
Мнішек 312
Мнішек Марина 312
Модрицька Амалія 261 548 549 550 556 557
Модрицька Марія 467 475
Модрицька Стефа 261
Модрицький Евген 492 496

Модрицький Ксавер 458
Модрицький І. 561 566
Молік 88
Мойко 566
Молотов 66 290 798
Моравський Єронім о. 166 348 349 353
Морозовський Мих. 397 400 401 403 404 446 447
Мороз Василь 102 598
Мороз Степан 456
Моряк 105 132
Мотика Микола 96 98 99 132 138 386 388 682 748 761
Мотуз Петро 344
Мочурада В. 728
Мрозовський О. о. 743 744
Мсцівуєвський Мсціслав 144 145 148 149 156 157 158 452
Мудра Марія 120
Мудрак о. 262
Мудрий Ярослав 51
Мудрик Володимир 745
Мудрик Славка 220
Муйла Теодор 97 100 138
Мурин 589
Мусаковська Е. 551
Мусаковський Юліян 827
Муха Войцєх 112 113
М'який О. 561 562
М'ягкий 566 622

Навроцька Анна 335
Навроцький Осип 732
Наконечний 522 793 828
Наливайко Андрій о. 247
Настьошин (Чорнявий Федько) 773 775 776
Натієв 675
Наум Іван 348 352 354 355
Нафус Іван 283 458
Нащочин Йосиф о. 390 392 397 398
Нащочин Федьо 401
Неверлі 464
Негребецький о. 76
Неділко Зенон 458 482 561
Нестор Осип і Юліян 829
Нєдзвєцька Рома 828
Нижанковський Остап 638
Нижанковський Зенон 567 584 635 638 648 797 820 827
Нижанківська Северина 558
Нижанківський Н. 652
Нижник Анна 268
Нижник Михайло 268
Нижник Роман 271
Никифорук Микола 544
Никорак Микола 88 90 136
Никорак 593
Нищий о. 557
Ніжанковський Омелян 758
Ніклевич Стефан 458 465
Німилович Дмитро дентист 131 495 628 639 640 798 826
Німилович Дмитро кооператор 219 220 221 452 509 543 546 565 745 813
Німилович Теодор о. 163 167 441 474 478 512
Німилович Катря 467 469 474 475
Німилович Наталка 467 475
Німилович Михайлина 470
Німилович Славка 470 561
Німилович Василь 456 456
Німилович Зенон 827
Німилович Ярослав 827
Німилович Осип 828
Німилович Ольга 828
Німилович Яків 826
Німилович Богдан 470
Німилович Нестор 477
Німців Михайло 739 829
Німців Іван 739 741
Новосільський Петро 219 220 221 274 278 477 509 542 563 741
Носенко Наталія 695
Няраді єпископ 496

Овчаров 317
Огар Василь 827
Огоновський О. 575
Оґроднік С. 131 629 640
Оґроднікова А. 498 499 629 638 651 723
Озаркевич Лонгин 728
Озаркевич Іван о. 728
Озаркевич Іван 100 134 138 386 503 504 596 597 631 728 729 730
Озимкевич П. 745
Озимкевич Олександер 745
Озімкевич 490
Окуневський Т. 575

Олексишин Іван 14 819 822
Олексовський Яць 89 342 666 667 686
Олександер король 146
Олексин Ірина 458
Оленчак Теодор 700
Оленяк Йосиф о. 167 311
Олесь 106
Олесницький Евген 255 536 575 690
Олесницький Ярослав 9 198
Олєарчик Роман 456
Олійник Теодор 826
Олійник Роман 456
Олійник Федь 458
Ольбрахт Іван король 146
Ольшанська Осипа 447
Омецінська Оксана 752 826
Онацький 132
Онисима ЧСВВ 496
Онисько Ст. 388 754
Онишкевич Люба 621 622 624 625
Онуфрів Омелян 458
Опалка 464
Опільський Володимир 43
Опока М. 688
Опришко Микита 700
Оприско Марійка 114
Орленко 106
Орлизовський 623
Оробко 71
Ортинецький Василь 90
Ортинський 428 439 440
Ортинський Л. 362
Ортинський Михайло 826
Ортинський Сотер єпископ 57 151 190
Оріховська 818
Осередчук Ольга 813 814 815 818
Осередчук Володимир 276 458 565 638 811 812 813 814 815 816 817 818
Осінчук Михайло 448
Оскар принц 745
Остерзетцер 315
Остроруґ 344
Отроківська Любов 621 622 625
Отмарштайн Юрко 92
Отто Йоан 296 297
Охримович Степан 95 738
Охримович В. 198 575

П. Ірена 359
Павликович Василь 458
Павликович Іван 456
Павликовський Юліян 399 513 546
Павлишак Михайло 490
Павлишин Р. 829
Павлів Павло 401
Павлів Софія 458
Павлікович Василь 386
Павук 120
Пагута 566
Пагута Галина 830
Пагута Мирослав 458
Пагутяк Василь 401
Пагутяк Михайло 401
Пагутяк Сеньо 401
Падох Ярослав 691
Пазяк С. 649
Пайончек 226
Паламар 283
Палінський 643
Палінська 470
Панас 573 589 590 591 592
Панейко Василь 196 690
Панчак Іван 342 827
Панчак Тимко 347
Панчишин Юліян 542
Панчук Дмитро 247
Паньків Володимир 827
Паньків Оля 644
Паньків 230
Паньків К. 561 566
Паньківський 625
Паньківський Ілярій о. 167 229
Паращак Василь 401
Паращак Петро 406 826
Паращак Іван 29 829
Паславський Ярослав 600
Паславський Михайло о. 166
Пасічник Василь 447
Пасічник Гриць 828
Пасінович Гриць 561 644
Пасінович М. 561
Пастернак Ол. 621
Пастернак Осип 828
Пастернак О. 241
Пастернак Ярослав 241
Пастух 828
Пацлавський Андрій 458
Пацлавський Віктор 11 68 75 81 82 196 466 467 468 473 567 576 638 689 690 691 721 812 813 819 820 822 827
Пацлавський Евдмунд 690

Пачовський Василь 196 197
Пашин 317
Пежанський Алексій 752
Пеленська Пасіка Ірина 828
Пеленський Е. 751
Пелех Анна 793
Пелехатий Кузьма 348
Пелчинський Сейко 90
Петлюра С. 506 534 731 732
Петраш Богдан 456
Петрашевич Йосиф о. 167 452
Петречко Юліян 776
Петрикевич М. 134 138 262 452 795 798 829
Петрикевич Адась 745
Петрикевич Ю. 549
Петрів Мирослав 97
Петрів Мирослава 458
Петрів Володимир 458
Петрів Олександер 456
Петрівна Г. 631
Петріна Богдан 826
Петріна Дарія 826
Петріна Роман 815 826
Петро I цар 188
Петровський 570
Петруняк Микола 458
Петруняк Дмитро 425
Петруняк Варка 425
Петруняк Катря 425
Петруняк Іван 401
Петруняк 341
Петрушевич 127 145
Петрущак В. 403
Петрущак Микола 401
Петрущак Яким 401
Перфецький Евген 722
Перхун Михайло 380 828
Пецюх 249
Печунка Йосиф 458
Пильо Каська 169
Пиріг 804
Писарів Яків 458 825
Писарський Іван 361
Писарський Ф. 429 829
Питель Францішек 742
Питляковський Ігнаци 460
Пйотровський 325
Пиць 546 566
Піддубна Н. 694
Підгородецький О. 138 429 452 773 774
Підгородецький Михайло 458 829
Піджарко Евген 451
Пілсудський Йосиф 93 534 732
Пік Роксоляна 827
Пільків Теодор 429 829
Пілько Василь 456
Пільчак Іван 309
Піляк Михайло 129
Піхович Люба 621 625
Піхоцький Василь 401
Пічкан Ярослав 827
Плахта Михайло 756
Плетеницький Іван 828
Плешкевич о. 716 828
Плис Петро 472 595 828
Плис Павло 472
Плоскоцняк 829
Площанський В. 51 52 54
Подолинський Олександер 290
Подоляк Петро о. 166
Погорецька Стефанія 553 827
Покотилівна М. 628 639
Поліщук Петро 827
Полотнюк Іван 468
Полько Федьо 401
Полько Трофим 401
Польний Володимир 456
Поляков 317 643
Полякова 643
Полянський 464 589 592
Полянська С. 548
Полянський о. 308
Полюга Степан 120
Понятовська 344
Попель Юліян 254
Попель Богдан 461 482 504 745
Попель В. 458 463 464 779
Попель Богдан о. 452
Попель Теодор о. 424
Попель Евгенія 458
Попель Анна 827
Попель Маріян 827
Попель Магдалина 553
Попель Тося 509
Попель Р. 630 631 639
Попик Михайло 826
Попіль Емілія 706
Попіль Ірина 114
Попіль Ілляріон 745
Попівняк М. 361
Попівняк Ст. 361
Попович Дометій 449 450 451

Попович Мирослав 447
Попович Олекса 449 450 451
Попович Татяна 456
Попович Омелян 468 470
Попович Антонія 467 475
Поремба льський 431
Посацький В. Богдан 456
Постойко Нестор 103 561 563
Пристай І. 102
Пристай Осип 318 830
Пристай Василь 456
Пріцак Василь 129
Пріцак Михайло 129
Пріцак Панько 345
Прашко Іван еп. 163
Прокопець Йосиф 459
Пронів Осип 407
Проскурницький Б. 622
Прохна 352
Проць Володимир 452 459 574 813 829
Проць Степан 458
Проць Роман 260 261
Проць Стефа 262
Процiв Андрій 456
Процько Павло о. 718
Процелер Павло 208
Пуза 75
Пукий Гриць 458
Путенко Діяна 621 625
Пускуалі Джонніколь до 202
Пушкар 625
П'юрко Богдан 464 563 619 621 626 628 639 640 642 643 693 694 695 696

Рабій Михайло 464 498 500
Рабій Юліян 82 84 137 330 331 335
Рабій Марія 498
Рабій Софія 498
Рабій О. 812
Радека 802 803
Радзикевич Володимир 695
Раделицький 315
Радощицький Михайло о. 167 442
Радванський Анатоль 621 622 623
Райфайзен Фрідріх 538
Ракочий 126
Ракус Едвард 458
Ратальський 444
Ратальська 741
Ратальський Юрій 452
Ратальський Василь 467
Ратальський Лев 459
Рейнарович Лев 695
Рен 123
Решетар Михайло 345 346
Решетило Степан о. 161 266
Решитуха Стефа 828
Риб'як М. 338
Риб'як Василь 338 340
Римар Гриць 238 270
Римар Зенон 47 102
Римар Ярослав 826
Ринда Василь 829
Рихтицький Любомир 465
Рібентроп 65 66 299 798
Рібнер 547
Різник Михайло 132 138 458
Ріпецький Степан 90
Робак Володимир 459
Робак Тадей 490
Ровдич Андрусь 401
Ровдич Г. 395
Рогозинський 589 590 592
Роґош Я. 47
Роґуцький Іван 137 138
Рожанковський 88
Роплер 437 438
Романів Микола 828
Романовський Іван 625
Романовський Ясько 605
Романчук Ю. 575
Романяк Іван 375 452
Романяк Ст. 561
Романяк Лев 827
Романяк Ярослав 458
Романяк Мирослав 458
Романюк Іван 459
Росоха Степан 689
Росткович Михайло 736
Рошко Степан 316
Рошковський 197
Рудавський Антін о. 162 167 252 262 633
Рудоміно 226
Рудницький Ярослав 774
Рудницький А. о. 75 449 635 746 747 757
Рудницька Марія 827
Рудницький А. 652
Рудяк В. 359 447
Рузвельт Елінора 735

Румерздорфер 261
Руснак Орест 694 695
Рутковський Ян 46

Сабат Лесь 401
Сабат Михайло 401 395
Сабат Д. 404
Сабуров 318
Савка 291
Саварин Юлько 505 543 545 566 828
Савицький Роман 640 694
Савицька Стефанія 733 829
Савіцький Петро о. 255 406
Савойка Роман 529 530 532 542 567 578
Савойка о. 551
Савчак 554
Савчин Антін о. 260
Савчин Іван 260 438
Сагайдачний гетьман 52
Саєвич 315
Самозванець Дмитро 312
Салій Дарія 830
Салтищук М. 99
Саляк Федір 338
Санті Рафаель 210
Сапрун Северин о. 166 448 449 474 492 495 499 624 625 627 638 639 641 643 693 721 722 723 724 725 799 801
Сарак Іван 490
Сас Роман 826
Сас Женя 625
Сасик Юрій 597 647
Сасик Олена 458
Сасик Ст. 563
Сасик Мирон 827
Сасик Роман 561 562 563 625 639 640
Сасик Зенон 826
Свищ Олекса 287
Свястин Василь 786
Селецька Олеся 310
Сенейко В. 561
Сенейко Іван 557 561 643 644 645
Сенейко М. 561 635 820
Сенейко Степан 644 816 825
Сенейко-Кобільник О. 500
Сенечко Іван о. 163 167 254
Сенечко Михайло 544 565
Сеник Ілля 306
Сенишин Іван 292
Сенишин Лев 97 738
Сенів Микола 99 458
Сенів Петро 323 324
Сенів Михайло 401
Сенів Богдан 828
Сеньків Іван 361
Сеньків 136
Сеньківський Яким о. 151 59 165 169 170 171 172 173 174 175
Сеньківський Семен 171
Середа 111
Середа Ярослав 771
Середина Андрусь 404
Середній 106
Середяк Юліян 228 281 313 343 348 371 773 775 776 819
Середяк Евстахій 311 312 315 321
Серґе Ю де Василь 826
Сивохіп Іван 268 452
Сикст IV папа 211
Симеон о. 146
Симкович 509
Сілецький о. 308
Сірецький Михайло 347
Сірий Лев 708
Січинський Андрій 217
Скарбко 378
Скибінський Рудольф 598 767
Скибінський Юліян 634
Скибінський Володимир 219 220 230 561 567
Скібі 113
Скічнів Михайло 90
Скоропад 566
Скоропад Анна 524 530 552
Скоропад Григорій 120 136 519 529 530
Скоропадський Павло 731
Скочиляс Іван 166 215 220 221 228 232 236 239 276 312 355 375 428 441 510 535 536 542 574 816 817 819
Скрипник 94
Славек 407
Сліпий Йосиф патріярх 165 816
Слободян Д. 818
Слонський Іван 828
Слонський Антін о. 167 322 325 326 632
Слонський Юліян 166 327 519
Слюзар Ярослав 268
Смалько Р. 261 449 450 451 461 498 780

Сміґли Ридз 795
Смола Михайло 69 96 138 458 464 502 504 747 748 824
Смолинський Іван 198
Смолинський Осип 598
Смольницький Теофіль 90
Смольницький Ігнат 401
Смольницький Осип 567
Смольницька Юлія 549
Смольницький В. 463 561
Смольніцький 463
Смолявський 391
Смоляник Антін 132
Смук Д. 361
Смутний Михайло 252 633
Снак Катря 425
Собєський Іван король 148
Собінський Станислав 152
Собків Олекса 827
Соболта Богдан 260 453 459 811 812 827
Соболта Модест о. 262
Собчук Антін 447 448 449 505
Сов'як Микола 299 456 490 620
Сов'як Дмитро 71 309 310
Сов'як Іван 120 122 300 301 309 310
Сов'як Михайло 300 301 310
Сов'як Василь 300 302
Сов'як К. 552
Созанський Стасьо 90 488 490
Созанський Ярослав 490
Созанська Магдалина 474 623 639 640
Сокирко Іван 120
Соколовський В. 382
Соляник Текля 554
Соляник Антін 289 290
Сольчаник А. Д. 444 696 781 813 814 816 820 825
Сольчаник Мирослав 828
Сольчаник Володимир 449 450 451 460 461 462 638 639 652 696 780
Соневицький 563
Соневицький Юрій 567 590 622 640
Соневицька Ст. 551
Соннікова 625
Сорока Атаназ 120 138 498
Сорока 433
Сорочин 120
Сосюк Олександер 300
Сосяк 515 516
Спариняк Василь 376
Спанчак Микола 256 827
Спитко 331 329
Спірала 335
Спринський Василь 397
Спринський Степан 397 392 399 400 458 465 763 764 812 813 814 815 816 827
Стадник Йосиф 624 625 626
Стажинський 196
Стажеховський Іван 147
Сталін 66 169 582 583 585 772 800 824
Станимір О. 801
Станківський Микола 208
Стап'як Степан 776
Старосольський Микола 395 401
Старосольський Володимир 196 690 767
Старух Ярослав 761
Стасишин М. 551
Стасишин Юліян 449 450 451
Стасишин Стефа 827
Стах 106
Стахнів Василь 302
Стахнів Григорій 302
Стахнів Володимир 299
Стахнів Андрій 828
Стахурська Катерина 371
Стебельський Іван 828
Стебельський Мирон 828
Стебельський Степан (Хрін) 106
Стемпіцький Осип 120 407
Степан 106
Степак 115
Степаненко Олекса 395
Степаник Іван 401
Степаник Микола 401
Степаник Василь 404
Степовий Омелян 357 686
Степ'як Гнат 456
Стефаник Василь 256
Стефанів Зенон 81
Стефанович Ольга 416
Стефанюк Дмитро 114 800
Стефчик 538
Стецiв Мирон 745
Стецiв Богдан 412
Стецiв Роман 412
Стецiв Андрій 458
Стецiв Степан 447
Стецiв Іван 268
Стецiв Микола 268 321
Стецiв Стах 90 788
Стецiв Лев о. 167 293

Стецiв Евген 825
Стецій Михайло 307
Стецій Микола 306 308 310
Стецій Катерина 308
Стецій Василь 310
Стецьків 279
Стецько Петро 830
Стецура Осип 815
Стецюк Михайло 88 90
Стецюк Семен 828
Стецяк 593
Стинавська Оля 133
Стинавська Стефа 829
Стись М. 361
Стись І. 361
Стойко 93
Стрийська Володимира 456
Стрийська-Пацлавська Катря 828
Стрийський Юліян о. 708
Стріла 106
Стронський Микола 88 90 444 487
Студинський Кирило 197 585 586 824
Струк Лев 827
Ступницька Гонората 346
Ступницький Іван о. 217
Срібний Юрій 573 589 590 622 828
Суботяк Іван 120 350
Суботяк Микола 120
Сулик о. 717
Сулимка Степан 458
Сумний 106
Сурма Іван 459
Сушків В. 597 755 793 825
Сушків Е. 794
Сушків Омелян 826
Сушко Панько 345

Табачинський Лука 379
Танчук Дмитро 163 219 458
Танчук Йосиф 161
Таран 554
Тарасевич Стефа 621 622 623
Таратула Ольга 826
Тарнавська Зофія 313
Тарновська Марія 241 246 375
Тарновський 251 293
Татарський Осип 825
Татарський Теофіль 825
Татарський Володимир 825
Татарський Дмитро 69
Татарський Роман 456 828
Татарський Олекса 620 826
Татарський І. 597
Татарська Франка 467 475 500
Татомир Теофіль о. 168 290 356
Татомир Юліян о. 168
Татомир Володимир 228
Тащук Ілько 828
Твардовський 196
Твардовський Василь 335 338
Твардовський Е. 828
Твардовський Омелян 328
Твердохліб Сидір 684
Тедальді Айнольд 208
Тетєрка Іван 398
Тереса Марія 55 56
Терещук Петро 702
Терлецький Михайло 10 112 370
Терлецький Омелян 60
Терлецький Григор 84
Терлецький Микола 100 132 134 138 234 414 415 424 425 503 504 590 790 802 805 812 815 825
Терлецький єпископ 145
Терлецький Семеон о. 146
Терлецький Михайло 424 572 597 691
Терлецький Ярослав 453 459
Терлецький 791
Терлецький Мирослав 456
Терлецький Володимир 456
Терлецька Олександра 553
Терлецька Ольга 639 693
Терляк С. 359
Тершаковець 816 828
Темницький Володимир 196
Темницький Омелян 196
Тимик Василь 830
Тимишин Гнат 338
Тимкевич Олександер о. 168 341 346 356
Тимкевич Роман 346
Тимкевич Анатоль 346
Тимків Микола 297
Тимків Осип 600
Тимко Стефа 829
Тимочко Емілія 496
Тимошенко 752
Тимчук Люба 622 624 626
Тимчук Роман 618 619 620 621 622 624 625 626
Тиктор Іван 689
Тисовський (Дрот) 386 486 505
Тисяк Дмитро 625

Тичина Павло 184
Тишовницький Михайло о. 692
Тінишин Х. 401
Ткач Яків 771
Ткаченко Микола 317 800
Товарницький Іван 401
Тожовець Осип 120
Толстой Лев 188
Томашівський Іван о. 166 236
Томашек Атанасій 394 395 398 404
Томашек Богдан 456 829
Торський Михайло 120
Трач Іван 401
Трильовський К. 575
Трубач Петро 456
Труш Іван 197
Тураш Мирослав 100 101 102 138 388 503 504 506 702 703 704 824
Турик Микола 827
Турик Роман 828
Турів Роман 774
Турів Михайло 456
Туркевич Олена 694
Турко Володимир 830
Турок С. 727
Турок Михайло 424
Турок Микола 425
Турянський Осип 450
Тустанівський 71 72 74 77
Тустанівський Володимир 91 294 819 822 825
Тустанівський Василь 97 302
Тустанівський Стефан о. 162 418
Тустанівський Лаврентій 418
Тустанівський Евген 441 459
Тустанівська Мирослава 453 459

Угрин 566
Угрин Олекса 219 542
Угрин Б. Зенон 458
Укарма 77 80 81
Уманців 694
Уневич Олесь 376
Утриско Осип 828

Фаїк Іван 401
Фаїк Тимко 401
Фаєрштайн Ілля 158
Фаєрштайн Яків 158
Фарина Петро 90
Фарина Микола 826
Фарисей Іван 90
Фарисей Петро 90
федак Степан 536 575
Федак Степан 732
Федак Дмитро 827
Федечко Андрій 761
Федисів Володимир 318
Федорович Юрій 458
Федорович Карло о. 161 260 261 262 265
Федорняк 566
Федорців Василь 362 456 811
Фердинанд Франц 744
Федун Іван 292
Федунь Степан о. 167 311
Федьків Антін
Фецяк Володимир 280
Фецяк Юрій 280
Фецяк Василь 129
Фецяк Настя 129
Фещак Гринь 255
Фещак Іван
Фещак Микола 256
Фещак Петро 456
Филипович Іван 514
Фичак Михайло 129
Фіґоль Т. 751
Фідик Олена 456
Філяс Плятон о. 164
Фіялко кс. 196
Флюнт Роман 458
Флюнт Богдан 458
Флюнт Ярослав 458
Флюнт Володимир 828
Фок Іван о. 168
Фок Ізидор о. 245
Форович Іван 452
Франкель Абрагам 332
Франків Олесь 374
Франко 249
Франко Василь 107 442 643 814 826
Франко Гринь 334
Франко Зенон 828
Франко Іван 9 13 47 50 55 56 57 62 63 64 68 143 150 179 180 182 183 184 185 186 187 188 197 256 320 328 330 333 337 338 339 340 423 443 468 502 506 568 577 603 604 605 607 608 609 666 667 674 678 679 686 690 764 780 782 785 791 815 819 490

Франко Іван с. Гриня 334
Франко Марія 828
Франко Микола 338 340
Франко Петро 179 488
Франко Розалія 340
Франкова 643
Франц Йосиф цісар 56 128 148 149 216 728 742
Френклін Сруль 340
Фридер М. 339
Фридер Юрій 340
Фридер Осип 340
Фриз М. 123 465 815
Фрілінґ 114
Фройд 194
Фур Іван 239 243 245 370 376 459 826
Фур Михайло 241 242 243
Фурдиґа О. 368
Футала Лев 465

Хабурський Ст. о. 730
Халупа Марія 825
Харищак Стефа 640
Харіщак Микола о. 327 458 826
Харчун 407
Хелпа 327
Хемин Юрко 129
Хемич Степан 465 828
Хиляк Антін о. 290 291 382 570
Хирович Михайло 309
Хлаповський 73
Хлонь Іван 376
Хмельницький Богдан геть. 52 53 54 126 313 418 424
Хобжинський Чеслав 741
Хован Василь 120
Ходачник Мирон 299
Холодний Петро 753
Хомей Михайло 120
Хомик Василь 788
Хомин Андрій 120
Хомин Степан 826
Хомицька Евгенія 120
Хомутник М. 359
Хом'як Д. 334 442
Хоркавців Дмитро 255 828
Хоркавців Гнат 256
Хорт Марійка 780
Хорт Михайло 97
Хрін 106
Хробак о. 353
Хронов'ят Михайло 515 708
Хруник Василь 338
Хруник М. 338
Хрущик Микола 131
Хрущов 585
Хтей Олекса о. 166

Цегельський Лонгин 196
Цегельський Ю. 620 621
Цегельська Вероніка 639
Цибенко Катря 254
Цимбалістий Павло 754
Ціханська-Меляник Ярослава 458 812 813 814 816 826
Ціханський В. 813 815
Ціхович Люба 622
Цмоць Кость 120
Цугорка Дмитро 621 622 624 625
Цурковський Антін 690
Цуцурак Іван 132
Цяп'як Микола 120
Цьорох Соломія 152
Цюник М. 339

Чайківська Оля 498
Чайковський Омелян 828
Чайковський Степан 828
Чайковський 690
Чайковський Б. П. 389
Чайковський о. 412
Чапельський Орест 827
Чапельський Володимир 11 242 255 447 448 451 469 482 691
Чапельський Антін 167 251 444
Чапельська Ольга 482 559
Чапля Григорій 308
Чапля Дмитро 338
Чапля Іван с. Павла (розст.) 132 339 340
Чапля Іван с. Панька 131 335 340
Чапля Степан 335
Чаповський Мирослав 245 826
Чаповський В. 244 310
Чаповський Іван 88 90 131 219 220 254 256 257 490 630
Чарнецький Степан 684
Червінський 589
Червінський 460
Черевко Володимир 458 574 592 811 812 813 814 816 817 818 826

Чернецький А. 737
Чепіль Микола 208
Чехович Константин єп. 161 718 719
Чиж Ярослав 732
Чижик Володимир 827
Чижик Параскевія 828
Чижович Семен о. 167 305
Чирек 590
Чіпак Сеньо 401
Чмола Ігор 826
Чмола Тарас 828
Чмола Іван 92 131 221 460 461 462 463 464 707 708 780 824
Чоловський 127
Чорномаз Василь 474
Чубатий Володимир 481 520
Чукля Микола 327
Чуперчук 803
Чупринка Гриць 688
Чупринка Тарас 105
Чуфрид Микола 90 619
Чушак 288

Шайн 580
Шайноха Владислав 47
Шараневич 127
Шарем 112
Шарек о. 285
Шафаш Станіслав 742
Шашкевич Григорій о. 216
Шашкевич Володимир 216
Шашкевич Маркіян о. 256 575
Шашаровський Володимир 813 815
Шашаровська Юлія 813 815
Швадчак Гриць 270
Швадчак Анастазія 268
Швед Маріян 452 502
Швед Осип 447
Шевченко Тарас 179 233 256 694 744
Шевчик Іван о. 165 166 230 366 634
Шевчики 230
Шевчук Михайло 452 492 493 561
Шевчук Василь о. 231
Шевчук Юрко 99
Шевчук Дмитро 524
Шевчук Ярослав 458
Шеґедин Тарас 826
Шелевич Лев 324 328 752 828
Шелудивий Буняк 43
Шенвільд Лейба 306
Шепарович Олена 551 552
Шепетяк Василь 401
Шепетяк Микола 401
Шептицький Андрей митроп. 163 165 538 557 642 649
Шепель 621 622
Шерегій Юрій 619 620 621 625
Шехович Володимир 285 321
Шехович Марія 285
Шехович Роман дідич 284
Шехович Роман 229 254 285 312 321
Шехович-Порай Марія 284
Шилава 384
Шимків Анна 644
Шимків Петро 644
Шимків Т. 828
Шимко Осип 643 644
Шимко А. 350 352 472
Шимко Т. 829
Шипайло Семен 75
Шипайло Микола 90
Шифурка Тарас 458
Шифурка Юліян 458
Ших Юліян о. 166 275
Шихівна Стефа 283
Шишка Володимир 90
Шкільник Дмитро 324
Шкікавий П. 829
Шкода Нестор 598
Шлемкевич Михайло 735
Шлямп 284
Шміґельський І. 477 561
Шмондюк Йосиф єпископ 717
Шнабель 114
Шпак 106
Штаєрман 553
Штравс Йоган 638
Шуль Ярослав 621 622 624 625
Шуль Евстахія 621 622 624
Шуль Віра 828
Шульце Герман 537 538
Шумський Роман 265
Шумський Володимир 265
Шумська Олена 713
Шумський Лев о. 167 378 633
Шуст 830
Шухевич Б. 197
Шухевич В. 198
Шужевич Роман 97 761
Шухевич Степан 88 262 488 572

Щерба Іван 236
Щербак Василь 270

Щербак Микола 268
Щербак Ярослав 813 826
Щирий о. 818
Щит Богдан 106
Щурат Василь 197
Щурова Е. 630 754 756

Юзефів І. 368
Юзвяк Михайло о. 161 166 236
Юринець 132
Юркевич Л. 736 768
Юркевич М. 828
Юркевич Володимир 815
Юрків Іван 453 459

Явір 106
Яворський Ярослав 456
Яворська Анна 268
Яворський Богдан 702
Яворський Ілько 509 755
Яворський Матвій 90
Яворський Осип 447
Яворський Петро 90 262 490
Яворський Степан 268
Яворський В. 704
Ягайло король 51 145 146 147 155 313 329
Ядвіґа королева 418
Язичинська 818
Якимів Лазор 401
Якібчук 461 463
Яклінський Бронислав 288
Якубовський 284
Якуц Михайло
Ямельницький 352
Ян Казимир король 332
Янів Антін 241 242
Янів Степан 270 345
Янів Трофим 727
Ярема 566 830
Яремко Мирослав 828
Яремко Іван о. 168
Яремко Іван 574 638
Яремович Мирослав 453 459 574 829
Яремчишин Наталія 728 752
Яремчишин Михайло 826
Яримович 806
Яримович Б. 361
Яримович М. 359 829
Яримович Ю. 359
Ярославський 585
Яросевич 353
Ярош Раймунд 326 412
Ясеницька Марія 451 461 498 500
Ясеницький Володимир 453 459 574
Ясеницький Евген 90 463 757
Ясеницький Евген 636 637
Ясеницький Микола 107
Ясінська-Кічун П. 349
Ясінська Ольга 829
Ястремський 589 592 825
Яхно Богдан 86 90 745
Яхно Володимир 458 465
Яхно Мирослав 453 459
Яхно Іван 453 459 561 562
Яхно Остап 745
Яхно Яків о. 168 279
Яхно Ольга 825
Яц Стеве 827
Яценко 106
Яців Олександер о. 167 309
Яців Нестор о. 233
Яців Володимир 825
Яцків Михайло 684
Яцуляк Василь 307 308
Яцуляк Іван 90
Яцушко Михайло 90
Яценко 106
Яців Олександер о. 167 309
Яців Нестор о. 233
Яцків Михайло 684
Яцуляк Василь 307 308
Яцуляк Іван 90
Яцушко Михайло 90
Яцюшка Василь 271
Яцюшка Михайло 271

Іван Фур

ПОКАЖЧИК ІМЕН
"ДРОГОБИЧЧИНА ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА"
Том Другий

Адріянович Юліян о. 15
Алеськевич Андрій 134
Андрусяк Микола 52
Андрушкові 13
Антонів Михайло 24
Антонович Мілетон 89

Баб'юк 174
Баб'як 134
Баб'яки 13
Байрак Микола 24 99
Баранецький Микола о. 50 52 182
Бараник Михайло 94 95 96 98 99 100
Бассараб Марія 56
Бачинська Льоня 56
Бачинський Лев 68
Безуглий О. В. 210
Бережницький Олександер 50
Береза Микола 182
Бермеси 182
Бернштейн М. 120
Беч Дмитро 172 173
Беч Любомир 173
Білас Василь 13 221 222 226
Білас Тадей 226
Білас Ярослав 226
Білий Д. 60
Білик Іван 160
Білик Юрій 154
Білозор В. 104
Бірчак (Бирчак) Володимир 15 17
Блажкевич Іван 14 68 134
Блажкевич С. 17
Бобешки 13
Богонос М. 47
Бодревич Данило о. 172 173
Бодревич Маруся 172
Бодруґ Микола 14 134
Бойдуник Осип 43
Бордяк Володимир 231
Борило Іван 14
Бориславська 15
Бориславський Антін 173
Бориславський Олесь 175
Бориславські 13
Борман 170
Бородайко Богдан 242
Брагілець А. 206
Брик 173
Брик М. 209
Бромович А. 212
Брошнівські 13
Буґера Н. 14
Буні 182
Бунь Петро 181
Бурак Петро 52
Бурдяк Онуфрій о. 15
Бучацький 140

Ваврик Василь о. 74
Ваврик Степан 113
Ваврик Теодор 16 113
Ваврики 13
Важички 173
Валюх Іван о. 16
Варивода 14
Вариводи 13
Василик Михайло 42
Великопольський 14
Величківський Микола 128
Веприк 24
Верган Модрич (Вергун) Василь 21 65 101 112 187 209 232 240 243 244

Веселі 13
Весоловська 15
Весоловський 142
Викрикач Михайло 181
Винницький 142
Витвицький Степан 17 19 65 66 67 68 69 70 71 72 73 144 240
Вільдер 143
Вірник Д. 206
Вітик Семен 16 134
Вітовський Дмитро 68 145
Влизько Олекса 43
Вовк Іван 19
Войтановський 182
Волосянський М. 50
Волошин Августин о. 153
Волпе Гаррі 125
Воробцівна 15
Врублівський Осип 113

Габсбурґ Фердинанд 144
Гаврилик Гринь 78
Гаврилів 19
Гаврилів Іван 25 113
Гаврилів Юрій 50
Гаврилів Ярослав 89
Гаврилови 13
Гаврищук Степан 59
Гадзевич Онуфрій о. 232
Гадзевич Ярослав Богдан 232
Гайвас Я. 47
Галери 81
Галлер 136
Ганас Хр. 50
Гамаль 173
Гамаль Мирон 175
Гапчак 172 173 174
Гапчак Іван 175
Гапшій Осип 221
Гаранбашіч Авґуст 121
Гарасевич Андрій 223
Гарлендер 29
Гасин Г. 231
Гацко 36
Геврик 143
Гітлер 151
Гладилович Адольф 23 34 41 148 231 233 240
Гладилович Максим 42
Гладилович Степан 14
Гладка Н. 226
Глущак 36
Гнатів Дода 59
Голубовський Є. 206
Голувко Тадеуш 105 162
Гонтар П. 120
Гончаренко 43
Горак Їржі 119
Горліс-Горський Юрій 42
Горбачевський Антін 14 71 72 134 136
Горницький Олександер 14
Горняткевич Дам'ян 38
Горпинка О. 209
Городиський Іван 42
Городиські 13
Гошовський Гнат 30
Грабовенський Іван 14
Гребінчишин (Марків) Іван 50 52
Греків 128
Грицай-Перебийніс Дмитро 58
Гром Г. П. 210
Губицька 15
Губицький 36
Губицький 181
Гутовичі 13

Ґавдяк Осип 15
Ґавдяки 13
Ґавдяківна 15
Ґавдяківна Вікторія 24
Ґартенберґ 196
Ґрех Микола 15
Ґужковський Казимир 15
Ґурґул Р. 47
Ґурський 142
Ґутковський Клим 15

Данилишин Дмитро 13
Данило король 239
Данилькевич Г. О. 210
Даниш 146
Дашинський 35
Дашкевич Роман 15
Дашо Ст. о. 50
Дей О. 195
Дембіцький Микола 28
Дзундза 14
Дидинська Галина 233
Дидинський Володимир 233

Дідушицькі 137
Доберчак Марта 108
Добош Михайло 232
Добоші 13
Довбуш Олекса 211
Добромильський 141
Долуд 105
Дольницький М. 50
Доманська Маня 43
Домс 201
Донцов Дмитро 124
Доценко О. 72 73
Драґан 24
Драґан А. 117
Драґан Петро 113
Драґани 13
Дртіна 141
Дрогобицький (Дрогобич) Юрій 50
Дроздовський Юліян 14
Дуби 13
Дудураки 13
Думин Осип 142
Дум'як Кость 195
Дунець 183
Дуцько о. 16
Дякун Теофіль 244

Жарик В. 47
Желехівський Данило 90
Жигуляк 17
Жовнір 35
Жук Мирослав 43

Задорецький 130
Залеський 155
Зарицькі 13
Заячківський Йосиф о. 95
Звариче 13
Зденніцька Зофія 125
Зілинський Іван 49
Зятик Осип 14 134

Іваненко Михайло 25 96 224 225 227
Іванець Іван 28
Іваницький Богдан 43
Іванчуки 13 87
Іванусів Микола о. 16 182
Івасівка Михайло 151 219 226 236 240 243

Ількови 13
Ільницький Володимир 26 87 96
Ільницький Микола 181
Індишевський 15
Ісаєвич Я. Д. 209 210
Ісаїв Володимира 223

Калинович Іван 134
Калічак Дмитро 182
Калічак Ілько 183
Калужняцькі 13
Камінський 14
Камінський Корнило 16
Канда Григорій о. 182
Капко 37
Каплистий Макар 232
Карніцькі 201
Кархут о. 146
Качковський Михайло 236
Кашуба Нестор 233
Квасниця 36
Керницький Іван (Ікер) 154
Керницький Михайло 95
Кирилюк Євген 120 206
Кисілевський 130
Кігічак А. 50
Кічоровський Франц 15
Кічоровські 13
Клепач М. 47
Клим 183
Клим Кость 182
Клим Павло 156
Климась Марія 206
Кліщ 183
Кмет Микола 103
Кмит Полієвкт о. 15
Кміт Юрій о. 49
Кмітковський Станислав 14
Княжинська 15
Княжинський Атін 15
Кобилецька-Поплавська Емілія 109
Кобилецька-Стоцька Стефанія 56
Кобилецький Іван 14 16 109 110 111
Кобилецький Ю. 206
Кобилянська Ольга 121
Кобільник Володимир 42 45 50
Кобільник Степан 233
Кобільникова 43
Кобрин Володимир 14
Кобрини 13
Ковалів Степан 17

Коваль Микола 45
Коваль Наталка 160
Ковальські 13
Когут Гриць 37
Когут І. 47
Когут Іван 113
Когут-Рипнінський 30
Козаневич 14
Козар Юліян 37
Кокорузи 13
Колесник П. 206
Колесса Олександер 30 147
Колесса Філярет 146
Колінко Василь 42 244
Колінко Володимир 42 45
Колінко-Куц Оксана 56
Колінки 13
Колодрубець Мирослав 41 45
Колпецький 37
Комаринський 47
Комаричка 173
Кондрат Теодор 15
Кондратів Іван 37
Кондратівна 15
Конюх Д. 46
Конюшко 232
Копистянський А. 50
Корлятович Надя 45
Косик 181
Коссак Зенон 13 41 45 57
Коссак Оленка 42
Коссак Юрій 24
Коссаки 13
Костецький М. 174
Костишин Юрко 45
Костшембський Осип 9
Коциловський Йосафат єпископ 95
Коцко 14 36
Коцко Адам 13
Коцки 13
Коцюба Тарас 45
Коцюби 13
Коцюбинський Михайло 142
Кошалкевич Петро о. 29
Кошицька 187
Кравців Богдан 43
Кравченко Уляна 52
Кравчишин 150
Кравчук 17
Крайчики 14
Крисько Микола 113
Криськи 13 215
Криськова О. 135
Ксьонжек Богдан 89 91
Кубійович Володимир 49
Кужіль Стефан 16 134
Кузан Гандзя 178
Кузик 173
Кузик Володимир 14
Кузів Гринь 14 16 87
Кузьмин О. 47
Кузьмини 13
Кузьмович Володимир 24 96
Куйдичі 13
Кулинич Стефанія 56
Кулиничі 13
Кулиняк Степан 17
Кулицький Роман 14 89
Кулічки 13
Кульчицький Богдан 172
Кульчицький Ст. 50
Куницький Леонтій о. 153 154
Кункевич Василь о. 15 16 17
Куньцьо Микола 224
Курдинович Володимир 181
Курдинович Маріян 181
Курчак Микола 95 97 244
Кухарська Стася 160
Кухтин Теодор 143
Кушнір 173
Кушнір Василь 157 158
Кушнір Іван 175
Кушнірі 13
Кушнірі-Дереваки 13
Кущак А. 15 150

Лаврів Анна 113
Лаврівський Роман 134
Лазурко Петро о. 236
Ластовецький Теофіль 29
Лев Василь 2 242
Левицька Гонората 137
Левицька Марія 137
Левицький 146
Левицький Богдан 14 133 134 137 138
Левицький Остап 14 25 41
Левицький Роман 84
Левицький Филип 15 84 85 87 88 89 90 91 92 93 240
Лейбичі 13
Леонтович 101
Лепак Мирослав 183
Лепкий Богдан 90

Лепкий Лев (Льоньо) 15 38 92
Лесин Василь М. 124
Лесюк 138
Лещаки 182
Липинський Степан 96
Лівицький Андрій 71
Лісинчук І. П. 210
Ліщинський Е. 47
Ліщинський Іван о. 15 39
Ліщинський Іван 135
Ліщинський Кость 59
Лободичі 13
Лоєк Евстахій 36
Лопата Павло 16
Лопати 13
Лужницький Гр. 52
Луцик 59
Луцишин Е. 231
Луців Василь 51
Луців Лука 117 118 119 120 121 122 123 124 125 139 242 243 244
Луців Михайло 139
Луців Олександра 122 147
Луців Степан 140
Луців Юрко 139
Лялюк Дмитро (Митро) 201 204
Лялюк Тарас 45

Мазепа Іван гетьман 59
Макарі 13
Максимович 30
Максимович Антін 24
Максимович Степан 90
Малик Теофіля 42
Манастирський Т. 47
Манюся 159
Марґолін Юріюс 62
Марків Іван (Гребінчишин) 50
Мартин Володимир 183
Мартин Дмитро 181
Мартин Михайло 181
Мартин Осип 181
Мартині 90
Мартинюки 13
Матковський 173
Махоль Ян 146
Мацюраки 13
Меляник 14
Меляники 13
Мельнарович 36
Мессарош 90
Мигаль о. 16
Мидловський Лев 27
Микелита 159
Микелита Петро о. 16 236
Микитин 14
Микитини 13
Микитини 173
Мисишин Володимир (Мишка) 150
Михайлів Л. 71
Михайлюк Василь 173
Михайлюк Михайло 173
Михайлюки 173
Мицавки 13
Міколяш Петро 12
Мінський Михайло 125
Мінчак Михайло 142 184
Міцкевич Адам 154
Модрицька Амалія 15 135
Модрицька Марія 135
Модрицький 142
Модрицький Антін 46 231
Модрицькі 13
Молодецький Василь 181
Мольнар Михайло 119 120
Мороз Стефанія 49
Мотика Микола 226
Мрозовський о. 15
Мудрий Василь 107
Муйла Теодор 25
Муссаковський Юліян 14
Мшанецький 72

Нагуївський Станіслав 196
Надім'янов В. 209
Неговичі 13
Негребецький Іван о. 16 17
Нестерович Володимир 46
Нижник Антін 181
Нижник Василь 181
Німилович 19
Німилович Дмитро 42 43 231
Німиловичі 13
Новаківський М. 71
Несбавм-Гіляровичі 141

Оґроднік М. 231
Озаркевич Іван 24
Озимкевич о. 15
Озимкевичі 13
Олексовський Яць 17

Олесницький Ярослав 14 16
Ольків Марія 56
Ортинський 172
Ортинський Любомир 45
Ортинський Степан Сотер єпископ
Осередчук Володимир 125 126 127 242 244
Осередчуки 13
Остапович 29

Павлічко Д. 47
Пагути 13
Палкін Ю. 209
Панейко 161
Панькевич Іван 49
Паньків В. 47
Паращак М. 50
Парфанович Софія 49
Пасічинський Ісидор 49
Паска 19
Паплавський Віктор 9 11 14 87 240
Пацлавський 30
Пежанський О. 38
Пеленська І. 50
Пелехаті 13
Пелчинський Юліян 14
Петлюра Симон 73
Петрикевичі 13
Петрики 13
Петрівський 174
Петріна Роман 43
Пісьо 36
Пласкач Іван 90
Плешкевич 125
Подоляк Петро о. 15
Покотило 14
Полянський Юліян 14
Понятенко П. 71
Попелі 13
Попель Антін 16
Попель Ірина 113
Попель Теодор о. 15
Порембальський 26
Посацький Омелян 15
Пристай Олекса о. 27 28 29 30
Пуза Ю. 14
Пушкар Дмитро 30

Рабій Михайло 128 129 130
Рабій-Карпинська Софія 49
Ралько Ю. о. 29
Рапота 16
Ратальський Василь 15
Репнійський Ст. 14
Решетило Степан Семен о. 46
Ржепецький Б. 71
Рильський Максим 120
Різняк 226
Рогозинський Микола 14
Роґуцький 98
Рожанський 14
Розовський Г. Є. 210
Рокефеллер 91
Романюк Іван 183
Романюк Ярослав 183
Рошкевич о. 191
Рошкевич Ольга 191
Рудницький Антін 15 16
Рудницький Ярослав 49

Сабат Василь 181 182
Сабат Н. 146
Савойка Роман 87
Сагайдачний Петро гетьман 51
Садівський 174
Садовий Я. 210
Сапрун Северин о. 232
Сарак Іван 183
Сасик Остап 16
Сасик Степан 16
Сасик Юрко 16
Сасики 13 87
Свєнціцький Іларіон 35
Свірняк Олекса 181
Селезінка Ніна 115
Сенечко Г. 46 47
Сивохіп 41
Сірий Лев (Левицький Северин) 223 227
Скибінський Рудольф 16 37
Сліпий Йосиф патріярх 62
Слонський Юліян о. 16
Смалько Роман 96
Смаль-Стоцький Степан 119 147
Смеркер Оскар 89
Смола Михайло 13 41 57
Смольницькі 13
Соболта Богдан 177 244
Собчук Антін 15
Совінський Леонард 121
Сов'як 19

Сов'як Катруся 183
Созанський 9
Соломчак 92
Сольчаник Андрій Даріян 54 55 244
Спариняк Ольга 45
Спринський Степан 50
Стасєнко В. 231
Стахів 164
Стахура Данило 109 112
Стельмахів 103
Стефаник Василь 117 124
Стефанків 181
Стефанків Василь 182
Стефанків Микола 181
Стефанович Ольга 244
Стецюк Михайло 142
Стець Микола 182
Стоцькі 13
Стрийська Мальвина 233
Стрийський Юліян о. 233
Стронські 13
Струк Лев 234 236
Субота Галя 195
Сушкови 14

Татарський Дмитро 13
Татарські 13
Тарнавський Мирон 128 153
Тарновська Марія 181
Татомир О. 50
Твардовський О. 78
Терлецька Міля 175
Терлецька Ярослава 176
Терлецька-Стахура Олександра 105 106 112 113 114 115 116
Терлецький 142
Терлецький Василь 172
Терлецький Григорій 172
Терлецький Гринь 16
Терлецький Ілько 175
Терлецький Микола 175
Терлецький Микола 14 16 26 101 102 103 104 105 106 107 108
Терлецький Михайло 14 16
Терлецький Михайло 170 175 188
Терлецький Нестор 107 108
Терлецький Петро 16
Терлецький Роман 16
Терлецькі 13 87
Тимків Осип 24
Тимошенко 38
Тимочко 14
Тимочки 13
Тимчук Роман 49
Тирани 13
Тіхий Франтішек 119
Томащук Никифор 123
Торонський А. о. 30
Тростянчук П. А. 210
Тураш Мирослав 45 98
Турик Василь 182
Турик Микола 181
Турик Осип 181
Турови 13 87
Туркул Петро 196
Турок 92
Турчинський Емерик 30
Тустанівський 142
Тустанівські 13
Тустановський 134

Угрини 13
Укарма 15
Урбаніцький 30
Утриско Мирон 49

Фальківський Дмитро 43
Федина Михайло 15
Федишин 14
Федорів І. 50
Федорович Карло о. 16 223
Федорович Юрій 223
Фердинанд Габсбург архикнязь 144
Флюнт Володимир 239
Флюнти 13
Франків Олесь 183
Франко Андрій 82
Франко Василь 78 82
Франко Іван 2 3 29 30 34 35 36 37 49 50 52 78 79 80 81 82 111 123 125 147 185 187 189 190 191 192 193 194 195 199 200 205 206 212 240 242
Франко Олесь 182
Фур Іван 183

Халус П. І. 210
Хемич Петро 15
Хемичі 13
Хиляк о. 236

Хлонь Іван 182 183
Хлонь Микола 182
Хмельницький Богдан гетьман 211
Холодний Петро 38
Хомадовський Н. 14
Хомик Василь 52
Хонінсман Я. 209
Хронов'ят-Левицька Дарія 84 240
Хцюк Анджей 148 149 150
Хцюк-Вільчинська Барбара 148

Ценко Микола 50

Чайковський Андрій 52
Чапельський Володимир 17
Чаповський Микола 181
Червінський 24
Черевки 13
Черевко Володимир 41 42
Черевко-Стоцька Ядвига 56
Черненко А. К. 210
Чикаленко Євген 92
Чмола Іван 96
Чмола Ігор 52
Чубатий Володимир 15 17 149
Чупко Фелікс 29

Шанковський Лев 50
Шашкевич Маркіян о. 123
Швердгофер Франц 125
Шевчик Люба 45
Шевченко Тарас 59 119 120 121
Шептицький Андрій митр. 27 60
Шипайли 13
Шипайло Семен 14 133
Шипайлова-Левицька 15
Шифурка Дмитро 35
Шірока (Широка)
Шляйхер 143
Шмідер 140
Шульц Бруно 150
Шупак 174

Щепцьо і Тоньцьо 153

Юзич Іван 15 134
Юрченко П. Г. 31
Юхневич Осип 89

Яворський 41
Яворський Ярослав 173 175
Яворські 13
Ягайло король 10
Якобсен Єнс П. 121
Янів Трофим 92
Яньови 13
Ярун 239
Ясеницький 14
Ясеницький Володимир 45
Ясеницькі 13
Яхно Володимир 45
Яхно Яків о. 16
Яцеви 13
Яців Володимир 244
Яцкевич Є. 195
Яцків Михайло 142

Михайло Івасівка

ПОКАЖЧИК ІМЕН

"ДРОГОБИЧЧИНА — ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА"

Том третій

Авсюкевич 463
Андибур Василь 367
Андибур Михаїл 6
Андріянович 132
Андріянович Юліян о. 448
Андрієвський Андрій 150
Андрусечко Дмитро 115, 494
Андрухів Анна 304
Андрухів Василь 304
Андрухів Володимир 304
Андрухів Іван 304
Андрухів Марія 304
Андрушків Олекса 331
Андрущакевич Евстахій 161, 163
Антоненко-Давидович Борис 225
Антонів Василь 148-151, 159
Антонів Володимир 161
Антонів Степан 161
Артимович Антін 480
Арцт Северин 27

Бабій І. 152
Бабій Осип Л. 425
Баб'як 386
Бажанський Михайло 6, 58
Байрак Микола 121, 123-124, 128-129, 131
Байрак Мирослава 126
Балицький Олександер 496
Банах Теодор о. 448
Бандера Степан 93, 120, 193, 356
Бандрівський Мирослав 161
Баран Володимир 6
Баран Іван 304
Баран М. 358
Баранецький Микола о. 296, 447
Бараник Михайло 47, 128-129
Бараник Северіян о. 75, 91-92, 129, 146-149, 186, 446, 456
Барвінський В. 136
Барків Маріян 426
Барнацький І. М. 14
Барщик І. о. 377
Басараб Ольга 467
Басараб 165
Батицький 386
Башук 287
Бачинський Леонід 214
Бачинські 409
Бек Маруся 196
Беків Стефан 438
Бенів Іван 186
Бенцаль М. 464
Бердник Олесь 225
Берегуляк Богдан 156, 161
Берегуляк Осип 312,
Берегуляк Остап 6, 312, 467
Берегуляк Петро 426
Берегуляк Тарас 156, 161
Берегуляк-Геврик Михайлина 312
Берегуляк-Куса Юлія 312
Березинський Мирослав Юрій 42, 46
Березовський 463
Берія 226
Бертельоті 78, 80
Беч Любомир 401
Б'єнвню Жан 325
Бєліна-Пражмовскі 86
Бирчак Володимир 21, 430
Бичек 420
Біланюк 173
Білас Андрій 436

Білас Василь 6, 7, 39-46, 49-50, 53, 55, 59, 85, 256, 354, 470
Білас Йосип 50
Білас Марія 469
Білас Михайло 397
Білас Ярема 79
Білас Ярослав 49-50
Білий 165
Білий Дмитро "Лис" 6, 109, 169-473, 475
Білий Михайло 470, 473
Білий Степан о. 360
Білик 161
Білинський Маркіян 161
Бінковський Василь 426
Блажкевич Іван 90, 129, 209, 241, 244,
Блашків Дарія 354
Блашків Степан 354, 356
Блестів Олекса 65
Бльок 113
Боберський Іван 150, 151
Богонос Онуфрій Олекса о. 451
Богуни 409
Богурат 161
Бодревич Данило о. 401, 448
Божик Володимир 146
Божик Олександер 126
Бойко М. 119
Бойко Осип 425
Бойчук 209
Бойчук Богдан 283
Болонний Василь 426
Больє Жорж 327
Бориняки 409
Борис 142, 159
Борис Дмитро 161
Борис Яків 144, 145
Борисів Василь 367
Бориславська Юлія 104
Бориславський (Дрогобич) 103
Бориславський (Улично) 401
Бориславський Зенон 161
Бориславський Микола о. 456
Бориславський Михайло 6, 101, 103
Борисоглібська Г. 463
Боровська Ганя 421
Бородайко Володимир 150
Борсук Михайло 161, 165
Борсук Осип 150, 153, 156, 161
Бортнянський Дмитро 196
Братковський Онуфрій о. 69
Брик Василь 494
Брик Дмитро 113, 498
Брик Іван 478
Броварський Рудольф 147, 156, 161, 163
Бровко Гіляр 427
Бродин 439
Броссо Сесіль 327
Бузенко 336-337
Буній Олесь 49
Бурко Дмитро 92, 128-129, 186, 209
Буцик Д. 152

Ваврик Михайло о. 69, 406
Ваврик Теодор 388
Ваґнер Альфред 115, 496
Валер Микола 161
Валіґура Микола 146-148
Баліґура Теофіль 146
Валюх Анатоль 43
Валюх Іван о. 447, 449
Ванівський 165
Вареха Теодор о. 450
Васильченко 337
Вата Василь 434
Вата Іван 435
Вахнянин Б. 136
Вашінґтон Джордж 36
Ведвицька Теодосія 388
Ведвицький Петро 388
Вельґуш Евген 88
Вельґуш Микола 91
Вельґуш Ярослав 91
Венгринович Володимир о. 172, 174
Венгринович Оріон Станимир 172, 176
Венгринович Степан Омелян о. 123-125, 172-177, 456
Венгринович Тирс Всеволод 172, 176
Венгринович-Панківська Софія Марія 172, 174-176
Венгринович-Шафранська Альбіна Софія 172
Веприк Василь 389
Веприк Петро 331, 388
Бербій Ігнат 337
Верига Василь 489
Вергун Василь 6-7, 15, 18-22
Вергун Станислав 142
Весела Пелагія 185
Весела Стефа (Степанія) 124

Весела-Лех Юстина 189, 258
Веселий Богдан 142
Веселий Володимир о. 142, 358, 456
Веселий Олександер 124, 131, 142
Весоловський о. 183
Винницька-Гординська Леокадія 325
Винницька-Тустанівська Гонората 410
Винницький о. 358-359
Винницький Григорій 325, 410
Винницький Ілля 324
Винницький У. 343-344
Витвицька Марія 183
Витвицька-Зацерковна Дарія 183
Витвицька Стельмахів Меланія 178-184
Витвицька Таня 183
Витвицький Андрій 183
Витвицький Василь 194
Витвицький Ігор 6, 180, 183, 475
Витвицький Степан 22, 179-184, 209, 270, 289
Віндак 86
Віновський Микола 271
Вінтер Ярослав 156, 161
Вітовський Дмитро 229, 428-429, 470
Вовк (Селянська) Віра 283
Вовк Василь 146
Вовк Іван 430-431
Вовків Іван 426
Возняк Василь 154
Войтович Теодосій о. 416
Войтович-Курилло Михайлина 416
Войтуняк Павло 403
Волос Стефан 496
Волошин Августин о. 61
Волошин Василь о. 467
Волошин Гриць 467
Волошин Ростислав (Павленко) 439
Вольф Францішек 274
Воробець 161
Воробець Володимир 152
Воробець Михайло 142, 144, 146-151, 153, 161, 163
Воробкевич 193

Гавірко Андрій 298
Гавранки 180
Гаврилів Іван 124, 388
Гавриш Степан 6, 479,492
Гаврищук Євген 132
Гаврищук Софія 132
Гаврищук Степан 131
Гадзевич Онуфрій о. 129, 144, 154, 408
Гайвас Ярослав 410
Гайворонський Михайло 194, 196
Гамулець Михайло 156, 161
Ганкевич Лев 55
Ганкевич Р. о. 354
Гарасим 103, 153, 161, 166
Гарасим 165
Гарасим Володимир 151, 161
Гарасимів 159
Гарванко Роман 161
Галендер Ян 420
Гасин Олекса "Лицар" 239
Гевка-Печко Леся 6
Гевко-Коссак Олена 58
Геврик Андрій 145, 241
Геврик Богдан 142, 144-145, 147
Геврик Григорій 103, 105
Геврик Іван 98, 161
Геврик Іриней 161
Гейєрманс 464
Гірняк 173
Гірняк Любомир (Кознарський) 64
Гірчак Олекса 436
Гітлер Адольф 61, 63, 405
Гіттель 78
Г-кий І, 172
Гладилович Адольф, син Степана 8, 20, 122, 126, 131, 185, 192, 197, 239, 241, 246, 255, 258, 284, 312, 324, 393, 410, 468, 473, 483, 501
Гладилович Адольф, син о. Юрія 188
Гладилович Василь 188
Гладилович Дем'ян 188
Гладилович Іван 188
Гладилович Ілля 121-122
Гладилович Максим 6, 189, 258, 284, 501
Гладилович Степан 92, 185-191
Гладилович Філарет 188
Гладилович Юрій о. 188
Гладилович-Бєшек Людвіка 188
Гладилович-Бургеневич Варвара 188
Гладилович-Весела Евдокія 189
Гладилович-Семечко Текля 188
Глушкевич Маріян 55, 57
Глушко М. С. 14
Глушко Степан 20

Гмитрик Іларіон 299
Гнатів Михайло 44
Гнатів Петро 209, 231, 360
Гнатюк Юрко 427
Гобчак 401
Голик Сотер о. 183
Головінський Юліян 42
Головка 434, 438
Голоскевич Грогорій 8
Голубович Ісидор 229
Голувко Тадеуш 53, 410
Горбовий Євген 151
Гординський Святослав 11
Горинь Михайло 226
Горницький Нестор 28
Горницький Олександер 133
Горницький Омелян о. 28
Горницький Степан 6, 28, 139-140, 224
Горняткевич Д. 314
Городецька-Кисіль Пелагія 269
Городецький Андрій 267-270
Городецький І. 6, 11, 146, 265, 271, 391-392, 395-396
Городецький Ілля 266
Городиський Дмитро о.448
Городиський Іван 147
Городиський Михайло 145
Городиський Осип 124
Гофман 431
Гошко Ю. Г. 483
Грабар Павло 151, 153, 159-161, 163
Грибович Володимир 161
Григорій 459
Григорійчук Микола 123, 124
Гримач М. о. 330
Гриневецький Степан о. 419
Гриник Михайло 153, 158, 161, 163
Гриняш 433
Гриняш Василь 433
Грицай Дмитро (Перебийніс) 192-193, 479
Грицеляк Микола о. 419
Грицина К. о. 377
Грицьків Дмитро 82
Грищак 103
Грушевський Михайло 7
Грушкевич Теодор о. 437, 452
Губер Віллі 173
Губицька Марґарита 195
Губицька Сузанна 195
Губицький Зенон 161
Губицький Іван 88, 159, 162
Губицький Тарас 194-196
Гузар о. 183
Гуменюк-Гладилович Євгенія 188
Гуменний Михайло 89
Гумовський Василь о. 451
Гурій Василь 469
Гурко Іван 410
Гурко-Яворська Магдалина 410
Гурникевич Гриць 427
Гутович Володимир 89-90
Гушоватий Й. 136

Ґаба Петро 427
Ґавдяк Богдан 146-149, 154, 162
Ґавдяк Марія 131
Ґавдяк Ярослав 146, 149
Ґавенда Томаш 27
Ґарбяк Михайло 426
Ґарліцкі 437
Ґете Й. В. 25, 352
Ґец Лев 173
Ґжибовські 204
Ґловінський Самюель 27
Ґлов'як Степан 92, 162
Ґовда 230
Ґовда Олександер о. 450
Ґодфрід Казимир 420
Ґреґорчук 382
Ґубель Евген 150, 162
Ґубель Ростислава 151
Ґюнтер 257

Дада (Демо-Довгопільський Анатоль) 65
Данилишин Дмитро 6, 7, 39-46, 49-50, 53, 55-56, 85, 256, 354, 470
Данилків Іван о. 125, 126, 127, 456
Дасевич 161
Дахніська-Татарська Франя 6, 77, 81-83
Дацишин Олекса о. 358, 451
Дашко Віктор 144, 146-147
Девосир 305
Демитрикевич 487
Дем'ян Г. В. 14
Дем'ян Михайло 435
Держко О. 150
Дернак Анна 304

Дершняк Микола 403
Дешамп Лука 6, 197-200
Дзєдзіцкі Людвік 404
Дзюбак Володимир 427
Дзюбак Олекса 434-435, 438
Дигдалевич Іван 152
Дидинська Софія 126, 201, 476
Дидинська-Стрийська Галина 201
Дидинський Володимир 201-203
Дидинський Дмитро 409
Дидинський-Ґоздава Константин 6, 29, 37, 349
Дидинський-Ґоздава Теофан 349-353
Дидинські 409
Дикий Степан 162
Дідух Осип 427
Дільний Тадей 126
Дмитряк Богдан 162
Дмитренко 328
Дмитришин Михайло 113, 498
Дмитрієва-Ґжибовська Генрика 204-207
Дмитріїв Іван 205
Дмитрусь 142
Дніпровський Ф. 205
Добрянський (колодій) 409
Добрянський (службовець) 409
Добрянський Іван 337-338, 340-341, 346, 479
Добрянські 409
Довбуш (УПА) 118
Довбуш Олекса 79
Добоші 138
Довбуші 386
Долик 165
Домбровський Маріян 162
Дорожівський Роман 89-90, 144, 146-147, 156, 162-163
Дошенко Аркадій 159, 162
Дощак Кипріян 425
Драган Михайло 459
Драган Стах 84
Древецький Михайло 159, 162
Дригиничі 180
Дриль Луць 496
Дрогобицький Іван 162
Дрогобицький Михайло 337, 340-341
Дрогобич Юрій 21
Дроздовський Олександер 125
Дронжек А. о. 27
Дуб 358
Дубицький Гликирій о. 70
Дублянич Павло 436
Дуда Михайло 206
Дудич Василь 496
Дудич Василь (Горуцько) 115
Дудяк 433
Думін І. 429
Думін Осип 21, 428
Дум'як Михайло 426
Дум'як С. 337, 340
Дуркот Володимир о. 408
Дуцько Юліян о. 160, 450
Дяків Іван 494
Дякун Володимир 162
Дякун Теофіль 501

Евин Филип 145

Єднакий Михайло о. 408, 446, 455

Жагаляк Панько 381-382
Жарський Е. 19
Жук Михайло о. 445-446, 456
Жупанський Павло о. 446, 456
Журавель Александер 433, 438
Журавчак Евген 162
Журавчак Омелян 128, 162
Журавчик В. 90
Журавчик Маґда 436
Журавчик Никола 436
Журавчик Олекса 434-435, 438
Жураківський Маріян 53, 56

Заборський 165
Заводович Микола 115, 494
Задорожний Микола 364
Заклинський 429
Залізняк Олена 178
Залозецький Володимир 11
Залужний 440
Замірський 165
Заплатинський М. 150
Зарицька Марія 266
Зарицький Василь 115, 496
Зарицький Іван 141
Зарицький Олекса о. 263
Зарицький Роман 84, 389

Засійбіда Орест о. 183
Захарія 165
Захарія Василь 501
Захарія Гнат 467
Захарія Іван 6, 121, 467
Заяць Данило о. 448, 455
Заяць Михайло о. 406, 452
Заячківський Йосиф о. 126, 491
Здебські 478
Зеленяк Петро о. 449, 455
Зелес Іван 158, 162
Зельман Вольфович 73, 79
Зентичка Григорій 113, 498
Зєлик Михайло 162
Зиґмунт I, король 403
Зинів Семен 304
Зинів Филип 304
Знак Юліян 162
Зуб 162-161
Зубач 161
Зубенко Іван 138
Зубрицький Михайло о. 272-273

Іван Павло II. папа 245, 323
Іваненко Михайло 45, 121-125, 129, 131, 141, 148, 209, 388, 480
Іваницький Богдан 142
Іваницький Роман 6, 106
Іванішів Анна 304
Іванішів Домініка 304
Іванішів Іван 304
Іванусів Іван 296
Іванусів Микола о. 6, 291-292, 294-296, 445
Іванусів Ярослав 293, 296, 474
Іванчук Евстахій 242
Іванчук Григорій 242, 244
Іванчук Омелян 124
Іванчук Розалія 244-245
Іванчуки 138, 386
Івасівка Василь 382-384
Івасівка Люба 382
Івасівка Мирослава 382
Івасівка Надія 382
Івасівка Олександер 380-382, 384
Івасівка Роман 382
Івасівка-Лищук Михайло 6, 43, 50, 380, 410, 492
Іда 227
Ізничак Емілія 131

Ільницька Меланя 209, 476
Ільницький Володимир 90, 129, 144-147, 149, 154, 202, 208-210, 241, 331, 386-388, 478, 491
Ільницький Генрик о. 406
Ільницький Іван о. 451
Ільницький Степан 149
Ільницькі 138
Інніцер, кардинал 322
Ісик 328, 438

Йосафат св. 75
Йозефсберґ 84

Казимир, король 405
Кайдан Осип 427
Калічак Ілько 81
Калужняцька М.129
Каменецький Юліян 139
Камінський Рон 489
Камінський Корнило 337-340, 346
Камінський Михайло о. 447
Канда Григорій о. 296, 408, 446,
Капельнер 279
Капко 189
Каплиста-Галанчук Маріянна 211
Каплиста-Козак Марія 6
Каплистий Віктор 211
Каплистий Макар 211-216
Капустянський Микола 60
Карманська Ліда 121, 122
Карманський Петро 121, 122, 128, 129
Карп 190
Карпа Т. С. 13
Картер, президент 243
Катрич 142
Катрій Юліян о. 183
Кач 243
Качмар Марія 115, 494
Качмарик 165
Кашуба Нестор 98, 142, 146-147, 149, 150-151, 156
Кашубівна Наталія 145
Квятковський Антоні 27, 386
Кейван Іван 312-313
Керекярдо 27
Керницький Михайло 131
Керч Оксана 233
Кецун Йосиф о. 448

Кирч Олекса 409
Кирчі 409
Кирчів Р. Ф. 13
Кікта Дем'ян 416
Кікта Кость 407, 410, 415-418
Кікта Микола 407, 410, 418
Кікта Павло о. 406-407, 416-418
Кікта Степан 6, 403, 410, 416-418, 475, 493
Кікта Теодор 410, 417
Кікта Юрій о. 407, 410, 415, 417-421
Кікта-Войтович Теодозія 416-418, 421
Кікта-Кіт Катерина 416
Кіндій 410
Кіндій-Крисько Надія 410
Кіндратів Іван 425, 467
Кіндратів Михайло 364
Кіцила Клим 149
Кіцила Константин 146, 147, 149, 157, 188
Кіцила Тарас 149
Кічоровська Стефанія 132
Клим Іван 119
Клим Михайло 120
Клим Федір 120
Климко Ярослав 156, 162
Кліщ Ілько 110
Клодницький Осип 287
Кльосі 146
Кльось (дир. оркестри) 256
Кльось (учениця) 103
Кльось Володимир 162
Кльось Михайло 162
Кльось Осип 142, 151
Кльось Ярослав 162
Кметик Тарас 128, 162, 163
Кміт 96
Кміта Петро 403
Книш Зиновій 54, 410
Книші 409
Кобзяр Володимир 152
Кобилецька Стефанія 6
Кобилецький Іван 88, 98
Кобилецький Карло 425
Кобилецький Роман 6, 124
Кобилянська Ольга 17
Кобільник Володимир 95, 142
Кобільник Гриць 142
Кобільник Осип 162
Кобільник Остап 147-148, 156, 159, 162-163
Кобільник Степан 142, 162, 476, 478
Кобрин Володимир 77, 80, 124, 209
Кобрин Іван 426
Кобрин Ярослав 147, 149, 476
Ковалик Володимир 375
Ковалики 359
Ковалик Іван 374
Ковалик Роман 6, 299, 357, 362-375
Ковалик Ярослав 360
Ковалик-Лютик Анна 374
Ковалів Іван 401
Ковалів Пантелеймон 8
Ковалів (П'ятка) Степан 21, 52
Ко́валь 382
Ковальські 138
Ковбель Богдан 162
Козак Біня 193
Козак Галя 193
Козак Є. 136
Колінко Володимир 89, 90, 141
Колібаник Гриць 435
Колодзінськтй Михайло (Гузар) 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64
Колодій Мирослав 162
Колодрубець Мирослав 90, 468
Колодрубець Тарас 148, 153, 156, 162, 163
Коновалець Євген 470
Конюшецький Микола 403
Копач Степан 113, 498
Королик Ст. 389
Коростенський Йоан о. 299-300
Корчинський Юліян 205
Косановський 189
Косенко Віктор 196
Коссак Богдан 6, 7, 58, 124, 142
Коссак Василь 425
Коссак Володимир 305
Коссак Гриць 221-222, 310, 425
Коссак Зенон (Тарнавський) 6 39-40, 44, 51-64, 85, 123, 124, 410
Коссак Іван 219-222, 410, 428
Коссак Йосип 58
Коссак Микола 58
Коссак Степан о. 180
Коссак Юрко 180, 182-183, 476
Коссак Ярослав 144, 146, 156, 162
Коссак-Гевко Олена 54, 58
Коссак-Стельмахів Софія 182
Костецький Михайло 6, 298
Костишин Юрко 122

Костомаров Микола 122
Костшембський Осип 94
Котко 359
Котович Іван 409
Котулі 358
Котульский Володимир 253
Коциловський Йосафат, єпископ 126, 322, 418-419, 490
Коцко Іван 159
Коцко Михайло 162
Коцкович Осип 162
Коцюба Василь 142, 144, 151, 154
Коцюба Володимир 360, 476, 478
Коцюба Дмитро 96, 156, 162
Коцюбинський Михайло 397
Кошалкевич Анатоль 436
Кошиць О. 136
Кравець Іван 96
Кравцевич 359
Кравців Богдан 58
Кравченко Уляна /Юлія Шнайдер/ 461-462
Крайчик Василь 162
Крайчик Василь о. 452
Красицький о. 69
Красник Іван 152
Крававич Зенон о. 406
Кривицька Леся 463
Кривицкий Я. 464
Крижанівська 165
Криськи 138
Крисько Антін 405, 416, 434
Крисько Антін /син/ 410
Крисько Борис 410
Крисько Василісса 410
Крисько Віра 410
Крисько Іван 84, 131
Крисько Ксеня 410
Крисько Лев 410, 415
Крисько Отилія 405-406, 410, 416, 434
Крисько Петро 410
Крисько-Тустанівська Мирослава 410
Кропивницький М. 464
Кругляк Ю. М. 485
Круцько Андрій о. 449-450, 457, 467
Крушельницький Леонтій 183
Ксьонжек Б. 386
Куба Борис 142
Кубів Зенон 162
Кубійович Володимир 175
Кудрик Олег 202
Кудрик-Дидинська Софія 6, 202
Кузан Анна (Гандзя) 305-311
Кузан Ілля 305, 426
Кузан Марія 305
Кузан Микола 305
Кузан Федір 305
Кузик Ніна 121
Кузьменко Онуфрій 265
Кузьмович Володимир 125, 126, 131, 388, 491
Кузьмович Микола 131
Куйдич Іван 6
Кулешко Я. 136
Кулинич 103
Кулинич Михайло о. 183, 184
Кулиняк 110
Кулиняк Василь 89, 98
Кулицький 386
Кульчицька 165
Кульчицька Олена 24
Кульчицька Ярослава 132
Кульчицький В. 129
Кульчицький Омелян 401
Кульчицький Микола 25
Куманяк Павло о. 126, 129, 146-147, 446
Куник Мирослав 152
Куновський О. 268
Кунцьо Микола 501
Курась Осип 406
Куриш Олекса 433, 438
Курманович Віктор 60
Куруц Яцко 496
Курчак Микола 6, 492, 501
Кутюк 165
Кухар Вацлав 149
Куц Евстахій 161-162
Куцан 165
Куцибала Евген 162
Куций Василь 377
Куцюк 401
Кушнір /Дрогобич/ 103
Кушнір /Улично/ 401
Кушнір М. 469
Кушнір Василь 389-390
Кушнір Володимир 147, 150-151, 156, 162-163
Кушнір Зенон 156, 162
Кушнір Микола 80, 388, 390
Кушнір Осип 159
Кушнір Роман 162

Кушнір Сергій 146
Кушнір Теодор 162

Лабанців Іван 434-435
Лаґаняк Дмитро 115, 494
Ладика Василій, єпископ 72
Лазаровичі 409
Лазор Іван 223-224, 230, 479
Лакота Григорій, єпископ 419
Лев Василь 501
Лев, княз 70
Левенштайн Натан 77, 80
Левинський Володимир 22, 266
Лувицька-Феснк Анастазія 115, 494
Лувицька Галя 273
Левицька Зеня 266, 273
Левицька Іванна 273
Левицька Марійка 273
Левицька Люба 271, 273
Левицька-Дмоховська Дора 266
Левицька-Зубрицька Анастасія 266, 271-275
Левицька-Іванчук Євгенія 244
Левицький В. 19
Левицький Володимир 273-274
Левицький Йосиф о. 25
Левицький Микола о. 126, 360
Левицький Милош о. 273
Левицький Михайло, єпископ 406
Левицький Михайло 360
Левицький О. 463
Левицький Роман 273-274
Левицький Теодор 426
Левицький Юрко 273
Левицькі 359
Лейбич Іван 331-332
Лейбич Онуфрій 332
Лейбичі 138, 386
Леклерк Жак 327
Леопольський Віктор 460
Лепкий Андрій 145
Лепкий Вогдан 406
Лепкий Лев 245
Леськів 165
Леськів Ірина 132
Лех Андрій 467
Лех Марія 433
Лех Марта 330
Лех Микола 433
Лех Михайло 433-434, 438
Лех Петро 328-330
Лех-Стеців Марія 330
Лехуш Василь 426
Лешків Тимко 427
Липин Евстахій 322
Липин Петро о. 322-323
Липин-Музичин Анна 322
Липинський С. 127-129
Лисенко М. 28, 97, 136
Лиско Богдан 158, 162
Лишковський С. 77
Литнянчин Яць 426
Лінкольн Абрагам 36
Ліс 86
Ліщинська Галина 388
Ліщинська-Тустанівська Каролина 410
Ліщинський Іван о. 331, 406, 447
Ліщинський Осип 406
Ліщинські 386
Лободич 103
Лободич Павло 162
Ловелл Єжи 489
Логвин Г. Н. 12, 73
Лоґуш Руслан 327
Лоза Михайло 461
Лоїк Имхайло 88
Лукавецький 165
Лукавецький Зенон 166, 201
Луковський 77
Луник 150
Луців Ева 304
Луців Лука 6, 7, 15, 17, 20-22, 426
Луців Рузя 304
Луцький Микола 126
Луцький Мирон 328
Луцький Михайло о. 457
Лучинський Йосиф о. 457
Любачівський Мирослав, патріярх 247
Любчак-Шухевич Ірина 480
Людкевич С. 136
Лютик Володимир 360
Лютики 357, 359
Лютик Миколай 358
Люшер Андре 327
Лявфман 96, 113, 498
Ляйбніц 58
Лялюк Тарас 89-90
Ляндав 257
Лянцкоронські 180
Ляхцік 334

Магоцький 160-161
Магола Василь 116, 494
Мадейський 359
Мазурик Дмитро 433-435
Маївський Дмитро /Тарас/ 193
Майба Володимир о. 447
Мак Іван о. 162
Мак Ярослав 162
Макар В. 84
Макар Гринь 113, 498
Макар Петро 436-437
Максимович 150
Максимович Антін 186
Максимивич Борис 196
Максимович Вероніка 196
Маланюк Петро 491
Малецька 165
Малецький Пантелеймон о. 229
Малий 165
Малик Данило 162
Малицький 103
Мандзій Василь 427
Мандрик Іван 494
Марек 382
Маринович Мирослав 225-226
Маринович Мирослава 225
Маринович-Сергійчук Раїса 225
Марітчак Олександер 55
Марків Андрій 304
Марків Вартоломей 360
Марків Василь 304
Марків Гаврилко 304
Марків Марія 304
Марків Михайло 304
Мартинович Омелян о. 448
Мартинюк Богданна 227-228
Мартинюк Іван 227-232, 267
Мартинюк Ігор 227-228, 231
Мартинюк Ілля 227
Мартинюк Ілько 142
Мартинюк Ліда 227-228
Мартинюк Марія 227
Мартинюк Н. 98
Мартинюк-Косоноцька Наталія 227-228
Марущак Володимир о. 449
Маскот Жак 325
Матичак Микола о.
Матіяс Станислав 162
Матчак 305
Матчак Мирон 298
Матчак Михайло 425
Матюк В. 136
Мацюк Микола о. 457
Мацюк Олекса 409
Мацюрак Теофіля 469
Мацюрак Ярослав 124
Мацьків Іван 426
Маяковський 84
Мегик П. 314
Меґас Осип 410, 443
Медаль 382
Медицький Степан 460
Мекелита Петро о. 11, 447, 449, 457
Мельник 103
Мельник Андрій 60, 93, 110, 138, 426
Мельник Осип 125
Менцінська Дарія 265
Мигаль В. 360
Миговичі 180
Мизь Йосиф о. 446
Микита Микола о. 447
Микита Роман 6, 501
Микитин 165
Микитин Константина 132
Микитюк Дмитро 229
Микитюк Іван 427
Миколайська Ольга 410
Миколайський Євген 410
Миколайський Олекса 410
Миколайський Степан 405
Мисишин Володимир /Мишка/ 90, 142, 149, 156, 162-163, 476, 478
Мисишин Григорій 467
Мисишин-Драб Анастасія 467
Михайлюк 401
Михаць Богдан 126
Михаць Ілля 129, 141
Мицавка Ярослав 150, 153, 158-159, 161-163
Мицак Олекса 116, 494
Мікльош I 161
Мікльош II 161
Мілян 103
Мінчак Михайло 425
Мірчук Петро 410
Мітринґа Степан 153, 159, 161-162
Міхальський 435
Модрицький Іван 101, 103
Модрицький Михайло 162
Модрицький Омелян 142, 162
Модрицький Осип 142, 156, 159
Моздір Василь 162
Молотов В. 336

Монастирський Еміліян о. 183
Мора Адольф 167
Моравський Єронім о. 449
Морльох 113, 120
Мороз 165
Мороз Евстахій 162-163
Мороз Ярослав 147, 156, 158-160, 162
Мостиський Роман 182
Мостовскі 55
Мотика Микола 43, 47, 85
Мосьціцкі Генрик 56, 371
Мошинський Іван 115, 494
Муйла Теодор 131, 388-389
Мундзьо 45, 85
М'ягкий Омелян 162
М'ягкий Юліян о. 457

Навроцкий Данило 25
Нагірний Євген 406, 417
Нагорницький Я. 205
Назарко Іреней о. 186-187
Назарук Осип 429
Налковська Софія 257
Намаківські 409
Негович 77
Негребецький Іван о. 408
Неґра Гнат 427
Неділенко Зенон 144, 149-150, 153-154, 156, 162-163
Неділенко Олександер 144
Неофіта Юліян 152
Нєментовський Ян 461
Нижанковський Зенон 144
Нижник Михайло 467
Нижник-Куса Анна 467
Николишин Степан 162-163
Николяк Микола 93-95
Нищий Євген о. 446, 457
Ніклевич Степан 125
Німилович 142, 165
Німилович Дмитро о. 457
Німилович Дмитро 247
Німилович Теодор о. 406, 415, 447, 457, 475
Німилович Теофіл 162
Німилович Ярослав 162
Німиловичі 410
Ніщинський П. 136
Новак 150, 386
Новаківські 409
Новицький Степан 150, 159, 161-163
Новосельський Петро 141, 478
Новосільський Олександер о. 450

Оґроднік Степан 92, 134
Озаркевич Іван 386
Олеарчик Семен 125
Олексовський Гриць 427
Олесницький Євген 270
Олесь О. 259
Ольжич-Кандиба Олег 60-61, 63-65
Омелянович-Павленко Михайло 211
Онацький Євген 175
Онуфрієно Василь 286
Оржеховський Станіслав 403
Оринич Михайло 435
Орищук-Винницька Марія 324-327
Орищук Євген 325
Оріх Василь 162
Орлів Іван 159, 162
Ортинський 401
Ортинський Василь 70, 426
Ортинський Михайло 151
Ортинський Степан Михайло 162
Ортинський Сотер, єпископ 72
Ортинський Юліян о. 449, 455
Осередчук Володимир 6, 21, 492, 501
Островерха 234
Отто Іван Хризостом о. 408
Охримович Ксенофон 27
Охримович Степан 58
Павлик Роман о. 420
Павличка 161
Павлишак 433
Павлюк Тарас 162
Пагута 165
Пагута Нестор 162
Паздровський 27
Палійчук Микола 427
Панчишин 103
Панчишин Юліян 145-147
Паньків 328
Паньків Володимир 146
Паньків Федір 426
Паньківська-Соболта Яромира 172
Паньківській Іларіон о. 172, 176, 449, 455
Паньківській Кость 55
Пап-Пугач Степан о. 64
Партика Іван 152
Парфанович Софія 139
Пасінович Гриць 156, 162

Пасічник 159, 162, 165
Пасічник Петро 162
Паска 103
Паславський Михайло о. 449, 457
Пастернак 193
Пацлавська К. 476
Пацлавський А. 476
Пацлавський Віктор 93, 491
Пежанський Олександер 332
Пеклич Семен 426
Перенський Йосиф о. 446
Пелехачі 359
Петлюра Симон 430, 470
Петрашкевич Йосиф о. 131, 406
Петрик Василь 496
Петричка 98
Петрів 96
Петрів Миеолай 494
Петрів Михайло 113, 498
Петрів Осип 152
Петрівський 401
Пєрацкі 84
Пик 165
Пилипчак-Драбіньська Анна 494
Пилипчак-Лазорек Параскева 494
Пилускевич Іван 494
Пинянський Василь 162
Писарів Яків 131
Пиців Михайло 150
Пищимуха Яць 79
Підгайний Богдан 356
Підгородецька Іванна 286
Підгородецька Марійка 286
Підгородецька-Олексіюк Ніна 6, 285
Підгородецький Богдан 285-286
Підгородецький Емануїл 286
Підгородецький Михайло 286
Підгородецький Олександер 124, 284-287
Підгородецький Роман 286
Піджарко Євген 126
Підкова 440
Підтичерський Гр. 434
Пілсудскі 371
Пільків Зенон 162
Пільків Теодор 6, 385
Пількові 138
Плешкевич Юліян о. 290
Плісак Василь 159, 162
Подоба Михайло 247
Подоляк Осип 151
Подоляк Петро о. 183, 330, 446
Поляк Іван 367
Поляк Михайло 367
Полянська Н. 476
Польовий Михайло о. 183
Понич Василь 138
Пономар Ольга 305
Попадинець Андрій 162
Попелі 138
Попель Богдан 128, 144, 151, 154, 209
Попель Євгенія 126, 132
Попель Ірина 132
Попель Маріян 132
Попель Т. о. 360
Попель-Сосюк-Яворська Марія 405
Попов 440
Попович Дометій 123
Попович Омелян 123-125
Портер Квінса 196
Постойко Нестор 162
Постойко Осип 144
Постолюк Петро 183
Потопняк Мирон 406
Придаткевич Зенон 194, 196
Пристай Олекса о. 391-396
Приходько 183-184
Прокопів Юліян о. 360
Прокопови 359
Пронь Яким 426
Проці 138
Проць Б. 360
Проць Володимир 151
Прхала Леон 61
Пуза Юліян 144, 146-147
П'юрко Богдан 97, 134-135, 144-145, 147, 154, 247, 360

Рабій Михайло 121
Равлоковський Павло 438
Радошицький Михайло о. 408, 447,
Раїч 463
Рак Олексій о. 445, 445
Рануччі 247
Рапапорт 96
Ратальський 142
Ратуський Василь 79
Ратушний В. 464
Реґен Р. президент 226
Реннер Андрій Ігор 248
Реннер-Сасик Христина Марія 248
Рибак Микола 183
Риб'як Олена 25
Римар Панас 79

Римар Савка 79
Рихтицька-Божемська Євгенія 233
Рихтицька Ксеня 234
Рихтицька Тамара 234
Рихтицька-Матла Зена 234
Рихтицька-Мельникович Дарія 234
Рихтицький Любомир (Любомирський Степан) 233-237
Рихтицький Нестор 234
Рихтицький Осип 233
Ріпецький Степан 222
Рішка Роберт 27
Рогожа Роман 183
Рогозинський 90
Роґуцький 87
Рожанківська 247
Романець Степан 152
Романів 122
Романкевич Андрій 162
Романович Олекса 496
Романчук (УПА) 118
Романюк Іван 438
Романяк Лев 151
Романяк Мирослав 126, 136
Романяк Степан 150, 156, 158-159, 161-162, 163
Рошко Степан 238-240
Рошко-Головата Марія 238
Рубчак Т. Богдан 283
Рудавський Антін о. 445
Руденко Микола 226
Рудницький 209
Рудницький Антін о. 196
Рудницький Дмитро 409
Рудницький Степан 407, 409
Рудницькі 409
Румак Анна 304
Русин 161

Сабан Дмитро 494
Савицький Панкратій о. 446
Савойка Віра 6, 242-245
Савойка Ліда 6, 242-243, 245
Савойка Роман 134, 144-147, 154, 241-242, 244, 491
Савойка Теодор о. 241
Савойка-Іванчук Ольга 242, 244-245
Савойки 138
Савчин Антін о. 410
Савчин Михайло 426
Саламаха-Богорський В. 429
Саган З. 19
Садовський 463
Саковська Н. 266
Сальо Карло о. 450
Сапрун Северин о. 89, 97, 135, 446
Сасик Андрій Ґастон 248
Сасик Дора 6
Сасик Василь 246
Сасик Евстахій 246, 277
Сасик Зенон Михайло 158-159, 162
Сасик Мирослав 157
Сасик Михайло 246
Сасик Олена 132
Сасик Роман 6, 98, 132, 137, 142-144, 146-147, 149-151, 156-157, 159, 162-163, 246-248, 476, 478, 493
Сасик Роман Юрій мол. 248
Сасик Роман Юрій ст. 248
Сасик Степан 144-148, 155, 209, 246, 491
Сасик-Ґерінґ Єлена 246
Сасик-Кухтин Ольга 248
Сасики 138, 249, 386
Свідзінський 165
Світлична Надія 225
Селянська-Звонок Стефанія 283
Селяський Остап 283
Семенюк Іван 427
Семечко Тома о. 188
Сенечко Іван о. 450
Сенишин Амвросій, митрополит 183
Сенів Степан 162
Сенюта Зенон 427
Сеньків Дмитро 426
Сеньків Микола 426
Сеньків Федь 426
Сеньківський Яким Іван о. 75, 92, 186, 457
Середяк Юліян 479
Сивинський Луць 496
Сивохіп Володимир 426
Сивохіп Іван 467-468
Сидір Юрко 348
Сиротюк 165
Січинський В. 73
Скалич Семен 250
Скибінський Володимир 209, 476, 491
Скибінський Рудольф 38
Скибінський Юрій 126, 202
Скічнів Іван 426
Скоцені 152
Скочиляс Іван 6, 178, 184, 358, 479

Скочиляси 183
Скрегота Роман 152, 157
Слив'як Юлько 102
Сліпий Йосиф, патріярх 11
Слонський Юліян о. 448, 457
Слюсар Ярослав 467
Смалько Роман 86, 123-124, 129
Смігавський Богдан 163
Смола Михайло 57, 131,473
Смола Тарас 162
Смольницький Іван 162
Смольницький Осип 209
Смульський Петро 162
Снігур Ірина 206
Снятинський Зенон 153, 159, 161-162
Снятинський Лев 162
Собєскі Ян, король 70
Собки 409
Соболта Богдан 6, 124, 276
Соболь Теофіль 156, 162
Сов'як І. 469
Сов'як Р. 136
Содоль Петро 6, 117
Созанський 103
Соловйов 337
Солтикевич А. 27
Сольчаник Андрій Даріян 6
Сольчаник Володимир 123-124, 129, 144-148, 156-157, 360
Соневицький Юрій 209, 478
Сорока Микола 494
Сорокевич-Тустанівська Ангелина 410
Сосенко М. 74
Сосюк Олекса 410
Сохоцький 165
Сохоцький Степан 162
Спанчак Рузя 304
Спанчак Семен 304
Спіноца 59
Сприс Олександер Еразм о. 448
Стадник Йосип 98
Стадницький Андрій 403
Сталін 226
Станимір Осип 430
Станимір-Чайковська Ольга 430
Старик Володимир 42, 46
Старосольський Володимир 55
Старосольський Роман 298
Старух Ярослав 193
Стасишин Юліян 123-124
Стасів М. о. 377
Стах Іван о. 183-184
Стахів Матвій 19
Стебельський Богдан 234
Стебельський Іван 6, 278
Стебельський Мирон 278
Стебельський Т. 360
Стебельські 359
Стельмахів Гордій 182
Стельмахів Роман 182
Стельмахів-Мигович Марія 180
Стельмащук С. 136
Степан (брат Марії Чаплі)
Степаняк М. 152
Степняк-Орел М. 463
Стефаник Василь 464
Стефанович Каєтан 405
Стефанович Микола 435
Стеценко К. 136
Стецик Михайло 434
Стецiв Андрій 6, 467
Стецiв-Васкул Ольга 314
Стецiв Ігор 315
Стецiв Іван 467
Стецiв Лев о. 330, 450
Стецiв Микола 426
Стецiв Михайло 467
Стецiв Онуфрій 313
Стецiв Орест 315
Стецiв Стах 426
Стецiв Степан 124, 312-319, 467
Стецiв-Єсип Євгенія 330
Стецiв-Кіндратів Марта 313
Стецюк Михайло 426
Стецьків Олекса 230
Стецько Ярослав 93
Страшовська Домініка 304
Стрембіцький Іван 494
Стремецькі 409
Стрийська Влодзя 201
Стрийська-Левицька-Дрогомірецька Мальвіна 202
Стрийський Іван 364
Стрийський Михайло 367
Стрийський Омелян М. 6, 201
Стрілецькі 409
Струтинські 180
Ступницький 96
Сулімірський Т. 487-488
Сулятицький Степан 60, 64
Сурма 165
Сухар Іван 150

Сухий Василь 433
Сушків Ярослав 145-147, 149, 151, 154, 247

Табачинський Петро 427
Таранько Михайло 234
Тарковський Зенон 158, 163
Тарнавська Бронислава 251-252
Тарнавський І. 93
Тарнавський Мирон 147
Тарновська Марія 376, 475
Татарська Антоніна 82-83
Татарська-Коссак Анна 82
Татарський 142
Татарський Володимир 82, 83
Татарський Дмитро 77, 80-83
Татарський Евстахій 149
Татарський Іван 163
Татарський Олександер 83
Татарський Осип 82-83
Татарський Степан 144, 149
Татарський Теофіль 82-83
Татарський Тарас 163
Татарський Юліян 149
о. Татомир Теофіль 452
Тацинець Федір 65
Телесницький о. 69
Теребус О. 237
Терлецька 132
Терлецька Олександра 22
Терлецький (Улично) 401
Терлецький А. 313
Терлецький Микола 22, 386, 388
Терлецький Ярослав 132
Терлецькі (Ролів) 359
Терлецькі (Тустановичі) 138, 386
Терпкий Ол. 99
Тимкевич Олександер о. 451-452
Тихий Олексій 226
Тіллемани 280
Ткачі 409
Тожовець 470
Томашівський Іван о. 288, 290, 445
Томчак 407, 409
Торонський А. 27
Торський Іван 410
Торські 409
Трач Михайло 109
Туз Михайло 494
Тураш Мирослав 193
Турик Микола 293-296
Турів (Дрогобич) 165
Турів Роман 284
Турко Мирослав 152
Туркова 165
Турові 138
Турок Михайло 426
Тустанівська-Миколайська Євгенія 410
Тустанівський Богдан 410
Тустанівський Євген 410
Тустанівський Омелян 408, 410
Тустанівський Юліян 405

Угрин Зенон 163
Угрин Олександер 146-147
Угрин Ярослава 150
Українка Леся 397
Унятицький Андрій 409
Унятицький Дмитро 409
Унятицький Стецько 409
Унятицький Ігнатій 406
Унятицькі 409
Устиянович Корнило Миколаєвич 460, 474
Устиянович Микола 460

Фаєрштайн Якуб 78, 80
Фарис 359
Федевич Лев 401, 410
Федів Ігор 426-427
Федорович Юрій 45, 84
Федорович-Малицька Л. 314
Федунь Степан о. 451
Федькови 409
Ференцевич Юрій 183
Фещак Петро 93
Филипович Евстахій 211
Фичак Михайло 494
Філяс Платонід о. 75
Фім'як Осип 113, 498
Фірлей 359
Флюнт Василь 147-148, 153, 156, 163
Флюнт Михайло 434
Фляйшман 428
Франко Захар 38
Франко Іван 6, 8, 21, 24-38, 51, 69, 80, 352, 404, 409, 416, 464, 476-477
Франко Марія 25
Франко Микола 335, 343
Франко Петро 425

Франко Розалія 479
Франко Тарас 143
Франко Яків 25
Франц Йосиф, цісар 81, 352, 407
Фур 103
Фур Іван 6, 193, 287, 291, 294-295, 297, 445, 479
Фурик 150

Хаба Петро о. 447
Халупа-Іванішин Марійка 6
Хани 81
Харкаців Анна 304
Харкаців Ева 304
Харкаців Іван 304
Харкаців Марія 304
Хемич Степан 6, 288
Хижий 209
Хлебовскі Броніслав 404
Хован Василь 473
Хойнацький 341
Холодний Петро 331
Хомицька Євгенія 469
Хомишинець Е. 150
Хом'як 409
Хом'як Василь 408
Хом'як Іван ("Лис") 113, 498
Хом'як Петро 407, 415
Хом'як Стефан 435
Хом'яки 409
Хоростіль Василь о. 451
Хорти 359
Хортівна М.122
Хотинецький Кипріян о. 419
Хрін Степан (Стебельський Степан) 234
Хруник Микола 337, 340
Хухун Тимко 496
Хцюк Анджей 255-257
Хцюк Марія 255
Хцюк Міхал 255

Цап'як 470
Цегельський Льонгин 309
Цегельський Юрій 137-138
Цимбаляк Василь 113, 498
Цісельський Іван 361
Цмоць Кость 193, 469
Цусак 433, 438

Чайковська-Гладилович Наталія 188
Чайковська-Яворська Степанія 410
Чайковський Андрій 188, 325
Чайковський Ілярій 410
Чайковський Микола 189
Чайковський Юліян 26
Чапельський Володимир 491
Чапельський Іван о. 406
Чапля Іван, син Павла 6, 337, 346-347, 479
Чапля Іван, син Панька 333-345, 347-348
Чапля Марія 344
Чаповський 479
Чаповський Іван 186
Чаповський Стефан 301
Черепанов 226
Черхавська Анна 415
Черхавські 409
Чижович Симеон о. 446
Чмола Іван 92, 128-129, 186, 209
Чубатий Володимир 137-138
Чугай 463
Чума Мирон о.449
Чухутський Станіслав 403
Чучман Євген 147, 157
Чушак 434, 438

Шашкевич Маркіян о. 17
Швадчак Володимир 467
Швадчак-Кіндратів Анастазія 467
Шевченко Тарас 17, 122, 140, 210, 230, 315, 397, 462
Шевчик Іван о. 445, 458
Шевчук Василь о. 458
Шелевич Лев 332
Шембель 165
Шептицький Андрей, митрополит 97, 180, 290, 394
Шерегій Ю. А. 98
Шехович Роман 479
Шеховичі 230
Шиприкевич Володимир 138
Ших Ігнатій о. 449
Ших Юліян о. 474-475
Шіллер Ф. 25
Шкільник Осип 79
Шкільник Тарас 163
Шкода Н. 88
Шкрібляк 429

Шкрогаль Іван 163
Шміґельська О. 476
Шміґельський В. 142, 476
Шмид 161
Шмондюк Йосиф, єпископ 183
Шпіцман 80
Шрам 109, 240
Шульц, держ. секретар 226
Шульц, комісар 95
Шульц Бруно 256-257
Шуркавський Осип 163
Шухевич Володимир 55
Шухевич Степан 87, 428-429

Щербак Павло 467
Щербак Ярослав
Щурики 409
Щурко Данило 163, 165
Щуцька Ірина 204

Юзип Іван 494
Юзьвяк Анатоль 289
Юркевіч 86

Яблонський Юрій 26
Яворська 165
Яворська-Дуцяк Анна 467
Яворська-Ліщинська Богданна 410
Яворська-Яворська Марія 410
Яворський Іван (Добрівляни) 468
Яворський Іван (Унятичі) 410
Яворський Ілько 328
Яворський Матвій 426, 468
Яворський Мирослав 410
Яворський Осип 410
Яворський Павло 405
Яворський Петро 425
Яворський Степан о. 467
Яворський Степан 467-468
Яворський Теодор 468
Яворський Ярослав 401
Ягодзінскі 55
Якимів Василь 113, 498
Янів 331
Янко М. Т. 485
Ярема 142
Ярема Евстахій 148-151, 158-161, 163
Ярема Евстахій, мол. 153
Яремко Іван 147, 208
Яремчишин Михайло 144-145
Яримович Ярослав 152
Ярка О. 136
Яркун 77
Ясеницький В. 129
Ясеницький Євген 425
Ясеницькі 409
Яхно Богдан 253-254
Яхно Володимир 125
Яхно Мирослава 254
Яхно Олег 254
Яхно Яків о. 254, 437, 451
Яхно-Кармінська Евстахія 254
Яхно Матковська Марія 254
Яців Володимир 6, 87, 98, 163, 501
Яців Нестор о. 447, 458
Яцуляк Кость 426

Адольф і Максим Гладиловичі

DROHOBYCH COUNTY — THE LAND OF IVAN FRANKO

Volume III

A Synopsis

This volume is a continuation of the regional collection entitled "Drohobychchyna — The Land of Ivan Franko," the first volume of which appeared in 1973, and the second five years later 1978. It contains new material relating to Drohobychchyna, or the territory of the former Drohobych county and its history.

All the articles in this volume are either original articles not previously published or generally inaccessible reprints of rare editions.

This collection of articles can be grouped under nine thematic headings:

1) **"Saint George will help us".** This first part of this volume is dedicated to Saint George who was highly venerated by the Ukrainians of Drohobych and the county. An exceptionally splendid wooden church was dedicated to Saint George in Zvarych, the oldest section of Drohobych, dating back to the reign of the Ukrainian princes. A magnificient ancient icon of Saint George has been preserved in Stanyla, near Truskavets. The memory of old traditions and songs about Saint George is still nurtured in the hills of Drohobychchyna.

2) **The former editors of "Drohobychchyna — The Land of Ivan Franko".** The deaths of Luka Luciv, Ph. D. and Vasyl Verhun, Ph. D. after the publication of the first two volumes of "Drohobychchyna" have been a great and unexpected loss. The second part of this volume is dedicated to their memory.

3) *"Oh, my beautiful country, at the foot of the mountains!"* — **Ivan Franko and Drohobychchyna.** *On occasion of the 130th anniversary of the birth and 70th anniversary of the death of the great son of the land of Drohobychchyna.*

4) **'Glory to our heroes!".** The fourth section of this volume contains articles celebrating the three legendary heroes, sons of the land of Drohobychchyna, Vasyl Bilas, Dmytro Danylyshyn and Zenon Kossak.

5) **Drohobych, the city.**

6) **Other localities of Drohobychchyna.**

7) **Drohobychchyna — the county.**

All three sections deal with the city of Drohobych and other individual localities of the county and also contain the biographies of distinquished native sons and residents of this region. Subjects that deal with the county as a whole are also presented.

8) **Correction** is an important section of this third volume containing a correction of significiant errors which were identified by readers of the first and second volumes. There is also a *supplement* to these volumes.

9) The last section is entitled **"Miscellaneous".** It contains several short articles on special topics, photocopies of several rare documents, a list of donators for the publication of the third volume, indexes for all three volumes of 'Drohobychchyna", this synpsis, and a table of contents.

The numerous photographs in this volume, brought such a long distance from the homeland by their owners, and some reproductions from rare publications are a notable achievement and enhancing feature of this volume. In some cases these photographs are only witnesses to a past life and the only portraits of people, forever gone.

This volume, together with the first two volumes, is a rich source of knowledge about the history of the country and in paricular that history which is shamelessly falsified and suppressed with silence by the occupiers of Ukraine.

It is also a memorial to all the Drohobychians who gave their lives for their country and to all the sons and daughters of Ukraine who died on Drohobychian soil in battles with the occupiers or were tortured, shot or hung by executioners. It will serve as a reminder to Drohobychians scattered all over the world, will teach their children about their homeland and will serve as an additional objective material to historian studying particularly this region of Ukraine.

ЗМІСТ

Адольф Гладилович. Від редактора 5

"НАМ ПОМОЖЕ СВЯТИЙ ЮР!"

І. Городецький. Найбільша мистецька цінність Дрогобиччини 11
Г. Н. Логвин. "Храм Юра і дзвіниця — справжня поема в дереві" 12
Д-р Р. Ф. Кирчів. Святий Юрій у бойківських селах Дрогобиччини .. 13

ПОКІЙНІ РЕДАКТОРИ "ДРОГОБИЧЧИНИ — ЗЕМЛІ ІВАНА ФРАНКА"
Д-Р ЛУКА ЛУЦІВ І Д-Р ВАСИЛЬ ВЕРГУН

У Філядельфії помер д-р Лука Луців 17
Помер бл. п. д-р Василь Вергун 18
Василь Вергун. Автобіографія 19
Адольф Гладилович. Лука Луців і Василь Вергун — редактори і співавтори "Дрогобиччини — Землі Івана Франка" 20

"О, КРАЮ МІЙ, ПІДГІР'Я ТИ ПРЕКРАСНЕ"
ІВАН ФРАНКО І ДРОГОБИЧЧИНА
В 130-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І 70-РІЧЧЯ З ДНЯ СМЕРТИ
ВЕЛИКОГО СИНА ДРОГОБИЦЬКОЇ ЗЕМЛІ

Осип Шкільник. Іван Франко з документів 25
Степан Горницький. Іван Франко в Уличні 28
Інж. Константин Ґоздава-Дидинський. Ой, дубе, мій дубе! 29

ГЕРОЯМ СЛАВА!
БІЛАС — ДАНИЛИШ — КОССАК

Велетні. На вічну пам'ять Василеві Біласові й Дмитрові Данилишинові 41
Михайло Івасівка. Спомин про Героїв сл. п. Василя Біласа і Дмитра Данилишина 43
Юрій Федорович. На шляху до великої мети (Пам'яті Біласа і Данилишина). Спогад 45

Микола Курчак. Зенон Коссак — гордість Дрогобицької землі 51
Михайло Бажанський. Зенон Коссак, Михайло Колодзінський і їхні друзі, що загинули за Карпато-Українську Державу 58

ДРОГОБИЧ

о. Михайло Ваврик ЧСВВ. Серед шибів і рафінерій. Святотроїцький манастир у Дрогобичі 69
Франка Дахнівська. Криваві вибори до австрійського парляменту в Дрогобичі 19 червня 1911 р. Спогад 77
Осип Шкільник. "Свинська конституція" 79
У пам'ять скорбної матері Анни-Коссак Татарської 82
Юрій Федорович. Тугі дні. Спогад 84
Володимир Яців. Дрогобич — місто нафтового басейну у воєнних роках 1939-44 87
Ол. Терпкий. "Я виїхав вперше на периферію до м. Дрогобича". (Уривок зі спогаду "Перша окупація") 99
Михайло Бориславський. Незабутня подія 101
Роман Іваницький. Через вервицю з хліба на волю. Спогад 106
Інж. Дмитро Білий. В Дрогобичі під німецькою окупацією. Спогад 109
Жертви німецької окупації. Продовження і доповнення 112
Петро Содоль. Бій під Недількою 117
Боян (Учасник бою під Недількою). Нерівний бій 117
М. Бойко. "9 березня 1944 р. німці стратили його в Дрогобичі публічно...". Геройська смерть члена Крайового Проводу ОУН сл. п. Івана Клима 119
Іван Захарія. З гімназійних споминів 121
Адольф Гладилович. Середньошкільна молодь Дрогобича Шевченкові 122
Хорова капеля "Бескид" у Дрогобичі 136
Роман Сасик. Мої зауваження до одного спогаду про український "Підкарпатський Театр" у Дрогобичі 137
Степан Горницький. Товариство "Відродження" в Дрогобичі 139
Роман Сасик. Український Спортовий Клюб "Ватра" в Дрогобичі. Спомин 143
Спортова сенсація з Дрогобича 160
Змагуни У.С.К. "Ватра" в Дрогобичі 1934-1944 161
Табеля змагової діяльности У.С.К. "Ватра" 1934-1939 164
Табеля змагової діяльности У.С.К. "Ватра" 1942-1944 164
У.С.К. "Ватра" в Дрогобичі. Ланка столової ситківки 165
Хроніка футбольних змагань У.С.К. "Ватра" в 1934-1944 роках 166
І. Г-кий. Отець Степан О. Венгринович 1897-1954 172
Мґр. Іван Скочиляс. Світлій пам'яті Меланії Витвицької 178
Адольф Гладилович. За що вони вбили мого батька? 185
Адольф Гладилович. Дмитро Грицай 192
Василь Витвицький. Тарас Губицький — скрипаль і дириґент 194

Адольф Гладилович. Дрогобич — місто юности Луки Дешампа 197
Омелян М. Стрийський. Як я став дрогобичанином завдяки покійному інж. В. Дидинському? 201
Ірина Щуцька. У полоні танцю 204
Іван М. Яремко. Мій Патрон (Славній пам'яті д-ра Володимира Ільницького) 208
Інж. Евстахій Филипович. Інж. Макар Каплистий 211
Михайло Грушевський. Іван Коссак 219
Іван Коссак. Автобіографія 221
Д-р Іван Лазор 223
Мирослав Маринович 225
ІДА. Д-р Іван Мартинюк 227
Любомир Рихтицький 233
Любомир Рихтицький. Автобіографія 233
Оксана Керч. Вояк, письменник, журналіст 234
Степан Рошко 238
Адольф Гладилович. Степан Рошко — підпільник. Спогад 239
Н. Н. Д-р Роман Савойка і його родина 241
Адольф Гладилович. Роман Сасик 246
Семен Скалич 250
Бронислава Тарнавська 251
Богдан Котульський. Богдан Яхно 253
Адольф Гладилович. Два визначні дрогобичани не українці — Анджей Хцюк і Бруно Шульц 255
"Шістдесять семого року..." Пісня про перший український баль у Дрогобичі 258
О. Олесь. "Дрогобич наш упав підтятий..." 259

ІНШІ МІСЦЕВОСТІ ДРОГОБИЧЧИНИ

Д-р Іван Мартинюк. Пам'яті Андрія Городецького 267
І. Городецький. Мати-страдниця Анастасія Левицька 1886-1961 271
Інж. Богдан Соболта. Дещо про життя бідного населення колишнього Бориславa. Спогад 276
Іван Стебельський. Правда про так званий "Бориславський погром" 278
Віра Вовк (Селянська) 283
Адольф Гладилович. Олесь Підгородецький 284
Іван Фур. Олесь Підгородецький на Холмщині 287
Побиття священика в Брониці 288
Іван Фур. о. Микола Іванусів 291
Ярослав Іванусів. В ім'я правди 293
Іван фур. В обороні чести 295
Андрій Гавірко. Мирон Матчак 298
Інж. Роман Ковалик. Церква Пресвятої Тройці в Грушові 299
Ольга Пономар. Мій спогад про українського січового стрільця Іллю Кузана і його сестру Гандзю 305

Адольф Гладилович. Остап Берегуляк 312
Іван Кейван. Степан Стецiв. Мистець-патріот 313
С. В. Моє рідне село Довге коло Мединич 320
Отець шамбелян Петро Липин 322
Адольф Гладилович. Марія Винницька-Орищук 324
Інж. Петро Лех. Серед народу в рідних сторонах 328
Марія зі Стецевих Лех 330
П. Веприк. Іван Лейбич 331
Іван Чапля. Спогади недостріляного 333
Константин Ґоздава-Дидинський. Мій тато 349
Григорій Блашків 354
Інж. Роман Ковалик. Село Ролів 357
Інж. Роман Ковалик. Пережита юність у Ролеві 362
Василь Куций 377
Михайло Івасівка. Ніколи не забути 380
Теодор Пільків. Дещо про Тустановичі і товариство "Підойма" 385
І. Городецький. Світлий дрогобичанин о. Олекса Пристай 1863-1944 391
Килими Михайла Біласа 397
Михайло Костецький. Улично 398
Павло Войтуняк, Степан Кікта. Унятичі 403
Степан Кікта. о. Павло Кікта 1876-1927, парох Унятич 1910-1927 .. 416
Степан Кікта, брат. о. Юрій Кікта 1907-1979 418

ДРОГОБИЧЧИНА

Дрогобичани — вояки Леґіону УСС 1916 р. 425
Втрати Леґіону УСС у боях з російським військом на Дрогобиччині 427
Осип Думін. Бої Леґіону УСС з російським військом на Дрогобиччині 428
Осип Станимір. Дрогобиччина під час українсько-польської війни 1919 р. 430
Осип Меґас. Польський терор на Дрогобиччині в 1919-1920 роках . . 433
Збройні дії УПА і збройного підпілля на Дрогобиччині в 1944-1949 роках 439
Іван Фур. Українська Католицька Церква в Дрогобицькому повіті в 1938-39 році 445
Українські священики-дрогобичани замордовані, розстріляні, ув'язнені, заслані в СССР і в Польщі в 1939-1984 роках 456
Мистці Дрогобиччини в "Словнику художників України" 459
Михайло Лоза. Уляна Кравченко на Дрогобиччині 461
Леся Кривицька. Дрогобиччина в спогадах артистки 463

ВИПРАВЛЕННЯ ВАЖЛИВІШИХ ПОМИЛОК, ПОМІЧЕНИХ У ДВОХ ПЕРШИХ ТОМАХ "ДРОГОБИЧЧИНИ — ЗЕМЛІ ІВАНА ФРАНКА", І ДОПОВНЕННЯ

Остап Бервгуляк. Добрівляни. Том 1. — Іван Сивохіп і Степан Яворський. Том 2 467

Д. Білий. Процес 64-х у Дрогобичі. Том 1 469
Адольф Гладилович. Михайло Смола. Том 1 473
Ярослав Іванусів. Довге коло Підбужа. Том 1. — Снятинка. Том 2 . . 474
Степан Кікта. Том 1 475
Роман Сасик. Туристично-Спортове Товариство "Підгір'я". Том 1. Український Спортовий Клюб "Ватра". Том 2 476
Іван Фур. Том 1 479
Іван Чапля. Нагуєвичі. Том 1 479

РІЗНЕ

Адольф Гладилович. Північна межа Бойківщини на Дрогобиччині . . 483
Ю. М. Кругляк. Ім'я Вашого міста 485
Археологічні пам'ятки Дрогобиччини. Підкарпатська культура шнурової кераміки 487
Василь Вергига. Поляк-дрогобичанин про відношення Дивізії "Галичина" до Варшавського повстання 489
Список пожертв на видання третього тому збірника "Дрогобиччина — Земля Івана Франка" 500
Покажчики імен 502
Drohobych County — The Land of Ivan Franko. Volume 3-rd. A Synopsis 554
Зміст 556

ДОДАТКОВИЙ СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ВИДАННЯ ЗБІРНИКА "ДРОГОБИЧЧИНА — ЗЕМЛЯ ІВАНА ФРАНКА"

100.00 дол.: Печко-Гевко Ірена — Стетен Айленд

106.50 дол.: Левицький Володимир — Лексінктон і
Левицька Люба — Монтреаль, разом 150.00 кан. дол
в пам'ять мами Левицької Анастазії.

50.00 дол.: Кічоровська Дозя — Александрія
Паньків Володимир — Клівленд
Шеґедин Тарас — Кренфорд
Феремська Ярослава — Клівленд

40.00 дол.: Захарія Василь — Е. Меадов

25.00 дол.: Коссак Богдан — Воррен
Гевко Олена — Детройт
Соболта Богдан — Е. Радерфорд

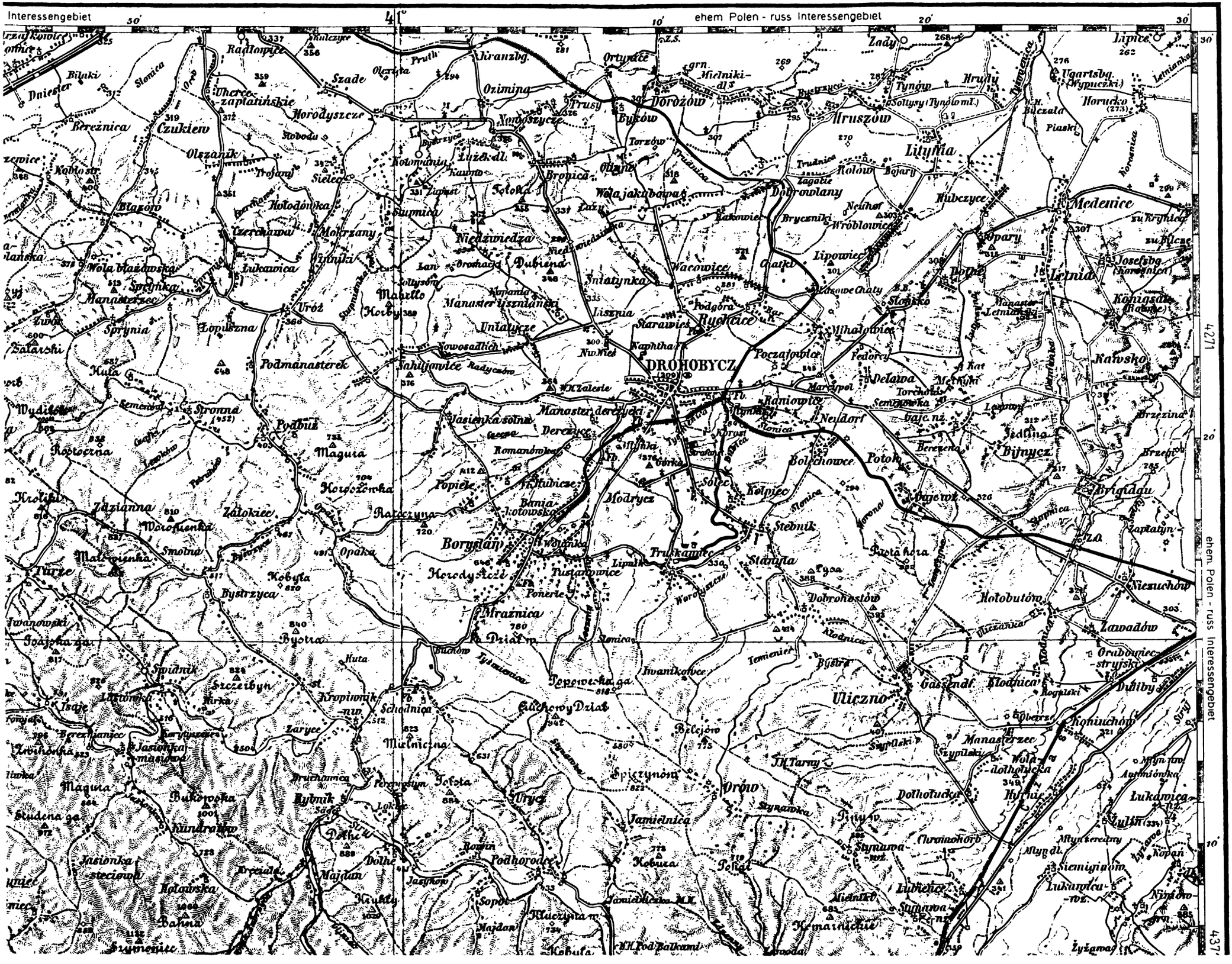
20.00 дол.: Оменцінська Оксана — Клівленд

10.00 дол.: Івасівка Михайло — Нью-Йорк

5.00 дол.: Сохан Володимир — Джерзи Сіті

Запримічена помилка

На списку пожертв має бути:
Паньків Володимир — Клівленд

Interessengebiet
ehem. Polen - russ. Interessengebiet
DROHOBYCZ
Truskawiec
Borysław
Mraźnica
Ulicznо
Orno
Spiczynów
Jamielnica
Podhorodce
Dołhe
Majdan
Bukowska
Kindratów
Jasionka
Kołomyjska
Babina
Studena ga.
Magura
Rybnik
Uryc
Dział
Buchowy Dział
Mielnicina
Jaworowski
Swidnik
Bystrzyca
Kobyła
Malowienka
Turze
Zażianna
Królik
Kotoczna
Wydiów
Stronna
Podbuż
Maguia
Horoszówka
Popiele
Ratoczyna
Opaka
Podmanasterek
Huta
Sprynia
Manasterzec
Wola blazowska
Blazowo
Kobło str.
Dniester
Bilaki
Słonica
Orol
Uhrce-zaplatińskie
Radłowice
Szade
Horodyszcze
Olszanik
Trojany
Sielec
Czukiew
Bereźnica
Kołodówka
Czerchawa
Małczany
Lukawica
Sprynka
Urół
Łopuszna
Satarski
Jasienka solna
Derczyce
Romanówka
Manasterderczycki
Unialycze
Nowosadki
Jahiljowice
Radyczów
Manasterczyski
Horby
Lan
Sołtysów
Komanda
Lisznia
Starawieś
Rychcice
Podgóra
Dubiena
Niedzwiedza
Wola jakubowska
Lan
Broshacki
Sumica
Kuwna
Bronica
Olszyca
Trusy
Ozimina
Horodyszcze
Ortynice
Prutu
Jaranzbg.
Grn. Mielniki-dl's
Dorożów
Byków
Torzów
Trudnica
Olszyca
Bystrzyca
Kotomyja
Luża dl.
Luża
Tolotka
Wola jakubowska
Trudnica
Rolowo
Bojary
Zagatie
Dołrowlany
Neuhof
Bryczniki
Wróblowice
Lipowiec
Charki
Wacowice
Poczajowice
Fedorcy
Mihalowice
Delawa
Merkuki
Marcypol
Torchowice
Semenowka
Raniowice
Neudorf
Lanowo
Bajc nz.
Jedlina
Bijnycz
Brzezina
Brzeżki
Briggdau
Zapałatyn
Niezuchów
Zawadów
Orłobowiec-stryjski
Dołbyj
Konjuchów
Manasterzec
Wola-dołhołucka
Młyn-nw.
Lukawica
Zulin
Kopań
Nizankowce
Żyżamar
Dołhołucka
Hrynie
Pilipy
Chrzanowkorb
Młyn dl.
Siemigynów
Lukawica-rzek.
Mielnica
Stynawa-rzek.
Kamienichie
Lubiencz
Kobyła
Podhajce
Hrusiów
Tynów
Hruły
Bycz
Sołtysy (Tyndowni.)
Litynia
Hubczyce
Medenice
Lipnica
Zady
Uhartsbg. (Wypuczki)
Horucko
Piaski
Josefsbg. (Komanica)
Lesna
Königsdf. (Rabuz)
Kalusko
Lemanasterzec
Słonsko
Lopie
Opary
Zu Kryłos
Zu Pilcze
Zu Medenicach
Stebnik
Kolpiec
Bolechowce
Potok
Modrycz
Zalokiec
Warowianka
Jasienka-maszyn.
Kobyła
Bystrzyca
Huta
Kropiwnik-nw.
Schodnica
Zaryce
Berezjanjec
Jasienka-steciowa
Kołomyjska
Majdan
Dołhe
Rybnik
Bukowska
Studena ga.
Jasionka
Kindratów
Babina
Sopot
Kobyła
Podhorodce
Romin
Jasienów
Dołhe
Majdan
Kłukły
Mielnica
Jamielnica
Kobyła
Uryc
Orno
Spiczynów
Tolota
Perezyszym
Bukowska
Maguia
Studena ga.
Jasionka steciowa
Kołomyjska
Babina
Swidnik
Jaworowski